Giovanni Boccaccio

DECAMERONUL

Giovanni Boccaccio

DECAMERONUL

În românește de
ETA BOERIU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI, 1975
Editura **MINERVA**, București

Ediția a II-a (B.P.T.)

Traducerea s-a făcut după:
Il Decameron di messer Giovanni Boccaccio
Firenze, Le Monnier, 1897, 2 vol.
și
Giovanni Boccaccio, *Il Decamerone*, Milano,
Ulico Hoepli, 1938

Începe cartea numită DECAMERON[1] și zisă PRINȚUL GALEOTTO[2], care cuprinde o sută de povești istorisite în zece zile de către șapte doamne și trei cavaleri.

[1] Decameron, cuvânt grec format din *deca* (zece) și *imera* (zi). Cartea e intitulată astfel pentru că cele o sută de povești pe care le cuprinde sunt istorisite în zece zile (n. a.).

[2] Într-un vechi roman cavaleresc din ciclul Mesei Rotunde, un cavaler pe nume Galeotto ajută la înfiripareа iubirii dintre regina Ginevra si scutierul Lancialotto. Boccaccio (sau poate alții, nu se știe), gândindu-se la versul lui Dante care în Cântul V din *Infern*, episodul cu Francesca da Rimini, spune „*Galeotto fu il libro e chi lo scrisse*" (Galeotto a fost cartea și cel care a scris-o), și-a denumit opera astfel poate tocmai pentru a da să se înțeleagă că după cum acea carte a

prilejuit înfiriparea dragostei dintre Paolo și Francesca, la fel si cartea lui ar putea prilejui printre cititori înfiriparea unei iubiri (n. t.).

CUVÂNT ÎNAINTE

Omenesc lucru este să-ți fie milă de cei necăjiți: și, deși mila aceasta îi șade bine orișicui, ea se cuvine a fi simțită mai cu seamă de către aceia care au avut și ei nevoie de mângâiere odinioară și au găsit-o chiar la unii; or, printre aceștia de pe urmă, dacă a mai fost vreodată om să aibă într-adevăr nevoie de ea, să-i fie scumpă ori să-i încerce bucuria, eu unul fără îndoială mă număr printre ei. Încă din fragedă tinerețe și până în vremurile de față, eu, ca unul care pururi am fost înflăcărat de o iubire înălțătoare și curată, poate cu mult mai înălțătoare și mai curată decât s-ar cuveni umilei mele stări - așa precum ar putea crede unii, din cele câte povestesc - deși găsit-am laudă și prețuire la aceia care îmi aflaseră iubirea și erau oameni înțelepți, cu toate aceste, zic, mi-a fost nespus de greu s-o îndur, și nu din pricina cruzimii femeii îndrăgite, ci din pricina văpăii în care ardeam muncit de doruri nesățioase; iară văpaia aceasta, neîngăduindu-mi să găsesc în nici un chip vreo alinare, adesea mă făcea să simt mai multă amărăciune decât ar fi trebuit. Or, în amărăciunea aceasta, cuvintele de bine ale câte unui prieten și mângâierile lui mi-au adus atâta ușurare, încât sunt pe deplin încredințat că numai datorită lor se face c-am scăpat cu viață. Dar, după voia Aceluia ce-i fără de sfârșit și care a rânduit prin legi nestrămutate ca tot ce-i omenesc să piară, iubirea mea - mai arzătoare ca orișicare alta, pe care nici o hotărâre, nici o povață, nici o rușine ce-ar fi putut s-o amenințe sau vreo primejdie care s-ar fi iscat dintr-însa n-au izbutit s-o frângă și nici măcar s-o zdruncine - s-a măcinat ea însăși cu vremea, în așa măsură, încât nu mi-a lăsat în suflet din tot ce-a fost odinioară decât doar desfătarea pe care o dă

de obicei acelora ce nu cutează să se avânte prea departe pe primejdioasele-i întinsuri; drept care, de unde înainte vreme iubirea îmi era chin, azi, fiind înlăturată orișice suferință, rămas-am doar cu bucuria. Cu toate acestea însă, deși durerile au pierit, nu mi-au pierit din minte binefacerile de care am avut parte pe vremuri de la aceia care din dragoste față de mine sufereau și ei la gândul chinurilor mele; și nici nu cred c-am să le uit vreodată, până în ceasul morții. Or, după cum dintre toate virtuțile, după părerea mea, recunoștința e cea mai vrednică de laudă, tot așa după cum nerecunoștința e vrednică de ocară, fiindcă n-aș vrea să par un nerecunoscător, mi-am pus în gând ca atât cât pot, în schimbul celor ce-am primit, acum că în sfârșit pot zice c-am scăpat din mrejele iubirii, s-aduc un dram de mângâiere, dacă nu acelora care m-au ajutat și care, mulțumită înțelepciunii lor și sorții celei bune, din fericire, n-au nevoie de ea, măcar acelora ce-i duc lipsă. Și chiar dacă sprijinul meu ori mângâierea mea, cum vreți să-i ziceți dumneavoastră, n-ar însemna mare lucru față de unii ca aceștia, eu totuși socotesc că-i bine să te înfățișezi cu ea acolo unde lipsa se arată a fi mai mare, atât pentru că mângâierea e mai folositoare acolo, cât și pentru că e mai dragă aceluia ce are nevoie de ea. Și unde este omul, oricine ar fi să fie el, care ar putea tăgădui că sprijinul acesta se cade a fi dat mai degrabă drăgăstoaselor femei decât bărbaților?Femeile își tăinuiesc cu teamă și rușine în gingașul lor piept văpăile iubirii, care, după câte știu aceia ce le-au simțit pe pielea lor, ascund puteri nebănuite de a se face cunoscute; și în afară de aceasta, femeile ținute în frâu de voia, de porunca ori de bunul plac al taților, al mamelor, al fraților sau soților rămân închise cea mai mare parte a vremii în strâmtele hotare ale odăii lor și, stând așa în huzur, pe de-o parte de voie și pe de alta de nevoie, se tot gândesc la câte toate și nu e cu putință ca gândurile lor să fie pururi vesele. Iar dacă uneori din pricina acestor gânduri se lasă pradă

întristării stârnite de vreun dor aprins, sunt nevoite să rămână, spre marea lor mâhnire, mereu întru aceleași gânduri, de nu le vin în minte și nu le înviorează altele noi și mai plăcute; unde mai pui că ele, femeile, îndură totul cu mult mai greu decât bărbații. Așa ceva nu li se întâmplă bărbaților îndrăgostiți și ne putem da seama în chip vădit de lucrul ăsta. Ei, dacă sunt munciți de doruri sau de gânduri negre, pot să-și aline plictiseala și amărăciunea lor, în fel și fel de chipuri: căci ei, dacă doresc, pot să se plimbe în voie, să audă și să vadă nenumărate lucruri, să meargă la vânat, la pescuit, să călărească, să joace cărți sau alteori să-și vadă de negustorie. Și dintre toate acestea, fiecare în parte are puterea de-a atrage sufletul zbuciumat la sine, cu totul sau barem în parte, și de a-i întoarce fața de la un gând mai uricios, măcar pentru o bucată de vreme, dacă nu mai mult; după care, sufletul, într-un fel sau altul, ori își găsește o mângâiere, ori nu mai suferă așa mult. De aceea dar, ca să se îndrepte prin mijlocirea mea măcar în parte vina Sorții, care s-a dovedit zgârcită în ajutorul ei tocmai acolo unde ar fi fost mai multă nevoie de el, adică la femei, pe care le cunoaștem cât sunt de slabe și plăpânde, într-ajutorul și scăparea acelora care iubesc (căci celorlalte le e de ajuns acul, fusul și depănătoarea), mi-am pus în gând să povestesc o sută de povești, ori basme, ori parabole, ori istorioare, cum veți vrea să le numiți, istorisite în zece zile de către o preacinstită ceată de șapte doamne și trei tineri care s-au întovărășit pe vremea păcătoasă a molimei de odinioară[3], precum și câteva cântări cântate întru desfătarea lor de către doamnele amintite. Din care povestiri se vor vădi plăcute sau dureroase întâmplări de dragoste, precum și alte norocoase fapte, petrecute atât în vremurile noastre, cât și în cele de demult; iar din cuprinsul lor, femeile sus-amintite ce vor ajunge a le ceti se vor alege pe de-o parte cu bucuria desfătării pricinuită lor de întâmplările hazlii,

[3] E vorba despre ciuma care a bântuit Florența în anul 1348 (n. t.).

iar pe de altă parte cu sfaturi de folos, putând astfel să-și deie seama de cele ce se cer a fi urmate întru totul, cât și de altele, de care s-ar cuveni să se ferească; și e cu neputință, cred, ca lucrurile acestea să nu le aducă alinare. Iar de va fi așa (și deie Domnul așa să fie), să mulțumească dragostei care descătușându-mă din lanțurile ei, mi-a dat puterea să trudesc întru plăcerea lor.

ZIUA ÎNTÂI
P A M P I N E A

Începe prima zi a *Decameronului*, în care, după ce autorul arată din ce anume pricină s-a întâmplat ca cei mai pe urmă amintiți să fie nevoiți să se adune la povești, sub sceptrul Pampineei, se vorbește despre ce-i place mai mult fiecăruia.

De câte ori cuget la voi, prea drăgălașe doamne, și văd cât sunteți de miloase din fire, tot de atâtea ori îmi dau seama că această carte după părerea voastră, va începe în chip trist și dureros, așa cum este jalnica pomenire a molimei de ciumă prin care am trecut, pomenire pe care cartea mea o înscrie în fruntea ei[4] și care a fost deopotrivă de păgubitoare și pentru cei care au trăit-o și pentru cei care au aflat în alte chipuri despre dânsa. Cu toate acestea însă, n-aș vrea ca asta să vă sperie, ca și cum de-ați citi înainte ați fi silite să petreceți mai toată vremea lăcrămând și suspinând din greu. Începutul acesta înfricoșător vă fie cum îi e drumețului un munte prăpăstios și drept, la poalele căruia se întinde o pajiște frumoasă și dezmierdătoare, care îi va fi la urmă cu atât mai plăcută cu cât mai anevoioasă i-a fost truda urcușului și-a coborâșului. Căci după cum durerea urmează bucuriei, tot astfel și necazurile sfârșesc prin voie bună. Acestei scurte întristări (zic scurtă fiindcă e cuprinsă în prea puține file) îi vor călca în curând pe urme bucuria și desfătarea pe care v-am făgăduit-o încă mai dinainte și la care, de nu v-aș fi

[4] Pentru a explica în ce împrejurări au fost istorisite cele o sută de povești din *Decameronul*, Boccaccio își începe cartea prin faimoasa descriere a epidemiei de ciumă din Florența (n. t).

destăinuit-o, poate că nu v-ați aștepta după un atare început. E adevărat, mărturisesc, că dacă aș fi putut să vă aduc acolo unde vream pe altă cale decât pe una așa spinoasă cum e aceasta, aș fi făcut-o bucuros; dar fiindcă nu era putință fără de această pomenire să arăt de ce anume s-au întâmplat cele ce urmează a se ceti, mă văd silit, de voie, de nevoie, să vi le aștern aci.

Spun, dar, că se împliniseră o mie trei sute și patruzeci și opt de ani de la prea rodnica întrupare a Fiului lui Dumnezeu, când în cinstită și măreața cetate a Florenței, mai mândră ca oricare alta dintre cetățile Italiei, s-a încuibat ciuma cea ucigătoare, care prin mijlocirea stelelor sau poate datorită faptelor noastre mișelești, trimisă fiind spre îndreptare asupra muritorilor de către dreapta urgie a Celui-de-Sus, prinzând a bântui cu câțiva ani mai înainte în părțile de răsărit, după ce curățise locul de mari mulțimi de oameni, călătorind din loc în loc fără să se oprească, ajunse a se lăți cumplit și către soare-apune. Împotriva ei se dovediră neputincioase și înțelepciunea și prevederea omenească, mulțumită cărora orașul fusese curățat de toată spurcăciunea prin slujbași anume rânduiți cu asta; cei atinși de boală fură opriți de a pătrunde în el și aș ijderi se dădură o seamă de povețe întru păstrarea sănătății, dar fiindcă nici acestea toate, nici rugăciunile smerite, ce nu numai o dată, ci de nenumărate ori s-au înălțat la Domnul de către evlavioși, prin procesiuni, sau altfel, nu se arătară de folos, către începutul primăverii sus-amintitului văleat, bolișteа prinse a-și vădi în chip cu totul uimitor și groaznic la vedere semnele ei cumplite. La noi nu se arăta ca în răsărit, pe unde, dacă îi ieșea cuiva sânge pe nas, puteai să juri că-i semn de moarte sigură; ci, la începutul bolii, atât bărbaților cât și femeilor le ieșeau pe la subțiori ori pe la stinghii niște umflături, din care unele erau cam cât ar fi un măr, altele cât ar fi un ou, care mai mari, care mai mici, și umflăturilor acestora norodul le zicea buboaie. Iar de la subțiori și stinghii în foarte scurtă vreme buboiul aducător

de moarte prinse a se împrăștia, ivindu-se peste tot trupul; după aceea, șartul bolii se preschimba și multora le apărură pete negre sau vineții pe brațe, pe coapse și pe alte părți, unora mari și rare, altora dese și mărunte. Și, după cum buboiul fusese la început, și încă mai era, semn neîndoios de moarte, la fel erau și petele, dacă ți se arătau pe trup. Întru tămăduirea lor nici sfaturile doctorilor și nici puterea vreunui leac nu ajutau și nu păreau să fie bune la ceva. Dimpotrivă, ori fiindcă firea bolii nu suferea, ori fiindcă, în neștiința lor, acei care tămăduiau (și al căror număr, în afară de cei care aveau carte, sporise foarte mult și cu femei și cu bărbați care habar nu aveau de știința cea doftoricească) nu izbutiseră să afle din ce purcede boala și ca atare nu știau să-i deie leacul cuvenit, nu numai că erau puțini acei care se vindecau, ci dimpotrivă aproape toți mureau până în a treia zi de la ivirea semnelor de care pomeneam mai sus, care mai curând, care mai târziu, și cei mai mulți fără fierbințeli sau alte neajunsuri.

Ceea ce învârtoșea puterea acestei molimi era că boala se întindea de la bolnavi la sănătoși întocmai cum se întinde focul când întâlnește în calea lui ceva uscat ori unsuros. Răul purcese mai avan nu numai fiindcă faptul de a sta de vorbă cu bolnavii ori de a te apropia de ei prilejuia și celor teferi aceeași boală ori moartea obștească, ci și fiindcă era de ajuns să atingi veșmintele sau lucrurile folosite de dânșii, ca prin atare atingere bolești să se lățească. Uluitoare lucruri mi-e dat să povestesc; lucruri cari, dacă n-ar fi fost văzute de ochii mei și ai altor mulți, nu m-aș încumeta nici barem să le cred, necum să le și scriu, chiar dacă le-aș fi auzit din gura unui om vrednic de toată încrederea. Spun, dar, că felul acestei molimi vădea atari puteri în a se întinde de la unul la altul, încât nu trecea doar de la om la om, dar, ceea ce-i mai uimitor, în multe rânduri se întâmpla ca un lucru oarecare de-al unui om atins de boală sau mort de pe urma ei nu numai să

îmbolnăvească, dar să și omoare în scurtă vreme pe orice animal străin de speța omenească, dacă se atingea de el. Lucru de care m-am încredințat chiar eu cu ochii mei (precum spuneam mai adineauri), într-o bună zi când, fiind azvârlite în stradă zdrențele unui om sărac, mort tocmai de pe urma ciumei, doi porci dădură peste ele și, după obiceiul lor, tot apucându-le cu râtul și scuturându-le în dinți, în foarte scurtă vreme, după ce se rostogoliră în țărână de vreo câteva ori, de parcă ar fi fost otrăviți, se prăbușiră morți peste netrebnicele haine ce le aduseseră pieirea.

De pe urma acestor întâmplări și a altora asemănătoare, ba și mai și ca astea, porniră a se naște în cei scăpați cu viață felurite temeri și închipuiri, care îi făceau pe toți să urmărească aceeași țintă neomenoasă și haină, anume aceea de-a fugi și de-a se înstrăina de cei atinși de boală și de lucrurile lor; într-acest chip fiecare credea că dobândește scăpare pentru sine. Se aflau printre aceștia unii care credeau că o viață cumpătată și înlăturarea a toate câte îți prisosesc și întrec măsura era mijlocul cel mai bun pentru a înfrunta boleșnița, drept care, întovărășindu-se cu alții ca și ei, trăiau departe de ceilalți și, adunându-se în case pe unde nu erau bolnavi, se închideau acolo și, folosind cu cumpătare vinuri de soi, bucate alese, fugind de orice desfrânare, ferindu-se să stea de vorbă cu cei străini ori să audă vești dinafară despre morți ori despre cei bolnavi, își petreceau vremea cântând și petrecând după puteri. Alții, în schimb, pătrunși de altă încredințare, potrivnică acesteia, ziceau că băutura multă, îndestularea poftelor, hoinărelile însoțite de cântece, petrecerile și îmbuibarea precum și luarea în derâs a celor câte se întâmplau erau leac neîndoielnic pentru stârpirea răului, și după cum le sta în puteri, făceau așa precum ziceau, hoinărind zi și noapte de la o cârciumă la alta, bând fără de măsură și mai cu seamă chefuind prin casele străine, îndată ce simțeau că dau de bine acolo. Și nu le

venea greu să facă treaba asta, pentru că aproape toți (ca și cum nu le-ar fi fost dat să mai trăiască multă vreme) își părăseau avutul lăsându-se în voia sorții, drept care cele mai multe case ajunseseră bun obștesc și orișice străin, dacă se pripășea pe acolo, se folosea de ele cum s-ar fi folosit însuși stăpânul lor. Totuși, deși erau porniți pe-o viață atât de ticăloasă, făceau tot ce le sta în puteri spre a se feri de cei bolnavi. Și în toată urgia asta și în jalea care se abătuse peste orașul nostru, puterea vrednică de cinste a legilor divine și omenești se prăbușise, destrămându-se cu totul, din pricină că dregătorii și cei însărcinați cu ducerea la înfăptuire a legilor obștești erau și ei la fel ca ceilalți, ori morți cu toții, ori bolnavi, ori părăsiți de slujitori, astfel încât n-aveau putință să-și împlinească datoria; de aceea orișicine putea să facă ce poftea. Mulți alții în schimb urmau o cale de mijloc, cam între celelalte două de care pomeneam mai sus, fără să se abțină chiar într-atât de la mâncare ca cei dintâi și fără a se lăcomi la băutură și alte rele ca cei din urmă; aceștia se îndestulau după placul inimii cu tot ce le făcea trebuință și nu ședeau închiși în casă, ci dimpotrivă se plimbau ținând în mână flori, buruieni mirositoare sau tot soiul de mirodenii, pe care le duceau la nas, încredințați fiind că aromatele acelea erau un leac desăvârșit, asta cu atât mai mult cu cât văzduhul întreg părea îmbibat și împuțit de molimă, de leacuri și de duhoarea împrăștiată de leșurile putrezite.

Alții, urmând o cale mai haină (de parcă cu ajutorul ei s-ar fi văzut la adăpost), ziceau că ciuma n-are leac mai bun și nimerit decât să-i fugi din cale; și împinși de gândul ăsta, fără să le mai pese de altceva decât de ei, o mulțime de femei și de bărbați își părăsiră orașul, casele, așezările, tot rostul lor și rudele, și prinseră a căuta adăpost la țară, pe pământurile lor sau pe cele ale prietenilor, ca și cum furia cerului, care prin ciuma asta voia să pedepsească ticăloșia omenească, nu i-ar fi lovit oriunde s-ar fi aflat, ci, cruțându-i, s-ar fi abătut numai și numai asupra acelora rămași între

hotarele cetății, sau ca și cum s-ar fi gândit că nimeni n-ar mai fi trebuit să scape cu viață și că orașului îi bătuse cel de pe urmă ceas. Dintre toți aceștia care nutreau păreri atât de diferite, nu toți se prăpădiră, dar nici prea mulți din ei, ce-i drept, nu rămaseră în viață, dimpotrivă, cei mai mulți, îmbolnăvindu-se prin locurile unde fugiseră, zăceau acum care pe unde apucau, părăsiți de rude și de prieteni, în virtutea pildei pe care le-o dăduseră când erau încă teferi. Însă pe lângă faptul că oamenii se ocoleau, că n-ai fi aflat vecin să aibă grijă de celălalt, că înseși rubedeniile se cercetau rareori sau chiar de loc, izbeliștea vârâse atâta spaimă în sufletele oamenilor, încât se părăsea frate pe frate, unchi pe nepot, soră pe frate și adeseori nevasta își părăsea bărbatul, dar ceea ce-i mai groaznic, ba chiar de necrezut, părinții înșiși se fereau să mai poarte de grijă copiilor și să-i slujească în neputință, de parcă n-ar fi fost ai lor. Din care pricină acelora care se îmbolnăveau - și numărul lor, atât bărbați cât și femei, era înfricoșător de mare - nu le mai rămânea alt ajutor pe lume decât ori mila prietenilor (care erau puțini), ori setea de câștig a slugilor, ce, ispitite de simbrii mari și grase, se încumetau să-i slujească, deși nici din acestea nu se aflau cu ușurință; iar cei care se încumetau la una ca aceasta erau oameni de rând, femeile ca și bărbații, și de cele mai multe ori erau nedeprinși cu slujbe de acest soi, astfel încât tot ce făceau era să întindă de departe bolnavilor unele lucruri pe care dânșii le cereau sau să-i vegheze în ceasul morții; și adeseori se întâmpla ca, aflându-se în atare slujbă să-și piarză și ei viața cu câștig cu tot. Din părăsirea aceasta a bolnavilor de către vecini, rude și prieteni cât și din pricină că slugile se aflau cu mare greutate se statornici un obicei nemaipomenit până atunci, prin care orișice femeie, oricât era ea de frumoasă de nobilă de plăcută, dacă se îmbolnăvea, nu mai ținea seamă de faptul că are în slujbă un bărbat, fie el tânăr ori bătrân și nu se rușina să-și dezgolească în fața lui orișice parte a trupului când

suferința îi da ghes, întocmai cum ar fi făcut și față de-o femeie, lucru care apoi pentru acele ce se vindecară fu poate o pricină ce le făcu mai îngăduitoare cu propria lor cinste. Unde mai puneți c-au murit mulți din aceia care, dacă ar fi fost ajutorați la timp, ar fi scăpat cu zile. Atât din pricină că le lipseau bolnavilor îngrijirile trebuincioase, cât și din pricina puterii cu care ciuma se întindea, atât era de mare mulțimea celor ce mureau și zi și noapte fără preget, că ai fi rămas înmărmurit nu numai la vederea lor dar chiar și dacă altul ți-ar fi istorisit câți inși muriseră în oraș. Iată de ce printre aceia care scăpau cu zile se cuibăriră în chip firesc apucături potrivnice moravurilor de altădată.

Era pe vremuri obiceiul (care și azi mai dăinuiește) ca rubedeniile de parte femeiască și vecinele mortului să se adune în casa lui și să-l bocească acolo dimpreună cu femeile casei; pe de altă parte vecinii, precum și rudele apropiate și alți bărbați de prin oraș se adunau în fața casei unde veneau și popii, mai mulți sau mai puțini, după cum cerea rangul și starea răposatului și, pe urmă, mortul era purtat pe umeri de către cei de-o seamă cu el până la biserica pe care și-o alesese singur mai înainte de-a muri, cu alai, cu lumânări aprinse și cântece de îngropăciune. Dar datinile acestea, când începu să se învrăjbească urgia spurcatei boleșniți, pieriră în mare parte, dacă nu chiar de tot, și în locul lor se înscăunară altele noi. Așa se face că oamenii mureau nu numai fără să aibă în preajmă femei care să-i bocească, dar erau mulți și dintr-aceia care se petreceau din viață fără de nici un martor. La prea puțini le era dat să aibă parte de suspinele și de lacrimile amare ale rubedeniilor, dimpotrivă, cei mai mulți se alegeau cu râsetele, cu glumele și cu petrecerea mulțimii care se desfăta pe socoteala lor și-a ciumei, iar femeile, lăsând în plata Domnului orișice simțământ de milă ce-i înnăscut în ele, deprinseră în curând mai bine ca oricine - întru scăparea lor - și obiceiul ăsta. Rari erau cei ale căror trupuri erau întovărășite până la biserică de mai mult de

zece sau doisprezece vecini, iar cosciugele lor nu erau duse pe umeri de către preacinstiți și nobili cetățeni, ci de un soi nou de dricari, ridicați din pleava orașului, care își ziceau ei înșiși ciocli și care făceau treaba asta pe bani. Aceștia purtau cu pași grăbiți coșciugul pe urma a patru sau cinci popi cu prea puține lumânări sau uneori chiar fără nici una, nu la biserica pe care și-o alesese mortul din viață încă, ci la aceea care era mai apropiată; iar acolo popii, cu ajutorul cioclilor, zvârleau mortul în prima groapă pe care o aflau că-i goală, fără să-și deie osteneala de a-i citi vreo slujbă mai lungă ori mai aleasă.

Cu oamenii de rând și în parte chiar și cu aceia din pătura de mijloc, lucrurile se petreceau în chip și mai neomenos; cei mai mulți dintre aceștia, fiind țintuiți în casă de sărăcie ori de nădejdea că astfel vor scăpa, căzeau loviți de boală cu miile pe zi și, nefiind nici slujiți, nici ajutați de nimeni, mureau ca muștele cu toții, fără putință de scăpare. Și foarte mulți își dădeau duhul Și zi și noapte chiar pe stradă, iar alții, chiar dacă apucau să moară în casele lor proprii, numai cu duhoarea leșurilor ajungeau să dea de știre vecinilor că-s morți; și tot orașul era plin de ei și de alții ce mureau pe unde apucau.

Vecinii, mânați mai degrabă de teama ca trupurile putrezite să nu le aducă vătămare decât de milă pentru morți, înscăunaseră alt obicei: fie singuri, fie ajutați de ciocli, dacă îi aveau la îndemână, scoteau trupurile răposaților și le așezau în fața porții, unde mai cu seamă în zori puteai să le vezi îngrămădite cu miile. Apoi puneau să li se aducă cosciugele, dar în lipsa lor se aflau și dintre aceia care puneau morții pe scânduri. Și au fost destule racle care să adune laolaltă doi sau trei morți, și nu o dată, ci foarte adesea, s-a întâmplat ca într-acest chip să zacă în același copârșeu nevasta cu bărbatul, frații între ei sau, alteori, tatăl cu fiul împreună. Așijderi, de nenumărate ori s-a potrivit să fie puse de către cei ce le duceau și trei și patru copârșeie în urma a doi preoți care mergeau cu

crucea în mână, astfel încât de unde ei credeau că n-au de înmormântat decât un singur mort, până la urmă se trezeau că îngroapă șapte ori opt, ba uneori chiar și mai mulți. Și totuși n-ai fi putut spune că din această pricină cei îngropați astfel aveau parte de lumânare, de lacrimi sau de însoțitori; dimpotrivă, până acolo se ajunsese, încât oamenilor nu le mai păsa de morți mai mult decât le pasă astăzi de niște biete capre. Drept care, cu acest prilej s-a învederat cu prisosință că dacă mersul firesc al vremurilor și al faptelor nu izbutise să-i învețe pe înțelepți răbdarea - cu prețul unor mici și neînsemnate suferințe - acum aceste suferințe sporite și însutite îi învățaseră chiar și pe oamenii de rând să le priceapă rostul și să le îndure cu nepăsare. Din pricină că locurile sfințite pentru îngropăciune nu pridideau să mai cuprindă puzderia de morți de care aminteam și care zi de zi și aproape ceas de ceas erau înghesuiți în biserici, cât și pentru că lumea ținea morțiș ca fiecare să-și aibă loc sfințit, așa precum cerea datina strămoșească, se săpau în cimitirele orașelor gropi uriașe în care morții erau puși cu sutele; și după ce erau înghesuiți și așezați la rând unul peste celălalt ca mărfurile în corăbii, erau acoperiți cu oleacă de țărână, până se ajungea la marginea de sus a gropii.

Dar, ca să nu mai zăbovesc și să înșir pas cu pas toate nenorocirile care s-au abătut peste orașul nostru, voi spune mai departe că aceste vremi cumplite n-au cruțat întru nimic nici împrejurimile orașului (fără să mai vorbim despre castele, care, în mic, erau și ele asemenea cetăților), nici satele împrăștiate pe câmp, unde bieții pălmași, săraci ca vai de ei, dimpreună cu ai lor, fără îngrijirea vreunui doctor sau ajutorul vreunei slugi, mureau ca vitele, sărmanii, și zi și noapte, întruna, pe ulițe, în case sau pe ogoarele lor. Din care pricină și ei, asemeni orășenilor, deprinzându-se cu nepăsarea, nu mai purtau de grija casei și nu-și vedeau de rosturi, ci se căzneau din răsputeri nu să-și lucreze ogoarele și să-și grijească vitele,

pentru ca în viitor să aibă îmbelșugare în casă, ci să înfulece bucatele adunate, de parcă ziua ajunsă le-ar fi fost ziua de pe urmă. Așa se întâmpla că boii, măgarii, oile, caprele, porcii, găinile, ba chiar și câinii cei cu atâta credință pentru om, izgoniți din sălașele lor, rătăceau la voia întâmplării pe ogoare, unde grânele zăceau în părăsire, fără să fie măcar strânse, necum și secerate. Și unele dintre dobitoace, ca oamenii cu minte ai zice, după ce se hrăneau cu îndestulare peste zi, noaptea se întorceau sătule pe la casele lor, fără să fie duse din urmă de păstori.

Lăsând acum deoparte satul și revenind iar la oraș, ce alta aș mai putea să spun decât că urgia cerului și în parte poate și cruzimea semenilor noștri a fost atât de mare și atât de cumplită, încât de la începutul lui martie și până în iulie - fie din pricina puterii cu care ciuma secera, fie din pricină că mulți dintre bolnavi erau slujiți ca vai de lume sau de frică părăsiți de cei sănătoși - peste o sută de mii de făpturi omenești (precum se știe neîndoios) s-au prăpădit de boală între zidurile cetății Florenței. Și se prea poate ca înainte de pacostea aceasta nimeni să nu-și fi închipuit că orașul adună în el atâta amar de oameni. O, câte case minunate, câte palate înălțătoare și câte așezări domnești, care mai înainte vreme roiau de slujitori, de cavaleri și doamne, rămas-au pustiite până la cea din urmă slugă! Câte neamuri strălucite, câte moșteniri nemăsurate, câte faimoase avuții nu s-au văzut rămase fără moștenitor? Și câți oameni de treabă, câte femei frumoase și câți tineri chipeși, pe care, nu zic alții, dar chiar Galien, Hipocrate[5] sau Esculap[6] i-ar fi crezut sănătoși tun, n-au dejunat de dimineață cu ai lor, cu prieteni sau tovarăși, pentru ca în aceeași seară să ajungă a cina cu morții lor pe ceea lume!

Până și mie însumi îmi vine greu să mai înșir atâta amar de suferințe; de aceea, dându-le deoparte pe acelea peste

[5] Medic vestit în antichitate (n. t.).

[6] Zeul medicinii la greci și romani (n. t).

care pot trece fără neajunsuri, spun dar că, aflându-se orașul în starea amintită, aproape pustiit de lume, s-a întâmplat (așa precum am auzit pe urmă de la un om de încredere) ca în preacinstita biserică Santa Maria Novella, într-o marți de dimineață când nu se afla într-însa nimeni altcineva, să se întâlnească acolo, după ce ascultaseră sfânta liturghie în haine îndoliate, precum cereau acele vremuri de suferință și restriște, șapte tinere doamne, prietene, rude sau vecine, dintre care nici una nu trecuse de douăzeci și opt de ani și nici nu se afla a fi mai crudă ca de optsprezece, toate înțelepte, de neam bun, frumoase, cu purtări alese și vesele, dar totuși cuminți în veselia lor. Nu m-aș feri deloc să vă destăinuiesc numele acestor doamne, de n-aș fi împiedicat de o pricină îndreptățită: n-aș vrea ca mâine sau poimâine vreuna din ele să ajungă a se rușina din pricina poveștilor pe care le vor spune și le vor asculta chiar ele în cele ce urmează, și asta numai fiindcă astăzi, când este vorba de plăceri, legile sunt mai aspre decât pe vremea aceea, când, tocmai din acele pricini pe care le arătam mai sus, aceleași legi erau cu mult mai îngăduitoare, nu numai față de cei tineri ca doamnele amintite, dar chiar și față de cei vârstnici; și nici n-aș vrea să dau pizmașilor, ce-s pururi gata să clevetească pe seama orișicărei vieți ce-i vrednică de laudă, prilej ca să știrbească măcar cât de cât cu cârcoteli spurcate cinstea prea vrednicelor doamne despre care voi vorbi.

De aceea, pentru ca spusele lor să fie înțelese fără smintire în cele câte vor urma, voi încerca să le botez cu nume potrivite, cu totul sau în parte barem, cu însușirile fiecăreia[7]. Pe prima dintre ele și cea mai vârstnică de ani o

[7] În afară de Pampinea, căreia introducerea îi conferă un caracter hotărât și întreprinzător, toate celelalte doamne nu se deosebesc, de-a lungul cărții, printr-o fizionomie aparte. Cu aproximație numele lor însemnează: Pampinea - vioaia, înfloritoarea; Fiammetta - jucăușa; Filomena - iubitoare de cântece; Emilia - ispititoarea; Lauretta - cea asemănătoare Dafnei, preschimbată în laur; Neifile - tânăra îndrăgostită; Elisa - cea asemănătoare Didonei, înșelată în iubire (n.

vom numi deci, nu fără de un rost anume, Pampinea, pe a doua Fiammetta, pe cea de a treia Filomena, pe a patra Emilia, celei de a cincea îi vom zice Lauretta, celei de a șasea Neifile și ultimei Elisa. Or, doamnele acestea, care se adunaseră fără vreo pricină anume, ci doar din întâmplare într-unul din ungherele bisericii, după ce se așezară în cerc și suspinară o vreme, lăsând deoparte rugile pe care le înălțau la ceruri, începură să vorbească între ele multe și mărunte despre vitregia acelor vremi; și după câtva timp, cum celelalte amuțiseră, Pampinea prinse a grăi precum urmează:

— Dragele mele doamne, ați auzit pesemne și dumneavoastră, ca și mine, de multe ori, că acela care se folosește în chip cinstit de dreptul său nu-și păgubește aproapele. E dreptul fiecărui om care se naște în lumea asta să-și vină în ajutor, să-și cruțe și să-și apere pe cât e în stare viața. Și în așa măsură e îngăduit lucrul acesta, încât se întâmplă uneori să fie omorâți oameni nevinovați, numai pentru că unii printr-asta își cruță viața. Și dacă lucrul ăsta e îngăduit chiar și de legi în grija cărora stau viața și bunăstarea noastră, atunci de ce să nu ne fie cu atâta mai vârtos îngăduit și nouă să facem ce putem întru cruțarea vieții noastre și mai ales dacă prin asta nu vătămăm pe nimeni? De câte ori stau și privesc la câte am făcut noi astăzi și în alte dimineți, și mă gândesc la toate cele pe care le vorbim, pricep, și voi de asemenea pricepeți, ca și mine, că noi cu toatele ne temem de ceea ce ne așteaptă, și de treaba asta nu mă mir de loc; dar dacă mă gândesc că fiecare dintre noi are simțire de femeie, mă mir, și încă foarte mult, că nici una dintre noi nu mișcă nici măcar un deget spre a se feri întrucâtva de ceea ce ne umple pe drept cuvânt de teamă. După credința mea, noi stăm aici pe loc de parcă am fi silite sau am dori cu tot dinadinsul să fim martore la câte trupuri sunt duse la îngropăciune, sau să ascultăm dacă preoții care se află aici și al căror număr

t.).

scade mereu văzând cu ochii, slujesc la vremea potrivită la toate liturghiile, sau ca și cum am vrea prin veșmintele noastre cernite să arătăm acelora care ne ies în cale cât sunt de multe și de mari nenorocirile care s-au abătut asupra noastră. Iar când ieșim de aici, nu dăm cu ochii de altceva decât ori de bolnavi și leșuri duse de ici-colo, ori de tâlhari pe care puterea legilor obștești i-a osândit cu surghiunul pentru nelegiuirile lor și care, bătându-și joc de ele - fiindcă știu bine că slujbașii încredințați cu înfăptuirea acestor legi sunt ori bolnavi, ori morți - nemernicesc de colo-colo dedându-se la mârșăvii, ori dacă nu, privirile ni se izbesc de drojdia orașului acestuia, de cei care își zic ciocli și care parcă anume spre a ne spori durerea, înfierbântați de atâta sânge, cutreieră călări orașul mustrându-ne cu cântecele lor deșucheate pentru toate nenorocirile care s-au abătut asupra noastră. Și nu ne e dat să auzim decât că unii au murit și alții trag să moară, și dacă s-ar afla și dintre aceia care să plângă, peste tot locul am auzi bocete îndurerate. Iar dacă ne întoarcem pe la casele noastre (nu știu dacă și vouă vi se întâmplă ca și mie), eu una cel puțin, nemaiaflând în casă din câți erau odinioară decât o biată slujnică, mă înfior și mi se face părul măciucă de groază; unde mă duc, unde mă așez îmi pare că văd în jurul meu umbrele celor răposați, dar nu cu chipul lor din viață, ci cu o înfățișare cumplită la vedere, pe care nu știu de unde au dobândit-o și care mă înspăimântă. Din care pricină aici, afară sau în casă, oriunde aș sta, tot rău îmi este, ba cu atât mai mult cu cât îmi dau seama că nimeni din cei ce pot și au unde să meargă, așa precum avem și noi, n-a mai rămas pe loc. Sau dacă totuși au mai rămas vreunii, am auzit că aceia, fără să mai deosebească ce-i bun și ce-i rău, când poftele îi ațâță, fac zi și noapte, fie singuri, fie întovărășiți de alții, tot ceea ce le poate aduce mai multă desfătare. Și nu numai mirenii, dar chiar și cei închiși prin mănăstiri - crezând că asemenea purtări le sunt și lor îngăduite, nesocotind legea

supunerii și dându-se cu totul plăcerilor trupești, căci în atare chip gândesc că scapă teferi - s-au rătăcit cu totul și s-au păcătoșit. Or, dacă așa stau lucrurile (și-i limpede că stau așa), ce facem noi aici? Ce stăm să așteptăm? La ce ne zboară gândurile? De ce ne dovedim mai leneșe și mai încete, când este vorba despre noi și despre izbăvirea noastră, decât toți ceilalți orășeni? Ne socotim pe noi înșene mai prejos decât toate celelalte femei? Or, pasămite, credem că viața ne e legată de trup cu lanțuri mai tari decât a celorlalți și ca atare nu ne temem de nici un rău care ar putea să ne-o primejduiască? Greșim, să știți. Ne înșelăm; suntem nătânge de-a binelea de credem una ca aceasta. Și ori de câte ori o să ne amintim ce mulți și cât de vrednici au fost atât bărbații cât și femeile răpuse de ciuma asta blestemată, ne vom da seama învederat de lucrurile acestea. Iată de ce, ca nu cumva din îndărătnicia sau nepăsarea noastră să cădem în primejdia de care e de ajuns să vrem și, într-un fel sau altul, tot am putea scăpa, eu socotesc - fără să știu dacă gândiți și voi la fel - c-am face foarte bine să părăsim orașul, așa precum făcut-au mulți alții înaintea noastră și mai fac și acuma. Să fugim ca de moarte de pildele rușinoase pe care ni le dau ceilalți și să ne aciuăm cuminți la țară, pe moșiile noastre, fiindcă nici una dintre noi nu duce lipsă de pământuri, iar acolo să ne petrecem vremea în bucurii și desfătări, fără a întrece întru nimic măsura și buna-cuviință. Acolo poți să auzi ciripitul păsărelelor, să vezi colnicele înverzind, câmpiile pline de rod cum unduiesc ca marea, copaci de mii de feluri, și fără stânjenire te poți uita la cer, care, deși-i mânios pe noi, nu ne ascunde totuși minunățiile-i eterne, de mii de ori mai mândre și mai plăcute ochiului decât zidurile pustii ale orașului acesta. La țară aerul e mai curat și cele trebuincioase vieții pe vremuri ca acestea se află din belșug. Chiar și necazurile acolo sunt mai puține ca în oraș. Căci chiar dacă țăranii mor la fel ca orășenii, primejdia e cu atât mai mică cu cât locuitorii și casele sunt

mai puține, decât, de pildă, la oraș. Pe de altă parte noi, aici, de nu greșesc cumva, nu părăsim pe nimeni, ci dimpotrivă am putea spune, și pe bună dreptate, că noi suntem cele părăsite, pentru că toți ai noștri, ori că au murit, ori că au fugit de moarte, ne-au lăsat de capul nostru în toată jalea asta, de parcă am fi orfane. Nici o dojană, dar, nu ni se poate aduce dacă urmăm povața aceasta; dar dacă n-o urmăm, s-ar prea putea să ne lovească năpasta, jalea și chiar moartea. De aceea, dacă socotiți și voi, eu cred că am face bine dacă am pleca de aici și, luându-ne și slujnicele, care să ne urmeze cu toate cele de trebuință, am hoinări de colo-colo, azi ici și mâine dincolo, veselindu-ne de toate frumusețile cu care ne îmbie această vreme a anului, și, dacă moartea nu ne ajunge, să stăm la țară până când vom vedea în ce chip hotărăște cerul să pună o dată capăt acestor suferințe. Oricum, aduceți-vă aminte că nu ne-ar sta deloc mai rău, nouă, dacă am pleca de aici, decât le șade altora care rămân ca să trăiască întru necinste și dezmăț.

După ce ascultară vorbele Pampineei, celelalte doamne nu numai că-i lăudară sfatul, dar, dornice de a-l urma, se și apucară să urzească cu amănunțime planuri, de parcă abia ieșite de acolo, din biserică, s-ar fi și așternut la drum. Dar Filomena, care era înțeleaptă foarte, grăi:

— Prietene dragi, deși cuvintele rostite de Pampinea s-au vădit nespus de nimerite, nu se cuvine totuși să ne grăbim așa de mult precum pare că vreți să faceți. Amintiți-vă că noi suntem toate femei și nu-i nici una dintre noi atât de tânără de ani încât să nu știe cât de puțin prevăzătoare sunt femeile când se adună laolaltă și cât de greu se pot conduce fără ajutorul unui bărbat. Noi suntem schimbătoare, îndărătnice, bănuitoare, slabe de înger și fricoase, de aceea tare mă tem ca nu cumva, dacă plecăm așa de capul nostru, să nu ni se împrăștie ceata mai iute decât s-ar cădea, lucru ce nu ne-ar face cinste; de aceea ar fi bine să ne căutăm o călăuză mai înainte de a pleca.

Atunci Elisa zise:

— Într-adevăr, bărbații sunt întotdeauna cap femeii, și fără ajutorul lor arareori se întâmplă ca noi, orice am pune la cale, să ducem lucrurile la bun sfârșit; dar cum să facem rost de ei? Știm doar cu toatele că ai noștri ori au murit în bună parte, ori dacă au mai rămas în viață, s-au împrăștiat care încotro, fără să știm nici noi pe unde, cu fel de fel de prieteni, căutând și ei să fugă de ce vrem să fugim și noi; să ne rugăm de oameni străini nu se cuvine; de aceea, dacă vrem să ne vedem de sănătate și să scăpăm de aici, trebuie să facem astfel încât să nu ne alegem la urmă cu necaz și sfadă, de unde la început plecam cu gândul de a petrece și de a ne odihni.

În timp ce doamnele vorbeau astfel, intrară în biserică trei tineri, dintre care nici unul nu avea mai puțin de douăzeci și cinci de ani, și cărora nici vitregia vremurilor, nici faptul că-și pierduseră prieteni și rude apropiate, nici teama pentru viața lor nu izbutiseră să le molcomească dragostea, necum să le-o și stingă. Unuia dintre ei îi zicea Pamfilo pe nume, celui de al doilea Filostrato și ultimului Dioneo, toți trei plăcuți la înfățișare și cu purtări alese. În toată învălmășeala aceea, tinerii noștri încercau spre mângâierea lor să-și vadă iubitele, care se aflau din întâmplare chiar printre doamnele de față și dintre care unele erau și rude cu băieții. Tinerii nu apucară să le zărească bine, că ele îi și văzură, drept care Pampinea prinse a grăi zâmbind:

— Iată că soarta ni se arată de la început prielnică scoțându-ne în cale trei tineri vrednici și înțelepți, care vor primi cu bucurie să ne fie și slugi și călăuze, de-om vrea să-i luăm în slujba noastră.

Atunci Neifile, îmbujorându-se la față de rușine, căci era una din cele îndrăgite de unul dintre tineri, grăi:

— Vai, Pampinea, pentru Dumnezeu, gândește-te ce spui! Eu sunt încredințată că pe fiecare dintre ei nu-i poți vorbi decât de bine și îi socot pe câteștrei vrednici de

lucruri mult mai mari decât ar fi acesta; de asemenea socot că ar putea să țină tovărășie bună și preacinstită unor doamne cu mult mai plăcute și mai frumoase decât noi, dar fiindcă toată lumea știe că sunt îndrăgostiți de unele dintre noi, mă tem să nu prilejuim vreo bănuială sau ocară dacă îi vom lua ca însoțitori, chiar fără nici o vină din partea noastră sau a lor.

La care Filomena zise:

— Ei și? Ce înseamnă asta? Dacă eu una sunt cinstită și nu mă mustră cugetul cu nimic, zică oricine orișice, că mie tot nu-mi pasă: Dumnezeu și adevărul vor sări întru apărarea mea. Numai de ar vrea să vină, că atuncea într-adevăr, precum zicea și Pampinea, putem pe drept cuvânt să spunem că soarta se arată prielnică plecării noastre.

Celelalte doamne, auzind-o vorbind astfel, nu numai că tăcură fără a se împotrivi, dar, toate într-un glas, cerură ca tinerii să fie chemați, să li se arate ce aveau de gând să facă ele și apoi să li se ceară să aibă bunătatea de a le însoți la drum. Or, drept aceea, Pampinea, care era înrudită cu unul dintre ei, fără să mai lungească vorba, se ridică în picioare și, apropiindu-se de tinerii care ședeau pe loc și se uitau la ele, după ce îi salută cu fața zâmbitoare, le împărtăși ce aveau de gând și îi rugă din partea ei și a celorlalte doamne să se gătească a le însoți frățește și cu gând curat. Tinerii crezură la început că sunt luați în râs, dar după ce văzură că Pampinea nu glumește, răspunseră voioși că-s gata să le urmeze pretutindeni, și fără să mai zăbovească, până a nu se despărți, orânduiră între ei ce anume aveau de făcut. Apoi, după ce puseră pe slugi să pregătească cu bună rânduială tot ce făcea trebuință și le trimiseră din vreme la locul unde aveau să meargă, a doua zi de dimineață, adică într-o miercuri spre revărsat de zori, doamnele însoțite de câteva slujnice și cei trei tineri dimpreună cu cei trei slujitori ai lor, ieșind pe poarta orașului, se așternură la drum; și nu se depărtară mai mult ca două leghe, că și ajunseră la locul mai dinainte

hotărât.

Se afla numitul loc pe un deal depărtișor de orice drum din cele care treceau pe acolo și plin de fel și fel de copăcei mărunți și tufe înverzite, plăcute la vedere.

Iară pe vârful acestui deal se afla un palat mândru cu o curte mare și frumoasă la mijloc, cu pridvoare, cu săli și cu odăi care de care mai frumoase și împodobite pretutindeni cu zugrăveli menite să înveselească ochii, înconjurat de poienițe și de grădini fermecătoare, cu puțuri cu apă rece ca gheața și pivnițe cu vinuri scumpe, lucruri, ce-i drept, mai potrivite cu băutori de soi decât cu niște doamne cumințI și cumpătate. Spre marea lor mulțumire, ceata de cavaleri și doamne găsi palatul pretutindeni curat și măturat, cu paturile așternute în odăi, și peste tot aflară flori, toate câte le dăruia anotimpul, și pardoselile așternute cu împletituri de trestie. Și după ce, abia ajunși, se așezară jos, Dioneo, care n-avea pereche în lume de vesel și glumeț, grăi:

— Doamnelor, iată-ne în sfârșit aicea unde ne-a adus mai degrabă istețimea dumneavoastră decât priceperea noastră; nu știu ce aveți de gând să faceți cu gândurile ce vă apasă, că eu unul pe ale mele le-am lăsat pe toate înapoia porții, în oraș, când am plecat împreună la drum mai adineaori. De aceea, ori vă pregătiți să râdeți, să petreceți și să cântați cu mine (bunînțeles numai atât cât vă permite cinstea voastră), ori dacă nu, lăsați-mă să mă întorc la ele și să rămân pe mai departe în zbuciumatul nostru oraș.

La care Pampinea, ca și cum ar fi alungat și dânsa gândurile negre, răspunse bucuroasă:

— Ca din carte ai grăit, Dioneo! Așa e, bine zici; se cade să fim veseli, căci tocmai de aceea am fugit de supărări. Dar întrucât se știe că lucrurile făcute fără cap nu-s trainice, eu, care am fost făuritoarea acestei mândre cete, vrând și de aici înainte să avem parte de voioșie, socot că trebuie negreșit să alegem dintre noi pe careva drept

căpetenie, care să se îngrijească de bunăstarea noastră și căruia să-i dăm cinstire și să-i vădim supunere. Or, pentru ca fiecare dintre noi să simtă atât povara acestor griji cât și plăcerea de a fi ales conducător, și ca atare acela căruia nu i-e dat s-o simtă să nu se arate invidios, alegerea făcându-se atât dintre bărbați cât și dintre femei, cred că ar fi bine să i se încredințeze în fiecare zi tot altuia povara și cinstea stăpânirii; cel care va fi primul să fie ales de toți; cei care vor urma să fie aleși spre seară după bunul plac al regelui ori al reginei care au domnit în ziua aceea. Iar pe urmă, alesul, după socotința lui pentru răstimpul cât îi va dura domnia, să rânduiască locul și felul în care vom petrece vremea.

Cuvintele Pampineei plăcură foarte mult acelora de față, care cu toții într-un glas o aleseră regină a zilei de început, iar Filomena dând fuga la un laur - căci nu o dată auzise de câtă cinste erau demne frunzele acelui pom și așijderea de câtă cinste îl făceau vrednic pe acela care era pe drept cuvânt încununat cu ele - culese câteva crenguțe și, după ce împleti o cunună de toată frumusețea, i-o așeză pe frunte, iar mai apoi cununa aceasta fu pentru toți semn limpede de stăpânire și mărire atâta vreme cât ținu tovărășia lor.

Pampinea, după ce fu aleasă regină, porunci să i se înfățișeze slujitorii tinerilor și slujnicele lor, care erau patru la număr, și le ceru să tacă, iar după ce tăcură, zise:

— Pentru a vă da eu, cea dintâi, o pildă vrednică de urmat, mulțumită căreia pășind din bine în mai bine ceata noastră să-și ducă traiul ei în bună rânduială, în voioșie, fără ocară și să dureze atâta vreme cât ne va fi pe plac, îl numesc pe Parmeno, slujitorul lui Dioneo, drept credinciosul meu și îi dau în grijă toate cele câte ne fac trebuință, precum și slujba mesei. Sirisco, slujitorul lui Pamfilo, vreau să ne fie vistiernic și să asculte poruncile lui Parmeno. Tindaro în schimb să șază în slujba lui Filostrato și-a celorlalți doi tineri și să se îngrijească de odăile lor

atuncea când ceilalți prinși fiind de alte treburi, nu vor avea răgaz s-o facă și pe asta. Misia, servitoarea mea, și Licisca, a Filomenei, vor sta toată vremea la bucătărie și vor găti cu mare grijă bucatele poruncite de Parmeno. Chimera, slujnica Laurettei, și Stratilia, a Fiammettei, poftesc să se îngrijească de camerele doamnelor cât și de curățenia odăilor unde vom sta. Și acum, pe lângă toate astea, doresc și poruncesc ca fiecare dintre voi, dacă vrea să fie pe placul nostru, oriunde ar merge, de oriunde ar veni, orice ar vedea sau auzi, să se ferească de a ne aduce vreo veste dinafară care să fie altcum decât o veste bună.

Și după ce împărți pe scurt poruncile acestea, pe care toți le lăudară, ridicându-se bucuroasă în picioare, grăi:

— Locul e plin de poienițe, grădini și alte frumuseți; mergeți și vă plimbați după plăcerea inimii, dar către ceasurile nouă să vă adunați cu toții aici, ca să luăm masa pe răcoare.

Cu îngăduința doamnei și reginei lor, tinerii, dimpreună cu doamnele cele frumoase, vorbind despre lucruri plăcute, porniră a cutreiera cu pași agale o grădină, în vreme ce împleteau cununi din diferite frunze și cântau cântece de dor. Și după ce rămaseră în grădină atâta vreme cât li se dase îngăduință, se întoarseră acasă și aflară că Parmeno prinsese a se îngriji de slujba lui cu râvnă și destoinicie, căci n-apucară bine să intre într-o sală de jos, că și văzură mesele așternute cu fețe albe ca zăpada și cu pahare ce păreau de argint de tare ce sclipeau și pretutindeni locul împodobit cu flori de drobușor; de aceea, după ce dintâi își clătiră mâinile cu apă pe voia doamnei lor, se așezară fiecare pe locul rânduit de Parmeno. Și după ce bucatele gătite cu pricepere și vinurile cele scumpe fură aduse, slujitorii, fără să aștepte altceva, porniră a-i sluji în tăcere. Mesenii, bucuroși de buna rânduială care domnea în toate, mâncară veselindu-se cu glume și vorbe de duh. Iar după ce mesele fură strânse (cum fiecare dintre doamne știa să dănțuiască,

la fel ca și tinerii de altfel, iar unii mai știau de asemeni să cânte foarte bine și din lăută ori din gură), regina porunci să fie aduse violele și alăutele și, la porunca ei, Dioneo cu alăuta, iar Fiammetta cu viola porniră a cânta cu multă gingășie un dans. Regina, dimpreună cu celelalte doamne și cu cei doi tineri rămași, după ce trimise slugile să mănânce, se prinse și ea în dans și începu să învârtească cu pas agale o horă, iar după ce sfârșiră cu dansul începură să cânte cântece voioase de dragoste. Într-acest chip petrecură ei până când reginei i se păru că-i vremea de odihnă; și atunci, după ce-i învoi pe toți să se retragă, cei trei tineri o luară către odăile lor (despărțite de cele ale femeilor), pe care le găsiră cu paturile frumos așternute și tot atât de pline de flori precum găsiseră și sala de mâncare. Doamnele își aflară și ele odăile la fel și, dezbrăcându-se degrabă, se întinseră să se odihnească.

Abia trecuse de ceasurile trei, când regina, sculându-se din somn, puse să-i scoale și pe ceilalți, zicând că nu e sănătos să dormi prea mult în timpul zilei. O luară apoi spre o poieniță cu iarbă verde și înaltă în care soarele nu ajungea să bată din nici o parte, iar acolo, mângâiați de o boare dulce, se așezară pe iarbă în cerc, după voia reginei lor, care începu astfel:

— Precum vedeți, soarele-i sus, căldura e încă mare și nu se aude decât glasul cosașilor printre măslini, de aceea fără îndoială ar fi lucru prostesc să ne mutăm în altă parte. Aici e umbră, e frumos și după cum vedeți nu vă lipsesc nici tablele, nici șahul: fiecare se poate desfăta după voia inimii. Dar dacă ar fi să-mi ascultați îndemnul, n-am petrece această vreme de arșiță a zilei jucând șah sau table - căci jocul aduce unuia dintre părtași mâhnire, fără să-l mulțumească din plin nici pe celălalt sau pe aceia care privesc - ci mai degrabă povestind, căci cel ce spune o poveste desfată deopotrivă pe toți câți îl ascultă. N-o să apucați a isprăvi fiecare o istorioară, că soarele va da în apus, arșița va pieri și vom putea să ne petrecem care cum

va voi și cum îi va plăcea; de aceea dacă spusa mea vă e pe plac (căci eu sunt gata să vă împlinesc voia întru totul), să facem după cum am spus; iar dacă nu, faceți cum vreți până la asfințit de soare.

Doamnele, toate deopotrivă, și cei trei tineri laolaltă lăudară cuvintele reginei.

— Atuncea, zise dânsa, dacă vă învoiți la asta, poftesc ca fiecare să fie liber a vorbi despre ce-i place lui mai mult.

Și întorcându-se către Pamfilo, care ședea la dreapta ei, îi spuse cu dulceață în glas să facă începutul cu o poveste de a lui. Iar Pamfilo auzind porunca, fiind ascultat de toți, prinse a grăi fără zăbavă așa precum urmează:

POVESTEA ÎNTÂI

Ser Ciappelletto c-o spovedanie ticluită trage pe sfoară un cuvios călugăr și-apoi își dă sfârșitul; și, după ce în viață fost-a mișelnic foarte, murind trece drept sfânt, și sfântul Ciappelletto i se zice.

Orice lucru săvârșit de om se cade, preaiubite doamne, să fie început în numele preasfânt al celui ce-i dătător de viață. De aceea, eu, ce-am fost ales să încep poveștile de astăzi, am să pornesc la drum cu una din faptele lui minunate, pentru ca, ascultând-o noi, nădejdea noastră în el - ca unul care-i veșnic - și mai cu sârg să se statornicească și să-i slăvim numele în veci. E limpede c-așa precum cele lumești sunt toate trecătoare și morții hărăzite, la fel și-n ele însele și în afara lor sunt pline de necazuri, de trudă și de chinuri și toate sunt supuse la rele și primejdii; ori noi, care trăim în mijlocul lor și suntem miez din miezul lor, n-am izbuti nicicând, de bună seamă, nici să le ținem piept, nici să ne știm feri de ele, dacă harul lui Dumnezeu n-ar zămisli în noi pricepere și putere. Totuși nu-i de crezut că harul acesta pogoară în noi prin meritele noastre; el purcede numai și numai din mila Părintelui Ceresc și din ruga multă a celor care au fost și dânșii muritori ca noi și care acum îi stau de-a dreapta și pururi sunt ferice, căci niciodată în viață nu i-au călcat porunca.

Iar lor, ca unora ce ne cunosc din însăși viața lor lumească prea multă slăbiciune, noi le înălțăm rugarea noastră, cedându-le ce ne lipsește, căci nu îndrăznim, se pare, să ne rugăm de-a dreptul unui atât de mare și drept judecător cum este Dumnezeu. Și totuși nesfârșită e îndurarea lui față de noi, care neputând pătrunde cu bieții noștri ochi de muritori adâncul înțelepciunii sale, se întâmplă uneori ca, înșelați fiind de năluciri deșarte, să încredințăm rugile noastre vreunui duh ce-i surghiunit pe veci din preajma lui; și totuși Dumnezeu, Atoateștiutorul, căutând mai degrabă la nevinovăția celui ce se roagă, decât la neghiobia lui sau la surghiunul duhului rugat - ca și cum nu-n surghiun, ci-n preajma lui s-ar desfăta ferice - ne împlinește ruga. Lucru ce își va arăta obrazul în chip cu totul deslușit din istorioara ce gândesc s-o spun: zic deslușit, nu judecata lui Dumnezeu urmând-o, ci judecata noastră, a celor de pe aici.

Se povestește dar, cum că *messer*[8] Musciatto Franzesi, ajuns, din negustor bogat și mare ce era, la rang de cavaler, fu nevoit să plece în Toscana dimpreună cu *messer* Carlo Senzaterra, frate cu regele Franței, căruia papa Bonifaciu îi trimisese vorbă să vină până la dânsul. Or, știindu-și el cam încurcate trebile lui negustorești, așa cum sunt de obicei aceste treburi toate, și nefiind chip să le dezlege în grabă, se gândi să le lase în grijă mai multor inși. Și pentru fiecare treabă găsi și om anume: doar pentru una mai avea îndoieli, căci nu știa cine ar fi fost în stare să-i scoată niște bani împrumutați pe la câțiva burgoni. Iar pricina îndoielii era că auzise cum că burgonii ar fi de rea-credință, neam cam țâfnos și aprig, iar lui nu-i da prin minte ce om al naibii ar fi putut găsi, ca bizuindu-se pe el, să le răzbească soiul ticălos. Și după ce se gândi mult, își aminti de un oarecare *ser* Ciapperello din Prato, care la Paris îi călcase adeseori prin casă. Acestuia, fiind puțintel la trup și spilcuit nevoie mare, francezii, neștiind

[8] *Messer*, în italiana veche: domnul (n. t).

bine ce înseamnă Ciapperello, crezând c-ar fi „cappello”[9], „chapel”[10] pe limba lor, nu-i mai ziceau Ciappello, ci, fiind mărunt la trup, de-a dreptul Ciappelletto, și cu porecla asta era știut de toți, fiind prea puțini aceia care-i mai cunoșteau adevăratul nume.

Și iată acum și soiul de viață ce ducea numitul Ciappelletto: fiind el notar, se rușina amarnic când vreun act de-al lui (deși făcea puține) s-ar fi aflat că nu e măsluit; și acte ca acestea îți ticluia câte pofteai și le făcea mai bucuros pe nimica decât un altul pe bani grei. Mărturii mincinoase dădea cu mare plăcere, rugat ori nerugat, și, cum pe vremea aceea în Franța se punea mare temei pe jurăminte, prea puțin păsându-i că jură strâmb, el câștiga într-acest chip necinstit toate procesele la care era chemat să jure pe legea lui că spune drept. Îi plăcea peste măsură și se străduia din răsputeri să semene zâzanii și vrajbă între prieteni, rubedenii sau oricine-ar fi fost, și cu cât ieșea mai lată isprava, cu-atâta mai vârtos se veselea și el. De-l poftea cineva ca părtaș la vreun omor sau altă mârșăvie, pentru nimic în lume nu s-ar fi dat în lături, ci bucuros sărea într-ajutor; într-acest chip de nenumărate ori a schingiuit și-a omorât cu mâna lui făpturi nevinovate, fără să-l silească nimeni. De înjurat știa să-njure mai strașnic ca oricine de dumnezei și de toți sfinții; și pentru orice fleac îi sta blestemu-n gură, căci mai era și iute la mânie. În biserică nu ți-ar fi călcat nici să-l pici cu ceară, iar cele sfinte le lua în derâdere cu vorbe deșucheate, netrebnice otrepi părându-i-se toate. Prin cârciumi însă și alte lăcașuri de pierzanie își făcea veacul, și să fi pus și carul cu boi tot nu-l trăgeai afară. Pe femei le-ndrăgea cum îndrăgește câinele ciomagul; ci-ntru potrivnicul păcat se desfrâna mai bucuros ca oricare. De-ar fi fost la o adică să fure, fura împăcat cu sine, ca omul cel cucernic când dă și el pomană. De lacom și bețiv nu-l mai răbda pământul, ba

[9] Pălărie (it.) (n. t.).

[10] Pălărie (*chapeau*) (fr.) (n. t.).

într-așa măsură, încât uneori îl răzbea cu scârba și-i da pe nas prea multă lăcomie. La joc de cărți și zaruri măsluite n-avea pereche-n lume. Dar ce mai tura-vura, era mișel și pace. Cel mai mișelnic om din câți trăiesc sub soare. Dar mârșăvia lui fu ocrotită vreme îndelungată de rangul și puterea lui *messer* Musciatto, care îl punea la adăpost de răzbunarea celor pe care îi vătăma și chiar de furia curții, căci nici cu ea nu se avea mai bine.

Or, amintindu-și *messer* Musciatto de acest *ser* Ciapperello, căruia îi cunoștea întreaga viață din fir-a-păr, socoti că și-a aflat într-însul ac vrednic de cojocul afurisiților burgoni. Și, poruncind să-l cheme, îi cuvântă astfel:

— *Ser* Ciappelletto, precum ai la știință, voi părăsi curând aceste locuri, și, printre alții, având și cu burgonii niscaiva socoteli și știindu-i bine cât plătesc și ce pramatii sunt, nu știu alt om mai vrednic decât tine pe care să mă bizui că va putea să scoată de la dânșii paralele cu care îmi sunt datori, de aceea, cum știu că acu deodată n-ai nimic de lucru, de te-nvoiești să iei în grija ta această trebușoară, m-oi îngriji și eu să-ți dobândesc milostivirea curții și din bănetul strâns să-ți fac și ție parte.

Ser Ciappelletto, știindu-se fără de lucru și cam lipsit de bunuri pământești, văzând că-i pleacă protectorul, care atâția ani de-a rândul îi slujise drept pavăză, nu mai șezu pe gânduri, ci, fiind silit de împrejurări, se hotărî să-i spună că se învoiește bucuros. Drept aceea, după ce se sfătuiră împreună, plecând *messer* Musciatto, *ser* Ciappelletto, cu întăritură la mână și cu hârtii domnești de încredințare, luă drumul Burgundiei, pe unde aproape nimeni nu mai auzise de dânsul. Acolo, potrivnic firii sale, începu să umble după datornici și să-și rostuiască treburile cu duhul blândeții și cu îngăduință de parcă mânia și-ar fi ținut-o anume pentru mai la urmă. Și, între acestea, fiind găzduit în casa a doi frați florentini, cămătari amândoi, care, de dragul lui *messer* Musciatto, îl țineau ca pe palme,

i se întâmplă să cază bolnav la pat. Cei doi frați chemară degrabă doctori și slujitori să-i șază la îndemână și făcură tot ce le stă în putere să-l vadă vindecat. Dar orice ajutor se dovedea zadarnic, căci bietul om, bătrân cum era și trăit în desfrânare, după spusa doctorilor mergea din zi în zi în mai rău, ca omul când îl ajunge ceasul morții, din care pricină cei doi erau mâhniți din cale-afară. Și într-o bună zi, aflându-se pe undeva pe aproape de încăperea în care bolea *ser* Ciappelletto, începură să cugete între ei:

— Ce ne facem cu omul ăsta? zicea unul către celălalt. Mare pacoste pe capul nostru. Căci să-l alungi din casă așa bolnav cum e ar însemna să n-ai nici minte și să te faci și de rușine. Ce-ar zice lumea de-ar vedea c-așa, din bun senin, îl alungăm din casă tocmai când stă să moară, când el, săracul, cu nimic nu ne-a mâniat vreodată; și toate acestea după ce tot noi l-am găzduit și l-am grijit cu râvnă. Pe de altă parte însă, a fost așa de mișel, încât de spovedanie de bună seamă nici n-o să vrea s-audă, iar dacă moare fără să se spovedească, nici o biserică n-o să-i primească trupul, ci dimpotrivă o să-l azvârle ca pe-un câine cine știe unde. Dar hai să zicem totuși c-ar ajunge să se spovedească; păcatele lui însă sunt atât de numeroase și atât de îngrozitoare, încât s-ar întâmpla la fel; nu-i preot sau călugăr să poată sau să vrea să-i deie dezlegare; și-atunci, nedezlegat, tot la aceeași groapă o s-ajungă. Iar dacă acestea s-ar adeveri, norodul de pe-aci văzând una ca asta, fie din pricina îndeletnicirii noastre ce-i pare că-i nelegiuită, și ca atare o bârfește de zor, fie din dorința de a ne jefui, s-o ridica împotriva noastră, urlând în gura mare: „Javrele astea de italieni, pe care nici biserica nu-i rabdă sub acoperișul ei[11], nu mai au ce căuta între noi”. Și-o să dea buzna în casele noastre și te pomenești că ne mai și omoară după ce întâi o să ne prade bine de toată averea noastră. Oricum ar fi să fie, de moare-i vai de noi.

[11] Cei doi frați, fiind cămătari, erau excomunicați de biserica catolică (n. t).

Ser Ciapelletto, după cum spuneam, zăcea într-o încăpere alăturată; și având auzul ascuțit, așa cum au bolnavii, auzi toate cele ce se spuneau despre dânsul. Drept aceea, chemându-i pe cei doi frați la sine, le zise astfel:

— N-aș vreo să vă îndoiți în nici un chip de mine și nici vreo teamă să nutriți pentru avutul vostru. Am auzit câte vorbeați adineauri și sunt și eu încredințat că așa s-ar întâmpla, de-ar fi să fie precum gândiți voi. Dar treaba nu stă așa, căci eu la viața mea atâtea i-am făcut lui Dumnezeu, încât de i-oi mai face una, acu în pragul morții, e tot un drac. De aceea, faceți ce-ți putea și aduceți-mi un călugăr cucernic și priceput în tainele bisericești, cel mai cucernic și mai priceput pe care-l veți găsi - de-ar fi să se afle vreunul pe fața pământului - și-apoi lăsați pe mine, că eu voi ști să scot la capăt și socoteala mea și pe a voastră, într-așa chip încât, de bună seamă, toate or să fie bine și n-o s-aveți de ce vă plânge.

Cei doi frați, deși nu-și puneau prea mari nădejdi în spusa lui *ser* Ciappelletto, se duseră totuși la o mănăstire de călugări și cerură să li se dea un monah cucernic și priceput, care să-l spovedească pe un italian ce se afla bolnav la ei în casă. Și mănăstirea le dădu un călugăr, om evlavios și trăit în frica lui Dumnezeu, cu mare pricepere în ale Sfintei Scripturi, vrednic de toată cinstea și cu osebire venerat și îndrăgit de toți dreptcredincioșii; iar cei doi frați îl duseră cu ei.

Călugărul, după ce intră în odăița unde zăcea *ser* Ciappelletto, i se așeză alături și prinse a-l îmbărbăta ca vorbe mângâioase, după care îl întrebă de câtă vreme nu se spovedise. *Ser* Ciappelletto, care nu cunoscuse în viața lui ce va să zică spovedania răspunse:

— Eu sunt deprins, părinte, să mă spovedesc măcar o dată pe săptămână, dacă nu și de două sau de trei ori. Acum însă, de când zac, nu m-am mai spovedit de opt zile încheiate, cu atâta chin m-a pedepsit pârdalnica de boală.

Grăi atunci călugărul:

— Bine faci, fiule, și așijderi să urmezi și de acu înainte. Pre câte văd, n-oi osteni prea mult punându-ți întrebări și dându-ți ascultare, de vreme ce cu atâta sârg te ții de spovedanie.

— Nu zi așa, părinte, grăi *ser* Ciappelletto, că nu m-am spovedit nicicând destul de des, încât să nu râvnesc de fiecare dată să fac mărturisire de toată vina mea, de când mă știu pe lume și până-n ceasul cela. De aceea dar mă rog de dumneata să mă întrebi cu multă amănunțime de toate, toate cele, ca și cum niciodată nu m-aș fi spovedit; nu te uita că-s bolnav. Căci mi-i mai drag să-mi pun la caznă trupul decât să știu, cruțându-l, că săvârșesc vreo faptă ce-ar duce la pierzanie sufletul meu, pe care Mântuitorul nostru plătitu-l-a cu sângele-i prea scump.

Cuvintele acestea plăcură sfântului călugăr, care află în ele temei de gânduri bune. Și, după ce-l lăudă cu prisosință pe *ser* Ciappelletto pentru bunul său obicei, începu să-l întrebe de s-a dedat desfrâului cândva, păcătuind cu vreo femeie. La care *ser* Ciappelletto, oftând din greu, îi zise:

— Părinte, dinspre partea asta mi-e și rușine parcă să-ți spun adevărat, căci tare mult mă tem să nu cad în păcatul deșartei semeții.

La care preasfințitul zise:

— Zi-i fără frică, fiule, căci adevăr spunând, nici întru spovedanie și nici altminteri, nimeni n-a săvârșit păcat.

Și Ciappelletto atunci:

— De-i precum zici, părinte, atunci îți spun: neprihănit mă țin la trup și acuma, așa cum am ieșit din pântecele mamei.

— Binecuvântă-l, Doamne, că bine a mai făcut! grăi preacuviosul. Și, astfel făcând, tu, fiule, ești cu atât mai vrednic, cu cât nimeni nu te oprea să faci altminteri, așa cum de pildă nu ni-e nouă îngăduit să facem, și nici altor călugări ce-s juruiți și ei.

Îl întrebă pe urmă de nu care cumva îl supărase pe

Cerescul Tată prin pofta lăcomiei. La care *ser* Ciappelletto, oftând și a doua oară, răspunse cam că da, și nu numai o dată. Căci, zicea el, deși postea cel puțin de trei ori pe săptămână cu pâine și cu apă, în afară de posturile rânduite în păresimi și pe care orice dreptcredincios le păzește cu sfințenie, totuși apa ceea o băuse cu aceeași poftă și aceeași plăcută desfătare cu care și bețivii se aghesmuiesc cu vin, mai cu seamă când se nimerea să ostenească de rugare multă sau de prea multă trudă la vreun pelerinaj. Apoi, într-alte rânduri, mai râvnise anume, zicea, și la niscaiva salatele pregătite din buruieni, așa cum fac femeile când se duc la țară, iar alteori aflase în bucate mai multă desfătare decât credea că s-ar fi cuvenit să afle un credincios care păzește cu evlavie postul, așa cum îl păzea el. La care vorbe, fratele îi zise:

— Fiule, firești sunt toate astea și nu-s păcate grele, de aceea nu găsesc cu cale să-ți apese cugetul mai mult decât s-ar cere. Oricui i se întâmplă, oricât de sfânt ar fi, să-i cadă bine bucățele, după un post mai îndelungat și așijderea și apa după sfârșeală multă.

— Ah, părinte, zise *ser* Ciappelletto, nu spune așa doar ca să-mi mângâi sufletul; știi bine doar că-mi dau eu singur seama că cele ce-s făcute întru slujirea Tatălui Ceresc se cade a fi făcute cu sufletul curat și neîntinat de zgură sau rugină; oricine face altminteri alunecă în păcat.

Prea mulțumit de vorbă lui, călugărul îi zise:

— Mă bucură nespus aceste simțăminte și-mi place că întru ele ți-e cugetul curat. Ci ia să-mi spui acum, căzut-ai tu vreodată la patima zgârceniei, râvnind mai mult decât era cu drept sau stăpânind ce nu era al tău?

Ser Ciappelletto îi răspunse:

— Părinte, n-aș dori să cazi la bănuieli din pricină că mă afli în casa acestor cămătari; eu n-am nimic cu ei; dimpotrivă, am tras aici cu gând să-i dojenesc, ba chiar să-i pedepsesc și să-i dezvăț de mârșava lor meserie, și cred că aș fi biruit dacă nu mă încerca Dumnezeu astfel. Pe mine,

tata, căci se cuvine s-o știi și pe asta, când l-a ajuns sfârșitul, m-a încărcat de avuții; eu însă am dat de pomană o bună parte din ele, iar mai apoi, ca să mă țin în viață și ca să pot milostivi săracii, mi-am rostuit și eu niscaiva trebușoare negustorești, și întru ele mi-am dorit câștigul. Ce-am câștigat am împărțit de-a pururi pe din două: cu partea mea mi-am stâmpărat trebuințele trupești, iar cu cealaltă am miluit săracii. Și unde puneam eu mâna, punea și Domnul mila, astfel încât cu ajutorul lui mi-a mers din plin câștigul.

— Bine-ai făcut, grăi călugărul; dar de mâniat, mâniatu-te-ai adesea?

— Oh, dinspre partea asta, făcu *ser* Ciappelletto, drept să-ți spun, m-am cam mâniat. Căci cine oare și-ar putea stăpâni mânia văzându-și semenii cum se desfată în rele din zori și până-n noapte, cum nu țin seamă de porunca și legile lui Dumnezeu și cum nici că le pasă de judecata lui? De câte ori n-aș fi dorit să știu că-s mort mai bine decât să-i văd pe tineri slujind deșertăciunii, să-i văd cum jură strâmb, cum umblă prin lăcașuri de pierzanie, cum nu păsesc cu anii în biserici și cum se înghesuie a străbate mai grabnic căile lumești, decât cărarea cea dreaptă a lui Dumnezeu.

Călugărul grăi atunci:

— Fiule, mânia ta e dreaptă și eu, din partea mea, n-aș ști să-ți dau canon ca s-o plătești pre dânsa. Dar nu ți s-a întâmplat nicicând să te îndemne la omor ori la cuvinte grele sau alte boroboațe?

La care *ser* Ciappelletto răspunse:

— Vai de mine, părinte, cum poți spune chiar dumneata așa ceva, dumneata care ți-ai închinat viața Domnului? Dacă aș fi cugetat să fac una ca asta, socoți c-aș mai avea temei să cred că Domnul m-a răbdat atâta vreme pe pământ? De-alde astea doar tâlharii și cei mișei mai fac, iar eu, de văd vreunul, întotdeauna spun: Întoarce-i, Doamne, ochii către tine!

Călugărul îi zise atunci:

— Ia spune acuma, fiule, Domnul să te blagoslovească, făcut-ai tu cândva vreo mărturie strâmbă, vorbitu-i-ai de rău pe semeni, sau luat-ai tu vreodată cu sila dintr-al lor?

— De bună seamă i-am vorbit de rău, răspunse Ciappelletto, căci am avut pe vremuri un vecin ce pururi pe nedrept își tot bătea nevasta, și o dată l-am vorbit de rău cu rudele femeii, căci nu puteam răbda să văd cum o snopea de fiecare dată când se întorcea băut.

Grăi atunci călugărul:

— Ia spune acu: ziceai c-ai fost neguțător: ai înșelat pe cineva vreodată, așa cum fac adesea negustorii?

— Pre legea mea că da, răspunse Ciappelletto, dar nu știu cine a fost; atâta știu că o dată, primind eu niște bani pe o bucată de postav vândută unui om, i-am pus cu grijă într-o ladă, fără a mai sta să-i număr; și tocmai bine peste o lună, când dau să-i socotesc, aflu că sunt cu patru bani mai mult decât trebuia să fie, din care pricină, după ce i-am păstrat un an de zile încheiat ca să-i pot da înapoi, la urmă, negăsind niciunde păgubașul, i-am împărțit săracilor.

— Asta-i nimica toată, îi zise cuviosul, și-ai făcut bine ce-ai făcut.

Pe lângă acestea toate, cucernicul monah îl mai întrebă și despre alte multe, iar dânsul îi răspunse la toate într-același chip. Și dorind călugărul să-i săvârșească iertarea de păcate, *ser* Ciappelletto mai sări cu una.

— Părinte, zise el, mai am pe suflet un păcat ce nu ți l-am spus încă.

Călugărul dori să afle care păcat anume, și Ciappelletto zise:

— Îmi amintesc, părinte, că într-o sâmbătă, după asfințitul soarelui, am pus sluga să-mi curețe prin casă și-am dovedit prin fapta aceasta că nu cinstesc cum se cuvine sfânta zi de duminică.

— Nimica toată-i și asta, îl încredință călugărul.

— Ba nu zi așa, părinte, grăi *ser* Cippelletto; dumineca se cade a fi cinstită, fiindcă într-aceasta zi Mântuitorul nostru a înviat din morți.

Călugărul îl întrebă din nou:

— Altceva ai mai făcut?

— Da, părinte, răspunse *ser* Ciappelletto. O dată, din nebăgare de seamă, m-am pomenit scuipând în casa Domnului.

Călugărul prinse a zâmbi și zise:

— Fiule, n-ai la ce să te amărăști pentru atâta lucru; și noi, cogeamite călugări, și tot scuipăm aproape zilnic în biserică.

Iar Ciappelletto de colo:

— Rău faceți, cuvioase, căci nici un lucru nu se cade a fi ținut curat ca sfântul lăcaș în care i se aduce slavă Domnului-Dumnezeu.

Și, după ce-i mai înșiră o droaie întreagă de nimicuri, la urmă prinse a ofta și-a plânge cu suspine, ca unul ce știa să se prefacă de minune când îi venea la îndemână. Cucernicul călugăr îl întrebă atunci:

— Fiule, ce-i cu tine?

Și Ciappelletto îi zise:

— O, vai și amar de capul meu, mai am încă un păcat pe care niciodată n-am cutezat să-l spun, căci prea mă chinuie rușinea: și ori de câte ori îmi amintesc de el, m-apucă plânsul, precum vezi, și sunt încredințat că-n veci n-oi dobândi iertare.

Atunci călugărul îi zise:

— Vezi-ți de treabă, fiule, ce tot vorbești, acolo? De-ar fi să fie într-un singur om tot ce-i păcat pe lumea asta și ce va fi de-acum înainte, chiar și-atunci, de se căiește omul acela și se frământă atâta cât te frământi tu, Dumnezeu, în bunătatea și îndurarea lui, de bună seamă l-ar ierta, dacă se spovedește; de aceea nu te teme și spune-l fără frică.

Atunci *ser* Ciappelletto, fără să-și curme plânsul, îi zise:

— Vai, părinte, păcatul meu e greu din cale-afară și nu

cutez a crede că îmi va fi iertat, de nu te îndupleci și domnia-ta să pui o vorbă bună pentru mine.

— Mărturisește-l fără teamă, grăi preacuviosul, și eu îți dau făgăduință să mă închin pentru tine.

Ser Ciappelletto însă îi dă înainte cu plânsul, fără să scoată o vorbă, iar celălalt îl zorea să zică. Și într-un târziu, după ce tot plângând îl perpeli pe frate îndelungată vreme întru neștiință și nedumerire, slobozi un oftat din baierele inimii și zise:

— Părinte, de vreme ce-mi făgăduiești să te rogi pentru mine, am să-ți spun: află dar că mi-am blestemat o dată mama, pe vremea când eram micuț.

Și zicând astfel se puse iarăși pe bocit. Călugărul îi zise:

— Cum, fiule, ți se pare c-ai săvârșit un păcat chiar atât de greu? Doar oamenii cât e ziulica de mare îl blestemă pe Dumnezeu, iar dânsul îi iartă bucuros, de-și recunosc greșeala și se căiesc de ea, și tocmai tu să crezi că nu te va ierta? Nu plânge, ia-ți inima în dinți și fii încredințat că de l-ai fi împlântat pe cruce chiar tu, cu mâna ta, căința multă ce mi-o dovedești ți-ar câștiga de bună seamă iertarea lui.

La care *ser* Ciappelletto zise:

— Ah, părinte, cum spui una ca asta? Măicuța mea cea dragă, ce m-a purtat la sân și zi și noapte nouă luni de zile încheiate și m-a ținut în brațe de zeci și zeci de ori! Ah, rău am mai făcut c-am blestemat-o și prea e greu păcatul; de nu te închini la Domnul pentru mine, în veci de veci n-oi dobândi iertare.

Văzând călugărul că *ser* Ciappelletto nu mai are nimic de spus, îl dezlegă de păcate și-i dădu binecuvântarea sa, socotindu-l drept om cu sfântă și neprihănită viață, ca unul ce credea pe deplin adevărate toate câte îi fuseseră spuse. Și cine oare nu l-ar fi crezut, văzând că spune atare lucruri chiar pe patul morții? La urmă, după toate acestea, îi zise:

— *Ser* Ciappelletto, cu ajutorul lui Dumnezeu, în curând vei fi sănătos; dar dacă totuși, hai să zicem, s-ar întâmpla ca Domnul să cheme la sine sufletul tău cel fericit și pocăit

de rele, ți-ar fi pe plac să ți se îngroape trupul în mănăstirea noastră?

La care *ser* Ciappelletto răspunse:

— Da, părinte, nici n-aș dori să-l știu în altă parte, acu dacă mi-ai făgăduit să te închini la Domnul pentru mine; și-apoi, eu totdeauna nutrit-am înclinare pentru așezarea voastră. De aceea te rog ca de îndată ce te întorci să te îngrijești să mi se aducă anafura din trupul Domnului nostru Isus Hristos, pe care zi de zi voi o sfințiți pe altar, căci, deși bine știu că nu sunt vrednic de împărtășanie, socot, cu îngăduința ta, să mă cuminţesc totuși și să primesc cea de pe urmă ungere cu mir; dacă am trăit în viață ca un păcătos, acu când am ajuns în ceasul morții, să-mi dau măcar sfârșitul creștinește.

Cucernicul călugăr se arătă voios de atare vorbe înțelepte și-i spuse că se va îngriji să-i fie adusă anafura în pat fără zăbavă, și așa se și întâmplă.

Între acestea, cei doi frați, temându-se ca nu cumva *ser* Ciappelletto să-i înșele, se așezară lângă un perete ce despărțea odaia lui de o altă încăpere și, trăgând cu urechea, auziră și pricepură fără greutate toate câte i le spunea *ser* Ciappelletto călugărului, iar pe alocuri, auzind ce păcate mărturisea că făcuse, îi umfla așa de tare râsul, încât stau gata-gata să pufnească și din când în când își ziceau între ei: „Ce fel de om mai e și ăsta pe care nici bătrânețea, nici boala, nici frica de moartea pe care o vede cu ochii, nici teama de Dumnezeu la a cărui judecată va fi silit curând să se înfățișeze nu pot să-l scoată din nemernicia lui, nici să-l îndemne a muri altminterea de cum a viețuit pe lume!” Totuși, văzând că până la urmă omul făcuse ce făcuse și dobândise încredințarea că trupul lui va fi îngropat în biserică, nu-și mai bătură capul degeaba.

Nu după multă vreme *ser* Ciappelletto se cuminecă și, înrăutățindu-i-se starea, primi și miruirea de pe urmă.

Iar după sfârșit, în chiar aceeași zi în care cu smerenie și

sârg se spovedise, se petrecu din viața asta. Din care pricină cei doi frați, rânduindu-i din banii lui cinstită îngropăciune și trimițând vorbă călugărilor să vină pe înserate să-i stea de priveghi după obicei și-n zori să-i ducă trupul, se îngrijiră cu temei de toate cele trebuincioase. Cucernicul călugăr care-i primise spovedania, auzind că-și dăduse sufletul, căzu la învoială cu starețul și, punând să tragă clopotele pentru adunarea obștiei călugărești, arătă celor de față că *ser* Ciappelletto fusese un sfânt, adevărat, după câte pricepuse el din spovedania lui. Și, în nădejdea că Dumnezeu avea să înfăptuiască prin mijlocirea lui o seamă de minuni, îi sfătui să-i prea-cinstească trupul cu sârg și multă închinăciune. La care lucru, starețul cu frații dimpreună, încrezători, sărmanii, pe dată se învoiră. Și pe înserate, pornind cu toții la locul unde zăcea trupul lui *ser* Ciappelletto, îi rânduiră cu alai priveghiul; iar către ziuă, înveșmântați în anterie albe și odăjdii, cu cărțile în mână și crucile înainte, porniră toți cântând ca să-i ducă trupul, pe care apoi cu mult alai îl purtară până la biserică, mai tot norodul din oraș, cu mic, cu mare, îngroșând convoiul ce călca îmbulzindu-se pe urma lor. După ce mortul fu așezat în biserică, cuviosul călugăr care-l spovedise se urcă în amvon și începu să predice uluitoare pilde despre trăirea sa, de posturile sale, de trupul lui neprihănit, de curățenia-i sufletească, despre sfințenia lui și viața-i simplă și curată; și printre alte lucruri le povesti și fapta pe care *ser* Ciappelletto i-o mărturisise cu lacrimile în ochi, socotind-o drept cel mai greu păcat din toată viața lui, și le arătă și cât de mult se străduise el să-i vâre în cap că Dumnezeu avea să-l ierte pentru dânsa. Și aflând prilej din asta spre a dojeni norodul, grăi: „Iar voi, afurisiților, pentru te miri ce fir de pai care v-aține calea îl blestemați pe Dumnezeu, pe Maica Preacurată și tot soborul sfinților din rai”. Apoi, pe lângă toate acestea, mai povesti și altele o seamă despre traiul drept și preacurat al celui răposat. Și-n scurtă vreme, prin atare vorbe crezute pe de-a întregul de

mulțime, stârni în cei de față atâta zel cucernic și dragoste pentru mort, încât la isprăvirea slujbei dădură buzna toți ca să-i sărute mâinile și picioarele; iară veșmintele de pe dânsul i le făcură zdrențe toate, gândind că-i fericit acela ce izbutea să-și rupă o bucățică pentru sine. Toată ziua, până-n asfințit, călugării fură siliți să-l lase în biserică pentru ca întreg norodul să-l poată vedea. Apoi, pe înnoptate, fu îngropat cu cinste într-un coșciug de marmură, în capelă, și încă dintr-a doua zi norodul începu să-i pună lumânări, să i se închine ca la sfinți, să-i facă juruințe și să-i anine în preajmă chipuri cioplite în piatră, așa precum cerea făgăduința dată. Și în foarte scurtă vreme faima sfințeniei sale și evlavia credincioșilor spori în așa măsură, încât era cu neputință să afli om lovit de vreun necaz sau de vreo boală care să se închine altui sfânt decât lui Ciappelletto; de atunci i s-a zis și i se zice și astăzi încă „Sunt Ciappelletto” și se spune că și minuni a săvârșit printr-însul Dumnezeu și că și astăzi săvârșește cu aceia care i se închină smerit și cu credință multă.

Iată, așadar, în ce chip a viețuit și și-a aflat sfârșitul *ser* Ciapperello din Prato, care, precum ați auzit, până la urmă a ajuns să fie socotit și sfânt. N-ar fi pe voia mea să tăgăduiesc cumva că s-ar putea să stea și el de-a dreapta Tatălui, ferice, căci după atare trai nelegiuit și spurcat o fi ajuns și el să se căiască în clipa morții, și s-ar putea ca Dumnezeu, în marea-i îndurare, să-l fi primit în sânul lui. Dar, fiindcă lucrul acesta ne este întru taină, urmând cele știute, mai iute aș zice că a ajuns la iad, în ghearele Satanei, decât la rai cu drepții. Și dacă e așa cum spun, putem pricepe lesne cât e de bun cu noi Părintele Ceresc; căci mila lui, fără a căuta greșeala săvârșită, ci doar și numai dreapta-ne credință, chiar dacă ni se întâmplă să înălțăm rugare unui dușman de-al său, gândind că-i este prieten, el totuși ne împlinește ruga, ca și cum nu către un dușman, ci către un sfânt adevărat ne-am fi închinat. De aceea, spre a fi feriți de molima cumplitei noastre vremi și

spre a rămâne veseli în astă veselă adunare, pururi slăvindu-i numele în care am început-o, să ne arătăm smeriți față de Dumnezeu și milei lui să-ncredințăm toată nevoia noastră, nădăjduind fără clintire că ne va da ascultare. Și astfel zicând, tăcu.

POVESTEA A DOUA

Evreul Abraham, îndemnat de Giannotto din Civigni, apucă drumul curții papale de la Roma și, văzând acolo nemernicia preoțimii, se întoarce iarăși la Paris și se face creștin.

Povestea lui Pamfilo stârni pe alocuri râsul și fu lăudată de doamne, toată, de la început până la sfârșit. Și, după ce fu ascultată cu multă luare-aminte, când luă sfârșit, regina îi porunci Neifilei, ce sta alături de Pamfilo, să deie șir petrecerii începute, spunând și dânsa o poveste. Neifile, pe cât de frumoasă, pe atât de aleasă în purtări, primi bucuroasă îmbierea reginei și începu astfel.

— Pamfilo cu povestea lui ne-a arătat că Dumnezeu, în bunătatea sa, nu ia în seamă păcatele noastre când ele purced din lucruri pe care oamenii nu pot să le priceapă cu judecata lor; iar eu cu povestirea mea vreau să v-arăt în ce măsură aceeași bunătate divină ne vădește puterea ei cea dreaptă, îndurând cu răbdare păcatele altora ce s-ar cădea s-o proslăvească prin faptă și cuvânt și care totuși calcă strâmb, pentru ca noi să stăruim cu și mai multă râvnă întru credința noastră.

Frumoase doamne, am auzit spunându-se pe vremuri că la Paris trăia un negustor de vază, om bun, cinstit și drept la suflet, pe nume Giannotto din Civigni, care făcea negoț pe picior mare cu stofe și mătăsuri. Acest Giannotto era

prieten la cataramă cu un evreu bogat, pe nume Abraham, care era și el negustător de stofe și om cinstit și drept. Or, văzând Giannotto ce însușiri alese zăceau în Abraham, începu să se necăjească foarte la gândul că sufletul unui om atât de vrednic, de bun și de înțelept avea să fie hărăzit pierzării, ca unul ce nu cunoștea dreapta credință. Din care pricină, începu să-l roage prietenește să părăsească rătăcirile credinței iudaice și să se întoarcă la adevărurile credinței creștinești; care credință, precum vedea și el, se întindea tot mai vârtos, ca una sfântă și adevărată ce era, în timp ce credința iudaică scădea în credincioși, pierind pe zi ce trece. Evreul răspundea că nu socotește drept sfântă și bună nici o altă credință în afară de cea iudaică și că el în aceasta se născuse și tot în ea socotea să trăiască și să moară, fără ca nimeni și nimic pe lume să-l poată întoarce de la dânsa. Giannotto nu se dădu bătut cu una, cu două și după câteva zile începu din nou să-i vorbească, arătându-i, pe limba lui de negustor, pricina pentru care credința lui era mai bună. Și deși evreul era mare cunoscător al legii iudaice, fie îndemnat de prietenia care îl lega de Giannotto, fie din pricina vorbelor pe care Sfântul Duh le așeza pesemne în gura negustorului cam slăbănog la minte, începu să afle multă desfătare în învățăturile lui Giannotto. Dar, înrădăcinat cum era în credința lui, de convertit tot nu voia să se convertească. Pe măsură ce se încăpățâna mai tare, Giannotto tot mai aprig îi dădea ghes să treacă la creștinism, până ce evreul, răzbit de atâta stăruință, îi zise:

— Uite ce, Giannotto, tu vrei cu tot dinadinsul să mă fac creștin. Sunt gata s-o fac, dar mai înainte vreau să mă duc la Roma și să-l văd acolo pe acela care spui că-i locțiitorul lui Dumnezeu pe pământ, să văd cum trăiește și cum se poartă, și nu numai el, ci și slujbașii săi, ce zici că-s cardinali. Și dacă ei mi s-or părea că-s vrednici să mă facă a înțelege, fie prin cuvintele tale, fie prin însăși purtarea lor, că credința voastră este mai bună decât a mea, voi

face după cum ți-am spus. Altminterea, rămân evreu.

Giannotto, auzind acestea, se mâhni peste măsură și-și zise în sinea lui: „Zadarnică a fost toată osteneala pe care socoteam că mi-am dat-o cu folos în nădejdea de a-l aduce pe calea cea dreaptă; căci de se duce Abraham la Roma și vede traiul spurcat și ticălos al preoțimii noastre, nu numai că nici vorbă nu poate fi încreștinare, dar chiar creștin să fie, s-ar face evreu”. Și, întorcându-se către Abraham, îi zise:

— Prietene drag, de ce să te încumeți la atâta osteneală și cheltuială multă, mergând până la Roma? Unde mai pui la socoteală că pentru un om bogat ca tine, drumul, fie pe apă, fie pe uscat, e plin de primejdii. Crezi oare că n-ai să găsești aici pe cineva să te boteze? Ori, dacă tot mai ai vreo îndoială față de credința pe care ți-o propovăduiesc, unde crezi c-ai putea găsi meșteri mai înțelepți și mai luminați întru aceea decât cei de pe-aici, care sunt gata a-ți lămuri orice îndoială ce ți s-ar naște în suflet? Iată de ce socotesc eu că drumul tău e de prisos. Gândește-te că fețele bisericești de la Roma sunt aidoma celor pe care le-ai văzut aici, ba chiar cu atât mai vrednice, cu cât sunt mai aproape de marele păstor. De aceea ascultă-mă pe mine și cruță-ți osteneala ce ar fi mai nimerit s-o folosești cu alt prilej, la vreo iertare[12] poate, când s-ar putea să te însoțesc și eu până la Roma.

La acestea, evreul răspunse:

— Giannotto, eu nu mă îndoiesc de toate câte mi le spui; dar ce mai calea-valea, de vrei să-ți fac pe plac, află că țin morțiș să mă pornesc la drum; de nu, nicicând n-oi mai ajunge să fac una ca asta.

Giannotto, pricepându-i hotărârea, zise:

— Te du cu bine dar, și cale bună, frate!

Iar întru sinea lui își dădu cu socoteala că de ajungea Abraham să vază curtea papii de la Roma, de bună seamă-

[12] Așa-zisele „perioade de indulgență” în care papa iartă „păcatele” celor care se duc în pelerinaj la Roma (n. t.).

n veci n-avea să se mai creștineze; dar, cum n-avea nimica de pierdut, tăcu din gură și-l lăsă să plece.

Evreul încalecă degrabă și cum putu mai iute porni la Roma, unde, o dată ajuns, fu primit cu cinste de evreii săi. Ș-acolo stând, fără a sufla o vorbă despre pricina care îl adusese, porni a cerceta cu multă luare-aminte purtarea papii, a cardinalilor, a întregii preoțimi și a curtenilor ce li se aflau în preajmă. Și, pe de o parte din câte putu el singur să vadă, destoinic și luminat la minte cum era, iar pe de altă parte din câte i se șoptiră la ureche, omul își dădu seama că de la cel mai mare până la cel mai mic, preoții păcătuiau cu toții prin desfrânări trupești; și nu doar întru cele rânduite de fire, ci chiar și-n desfrânarea sodomiei, fără a cunoaște frâul pocăinței ori al rușinii, până într-atâta încât femeile stricate și copilandrii ajunseseră să aibă cea mai mare trecere când era vorba de-a câștiga favoruri. Și apoi, pe lângă asta, îi cunoscu pe toți drept lacomi și bețivi, robiți pântecului ca dobitoacele și fără altă grijă decât desfrâul lor. Și tot umblând să-i cunoască, mai văzu că-s și zgârciți și atât de lacomi de bani, încât vindeau și cumpărau sângele asupriților, chiar și pe cel creștinesc și deopotrivă cu el și lucrurile sfinte, oricare ar fi fost ele, fie că țineau de jertfe ori de binefaceri, făcând atare negoț cu ele și având atari samsari, încât nici la Paris măcar nu le-ai fi găsit pereche printre toți negustorii câți se aflau acolo. Și simoniei lor nerușinate îi ziceau chipurile „procuratură”, iar lăcomiei fără frâu „susținere”, vezi Doamne! Ca și cum Dumnezeu n-ar fi cunoscut, nu zic înțelesul vorbelor, dar gândurile ascunse ale inimilor lor păcătoase, și ca și cum s-ar fi lăsat și el înșelat ca oamenii de rând de numele pe care li-l dau lucrurilor.

Toate acestea, dimpreună cu multe altele, de care e mai nimerit să nici nu amintim, îl necăjiră foarte pe evreul nostru, om cumpătat și plin de umilință, și, socotind el că văzuse chiar destule, hotărî să se întoarcă la Paris și se

porni la drum.

Giannotto, de îndată ce află că se întorsese, fără a mai trage nădejde să-l vadă creștinat vreodată, se duse la el și împreună se bucurară de întâlnire. Iar după ce-l lăsă să se odihnească vreo câteva zile, îl întrebă ce părere avea despre sfântul părinte, despre cardinali și despre toți ceilalți curteni. La care evreul răspunse pe dată:

— Bătu-i-ar Dumnezeu pe toți, fără cruțare! Și zic așa, căci de-am văzut eu bine, n-am întâlnit pe acolo nici urmă de sfințenie, cucernicie, faptă creștinească sau pildă grăitoare; ci pretutindenea desfrâu, zgârcenie, lăcomie și alte multe încă mai rele chiar (de-i cu putință), încât aș zice că întreaga curte e mai degrabă un furnicar de uneltiri drăcești decât lăcaș de făpturi creștine. Și, după câte îmi pare mie, socot că sfântul vost' părinte și toți ceilalți cu el deolaltă se străduiesc din răsputeri și care cu ce-apucă să facă praf și pulbere credința cea creștină și s-o izgonească din lume, când, dimpotrivă, s-ar cădea ca tocmai ei să-i fie temei și sprijin pe pământ. Cum văd însă că totuși strădania le e zadarnică și credința voastră, în ciuda uneltirilor lor, sporește în credincioși pe zi ce trece tot mai mult și-i tot mai luminoasă, socot pe drept cuvânt că Sfântul Duh e într-însa și îi este temelie, slujind-o ca pe una care-i cea mai sfântă și cea mai dreaptă credință de pe lume. Din care pricină de unde până acuma stăm neclintit la îndemnurile tale și nu voiam cu nici un chip să mă botez creștin, acum îți spun pe față că pentru nimic în lume n-aș renunța la gândul de a mă încreștina. Haidem dar la biserică și botează-mă, după datina sfintei voastre credințe.

Giannotto, care, bietul, nu se aștepta deloc la una ca aceasta, auzindu-l vorbind astfel, fu cel mai bucuros dintre oameni. Și ducându-se cu el la Notre-Dame din Paris îi rugă pe preoții care slujeau acolo să-l boteze. Aceștia, auzind că însuși jidovul dorea să fie botezat, îl creștinară de îndată, iar Giannotto, care-i sluji drept naș, îi puse

numele Ioan. Pe urmă îl dădu pe seama unor înțelepți de vază, care să-i lumineze mintea în tainele credinței noastre, pe care Abraham o învăță curând și apoi, până la capătul zilelor sale, fu om vrednic și bun, trăind cucernică viață.

POVESTEA A TREIA

Melchisedec evreul izbutește să scape dintr-o cursă pe care i-o întinsese Saladin, istorisindu-i o poveste despre trei inele.

După ce Neifile își isprăvi povestea cea mult lăudată de toți cei de față, Filomena, pe voia reginei, începu astfel:

— Povestea Neifilei îmi amintește strâmtoarea la care a ajuns o dată un evreu. Or, de vreme ce despre Dumnezeu și despre adevărurile credinței noastre s-a spus mult bine, se cade să vorbim acum și despre faptele săvârșite de oameni, precum și despre feluritele lor întâmplări. De aceea, auzindu-mi povestea, nădăjduiesc că pe viitor veți fi cu mai multă luare-aminte în răspunsurile voastre la întrebările ce vi se vor pune. Trebuie să știți, prietene dragi, că după cum prostia îl nenorocește adesea pe om și-l duce la sapă de lemn, tot așa înțelepciunea îl scapă pe înțelept de cele mai cumplite neajunsuri și-l pune la adăpost de rele. Că prostia îl poate aduce pe om la sapă de lemn e lucru dovedit, și pilde despre aceasta poți întâlni la fiecare pas; de aceea nu-i cu cale să vi le înșir și eu acuma, când bine știm că, zilnic, și-o mie poți vedea. Am să vă arăt în schimb, cu o mică istorioară, cum izbutește înțelepciunea să scoată omul din impas.

Saladin, a cărui vitejie nu numai că-l făcu din om de rând sultan al Babiloniei, ci îi mijloci și o seamă de biruințe

asupra regilor sarazini și creștini, cheltuindu-și întreaga avere în războaiele purtate și-n strălucirea curții sale, ajunse într-o bună zi, din pricina unei nenorociri ce se abătuse asupra lui, să aibă nevoie de o mare sumă de bani. Și, cum prin preajmă nu găsea pe nimeni care să-i poată da la repezeală atâta amar de bănet, îi veni în minte un evreu bogat, pe numele Melchisedec, care trăia în Alexandria și împrumuta pe camătă. Sultanul cugetă atunci că acesta, de se învoia, putea să-l împrumute; atâta doar că evreul era așa de zgârcit, încât de bunăvoie nu s-ar fi înduplecat nicicând să-l împrumute, iar cu de-a sila nu voia să-i stoarcă bănișorii. Din care pricină, aflându-se Saladin la mare strâmtoare și tot chibzuind el cum ar putea să facă să-l înduplece pe evreu să-i împrumute banii, născoci un mijloc prin care să-l silească, fără ca totuși cămătarul să se poată plânge. Și, chemându-l la sine, după ce-l primi prietenește, îl așeză alături de el și-i spuse astfel:

— Om bun, din multe guri am auzit cât ți-e de mare priceperea și înțelepciunea într-ale celor sfinte; de aceea aș ține foarte mult să aflu de la tine pe care dintre legi o socotești adevărată: ebraică, mahomedană, ori poate cea creștină?

Evreul, care era într-adevăr om înțelept, își dădu prea bine seama că sultanul îi întinde o cursă și încercă să-l prindă cu vorba, pentru că până mai la urmă să-i ceară ceva; și, se gândi că, orice-ar face, pe oricare dintre credințe ar lăuda-o mai vârtos, până la urmă tot sultanul avea să iasă bine. De aceea, ca omul nevoit să caute un răspuns cu care să nu-l poți prinde în capcană, își ascuți degrabă mintea, găsi răspunsul potrivit și zise:

— Stăpâne, întrebarea pe care mi-ai pus-o e frumoasă, și ca să afli care mi-e răspunsul socotesc că nu-i de prisos să-ți spun o istorioară. Ascultă dar: de nu mă înșel, am auzit în repetate rânduri spunându-se că trăia pe vremuri un om bogat și mare, care, printre alte podoabe de preț tăinuite în comorile sale, avea și un inel nespus de mândru și de

scump; or, mulțumită frumuseții și prețului pe care-l avea inelul ăsta, dorind el să-l cinstească așa precum se cuvenea, lăsându-l moștenire adică din neam în neam, hotărî ca acela din feciorii lui la care se va găsi inelul lăsat de el să fie socotit drept moștenitorul sau și, drept aceea, să fie cinstit de către toți ceilalți. Feciorul căruia îi fu lăsat inelul păstră și el aceeași rânduială și hotărî întocmai ca înaintașul său. În scurtă vreme inelul trecu din mână în mână și ajunse în cele din urmă pe seama unui om care avea trei băieți frumoși și cuminți, cu multă supușenie față de părintele lor care, din această pricină, îi iubea pe toți trei deopotrivă. Tinerii, care cunoșteau datina statornicită inelului, dorind fiecare să se învrednicească de cinstirea celorlalți frați, își rugau care mai de care părintele, care era bătrân, că de va fi să moară, să le lase inelul. Omul nostru, care îi iubea la fel de mult pe toți trei și nu știa nici el măcar pe care să-l aleagă pentru a-l face moștenitorul inelului - făgăduit de el fiecăruia în parte - chibzui să facă în așa fel, încât să-i mulțumească pe toți trei și pentru aceasta porunci în mare taină unui meșter iscusit să-i mai facă încă două inele la fel; inelele fură lucrate cu atâta meșteșug, încât nici măcar el, care poruncise să le facă, nu putea decât cu mare anevoie să le mai deosebească de cel adevărat. Apoi, ajungându-l ceasul morții, dădu fiecărui fiu câte un inel. După moartea bătrânului, feciorii, dorindu-și fiecare pentru sine moștenirea și locul de cinste în familie, ajunseră la sfadă și în cele din urmă, fiecare își scoase inelul său și-l arătă celorlalți, drept mărturie a dreptății sale. Dovedindu-se inelele toate ca unul și unul ca toate și fiind cu neputință să-l cunoști pe cel adevărat, nu se putu ști, și nici până azi nu se știe, care din feciori era adevăratul moștenitor. Același lucru îl spun și eu, stăpâne, despre cele trei legi încredințate celor trei popoare de către Dumnezeu-Tatăl și despre ce m-ai întrebat înainte: fiecare din ele socotește că și-a primit adevărata moștenire și adevărata lege cu dreptele-i porunci; dar care e poporul

ce într-adevăr le-a moștenit nici astăzi nu se știe, ca și-n povestea celor trei inele.

Saladin își dădu seama că evreul izbutise să scape cu multă îndemânare din cursa pe care i-o întinsese; de aceea hotărî să-i mărturisească fără înconjur impasul în care se afla, doar-doar se va învoi să-i sară într-ajutor. Și făcu întocmai, arătându-i unde anume ar fi vrut să ajungă, dacă răspunsul lui n-ar fi fost atât de îndemânatic. Evreul îi dădu de bunăvoie toți banii ceruți, iar Saladin la timpul său îl mulțumi și el, plătindu-și datoria cu vârf și îndesat; ba pe deasupra îl mai și dărui împărătește, și câte zile avu și-l socoti prieten, ținându-și-l în preajmă cu cinste și mărire.

POVESTEA A PATRA

Un călugăr cade la greu păcat și, învinuindu-și starețul, pe bună dreptate, de aceeași greșeală, izbutește să scape de pedeapsă.

Filomena, după ce-și isprăvi povestea, tăcu, drept care Dioneo, care ședea alături, fără să mai aștepte porunca reginei, știind după obiceiul rânduit că-i venise rândul să povestească, prinse a grăi astfel:

— Iubite doamne, de-am priceput eu bine gândurile voastre ale tuturor, ne-am adunat aci pentru ca, povestind, să ne petrecem vremea cu râsete și desfătare; de aceea, spre a nu ne împotrivi acestei învoieli, socot că fiecăruia îi este îngăduit (după cum ne încredința și regina noastră mai adineauri), să spună povestea pe care o socoate mai plină de haz. Or, după ce am auzit cum a izbutit Abraham să-și mântuiască sufletul mulțumită sfaturilor înțelepte ale lui Giannotto din Civigni, și cum Melchisedec, cu înțelepciunea lui, și-a pus averile la adăpost de poftele sultanului, eu, fără gând că m-ați putea dojeni pentru asta, aș vrea să vă arăt, și n-oi fi lung la vorbă, dibăcia cu care un biet călugăr și-a mântuit trupul de-o strașnică pedeapsă.

Se afla pe vremuri în Lunigiana, ținut învecinat cu noi, o mănăstire, odinioară mult mai avută în călugări și-n trai sfințit decât e azi, în care, printre alții, se afla și un monah

tânăr, căruia nici posturile, nici ajunările nu izbuteau cu nici un chip să-i vlăguiască puterea și vigoarea trupului. Și într-o zi, cam prin crucea amiezii, când toți ceilalți călugări dormeau duși, acest monah ce se învârtea de unul singur prin preajma bisericii, așezată pe un dâmb mai singuratic, se nimeri să vadă o fetișcană frumoasă foc, copila unui plugar de prin partea locului pesemne, care umbla pe câmp, culegând niscaiva buruieni. Monahul nici n-apucă s-o vază bine și fu cuprins pe dată de poftele trupești. Din care pricină, dându-se pe lângă fată, intră cu ea în vorbă și, dintr-una într-alta, făcu ce făcu și se învoiră de-o duse în chilioara lui fără să-i zărească nimeni. Acu, în timp ce el, împins de nesățioasa poftă, glumea cu fata fără grijă, se întâmplă ca starețul, sculându-se din somn, să treacă încetișor prin fața chilioarei și să audă chicoteala și larma dinăuntru și, ca s-auză și mai bine ce glasuri sunt acelea, se puse încetișor să tragă cu urechea și cunoscu pe dată că în chilie e o femeie. Dintru început fu cât pe-aci să bocăne la ușă, dar mai apoi se chibzui să rânduiască într-alt fel și, întorcându-se în odaia lui, așteptă să iasă călugărul afară. Călugărul, deși dedat cu trup și suflet desfătării pe care o încerca cu fata, nu lepădase întru totul teama; de aceea, socotind că aude zgomot de pași pe coridor, puse ochiul la o crăpătură și-l văzu deslușit pe stareț cum stă și ascultă la ușă; pricepu, dar, că fapta lui fusese cunoscută. Și, bine știind ce aspră pedeapsă îl așteaptă, se mâhni foarte; totuși, păzindu-se ca fata să nu-i ghicească supărarea, începu pe dată, așa mâhnit cum era, să-și frământe mintea, cercând doar-doar va izbuti să afle ieșire din impas; și îi veni în gând o șotie vicleană, care-l sluji, apoi, întocmai după plac. Se prefăcu dar că-i sătul de atâta desfătare și, ca atare, îi zise fetei:

— Mă duc să văd cum să te scot de-aci, fără să fii văzută. Tu șezi cuminte unde ești până ce m-oi întoarce.

Și ieșind, după ce zăvorî ușa chiliei, se duse drept la stareț în odaie și, înfățișându-i cheia, după obiceiul

călugărilor când ieșeau din mănăstire, îi zise liniștit:

— Părinte, azi în zori n-am izbutit s-aduc de la pădure toate lemnele câte am pus să se taie; cu voia dumitale, m-aș duce să le aduc acuma.

Starețul, care gândea că monahul nu știa că-l văzuse, se veseli de atare potrivеală și, dorind să afle cât mai multe despre greșeala lui, îi luă bucuros cheile și-l învoi să plece. Și, cum ieși monahul pe ușă, el și începu a chibzui întru sine cum ar fi mai nimerit să facă: să descuie chilia monahului de față cu toți ceilalți călugări și să le arate păcătoasa faptă, ca nu cumva la urmă, când i-ar fi dat pedeapsa, să aibă a cârti, ori să audă mai întâi, din gura fetei chiar, cum se întâmplase pozna. Cugetând că dânsa s-ar fi putut să fie nevasta ori copila vreunui om de treabă, pe care n-ar fi vrut să-l facă de râsul lumii întregi arătându-i fata ori nevasta la toți călugării, gândi c-ar fi mai bine s-o vază el dintâi și apoi să hotărască. Și, pornind tiptil spre chilie, o descuie, pătrunse înăuntru și zăvorând iar ușa după dânsul. Dând cu ochii de stareț, fata își pierdu firea și atunci, de teamă și de rușine, se apucă să plângă. Preacuviosul o cântări din ochi și, văzând-o frumoasă și fragedă ca o floare, deși era bătrân, simți și el arsura imboldului trupesc, cu aceeași strășnicie care-i biruise și învățăcelul. Din care pricină prinse a grăi întru sine: „De ce să nu mă bucur, când bucuria mă îmbie și-mi stă la îndemână? Că de necazuri și de griji am parte la tot pasul. Fata-i tânără și frumoasă, și nimenea pe lume nu știe că-i aici: de-aș izbuti s-o fac să-mi împlinească voia, nu văd la ce n-aș face-o. Da, zău! Cine-o să știe? Nimeni de bună seamă, și vorba aia: de ții în taină un păcat, pe jumătate ți-i iertat. Prilej ca ăsta nu se arată zilnic. Și-apoi, la drept vorbind, socot că-i semn de mare înțelepciune să nu lepezi norocul, când însuși Dumnezeu ți-l scoate înainte!” Și zicând astfel, își schimbă cu desăvârșire gândurile ce-l mânaseră într-acolo și, apropiindu-se de fată, începu s-o mângâie cu vorbe bune, rugând-o să nu mai plângă, apoi

dintr-una într-alta îi lămuri până mai la urmă și cele ce poftește. Fata, care nu era de piatră și nici din fier făcută, se lăsă ușor înduplecată la poftele starețului, drept care dânsul, după ce-o strânse în brațe și-o sărută câtva, se urcă în patul călugărului unde, cuprins de grijă, pentru ocalele cele multe ale cuviosiei-sale și pentru vârsta fragedă a copilei, temându-se că nu cumva s-o vatăme cu multa-i greutate, nu se urcă pe pieptul ei, ci o așează pe ea deasupra; apoi îndelungată vreme se desfată cu dânsa.

Călugărul, ce chipurile pornise la pădure, ședea ascuns pe coridor și, cum văzu pe stareț că intră în chilie, simți că-i vine inima la loc și cugetă c-avea să-și nimerească ținta; iar când văzu că se mai și încuie pe dinăuntru, fu pe deplin încredințat de sigură izbândă. Ieșind din locul unde sta ascuns, porni tiptil spre ușă și punând ochiul la o crăpătură văzu și auzi tot ce făcea înăuntru cuvioșia-sa. Într-un târziu, starețul, socotind că petrecuse îndeajuns cu fata, o încuie în chilie și se întoarse în odaia lui; iar după o vreme, auzindu-l pe călugăr prin preajmă și gândind că se întorsese de la pădure, hotărî să-l dojenească cu asprime și să-l înfunde la răcoare în beci pentru ca în felul acesta să se înfrupte singur din pradă dobândită. Și, poruncind să-l cheme, negru la față de supărare, se puse a-l certa cu strășnicie și porunci să fie închis în beci. Călugărul însă îi răspunse pe dată:

— Preacuvioase, eu îs nou în tagma sfântului Benedict și n-am deplină știință întru ale sale toate; iară domnia-ta încă nu mai învățat că noi călugării se cade să ne lăsăm munciți și apăsați din greu și de femei, precum ne lăsăm munciți de ajunări și posturi; dar fiindcă m-ai deprins s-o înțeleg și pe-asta, de mi-i ierta acum o dată, mă leg să nu păcătuiesc mai mult în chipul ăsta și negreșit să fac așa cum te-am văzut că faci și dumneata.

Starețul, sprințar la minte, cunoscu numaidecât că monahul, nu numai că aflase mai multe decât dânsul, dar că mai și văzuse cele făcute toate. Din care pricină, cuprins

fiind de mustrare, se rușină să-l facă de ocară, când tocmai de-aceeași ocară s-ar fi cuvenit să aibă și el parte. Iertându-l dar și juruindu-l să nu care cumva să sufle o vorbă despre cele pe care le văzuse, scoaseră fata afară și apoi ți-i lesne a crede că și alteori o furișară în sfânta mănăstire.

POVESTEA A CINCEA

Ospătându-l cu găini și cu vreo două vorbulițe în șagă, marchiza di Monferrato molcomește iubirea smintită a regelui Franței.

Povestea lui Dioneo stârni dintru început o pală de rușine în inimile doamnelor de față, care-și vădi fiorul prin vrednica roșeață ce le cinsti obrajii; dar mai apoi, jucându-și ochii de la una la alta și stăpânindu-și anevoie râsul, o ascultă până la capăt chicotind pe înfundate. Și când Dioneo sfârși povestea, după ce-l dojeniră întrucâtva, cu vorbe dulci de altfel, voind a dovedi că atari povești nu se cuvine să le spui de față cu femei, regina, întorcându-se către Fiammetta, care ședea pe iarbă alături de Dioneo, îi porunci și ei să spună o poveste. Iar dânsa, bucuroasă, prinse a grăi cu voioșie:

— Fie că-mi place drumul pe care am apucat cu poveștile noastre - din care îți poți da seama câtă putere ascunde o vorbă înțeleaptă și bine ticluită - fie, pe de altă parte, pentru a vă dovedi că pe cât de mare e înțelepciunea bărbaților care caută întotdeauna a iubi femei de neam mai mare decât neamul lor, tot pe atât de mare e și iscusința femeilor care se feresc de a îndrăgi bărbați ce-s mai presus de ele, îmi vine în minte acum, și am să v-arăt de îndată, prin ce cuvinte și cu ce mijloace a izbutit o doamnă să se ferească de atare greșeală, ferindu-l și pe bărbat o dată cu dânsa.

Marchizul di Monferrato, viteaz între viteji și prinț apărător al bisericii creștine, pornise cale lungă într-o cruciadă purtată de creștini cu armele în mână. Or, vorbindu-se o dată despre vitejia lui la curtea regelui Filip cel Chior, ce sta și el să plece din Franța cu cruciații, un cavaler se nimeri să spună că o pereche ca aceea a marchizului și a soției sale n-ai fi găsit niciunde pe sub soare; căci, precum marchizul era vestit printre toți cavalerii pentru virtuțile sale, la fel și doamna lui era frumoasă și vrednică ca nimeni alta în lume. Cuvintele acestea pătrunseră atât de adânc în sufletul regelui, încât, deși n-o văzuse niciodată pe marchiză, începu de îndată s-o iubească cu patimă și hotărî să nu purceadă pe mare cu corăbiile sale decât din portul Genovei; într-acest chip, călătorind până la Genova pe uscat, ar fi avut prilej nebătător la ochi s-o vadă pe marchiză și, de-ar fi avut noroc, marchizul fiind plecat, să-și poată împlini dorința. Deci, făptui întocmai precum se chibzuise: mână la drum din vreme grosul oștirii sale, iar el, însoțit de o mână de curteni, luă drumul Genovei. Apropiindu-se de pământurile marchizei, îi trimise vorbă, cu o zi înainte, să-l aștepte cu masa întinsă în dimineața următoare.

Doamna, cuminte și înțeleaptă cum era, răspunse bucuroasă că-i mulțumește de prea înalta cinste și că-i urează bun venit. Apoi însă căzu pe gânduri, fără a putea pricepe cum de un rege se încumetă să-i calce pragul casei în lipsa bărbatului; și-n cele din urmă își dădu cu socoteala, și pe bună dreptate, că numai faima frumuseții ei fusese pricina care-l mânase pe rege către dânsa. Cu toate acestea, ea, ca o femeie înțeleaptă ce era, se pregăti să-l preacinstească așa precum i se cuvine unui rege; chemă la sine, dar, pe câțiva dintre cavalerii care rămăseseră pe lângă dânsa, se sfătui cu ei și după sfatul lor porunci să fie rânduite toate cele trebuitoare, lăsând pe seama ei, și numai a ei, ospățul și alegerea bucatelor. Fără a mai sta pe gânduri, puse să se strângă toate găinile de

prin partea locului și porunci bucătarilor să-i pregătească din ele felurite bucate pentru ospățul regesc.

În ziua hotărâtă sosi și regele și fu primit cu mare alai și multă cinste de către marchiză. Or, cum stă el și-o privea, i se păru chiar mai cuminte, mai aleasă întru deprinderi și mai frumoasă decât și-o închipuise vreodată din spusa cavalerului; de aceea, minunându-se de atâta desăvârșire, o lăudă cu prisosință, aprinzându-se tot mai mult, pe măsură ce vedea că marchiza, în carne și oase, întrecea icoana pe care și-o făurise despre dânsa. După ce se odihni o bucată de timp în odăile anume împodobite spre găzduirea lui, sosind și ceasul prânzului, se așeză împreună cu marchiza la aceeași masă, în timp ce toți ceilalți curteni fură cinstiți și ei pe la alte mese și mescioare, fiecare după rangul său.

Ospătat la rând cu tot soiul de bucate stropite cu vinuri alese și scumpe, și pe deasupra fermecat și de frumusețea marchizei, la care privea adesea, regele se desfăta de minune. Până mai la urmă însă, tot aducându-se alte și alte bucate la masă, fu cuprins de mirare văzând că, oricât de felurite ar fi fost ele, erau făcute toate numai și numai din găini. Și, deși știa prea bine că locurile acelea erau bogate în numeroase soiuri de vânat și că doamna, prevenită din vreme de sosirea lui, ar fi avut răgaz destul ca să-și trimită oamenii la vânătoare, socoti totuși mai nimerit să nu-și vădească mirarea aducând vorba de vânat, ci să se lege numai de găini; drept care, întorcându-se către marchiză, o agrăi cu voioșie, zicând:

— Doamnă, oare în ținuturile acestea trăiesc numai găini, și cocoși de fel?

Marchiza, care pricepuse prea bine întrebarea, pe care parcă Dumnezeu anume o ticluise și-o așezase în gura regelui pentru a-i da ei prilejul să-i dovedească ce gândește, se întoarseră către rege și-i spuse cu îndrăzneală:

— Nu, monseniore, nu! Dar femeile, deși se osebesc prin

rang și prin veșminte, pe-o seamă sunt făcute și aicea ca și aiurea.

Regele, auzind cuvintele acestea, deslușì pricina pentru care fusese înfruptat numai cu găini și pricepu de asemenea și câtă înțelepciune zăcea ascunsă în vorbele marchizei. De aceea, dându-și seama că nu-i chip s-o scoată la capăt cu o femeie ca dânsa nici cu vorbă bună, nici altminteri, socoti, spre cinstea lui, c-ar fi mai înțelept din parte-i să-și ogoiască focul ce se aținase în el pe negândite. Și fără a cuteza să mai glumească cu marchiza, de teama răspunsurilor ei, mâncă mai departe pe tăcute, luându-și rămas bun de la orice nădejde. Și, cum isprăvi de mâncat, ca să-și acopere rușinea prin grabnică plecare, se ridică și, mulțumindu-i doamnei de bună găzduire, porni mai departe spre Genova, însoțit de urările de bine ale marchizei.

POVESTEA A ȘASEA

Un om de treabă mi-ți atinge cu o vorbă de duh scârnava fățărnicie popească.

După ce doamnele lăudară cu prisosință iscusința și grația cu care marchiza dojenise pe regele Franței, Emilia, care sta alături de Fiammetta, cu voia reginei și plină de îndrăzneală, începu a zice:

— N-oi tăinui nici eu ghimpele azvârlit într-un călugăr, dintre cei zgârciți, de-un biet mirean de treabă, cu-o vorbă pe cât de hazlie, pe atât de vrednică de laudă.

Trăia dar, dragele mele, în orașul nostru - și nu-i prea mult de-atunci - un călugăr din tagma sfântului Francisc, iscoditor de strâmbe erezii și care, deși se străduia din răsputeri să pară sfânt și iubitor cucernic al legilor creștine, ca toți ceilalți de altfel, nu se lăsa mai prejos nici în iscodirea pungilor, și nici în iscodirea celor ce dovedeau știrbire de credință. Și dintr-atâta zel ajunse să dea o dată peste un om de treabă, mult mai avut la pungă decât la minte, bietul, care, nu că i-ar fi lipsit credința, ci doar așa, prostește, fiind încălzit de vin și chef, se apucă să spună în gura mare că are un vin atât de bun, că și Cristos ar bea din el cu poftă. Dar, prin iscoadele sale, auzind călugărul una ca asta, și aflând pe deasupra c-avea și moșioare întinse și bănuți grei în pungă, se năpusti *„cum gladiis et*

justibus”[13] să-l vâre într-un proces cu vâlvă mare, socotind, vezi bine, nu să-l aducă pe calea cea dreaptă, ci să-și umple de galbeni cuvioasele sale mâini, cum și făcu până la urmă. Și, chemându-l la înfățișare, îl întrebă de-i drept ce i se pune în seamă. Omul răspunse că da, și-i arătă și felul cum se întâmplase pozna. La care cuviosul părinte, prea cucernic slujitor al sfântului Ioan Gură-de-Aur, răspunse:

— Care va să zică mi l-ai făcut pe Cristos bețiv, hai? Și poftitor de vinuri scumpe, de parc-ar fi Cinciglione[14] sau vreun bețiv netrebnic din tagma voastră, a celor ce vă spurcați prin cârciumi! Și-acu mi te smerești și-ai vrea să-mi dai a crede că-i vorba de-o nimica toată! Să-ți intre bine-n cap că nu-i cum ți se pare; ești tocma' bun de rug, de-om vrea, precum se cere, și de-om găsi cu cale.

Cu atare vorbe și cu altele asemănătoare îi tot dădea din gură întunecat la față, de parcă bietul om ar fi întrupat în carne și oase pe Epicur, tăgăduind veșnicia sufletelor. Și-n scurtă vreme băgă atâta spaimă în el, încât omul, ca să-i câștige îndurarea, prin niscaiva mijlocitori, îi unse cuvioasele mâini cu ocale întregi din osânza sfântului Ioan Gură-de-Aur (care osânză tămăduiește ca prin minune ciumata meteahnă a zgârceniei de care bolește preoțimea toată și mai cu seamă călugării din tagma sfântului Francisc, ce banii nu cutează nici barem să-i atingă). Unsoarea, ca una ce făcea minuni, deși pe nicăieri nu-i pomenită de Galen, se dovedi atare leac, încât rugul, din mila cuviosiei-sale, se preschimbă într-o cruce; și, ca să fie mai bătătoare la ochi, i-o puse în spate galbenă pe negru[15] de gândea că-i cine știe ce cruciat pornit la drum de peste mări și țări. Și-apoi, pe lângă toate acestea, după ce-și luă simbria, îl mai ținu pe lângă dânsul câteva zile încă, poruncindu-i, drept pocăință, s-asculte zi de zi, în zori și pe

[13] Cu săbii și ciomege (lat.) (n. t.).

[14] Bețiv vestit pe vremea lui Boccaccio (n. t.).

[15] E vorba de crucea sfântului Andrei (n. t.).

răcoare, slujba de la Santa Croce[16], după care pe la ceasul amiezii să i se înfățișeze și-apoi să-și treacă timpul cum i-o fi lui pe plac.

Or, urmând omul cu sârguință porunca călugărului și silindu-se să nu-i iasă din cuvânt, se nimeri s-audă într-o bună zi la slujbă o evanghelie în care se spunea așa: „Primi-vei însutit și moșteni-vei viața veșnică”; omul își vârî în cap vorbele sfinte și în ceasul amiezii, după porunca dată, se înfățișă călugărului, care tocmai prânzea. Și, întrebat fiind de ascultase slujba în ziua aceea, răspunse degrabă:

— Da, sfinția-ta.

La care cuviosul zise:

— N-ai auzit într-însa vorbe nedeslușite? Cutează și mă-ntreabă de ai vreo îndoială.

— De bună seamă n-am, răspunse omul, și câte-am auzit mi-s toate lămurite și-n toate cred. Nu-i una să mă-ndoiesc de ea. E drept însă c-am auzit o vorbă ce m-a umplut de milă pentru sfinția-ta și pentru frații sfinției-tale, gândindu-mă la soarta haină ce vă așteaptă pe lumea cealaltă.

— Și care-i vorba aceea ce ți-a stârnit atâta milă? întrebă călugărul.

Omul răspunse atunci:

— Părinte, e vorba care după Evanghelie zice: „*Primi-vei însutit*”.

Și călugărul:

— Așa-i precum grăiești; da' ce anume-ntr-însa te-a îmboldit la milă?

— Ți-oi spune ce, părinte: de când tot stau pe-aici, văzut-am zi de zi cum li se-mpart sărmanilor căldări din cele mari umplute ochi cu zeamă, când una și când două, după cum se nimeresc să prisosească călugărilor din mănăstire și preasfinției-tale; or, dacă-n, ceea lume, de fiecare căldare veți prisosi cu-o sută, atâta amar de zeamă s-o strânge laolaltă, de numai bine toți o să vă înecați într-

[16] Una dintre cele mai de seamă biserici din Florența (n. t.).

însa.

Și cum ceilalți călugări care se aflau la masa cuviosieisale se porniră pe râs, acesta, auzind cum li se ia-n derâdere fățărnicia zemoaselor pomeni, se mânie foarte; și, de nu s-ar fi simțit vinovat de cele săvârșite, i-ar mai fi trântit un proces, zicând că-l luase în batjocură, pe el și pe ceilalți mișei de teapa lui. Așa însă, înciudat și cătrănit peste măsură, îi porunci să facă cum știe el mai bine și-n viitor să nu mai cuteze să i se arate în față.

POVESTEA A ȘAPTEA

Bergamino, cu o poveste despre Primasso și abatele din Cluny, biciuiește pe bună dreptate zgârcenia neobișnuită a lui *messer* Cane della Scala.

Povestea hazlie a Emiliei stârni râsul reginei și al tuturor celorlalți, iar șotia poznașului cruciat fu lăudată foarte de cavaleri și doamne. Dar, după ce sfârșiră cu râsul și cu vorba, Filostrato, căruia îi venise rândul să povestească, își începu într-acest chip cuvântul:

— Vrednice doamne, frumoasă faptă e să nimerești la țintă, când ținta-i neclintită, dar ceea ce e uimitor de-a dreptul e să ochești într-însa când îți apare din senin și nu-i asemenea celorlalte. Desfrâul și viața spurcată a preoțimii, țintă statornicită de aprige săgeți, nu-i greu să-ți dea prilej s-o vorbești de rău, s-o scarmeni și s-o împungi, de-ți vine la îndemână. Și tocmai de aceea, deși socot și eu c-a nimerit din plin mireanul nostru când a tras în popă batjocorindu-l pentru fățarnica milostivire a călugărilor care dau săracilor lături ce-s bune de aruncat sau de dat la porci, tocmai de aceea, zic, socot că-i mai vrednic de laudă omul de care mi-am amintit ascultând povestea de adineauri și despre care voi vorbi numaidecât. Căci omul meu a biciuit cu o snoavă zgârcenia cu totul neașteptată și neobișnuită ce l-a cuprins într-o bună zi pe *messer* Cane della Scala, un strălucit senior, punând pe alții să

vorbească și să spună lucrurile pe care le gândea despre sine și despre *messer* Cane. Și iată și povestea:

Messer Cane della Scala, căruia soarta adesea i-a stat într-ajutor, a fost unul dintre cei mai strălucițI și mai de seamă seniori din câți a avut Italia de la împăratul Frederic al doilea încoace, așa precum o dovedește și faima lui, ce s-a lățit în lumea întreagă. Or, hotărând numitul *messer* Cane să aranjeze la Verona o serbare de pomină, la care să poftească lume multă din toate colțurile țării și mai cu seamă curteni de toate soiurile, trubaduri, bufoni, măscărici și alții, într-o bună zi (cine știe de ce) își schimbă gândul pe neașteptate și, după ce plăti cu daruri pe câțiva din curtenii veniți, le dădu cale să plece care încotro. Ci unul dintre ei, pe nume Bergamino, mai bun de gură și mai priceput la vorbe înflorite decât ți-ai fi putut închipui de nu l-ai fi auzit aievea, care nici plata nu-și primise, și nici de plecat nu i se spusese să plece, hotărî să rămână pe loc, nădăjduind să tragă ceva foloase în viitor de pe urma ședерii sale. *Messer* Cane însă se încăpățâna în zgârcenia lui, socotind c-ar însemna curată pagubă să-i dea și lui ceva; de aceea tăcea chitic și nu se îndura să-i deie nici un semn prin slujitorii săi. Bergamino, de la o vreme, văzând că nici nu-l cheamă și nici nu-i cere în vreun chip anume să-și dovedească meșteșugul, tot stând la han și cheltuind cu caii și argații, începu a se teme și căzu pe gânduri; totuși aștеptă mai departe, socotind că tot e mai bine să stea pe loc. Și, cum avea la sine trei rânduri de straie frumoase și scumpe pe care le primise în dar de pe la alți seniori și le adusese acuma că să facă față la serbare, luă unul din ele și i-l dădu hangiului, care-și cerea fără de întârziere plata. Apoi, cum mai rămase o bucată de vreme la han, fu nevoit să-l deie și pe-al doilea, că nu cumva să se învrăjbească cu hangiul. Și până la urmă începu să mănânce pe socoteala celui de al treilea strai, hotărât să rămână atâta timp cât îl va ține și acesta și apoi să plece într-ale sale.

Între timp, se întâmplă într-o zi ca Bergamino, amărât cum era, să se nimerească față în față cu *messer* Cane, care tocmai prânzea la han. Acesta, văzându-l amărât, îi zice așa într-o doară, mai degrabă ca să-și bată joc de el, decât ca să facă haz de vreun cuvânt de duh cu care ar fi răspuns curteanul:

— Ce-i cu tine, Bergamino? Ce stai așa plouat? Hai, zi și tu ceva!

Atunci Bergamino, simțind că-i venise și lui apa la moară, fără a mai sta pe gânduri, ca unul ce avusese răgaz destul să chibzuiască în tihnă, se apucă să-i spună povestea următoare:

— Se cuvine să știi, stăpâne, că Primasso a fost un meșter neîntrecut al limbii latinești și-un prea dibaci mânuitor de versuri; aceste însușiri îi câștigară atare bun renume și atâta faimă în lume, încât chiar dacă nu era pretutindenea cunoscut după înfățișare, după nume n-ai fi găsit om să nu știe cine e Primasso. Acu, cică se nimeri o dată, ca aflându-se el la Paris la mare ananghie, așa precum se afla de obicei, săracul, căci multa sa învățătură nu găsea prea mare trecere la cei avuți, să audă vorbindu-se despre abatele din Cluny, despre care se spune c-ar fi fost cea mai bogată față bisericească din câte număra biserica creștină, în afară de papă. Și despre acest abate îi ajunseră la ureche lucruri minunate și nemaiauzite: cum că ținea o curte strălucită și veșnic primitoare și că la masa lui, de-l nimereai cumva când sta și el să îmbuce, găseai oricând, oricine ai fi fost, de băut și de mâncat pe săturate. Auzind acestea, Primasso, ca unul ce găsea prilej de desfătare în a vedea seniori și oameni cumsecade, hotărî să meargă să vadă cu ochii lui dărnicia numitului abate și încercă să afle la câtă vreme de Paris își statornicise curtea. I se răspunse că abatele se afla pe una din moșiile sale, la vreo șase poște de Paris, cale ce Primasso chibzui că, de se pornea la drum cu zorile deodată, ar fi putut s-o străbată astfel încât să ajungă tocmai la ora mesei. Dar,

după ce rugă să i se arate calea, neaflând pe nimeni să-i țină tovărășie, îl cuprinse frica să nu care cumva, spre nenorocul lui, să rătăcească drumul și să nimerească aiurea, în vreun loc pe unde n-ar fi găsit așa degrabă de mâncare. De aceea, punând și asta la socoteală, ca să nu aibă a răbda de foame, se gândi să ia cu el trei pâini, chibzuind că apă (deși n-o prea avea la inimă) ar fi găsit oriunde. Punându-și dar pâinile în sân, porni la drum și umblă cu spor, astfel încât ajunse la locul unde se afla abatele chiar înaintea prânzului. După ce pătrunse în casă, începu să umble cu ochii de la una la alta; și, văzând el atâta amar de mese întinse, puzderia de blide și de ulcioare din bucătărie și alte multe încă din cele rânduite mesei, își zise întru sine: „Nu minte cine a zis că-i darnic peste fire!”

În timp ce sta cu ochii în patru, holbându-se jur împrejur, iată că apare și slujbașul cel rânduit cu grija mesei (căci se făcuse tocmai de amiază), cu porunca să se aducă apă pentru spălat pe mâini; și după ce tot omul se curăță pe sine, îi așează pe toți la mesele întinse. Primasso se nimeri să fie așezat tocmai în fața ușii prin care intra abatele când se îndrepta spre prânzitor.

Acu, la curtea abatelui era obiceiul să nu se pună pe masă nici vin, nici pâine, nici alte soiuri de băuturi sau de bucate până ce nu se așeza la masă și sfinția-sa. Or, după ce-i așează pe oameni, slujbașul trimise vorbă abatelui că, de-i era pe voie să prânzească, masa îl aștepta întinsă. Abatele porunci să se descuie ușile încăperii spre a purcede în sală și, pășind înăuntru, cu ochii țintă înainte, primul om pe care îl văzu se nimeri să fie tocmai Primasso, cam jerpelit la straie, sărăcuțul, pe care abatele nu-l cunoștea după înfățișare. De îndată ce-l văzu i se furișă în suflet un gând uricios, pe care nicicând nu-l mai încercase, și-și zise întru sine: „Poftim! Ia te uită cui mă aflu să dau de mâncare!” Și, întorcându-se, porunci să se încuie ușile în urma lui și îi întrebă pe cei ce i se aflau în preajmă dacă

îl cunosc cumva pe zdrențărosul cela ce stă la masă tocmai în fața ușii sale. Nimeni nu știu să-i răspundă. Primasso, care de altfel nu se prea da înapoi când era vorba de mâncare, acu, ca unul ce umblase cale lungă și care nici cu postul nu prea era deprins, după ce așteptă o bucată de vreme, văzând că abatele nu mai vine, își scoase din sân o pâine din cele trei ce le avea cu sine și începu să mănânce.

Abatele, la un răstimp, porunci unuia din slujitorii săi să vadă de plecase ori nu calicul acela. Slujitorul îi răspunse: „Sfinția-ta, nici gând! Ba dimpotrivă, șade și mănâncă dintr-o pâine pe care, pare-se, și-a adus-o de acasă”'. Abatele răspunse atunci: „Să mănânce dintr-a lui, de și-a adus cu sine, că dintr-al meu n-o să ajungă să mai mănânce astăzi”.

Abatele ar fi dorit ca omul să plece de bunăvoie, căci nu-i venea la îndemână să-l alunge el. Dar Primasso, după ce mâncă una din pâini, văzând că abatele tot nu mai vine, începu s-o mănânce și pe cea de a doua, lucru ce fu și el adus la cunoștința abatelui, ce iar dorise a ști de nu cumva plecase. În cele din urmă, Primasso, după ce mâncă și cea de a doua pâine, tot așteptându-l pe abate, o începu și pe a treia. Și de această dată fu înștiințat abatele, care acu căzu pe gânduri și prinse a-și zice astfel: „Ce să mai fie asta și ce-a dat peste mine, că eu zău, de mai pricep? Zgârcenie să fie? Mânie? Și pentru cine oare? Că ani în șir am săturat la masa mea pe-oricine, fără să caut de-i om de neam sau de-i mojic, sărac sau înstărit, negustător sau precupeț. Și doar de atâtea ori cu ochii mei văzut-am nenumărați pungași cum îmi mănâncă pâinea și totuși niciodată n-am simțit în suflet ce simt acum față de omul ăsta. De bună seamă nu degeaba m-a învins, zgârcenia de astă dată; trebuie să fie om de mare vază calicul ăsta ce mi-a strâns ca-n clește inima, de nu-l mai pot cinsti cum se cuvine.” Și zicând astfel, dori cu orice preț să știe cine este; iar când află că e Primasso, venit anume spre a-i cunoaște vestita dărnicie, se rușină, căci îl știa de mult că-i om de omenie și

foarte iscusit la carte. De aceea, dorind să-și ispășească vina, se strădui în fel și chip să-l cinstească cu prisosință. Și după ce mâncară, porunci să fie îmbrăcat din cap până-n picioare cu nobile veșminte și dându-i bani și-un cal, lăsă la voia lui să steie ori să plece. Drept care, Primasso, nespus de bucuros, îi mulțumi precum știu mai bine, iar apoi o luă călare spre Paris, de unde în zorii zilei pornise la drum pe jos.

Messer Cane, deștept cum era, pricepu de minune, fără a mai fi nevoie de alte lămuriri, unde voia să ajungă Bergamino și-i zise cu zâmbetul pe buze:

— Bergamino, cu multă dibăcie mi-ai dovedit atât paguba răbdată și meritele tale, cât și zgârcenia mea și ce anume vrei să capeți de la mine. Într-adevăr, nu știu să mă fi robit vreodată zgârcenia așa cum m-a răzbit acum față de tine, dar fii pe pace c-am să-i vin de hac și-am s-o lovesc în cap cu parul cel scornit de tine adineauri.

Și, după ce porunci să i se plătească hangiului datoria, îl îmbrăcă pe Bergamino c-un rând de straie noi și, dându-i bani și-un cal, îl lăsă slobod să rămână la curtea lui sau, dacă nu, să plece mai departe.

POVESTEA A OPTA

Guiglielmo Borsiere, cu o vorbuliță anume, răpune pe loc zgârcenia jupânului Erminio de Grimaldi.

Alături de Filostrato ședea Lauretta care, după ce ascultă în tăcere laudele aduse șireteniei lui Bergamino, cunoscând că-i venise și ei rândul să povestească, fără a mai zăbovi în așteptarea poruncii, bucuroasă, începu să spună:

— Dragele mele, povestea de pe urmă mă îndeamnă să vă arăt cum un curtean de treabă, așijderea lui Bergamino, a biciuit cu o vorbuliță anume, și nu fără de rost, zgârcenia unui negustor plin de bănet și avuții nespuse. Iar de cumva povestea mea aduce cu cealaltă, socot să nu vă placă mai puțin din pricina aceasta, dacă veți cugeta la binele ce s-a ales de pe urma întâmplării pe care am să v-o povestesc.

Trăia, cum zic, la Genova - și-s ani destui de atunci - un gentilom pe nume Erminio de Grimaldi, care (după spusa lumii) întrecea cu mult în avuții și-n bani peșin până și pe cel mai bogat din câți bogați erau pe vremea aceea în țară. Dar după cum în avuții îi biruia pe toți, la fel și în zgârcenie și-n multa lui cărpănoșie întrecea cu vârf și îndesat pe orice alt zgârcit ori cărpănos din lume: căci omul nostru nu-și strângea băierile pungii numai când era vorba să cinstească pe alții, dar chiar și-n cele de trebuință făpturii sale însăși își lua de la gură numai ca să nu cheltuiască (potrivnic obiceiului genovez de-a risipi bani

grei pe veșminte) și îndura lipsuri cumplite și-n hrană și în băutură. Din care pricină, pe bună dreptate, pierdu de-a pururi numele cu care se născuse și nimeni nu-i mai zicea altfel decât Erminio-Zgârie-brânză.

Or, tot strângând Erminio și înzecindu-și avuțiile, se nimeri o dată să ajungă la Genova un curtean destoinic, cu purtări alese și iscusit la vorbă, pe nume Guiglielmo Borsiere, ce întru nimic nu semăna curtenilor de astăzi: căci spre rușinea obiceiurilor stricate și vrednice de hulă a celora ce astăzi ar vrea să li se zică domni și să fie socotiți că atare, spre rușinea lor, zic, mai nimerit ar fi să li se zică măgari, crescuți cum sunt, nu pe la curți de domni, ci-n pleava și gunoiul drojdiilor omenești. Căci de unde în trecut menirea lor era să aducă pururi pace, de se iscau războaie sau certuri între domni, să lege nunți, și cumetrii, și bună prietenie, ori prin plăcute vorbe s-aline inimile ostenite și să desfete curtea, iar prin dojana lor usturătoare de părinte să lovească în cei netrebnici (și toate acestea pe-o plată de nimic), astăzi curtenii se trudesc să-și irosească timpul clevetind și semănând zâzanii, purtând vorbe spurcate și, mai rău încă, săvârșind acestea în văzul tuturor, azvârlindu-și în față samavolniciile, murdăriile și nemerniciile lor, fie ele adevărate ori ba, și îndemnând la rele pe cei curați la suflet prin lingușiri meșteșugite. Iar cel ce-i mai scârbavnic la vorbă și la faptă e îndrăgit mai mult decât ceilalți, și mai presus e alintat cu daruri de către domnii cei nerușinați și ticăloși: mare ocară și rușine e treaba asta pentru noi și grăitoare mărturie cum că virtuțile, pierind de pe meleagurile noastre, lăsat-au bieții muritori să dospească în drojdia păcatelor lor.

Ci întorcându-mă acum la cele începute și de la care furia pe drept cuvânt m-a depărtat mai mult decât gândeam, zic dar că acest Guiglielmo era ținut de bine și bucuros primit în orișicare casă de nobil genovez. Or, aflându-se el de câteva zile în oraș și ajungându-i la ureche

vrute și nevrute despre apucăturile murdare și zgârcenia jupânului Erminio, dori cu tot dinadinsul să-l cunoască. Jupân Erminio, prinzând și el de veste cum că acest Guiglielmo era bărbat destoinic și om de omenie, cum mai păstra în el, cu toată zgârcenia lui, și o fărâmă de bună-cuviință, îl primi cu vorbe prietenești, cu zâmbetul pe față și sfătui cu el de una și de alta; și, luându-se cu vorba, îl duse, dimpreună cu alți genovezi ce se aflau cu ei, într-una din casele sale, de curând clădită, și frumoasă foarte. Acolo, după ce-l plimbă prin toate ungherele ei, îi zise:

— *Messer* Guiglielmo, ai știi să-mi spui, domnia-ta care ai văzut și-ai auzit destule, ceva ce nu s-a mai văzut de când e lumea lume, faptă de-o fi sau lucru, pe care apoi să pun să-l zugrăvească în sala de ospețe?

La care Guiglielmo, auzindu-i vorba potrivită ca nuca-n perete, răspunse:

— Jupâne, n-aș ști să-ți spun ceva ce nu s-a mai văzut, de n-o fi vorba încaltea de vreun strănut sau alte flecuștețe; dar, de ți-o fi pe voie, ți-oi spune una de care cred că-n veci de veci nu ți-a fost dat s-auzi.

Jupân Erminio, care, bietul, nu bănuia nici pe departe răspunsul lui Guiglielmo, se grăbi să zică:

— Spune-mi-o, rogu-te, spune-mi-o iute!

La care Guiglielmo răspunse pe dată:

— Pune să-ți zugrăvească în sală Dărnicia.

Cum auzi *messer* Erminio vorba aceasta, fu cuprins pe loc de atât de grea rușine, încât asprimea ei îl preschimbă la suflet și mi-l făcu alt om din cela ce fusese.

— *Messer* Guiglielmo, zise, oi pune să mi-o zugrăvească, și în atare chip, încât nici dumneata, nici orișicare altul să nu mai poată spune că nu i-am auzit de nume.

Și atare putere avu cuvântul lui Guiglielmo, încât din ziua aceea n-a fost în toată Genova om mai darnic, mai cumsecade și mai primitor cu străinii și cu genovezii decât Erminio de Grimaldi.

POVESTEA A NOUA

Regele Ciprului, înfruntat de o femeie din Gasconia, din fricos ce era, se preface peste noapte în mare viteaz.

Era rândul Elisei să asculte cea de pe urmă poruncă a reginei, dar ea, fără s-o aștepte, voioasă prinse a zice:

— Tinere doamne, se întâmplă adesea ca înrâurirea pe care nu izbutesc s-o aibă asupra unui om mustrările și multele pedepse s-o aibă în schimb o vorbă, nu spusă „ex proposito”, ci azvârlită la întâmplare. Și din spusa Laurettei s-a vădit aievea lucrul acesta, pe care eu socot să-l întăresc acuma cu o altă istorioară, ce-am să v-o spun de îndată. Căci orișice poveste, de-i vrednică, foloase aduce și ca atare se cuvine s-o asculți cu luare-aminte, oricare ar fi povestitorul.

Zic, așadar, că-n vremea primului rege din Cipru, după ce sfântul mormânt fu cucerit de Godefroy de Bouillon, se întâmplă ca o nobilă doamnă din Gasconia să pornească în pelerinaj la sfântul mormânt și la întoarcere, ajunsă fiind în Cipru, să fie batjocorită și terfelită de o ceată de mișei. Din care pricină femeia, care se tânguia zadarnic de una singură, sărmana, hotărî să se plângă regelui. Se aflară însă unii ce-o preveniră c-ar fi fost zadarnic să i se plângă lui, căci regele era atât de fricos și atât de slab de înger, încât departe de a răzbuna prin dreptate rușinea altora, el

însuși îndura cu păcătoasă frică nenumărate mojicii, până într-atâta încât fiece om, de avea ceva la inimă, își vărsa focul făcându-l pe el de rușine și de ocară lumii. Femeia, auzind acestea, pierdu nădejdea dreptei răzbunări, dar vrând cu orice preț măcar să-și descarce focul, își puse în gând să biciuiască regeasca lașitate. Și, plângând de zor, se înfățișă regelui și-i zise:

— Stăpâne, n-am venit la tine ca să te rog să mă răzbuni de cele pătimite; în loc de răzbunare cutez a-ți cere să mă înveți cum izbutești să rabzi batjocura ce aud că ți se face zilnic, pentru ca învățând deprinderile tale, să rabd și eu supusă ocara ce mă arde, deși mi-e martor Dumnezeu, de-aș izbuti s-o așez în cârca dumitale, ți-aș așeza-o bucuroasă, de vreme ce te arăți a fi atât de mare meșter la pătimirea lor.

Regele, care până atunci fusese trândav și greoi, se deșteptă ca dintr-un somn adânc și din ziua aceea, începând cu ocara femeii pe care o răzbună cu strășnicie, se preschimbă în drept prigonitor al celor care pătau cu vorba ori cu fapta cinstea coroanei sale.

POVESTEA A ZECEA

Maestrul Alberto din Bologna dă de rușine pe o femeie care, știindu-se iubită de el, dorea cu dinadins să-l facă de ocară.

Isprăvindu-și Elisa cuvântul, îi rămânea reginei povestea de pe urmă. De aceea, cu mlădieri în glas și grație nesfârșită, ea începu a spune:

— Iscusitele mele prietene, precum în nopțile senine steaua e podoaba bolții, iar primăvara floarea este a câmpiei înverzite, la fel și-o vorbă iscusită este podoabă a purtărilor alese, a poveștilor și a ceasurilor de petrecere. Și, fiindcă mai adesea e scurtă, își află loc mai potrivit în gura femeii decât în cea a bărbatului, căci vorba lungă îi șade ei mai rău decât îi șade lui; ci astăzi nu-i femeie, sau prea puține sunt acelea care să înțeleagă un cuvințel de duh s-au care, chiar de-l înțelege, să știe să-i răspundă; și-i spre rușinea noastră a tuturor acestea. Căci tot ce-a fost virtute, cu sfiiciune tăinuită în sufletul doamnelor de odinioară, azi se preface la noi în gătează și podoabă; iar cea care-și atârnă pe ea veșminte mai bălțate și mai înzorzonate se socotește mai vrednică de prețuirea și cinstirea semenilor ei, fără a cumpăni că și-un măgar, de s-ar găsi cine să-l împopoțoneze, ar răbda pe el mai multe găteli decât oricare femeie, și că, deci, nu-s nici ele mai vrednice de cinste decât e urecheatul. Mi-e și rușine a spune, căci tot ce-i împotriva lor se întoarce și împotriva

mea; înzorzonate precum sunt, boite și pestrițe, ori stau țepene ca niște stane de piatră, mute și nesimțitoare, ori, de răspund când le-ntrebi, îți dai cu socoteala c-ar fi fost mai bine să tacă. Și încă umblă a-ți dovedi că numai nevinovăția e pricina care le face să nu știe lega o vorbă cu semenele lor sau cu bărbații cumsecade, și sărăcia-n duh au botezat-o cinste, ca și cum n-ar mai fi pe lume alte femei cinstite decât acelea care știu să șadă de povești decât cu slujnica, cu spălătoreasa sau cu brutărița. Dacă firea ar fi rânduit cum lasă ele a crede, de bună seamă într-alt chip ar fi găsit cu cale să le scurteze ciripitul. Ci adevărul e c-aici, ca și în alte lucruri, se cade a ține seamă și de vreme, și de loc, și de omul cu care stai de vorbă; căci nu arar se-ntâmplă ca să-și închipuie omul, fie femeie sau bărbat, că printr-un cuvințel subțire ar izbuti să-l facă pe celălalt să roșească; și, fără a-și măsura puterile din timp, ajunge pân' la urmă să-și simtă chiar pe obrajii lui roșeața pe care ar fi dorit-o s-o vadă la celălalt. Deci ca să știți să vă feriți în viitor de treaba asta și ca să nu se adeverească tocmai prin voi zicala prea bine cunoscută după care femeile se aleg întotdeauna cu oalele sparte, vreau ca povestea mea, ultima din această zi, să vă fie de învățătură; căci, după cum prin darurile inimii vă deosebiți de celelalte femei, la fel și prin bună-cuviința purtării se cade să vă osebiți de celelalte toate.

Să tot fie câțiva ani de-atunci, trăia la Bologna, și poate mai trăiește încă, un doctor vestit, cu mare faimă în mai toate colțurile lumii, căruia îi zicea maestrul Alberto. Bătrân, de șaptezeci de ani aproape, deși din trup i se scursese vlaga, el tăinuia în piept o inimă atât de aleasă, încât nu pregeta s-adune în ea văpăile iubirii. Și, văzând el o dată, cu prilejul unei serbări, o prea frumoasă văduvă pe nume *madonna* Malgherida de Ghisolieri, se îndrăgosti de ea cu atâta patimă, încât inima lui călită de ani se aprinse tinerește, și nu-și mai afla pace noaptea, dacă-n ajun nu izbutea să vadă chipul drag și gingaș al femeii. Începu dar,

când călare și când pe jos, precum se nimerea, să se-nvârtească mai întruna prin fața casei ei. *Madonna* Malgherida și alte câteva cumetre pricepură curând care era pricina preumblărilor sale și adesea își râdeau de dragostea bătrânului încărunțit de ani și copt la minte, ca și cum patima iubirii nu și-ar putea găsi lăcaș decât în pieptul gol și sterp al celor tineri.

Așa stând lucrurile dar, într-o zi de sărbătoare, pe când *madonna* Malgherida ședea în fața casei sale, cu alte doamne dimpreună, zărindu-l de departe pe maestrul Alberto care venea spre ele, hotărâră să-l primească cu cinste și bună-cuviință, iar apoi să-și bată joc de dragostea lui. Și făcură întocmai: sculându-se în picioare, îl poftiră într-o grădină umbroasă și porunciră să fie aduse degrabă vinuri din cele scumpe și dulciuri câte toate; iar la urmă, cu vorbe mieroase și dezmierdătoare, îl întrebară cum de se-ndrăgostise tocmai de *madonna* Malgherida, când știa bine de câți tineri frumoși și plini de farmec era iubită, la Bologna. Maestrul, deși le simți acul cel învâlit în vorbe dulci, răspunse totuși cu voioșie:

— Dacă-mi ești dragă, doamnă, nu-i spre mirare lucrul ăsta, și nici o minte luminată - și cu atât mai mult domnia-ta care o meriți - n-are la ce se minuna de una ca aceasta. Căci de-i firesc ca celor încărunțiți de ani să li se ia puterile iubirii rânduite, nu li se ia în schimb voința: și nici priceperea de a ști ce-i vrednic de iubit; iară priceperea aceasta e mai adâncă în cei bătrâni, prin însăși firea lor ce a cunoscut mai multe de câte știu cei tineri. De aceea, iată care este nădejdea ce mă-ndeamnă, bătrân cum sunt, să te-ndrăgesc când știu c-atâția tineri roiesc în jurul dumitale: m-am nimerit de multe ori să văd cum mănâncă prazul femeile și caprele; și, deși prazul, la drept vorbind, e searbăd întru totul, s-ar zice totuși că-i mai bun la cap decât la coadă; ci voi, doamnele mele, anapoda poftind, îl apucați de cap și ronțăiți la frunze, care nu numai că-s fără gust, dar au și iz netrebnic. De, doamnă, mai știu eu? S-ar

prea putea ca dumneata să nu faci la fel ca celelalte în alegerea iubiților. Și-atunci, de bună seamă, pe mine m-ai alege și-ai izgoni pe ceilalți.

Madonna Malgherida, ca și tovarășele ei, se rușină amarnic, dar totuși îi răspunse:

— Maestre, dumneata, deși cu multă gingășie, ne-ai pedepsit prea nimerit pentru îngâmfarea noastră. Totuși mie una mi-e dragă iubirea dumitale, ca una ce pornește din suflet bun și vrednic; de aceea, dacă cinstea-mi rămâne nepătată, sunt gata a-ți face-n voie și-a te sluji întru-toate.

Maestrul, ridicându-se dimpreună cu tovarășii săi, mulțumi Malgheridei și, râzând cu poftă, după ce-și luă rămas bun de la dânsa, plecă într-ale sale. Iată dar în ce chip *madonna* Malgherida, fără să ia în seamă de cine-și bate joc, deși își închipuia c-a învins, până la urmă s-a trezit că ea e cea învinsă; ci voi, doamnele mele, dacă veți fi înțelepte, vă veți feri cu dibăcie de-atare întâmplări.

Înclinase soarele spre amurg și zăpușeala își mai domolise focul, când doamnele și cei trei tineri își isprăviră șirul poveștilor și vorba. Drept care, regina grăi:

— De-acum, dragele mele, nu-mi mai rămâne alta decât să vă aleg în locul meu altă regină, care să hotărască după placul inimii petrecerea ei și a noastră pentru ziua de mâine. Și, chiar de s-ar părea c-avem răgaz destul până la noapte, ținând seama c-acela ce nu se scoală-n zori n-ajunge prea departe și vrând ca cele rânduite pe mâine de regina noastră să fie săvârșite din timp, socot că n-ar fi rău să începem chiar din ceasul ăsta atât ziua de mâine, cât și cele ce vor urma. De aceea, întru mărirea celui ce dăruiește viață și întru mângâierea noastră, Filomena, copila înțeleaptă, să ne fie regină și ziua cea de mâine să fie încredințată ocârmuirii ei.

Și, zicând astfel, se ridică în picioare și, luându-și de pe frunte cununa ei de lauri, i-o puse Filomenei. Pe urmă, ea dintâi și ceilalți după dânsa, o preaslăviră ca regină și cârmuirii ei cu drag se-ncredințară.

Văzându-se încununată, Filomena se îmbujoră la față, dar amintindu-și de cuvintele Pampineei, de teamă să nu pară nătângă, redobândi îndrăzneală și, după ce întări și ea poruncile date de Pampinea, hotărî câte urmau a se face la cină și în dimineața următoare, după care prinse a grăi astfel:

— Prietene dragi, deși Pampinea, mulțumită mai degrabă bunătății ei decât vredniciei mele, m-a ales regină, eu n-aș vrea totuși să aleg de capul meu petrecerea și desfătarea noastră, ci gândul meu cu-al vostru aș vrea să-l înfrățesc. Și ca să știți din vreme câte socot să fac și spre a putea și voi pe placul vostru spune câte găsiți cu cale, am să vă-nșir câte socot că ar trebui să facem. De-am fost cu băgare de seamă la cele săvârșite de Pampinea astăzi, cred c-am putea să spunem pe drept cuvânt că toate au fost și vrednice de laudă și prea plăcute nouă; de aceea, atâta vreme cât nu ne-om sătura de ele, fie din deprindere, fie din alte pricini, socotesc să rămânem tot la ele. Fiind rânduite, dar, cele cu care am zis că-ncepem mâine, sculându-ne de-aici, om hoinări în voie o bucată și, de îndată ce soarele își va ascunde fața, ne-om așeza la cină pe răcoare; iar după joc și cântec și alte desfătări, cu judecată ar fi să mergem la culcare. Mâine ne-om deștepta din vreme și vom alege loc petrecerilor noastre; iar când va bate amiaza vom face ca și azi pe placul fiecăruia și după ce-om prinzi și-om dănțui câtva, sculându-ne din somn, ne-om aduna aci, pe-același loc, și-om depăna din nou din caierul de basme, ce pe-o măsură înfrățește plăcerea cu folosul. Iar câte n-a ajuns să facă Pampinea, târziu aleasă ca regină, le-oi face eu acuma și iată ce anume: aș vrea să aleg un miez și un tâlc poveștilor de mâine și să vi-l spun din vreme, pentru ca fiecine să aibă timp destul să afle povestea potrivită. Iar de v-o fi pe plac, ținând anume seama, că de când lumea-i lume și până ce-o să fie, pe oameni soarta îi mână, socot că fiecare să povestească mâine despre aceia care, loviți de cine știe ce

năpaste, izbutesc până la urmă să scape cu bine, împotriva oricăror așteptări.

Doamnele și tinerii lăudară deopotrivă porunca reginei și se arătară gata să-i împlinească voia. Și, în timp ce toți ceilalți tăceau, Dioneo se află să zică:

— Doamnă, asemeni celorlalți găsesc și eu porunca-ți prea vrednică de laudă și prea plăcută nouă; ci mie, ca pe-un dar îți cer să-mi dai o îngăduință, în care, pân' la urmă, să-mi fie drept să stau. Și-ți cer anume, doamnă, să mă dezlegi de legea poveștii rânduite după un tâlc anume, lăsându-mă să spun, de voi găsi cu cale, povestea care-mi place. Și ca să nu-și închipuie nimeni că cer acest hatâr pentru că n-am la îndemână povești de unde alege, mă leg, bun bucuros, de-acuma, ca zi de zi să-mi spun la urma tuturor povestea.

Regina, care îl știa poznaș și șugubăț la vorbă, înțelegând că Dioneo cerea acest hatâr doar ca să-și poată înveseli tovarășii, de s-ar fi săturat cumva de celelalte povestiri, cu învoiala tuturor îi împlini dorința. Și ridicându-se în picioare, porniră toți cu pas agale spre un râu cu ape limpezi ce cobora din deal prin ierburi verzi și prund strălucitor și luneca într-o vale umbrită de mulțimea copacilor stufoși. Acolo doamnele, desculțe și cu brațele goale, umblară prin apă și se desfătară între ele o vreme. Iar când se făcu vremea cinei, porniră înspre palat cu toții și bucuroși cinară. Apoi, aduse fiind lăutele și cobza, regina porunci să se-ncingă un dans, să-l mâne Lauretta, Emilia să cânte și Dioneo s-o însoțească cu lăuta. Porni dar Lauretta să se-nvârtească în horă și Emilia începu cu glas duios să cânte:

Mi-e atât de drag frumoasă să mă știu,
Că nu-i iubire alta
Să-i duc pe lume dorul sau grija să i-o țiu.

În ea, ca prin oglindă, mi-e dat să-ncerc,

Când mă privesc, sporită mulțumire,
Și dulcele balsam nu-i chip să-l șterg
Cu nici un chin, cu nici o amintire.
De-ar fi să caut și altminteri fericire,
Găsi-voi oare alta
Să-mi toarne-n suflet miere și sfântă să mi-o țiu?

Nu va pieri lumina ei nicicând
Și-n ea găsi-voi veșnic mângâiere;
În calea mea, în inimă și-n gând
Mi-atât de drag s-o simt, cât nu-i putere,
Cu grai să spui, și nimănui nu-i cere.
De nu cunoaște alta
Mai plină-n bucurii să-ți spună cum mi-o țiu.

Și-așa cum ard din zi în zi mai tare
De-mi ațintesc în raza ei privirea,
Întreagă ei mă dărui și-i gust în delăsare
Făgăduința dulce, strălucirea,
Și-aștept curând să-și depene-mplinirea,
Cum nu-i pe lume alta
Mai plină-n bucurii să-ți spună cum mi-o țiu.

După ce Emilia își isprăvi cântărea, pe care pe alocuri o îngânară, în cor, și ceilalți, deși vorbele ei stârniră în unii multe și felurite gânduri, porniră alte dansuri și abia într-un târziu regina hotărî să pună capăt primei zile și, poruncind să i se aducă lumini și torțe aprinse, hotărî fiecăruia odihnă până într-a doua zi; drept care, ascultându-i vorba, porniră care încotro să-și afle somn și pace.

ZIUA A DOUA
FILOMENA

Sfârșește prima zi a *Decameronului* și începe cea de a doua, în care, sub sceptrul Filomenei se vorbește despre aceia ce, loviți de cine știe ce năpaste, izbutesc până mai la urmă să scape cu bine, împotriva oricăror așteptări.

Soarele cu lumina lui cuprinsese de pretutindeni zările și sus, prin ramurile verzi, păsările cu viersul lor voios își făceau simțită

făptura, când doamnele și cei trei tineri, pășind în grădină și călcând cu pas agale iarba înrourată, se plimbară de la un capăt la altul, desfătându-se și împletind ghirlande din ramuri și din flori. Și asemenea zilei dinainte o petrecură și pe cea de față: prânziră la răcoare și apoi, după ce o vreme își aninară pașii în dans, porniră]a odihnă; și-n cel de-al treilea ceas al după-amiezii, sculându-se cu toții, cu voia doamnei și-a reginei lor se adunară-n cerc jur împrejurul ei, la umbră și răcoare pe pajiștea înverzită. Filomena, frumoasă și plăcută la chip și înfățișare, încununată cum era cu frunzele de laur, după ce zăbovi o clipă în tăcere, privind la rând pe fiecare în față, îi porunci Neifilei să deie șir poveștilor. Iar dânsa, bucuroasă, prinse pe dată a spune:

POVESTEA ÎNTÂI

Martellino, prefăcându-se damblagiu, se tămăduiește, chipurile, cu moaștele sfântului Arrigo; și, ieșind la lumină vicleșugul său, pătimind el bătaie și primejdie de spânzurătoare, izbutește până în cele din urmă să scape cu bine.

Dragi prietene, se-ntâmplă adesea ca cel ce-ncearcă să-și bată joc de alții, și mai cu seamă de cele sfinte, până mai la urmă să se aleagă el însuși cu batjocură și cu pagubă. De aceea, spre a mă supune poruncii date de regină și ca să intru în miezul celor de dânsa rânduite, am să vă-nșir acum câte a mai tras și-a pătimit un om de treabă din orașul nostru; pățanii ce întru început se arătară a fi nefericite, dar care pân' la urmă, pe neașteptate, se chitiră bine.

Trăia odată la Treviso, și nu-i prea mult de atunci, un neamț pe nume Arrigo, care, sărac fiind, ca să-și câștige pâinea, căra pe bani la saci și alte câte toate; om bun altfel, cu frica lui Dumnezeu și viață prea cucernică de toți bine știută. Din care pricină, de-i drept ori ba, petrecându-se el din viață, se-ntâmplă ca, după câte spun cei din Treviso, în ceasul morții sale toate clopotele catedralei să înceapă a bate, fără a fi trase de nimeni. Socotind cele întâmplate drept o minune, nu era om să nu-l creeză sfânt pe Arrigo. Și, adunându-se tot orașul în casa cu pricina, luară trupul mortului și, ca pe niște moaște sfinte, îl

purtară în biserica cea mai de vază din oraș, unde fură aduși apoi toți ologii, damblagiții, orbii și cei ce sufereau de câte toate, ca și cum atingându-i trupul ar fi putut să se înzdrăvenească pe dată de toate metehnele lor.

În toiul vălmășagului și al îmbulzelii picară în Treviso trei florentini, pe nume Stecchi, Martellino și Marchese, care hoinărind pe la curțile seniorilor, desfătau mulțimile prin giumbușlucurile lor și prin strâmbăturile cu care imitau pe fiecine. Aceștia, cum nu mai fuseseră nicicând la Treviso, văzând atâta amar de lume gonind în dreapta și-n stânga, se minunară foarte și, ajungându-le la ureche pricina îmbulzelii, doriră și ei să vadă mortul. Și, după ce-și lăsară lucrurile la un han, Marchese zise:

— De vrut, ar vrea oricine să vadă atare sfânt; da' eu, din parte-mi, nu prea văd cum am putea ajunge la el, căci, după câte aud, piața-i bulucită de nemți și altă soldățime, pe care stăpânirea a adunat-o acolo să țină rânduială; și-apoi, și făr' de asta, aud cum că-n biserică e atâta îngrămădeală, că nimeni nu mai poate intra.

La asta, Martellino, care ținea cu dinadins să vadă și el sfântul, zise:

— Doar nu ne-om da înapoi dintr-atâta lucru. Las' pe mine, c-oi găsi eu o cale.

— Cum? întreba Marchese.

— Ți-oi spune cum, răspunse Martellino: eu m-oi poci ca damblagiții, iar voi, tu de o latură și Stecchi de cealaltă, chipurile ajutându-mă să umblu, vă veți preface că mă duceți să mă tămăduiască sfântul. Și cine ne-o vedea ne-o face loc pe dată, lăsându-ne să trecem.

Marchese și Stecchi se dovediră încântați de idee; și, ieșind pe dată din han, după ce ajunseră pe-un maidan pustiu, Martellino se apucă să-și răsucească mâinile, degetele, coatele, picioarele, până și gura și ochii, și fața toată în așa hal, că intrai în sperieți văzându-l; să-l cauți cu lumânarea și n-ai fi găsit om să zică de el că nu-i lovit de dambla de-a binelea și de-a pururi pierdut la trup. Și așa

cum era sprijinit de Marchese și Stecchi, porniră cu toții către biserică, plini de evlavie, rugându-se supuși de cei ce le stăteau în cale, de dragul Domnului, să-i lase să treacă înainte; și izbuteau, vezi bine. Așa că-n scurtă vreme, ajutați de mulțimea care striga pretutindeni „lăsați-i să treacă, lăsați-i să treacă!” ajunseră la locul unde era așezat trupul sfântului Arrigo. Iar acolo, nici n-apucară bine să-l vadă, că niște oameni din preajmă, buni la suflet, mi-l și apucară pe Martellino și-l așezară deasupra mortului, ca prin atingere să-și dobândească mântuirea trupului.

Martellino, înconjurat de mulțimea care abia mai sufla de curioasă ce era, după ce așteptă câtva, ca unul care se pricepea de minune la de-alde astea, începu a se preface că-și întinde mai întâi un deget, apoi mâna, după aceea brațul, până ce-ncetul cu-ncetul se-ntinse pe de-a întregul. Și, văzând norodul atare minune, începu să-l preamărească pe sfântul Arrigo cu atâta larmă, de nici bubuitul tunetelor n-ai fi răzbit să-l mai auzi.

Or, nu departe de locul acela, se nimerise a fi un florentin care-l știa pe Martellino ca pe un cal breaz, dar care, din pricina schimonoselilor, nu-l cunoscuse la-nceput; văzându-l însă în picioare, îl cunoscu pe dată și se porni pe râs, zicând: „Bătu-l-ar Dumnezeu! Cine n-ar fi jurat, văzându-l cum vine, că nu-i cu adevărat lovit de boală?” Cuvintele sale se nimeriră s-ajungă la urechea unor trevisini, care-l întrebară cu iuțeală: „Cum! Nu era damblagit?” La care florentinul le răspunse:

— Da' de unde! E drept ca bradul de când îl știu; dar, după cum v-ați putut încredința și dumneavoastră, se pricepe mai bine ca oricine la giumbușlucuri de-astea și de pocit se știe poci, de ți-e mai mare dragul.

Atâta le trebui trevisinilor! Cum auziră una ca asta, o luară cu ruptul înainte și începură să urle: „Puneți mâna pe netrebnicul ăsta, care batjocorește pe Dumnezeu și cele sfinte și care, zdravăn fiind, s-a prefăcut olog, ca să-și bată joc de sfântul nostru și de noi toți!” Și zicând acestea,

puseră mâna pe el, îl traseră de unde se afla și, apucându-l de păr și smulgându-i hainele de pe el, începură să-i care cu nemiluita la pumni și la picioare; și din câți se aflau acolo, unul n-ai fi găsit să-și zică om și să nu-i ardă și el vreo câteva-n spinare.

Martellino striga din răsputeri „fie-vă milă”, și se ferea și el cum putea, dar degeaba: norodul i se-aduna în spate în gloată tot mai mare. Stecchi și Marchese, văzând una ca asta și dându-și bine seama că gluma se îngroașă, iar pe de altă parte temându-și și ei pielea, nu cutezau să-i sară în ajutor; dimpotrivă, urlau cu ceilalți dimpreună, cerându-i și ei moartea, deși tot timpul își scormoneau în fel și chip mintea, ca să găsească mijloc să-l scoată din puterea gloatei, care de bună seamă l-ar fi ucis pe loc, de n-ar fi născocit un vicleșug Marchese. Aflându-se adunată la locul cu pricina toată oștirea stăpânirii, Marchese,, cum putu mai iute, se înfățișă la cel ce ținea locul primarului și-i zise: „Fie-ți milă de mine! E un nemernic pe-aicea, care mi-a ușurat punga de-o sută de florini de aur; prinde-l, rogu-te, să-mi pot redobândi bănuții.”

Auzind acestea, nu mai puțin de doisprezece armășei dădură buzna la locul pe unde bietul Martellino răbda scărmănatul fără pieptene, și izbutind cu mare greu să-și taie cale prin mulțime, îl smulseră din mâinile ei, și rupt și terciuit cum era, îl duseră la palatul stăpânirii. Acolo, auzind norodul care i se ținuse pe urme cum că fusese prins ca hoț de buzunare și socotind atare învinuire drept cel mai bun prilej pentru a-i veni de hac, începură cu toții să se vaiete în gura mare că și lor le tăiase punga de la cingătoare. Judele stăpânirii, om aspru și neînduplecat, auzind una ca asta, îl luă degrabă pe Martellino deoparte și începu să mi-l descoasă. Ci Martellino răspundea într-aiurea, răsfățându-se, ca și cum nici nu i-ar fi păsat de judecător; omul, înfuriat de-a binelea, puse să-l cetluiască-n funii și porunci să-i ardă vreo două, socotind că-l va face să-și mărturisească păcatul, ca apoi să-l poată spânzura.

Iar după ce-l sloboziră din funii și-l așezară pe jos, întrebându-l judecătorul de-s cu temei învinuirile aduse, Martellino, văzând că nu-i a bună să tăgăduiască, răspunse:

— Stăpâne, sunt gata să mărturisesc adevărul; dar pune pe cei ce mă învinuiesc să spună când și cum le-am tăiat punga și-apoi ți-oi spune și eu tot ce-am făcut și ce n-am făcut.

— Așa da! răspunse judecătorul.

Și punând să cheme pe câțiva păgubași, care ziceau că le tăiase punga acum opt zile, care acu șase, care acu patru, ba unii chiar în ziua aceea, Martellino, auzind acestea, grăi:

— Stăpâne, mint cu toții de ți-i mai mare dragul! Cea mai bună dovadă că eu spun adevărul e că niciodată n-am mai pus piciorul în orașul ăsta; și-acu, de-ndată ce-am ajuns, ceasul rău m-a pus să mă duc să văd și eu sfântul, și-acolo m-au scărmănat în halu-n care mă vezi. Dacă voiești să ai dovadă că nu mințesc, ți-o poate da slujbașul stăpânirii ce scrie-n catastif pe toți străinii, precum și hangiul la care am tras. Iar de te-ncredințezi că eu îs cu dreptatea, nu mă mai chinui și nu mă spânzura zadarnic, de dragul unor ticăloși.

Între acestea, Marchese și Stecchi, auzind că judele nu-l cruța de fel pe Martellino, ba că-l mai și legase în funii, se-ngrijorară foarte, zicându-și între ei: „Ce mai treabă am făcut și noi! Din lac l-am azvârlit în puț!” Și tot umblând pe străzi, făcură pe dracu-n patru și izbutiră să-l găsească pe hangiu, căruia îi povestiră de-a fir-a-păr întâmplarea. Hangiul se porni pe râs și-i duse la un anume Sandro Agolanti, băștinaș din Treviso și om cu mare trecere la stăpânire; și după ce-i povestiră și lui întâmplarea, îl rugară, cu hangiul dimpreună, să facă ce-o putea, pentru bietul Martellino. Sandro, stricându-se de râs, porni către stăpânire; iar acolo se rugă de guvernator să trimită după Martellino și ruga-i fu împlinită.

Trimișii îl găsiră pe învinuit tot numai în cămașă, pierit și mort de frică în fața judecătorului, care nu-l lăsa nici măcar să crâcnească întru apărarea sa; ba dimpotrivă, nimerindu-se să aibă și niscaiva pică pe florentini, ținea morțiș să-l spânzure și nu se învoia cu nici un chip să-l lase slobod, până ce nu i-l luară cu sila dinainte.

Martellino, dus în fața guvernatorului, după ce-i povesti întâmplarea, se rugă frumos să-i facă hatârul și să-l lase să plece cât mai degrabă din oraș, zicând că până ce n-o ajunge la Florența, tot la gât i s-o părea că-și simte streangul. Guvernatorul râse cu poftă de isprava florentinilor și porunci să i se deie fiecăruia câte un rând de haine. După care, scăpați ca prin urechile acului din atare strâmtoare, toți trei se-ntoarseră teferi la casele lor.

POVESTEA A DOUA

Rinaldo din Asti, fiind jefuit de hoți, ajunge în Castel Guiglielmo, e găzduit de o văduvă, despăgubit de pierderi și până mai la urmă se întoarce acasă teafăr.

Întâmplările lui Martellino, povestite de Neifile, stârniră mare haz printre doamne, iar dintre tineri mai cu seamă Filostrato se desfată cu ele; și fiindcă stă alături de Neifile, regina îi porunci să calce pe urmele ei și să-și spună și el povestea. Drept care, fără a mai sta pe gânduri, Filostrato începu:

— Frumoase doamne, o anumită istorioară, în care cele bisericești se îmbină în parte cu iubirea și-n parte cu întâmplări nenorocite, îmi tot dă ghes să mă dezleg la limbă și să v-o spun, pentru că s-ar putea să fie de folos acelora ce o ascultă și mai vârtos acelora ce s-au pornit la drum spre ale iubirii plaiuri primejdioase, pe unde adeseori, de nu te închini și sfântului Iulian[17], o nimerești anapoda cu gazda, chiar dacă patu-i larg și moale în perini.

Pe vremea marchizului Azzo din Ferrara, un negustor, pe nume Rinaldo din Asti, venise la Bologna pentru niscaiva treburi de-ale sale. Și isprăvindu-și omul socotelile, în drumul lui spre casă, pe când tocmai ieșise din Ferrara și se îndrepta călare spre Verona, se nimeri să

[17] Ocrotitorul drumeților, la catolici (n. t.).

deie peste unii, care păreau a fi negustori, dar alta nu erau decât tâlhari de drumul mare și oameni făr' de lege; or el, intrând necugetat în vorbă cu dânșii, și-i luă tovarăși de drum. Tâlharii, văzându-l negustor și socotind că are și bani asupra lui, se chibzuiră cum să-l jefuiască de îndată ce s-ar fi ivit prilejul. De aceea, spre a nu stârni în el vreo bănuială, porniră a vorbi de cinste și de omenie, ca niște oameni simpli și de treabă, silindu-se să-i intre cu dinadinsu-n voie și să se arate săritori. Din care pricină Rinaldo, ce doar o slugă avea cu el, călare și ea pe un cal, se socotea ferice de o atare întâlnire. Umblând ei dar, într-acest chip, și tot sărind cu vorba de la una la alta, ca omul când stă de povești, ajunseră să vorbească și despre rugăciuni; și unul din tâlhari - căci trei erau la număr - îi zise lui Rinaldo:

— Da' dumneata, jupâne, ce rugăciune obișnuiești să spui la drum?

La care Rinaldo răspunse:

— La drept vorbind, eu nu prea-s priceput la d-astea și nu cunosc prea multe rugăciuni; de, ca omul care trăiește așa cum a apucat din bătrâni și nu-și mai bate capul pentru te miri ce fleac. Da' ce e drept e drept: de când mă știu, nu plec la drum fără să zic în zori, când mă pornesc din han, un Tatăl Nostru și o Bucură-te Fecioară, pentru odihna răposaților părinți ai sfântului Iulian; apoi mă închin lui Dumnezeu și sfântului Iulian să-mi facă parte de gazdă bună în noaptea care va să vie. Căci eu, în viața mea am întâlnit adeseori primejdii mari la drum, dar am scăpat pururea teafăr, iar noaptea apoi, întotdeauna aflat-am gazdă bună și culcuș de să-l pomenesc: de aceea sunt încredințat, și-o spun întru slăvirea lui, că sfântul Iulian mi-a dobândit într-asta mila lui Dumnezeu. Așa că mie unul, precum spuneam și mai înainte, de nu mă închin în zori, nici drumul nu-mi prieste și nici nu-mi pare c-aș ajunge cu bine noaptea următoare.

Cel care îl întrebase îi zise atunci:

— Și azi în zori te-ai închinat, jupâne?

— Vezi bine că m-am închinat, grăi spre el Rinaldo.

Tâlharul, care știa de mai înainte cum s-o petrece treaba, își zise în sinea lui: „Bine-ai făcut! Că dacă n-om da greș, nu prea te văd dormind la noapte.” Și după aceea adăugă:

— De umblat, am umblat și eu destul, dar rugăciuni anume n-am spus nicicând, deși pe mulți văzut-am că le țin în cinste; și totuși niciodată n-am nimerit-o prost din pricina aceasta. Rămâne de văzut acu cine-o dormi mai bine la noapte: dumneata ce ți-ai făcut rugarea, ori eu ce n-am făcut-o. Nu-i vorbă, de închinat mă-nchin și eu, din când în când, dar m-am deprins a spune alt soi de rugăciuni, așa precum ar fi de-o pildă „Năruitu-te-ai”, ori „Precistă Fecioară”, ori încă „Din adâncuri”, care-s de mult folos, cum obișnuia să zică bunică-mea, săraca.

Și tot vorbind așa, de una și de alta, și tot mergând cu spor înainte, în timp ce hoții așteptau un loc și un ceas prielnic mișelnicului gând, după ce trecură de Castel Guiglielmo și tocmai stau să treacă un râu, se întâmplă ca cei trei hoți, văzând că-i noapte afară și locul singuratic, să se năpustească asupra lui Rinaldo și să-l jefuiască până la piele. Iar la plecare, după ce-l lăsară să zgribulească numai în cămașă, luându-i și calul pe deasupra, îi ziseră așa:

— Te du de vezi acu cum s-o îngriji la noapte Iulian al tău de tine, că sfântul nostru, nouă, de bună seamă, ne-o purta de grijă!

Și, trecând peste râu, își luară tălpășița.

Slujitorul lui Rinaldo, văzându-și stăpânul încolțit de tâlhari, fricos cum era, nu mișcă nici măcar un deget ca să-i sară într-ajutor; ci, îmboldindu-și calul, porni în goană și nu se opri până ce n-ajunse la Castel Guiglielmo, unde, cum între timp se înnoptase, trase la han de-a dreptul, fără să-și bată capul pentru stăpânul său. Rinaldo, desculț cum era și numai în cămașă, fiind aprig ger afară și strașnică ninsoare, nu știa ce să mai facă; și văzând că înnoptează,

cu dinții clănțănind de frig și tremurând ca varga, începu să caute jur împrejur, doar-doar va izbuti să afle un adăpost, ca să-și petreacă noaptea. Dar neaflând nimic (căci prin acele locuri războiul, nu demult, arsese totul până-n temelii), împins de ger, o luă la fugă către Castel Guiglielmo, deși habar n-avea că slujitorul lui o luase și el într-acolo, gândind că bun e Dumnezeu și că, dacă ajunge teafăr, se va îngriji de el să-i afle un adăpost. Ci negurile nopții îl apucară la peste o milă depărtare de oraș: din care pricină ajunse atât de târziu la porțile lui, încât le află închise, cu punțile ridicate și nu fu chip să intre înăuntru. Nemângâiat la suflet și amărât ca vai de el, prinse a căuta plângând vreo streașină sub care să-și pună oasele la adăpost, măcar și numai de ninsoare; și spre norocul lui văzu deasupra parapetelor ce împrejmuiau castelul o casă mai ieșită în afară, sub ale cărei ziduri gândi să șadă până într-a doua zi. Îndreptându-se spre ele, află sub ziduri o ușiță închisă, din păcate, și, aducând în pragul ei o grămăjoară de paie pe care o aflase în preajmă, se covrigi mâhnit și îndurerat pe ea, jeluindu-se sfântului Iulian și arătându-i că credința pe care i-o purta nu merita din parte-i atare oropsire. Ci sfântul Iulian, sub paza lui ținându-l, fără zăbavă îi rândui altminterea culcușul.

Trăia pe vremea aceea la Castel Guiglielmo o văduvă frumoasă la trup ca nimeni alta în lume, pe care marchizul Azzo o iubea ca pe ochii lui din cap și și-o ținea acolo în oraș la îndemână; această doamnă locuia taman în casa sub ale cărei ziduri se aciuase dârdâind Rinaldo. Or, tocmai în ziua aceea se nimerise ca marchizul să-i trimită vorbă că va petrece noaptea cu dânsa și s-o roage să-i pregătească în taină o baie și o cină îmbelșugată. Iar când fu totul gata și doamna îl aștepta să vină dintr-o clipă într-alta, se nimeri să pice la poarta marchizului un sol ce-i aducea niscaiva vești, din pricina cărora fu nevoit să încalece pe loc și drept aceea, după ce îi trimise vorbă femeii să nu-l mai aștepte, se așternu la drum. Femeia,

nemângâiată oarecum și neștiind cum să-și treacă vremea, se hotărî să intre ea în baia gata pregătită, să șadă singură la cină și apoi să meargă să se culce; și chibzuindu-se astfel, intră în baie. Baia se afla în spatele ușiței unde Rinaldo bietul se adăpostise pe dinafară. Or, femeia, cum sta lungită în baie, îl auzi plângând și clămpănind din dinți de-ai fi crezut, sărmanul, că-i preschimbat în barză. De aceea, chemându-și slujnica, îi zise:

— Dă fuga sus, privește peste zid și află cine-i jos în pragul ușii, ce fel de om e și ce caută acolo.

Slujnica se duse degrabă și, ajutată fiind de noaptea cea sticloasă, îl văzu pe Rinaldo cum tremură ca varga, desculț, numa-n cămașă și-l întrebă cine era. Rinaldo, abia putând să mai vorbească de atâta dârdâială, îi spuse cât putu mai scurt cine era și cum de se afla acolo. Iar apoi începu s-o roage, de-ți era mai mare mila să-l auzi, să aibă îndurare și, de-i ședea în putere, să nu-l lase să moară de frig în noaptea aceea. Slujnica, răzbită de milă, se întoarse la stăpână și-i povesti de-a fir-a-păr povestea. Stăpâna, fiind cuprinsă și ea de multă milă, amintindu-și că are la dânsa cheia ușiței prin care marchizul se strecura uneori pe ascuns la dânsa, îi zise:

— Du-te și deschide-i binișor ușa: cina-i aicea toată și n-are cine s-o mănânce; iar ca să-l găzduim, e loc destul, har Domnului.

Slujnica, lăudând cu prisosință inima bună a stăpânei sale, porni să-i deschidă și, după ce-l aduse în casă, văzând femeia că-i aproape țeapăn de frig, îi zise:

— Vârâ-te iute în baia de colo, că-i caldă încă!

Rinaldo, cât ai bate din palme, intră în baie, fără a aștepta să-l mai poftească o dată; și pătruns până la oase de căldura ei, gândea că din mormânt se întoarce iar la viață. Apoi femeia porunci să i se deie un rând de straie bărbătești, căci nu demult îi murise bărbatul, și, după ce Rinaldo le îmbrăcă, dacă te-ai fi uitat la el, ai fi jurat că pe măsura lui fuseseră făcute. Pe urmă, așezându-se și

așteptând poruncile femeii, prinse a înălța rugări de mulțumită lui Dumnezeu și sfântului Iulian, că îl scăpaseră cu bine de la cumplita moarte care-i ședea înainte, mai hărăzindu-i pe deasupra și-o gazdă cumsecade, precum părea să fie doamna.

Femeia, după ce odihni o vreme, se duse în una din cămările ei, în care poruncise să se încingă un foc zdravăn și apoi dori să afle cum se mai simte bietul călător. La care slujnica răspunse:

— Și-a pus veșmintele pe el și tare mândru arată. Om cumsecade pare a fi și cu purtări alese.

— Du-te de-l cheamă, zise atunci femeia, și spune-i, să poftească aicea la căldură; om sta la cină dimpreună, că de mâncat știu bine că n-a avut de unde.

Rinaldo, intrând în odaie, dădu cu ochii de dânsa și, părându-i-se femeie de neam, o salută cu plecăciune și-i mulțumi pe cât știu mai bine de binefacerea pe care o săvârșise cu el. Femeia, pe de altă parte, văzându-l și auzindu-l, îi dădu dreptate slujnicei în sinea ei, și întâmpinându-l bucuroasă, se așeză cu dânsul la gura focului și prinse a-l întreba de întâmplarea care-l mânase într-acolo. Rinaldo rând pe rând i-o povesti cu de-amănuntul. Și, cum femeia auzise niscaiva zvonuri despre sosirea slugii lui Rinaldo la Castel Guiglielmo, dădu deplină crezare celor povestite și-i spuse lui Rinaldo câte știa anume, încredințându-l că a doua zi în zori îi va fi ușor să dea de urma slujitorului.

Apoi, după ce fu așternută masa la porunca doamnei, Rinaldo se spălă pe mâini dimpreună cu dânsa și se așeză la cină. Era acest Rinaldo bine legat la trup, plăcut și chipeș la făptură, ales și gingaș la deprinderi și de ani în floarea vârstei. Iar doamna, care-l cercetase în repetate rânduri din cap până-n picioare, găsindu-și-l pe plac și aţâţată fiind la gândul că marchizul ar fi trebuit să-și petreacă noaptea cu dânsa dimpreună, puse ochii pe el. Și după cină, sculându-se de la masă, începu a se sfătui cu

slujnica, de-i nimerit ori nu, de vreme ce marchizul o înșelase în așteptări bătându-și joc de dânsa, să folosească acest prilej, pe care soarta i-l scotea în cale. Slujnica, prea bine știind ce-o arde pe stăpână, o sfătui pe cât putu mai călduros să-și împlinească pofta. Din care pricină femeia, întorcându-se la gura sobei, unde-l lăsase singur pe Rinaldo, prinse a-l privi cu dragoste și-i spuse:

— Rinaldo, de ce-ai căzut pe gânduri, spune? Crezi că-i așa de greu să fii despăgubit de-un cal și-un rând de straie? Hai, nu te necăji, fii vesel și închipuiește-ți că ești la tine acasă; ba chiar mai mult ți-oi spune: când te-am văzut intrând cu hainele acestea ce-au fost odinioară ale răposatului meu soț, mi s-a părut că-l văd aievea; de o sută de ori în seara asta am fost gata să te sărut și să te strâng în brațe, și dacă nu m-aș fi temut că poate n-o să-ți placă, de bună seamă aș fi făcut-o.

Rinaldo, auzind asemenea vorbe și văzând sclipirile din ochii femeii, cum nu era neghiob, se apropie de ea cu brațele deschise și-i zise:

— Doamnă, de mă gândesc că de acu înainte doar mulțumită dumitale pot zice că-s în viață și de-mi aduc aminte din ce impas m-ai scos, socot c-ar fi din parte-mi o mare mojicie de nu m-aș strădui să-ți împlinesc orice dorință; de aceea fă-ți pe plac, sărută-mă și strânge-mă în brațe, că eu din partea mea te-oi săruta și te-oi cuprinde cu mare bucurie.

Și, fiindcă după acestea, alte vorbe s-ar fi vădit a fi cu totul de prisos, femeia, încinsă cum era de poftele iubirii, i se aruncă fără zăbavă în brațe; și strângându-l cu patimă, după ce îl sărută de mii de ori și tot de atâtea ori fu și de dânsul sărutată, sculându-se de acolo, se duseră în odaia ei și se culcară de îndată, astâmpărându-și focul care-i ardea, din plin și-n multe rânduri, pân' la ziuă. Iar mai apoi, sculându-se în zorii zilei, fiindcă așa dorea femeia pentru ca nu cumva să se iște bănuieli, dânsa, după ce-i dete un rând de haine zdrențuroase și-i căptuși cu bani chimirul,

rugându-l să păstreze taina asupra celor întâmplate, îl strecură afară pe aceeași ușă prin care pătrunsese de cu seară, după ce mai întâi îi arătă ce drum să apuce spre a nimeri în oraș, ca să-și găsească sluga. Rinaldo așteptă să se lumineze bine de ziuă și să se descuie porțile orașului, iar pe urmă, prefăcându-se că vine de departe, pătrunse în oraș și își află slujitorul. Apoi, îmbrăcându-se cu straiele ce le avea în cufăr, pe când sta tocmai gata să încalece, se nimeri - minunea cerului ai zice - ca cei trei hoți, care cu o seară în urmă îl jefuiseră pe drum, pe urma altei pungășii, să fie prinși puțin după aceea și aduși la judecată; și-n urma mărturiei lor i se dădură înapoi lui Rinaldo și banii, și hainele, și calul, fără să piardă altceva nimic decât perechea de șireturi cu care-și agăța ciorapii și pe care tâlharii o rătăciseră din nebăgare de seamă.

Din care pricină Rinaldo, mulțumind lui Dumnezeu și sfântului Iulian, încalecă pe cal și ajunse acasă teafăr; iară tâlharii, a doua zi, încă din zorii dimineții, porniră a-și legăna picioarele în văzduh.

POVESTEA A TREIA

Trei tineri, risipindu-și fără măsură averea, sărăcesc; un nepot de-al lor, întâlnindu-se cu un abate, pe când se întorcea făr' de nădejde acasă, descoperă în el pe fiica regelui Angliei, care îl ia de bărbat și răscumpără averea celor trei unchi ai săi, făcându-i iarăși oameni înstăriți.

Întâmplările lui Rinaldo fură ascultate cu încântare de către doamne, care lăudară credința lui și mulțumiră lui Dumnezeu și sfântului Iulian că-l ajutaseră în clipe atât de grele. Dar, pe de altă parte (deși aceasta se spunea în șoaptă), nici gazda lui Rinaldo, care știuse a se sluji de darul trimis de Dumnezeu, nu fu socotită de doamne drept o proastă. Și-n timp ce ele chicoteau pe ascuns la gândul nopții petrecute de vădană, Pampinea, care ședea alături de Filostrato și socotea, pe drept cuvânt, că era rândul ei să povestească, își adună gândurile și prinse a cugeta la cele câte avea să spună. Iar după ce regina îi porunci să înceapă, grăi, pe cât de bucuroasă, pe-atât de îndrăzneață:

— Prealuminate doamne, cu cât vorbești mai mult despre întâmplările rânduite de soartă, cu atât mai multe lucruri găsești a spune despre ele, dacă le adâncești: și asta nu e de mirare, căci, dacă stai să te gândești, toate acele lucruri pe care noi prostește le socotim c-ar sta în puterea noastră sunt toate în mâna sorții care pe toate le

preschimbă după ascunsa-i judecată și fără de răgaz le mută, fără a urma într-aceasta vreo rânduială anume care să poată să ne fie și nouă cunoscută. Or, deși toate acestea se adeveresc temeinic în orișicare faptă, din zori și până-n noapte, și s-au vădit de asemenea și-n câteva povești din cele istorisite, cu toate acestea zic, de vreme ce reginei i-a fost pe plac să aleagă acest subiect, voi adăuga și eu la cele povestite (și poate nu făr' de folos) povestea mea, nădăjduind că are să vă placă.

Trăia pe vremuri în orașul nostru un cavaler, pe nume *messer* Tedaldo, care după unii s-ar fi tras din neamul Lamberților, iar după alții, zice-se, din neamul Agolanților. Și aceștia din urmă, când zic așa pun mai ales temei pe meșteșugul învățat până mai la urmă și de feciorii săi, meșteșug ce ține de datina familiei și care încă până astăzi e rânduit din tată în fiu la Agolanți[18]. Ci lăsându-i la o parte acu pe cei ce nu cad la învoială cu neamul lui, zic cum că acest Tedaldo era la vremea sa un cavaler ca nimeni altul și avea trei fii, din care celui dintâi îi zicea Lamberto, mijlociului Tedaldo, iară mezinului Agolante, feciori frumoși toți trei și vrednici, deși cel mare nu împlinise nici barem optsprezece ani. Și, așa bogat cum era, murind *messer* Tedaldo, lăsă fiilor săi, drept legiuiți moștenitori, toată averea sa. Feciorii, văzându-se rămași cu atâta avuție, în bani peșin, în case și moșii, fără de alt stăpân decât doar bunul plac, începură a cheltui cu nesocotință, ținând pe lângă dânșii alai întreg de slugi, cai mulți de soi, droaie de câini și șoimi de vânătoare, orânduind ospețe și dăruindu-și din belșug mesenii, punând la cale întreceri în lupte de-a călare și săvârșind tot soiul de isprăvi, nu doar din cele câte se cade a fi făcute de oamenii de neam, ci fel de fel de nebunii ce le trăsneau prin capul lor de tineri pofticioși. Dar n-apucară bine să se desfete de-o atare viață, că și sfârșiră avutul părintesc; or, cum la atâtea

[18] Numele acestei familii derivă de la meseria de fabricanți de ace (cf. it. *ago*, ac) (n. t.)

cheltuieli nu pridideau să facă față doar cu veniturile lor, începură a vinde și a zălogi moșiile și casele: și azi dând una, mâine alta, se treziră pe nesimțite că numai au de unde și sărăcia le deschise ochii peste care avuția cea multă le așternuse albeață.

Din această pricină Lamberto, chemându-și frații într-o bună zi, le arătă ce trai înfloritor trăise bietul lor părinte pe lângă traiul ce-l duceau ei astăzi și cât de mare îi fusese bogăția pe lângă sărăcia lor, în care numai din destrăbălare fuseseră azvârliți. Iară la urmă, cum știu mai bine, îi îndemnă să vândă împreună cu dânsul puținul care le mai rămăsese și să plece din țară, înainte ca sărăcia lor să fie pe de-a întregul cunoscută. Zis și făcut. Fără a-și lua rămas bun de la nimeni și fără nici o zarvă, plecară din Florența și până în Anglia nu se mai opriră. Ajunși acolo, își luară o căscioară și strângându-și băierile pungii, începură să deie bani pe camătă, cu multă chibzuință. În meseria aceasta îi ajută în așa măsură soarta, încât în doi-trei ani izbutiră să-și agonisească o grămadă de bani. Din care pricină, întorcându-se ei cu rândul la Florența, când unul, când celălalt, încărcați de bani, își răscumpărară mare parte din pământurile lor, ba chiar și altele mai cumpărând, la urmă câteșitrei se însurară. Or, cum în Anglia urmau și mai departe să deie bani pe camătă, trimiseră acolo, ca să le îngrijească de treburi, pe un tânăr, un nepot de-al lor, pe nume Alessandro; iar ei, după ce câteșitrei se întoarseră iar la Florența, uitându-și în ce hal îi sărăcise odinioară risipa fără frâu, deși între timp își înjghebaseră și ei familiile lor, cu soațe și copii, începură a cheltui mai strașnic ca înainte, bucurându-se de încrederea tuturor negustorilor, ce le-ar fi dat oricând orișice sumă cu împrumut, fără a mai sta pe gânduri. Vreme de câțiva ani făcură față acestor cheltuieli cu banii trimiși de Alessandro, care începuse a împrumuta pe baroni, pe socoteala castelelor și altor venituri de ale lor, care lui îi aduceau multe și mari câștiguri.

Acu, în timp ce frații își risipeau cu mână spartă avutul, iar când n-aveau de unde se împrumutau cu gândul la sumele din Anglia, se întâmplă, potrivnic oricăror așteptări, să izbucnească într-acest regat o luptă între rege și unul dintre fiii săi, drept care întreaga țară se împărți în două, unii ținând cu regele, iar ceilalți cu feciorul. Din pricina aceasta îi fură luate lui Alessandro toate castelele baronilor ce încăpuseră pe mâna lui și nu-i mai rămase nici un alt venit. Or, cum toată lumea trăgea nădejde de pe-o zi pe alta c-o să încheie pace între un fecior și tată, Alessandro, socotind și el că de se încheie această pace își va primi avutul înapoi, cu dobânzi cu tot, nu se clintea din loc; iar cei trei frați, care se aflau la Florența, nu se gândeau nici ei să-și mai scurteze cheltuiala, ci zi de zi tot mai avan se împrumutau la alții. După câțiva ani, văzându-și toată lumea nădejdile înșelate, cei trei frați nu numai că pierdură încrederea zarafilor, dar mai fură și închiși pe deasupra, căci oamenii își doreau cu orice preț paralele înapoi; și cum pământurile lor nu fură îndeajuns pentru a plăti zarafii, pentru acel rest de plată, frații, toți trei rămaseră închiși; iar bietele neveste, cu copilașii-n brațe, porniră care-ncotro, la țară ori aiurea, fără veșminte, fără bani, neștiind ce-ar mai putea să aștepte, decât mereu aceeași viață chinuită.

Alessandro, care așteptase ani de-a rândul pacea, văzând că nu se mai face și fiindu-i teamă că-n zadar așteaptă, punându-și chiar și viața în primejdie, hotărî să plece în Italia și se porni la drum de unul singur. Dar, spre norocul lui, la ieșirea din Bruges, văzu pornind cu el deodată un abate benedictin, însoțit de o mulțime de slujitori și de călugări, cu catâri încărcați cu poveri ce deschideau convoiul, și-n urma lor văzu doi cavaleri bătrâni, rubedenii de ale regelui, cu care el, ca unul care-i cunoștea de mai înainte, intră în vorbă, fiind bucuros primit de dânșii în tovărășia lor. Și cum umblau așa împreună, Alessandro îi întrebă cuviincios cine erau

călugării care mergeau înainte cu atâta amar de slugi în urma lor și unde anume se duceau. La care, unul dintre cavaleri răspunse:

— Cel ce călărește înaintea slugilor e un tânăr, o rudă de-a noastră, ales de curând abate într-una din cele mai mari mănăstiri din Anglia; și fiindcă e mai tânăr decât se cere în lege pentru un atare rang bisericesc, mergem cu el la Roma, spre a ne ruga de sfântul părinte să-i deie dezlegare de frageda lui vârstă și să-l sfințească apoi în slujba de abate. Dar lucrul acesta se cade a fi ținut în mare taină.

Mergând așadar proaspătul abate când înaintea slugilor, când înapoia lor, cum obișnuiesc drumeții cei de vază, se întâmplă să-l vază pe Alessandro, tânăr, tinerel, al naibii de frumos la trup și înfățișare și mai presus ca alții plăcut, desăvârșit și ales întru deprinderi. Și, fermecat de la prima vedere, plăcându-l abatele mai mult ca orișice pe lume, îl chemă la sine și prinse a sta cu el de vorbă, întrebându-l cine era, de unde venea și unde anume se pornise. Alessandro îi arătă pe față starea în care se afla, răspunzându-i la toate întrebările și-i arătă la urmă că-i gata să-l slujească cu prea puținul ce-i ședea în putere.

Abatele, auzind cât de frumos i se-nșirau cuvintele în gură și cercetând mai cu amănuntul deprinderile sale, deși învățase meșteșug slugarnic, îl socoti vlăstar de soi și ca atare îl îndrăgi și cu mai multă patimă. Plin de milă pentru atâta zbucium, îl mângâie cu multă prietenie și-l sfătui să nu piardă nădejdea, căci dacă avea să fie om vrednic și de aci înainte, Domnul de bună seamă avea să-l pună iar pe locul pierdut și poate chiar mai sus. Iar la sfârșit îl rugă, de vreme ce și el mergea tot în Toscana, să facă bunătatea a-i sta-n tovărășie, căci doar aceeași cale aveau de străbătut. Alessandro îi mulțumi pentru cuvintele de îmbărbătare și-i arătă că-i gata să-i împlinească orișice poruncă.

Tot mergând abatele, cu inima zbătându-se de simțămintele noi iscate de Alessandro, se nimeri să ajungă,

la vreo câteva zile după aceea, într-un oraș mai mititel și cam lipsit de hanuri; și dorind să poposească acolo, Alessandro îl duse la un hangiu pe care-l cunoștea mai îndeaproape și porunci să-i rânduiască o odaie într-un ungher al casei ce se arăta a fi mai îngrijit. Or, cum Alessandro se preschimbase acu într-un soi de om de încredere al abatelui, ca unul ce era îndemânatic foarte, așezând el la han toată slujitorimea, care pe unde, cum putu mai bine, după ce cină abatele, fiind dusă toată lumea la culcare, pe la miezul nopții, Alessandro îl întrebă pe hangiu unde ar putea să-și afle și dânsul un culcuș. La care hangiul răspunse:

— Drept să-ți spun nici eu nu știu; vezi bine doar că peste tot e plin și chiar și eu cu ai mei ne-om culca pe podele. Atâta doar că-n camera abatelui sunt niște lăzi de grâne; de vrei, te duc acolo, ți-aștern și-un pat în pripă peste ele și, dacă te învoiești, îi căuta să te odihnești cum poți.

Dar Alessandro îi răspunse:

— Cum crezi c-oi merge tocmai eu în camera abatelui, când știi doar bine că-i așa de mică și atâta de îngustă, încât nici barem un călugăr n-a mai fost chip să încapă într-însa? De-aș fi băgat de seamă că mai e loc, după ce-am tras perdelele la pat, aș fi așezat pe lăzi pe vreunul din călugări, iar eu m-aș fi culcat în locul lui, cu ceilalți dimpreună.

Hangiul însă îi răspunse:

— Eu n-am ce-ți face; treaba-i așa precum ți-o spun și dacă poți să te-nvoiești cu locul, fii fără grijă c-ai să dormi buștean, abatele e cufundat în somn, iară perdelele-s lăsate; eu ți-oi așterne binișor o pătură și după aceea poți dormi în pace.

Alessandro, văzând că treaba se putea face fără să-l stingherească pe abate, se învoi și-și așternu culcușul pe cât putu mai ușurel, ca nu cumva să-l trezească. Abatele, care nu dormea, ba dimpotrivă frământa în gând dorința

nouă ce-i mijise în piept, auzi cele câte se puneau la cale și pricepu de asemenea după auz și locul în care se culcase Alessandro; de aceea își zise mulțumit: „Domnul mi-a hărăzit prilejul acesta; de-l las să-mi scape acuma, altul la fel nicicând n-o să mă mai îmbie”. Și, hotărât să nu scape prilejul, cum n-auzea în jur, prin han, nici o suflare, îl chemă pe Alessandro în șoaptă, poftindu-l să se culce lângă dânsul. Alessandro se codi ce se codi, dar până mai la urmă se dezbrăcă și se întinse alături. Atunci abatele, punându-i mâna pe piept, începu să-l mângâie întocmai cum își mângâie codanele iubiții. De care lucru Alessandro se minună peste măsură și se temu ca nu cumva iubirea cu păcat să-l îmboldească pe abate la atari dezmierdări. Dar teama lui - ori că din vreme și-o închipuise, ori c-o înțelese atunci pe loc din vreo mișcare de a lui Alessandro - fu pricepută fără întârziere de abate, care prinse a zâmbi pe întuneric. Și, scoțându-și degrabă cămașa, luă mâna lui Alessandro și, așezându-și-o pe piept, îi zise:

— Alessandro, alungă gându-ți uricios, caută colea în sân și-ai să găsești ce-ascund.

Alessandro, punând mâna pe pieptul abatelui, dădu peste doi sânișori rotunzi, și tari, și fragezi, de-ai fi jurat că-s dăltuiți din fildeș. Și găsindu-i, cunoscu numaidecât că abatele-i femeie, drept care, fără a aștepta să fie și poftit, o prinse iute în brațe, și dădu s-o sărute, când ea îi zise:

— Până a nu te apropia mai mult de mine, ascultă câte vreau să-ți spun: pre câte vezi, eu sunt femeie și nicidecum bărbat; și, pornindu-mă fecioară de la casa părintească, mergem la papa ca să mă mărite: acu, ori spre norocul tău, ori spre a mea nenorocire, alaltăieri, cum te-am zărit, cu atâta foc am prins a te îndrăgi, că nu-i femeie în lume să mai iubească așa ca mine; de aceea am hotărât să-mi fii tu soț și altul niciodată. Iar dacă nu mă vrei soție, atunci pe loc te du de-aici și-ntoarce-te de unde ai venit.

Alessandro, deși n-o cunoștea, gândindu-se la tot alaiul care-i ținea tovărășie, socoti că trebuie să fie și nobilă și

bogată; cât despre partea frumuseții, vedea el singur cât e de frumoasă: de aceea, fără a cumpăni mai mult, îi răspunse că dacă aceasta îi era voia, el bucuros primea. Atuncea fata, ridicându-se în capul oaselor, îi puse în deget un inel și-n fața unei iconițe ce-l închipuia pe Hristos, se cunună cu el. Apoi, cuprinzându-se în brațe, se desfătară până-n zori, spre bucuria ambilor părtași. Iar când se lumină de ziuă, după ce căzură la învoială cam în ce fel și cum să-și rânduiască socotelile, Alessandro se sculă și, ieșind din odaie prin același loc pe unde intrase, fără ca nimeni să fi prins de veste unde dormise peste noapte, bucuros nevoie mare, porni din nou la drum, împreună cu abatele și cu alaiul său, iar după multe zile ajunseră la Roma.

Acolo, după ce se odihniră câteva zile, abatele cu cei doi cavaleri și cu Alessandro dimpreună pătrunseră de îndată la papă și, după ce se înclinară adânc în fața lui, abatele începu să zică așa precum urmează:

— Sfinte părinte, precum sfinția-ta cuvine-se să știi mai bine ca oricare, oricine vrea să ducă un trai cinstit și bun e nevoit, pe cât îi șade în putere, să se ferească de orișice prilej ce l-ar împinge să facă altminterea. Or eu, care doresc să duc un trai cinstit, spre a izbuti să săvârșesc aceasta, în straiele cu care mă vezi m-am așternut la drum, fugind în taină cu o bună parte din comorile regelui Angliei (părintele meu care, așa tânără cum mă vezi, voia să mă mărite cu regele Scoției, un cavaler împovărat de ani), pentru a veni să cer sfinției-tale să mă măriți cu cine vei afla de bine. Și află cum că nu atât prea multa bătrânețe a regelui din Scoția m-a îndemnat la fugă, cât groază să nu săvârșesc, de m-aș fi măritat cu dânsul, din șubrezenia tinereții mele, vreo faptă împotriva poruncilor cerești și onoarei sângelui de neam ce curge în vinele regescului meu tată. Și într-aceste gânduri pornindu-mă la drum, Părintele Ceresc, ce singur el cunoaște mai bine ca oricine nevoile și lipsurile noastre îndurându-se de mine mi-a scos

în cale pe acela pe care el vrea să mi-l dea de soț; omul e tânărul acesta (și-l arătă pe Alessandro), ce, precum vezi, sfinția-ta e aicea lângă mine; purtarea lui și multa-i iscusință sunt vrednice de o preaînaltă doamnă, chiar dacă, poate, sângele nu-i este chiar așa de nobil ca sângele de rege. Pe el l-am luat pe el îl vreau; și niciodată nu m-oi învoi cu altul măcar să zică tata și alții orice-ar zice. În felul acesta pricina care m-a pus pe drumuri s-a mântuit cu bine; dar mi-a fost drag să-mi duc la capăt calea, atât pentru a cerceta locurile, sfinte, ce din belșug împodobesc orașul acesta și dimpreună cu ele și pe înălțimea-ta, sfinte părinte, cât și pentru a mărturisi și-n fața preasfinției-tale, și deci a lumii întregi, cununia noastră, săvârșită până acum numai în fața lui Dumnezeu. De aceea dar, te rog cu umilință ca voia Domnului și-a mea să fie și pe placul tău și să ne dai binecuvântarea ta, pentru ca noi să dobândim printr-însa mai multă încredințare că Domnul-Dumnezeu căruia îi ești locțiitor, s-a învoit la cununia noastră și să putem să viețuim și să ne dăm sfârșitul întru slăvirea Tatălui Ceresc și-a preasfinției-tale.

Alessandro se minună nespus aflând cum că soția lui era chiar fata regelui Angliei și-o bucurie fără margini pătrunse tainic în sufletul lui; dar și mai mult se minunară cavalerii și într-atât se tulburară, încât de n-ar fi fost să fie în fața papii, s-ar fi năpustit asupra lui Alessandro, ba poate chiar și asupra fetei ar fi sărit cu gura. Pe de altă parte papa se minună și dânsul foarte și de veșmântul fetei, și de alegerea făcută; dar dându-și seama că înapoi nu mai putea să-i tragă, făcu pe voia ei, îi îmbună dintâi pe cei doi cavaleri, pe care îi vedea cât sunt de tulburați, împăcându-i cu fata și cu Alessandro, iar apoi prinse a împărți porunci spre împlinirea celor ce aveau să se facă. Și când veni și ziua sorocită de dânsul, în fața tuturor cardinalilor și-a multor alți bărbați de neam, ce se adunaseră cu toții poftiți de dânsul la ospăț, porunci să se înfățișeze fata, îmbrăcată cu veșminte regești, care se

arăta a fi atât de frumoasă și de plăcută ochilor, încât pe drept cuvânt fu îndeobște lăudată. Și, dimpreună cu dânsa, îmbrăcat așijderea în straie bogate și însoțit cu cinste de cei doi cavaleri, se arătă și Alessandro, despre care, judecându-l după port și deprinderi, n-ai fi zis că-i cămătar, ci mai degrabă os domnesc. Apoi sfântul părinte puse să se slujească taina cununiei și, după ce nuntiră ca-n povești, îi învoi pe tineri să plece, blagoslovindu-i încă o dată. Lui Alessandro și nevestei sale, plecând din Roma, le fu drag să meargă la Florența, unde povestea lor, umblând din gură-n gură, le-o luase înainte; și-acolo, fiind primiți cu cinste de orășeni, doamna, după ce plăti pe zarafi, scoase pe cei trei frați de la închisoare și-i așează pe ei și pe nevestele lor în toate drepturile dinainte avute. Drept care, răsplătiți fiind cu multe mulțumiri, Alessandro și nevasta lui, luând cu ei pe Agolante, plecară din Florența și, la Paris ajunși, fură primiți de rege cu cinste și onoruri. De acolo cei doi cavaleri porniră în Anglia și făcură ce făcură, până ce regele le dărui iertarea și cu alai domnesc ieși înaintea fetei și a ginerelui său, pe care în scurtă vreme îl ridică la rang de cavaler, dându-i ținutul Cornovaliei[19]. Iar Alessandro se dovedi atât de vrednic și stărui cu atâta dibăcie, încât împăciui părintele cu fiul, lucru ce mari foloase aduse țării întregi, iar lui îi dobândi recunoștința și iubirea mulțimilor din tot regatul. Agolante câștiga din nou tot ceea ce i se cădea de drept și, putred de bogat, se întoarse la Florența, după ce contele Alessandro îl ridică la rang de cavaler. Pe urmă contele și cu soția lui trăiră viață glorioasă, iar după spusa unora, fie prin vitejia și înțelepciunea sa, fie prin socrul său, ce-l ajută într-aceasta, Alessandro cuceri până mai la urmă Scoția, peste care fu încoronat drept rege.

[19] Cornouailles sau Cornwails, în bretonă și saxonă (n. t.).

POVESTEA A PATRA

Landolfo Ruffolo, sărăcind, se face pirat și, fiind prins de genovezi, scapă de la înec pe-o ladă plină cu pietre scumpe; ajuns în Corfu, e ajutat de o femeie și se întoarce acasă avut.

Lauretta, care ședea lângă Pampinea, auzind-o că-și mântuise cu bine povestea, porni fără zăbavă, zicând așa precum urmează:

— Gingașe doamne, după părerea mea, soarta nu-și dezvăluie în nimeni mai strălucit puterile, ca în aceia care, săraci ca vai de lume, ajung să urce treptele domniei, cum s-a întâmplat și cu Alessandro, cel din povestea Pampineei. Or, de vreme ce fiecare dintre noi se cade să se țină de miezul dinainte rânduit poveștilor noastre, nu m-oi sfii nici eu să vă spun o poveste care, chiar dacă înșiră-n ea nenorociri și mai cumplite, n-ajunge totuși pân' la urmă la un sfârșit atât de strălucit ca cel din povestirea Pampineei. De asemenea bine știu că, tot gândind la cele înainte povestite, veți asculta mai fără chef la câte-oi spune eu; dar de nu voi putea mai mult, să-mi fie cu iertare.

După spusa unora, țărmul ce se întinde de la Reggio la Gaeta ar fi cea mai frumoasă parte din câte numără Italia; cuprinsul lui, la doi pași de Salerno, ascunde o coastă povârnită în mare, Coasta de la Amalfi, precum îi spun locuitorii, presărată cu zeci de orășele, cu grădini și

fântâni, cu negustori bogați și pricepuți la treabă, ca orice negustor. Și printre aceste orășele e unul botezat Ravello, în care, așa precum și azi trăiesc bogați destui, trăia pe vremuri unul mai bogat ca oricare altul, pe numele Landolfo Ruffolo, care nemulțumit fiind cu averile adunate, poftind să și le îndoiască, era mai-mai să-și piardă și viața dimpreună cu ele.

Omul nostru, după ce chibzui în sine o bucată de vreme după obiceiul negustorilor, își cumpără o corabie încăpătoare și, încărcând-o cu felurite mărfuri în care-și vârâse tot avutul, plecă cu dânsa în Cipru. Or, ajungând acolo, află la mal o seamă de corăbii încărcate și ele taman cu același soi de marfă din care avea și el; din pricina aceasta fu nevoit să-și vândă avutul aproape pe nimica, ba chiar să-l zvârle-n mare, numai ca să scape de el; și era cât pe-aci să piardă tot ce avea. Necăjindu-se peste măsură și văzându-se, din bogat ce era, ajuns la sapă de lemn, nemaiștiind ce să facă, se gândi să-și pună capăt zilelor sau, dacă nu, să-și dreagă paguba furând, spre a nu fi nevoit să se întoarcă sărac la locul de unde plecase om avut. Și, găsindu-și un cumpărător pentru corabia lui greoaie, cu banii câștigați și cu cei luați pe marfă își cumpără o corabie ușoară de pirat și, căptușind-o cu toate cele de trebuință unei atari îndeletniciri, se puse pe furat, dând iama mai cu seamă în turci.

În treaba asta se nimeri să fie mai norocos decât în negustorie. Vreme de un an aproape, fură și puse mâna pe atâtea corăbii turcești, încât nu numai că izbuti să redobândească câte pierduse cu marfa lui nenorocoasă, dar își mai și îndoi avutul. Or, învățând el minte din paguba dintâi și socotind c-a adunat destul, ca nu cumva s-o pată și pe-a doua, își zise întru sine că-i e de ajuns cât are și că mai mult nu-i mai trebuiește; hotărî deci să se întoarcă acasă, dar, temându-se să-și mai vâre banii în marfă, îi luă cu el pe corabia cu care-i câștigase și, înșfăcând lopețile, porni cu sârg la drum.

Ajunsese tocmai în Arhipelag, când se porni spre seară un vânt de răsărit, care nu numai că-i ținea calea de-a curmezișul, dar mai umfla și valurile pe care în nici un chip nu le-ar fi putut înfrunta cu corăbioara lui. Se adăposti dar într-un cot de mare scobit într-o insulă și ferit de vânt, cugetând să aștepte acolo schimbarea vremii. Nu după mult timp, ajunseră cu mare greutate, în același loc, două corăbii de genovezi venite din Constantinopol, mânate de aceeași pricină care îl făcuse și pe Landolfo să se adăpostească acolo. Genovezii, văzând corăbioara, i se așezară în cale închizându-i drumul; și auzind a cui era, cum îl știau pe Landolfo din auzite că-i putred de bogat - ca unii ce râvneau la bani și pradă grasă - hotărâră să pună mâna pe el. Drept care, coborându-și pe uscat o parte din oameni cu arcuri și săgeți, îi așezară într-un loc anume, astfel încât să nu poată coborî nimeni de pe corăbioara lui Landolfo, fără a fi luat la ochi și săgetat pe dată; iar ei, încărcându-se în luntri și ajutați fiind și de mare, se apropiară de corăbioara lui Landolfo și, cât ai clipi din ochi, fără prea multă osteneală, puseră mâna pe ea, cu sclavi cu tot, fără să scape nici barem un singur om din câți se aflau pe punte. Apoi, golind corabia de tot ce avea într-însa, o cufundară, iar pe Landolfo îl urcară pe una din corăbiile lor, lăsându-l aproape în pielea goală.

A doua zi, schimbându-și vântul calea, corăbiile umflară pânzele spre apus și cât e ziulica de mare plutiră cu spor înainte; dar pe înserate prinse a sufla un vânt năprasnic și, ridicând namile de valuri, despărți corăbiile una de cealaltă. Mânată de vânt, corabia pe care se afla bietul Landolfo se nimeri să se izbească cu furie de una din stâncile din insula Cefalonia și, aidoma unei sticle azvârlite de perete, crăpă și se sfărâmă cu totul. Or, cum marea era plină de mărfuri, de lăzi și scânduri ce pluteau pe apă - după cum se întâmplă de obicei în asemenea împrejurări - deși noaptea era întunecoasă, iar marea umflată și vijelioasă, nenorociții care se aflau pe corabie începură a

înota - cei ce știau să înoate - și a se agăța, care cum putea, de ce le pica sub mână. Bietul Landolfo, care se afla printre ei, deși cu o zi înainte nu o dată își chemase moartea, cugetând că-i mai bine să moară decât să se întoarcă acasă sărac cum era, văzând-o acum cu ochii, se cutremură de spaimă; și, dând peste o scândură, se apucă și el de ea, precum făceau și ceilalți, nădăjduind că Dumnezeu îi va veni într-ajutor, dacă va izbuti să se țină cât mai mult pe dânsa; și călare pe ea, împins încoace și încolo de valuri și de vânt, făcu ce făcu și izbuti s-o ducă așa până când se lumină de ziuă. Dar în zori, uitându-se în jurul lui nu văzu decât apă și nori și-o ladă ce plutea pe mare și care se apropia din când în când de el, băgându-l în sperieți de teamă ca nu cumva, izbindu-l, să-l scufunde; de aceea, ori de câte ori se apropia de el, sleit cum era, încerca pe cât îl ajutau puterile s-o împingă cu mâna. Or, iscându-se pe neașteptate, cine știe cum și din ce pricini, un vârtej care izbi cu putere în ladă, aceasta lovi scândura pe care se afla Landolfo; și, dându-se el peste cap cu scândură cu tot, mânat mai mult de teamă decât de propriile-i puteri, izbuti să iasă iar deasupra, dar scândura era acum departe. De aceea, temându-se că n-o s-o mai poată ajunge, se apropie de lada care plutea alături de el, și, așezându-se cu pieptul pe ea, încercă s-o țină cu brațele. Într-acest chip, zvârlit de mare încoace și încolo, flămând ca vai de el și înghițind pe săturate apă, fără a avea habar pe unde se găsește și neizbutind să vadă altceva decât mare și iar mare, rămase astfel ziua întreagă și noaptea următoare.

A doua zi, fie din mila lui Dumnezeu, fie din pricina vântului, Landolfo, ud ca un burete și ținându-se strâns cu amândouă mâinile de marginile lăzii, ca omul gata să se înece, ajunse pe țărmul insulei Corfu, unde, spre norocul lui, o biată femeie își spăla și-și freca oalele cu nisip și apă sărată. Femeia, văzându-l că se apropie, neștiind prea bine ce-i, de-i om sau arătare, se temu și se dădu înapoi, țipând

cât o ținea gura. Landolfo de vorbit nu era în stare să vorbească și, cum nici nu vedea prea bine, nu-i zise nimic; dar împingându-l apa la mal, femeia desluși înfățișarea lăzii și uitându-se mai cu luare-aminte cunoscu dintâi brațele întinse peste ladă, apoi îi zări fața și-și dădu cu socoteala că om trebuie să fie. Din care pricină, cuprinsă de milă, înaintă câțiva pași în marea domolită și, apucându-l pe Landolfo de păr, îl trase la mal cu ladă cu tot; și, după ce se munci din greu să-i descleștеze mâinile de pe ladă, o așeză în spinarea unei fetițe care se afla cu ea, îl duse pe Landolfo ca pe un copil acasă și, vârându-l într-un ciubăr cu apă fierbinte, atâta mi-l frecă, până ce-l făcu să-și redobândească căldura trupului și, de bine de rău, și puterile pierdute. Iar când găsi cu cale că-i de ajuns, îl scoase și-l îndopă cu dulciuri și cu vin, ca să-și mai vină în fire. Apoi îl mai ținu câteva zile cum putu mai bine, până ce omul, redobândindu-și puterea, pricepu unde se afla. Văzând acestea, femeia socoti să-i înapoieze lada pe care i-o scăpase de la înec și să-i spună să-și caute de drum; și făcu întocmai. Landolfo, deși nu-și mai amintea de ladă, o luă totuși când i-o dădu femeia, gândindu-se că tot îi va prinde bine o dată, chiar dacă nu prețuia prea mult. Dar, cântărind-o în mâini, i se păru cam ușoară și-și cam luă nădejdea de la ea; totuși, cum femeia era plecată de acasă, o descuie să vază ce-i într-însa și dădu peste o mulțime de pietre scumpe, unele lucrate și altele nu, așezate acolo de-a valma. Văzându-le și dându-și seama că-s de mare preț - căci se cam pricepea la nestemate - simți că-i vine inima la loc și începu să-l laude pe Dumnezeu, care nici de data aceasta nu-și uitase de dânsul.

Dar, ca unul ce fusese de două ori încercat de soartă și încă într-un răstimp așa de scurt, temându-se să n-o pățească și-a treia oară, cugetă să fie cu mare băgare de seamă la felul în care avea să-și ducă acasă comoara; așa încât, învelind cum știu mai bine nestematele în niște zdrențe, îi spuse femeii că nu mai are nevoie de ladă și-o-

rugă să-i deie un sac și să-și păstreze dânsa lada. Femeia primi bucuroasă, iar Landolfo, după ce-i mulțumi pentru binele ce i-l făcuse, luând sacul în spinare, o porni la drum și urcându-se într-o barcă, ajunse la Brindisi. De acolo, tot înainte pe coastă, ajunse până la Trani, unde dădu peste niște oameni din orașul său, postăvari de meserie, care, auzindu-i pățaniile povestite de-a fir-a-păr - în afară însă de povestea cu lada - își făcură pomană și-l îmbrăcară din cap până-n picioare; ba pe deasupra îi mai împrumutară și un cal, trimițându-l împreună cu un om care să-i țină tovărășie, până la Ravello, unde zicea că vrea să se întoarcă. Landolfo, ajuns acasă și văzându-se la adăpost, mulțumi lui Dumnezeu că-l păzise și pe urmă se apucă să-și desfacă sacul; și cercetând mai cu de-amănuntul piatră de piatră, găsi că are atare nestemate, încât dacă le-ar fi vândut cu cât făceau sau chiar cu mai puțin s-ar fi trezit și mai bogat decât fusese la plecare. Și ușurându-se de ele, trimise în Corfu femeii care îl scăpase de la înec o sumă mare de bani drept mulțumire, fără să-i uite nici pe cei care îl îmbrăcaseră la Trani. Apoi, sătul de negustorie, își ținu restul pentru sine și trăi în belșug până la adânci bătrânețe.

POVESTEA A CINCEA

Andreuccio din Perugia, venind la Napoli să cumpere cai, de-a lungul unei singure nopți, din trei primejdii scapă teafăr și până mai la urmă se întoarce acasă cu un rubin.

— Giuvaerele găsite de Landolfo - începu Fiammetta, căreia îi venise rândul să povestească - îmi amintesc o istorioară tot atât de plină de primejdii ca și povestea spusă de Lauretta; spre deosebire însă de povestea ei, în care nenorocirile se țin lanț ani de-a rândul, în povestea mea, precum veți auzi de îndată, ele se înșiră toate de-a lungul unei nopți.

Precum mi-a fost și mie dat s-aud, trăia la Perugia, pe vremuri, un tânăr pe nume Andreuccio al lui Pietro, care era geambaș de cai; și tânărul acesta, aflând cum că la Napoli ar fi mai ieftini caii, vârându-și în chimir cinci sute de florini de aur - ca unul ce nicicând nu părăsise casa părintească - porni și el la Napoli cu alți negustători. Și ajungând acolo într-o duminică pe la apus de soare, fiind anume învățat de hangiu, porni a doua zi cu noaptea în cap la târg; acolo văzu o sumedenie de cai și găsi destui pe placul său, ba chiar se și tocmi cu unii din geambași; dar, nefiind chip să cadă la învoială, el, bietul, cam nătâng și gură-cască cum era, poftind să dovedească cum că venise-n târg anume spre a cumpăra, se apucă să-și zdrăngănească punguța cu florini, de față cu norodul ce se

învârtea de colo-colo. Or, tot umblând după tocmeli și zdrăngănindu-și punga sunătoare, se nimeri să treacă pe acolo o siciliancă tânără și-a naibii de frumoasă, deși cam rea de muscă și gata oricând a face bărbaților pe voie pentru o nimica toată; cum dădu cu ochii de pungă, fără ca el s-o vadă, își zise întru sine: „Cine-ar trăi mai bine decât mine, de-ar fi ai mei bănuiții aceia?!” Și-apoi trecu mai departe.

Cu tânăra aceasta se afla și o altă siciliancă, o băbătie, care de îndată ce-l zări pe Andreuccio, lăsând pe fată s-o apuce înainte, se repezi la el și prinse a-l săruta cu duioșie; fata, văzând ce face, fără a sufla o vorbă, se trase la o parte și n-o slăbi din ochi. Andreuccio, întorcându-se către bătrână, o recunoscu de îndată și se arătă voios de întâlnire; și după ce bătrâna făgădui că-l va căuta la han, fără a mai lungi vorba, o luă din loc, iar el porni din nou să se tocmească; dar n-apucă să cumpere nimic în dimineața aceea.

Fata, văzând dintâi punguța și-apoi văzând și cât de bine se avea bătrâna cu feciorul, se hotărî să încerce de n-ar putea cumva să pună mâna pe bani, măcar și pe o parte din ei dacă nu pe toți; ca atare, luând-o deoparte pe bătrână, începu s-o întrebe cine era feciorul, de unde, ce vânt îl adusese și cum de-l cunoștea. Bătrâna îi povesti de-a fir-a-păr tot ce știa despre Andreuccio (de-ai fi crezut c-auzi din gura lui povestea), căci pe părintele lui, zicea ea, îl cunoștea încă de pe vremea când locuiseră amândoi în Sicilia și pe urmă la Perugia; iar mai la urmă îi spuse și hanul unde poposise flăcăul, precum și cu ce treabă venise anume acolo.

Fata, lămurită pe deplin atât cu privire la rubedeniile tânărului cât și la numele lor, puse temei pe ceea ce aflase și-și făuri pe dată un plan, cu gând ca printr-un șiretlic destoinic să-și stâmpere pofta de bani. Întorcându-se dar acasă, dădu de lucru babei pentru toată ziua, că nu cumva să-și afle timp să-l caute pe Andreuccio. Apoi chemă o

fetișcană, pe care dânsa o învățase la tertipuri d-astea și o trimise pe înserate la hanul unde trăsese Andreuccio. Ajungând la han, fata, spre norocul ei, dădu tocmai peste Andreuccio - ce sta de unul singur proptit în poarta hanului - și-l întrebă de dânsul. Iar după ce flăcăul o încredința că el era căutatul, îl trase la o parte și-i zise cam așa:

— *Messer*, o doamnă din orașul acesta se arată bucuroasă să stea cu dumneata de vorbă, de te învoiești și dumneata.

Andreuccio, auzind una ca asta, se privi din cap până-n picioare și, încredințându-se că-i chipeș și arătos, își zise că femeia de bună seamă s-o fi îndrăgostit de dânsul, de parcă în tot orașul n-ai fi găsit la vremea aceea flăcău mai arătos ca el; și-n grabă mare îi spuse fetei că-i gata s-o asculte și-o întrebă de locul și ceasu-n care doamna ar fi dorit să stea de vorbă. La care fata îi răspunse:

— *Messer*, oricând dorești; doamna te așteaptă chiar la ea acasă.

Andreuccio, grăbit cum era, fără să lase vorbă hangiului că pleacă, îi zise:

— Haidem, ia-o-nainte, că eu te-ajung din urmă.

Fetișcana îl duse pe Andreuccio în casa stăpânei care locuia într-o mahala, numită Malpertugio[20], al cărui nume însuși ți-arată câte parale face și ce cinstite locuri se află pe acolo. Dar el, care habar n-avea de faima mahalalei și nici de bănuit nu bănuia nimica, crezând că merge într-un loc cinstit și-n casa unei doamne, intră de bună voie pe urma fetei în casă; și urcând pe scări, după ce fata își chemă stăpâna și-i zise: „Iată-l pe Andreuccio”, o văzu și el în capul scărilor cum șade și-l așteaptă. Doamna era tânără foarte, voinică și frumoasă la chip din cale-afară, bogat înveșmântată și împodobită toată cu găteli. Iar când flăcăul se apropie de dânsa, ea coborî înaintea lui trei trepte cu brațele deschise și înlănțuindu-i gâtul rămase așa o vreme, fără a grăi nimica, de parcă multa duioșie i-ar fi oprit

[20] În limba italiană: *gaură rea* (n. t.).

cuvintele-n gâtlej; pe urmă, lăcrimând, îl sărută pe frunte și cu glasul întretăiat de suspine îi zise:

— Bine-ai venit, iubite Andreuccio!

Flăcăul, mirându-se în sinea lui de-atari duioase dezmierdări, răspunse năucit:

— Bine te-am găsit, doamnă!

Apoi femeia, luându-l de mână, îl duse într-una din odăile de sus și de acolo, tot fără a scoate o vorbă, intră cu el în odăița ei ce mirosea a trandafiri, a flori de portocali și-a alte mirodenii îmbătătoare. Andreuccio văzu acolo un pat ca din povești, îmbrăcat în perdele, cu policioare împrejur pe care erau tot felul de nimicuri - precum e obiceiul prin părțile acelea - și alte o mulțime de podoabe, care de care mai bogate și mai arătoase. Din care pricină, neștiutor cum era, fu pe deplin încredințat că femeia trebuie să fie o doamnă mare. După ce se așezară împreună pe o laviță, la picioarele patului, femeia începu să-i vorbească așa precum urmează:

— Andreuccio, sunt sigură că tu te miri și de mângâierile și de lacrimile mele, ca unul ce nu mă cunoști și nici măcar n-ai auzit de mine. Dar am să-ți spun un lucru ce-o să te mire și mai tare: anume cum că ți-s surioară. Și pot să te încredințez că întrucât Cel Veșnic mi-a hărăzit să-mi văd înaintea morții pe unul dintre frați (de i-aș vedea măcar pe toți!), de-ar fi să mor chiar mâine, n-am să mă sting nemângâiată; iar dacă tu n-ai știință despre povestea asta, ți-oi spune eu ce știu. Pietro, părintele meu și-al tău, după câte cred c-ai aflat, a trăit multă vreme la Palermo; și mulțumită inimii lui bune și firii lui plăcute a fost și e iubit și astăzi prin partea locului de toți aceia care l-au cunoscut. Dar dintre toți aceștia, săraca maică-mea, care era o femeie de neam și era văduvă pe atunci, l-a îndrăgit mai tare ca oricare: ba într-așa măsură, încât uitându-și teama de tată și de frați, ba chiar și cinstea ei călcându-și-o în picioare, s-a împrietenit cu el până într-acolo, încât venii pe lume eu, ce-ți stau acuma în față. Pe urmă Pietro,

fiind silit să plece din Palermo și să se întoarcă la Perugia, mă lăsă pe mine copiliță de-o șchioapă dimpreună cu mama și, după câte știu, nu și-a mai adus aminte niciodată nici de mine, nici de dânsa. Lucru pentru care eu, de n-ar fi fost să-mi fie tată, l-aș dojeni amarnic, gândindu-mă cu câtă ușurință s-a purtat față de maică-mea (fără a mai vorbi de dragostea cu care îmi era dator, ca uneia ce eram fiica lui, că doar nu mă făcuse c-o slujnicuță oarecare sau cu vreo târfă de pe drumuri); căci ea, sărmana, fără să știe barem cine e, iubindu-l cu credință, i-a dat tot ce-a avut, chiar și pe sine însăși. Dar ce să mai vorbim degeaba! Când un lucru nu-i făcut cu cap și-a mai trecut și vremea peste dânsul, ți-e mai ușor să-l treci cu vederea, decât să faci ceva întru îndreptarea lui. Destul că lucrurile s-au petrecut așa cum îți spun: m-a lăsat de-o șchioapă la Palermo, unde am crescut cât mă vezi, și maică-mea apoi, care era femeie înstărită, m-a măritat cu unul din Girgenti, un om de neam și cumsecade, care de dragul meu și-al mamei s-a așezat și dânsul la Palermo. Acolo, fiind el *guelf*[21] înflăcărat, începu să unelteaască cu regele Carlo; și din pricina acestor uneltiri, care ajunseseră la urechea regelui Federigo până ce ele n-apucară să-și deie încă rodul, am fost nevoiți să fugim din Sicilia, tocmai când așteptam și eu să ajung cea mai mare doamnă din insula aceea. Și luând cu noi puținul ce-am izbutit să-l luăm (și zic puțin față de multul ce-l aveam), lăsând palate și moșii, ne-am pripășit prin locurile acestea. Aici, regele Carlo ne fu atât de bine-voitor, încât, despăgubindu-ne în parte de pierderile suferite din pricina lui, ne-a dat și case și pământuri; ba și astăzi încă îi mai dă bărbatului meu, cumnatul tău, o sumă frumușică an de an, cum vei avea prilejul să te încredințezi. Și iată, așa se face că mă aflu aici, unde din mila Tatălui Ceresc și nicidecum prin tine,

[21] Denumire dată italienilor care luptau în favoarea papei și a francezilor, prin opoziție cu *ghibelinii*, partizanii împăraților germani (n. t.).

iubite frățioare, ajuns-am să te văd.

Și, zicând așa, îi sări iar de gât și lăcrimând duios îl sărută pe frunte.

Andreuccio, auzind povestea aceasta așa de bine închegată și spusă de femeie cu atâta ușurință, încât nici barem un cuvânt nu-i șovăise-n gură și nici la vorbă nu se împleticise, amintindu-și că tatăl său trăise într-adevăr și la Palermo, iar pe de altă parte cunoscând prea bine din propria lui viață năravul tinereții ce nu se dă înapoi de la iubire, ba pe deasupra mai văzând și lacrimile calde, sărutările nevinovate și îmbrățișările femeii, socoti cele spuse de dânsa mai mult decât adevărate. De aceea, când tăcu, el începu astfel:

— Doamnă, să nu te miri dacă mă vezi uimit, căci nu te mint când zic că tatăl meu, nu știu de ce, dar n-a scos nici o vorbă nici despre mama ta, nici despre tine niciodată; ori, dacă o fi vorbit, eu nu l-am auzit nicicând; de aceea, despre partea mea, n-aveam de unde să te știu. Și mi-e cu atât mai drag să-mi aflu sora aicea, cu cât am venit singur și nu trăgeam nădejde la una ca aceasta. Unde mai pui că nu știu, zău, ce om ar fi acela, fie el cine-o fi, căruia tu să nu-i fii dragă: darămite mie, care nu-s decât un biet negustător. Un singur lucru însă ți-aș cere să mi-l deslușești: cum ai aflat că sunt aicea?

La care femeia răspunse:

— Mi-a spus azi-dimineață o femeie care, săraca, vine des pe la mine, și care (pe câte spune ea) a locuit împreună cu tatăl nostru la Palermo și la Perugia o bucată de vreme; și dacă nu mi s-ar fi părut că-i lucru mai cinstit să vii tu la mine, în propria mea casă, decât să umblu eu după tine într-o casă străină, de mult te-aș fi căutat.

După ce zise acestea începu să-l întrebe cu de-amănuntul despre rubedenii, zicându-le pe nume la fiecare în parte; iar Andreuccio îi răspunse despre toate, și mai vârtos încredințat de ceea ce cu atât mai puțin ar fi trebuit să creadă. Vorbind ei îndelung și arșița fiind mare, femeia

porunci să se aducă vin grecesc și dulciuri și-i dădu lui Andreuccio de băut. Apoi, când vru să plece, căci se făcuse ceasul cinci, femeia nu-l lăsă cu nici un chip, ci, prefăcându-se că-i foarte tulburată, îi zise îmbrățișându-l:

— Ah, vai de capul meu, văd eu că nu ți-s dragă! Cine-ar putea să creadă că te afli aici, lângă surioara ta, pe care acum o vezi întâia dată, și încă-n casa ei - unde la drept vorbind s-ar fi căzut să tragi când ai venit la Napoli - și totuși vrei să pleci ca să mănânci la han de unul singur! Ba iaca ai să stai și-ai să cinezi cu mine: și chiar dacă bărbatul nu mi-e acasă, și-mi pare tare rău că s-a întâmplat așa, oi ști și eu, așa femeie cum mă aflu, să te cinstesc cum se cuvine.

La care Andreuccio, neștiind ce să mai zică, făcu:

— De dragă, mi-ești dragă ca o soră; dar dacă nu mă duc, m-or aștepta până târziu cu cina și-ar fi din partea mea o mojicie să-i las s-aștepte pe degeaba.

Și dânsa:

— Doar nu gândești că n-oi găsi la casa mea un om ca să-l trimit cu vorbă să nu te mai aștepte. Har Domnului, slugi am destule! Deși, mai bine ar fi și mai frumos din parte-ți să trimiți tu însuți vorbă tovarășilor tăi să vină aicea să cineze; iar mai apoi, de vrei cu orice chip să pleci, veți putea pleca cu toții dimpreună.

Andreuccio îi răspunse că-n seara aceea n-avea chef de prieteni; dar dacă ea dorea ca totuși să rămână, el bucuros se învoia. Femeia se prefăcu a trimite vorbă la han ca să nu fie așteptat cu cina și apoi, după ce mai vorbiră o vreme de una și de alta, așezându-se la masă și fiind ospătați împărătește cu felurite soiuri de bucate, dânsa făcu ce făcu și întinse cina până târziu, spre miezul nopții. Iar când se ridicară de la masă, dorind Andreuccio să plece, ea nici în ruptul capului nu se învoi să-l lase, zicând că Napoli nu-i locul în care să bați drumurile noaptea, mai cu seamă când ești străin; și adăugă c-atunci când trimisese vorbă să nu fie așteptat cu cina îl înștiințase pe hangiu să nu-l mai

aștepte nici la culcare. Andreuccio, crezând-o pe cuvânt (și înșelat fiind în bună lui credință), cum îi plăcea să stea cu dânsa, rămase bucuros.

În felu-acesta, după cină, lungiră vorba vreme îndelungată și dinspre partea doamnei nu fără de temei; și după ce se scurse o bună parte din noapte, lăsându-l pe Andreuccio să doarmă în odaia ei c-un băiețaș care să-i stea în preajmă de-ar fi avut nevoie de ceva, dânsa cu femeile ei se duse să se culce într-altă încăpere.

Era zăduf afară și mare năbușeală; din care pricină Andreuccio, de îndată ce fu singur, se dezbrăcă pân' la pieptar, își scoase pantalonii și ciorapii și-și așeză veșmintele la căpătâi. Apoi trebuințele firești cerându-i să-și descarce prisosul adunat în pântec, îl întrebă pe băiețaș pe unde ar fi putut să facă treaba asta. Băiatul îi arătă într-un ungher o ușă și-i zise:

— Intră colo.

Andreuccio pătrunse încrezător și, cum trecu de pragul ușii, nimerindu-se să calce pe-o scândură, care în partea cealaltă nu se ținea înțepenită an grindă, cu scândură cu tot se prăbuși la fund; ci Dumnezeu, se vede treaba, ținea așa de mult la dânsul, încât îi cruță viața, deși căzuse cam de sus; atâta doar că se mânji din cap până-n picioare de spurcăciunea ce umplea tot locul. Și spre a pricepe dumneavoastră câte s-au spus și s-or mai spune, voi încerca să vă arăt unde se afla locul acela. Pe-o ulicioară îngustă (cum întâlnești, adesea între două șiruri de case), deasupra a două bârne care legau o casă de cealaltă, se aflau câteva scânduri bătute în cuie și peste ele un loc pe care să te așezi; și tocmai una dintre aceste scânduri se rostogolise cu Andreuccio.

Trezindu-se așadar în șanț, Andreuccio, mâhnit de atare întâmplare, prinse a striga pe băiețaș; dar băiețașul, cum l-auzi căzând, dădu fuga la stăpână să-i spună și ei întâmplarea. Dânsa o luă la goană spre odaia lui și începu să caute cu iuțeală dacă-i erau ori nu veșmintele acolo; și

aflându-le, găsi și banii, pe care el, neîncrezător, în neghiobia lui socotise cu cale să și-i țină și zi și noapte asupra lui. Și cum momeala ei - a doamnei din Palermo, ce se dăduse drept surioara unui perugin - prinsese-n laț cogeamite flăcăul, fără să-i mai pese de el, închise grabnic ușa, lăsându-l în plata Domnului.

Andreuccio, văzând că nu-i răspunde băiețașul, prinse a striga din ce în ce mai tare; dar se trudea zadarnic. De aceea, intrând la bănuieli - cam târziu ce-i drept - și înțelegând înșelăciunea, se cațără pe un perete scund ce ascundea ulicioara dinspre stradă și, coborând de partea cealaltă, porni spre poarta casei pe care n-o uitase încă, dar în zadar strigă și zgâlțâi de poartă, bătând cu pumnii într-însa. Și-atuncea, podidindu-l plânsul, căci își vedea cu ochii toată nenorocirea, își zise întru sine: „Oh, vai de capul meu, ce iute-am mai pierdut cinci sute de florini și pe deasupra și-o surioară!” Apoi, mai tânguindu-se o bucată, începu iar să bată și să strige; și-atâta tărăboi făcu, încât trezi din somn toți vecinii, sătui de-atâta gălăgie; iar una dintre slugile femeii, ieșind la geam aproape adormită, strigă în batjocură:

— Cine-i acolo jos?

— Ce, nu mă mai cunoști?! îi zise Andreuccio. Sunt Andreuccio, fratele madonnei Fiordaliso.

La care slujnica răspunse:

— Ascultă, omule, dac-ai băut prea mult, mergi și te culcă acum și vino mâine dimineață. Ce-mi tot îndrugi acolo? Habar n-am cine-i Andreuccio. Te du cu Dumnezeu și lasă oamenii să se-odihnească-n pace.

— Cum? zise Andreuccio. Care va să zică nu știi cine sunt? Lasă că știi tu bine! Dar dacă sicilienii își uită așa curând de rude, dă-mi barem hainele înapoi, că le-am lăsat acolo sus și-apoi mă duc cu Dumnezeu cât oi vedea cu ochii.

Slujnica, gata să pufnească-n râs, îi zise:

— Visezi, ori nu ți-e bine?

Și zicând astfel, cât ai bate din palme, se trase înapoi și închise fereastra. Andreuccio, fiind încredințat de paguba sa, fu cât pe-aci să se înfurie de-a binelea de supărare și se hotărî să ceară înapoi cu sila tot ce cu vorbă bună nu izbutise să redobândească. Luă dar de jos o piatră și se apucă din nou să bată-n poartă, izbind cu și mai multă sete decât izbise înainte.

Vecinii, treziți din somn, crezând c-o fi vreun derbedeu ce născocea atare vorbe cu gând s-ajungă la femeie, sătui de-atâta tămbălău, se arătară la ferestre și, asemenea unei halte de dulăi ce latră la un câine de pripas, porniră, care de pe unde, să strige în gura mare:

— Mai mare mojicia să vii în toiul nopții cu astfel de palavre la o casă de femei cinstite! Mai bine cată-ți de treabă și mergi cu Dumnezeu. Fă bunătatea și ne lăsa-n pace; iar dacă ai ceva cu dânsa, mâine te poți întoarce, da' nu ne supăra pe noi, acu, în toiul nopții!

Prinzând curaj pesemne la vorbele acestea, o matahală dinlăuntrul casei, codoș al preacinstitei doamne, pe care Andreuccio nici nu-l văzuse barem și nici nu-l auzise, se arătă la geam și, cu o voce groasă, bubuitoare și mânioasă, răcni:

— Care-i acolo?

La auzul acestei voci, Andreuccio ridică ochii și văzu un om ce se arăta a fi, pe cât putea să deslușească el prin întuneric, un mare bătăuș, cu-o barbă neagră și stufoasă jur împrejurul feței; omul, ca și cum tocma-n clipa aceea s-ar fi sculat din pat, trezit din somn adânc, căsca și se freca la ochi. Iar Andreuccio, văzându-l, răspunse temător:

— Eu sunt, un frate-al doamnei dinăuntru.

Dar omul nu-i lăsă să-și isprăvească vorba, ci retezându-i-o pe loc, și mai cumplit ca înainte, răcni:

— Eu nu știu, zău, ce naiba mă mai ține să nu dau buzna jos și să-ți croiesc vreo două, pân' te-oi vedea lățit, măgar afurisit ce ești și bețivan netrebnic, că nu ne lași să neodihnim ca lumea.

Și, dându-se înapoi, închise iar fereastra. Atuncea unii dintre vecini, care-i știau pesemne meseria, grăiră în șoaptă către Andreuccio:

— Pentru numele lui Dumnezeu, pleacă, omule, o dată; doar n-oi fi vrând să te omoare; du-te cu Dumnezeu și vezi-ți de treabă.

Andreuccio, înfricoșat de vocea și de mutra bătăușului, iar pe de altă parte împins și de vecini, care păreau că-l sfătuiesc din milă, îndurerat peste măsură și deznădăjduit la gândul banilor pierduți, o apucă la întâmplare spre han, luând înapoi calea ce-o străbătuse în ajun pe urma fetei.

Dar cum putoarea ce ieșea dintr-însul îl răzbea îngrețoșându-l, se gândi s-o ia spre malul mării ca să se spele și ca atare o apucă spre stânga și-o luă la deal pe-o stradă zisă Ruga Catalană; și cum mergea așa, spre partea de sus a orașului, se nimeri să vadă în fața sa doi inși ce se apropiau de el cu un felinar în mână. Și fiindu-i teamă nu cumva să fie oșteni de-ai curții sau cine știe ce răufăcători, ca să scape de ei, se adăposti cu grijă într-o cocioabă, care se afla prin apropiere. Dar cei doi inși cu felinarul intrară și ei în cocioabă, de parcă tocmai acolo s-ar fi pornit să meargă; iar unul dintre ei, punând pe jos niscaiva fiare pe care le adusese în spate, prinse a le cerceta, cu celălalt dimpreună, tot plănuind la ce anume aveau să le slujească. Și-n vreme ce vorbeau, unul dintr-înșii zise:

— Ce naiba o mai fi și asta? De când mă știu pe lume n-am pomenit așa putoare.

Zicând astfel, ridicară oleacă felinarul și, dând cu ochii de Andreuccio, strigară uluiți: „Cine-i acolo?” Dar Andreuccio nu scotea o vorbă; atuncea ei, apropiindu-se cu felinaru-n mână, îl întrebară ce făcea pe locu-acela, așa mânjit din cap până-n picioare. La care Andreuccio le povesti de-a fir-a-păr toată întâmplarea sa, iar dânșii, închipuindu-și cam pe unde se întâmplase pozna, își ziseră între ei: „De bună seamă-n casa lui Scarabone Buttafuoco s-au petrecut acestea”. Și, întorcându-se spre Andreuccio,

unul dintr-înșii zise:

— Ascultă, omule, deși ți-ai pierdut florinii, zi slavă Domnului că s-a întâmplat să cazi și n-ai mai putut să pătrunzi în casă; căci, dacă n-ai fi nimerit în șanț, fii sigur că de îndată ce adormeai, te-ar fi omorât pe loc și o dată cu florinii ți-ai fi pierdut și viața. Dar la ce bun să te mai vaieți? Mai iute-ai pune mâna pe-o stea din cer, decât pe vreo lăscaie din banii ce-ai pierdut; cât despre viață poți s-o pierzi și acuma, de aude omu acela că ai suflat vreo vorbă despre întâmplarea aceasta.

Și spunându-i astfel, după ce se sfătuiră ei în de ei o vreme, îi ziseră:

— Uite ce e: nouă ni-e milă de tine și de aceea, de te însoțești cu noi la ceea ce gândim să facem, suntem deplin încredințați că partea ta în treaba asta va fi cu mult mai mare decât tot ce-ai pierdut.

Andreuccio, deznădăjduit cum era, răspunse că e gata să facă cum vor ei.

Acu, tocmai în ziua aceea fusese înmormântat un arhiepiscop din Napoli, pe nume Filippo Minutolo, care fusese pus în raclă împodobit cu odoare scumpe și cu un rubin în deget, ce prețuia peste cinci sute de florini de aur; or, cei doi tâlhari chiar pe el puseseră la cale să-l despoaie. De aceea, după ce-i destăinuiră lui Andreuccio planul lor, acesta, lăcomindu-se, porni cu ei la drum fără a mai sta pe gânduri. Și cum mergeau ei câteștrei spre catedrală, cu Andreuccio ce putea al naibii, unul din tâlhari zise:

— Ce-am putea face oare, să se spele ăsta undeva, ca să nu mai pută în halu-n care pute?

Iar celălalt făcu:

— Iac-am ajuns chiar lângă un puț cu cumpănă și cu găleată; haidem la el și l-om spăla la repezeală.

Ajunși la puț găsiră funia acolo, dar ciutura, ioc; din care pricină se sfătuiră să-l lege zdravăn cu funia și apoi să-i dea drumu-n puț să se spele singur; iar după ce se va fi spălat, să scuture de funie, că ei aveau să-l tragă

numaidecât afară. Zis și făcut.

Or, tocmai bine după ce-l lăsară în puț, se nimeriră pe acolo niscaiva slujitori de-ai stăpânirii, care fie de năduf, fie că alergaseră pe urmele cuiva, fiind însetați, veneau la puț să-și potolească setea; cei doi tâlhari îndată ce-i văzură o rupseră la fugă, fără ca paznicii să-i vadă. Andreuccio, care între timp se curățise, prinse a smuci de funie. Paznicii cei setoși, după ce-și lepădară mantiile și armele cu scut cu tot, apucară să tragă de funie, crezând că scot afară ciutura plină de apă. Andreuccio, cum se văzu ajuns la gura puțului, lăsă pe dată funia și se agăță cu mâinile de marginea lui. Paznicii stăpânirii, văzând una ca asta, înspăimântați, dădură drumul funiei și-o rupseră la fugă cât îi țineau picioarele; de care lucru Andreuccio se minună peste măsură, mai-mai să cază pân' la fund și să-și zdrobească capul, de nu s-ar fi ținut așa de zdravăn cum se ținea. Totuși, ieșind din puț și dând pe jos de armele azvârlite, pe care le vedea prea bine că nu-s ale tâlharilor, se minună de întâmplare și mai vârtos ca înainte. Or, cum habar n-avea de cele petrecute, fiindu-i și frică pe deasupra, nici nu le atinse barem și căindu-și soarta se hotărî s-o șteargă, pornind-o la întâmplare.

Și cum mergea așa hai-hui, se nimeri să deie nas în nas cu vechii lui tovarăși, care veneau să-l scoată din fântână; aceștia când îl văzură rămaseră uluiți și-l întrebară cine Dumnezeu îl trăsese afară. Andreuccio răspunse că habar n-avea și apoi le povesti pe rând întreaga întâmplare și ce găsise el pe jos în preajma puțului. Tâlharii, dându-și seama cum se întâmplase treaba, îi povestiră chicotind de ce o luaseră la fugă și cine erau aceia care-l scoseseră afară. Apoi, fără a mai sta la vorbă, cum tocmai atunci bătuse miezul nopții, porniră înspre catedrală și, pătrunzând ușor într-însa, se apropiară de racla care era din marmură curată și din cale afară de încăpătoare. După ce ridicară cu răngile lespedea grea de deasupra, o sprijiniră în așa fel ca măcar un singur om să se poată

strecura înăuntru. Și după ce mântuiră această treabă, unul dintre tâlhari grăi:

— Cine-o să intre înăuntru?

La care celălalt răspunse:

— Eu, unul, nu.

— Nici eu, răspunse primul. Să intre Andreuccio.

Tâlharii atunci, întorși spre el, grăiră amândoi:

— Cum n-ai să intri? I-auzi vorbă! De nu te vâri numaidecât, te altoim cu fierul ăsta până ai să pici grămadă jos.

Andreuccio, speriindu-se, intră numaidecât și-și zise întru sine: „Ăștia m-au pus să intru, cu gând să-mi tragă chiulul; și după ce le-oi da odoarele de preț, până ce eu m-oi necăji să ies cumva afară, ei or să șteargă putina și eu o să rămân aici”. De aceea se gândi să-și facă partea sa înaintea celorlalți și, amintindu-și de inelul scump de care pomeniseră tâlharii, de îndată ce se coborî la fund, i-l trase preasfințitului din mână, punându-și-l în deget; apoi le întinse lor cârja episcopală, mănușile și mitra și, despoindu-l până la cămașă, le dădu tot, zicând că altceva nu mai găsea nimica. Tâlharii însă o țineau întruna că și inelul tot acolo se afla și-l îndemnau să caute cu amănuntul; dar Andreuccio le răspunse că nu-i chip să-l găsească și, prefăcându-se că-l caută, îi mai ținu o vreme în așteptare. Ci ei, nu mai puțin vicleni decât era Andreuccio, îl îndemnau mereu să caute și între acestea, luând propteala ce sprijinea lespedea pe muche, se puseră pe fugă, lăsându-l pe Andreuccio închis cu mortul în mormânt.

Oricine își poate închipui ce-a pătimit sărmanul tânăr văzându-se închis în raclă. După ce încercă în repetate rânduri să împingă lespedea cu capul și cu spinarea, văzând că nu-i chip s-o clintească, răpus de grea mâhnire, pierdu simțirea și se prăbuși pe leșul țeapăn al sfinției-sale; iar dacă-n clipa aceea s-ar fi chitit să-i vadă cineva, cu greu ar fi putut cunoaște cine era mai mort, episcopul ori el. Pe

urmă însă, venindu-și în simțiri, porni să plângă cu hohote la gândul că-n nici un chip n-avea să scape teafăr din toată treaba asta: căci or ar fi murit de foame și de duhoare în preajma viermilor din leș, de nu s-ar fi găsit cine să-l scoată afară; ori, de-ar fi fost să vină vreun om, găsindu-l înăuntru, l-ar fi purtat ca pe un tâlhar de-a dreptul la spânzurătoare. Și, cum ședea el îngândurat și frânt de atâta amărăciune, simți că umblă cineva prin biserică și, auzind și glasuri, își date seama că erau alți tâlhari, care încercau și dânșii să jefuiască mortul, și fu cuprins de frică mai tare ca înainte. Dar, după ce tâlharii urniră lespedea și-o priponiră bine, porniră a se sfădi și ei cine să intre înăuntru; și fiindcă nimeni nu voia, după ce vreme îndelungată se tot poftiră unul pe celălalt, un preot se află să zică:

— Eu nu pricep de ce vă temeți. Doar n-o să vă mănânce, că morții nu mănâncă oameni. Las' c-am să intru eu.

Și zicând astfel, după ce se așeză cu pieptul pe marginea mormântului, se întoarse către ei cu capul, și cu picioarele intră înăuntru, ca să ajungă pân' la fund. Andreuccio, văzând una ca asta, se ridică și, apucând pe preot de-un picior, se prefăcu că-l trage. Părintele, simțind că-l prinde, urlă o dată din rărunchi și se azvârli degrabă afară din mormânt. Din care pricină toți ceilalți, îngroziți, lăsară lespedea proptită și o rupseră la fugă, de-ai fi crezut că mii de draci îi mână dinapoi. Iar Andreuccio, bucuros, cât ai clipi din ochi, se aruncă afară și ieși din biserică prin același loc pe unde intrase.

Afară se crăpa de ziuă; el, cu inelu-n deget, umblând la întâmplare, dădu de țărmul mării și de acolo nimeri la han, unde tovarășii săi, dimpreună cu hangiul, se perpeliseră o noapte întreagă așteptându-l. Și după ce le povesti tot ceea ce i se întâmplase, la sfatul hangiului, găsi și el c-ar fi cu cale să plece cât mai iute din oraș. De aceea, luându-și tălpășița, se întoarse la Perugia, cu un inel în loc de bani, de unde la început plecase să cumpere cu dânșii cai.

POVESTEA A ȘASEA

Doamna Beritola, după ce-și pierde copilașii... fiind găsită pe o insulă dimpreună cu două căprițe, e dusă în Lunigiana; acolo unul din copiii ei intră în slujba lui Currado, seniorul Lunigianei, îi necinstește fata și-i azvârlit în temniță. Sicilienii se răscoală împotriva regelui Carlo, și, după ce mama își recunoaște fiul, acesta se însoară cu fata lui Currado; aflându-și și mezinul, se întorc cu toții în Sicilia, la rangul lor de odinioară.

Doamnele și cei trei tineri râseră vreme îndelungată de pățaniile lui Andreuccio povestite de Fiammetta; dar Emilia, văzând că povestea se sfârșise, la porunca reginei prinse a grăi astfel:

— Grele și dureroase sunt feluritele încercări la care soarta ne supune; or, cum de fiecare dată când amintim de ele, cugetul nostru, care prea adesea se lasă alintat, de șoapta mângâioasă a sorții, se trezește ca dintr-un somn adânc, socot că nimănui nu-i strică să le asculte, căci cei ce-s fericiți din ele trag învățăminte, iar cei nemângâiați în ele își află mângâierea. De aceea dar, deși înaintea mea s-au spus multe povești frumoase, voi spune și eu una, pe cât de adevărată, pe atât de tristă și înduioșătoare; și chiar dacă până la urmă povestea mea sfârșește bine, atât de multă amărăciune cuprinde în ea că nu știu, zău, dacă bucuria sfârșitului mai poate întru-câtva să-i potolească

jalea.

Iubite doamne, cuvine-se să aflați că după moartea lui Frederic al doilea, împăratul, a fost încoronat ca rege al Siciliei Manfred. La curtea acestui rege trăia în mare cinste un cavaler din Napoli, pe nume Arrighetto Capece, care era însurat cu o nobilă și preafrumoasă, doamnă, tot din același loc și ea, numită *madonna* Beritola Caracciola. Arrighetto, în mâna cui se afla ocârmuirea întregii insule, auzind că regele Carlo întâiul îl biruise și-l omorâse în luptă pe regele Manfred și că întreg regatul trecea de partea lui, cum nu punea prea mult temei pe firea schimbătoare a sicilienilor și cum, pe de altă parte, n-ar fi dorit s-ajungă supus al celui care în luptă îi omorâse domnul, se pregăti să fugă în surghiun. Dar prinzând sicilienii de veste, Arrighetto, dimpreună cu alți prieteni și slujbași de-ai regelui Manfred, fură dați numaidecât ca ostatici pe mâna regelui Carlo, căruia apoi i se dădu și insula în stăpânire. *Madonna* Beritola, în mijlocul atâtor vrăjmășii, neștiind ce se alesese cu Arrighetto, trăind mereu cu spaima în suflet și fiindu-i frică să nu-și piardă cinstea, își părăsi întreg avutul și, luându-și copilașul, un băiețaș cam de vreo opt ani, Giusfredi, însărcinată cum era și fără nici un ban, urcându-se într-o luntre, porni către Lipari și acolo mai născu un băiețaș, pe care-l botează Scacciato[22]; pe urmă, luându-și doică la copil, cu toți ai ei se puse pe-o corabie, cu gând să se întoarcă la Napoli, acasă la părinții ei. Dar lucrurile se întâmplară altminteri de cum prevăzuse; căci, azvârlită de furtună, corabia care pornise spre Napoli se nimeri să ajungă tocmai în insula Ponza, unde, vârându-se într-un cot de mare, rămaseră cu toții să aștepte timp prielnic călătoriei lor. *Madonna* Beritola coborî pe insulă împreună cu ceilalți și, aflând un loc ferit și singuratic, se ghemui acolo și începu să-l plângă pe Arrighetto. Or, retrăgându-se ea zi de zi în ungherul acela ca să-și bocească soarta, se nimeri o dată să pice ca

[22] În limba italiană: izgonit (n. t.).

din senin, fără ca nimeni să fi prins de veste, o galeră de pirați, care, în timp ce doamna se frământa pierdută și scufundată în necazul ei, îi prinse pe toți ceilalți și o porni cu ei în larg.

Doamna Beritola, după ce puse capăt prinosului de lacrimi de fiecare zi, o luă după obicei spre mal, să-și vadă copilașii, dar nu găsi pe nimeni; mirată la început, căzu apoi la bănuieli și, cercetând cu ochii întinsul mării, zări galera nu departe în larg, trăgând în urma ei corabia. Văzând acestea pricepu c-așa precum mai-nainte își pierduse bărbatul, așijderea pierdea acum și copilașii. Și aflându-se în pustietatea aceea, sărmană, singură și părăsită, fără să știe barem de-o să mai ajungă vreodată să-i vadă pe ai ei, își pierdu simțirea și căzu pe țărm, strigându-și copilașii și bărbatul. Acolo însă n-avea cine să-i sară într-ajutor cu apă de izvor sau alte leacuri; de aceea simțurile ei porniră a rătăci la voia întâmplării. Și într-un târziu, când bietu-i trup prinse din nou puterile pierdute, cu ele dimpreună se întoarse înapoi și plânsul și lacrimile amare, iar doamna Beritola se apucă din nou să-și strige lung copiii și să-i caute peste tot, prin peșteri și ascunzișuri. Dar când văzu că totul e în zadar și că începuse să se lase noaptea, nădăjduind fără să știe ce, își aminti și de făptura ei și, depărtându-se de țărm, se întoarse în peștera unde se obișnuise zi de zi să-și tânguiască soarta.

După ce petrecu noaptea cu multă frică și nespusă jale, veni și ziua; și într-al treilea ceas al zorilor doamna Beritola, care nu mâncase în ajun nimica, îmboldită de foame se apucă să ronțăie niscaiva buruieni; iar după ce de bine de rău se satură întrucâtva, porni din nou să se gândească cu lacrimile în ochi la traiul ce o aștepta de aici înainte. În timp ce sta și se gândea astfel, văzu venind o căprioară, care intră într-o peșteră pe aproape și apoi, nu după mult, ieși din nou și-o luă către pădure. Doamna Beritola, sculându-se de jos, pătrunse în ascunzișul

căprioarei și zări acolo doi pui micuți, făcuți pesemne într-aceeași zi, care-i părură lucrul cel mai dulce și mai gingaș din toată lumea asta; și cum de pe urma nașterii laptele nu-i secase încă, îi luă cu duioșie în brațe și-i așeză la sân. Căprițele, fără a mai face nazuri, porniră a suge de la ea ca de la căprioară; și apoi, din ziua aceea nu mai făcură nici o deosebire între măicuța lor și Beritola. Din pricina aceasta, părându-i-se doamnei că și-a aflat tovărășie cât de cât în tot pustiu-acela - căci și cu căprioara se avea la fel de bine ca și cu puii ei - hrănindu-se cu ierburi și apă de izvor și lăcrimând amarnic de fiecare dată când se ducea cu gândul la soț, la copilași și la traiul de odinioară, se hotărî în sinea ei să viețuiască și să moară acolo.

În timp ce ea trăia astfel, sălbăticită întru totul, după mai multe luni de zile se întâmplă ca o corabie a pizanilor, mânată și ea de furtună, s-ajungă pe aceleași maluri și să rămână în golf mai multe zile. Pe corabia aceea se afla un nobil, Currado după nume, din neamul marchizilor Malespini, dimpreună cu vrednica și evlavioasă lui soție; aceștia doi veneau dintr-un pelerinaj pe care îl făcuseră la locurile sfinte aflate în regatul Pugliei și acuma se întorceau acasă. Or, într-o bună zi, Currado, ca să-i mai treacă de urât, porni a colinda în lung și-n lat prin insulă, cu doamna dimpreună, cu câțiva slujitori și câțiva câini de vânătoare. Și nu departe de ascunzișul ce și-l aflase Beritola, copoii lui Currado se apucară a fugări cele două căprițe, care, mărișoare acuma, umblau păscând prin preajmă; gonite de copoi, căprițele porniră țintă spre peștera unde trăia *madonna* Beritola. Dânsa, văzând una ca asta, se ridică de jos și luând un băț în mână prinse a goni copoii. Currado și femeia lui, luând urma câinilor, ajunseră și ei la peșteră și văzând-o pe Beritola așa slabă, pârlită de soare și năpădită de păr cum era, se minunară foarte și dânsa chiar mai mult decât ei. Apoi, după ce Currado, la ruga Beritolei, își chemă câinii, după îndelungată stăruință, o înduplecară să le arate cine era și

ce făcea prin părțile aceleia. Beritola le povesti atunci toată povestea ei mărturisind cine era și cum anume avea de gând să-și ducă mai departe viața. Auzind acestea Currado, care îl cunoscuse bine pe Arrighetto Capece, plânse de mila ei și stărui îndelung s-alunge gândul de-a rămâne pe locurile acelea, profitând ori s-o ducă acasă, ori s-o primească în preajma lui ca pe-o soră adevărată, până ce Domnul-Dumnezeu avea să-i rânduiască o soartă mai blajină. Dar, fiindcă doamna se arăta de neînduplecat, Currado își lăsă soția lângă dânsa și-i spuse să dea porunci să li se aducă acolo de mâncare, s-o îmbrace pe femeie în haine de ale ei - căci era toată numai zdrențe - și să încerce în fel și chip s-o scoată din pustiul acela. Rămase împreună, după ce amândouă se tânguiră o vreme de atâta chin și jale, nobila doamnă porunci să vină bucate și veșminte și cu nespusă trudă o înduplecă pe doamna Beritola să ia ceva în gură și să îmbrace hainele aduse; iar mai la urmă, după multe și nesfârșite rugăminți, cum Beritola îi spusese că n-ar fi vrut pentru nimic în lume să se întoarcă printre cunoscuți, o hotărî să vină cu ei în Lunigiana, dimpreună cu cele două căprițe și cu căprioara, care între acestea se întorsese, și spre mai marea uluire a doamnei lui Currado, o întâmpinase bucuroasă și fără pic de sfiiciune. Așa stând lucrurile, la schimbarea vremii, Beritola cu nobilul Currado și cu nevasta lui urcară pe corabie, cu căprioara și cu puii ei (din care pricină doamnei Beritola i se spuse Căprioara, fiind prea puțini aceia care o știau pe adevăratul nume), împinsă de un vânt prielnic, corabia ajunse curând la gurile râului Magra, de unde cei care se aflau pe dânsa, scoborând la mal, o apucară în suiș către castelul lor. Acolo, în strai cernit de văduvă, Beritola rămase în preajma doamnei lui Currado, mereu ascultătoare, cinstită și supusă, purtând căprițelor de grijă și iubindu-le cu aceeași dragoste statornică.

Pirații, care izbutiseră la Ponza să pună mâna pe corabia cu care venise Beritola - lăsând-o pe ea acolo din pricină că

n-o văzuseră - o luară către Genova cu toți ceilalți care se aflau pe punte. Acolo, fiind împărțită prada între stăpânii galerei, se nimeri să-i pice unui anume Guasparrino d'Oria, printre altele, și doica doamnei Beritola cu cei doi copilași. Și luând-o el cu pruncii dimpreună, o trimise acasă la dânsul, cu gând să-i țină lângă sine în rândul slugilor de casă. Doica, mâhnită amarnic de pierderea stăpânei și de cumplita soartă ce-o azvârlise în restriște pe ea și pe copii, plânse zile de-a rândul fără preget.

Dar după ce văzu că plânsul nimica nu-i ajută, știindu-se slugă acum, cu pruncii laolaltă, deși era o biată femeie necăjită, se arătă înțeleaptă; ca atare, dintru început își luă inima-n dinți și dobândi curaj, iar mai pe urmă văzând unde-i azvârlise soarta, își dădu seama că dacă s-ar fi aflat ai cui sunt copilașii, cine știe ce necazuri ar mai fi dat peste ei. Și cum trăgea nădejde că soarta de pe-o zi pe alta s-ar fi putut să-și schimbe fața și atuncea copilașii, de-ar mai fi fost în viață, ar fi putut din nou să-și dobândească rangul, se hotărî să nu spună nimănui ai cui erau, până ce nu s-ar fi ivit prilejul pentru aceasta, iar celor care o întrebau le răspundea că sunt copiii ei. Ca atare pe cel mare, Giusfredi adică, îl botează Giannotto di Procida, iar celui mic nu-și mai făcu de lucru să-i dea un alt nume. Apoi, cu multă grijă, îi arătă copalului de ce-i schimbase numele și ce primejdii ar fi putut să-l pască dacă ar fi ajuns să fie cunoscut; și lucrul acesta nu o dată, ci-n repetate rânduri, i-l aminti cu stăruință, iar băiețelul ascultător făcu întocmai după sfatul și îndemnul înțeleptei doici.

Cei doi copii, rău îmbrăcați și mai rău încălțați, făcând te miri ce treburi urâcioase, șezură astfel, răbdând, cu doica dimpreună, vreo câțiva ani la șir în casa lui *messer* Guasparrino. Dar într-o bună zi Giannotto, care împlinise șaisprezece ani și tăinuia în piept un suflet cu mult mai ales decât o simplă slugă, sătul de josnicia netrebnicului trai, plecă din slujba lui *messer* Guasparrino și, urcându-se pe-o galeră care mergea spre Alexandria, pribegi din loc în

loc, dar fără a izbuti s-ajungă la mai bine. Într-un târziu, la vreo trei-patru ani de la plecarea sa, cum se făcuse între timp băiat frumos și chipeș și aflase despre tatăl său, pe care multă vreme îl socotise mort, că era în viață încă, dar că ședea întemnițat după porunca regelui Carlo, pierzând nădejdea-n soartă și hoinărind fără de rost, se nimeri s-ajungă-n Lunigiana. Acolo întâmplarea făcu să intre ca băiat de casă tocmai în slujba lui Currado Malespina, pe care îl sluji cu sârg, spre mulțumirea lui. Și, deși uneori i se întâmpla să-și vadă mama, care se afla mereu în preajma doamnei lui Currado, nu avu cum s-o recunoască și nici dânsa pe el, căci prea din cale afară îi schimbase vârsta de când se văzuseră pentru ultima oară.

Aflându-se așadar Giannotto în slujba lui Currado, se întâmplă ca una din fetele acestuia, pe nume Spina să rămână văduvă după un anume Niccoló da Grignano și să se întoarcă la casa părintească. Or, fata, fiind frumoasă, plăcută și cam tinerică, abia de șaisprezece ani, puse ochii pe Giannotto și el pe ea, astfel încât până la urmă se îndrăgostiră unul de celălalt cu patimă. Iubirea aceasta nu rămase prea multă vreme tăinuită; dar mai trecură la mijloc câteva luni de zile până să-și dea seama și ceilalți despre ea. Din care pricină cei doi, crezând că nimeni nu le știa taina, porniră a se purta cu mai puțină grijă decât s-ar cuveni să ai când faci atare lucruri. Și într-o zi, aflându-se împreună într-o pădure deasă și frumoasă, lăsându-i pe ceilalți în urmă, pătrunseră adânc într-însa; și fiind încredințați că sunt cu mult înaintea lor, după ce odihniră o vreme într-o poiană înmiresmată, plină de ierburi și de flori, porniră cu iubire să se desfete unul pe celălalt. Or, fiindcă multă vreme șezură împreună - deși petrecerea plăcută făcu să li se pară lor că-i mult prea scurtă chiar - fură surprinși asupra faptei de mama fetei mai întâi și apoi chiar de Currado. Acesta, mâhnit din cale afară de cele ce văzuse, fără a mai sta să spună ce pricini îl îndeamnă, puse trei slugi să-i prindă și îi trimise așa legați într-un castel

de-al său; apoi, încrâncenat de furie și aprigă mânie, își puse în gând să-i osândească la moarte rușinoasă.

Mama fetei, deși era și dânsa la fel de tulburată și încredințată că copila se învrednicise prin greșeala ei de-o ispășire cât de cruntă, înțelegând din vorba lui Currado ce anume avea de gând să facă cu cei doi vinovați și neputând să îndure atare gând cumplit, veni degrabă să-i vorbească mâniosului bărbat; și începu să-l roage să fie bun și nu cumva, orbit de furia lui, s-ajungă acum la bătrânețe să-și omoare copila și să-și mânjească mâna cu sângele unei slugi; să afle alt mijloc spre a-și potoli mânia, să-i azvârle-n temniță de-o pildă, și-apoi să-i lase acolo să-și ispășească vina și să îndure lipsuri. Atâta stărui cucernica femeie, acestea și alte vorbe aflând spre înduplecare, încât până la urmă izbuti s-alunge din bărbat gândul cel ucigaș; Currado porunci ca tinerii să fie întemnițați în două locuri diferite, păziți cu strășnicie și ținuți cu mâncare puțină, dar ca trudă multă, până ce el avea să hotărască altfel; și voia lui fu împlinită întocmai. Acu, ce viață au îndurat sărmanii, ce lacrimi și ce posturi - mai grele chiar decât s-ar fi căzut să țină - oricine-și poate închipui.

În timp ce Spina și Giannotto răbdau atâta chin de un an de zile încheiat, iară *messer* Currado nici că voia măcar să și-i mai amintească, se întâmplă ca regele Pietro al Aragonei, mulțumită uneltirilor lui Gian di Protida, să răscoale întreaga insulă a Siciliei și s-o smulgă de sub stăpânirea regelui Carlo; din care pricină Currado, ghibelin cum era, se bucură nespus de mult. Giannotto, auzind acestea de la un temnicer de-al său, oftă o dată din adânc și zise:

— Ah, vai și-amar de capul meu! De paisprezece ani nemernicesc prin lume, doar clipa asta așteptând, și-acuma c-a venit, pentru că niciodată să nu mai am a trage nădejde de mai bine, mă află în închisoare, de unde n-am să ies nicicând altminteri decât mort.

— Ei asta-i, zise temnicerul. Ce-ai tu cu regii și-ale lor?

Și ce cauți în Sicilia?

La care Giannotto răspunse:

— Se frânge inima în mine când mi-amintesc ce-a fost acolo tata. Și-așa de-o șchioapă cum eram când am fugit din Sicilia, tot îmi aduc aminte că l-am văzut senior, pe vremea regelui Manfred.

Și temnicerul iar:

— Dar ce-a fost taică-tu acolo?

— Acuma pot să spun cine-a fost tata, grăi Giannotto, căci m-a ajuns primejdia pe care chibzuiam s-o înlătur ținându-i numele ascuns. Pe tata l-a chemat, și-l cheamă și astăzi dacă mai trăiește, Arrighetto Capece, iar eu mă numesc Giusfredi și nicidecum Giannotto. Of, de-aș putea să ies de-aci, sunt pe deplin încredințat că întorcându-mă-n Sicilia mi-aș dobândi din nou rangul înalt în care-am stat odată.

Temnicerul, om de ispravă, fără a lungi vorba degeaba, de îndată ce află prilejul, îi spuse totul lui Currado. Acesta, prefăcându-se în fața temnicerului că nu-i prea pasă de povestea asta, se duse totuși la doamna Beritola și-o întrebă cu binișorul de avusese cumva cu Arrighetto vreun copil cu nume de Giusfredi. Femeia îi răspunse plângând că, dacă cel mai mare dintre copiii ei ar mai fi încă-n viață, acesta i-ar fi numele și-ar fi de douăzeci și doi de ani. Currado, auzind acestea, se chibzui că numai el putea să fie acela și îi dădu prin gând că, de era așa, ar fi putut cu un prilej să săvârșească o faptă bună și în același timp să-și spele și ocara, a lui și-a fetei, măritând-o. Drept care, după ce-l chemă în mare taină pe Giannotto, începu să-l întrebe cu de-amănuntul despre viața lui de odinioară. Și aflând din multe și vădite semne că el era Giusfredi, fiul lui Arrighetto Capece, îi zise:

— Giannotto, bine știi cât e de mare și de grea ocara pe care mi-ai adus-o batjocorindu-mi fata, când tocmai dimpotrivă, purtându-mă eu bine și prietenos cu tine, tu, ca o slugă credincioasă, ar fi trebuit să te îngrijești de

bunurile mele și să-mi păzești cu râvnă cinstea și avutul; că alții-n locul meu, și nu puțini la număr, de-ar fi îndurat din parte-ți rușinea ce-am pățit-o eu, de bună seamă c-ar fi pus să te omoare ca pe-un câine; pe mine însă nu m-a răbdat inima să fac una ca asta. Ci acuma, dacă-i așa cum zici, și te afli a fi fecior de neam, după amândoi părinții, poftesc, de te-nvoiești și tu, să-ți curm odată suferința și să te scot din temniță, spălând astfel deodată și cinstea mea și-a ta. Pre câte știi, Spina, de care te-ai legat cu dragoste curată, deși nevrednică de voi, e văduvă și zestrea ei e mare și frumoasă; deprinderile ei le știi și așijderea îți cunoști și socrii. Cât despre starea ta de-acum e de prisos să mai vorbesc. De aceea, dacă te învoiești, eu n-am nimica împotrivă, de vreme ce-n nelegiuire ibovnică ți-a fost, să-ți fie acuma și soție în stare legiuită; sunt gata deci să te primesc ca pe un fiu în casa mea, unde poți rămâne cât ți-o plăcea.

Temnița vlăguise puterea lui Giannotto, dar nu izbutise să-i frângă sufletul ales, bun moștenit din moși-strămoși, și nici iubirea multă pentru Spina. Or, chiar dacă râvnea cu sete să-i facă-n voie lui Currado, știind că-l avea la mână, nu-și înjosi răspunsul pe care inima-i aleasă îi așeza pe buze; de aceea zise așa:

— Currado, nici pofta de mărire, nici lăcomia de avuții, nici alte pricini nu m-au îndemnat vreodată să uneltesc cu gând de Iudă împotriva ta sau alor tăi. Ți-am îndrăgit copila, o îndrăgesc și-acuma și-oi îndrăgi-o pururi, căci vrednică o socot de dragostea ce-i port; și dacă m-am purtat cu ea în chip nelegiuit, precum zic oamenii de rând, am săvârșit păcatul pe care tinerețea îl poartă în firea ei, și care, dac-ai dori să-l lepezi, ar însemna să-ți lepezi însăși tinerețea, iar dacă cei bătrâni ar vrea să-și amintească c-au fost și ei odată tineri și ca atare ar măsura greșeala celorlalți după greșeala lor și pe a lor după a celorlalți, păcatu-acesta, n-ar mai fi atât de mare și de greu, pe cât îl socotești și tu și alții ca și tine. De ți-am greșit, nu ca

dușman, ca prieten ți-am greșit. Ceea ce tu poftești să săvârșesc acuma, eu unul mi-am dorit încă de multă vreme și dacă aș fi îndrăznit să cred că lucrul acesta-i cu putință, de multă vreme ți l-aș fi cerut; dar de-i așa cum zici, mi-e cu atât mai drag, cu cât mai fără de temei mi-am socotit nădejdea. De cumva gândul însă nu-ți este frate bun cu vorba, nu mă mai paște cu nădejdi zadarnice; mai bine azvârle-mă din nou în temniță și chinuie-mă acolo cum vrei, căci eu, atâta vreme cât o iubesc pe Spina, orice ai să-mi faci, de dragul ei ți-oi arăta și ție cuviință și iubire.

Currado, auzindu-i vorba, se minună peste măsură și fiind încredințat că băiatul ascunde în piept un suflet mare și o iubire înflăcărată îl îndrăgi cu-atât mai mult; de aceea, ridicându-se în picioare, îl îmbrățișă și-l sărută, iar apoi porunci numaidecât ca în mare taină să fie adusă în fața lui și Spina.

Fata, de când ședea întemnițată, slăbise și se ofilise, de-ai fi jurat că nu mai e ce-a fost odinioară, așa precum Giannotto părea și el alt om. Și acolo, în fața lui Currado, se cununară după datină, prin bună învoire a celor două părți.

Seniorul, după ce se îngriji că tinerilor să nu le lipsească nimic și s-aibă tot ce le-ar fi fost spre bucurie și plăcere - fără ca nimeni, între acestea, să fi aflat ceva - socoti că sosise vremea să fericească și pe mame; drept care, chemându-și nevasta și pe Căprioara, grăi astfel:

— Ce-ai zice, doamnă, dacă ți-aș înfățișa pe feciorul cel mai mare, însurat cu una din copilele mele?

La care Căprioara răspunse:

— Nu știu să-ți spun mai mult decât că, de-aș putea să-ți port mai multă mulțumită decât îți port acuma cu dragă inimă aș face-o și cu atât mai mult cu cât mi-ai da înapoi un bun ce mi-i mai scump ca viața; iar dacă mi l-ai da înapoi, și-n felul în care spui, adică înrudit cu tine, ai mai aprinde-n mine și-o umbră de nădejde.

Și lăcrimând tăcu. Atunci Currado zise doamnei sale:

— Și tu ce-ai zice, doamnă, dacă ți-aș da un ginere ca el?

La care doamna îi răspunse:

— Și-un sărăntoc să-mi dai, de-ar fi pe placul tău, mie tot drag mi-ar fi; darmite unul dintr-ai lor, ce-s oameni vrednici și de neam!

— Prea bine dar, grăi Currado. Cât de curând nădăjduiesc să vă pot face această bucurie.

După ce-i văzu pe cei doi tineri înzdrăveniți și după ce puse să-i îmbrace în straie cuviincioase, Currado îl întrebă pe Giusfredi:

— Ți-ar fi pe plac dac-ai putea, pe lângă această bucurie, să-ți vezi și mama pe deasupra?

La care Giannotto răspunse:

— N-aș crede a fi scăpat, cu viață din focul multelor dureri și întâmplări nenorocite; dar dacă totuși mi-ar fi dat s-o văd, m-aș bucura nespus de mult, ca unul ce prin sfatul ei aș mai putea s-ajung ce-am fost odată în Sicilia.

Currado chemă atunci de față pe cele două doamne, care o primiră pe mireasă cu multă bucurie, nu fără a se mira de îndemnul mărinimos care-l mânase pe Currado să-și deie fata lui Giannotto. Ci doamna Beritola, amintindu-și de vorbele cavalerului, începu să privească cu băgare de seamă la băiat; și deșteptându-se în ea, prin cine știe ce puteri ascunse, o slabă amintire a liniilor întipărite pe obrăjorii de copil ai lui Giusfredi, fără a mai sta s-aștepte și alte mărturii, i se aruncă la piept cu brațele deschise. Și multă bucurie cu dragoste împletită îi frânse vorba în gură și-i rătăci într-atât puterile slăbite, încât pierdu simțirea și se lăsă ca moartă în brațele băiatului. Giusfredi, minunându-se și el, cu atât mai mult cu cât știa prea bine că nu o dată o văzuse fără s-o poată recunoaște, simți de îndată în ea căldura dragostei de mamă și, blestemându-și orbirea de până atunci, o prinse-n brațe lăcrimând și sărutând-o cu iubire. Iar mai pe urmă, după ce fata și nevasta lui Currado o îngrijiră cu felurite leacuri și o stropiră cu apă de izvor, doamna Beritola, redobândind

puterile pierdute, prinse din nou să-și mângâie băiatul cu vorbe dulci, cu lacrimi nesfârșite și-l sărută de mii de ori, cu mii de sărutări duioase, în vreme ce Giusfredi cu supușenie multă și cu iubire cuviincioasă își dovedea și el simțirea lui de fiu.

Pe urmă, după ce în mai multe rânduri își revărsară prisosul de dor și bucurie, spre mulțumirea celor dimprejur, se apucară a-și povesti pe rând durerile răbdate. Iar mai la urmă, după ce Currado dădu de veste tuturor ce ginere-și aflase, punând la cale un ospăț cum nu s-a mai văzut, Giusfredi i se înfățișă și-i zise:

— Multe bucurii mi-ai hărăzit mie, Currado, iar mamei mele multă vreme i-ai dat cinstită adăpostire; acum, pentru a putea să zici c-ai săvârșit din plin tot ceea ce-ți ședea-n putere, te-aș mai ruga să ne înlesnești de nunta mea, mie și maicii mele, încă un prilej de bucurie și să-l aduci aici și pe mezinul meu, ce este încă slugă în casa lui *messer* Guasparrino d'Oria, care, precum ți-am spus, ne-a prins pe amândoi când tâlhărea pe mare. Iar după aceasta, încă te mai rog să trimiți și în Sicilia pe cineva, să cerceteze cu amănuntul care e starea țării și să afle, de-o putea, ce s-a întâmplat cu tatăl meu, de mai trăiește ori nu, iar dacă mai trăiește, care e starea lui, și după ce trimisul va fi aflat tot ce ne doare, să se întoarcă aici degrabă.

Currado se învoi bucuros cu rugămintea lui Giusfredi și fără de zăbavă trimise oameni de credință la Genova și în Sicilia.

Trimisul ce plecase la Genova, aflându-l pe *messer* Guasparrino, îl rugă frumos din partea lui Currado să-i trimită copilul dimpreună cu doica, povestindu-i pas cu pas tot ceea ce făcuse Currado pentru Giusfredi și măicuța lui. *Messer* Guasparrino, auzind una ca asta, se miră foarte și zise:

— Pentru Currado fac orice, de-mi șade în putere și știu că-i e pe plac; e drept că pe copilul de care zici, cu mama lui îl țin la mine-n casă de paisprezece ani; dar spune-i lui

Currado, din partea mea, să aibă grijă și să nu dea prea multă crezare palavrelor lui Giannotto, ce spui că-și zice acum Giusfredi; căci eu îl știu și-i mai al naibii decât îl crede el.

Și zicând astfel, după ce porunci să fie ospătat trimisul, chemă la sine doica și-o cercetă cu luare-aminte. Femeia, care auzise despre răscoala din Sicilia și aflase că Arrighetto mai trăia încă, lăsând deoparte teama de altădată, îi spuse rând pe rând tot ce știa, făcându-l să înțeleagă și pricina ce-o îndemnase să se poarte în felul acela.

Messer Guasparrino, văzând că spusa doicii e aidoma cu spusa trimisului, dădu și el crezare faptelor povestite; și, viclean cum era, după ce-o ispiti în fel și chip pe doică, tot alte și alte mărturii aflând spre bună încredințare, fiindu-i rușine de felul josnic în care se purtase cu băiatul, ca să-și răscumpere purtarea, de vreme ce știa prea bine cine era și ce fusese Arrighetto, având el o copilă frumușică, de unsprezece ani, i-o dădu băiatului de soție, cu zestre mare și frumoasă. Iar după ce nuntiră ca-n povești, urcându-se cu fata, cu băiatul, cu trimisul lui Currado și cu doică cu tot pe o galeră bine înarmată, ajunseră la Lerici, unde, întimpinați fiind de Currado, se duseră cu toții într-unul din castelele seniorului, nu departe de locul unde urma să se nuntească.

Care a fost bucuria mamei când și-a văzut copilul, care bucuria fraților, a lor tustrei când și-au văzut prea-credincioasa doică, a tuturor față de Guasparrino și de copila sa, a lui față de dânșii, a celorlalți cu gazdele împreună și cu toți prietenii chemați, ar fi cu neputință s-o spui numai prin vorbe; de aceea, doamnelor, vă las să v-o închipuiți cu gândul.

Iar Dumnezeu, ce când pornește a împărți împarte din belșug, dorind să le întregească bucuria, le mai trimise pe deasupra și vești de bunăstare și sănătate de la Arrighetto. Căci pe când nunta era-n toi, iară mesenii (cavaleri și

doamne) ședeau cu toții-n rând la mese și se aflau abia la felul întâi, se nimeri să pice trimisul din Sicilia. Și printre alte lucruri mai povesti despre Arrighetto că în timp ce sta întemnițat după porunca regelui Carlo, când se pornise răzmerița împotriva regelui, norodul se azvârlise cu furie asupra temniței și omorând pe paznici îl scoase pe Arrighetto și, ca pe unul ce era vrăjmaș de moarte al regelui Carlo, îl numi căpitan al său și-n frunte cu el porni să-i izgonească și să-i omoare pe francezi. Din care pricină Arrighetto dobândi încrederea și dragostea regelui Pietro, care-l făcu din nou stăpân pe toate bunurile sale și îl statornici în rangul lui de odinioară, astfel încât acum totu-i mergea din plin. Trimisul mai adăugă apoi că fusese primit cu mare cinste de Arrighetto, care se bucurase nespus de mult când îi dăduse vești despre doamnă și copii, căci după ce fusese închis nu mai știuse nimica despre dânșii; apoi le mai dădu de știre că Arrighetto trimisese după ei o corăbioară iute și ușoară, dimpreună cu câțiva nobili și că aceasta se afla pe drum, în urma lui.

Trimisul fu primit și ascultat cu multă bucurie, iar Currado cu o mână de prieteni porni degrabă să-i întâmpine pe nobilii care veneau s-o conducă pe doamna Beritola și pe Giusfredi; și, după ce-i primi cu multă voioșie, îi pofti și pe ei la falnicul ospăț, ce nici măcar la jumătatea lui nu ajunsese încă. Acolo Beritola, Giusfredi și toți ceilalți cu dânșii dimpreună îi primiră cu atâta bucurie cum n-a mai fost pe lume; iar ei, până a nu se așeza la masă, arătând că vorbesc în numele lui Arrighetto, se străduiră cum știură mai bine să-i mulțumească lui Currado și doamnei sale pentru că atâta vreme îi găzduiseră cu cinste nevasta și copilul, încredințându-i că Arrighetto ar face tot ce i-ar ședea-n putere spre a le fi pe plac. Pe urmă, întorcându-se către *messer* Guasparrino, a cărui faptă bună nu ajunsese încă la urechile lui Arrighetto, îi arătară că acesta, de-ar fi ajuns să afle ce-a săvârșit pentru mezin, i-ar fi adus, de bună seamă, aceleași

mulțumiri și lui. Iar după acestea se așezară și ei la praznicul de nuntă al celor două fete și ospătară bucuroși cu mirii dimpreună.

Pe voia lui Currado, și ginere, și prieteni, și rubedenii, toți nuntiră fără de răgaz mai multe zile în șir. Iar după ce sfârși nunta, părându-i-se doamnei Beritola, băiatului și celorlalți c-ar fi cu cale să plece, vărsând șiroaie de lacrimi, se despărțiră de Currado, de doamna lui și de *messer* Guasparrino și urcându-se în corabie plecară, luând-o și pe Spina; iar vântul fiindu-le prielnic, sosiră iute în Sicilia unde, la Palermo, Arrighetto îi aștepta pe toți, copii și doamnă dimpreună, cu atâta bucurie cât nu-i în stare să cuprindă vorba. Și acolo, zice-se, au trăit cu toții laolaltă ani mulți și fericiți, împăcați cu Domnul, ca unii ce-i erau datori de-a pururea cu mulțumită.

POVESTEA A ȘAPTEA

Sultanul Babiloniei își dă copila de nevastă regelui din Garbo și i-o trimite pe-o corabie; fata, prin felurite întâmplări, în timp de patru ani încape pe mâna a nouă bărbați și în cele din urmă, fiind înapoiată sultanului ca fecioară, chipurile, e trimisă din nou de nevastă regelui din Garbo.

Povestea Emiliei, dacă ar fi fost doar cu ceva mai lungă, le-ar fi făcut să lăcrimeze poate pe tinerele doamne de mila multă ce-o simțeau pentru sărmana Beritola. Ci isprăvindu-se povestea, regina îi porunci lui Pamfilo să zică mai departe; iar el, supus, prinse a grăi:

— Plăcute doamne, tare-i greu să știi ce anume ar fi spre binele cuiva. Căci, după cum se întâmpla adesea, unii, gândind că dacă ar fi bogați s-ar pune la adăpost de rele și-ar duce un trai lipsit de griji, nu numai că se roagă cerului să le împlinească voia, dar pe deasupra se mai zbat și singuri, fără a se da înapoi de la nici o trudă sau primejdie ca să-și ajungă ținta; iar după ce au ajuns bogați, se pomenesc ca din senin că dau peste un tâlhar, care, râvnindu-le avutul, se pune și-i omoară pe ei, sărmanii, care mai înainte, așa săraci cum se aflau, țineau totuși la viață. Alții în schimb, prin mii de lupte primejdioase și prin vărsări de sânge - sânge de frate sau de prieten - ajunși din simpli oameni de rând la treptele măririi, crezând c-au dobândit marea fericire, fără a mai pune la socoteală

grijile cele multe și teama care pas de pas le mistuie odihna, ajuns-au, spre pieirea lor, să-și deie seama că-n ocale de aur bei venin la mesele regești. Mulți și-au dorit cu patimă puteri trupești și frumusețe, alții au dorit podoabe, dar nici n-au apucat măcar să-și dea bine seama că au poftit la rele, c-au și ajuns să înțeleagă că cele câștigate sunt pricină de moarte și viață chinuită. Dar ca să nu mai stau să-nșir dorință de dorință, voi spune doar că nu e chip să-și poată omul alege una, de care apoi să fie încredințat că nu va fi lovită de valurile sorții. Drept aceea, de-am vrea să ne purtăm cu toții înțelepțește, ar fi cu cale să primim doar ceea ce ne împarte Părintele Ceresc, căci numai el cunoaște toată nevoia noastră și numai el ne-o poate mulțumi. Dar tot așa precum bărbații păcătuiesc în felurite chipuri râvnind la te miri ce, voi, drăgălașe doamne, păcătuiți de obicei doar într-un singur chip, râvnind adică frumusețea până într-atâta, încât, fără a vă mulțumi cu darurile firii, vă străduiți a le spori cu fel de fel de dichiseli. De aceea mi-e drag să vă arăt acum câte necazuri i s-au tras din frumusețe unei musulmane, ce-n mai puțin de patru ani, tocmai din pricina amintită, fu nevoită să nuntească tot alte nunți de nouă ori la rând.

Cu mult înaintea noastră, trăia în Babilonia un sultan pe nume Beminedab, căruia-n viață toate poftele i se împlineau din plin. Și acest sultan, printre mulți alți copii, băieți și fete laolaltă, avea și-o fată, pe nume Alatiel, care, după spusa tuturor, era cea mai frumoasă din câte ai fi putut vedea la vremea aceea în lume. Or, fiindcă într-un război cumplit, în care biruise puhoiul de arabi ce năvălise asupra-i, sultanul fu sprijinit cu prisosință de către regele din Garbo, la rugămintea acestuia ce i-o cerea în dar, sultanul i-o dădu pe fată de nevastă și, urcând-o într-o corabie bine înarmată și căptușită cu tot soiul de lucruri trebuincioase, cu un alai întreg de cavaleri și doamne, cu zestre multă și aleasă, încredințând-o cerului, o așternu la drum. Corăbierii, văzând că vremea e potrivită, umflară

pânzele în vânt și se porniră din portul Alexandriei, plutind cu bine în largul mării câteva zile în șir. Dar n-apucară bine să treacă de Sardinia și, tocmai când credeau că-s la doi pași de țintă, se ridicară într-o bună zi ca din senin niscai vântoase, ce-n goana lor năprasnică sleiră într-atât corabia, încât în repetate rânduri li se păru că-și văd moartea cu ochii. Cu toate acestea, vrednici cum erau și încercați la treabă, se străduiră din răsputeri cu toată dibăcia lor și două zile în cap ținură piept puhoiului de ape; ci-n cea de-a treia noapte de la iscarea vijeliei, cum vântul nu părea să-și potolească furia, ci dimpotrivă se învrăjbea cu fiecare ceas mai tare, fără a cunoaște locul în care se-aflau și nici prin socoteli sau văz neizbutind să-l afle, căci cerul era greu de nori și întunecat de negurile nopții, pe când se aflau puțin mai sus de insula Maiorca[23], simțiră dintr-o dată corabia plesnind. Din care pricină, văzând că nu-i putință de scăpare și fiecare în parte dorind să-și cruțe pielea, zvârliră-n mare o luntre și cei a cărora era corabia se aruncară în ea, punând mai mari nădejdi în barcă decât în nava sfărâmată; după ei porniră să se azvârle în luntre când unul, când celălalt, toți bărbații care se aflau pe vas, deși cei scoborâți mai iute îi răsturnau pe aceștia în valuri cu jungherele în mână. Atâta doar că socoteala li se vădi greșită și, vrând să scape de la moarte, de-a dreptul într-însa încăpură: căci luntrea, neputând să-i țină din pricina furtunii, se cufundă și toți și-aflară moartea într-însa.

Corabia, împinsă de un vânt puternic, deși plesnise și înăuntru era mai toată plină de apă (fără să mai fi rămas pe ea decât doar fata cu femeile ei, care, doborâte de urgia mării și de atâta groază, zăceau pe punte în nesimțire),

23 *Mallorca* (uneori grafiat și *Majorca*) (catalană [məˈʎɔɾkə], castiliană [maˈʎoɾka],este cea mai mare insulă spaniolă. Este localizată în partea de vest a Mării Mediterane, la circa 170 km de coasta unde este situată Barcelona și face parte din arhipelagul Insulelor Baleare. Numele derivă din latinescul *„Insula Maior*", în comparație cu insula *Menorca*. Capitala insulei, *Palma*, este și capitala regiunii autonome a Insulelor Baleare. Limba oficială fiind catalana si spaniola..

lunecând cu mare iuțeală, până la urmă se izbi de țărmul insulei Maiorca; și izbitura fu atât de cruntă, încât corabia se afundă în nisip aproape pe de-a întregul, la câțiva pași de coastă. Acolo, bătută de apele mării, rămase toată noaptea, fără ca vântul s-o mai poată clinti din loc.

A doua zi, mai domolindu-se furtuna, fata, mai mult moartă decât vie, înălță capul și, așa slăbită cum era, porni să-și strige oamenii, când pe unul, când pe celălalt; dar îi chemă în zadar, căci erau prea departe. Din care pricină, văzând că nu-i răspunde nimeni și nici țipenie de om nu se arată în preajmă, la început fu cuprinsă de mirare, iar mai apoi de-o spaimă ca de moarte. Și, ridicându-se cu greu de jos, văzu zăcând jur împrejurul ei pe doamnele ce-o însoțeau, cu slujnicele dimpreună. Atunci, după ce multă vreme le tot chemă pe nume, se aplecă deasupra lor și prea puține mai aflând în viață, căci multe se sfârșiseră fie din rău de mare, fie de atâta groază, simți că-i crește frica. Totuși, silită fiind să-și stea într-ajutor, ca una ce vedea că-i singură pe-acolo și nici habar n-avea pe unde se găsește, prinse a le zgâlțâi pe cele ce trăiau, până ce izbuti să le ridice în picioare; și aflând că nu știau nici ele unde erau bărbații, ba pe deasupra mai văzând și corabia înțepenită în mâl și plină ochi de apă, se apucă să plângă amarnic, cu ele dimpreună. În halul acesta le apucă al treilea ceas al după-amiezii, fără să fi zărit măcar în vremea asta pe mal sau oriunde în preajmă vreun om, căruia să-i stârnească milă și să le vină într-ajutor. Ci-n cel de-al treilea ceas se nimeri să treacă pe acolo, venind de pe-o moșie a sa, un cavaler, pe nume Pericon da Visalgo, întovărășit de câțiva slujitori călare, care de îndată ce văzu corabia își închipui ce se întâmplase și porunci unuia dintre cei ce-l însoțeau să încerce în tot chipul să se urce pe ea și apoi să vină iute să-i spună tot ce aflase. Slujitorul se cățără cu chiu cu vai pe punte și-n cotul prorei o găsi pe fată, sfioasă și pitită acolo cu cele câteva femei care mai scăpaseră cu viață. Ele, cum dădură cu ochii de dânsul, porniră a-l ruga

plângând să aibă milă și îndurare; dar, dându-și seama că bărbatul nu le pricepe graiul și ele nici atât pe-al lui, se străduiră a-i arăta prin semne toată nenorocirea lor. Slujitorul privi cu băgare de seamă împrejurul său și povesti lui Pericone tot ce văzuse pe corabie. Pericone, după ce se îngriji ca doamnele să fie coborâte degrabă și așijderea și obiectele de preț ce se puteau aduce, porni cu mic cu mare către-un castel de-al său; acolo, după ce le găzdui dându-le odihnă și mâncare ca să-și mai vină în fire, își dădu seama de îndată, după veșmintele-i bogate, că femeia pe care o adăpostise trebuie să fie de neam mare și-o cunoscu după cinstirea pe care i-o vădeau femeile din preajma ei. Și, deși fata, de prea mult zbucium îndurat pe mare, era cam palidă la față și răvășită la făptură, Pericone găsi totuși nespusă frumusețe în farmecele ei; de aceea se hotărî pe dată s-o ieie de nevastă, ori, de-ar fi fost cumva să fie măritată, să încerce a-i câștiga într-alt chip prietenia.

Era numitul Pericone om aprig la înfățișare și tare voinicos la trup; și, după ce mai multe zile ținu copila ca pe palme, până ce se întremă cu totul, văzând-o cât e de frumoasă și îndurerat peste măsură că nu-i pricepe graiul și nici dânsa pe-al lui, astfel încât nu era chip să afle cine este, se îndrăgosti cu patimă de farmecele ei și se strădui prin fel de fel de gesturi drăgăstoase s-o înduplece să-i facă voia, fără de nicio împotrivire. Dar se trudea zadarnic, căci ea nici nu voia s-audă de-atare prietenie, pe câtă vreme el din zi în zi se aprindea mai tare. Fata, băgând de seamă aceasta, cum de mai multe zile se afla printre străini și după datinile lor înțelesese că-s creștini și că se află într-un loc pe unde, chiar de-ar fi fost să-l știe, tot nu i-ar fi slujit să spună cine este, și dându-și seama că până mai la urmă, silită ori de bună voie, oricum, tot ar fi ajuns să-i cadă-n laț lui Pericone, se hotărî cu suflet dârz să înfrunte soarta nemiloasă. Ca atare, porunci slugilor (trei mai avea de toate) să nu spună la nimeni cine erau, decât dacă ar fi fost s-ajungă pe vreun tărâm de unde ar fi putut

să scape; apoi, pe lângă această, le îndemnă cu sârg să-și țină fecioria, zicând că și ea își pusese în gând să nu se deie nimănui decât aceluia ce avea să-i fie soț. Slugile o lăudară foarte, făgăduindu-i că vor face tot ce le stă în puteri spre a nu-i călca porunca.

Între acestea Pericone, arzând de dragul fetei din ce în ce mai tare și cu atât mai mult cu cât tot mai aproape vedea că-i șade ținta fără s-o poată ajunge, văzând că nu e chip s-o ia cu binișorul, se hotărî să pună-n joc priceperea și vicleșugul, păstrând puterea pentru mai la urmă. Și dându-și seama în mai multe rânduri că fetei îi cam place vinul, ca uneia ce fiind oprită de legea ei să bea nu prea era deprinsă cu dulcea lui licoare, se hotărî ca tocmai cu vinul, slugă preacredincioasă a Venerei, s-o prindă. De aceea, prefăcându-se că nici nu-i pasă de purtarea ei, puse la cale într-o seară, în chip de sărbătoare, o cină îmbelșugată, unde veni și fata; cu acest prilej, fiind masa încărcată cu zeci de soiuri de bucate, îi porunci paharnicului care-o slujea pe dânsa să-i toarne fel de fel de vinuri amestecate, iar sluga îi împlini dorința cu vârf și îndesat. Fata, fără a se da înapoi, momită de dulceața și aroma băuturii, bău mai mult decât s-ar fi cuvenit să bea. Din care pricină, uitând amărăciunile trecutului, prinse a se înveseli și apoi, văzând niște femei că dansează ca-n Maiorca, porni și ea să joace după obiceiul celor din Alexandria. Văzând acestea, Pericone, încredințat că ținta nu mai era departe, lungi ospățul îmbelșugat în vinuri și bucate până târziu în miez de noapte. La urmă, după ce oaspeții plecară, el și cu fata, singuri, intrară într-o odaie și acolo ea, care era mai mult încălzită de vin decât strunită de cinste, fără sămânța de rușine, ca și cum Pericone ar fi fost una din slugile ei, se dezbrăcă în fața lui și se vârî în pat. Pericone nu pregetă nici el să facă deopotrivă și după ce suflă în lumânări la rând, i se culcă degrabă alături și cuprinzând-o în brațe prinse a se desfăta cu ea, fără ca fata să se împotrivească. Și după ce gustă o dată numita

desfătare, cum nu știuse până atunci cu care corn împung bărbații, acum, muncită de căință și de păreri de rău că nu-i dăduse mai din vreme ascultare lui Pericone, fără să mai aștepte a fi cu dinadins poftită la nopți atât de dulci, adesea se poftea cu de la sine voie, nu prin cuvinte, ci prin fapte, căci vorba nu-i era înțeleasă.

Ci soarta, socotind că nu-i de ajuns s-o facă din soața unui rege ibovnică de castelan, pe lângă multă fericire ce-o încerca alături de Pericone, îi scoase în cale altă prietenie, mai crudă ca aceasta. Avea numitul Pericone un frate de douăzeci și cinci de ani, frumos și proaspăt ca o floare, pe care îl chema Marato; acesta, văzând fata și tare mult placând-o, își zise, judecând după semnele pe care i le da, că avea trecere la dânsa și ca atare, socotind c-ar fi putut s-o aibă de n-ar fi fost s-o țină sub pază Pericone, urzi un gând netrebnic și după gând, de îndată se săvârși și fapta.

Se afla din întâmplare atunci în portul orașului o corabie, încărcată cu mărfuri care sta gata să pornească spre Chiarenza, în Romagna, și-ai cărei proprietari erau doi tineri genovezi; corabia sta cu pânzele întinse și aștepta doar vânt prielnic ca s-o pornească în larg. Marato, înțelegându-se cu cei doi tineri genovezi, puse la cale totul, astfel ca-n noaptea următoare să poată fi primit pe vas cu fata dimpreună. Și mântuind această treabă, când se înnopta afară, după ce luă din timp măsuri, se duse pe ascuns acasă la frate-su, care, bietul, nicidecum nu se păzea de dânsul, însoțit de câțiva slujitori credincioși pe care îi alese anume ca să-i dea o mână de ajutor și pătrunzând în casă se ascunse, după planul ce-l chibzuise mai din vreme. După miezul nopții deschise poarta slugilor și, intrând cu toții în odaia în care dormea Pericone cu femeia, îl omorâră în somn pe-acesta, iară pe dânsa ce plângea, amenințând-o cu moartea de-ar fi făcut un zgomot, o luară dimpreună cu mare parte din avutul și nestematele lui Pericone. Apoi, fără să-i simtă nimeni, porniră în grabă către port și acolo fără întârziere Marato

și femeia urcară pe corabie, iar slugile se întoarseră înapoi.

Corăbierii, văzând că vântul li-e prielnic, porniră în larg cu pânzele întinse. Femeia, biata, plânse amar și cea dintâi nenorocire și așijderea și pe cea de-a doua; Marato însă, cu sfântu Crește-n mână, pe care Domnul ni l-a dat, se apucă s-o mângâie cu atâta îndemânare, încât deprinsă acum cu el, îl și uită pe Pericone. Dar n-apucă să i se pară că-i iarăși fericită și soarta îi așternu o nouă încercare, de parcă n-ar fi fost sătulă cu cele dinainte. Căci prea frumoasă fiind la trup, precum am spus și altădată, și vrednică de multă laudă întru purtare și deprinderi, tinerii genovezi se îndrăgostiră atât de tare de frumusețea ei, încât pierzându-și cu desăvârșire capul, se osteniră-n fel și chip să-i intre în voie și să-i placă, ferindu-se ca nu cumva să afle pricina Marato. Și dându-și seama că îndrăgesc aceeași fată amândoi, se sfătuiră în taină și hotărâră s-o dobândească dimpreună, ca și cum dragostea ar răbda să fie împărțită, precum împărți câștigul sau marfă pe din două. Văzând ei că femeia e păzită cu strășnicie de Marato, din care pricină cu greu și-ar fi putut atinge țelul, într-o bună zi, pe când corabia zbura ca vântul, iară Marato sta la pupă cu fața către mare, frații, fără a se teme de nimic, se învoiră amândoi și apucându-l de la spate îl azvârliră în mare; corabia mai umblă apoi cale de-o milă și mai bine până să afle cineva de cele întâmplate. Femeia, când îi fu dat s-o audă și pe asta, știind cum că nu-i putință să îl mai scape de la moarte, se puse iarăși pe bocit. Ci tinerii îndrăgostiți dădură fuga să-i aline amarul și se trudiră în fel și chip, cu vorbe dulci și cu făgăduieli din care ea nu pricepea o boabă, s-o liniștească, sărăcuța, pe ea care mai degrabă plângea de mila ei, decât de mila celui pe care îl pierduse. Și după ce zile de-a rândul îi predicară verzi și uscate, de la o vreme socotind că izbutiseră de bine de rău s-o mângâie întrucâtva, se apucară a sfătui care din ei s-o ia și să se culce mai întâi cu dânsa. Și fiecare dintre ei dorind să

fie primul și nefiind chip în treaba asta să cadă la învoială, porniră a se certa dintru început cu vorbe grele, iar mai apoi, înfierbântați de ură, puseră mâna pe cuțite și aruncându-se ca orbii se înjunghiară care cum nimeriră, fără ca nimeni dintre cei de față să-i poată despărți. De pe urma încăierării unul muri pe loc, iar celălalt rămase-n viață cu răni cumplite pe tot trupul. De această întâmplare femeia foarte se mâhni, ca una ce se afla acolo singură și tare se temea ca nu cumva rubedeniile și prietenii tinerilor să-și verse focul asupra ei. Dar rugile rănitului și faptul că-n curând sosiră la Chiarenza o izbăviră de primejdia morții.

Acolo, scoborând la mal dimpreună cu rănitul și poposind câtva la han, vestea frumuseții ei se răspândi de îndată în tot orașul și ajunse și la urechile prințului din Morea, care se afla atuncea la Chiarenza. Și dorind el cu orice preț să deie ochii cu dânsa, după ce-o văzu îi păru chiar mai frumoasă decât și-o închipuise el și se îndrăgosti pe loc atât de tare, încât nu-i mai ședea capul la altceva decât la ea și iar la ea. Or, auzind prin ce întâmplare se nimerise acolo, gândi că n-o să-i fie greu nici lui să pună mâna pe o atare pradă. În timp ce chibzuia cum ar putea s-o aibă, rudele rănitului prinzând de veste c-o dorește, i-o și trimiseră de îndată, fără a mai sta pe gânduri, spre bucuria lui și-a ei, ce se vedea scăpată de rubedenii și primejdie. Prințul, pe lângă frumusețea fetei văzând și deprinderile ei alese și neizbutind să afle altminteri cine este, o socoti, precum era, femeie de neam mare și ca atare dragostea îi spori încă pe atâta; de aceea o preacinsti cu fală în casa lui, nu ca ibovnică ținând-o, ci ca pe-o nevastă. Femeia, gândindu-se la câte rele răbdase în trecut, se socotea acuma de-a dreptul fericită și mângâiată pe deplin; și, bucuroasă cum era, îmboboci ca floarea și atâta farmec răspândea în jurul ei, încât toată Romagna în lung și-n lat nu mai vorbea decât de dânsa. Ducele Atenei tânăr chipeș și viteaz, ce se înrudea cu prințul și îi era și prieten, aflând

de frumusețea fetei, pofti și el s-o vadă; și prefăcându-se că vrea să-și viziteze prietenul, cum obișnuia a face adesea, porni cu mare alai către Chiarenza și acolo fu primit de prinț cu multă cinste și omenie. Apoi, la vreo trei-patru zile după venirea lui, nimerindu-se o dată să stea de vorbă amândoi despre vestita frumusețe a fetei, ducele îl întrebă pe prinț dacă era cu adevărat atât de frumoasă pe cât se spunea. La care prințul îi răspunse:

— Și mai frumoasă încă; dar nu cuvântul meu să-ți fie chezășie, ci înșiși ochii tăi.

Și la îndemnul ducelui porniră amândoi către iatacul doamnei; dânsa, înștiințată fiind că vin s-o viziteze, îi aștepta voioasă și îi primi cum se cuvine, dar din păcate nu fu chip, după ce-o așezară la mijloc între ei, să se desfete stând de vorbă, căci ea nu înțelegea nimic sau mai nimic din graiul lor. Din care pricină amândoi ședeau și se uitau la ea ca la o minune, mai cu seamă ducele, căruia nu-i venea să creadă că e făptură pământească; tot uitându-se la ea, fără să-și dea seama că bea din ochi pe nesimțite veninul dulce al dragostei, încredințat că-și mulțumește simțirea numai din priviri, se pierdu pe sine însuși, îndrăgostindu-se cu patimă de dânsa. Iar după ce plecă cu prințul dimpreună, se puse a chibzui în tihnă la cele ce văzuse și-l socoti pe prinț drept omul cel mai fericit, fiindcă era stăpânul acelei negrăite frumuseți. După ce vreme îndelungată se tot gândi la dânsa - cu felurite gânduri - trăgând mai mult în cumpănă iubirea înfierbântată decât obrazul lui și cinstea de prieten, se hotărî, orice s-ar fi întâmplat, să-i smulgă prințului iubirea și fericirea și cu orice preț s-o dobândească pentru sine, preafericindu-se pe el. De aceea în graba lui lăsă deoparte omenia și orice judecată și porni să se gândească numai la înșelăciuni. În felul acesta, într-o zi, potrivit gândului nemernic pe care îl urzise, fiind ajutat de-o slugă preacredincioasă a prințului, pe nume Ciuriaci, își pregăti de drum în mare taină caii și toate celelalte lucruri, spre a putea pleca deîndată; iar

când fu noapte afară, el, dimpreună cu un tovarăș de-al său, înarmați până-n dinți și călăuziți de Ciuriaci, se strecurară pe ascuns în odaia prințului, care din pricina zăpușelii, în timp ce fata dormea dusă, ședea în pielea goală în fața unei ferestre care dădea spre mare, sorbind boarea de vânt ce pătrundea printr-însa. Atuncea ducele, după ce-și învăță dintâi tovarășul ce anume avea să facă, străbătu odaia cu pași de pisică și ajungând la fereastră străpunse c-un cuțit pe prinț din șale până-n pântec și apucându-l iute-n brațe îl azvârli peste fereastră. Palatul, înalt de câteva prăjini, se află tocmai deasupra mării, iară fereastra prințului dădea deasupra unor case dărăpănate de urgia mării, pe unde rareori sau poate niciodată nu ajungea picior de om. Din pricina aceasta, întocmai precum ducele din vreme chibzuise, nimeni nu auzi și nici n-ar fi putut s-audă căderea trupului ucis. Tovarășul ducelui, văzând că treaba-i mântuită, cât ai clipi din ochi, prefăcându-se că-l mângâie, zvârli de gâtul lui Ciuriaci un șireang anume pregătit și trase o dată cu putere, încât Ciuriaci amuți pe loc; apoi, venind și ducele, îl sugrumară și-i făcură vânt pe urmele stăpânului. La urmă, încredințându-se că nimeni, nici femeia nici alții nu-i simțiseră, ducele luă un sfeșnic și, ridicându-l deasupra patului, descoperi încetișor femeia care dormea adânc; apoi, privind-o din creștet până-n tălpi, o lăudă cu prisosință și, de-i plăcuse înveșmântată, acu că era goală, peste măsură îi plăcu. Din care pricină, cuprins de doruri pătimașe, netulburat de gândul păcatului ce săvârșise, cu mâinile încă pline de sângele vărsat, i se culcă alături și-o cunoscu pe ea, care, adormită aproape, gândea că e cu prințul. Apoi, după ce-n desfătare hălădui o vreme, sculându-se, dădu porunci să vină slujitorii și luând femeia, cu căluș în gură, o scoase din palat printr-o ușiță tăinuită prin care pătrunsese și el, o puse pe un cal și-apoi pe-aci ți-i drumul; porniră fără pic de larmă cale întoarsă către Atena. Dar fiind el însurat, nu poposi în oraș, ci o duse pe

femeie, din cale afară de mâhnită, biata, la un castel de-al său pe malurile mării, nu departe de oraș și o ținu acolo într-ascuns, purtându-i mare grijă și rânduindu-i slugi și tot ce i-ar fi fost de trebuință.

A doua zi de dimineață cei de la curtea prințului șezură multă vreme tot așteptând să se trezească; și într-un târziu, văzând că nu se aude nici un zgomot, împinseră de uși, care nu erau închise și neaflând pe nimeni, gândiră că de bună seamă prințul plecase undeva pe ascuns, ca să petreacă în tihnă vreo două sau trei zile cu frumusețea aceea de femeie; și nu-și bătură capul să afle mai multe. Între acestea însă se întâmplă anume ca-n ziua următoare să se abată prin dărâmăturile unde zăcea trupul prințului și al lui Ciuriaci un biet nebun, care, apucându-l pe Ciuriaci de streang, o luă din loc cu el trăgându-și-l pe urme. Nu fără de mirare mulți oameni din cetate recunoscură trupul și luându-l pe nebun cu binișorul, îl îndemnară să-i ducă la locul unde îl aflase; acolo, spre mâhnirea multă a întregului oraș, găsiră și pe prinț și-l îngropară cu mare cinste. Apoi, pornind a cerceta cine putuse înfăptui atare fărădelege, văzând că ducele Atenei plecase pe furiș, se chibzuiră - și pe drept - că numai el era făptașul, cu atât mai mult cu cât plecase ducând cu sine pe femeie. Drept aceea, înscăunând pe un frate de-al prințului în loc, porniră a-l ațâța la răzbunare. Acesta, încredințându-se din multe alte dovezi că lucrurile stau așa precum și le închipuise el, își rugă prietenii de pretutindeni și rudele, cu slujitorime cu tot, să-i sară într-ajutor și rânduind o oaste puternică și mare porni cu dânsa la război împotriva ducelui Atenei. Ducele, auzind acestea, făcu și el tot ce putu întru apărarea sa și mulți seniori săriră să-i deie o mână de ajutor. Printre aceștia, trimiși de împăratul de la Constantinopole cu oaste multă și frumoasă, se aflau și Constantin, feciorul împăratului, cu Manovello, care-i era nepot. Aceștia doi fură primiți cu cinste de duce și mai cu seamă de ducesă, ce le era

surioară.

Acu, așteptându-se să înceapă de la o zi la alta lupta, ducesa, aflându-și timp prielnic, îi chemă pe cei doi tineri în iatacul ei și acolo, vărând șiroaie de lacrimi și cuvinte, le spuse ce anume dezlănțuise lupta și le arătă cum o înjosise ducele, ținând într-ascuns pe femeia aceea, de care socotea că nimenea nu știe; apoi, mai văietându-se o vreme de toate cele întâmplate, ducesa se rugă de ei să facă ce-or putea și ce-or găsi cu cale spre mângâierea ei și spre onoarea ducelui. Tinerii, care știau de mai înainte toată povestea asta, mai mult n-o întrebară, ci se trudiră fiecare s-o mângâie cu vorba, dându-i cu prisosință nădejdi de mai bine și, după ce aflară de la dânsa unde ședea femeia, porniră într-ale lor. Or, cum adeseori se nimeriseră s-audă cât de frumoasă era dânsa, dorind și ei s-o vadă, se rugară de duce să le-o arate. Ducele, uitând câte pățise prințul din pricină că i-o arătase, făgădui să le-o arate; și dând porunci să i se rânduiască o masă îmbelșugată într-o grădină ca-n povești (la locul unde se afla femeia), a doua zi de dimineață, cu încă câțiva prieteni îi luă cu el la masă. Cum sta tocmai lângă femeie, Constantin prinse a se uita la dânsa de-a dreptul uluit, zicându-și întru sine că-n viața lui nu mai văzuse atare frumusețe și că de bună seamă ar fi trebuit să-l ierți pe duce sau pe oricare altul, ce pentru a pune mâna pe o femeie ca aceea ar fi ajuns pân' la trădare sau orice altă josnicie; și tot uitându-se la dânsa și tot mai tare lăudând-o, păți și el ca ducele. Din care pricină plecă de acolo îndrăgostit până peste urechi și, lăsând deoparte gândul luptei, începu să se gândească cum ar putea să i-o răpească ducelui, tăinuind cu strășnicie iubirea care-l dogorea. În timp ce el se perpelea cu gânduri ca acestea, sosi și vremea de-a porni războiul, căci prințul încălcase pământurile ducelui; drept care acesta, cu Constantin și cu ceilalți toți, așa precum fusese din vreme hotărât, porniră din Atena și statorniciră lupte pe hotare, ca să-l împiedice pe prinț să meargă mai departe. Or, stând ei pe hotare mai

multe zile în șir, Constantin, cu gândul și cu inima tot la femeie, făcându-și socoteala că i-ar fi fost mai lesne acum că ducele era departe să-și împlinească pofta, ca să găsească un prilej spre a se întoarce la Atena, se prefăcu bolnav și cu îngăduința ducelui se întoarse în cetate, după ce toată oastea lui și drepturile asupra ei i le lăsă lui Manovello. Acolo, după câteva zile, intrând cu soru-sa în vorbă despre înjosirea ce-o răbda cu țiitoarea ducelui, îi spuse că, dacă ar fi vrut, el era gata s-o ajute răpind femeia și ducând-o aiurea. Ducesa, fiind încredințată că Constantin de dragul ei și nu de-al celeilalte îi sare într-ajutor, răspunse că-i pe placul ei toată isprava asta, de-ar fi putut s-o facă astfel ca ducele să n-aibă știre de învoirea ei; și după ce Constantin o încredință că îi va face în voie, ducesa îl lăsă să facă cum socotea că e mai bine.

Constantin, după ce înarmă în mare taină o luntre ușoară și-o trimise pe lângă grădina doamnei, învățându-și oamenii ce anume aveau să facă, el cu alte slugi porni către castelul unde sălășluia femeia. Acolo, fiind primit cu bucurie de către cei care-o slujeau, și chiar și de femeie, la voia lui, dânsa porni cu el către grădină, dimpreună cu slugile care o însoțeau și oamenii lui Constantin. Și, prefăcându-se acesta c-ar vrea să-i spună ceva din partea ducelui, o duse către-o poartă care dădea spre mare și care fusese descuiată din vreme de către unul din oamenii lui; acolo, chemând la sine barca c-un șuierat știut, porunci oamenilor s-o ia pe femeie și să o suie în barcă, iar el, întorcându-se către slujitorii ei, le spuse:

— Nu vă clintiți din loc și nu suflați o vorbă, dacă vi-i dragă viața! Căci n-am venit aicea ca să răpesc femeia ducelui vostru, ci ca să spăl rușinea pe care el o aruncă asupra sorei mele.

La acestea nimenea nu cuteză să mai cârcnească, iar Constantin, urcându-se cu toți ai săi în barcă, se așeză lângă femeia care plângea de zor și porunci vâslașilor să meargă înainte. Aceștia, mai mult zburând decât vâslind,

sosiră a doua zi în zori la Egina. Acolo, coborând la mal și odihnindu-se o vreme, Constantin se desfată cu femeia, care, sărmana, își blestemă prea multa frumusețe. Apoi, urcându-se din nou în barcă, ajunseră în scurtă vreme la Chios, unde Constantin, temându-se de mustrările părintelui său și fiindu-i frică nu cumva să-i ieie cineva femeia, de ar fi mers cu ea acasă, se hotărî să poposească, gândind că-n locul acela se afla în siguranță. Acolo multe zile în șir ea, biata, își plânse soarta, dar până mai la urmă se mângâie cu Constantin și, tot așa precum făcuse și-n celelalte rânduri, găsi prilej de desfătare în câte-i rânduise soarta.

În vremea aceasta Osbech, regele turcilor, ce întruna o ținea-n război cu împăratul de la Constantinopole, se nimeri să ajungă tocmai la Smirna; și, auzind acolo cum că la Chios feciorul împăratului trăia în desfrâu și huzurea de bine cu o femeie ce-o răpise, fără de nici o grijă și fără oaste în preajmă, se luă cu câteva corăbii, și, într-o noapte, pe ascuns, intră cu-ai săi în Chios, prinzând pe mulți de-a dreptu-n pat, căci n-apucaseră să afle că năvăliseră dușmanii; iar mai la urmă, omorând pe câțiva dintre ei, care treziți în toiul nopții se repeziseră la arme, dădură pretutindeni foc și, încărcându-și prada și pe ostatici în corăbii, o luară înapoi spre Smirna. Acolo Osbech, care era tânăr, cercetându-și prada, dădu peste femeie și, cunoscând că ea era ibovnica lui Constantin, răpită din pat în timp ce dormea, fu tare mulțumit văzând-o și fără să mai stea pe gânduri și-o făcu nevastă, se cunună cu ea și huzuri și el câteva luni de zile.

Împăratul Constantinopolului care, mai înainte de a se întâmpla acestea, căzuse la învoială cu Bassano, regele Capadochiei, ca să purceadă cu oștiri asupra lui Osbech ce urma să-l lovească dintr-o latură, în timp ce el l-ar fi izbit cu oastea lui din cealaltă, deși nu izbutise totuși a duce pân' la capăt învoiala din pricina unor anume lucruri pe care le cerea Bassano, iar lui nu-i venea la socoteală și nici

nu le făcuse, auzind de cele întâmplate feciorului său și mâhnit peste măsură, făcu numaidecât tot ce-i cerea Bassano, îndemnându-l și dându-i mereu ghes să pornească împotriva lui Osbech, în timp ce și el cu ai lui se pregătea să-i sară în spate de cealaltă parte. Osbech, auzind acestea, își adună oștirea și, până a nu fi prins ca-n clește de cele două oști, porni împotriva regelui din Capadochia, după ce lăsă pe femeie la Smirna în paza unui credincios curtean și prieten de al său. Iar după o vreme, încăierându-se cu regele Capadochiei și luptându-se cu el, fu ucis în luptă, iar oastea lui fu biruită și împrăștiată pretutindeni. Bassano, ca unul care biruise acum și căruia nimeni nu-i mai sta în cale, o apucă spre Smirna și-n calea lui norodul tot i se înclină cu supușenie, ca în fața unui învingător.

Curteanul lui Osbech, Antioh pe nume, căruia regele îi lăsase în pază femeia, deși era bătrân, văzând-o așa frumoasă, se îndrăgosti de ea, uitându-și de credința ce-o datora stăpânului și prietenului său; și cunoscându-i graiul (lucru ce-o bucură nespus pe ea, care de ani de zile trăise ca o surdo-mută, din pricină că nici o boabă nu înțelegea în jurul ei și nici pe dânsa nimeni nu izbutise s-o înțeleagă), îmboldit de dragoste, în scurtă vreme se apropie într-atât de ea, încât, fără a-și mai bate capul nici unul nici celălalt cu gândul la stăpânul lor care se afla în luptă, făcură ce făcură și schimbară prietenia în dragoste, aflând pe sub cearșafuri unul cu celălalt neostoită desfătare și multă bucurie. Ci între acestea auzind ei că Osbech fusese biruit și omorât în luptă și că Bassano se apropia făcând prăpăd în calea lui, hotărâră s-o șteargă de acolo; și luând cu ei o mare parte din avuțiile lui Osbech, porniră pe ascuns la Rodos, unde, la scurtă vreme după sosirea lor, Antioh căzu la pat bolnav de moarte. Or, nimerindu-se să șadă la han dimpreună cu un cipriot, un negustor pe care îl îndrăgea nespus și-i era bun prieten, sărmanul Antioh, simțind că i se apropie moartea, se chibzui să-i lase avutul și femeia.

De aceea în pragul morții îi chemă la sine pe amândoi și le zise:

— Eu, după câte văd, mă prăpădesc cu zile și tare-mi pare rău, căci niciodată nu mi-a fost mai dragă viața ca acuma. Dar barem mor cu inima împăcată că mă sfârșesc în brațele acelor două ființe pe care le iubesc mai mult decât orice pe lume, adică tu, iubite prieten, și cu femeia aceasta, pe care am îndrăgit-o mai mult decât pe mine însumi, din ceasu-n care am cunoscut-o. Ce-i drept, acum că mor, mi-e tare greu să știu c-o las aici printre străini, fără de nici un sprijin sau ajutor pe lume; și mi-ar fi și mai greu de nu te-aș ști pe tine aicea, pe tine care trag nădejde că de dragul meu îi vei purta și ei de grijă, așa cum mi-ai purtat și mie; de aceea, dac-o fi să mor, te rog din toată inima să te îngrijești de ea și de avutul meu, și atât cu el cât și cu ea să faci ce crezi de bine spre alinarea sufletului meu. Iar tu, femeia mea iubită, fii bună și nu mă uita, ca să mă pot mândri pe cealaltă lume că mă îndrăgește pe pământ femeia cea mai minunată din câte a zămislit natura. De-mi dați încredințare că veți păzi cu sârg aceste două rugi ale mele, nu încape îndoială că am să-mi dau sfârșitul cu inima împăcată.

În timp ce el spunea acestea, neguțătorul și femeia plângeau deopotrivă, iar după ce sfârși, îl mângâiară, promițându-i pe legea lor să facă întocmai așa precum dorește el, dacă ar fi fost să moară. La scurtă vreme după aceea, Antioh se petrecu din viață și fu îngropat cu cinste de negustor și de femeie. Apoi, la vreo trei-patru zile după ce-l așezară în groapă, cipriotul isprăvindu-și treburile cu care venise la Rodos și dorind să se întoarcă în Cipru, pe o corabie catalană care se afla acolo, o întrebă și pe femeie ce anume avea de gând să facă, căci el era silit să se întoarcă în Cipru. Femeia îi răspunse că, de s-ar fi învoit s-o ieie, ea bucuroasă se ducea, nădăjduind că el, de dragul lui Antioh, s-ar fi purtat cu ea și-ar fi ținut-o ca pe-o soră. Neguțătorul îi răspunse că era gata oricând să-i

împlinească voia; și, ca s-o apere la drum de orișice necinste, le spuse tuturor că îi era nevastă. De aceea, urcându-se în corabie și dându-li-se acolo o odăiță către pupa, negustorul se culcă cu dânsa într-un pătuc cam strâmt, ca nu cumva cu fapta să dezmințească vorba. Din pricina aceasta se întâmplă acolo ceea ce nici femeia și nici neguțătorul n-aveau de gând să facă când se porniseră din Rodos; anume că, fiind îmboldiți de întunecimea multă și de căldura patului, puteri ce nu-s de lepădat, uitându-și amândoi de răposatul Antioh, de dragoste și prietenie, mânați parcă de-aceeași poftă, prinseră unul pe celălalt să se dezmierde pe întuneric și până a nu sosi la Baffa, de unde era cipriotul, ajunseră din plin să se cunoască-n trup. Apoi, ajunși la Baffa, șezură o vreme împreună.

Acu, tocmai la vremea aceea se nimeri să pice în Baffa, c-o treabă oarecare, un om de neam, pe nume Antigono, ce ani avea destui la număr și minte și mai multă, dar bogăție mai deloc, căci mijlocind mai multe treburi în slujba regelui din Cipru, de fiecare dată soarta i se arătase a fi vrăjmașă. Or, într-o bună zi, Antigono acesta, trecând prin fața casei unde ședea femeia, pe când neguțătorul se afla plecat cu mărfuri în Erminia, se nimeri s-o vadă la o fereastră și, de frumoasă ce era, se puse a se uita la dânsa și încetul cu încetul își aminti că el de bună seamă o mai văzuse cândva, dar nu fu chip să-și amintească unde. Femeia, care ani de-a rândul fusese jucăria sorții, dar căreia îi sosise ceasul să i se curme relele, de îndată ce-l văzu pe Antigono își aminti că-l știe din casa părintească, unde îl slujise pe părintele ei cu rang de frunte la curtea împărătească; din care pricină, simțind că saltă în ea nădejdea de-a mai ajunge o dată, prin sfaturile lui, la rangul ei regesc, știindu-l plecat pe negustor, îl chemă degrabă pe Antigono în casă. După ce acesta pătrunse la dânsa, îl întrebă cam rușinoasă de nu cumva era Antigono din Famagosta, așa precum i se părea. Antigono îi răspunse că el era acela și după aceea adăugă:

— Și mie-mi pare, doamnă, că te cunosc de undeva, dar nu e chip să-mi amintesc de unde. De aceea te-aș ruga, de nu ți-e cu bănat, să îmi aduci aminte.

Femeia, auzind că el era acela, i se aruncă de gât plângând cu foc și îl întrebă, pe el ce stă ca împietrit, de nu cumva o mai văzuse vreodată în Alexandria. La auzul acestei întrebări Antigono o cunoscu pe dată că ea era Alatiel, copila sultanului, care trecea drept înecată în mare și dădu să-i facă cuvenita plecăciune; femeia însă nu-l lăsă și se rugă de el să stea puțin cu dânsa. Antigono îi făcu pe voie și-o întrebă apoi smerit de unde, când și cum venise prin locurile acelea, căci în Egipt, pe tot cuprinsul țării se răspândise vestea că ea se înecase-n mare cu câțiva ani în urmă. La care femeia răspunse:

— Mai bine m-aș fi înecat, decât să rabd o viață ca cea pe care am trăit-o! Și cred că tatăl meu ar zice ca și mine, de-ar ști prin ce-am trecut.

Și zicând astfel porni din nou să hohotească în plâns de ți se rupea inima văzând-o.

Antigono îi zise atunci:

— Doamnă, nu te mai zbuciuma așa, fără de nici un rost; mai bine povestește-mi mie toate necazurile tale și câte ai pătimit, căci s-ar putea ca treaba să fie astfel încât, cu ajutorul lui Dumnezeu, s-avem putința de-a o drege și de-a-i aduce îndreptare.

— Antigono, zise femeia, când te-am zărit pe tine mi s-a părut că-l văd pe tata; și îmboldită fiind de dragostea și duioșia pe care se cuvine să i le port ca fiică, deși puteam să mă ascund, ți-am spus de îndată cine sunt; crede-mă, prea puțini sunt cei pe care eu văzându-i să simt atâta bucurie cât-am simțit văzându-te și cunoscându-te pe tine; de aceea, tot ce-am tăinuit de-a lungul vieții mele oropsite am să-ți înșir acuma ție, ca unui tată adevărat. Iar după ce-mi vei da ascultare, de socotești că-i cu putință să faci cumva ca să mă duci din nou acolo unde am fost, atunci te rog s-o faci; de nu, fii bun și nu spune la nimeni că m-ai

văzut sau că ai veşti despre mine.

Şi zicând astfel, îi povesti toate necazurile ei, plângând fără încetare, din ziua când furtuna o azvârlise în Maiorca şi până-n clipa aceea. Antigono, tot ascultând-o, porni şi el să plângă de mila ei, sărmana; apoi, după ce şezu pe gânduri o vreme, îi zise:

— Doamnă, de vreme ce de-a lungul necazurilor dumitale n-a ştiut nimeni cine eşti, mă prind fără de alta să te redau tatălui tău mai dragă ca oricând şi-apoi şi regelui din Garbo ca soaţă legiuită.

Şi întrebându-l femeia în ce chip socotea să săvârşească fapta asta, bătrânul o învăţă de-a fir-a-păr câte trebuia să facă; apoi, ca nu cumva să mai păţească şi altă poznă din pricina întârzierii, Antigono se întoarse numaidecât la Famagosta şi, înfăţişându-se regelui, îi zise:

— Prealuminate, dacă vrei, poţi în acelaşi timp să-ţi dărui ţie cinste şi mie, care-s om sărac, în slujba înălţimii-tale, să-mi faci un mare bine, fără prea multă cheltuială.

Regele îi ceru atunci să-şi deslueşească gândul, iar Antigono îi răspunse:

— A sosit la Baffa tânăra şi frumoasa copilă a sultanului, cea despre care s-a crezut atâta vreme c-ar fi moartă şi care, ca să-şi păstreze neîntinată cinstea, a pătimit atâţia ani nenorociri cumplite; acum, în halu-n care e, ca vai de ea săraca, ar vrea să se întoarcă la casa părintească. De-ai vrea să-ţi dai încuviinţarea şi s-o trimiţi sub paza mea acasă, ţi-ai dobândi nespusă cinste, iar mie mi-ai fi tare de folos; unde mai pui că-n veci de veci sultanul n-o să uite o faptă ca aceasta.

Regele, îndemnat de nobile simţiri, răspunse fără a sta pe gânduri că se învoieşte bucuros; şi trimiţând curteni, aduse pe copilă cu mare alai la Famagosta, unde regina şi cu dânsul o întâmpinară bucuroşi, cu toată cinstea cuvenită. Apoi, fiind întrebată despre necazurile ei, faţă le povesti pe toate, aşa cum o învăţase Antigono să zică. Şi după vreo câteva zile, la rugăminţile fetei, regele o trimise

înapoi sultanului, sub paza lui Antigono, și îi dădu tovărășie suită aleasă de curteni și doamne. Ar fi și de prisos să spun cu câtă bucurie o întâmpină sultanul, pe ea, pe Antigono și pe ceilalți, pe toți. Apoi, după ce fata se odihni o vreme, sultanul își dori să știe cum de se afla încă în viață, unde șezuse atâta vreme și cum de nu-i dăduse de știre că trăiește.

Femeia, care nu uitase nici barem o fărâmă din cele ce-o învățase să spună Antigono, prinse a grăi precum urmează:

— Iubite tată, cam la vreo douăzeci de zile de la plecarea mea, corabia în care mă aflam, sleită de furtuni, se izbi într-o noapte de niște maluri stâncoase, pe undeva spre soare apune, aproape de un loc căruia îi zice Aguamorta; ce s-a ales de oamenii care se aflau cu mine pe corabie nu știu și niciodată n-am izbutit să aflu; atâta știu că-n zori, trezindu-mă ca din mormânt, niște oameni de acolo, care, zărind corabia, de pretutindeni năvăleau s-o fure, ne-au așezat pe mine dimpreună cu două din femeile mele pe mal și apoi niște tineri punând mâna pe noi o luară la fugă care încotro cu femeile după ei. Ce s-a ales de ele n-am mai aflat nicicând; pe mine însă mă prinseseră doi dintre tinerii aceia și se certau trăgându-mă de plete, în timp ce eu plângeam de zor; or, tocmai când cei doi trăgând de mine erau gata s-ajungă într-o pădure, se nimeri să treacă pe acolo patru bărbați călări. De îndată ce-i văzură prigonitorii mei, mă lăsară în plata Domnului, luând-o la sănătoasa. Cei patru călăreți, ce după înfățișare păreau a fi deprinși să poruncească, văzând una ca asta, dădură fuga către mine și începu să mă întrebe de una și de alta; eu le-am spus tot ce-am știut, dar ei nu pricepeau nimica și nici eu nu-i înțelegeam. La urmă, după ce se sfătuiră o vreme între ei, urcându-mă pe cal, mă porniră la o mănăstire de femei de aceeași lege ca și ei, și acolo, ce-or fi spus, ce n-or fi spus, nu știu, dar femeile acelea mă primiră cu multă bunătate și-mi purtară de grijă toată vremea cât șezui acolo. Dimpreună cu ele am slujit apoi cu multă evlavie

sfântului Crește cel din Valea Adâncă, pe care tare-l îndrăgesc femeile din țara aceea. Acu, după ce-am stat o vreme cu ele și-am învățat și eu câte ceva din limba lor, întrebându-mă cine sunt și de pe unde vin, eu, ca una ce știam că sunt de altă lege și mă temeam ca nu cumva, de spun adevărat, să mă alunge de pe-acolo ca pe-o vrăjmașă a legii lor, le-am răspuns că sunt copila unui nobil din Cipru, care mă măritase după un bărbat din Creta și-n drumul către insulă furtuna ne azvârlise, spre fericirea noastră, pe malurile acelea. Or, cum trăiam mereu cu teamă în suflet, adeseori și-n multe lucruri făcut-am și eu ca și ele, după obiceiul mănăstirii. Iar când stăpâna lor, căreia i se zice stareță, m-a întrebat de vreau să mă întorc în Cipru, eu i-am răspuns că n-am pe lume dorință mai aprinsă; dar dânsa, cu multă grijă fiind față de cinstea mea, nu se încumeta să mă încredințeze nici unui călător din câți mergeau spre Cipru, până ce, să tot fie vreo două luni de-atunci, nimerind la mănăstire niscaiva francezi de treabă dimpreună cu femeile lor, dintre care una era rudă cu stareța, auzind ea că se duceau la Ierusalim să se închine la mormântul unde, după ce-l omorâseră iudeii, fusese îngropat acela căruia i se roagă ei, mă dădu în grija lor, rugându-i să mă ducă la tatăl meu în Cipru. Cât de frumos s-au purtat cu mine oamenii aceia, cu câtă bucurie m-au primit ei și nevestele lor e lung de spus și, dacă aș face-o, n-aș mai ajunge niciodată să-mi isprăvesc povestea. Destul atâta că, urcându-ne pe o corabie, după mai multe zile am ajuns la Baffa; și văzându-mă eu acolo, pe unde nimeni nu știa de mine, fără să știu ce să le spun acelor oameni cumsecade care doreau cu orice preț să mă înfățișeze tatii, după cum le poruncise cucernica femeie, Dumnezeu, înduioșat pesemne de soarta mea vrăjmașă, mi-l scoase în cale pe Antigono, pe care îl întâlnii pe mal, tocmai în clipa când scoboram la Baffa. Chemându-l degrabă, i-am spus pe limba noastră, spre a nu fi înțeleasă de însoțitorii mei și nici de femeile lor, să se prefacă a mă

primi ca și pe fiica lui. El mă înțelese de îndată și primindu-mă cu multă bucurie, cinsti pe oamenii aceia și pe femeile lor după bietele lui puteri, iar pe mine mă trimise regelui din Cipru, care mă primi și mă trimise aici acasă, purtându-se cu mine așa de omenos cât n-aș putea nicicând să povestesc cu vorba. Acu, de-a mai rămas ceva de spus, să spună Antigono, care a auzit din gura mea de mii de ori povestea.

Antigono, răsucindu-se către sultan, îi zise:

— Stăpâne, fata ți le-a spus pe toate, așa cum mi le-a spus și mie în repetate rânduri și așa precum mi-au spus și oamenii aceia de treabă care au adus-o pân' la Baffa. Un singur lucru nu ți-a spus și eu socot că n-a făcut-o din pricină că nu se cade să spună tocmai ea aceasta; și-anume, mărturia dată de oamenii aceia și de nevestele lor despre viața cinstită pe care a dus-o dimpreună cu călugărițele, despre virtutea ei și toată a ei purtare, ce-i vrednică de laudă, despre potopul cel de lacrimi pe care l-au vărsat femeile și oamenii aceia când, dându-mi-o în pază mie, s-au despărțit de ea. Lucruri ce, dacă aș sta să le înșir cu de-amănuntul, așa precum mi-au fost și mie povestite, nu azi, dar nici la noapte n-aș mai ajunge să sfârșesc. De ajuns să-ți spun atâta că (după câte mărturiseau ei prin cuvintele lor și după câte mi-am dat eu singur seama) măria-ta te poți lăuda că ai cea mai frumoasă fată, cea mai vrednică și mai cinstită din câte fete de împărat mai sunt pe lumea asta.

Sultanul, auzind acestea, simți că-i crește inima de bucurie și prinse a se ruga să-l lumineze Dumnezeu, astfel încât să poată răsplăti cum se cuvine pe cei ce-i preacinstiseră copila și mai cu seamă pe regele Ciprului, care i-o trimisese acasă cu atâta cinste și alai; apoi, la câteva zile după acestea, răsplătindu-l pe Antigono cu daruri împărătești, îi îngădui să se întoarcă în Cipru și mulțumi regelui prin scrisori și prin trimiși de vază, aleși anume pentru aceasta, de toate cele ce făcuse pentru

copila sa. Și, dorind el să ducă până la capăt câte începuse a face, să-și deie adică fata după regele din Garbo, îi deslușì acestuia toată povestea fetei, scriindu-i că de cumva ar mai fi vrut-o de nevastă, să și trimită după dânsa. Regele din Garbo foarte se bucură de-o veste așa de bună și trimițând o seamă de cavaleri și doamne ca să-i aducă fata, o întâmpină cu mare bucurie. Iar dânsa, care se culcase cu opt bărbați la rând, cam de vreo zece mii de ori, cu dânsul se culcă fecioară, ba încă dându-i și dovada cum că era neprihănită; pe urmă, ca regină, trăi ferice lângă dânsul ani mulți și îmbelșugați, de unde s-a iscat și vorba: *Gurița sărutată în veci nu vestejește, ba dimpotrivă, ca și luna, din lună-n lună se-nnoiește*.

POVESTEA A OPTA

Contele d'Angers, învinuit pe nedrept, e surghiunit din țară și nevoit să-și lase copilașii în Anglia, pe fiecare într-altă parte; întorcându-se pe ascuns din Scoția, îi găsește cu bine și apoi, intrând ca grăjdar în oastea regelui Franței, până mai la urmă e dovedit nevinovat și i se face dreptate.

Doamnele suspinară îndelung, înduioșate de feluritele întâmplări ale frumoasei Alatiel; dar cine poate ști care era pricina acelor suspine? Se prea poate că unele din ele să fi suspinat mai degrabă de dorul atâtor nunți la rând, decât de mila miresei. Ci lăsându-le deoparte pe acestea, după râsul stârnit de ultimele cuvinte ale lui Pamfilo, regina, văzând că-și isprăvise povestea, se întoarse către Elisa și-i porunci să intre și ea în horă cu o poveste de-a ei. Iar dânsa, bucuroasă, prinse a grăi astfel:

— Cuprinzător e câmpul căruia noi în lung și-n lat îi măsurăm astăzi cuprinsul, și orișicine poate să afle miez povestii sale, nu unul, ci chiar zece, căci soarta din belșug l-a semănat cu întâmplări, și triste și ciudate. Drept care, alegând și eu o întâmplare din atâtea, voi spune cum că împărăția Romei, trecând din stăpânirea Franței în cea germană, se iscă între cele două popoare o vrăjmășie cruntă și-o luptă necurmată; din care pricină, fie pentru a-și apăra țara, fie pentru a-și spăla rușinea, regele Franței împreună cu un fiu de-al său puseră la grea încercare

puterile țării și, ajutați fiind de rude și de prieteni, adunară oștire câtă frunză și iarba și-i porunciră cale împotriva dușmanului. Dar până a nu pleca și ei la drum, ca să nu-și lase țara fără cârmuitor, cunoscându-l pe Gualtieri, conte d'Angers, ca om de neam și înțelept, slujitor și prieten credincios, părându-li-se lor c-ar fi mai potrivit ca fire cu viața de la curte decât cu osteneala luptei, deși se pricepea prea bine la războaie, îl lăsară pe el drept înlocuitor și stăpân pe întreaga cârmuire a regatului, și apoi porniră la drum.

Gualtieri se puse pe lucru, muncind cu înțelepciune și cu rânduială în slujba încredințată și sfătuindu-se întru toate cu regina și cu nora ei; și, deși doamnele fuseseră lăsate în paza lui, el le cinstea ca pe stăpâne și ca atare le slujea.

Frumos la trup și de ani vreo patruzeci la număr, Gualtieri era plăcut la chip și ales întru deprinderi ca nimeni altul în toată țara. Apoi, pe lângă acestea, n-ai fi putut găsi pe vremurile acelea un cavaler mai dulce și mai duios la vorbă și nici vreunul să se poarte mai mândru îmbrăcat ca el. Or, regele Franței și fiul său fiind plecați în război, și murind între acestea femeia lui Gualtieri - care-i lăsase doi copii, o fată și-un băiat - cum tot umbla el pe la curte și tot sfătuia cu doamnele de treburile țării, se întâmplă ca nora regelui să pună ochii pe el și cântărindu-i cu drag nespus făptura și deprinderile alese, să înceapă într-ascuns cu patimă a-l iubi. Și, simțindu-se ea tânără și proaspătă, iar pe el știindu-l fără femeie, cugetă că nu-i va fi greu să-și împlinească voia; de aceea, socotind că doar rușinea avea să-i stea în cale, se hotărî s-o alunge și să-i mărturisească toată iubirea ei. Drept care într-o bună zi, aflându-se ea singură și socotind că-i vremea să-și potolească focul, destăinuindu-și dragostea, trimise după el, ca și când alte cele ar fi dorit să-i spună.

Gualtieri, ale cărui gânduri erau departe mult de cele ale femeii, i se înfățișă pe dată și, după ce se așezară pe voia ei pe-un pat, singuri într-o odaie, cavalerul o întrebă în

două rânduri de ce anume îl chemase. Femeia, după ce tăcu o vreme, în cele din urmă, îmboldită de iubire și împurpurată de rușine, începu să-i spună, cu vorba ruptă de suspine, așa precum urmează:

— Iubit și dulce prieten, domnia-ta, prea înțelept cum ești, îți poți da lesne seama cât de firavă e firea bărbatului și a femeii, ba din anume pricini a unora dintre femei chiar mai șubredă decât a celorlalte. De aceea, în fața celui ce judecă pe drept, păcatul, chiar dacă e la fel în toți, se cade pedepsit în fiecare altminteri. Or, de-i așa cum zic, cine ar putea să spună că nu-i mai vrednic de ocară omul, fie el bărbat ori femeie, ce nevoit fiind să muncească ca să-și câștige pâinea, se lasă totuși furat de iubire, decât de pildă o femeie trăită în huzur și avută, căreia toate poftele i se împlinesc din plin. Eu una, zău, nu cred să se găsească cineva care să spună asta. Din care pricină socotesc că averile și huzurul unei atari femei îi sar într-ajutor și-i ușurează vina, de cumva tocmai ea se lasă ispitită de dragoste; iar dacă totuși îi rămâne încă vreun dram de vină, și aceea i se iartă, dacă a știut să aleagă un iubit vrednic de dragostea ei. Or, de vreme ce la mine, după câte socot eu, și bogăție afli, și alegere cu cap, și altele ce îndeamnă la iubire, cum ar fi tinerețea mea sau calea lungă ce mă desparte de bărbat, toate acestea s-ar cădea să-mi sară într-ajutor și partea mea s-o țină în dragostea ce-ți port. Și de-or putea să aibă în sufletul tău același răsunet pe care îl au în sufletul înțelepților, atunci te rog frumos să-mi vii într-ajutor și să mă sfătuiești. Nu mint când spun că, fiind bărbatul meu așa de departe de mine și eu nefiind în stare să-mi birui poftele trupești și nici puterea dragostei, ce amândouă ascund atari puteri în ele încât nu doar pe noi, femei plăpânde, ci chiar bărbați puternici au izbutit să înfrângă și înfrâng și astăzi încă, aflându-mă eu în tihna și belșugul în care mă vezi, m-am lăsat prinsă în mrejele iubirii și-n voia ei mi-am părăsit făptura. Și, deși bine știu că lucru-acesta, de-ar fi să-l știe

și ceilalți, n-ar fi tocmai cinstit, de-l tăinuiesc socot că nu mai ai la ce să-l judeci ca atare; unde mai pui că dragostea ține într-atât cu mine, încât nu numai că nu mi-a orbit mintea în alegerea iubitului, dar mi-a sărit și într-ajutor scoțându-mi-te în cale și învrednicindu-te pe tine de dragostea unei femei ca mine. Căci eu, de nu mă înșală părerile sau ochii, te socotesc cel mai frumos, cel mai plăcut, cel mai fermecător și înțelept curtean și cavaler din tot regatul Franței; și precum pot de mine să zic că-s fără soț, la fel și despre tine pot spune că nu ai nevastă. De aceea dar, te rog, pe dragostea ce-ți port, să mă îndrăgești și tu și să ai milă oarecum de tinerețea mea, care de dorul tău se mistuie cu-ncetul ca gheața lângă foc.

Acestor vorbe le urmară atâtea lacrimi slobozite, încât femeia care încă ar mai fi vrut să-l roage nu mai găsi puteri să sufle nici o vorbă; și, aplecându-și fața, aproape biruită, se rezemă cu capul plângând de pieptul lui.

Contele, credincios stăpânului său, dojeni cu asprime netrebnica iubire a femeii și îndepărtând-o de la el, căci sta să-i sară-n brațe, i se jură că mai degrabă ar fi îndurat să-l taie în mii de bucățele, decât să rabde în el sau în oricare altul ocară ca aceasta față de domnul său. Femeia, auzindu-l, își uită ca prin farmec dragostea și arzând de-o mânie cumplită îi zise:

— Mojic ce ești, crezi c-am să rabd să-mi terfelești iubirea? Las' că-ți arăt eu ție: de vreme ce-mi vrei moartea, oi pune eu să te omoare și să te-alunge din regat!

Și zicând așa, își vârî mâinile în păr, răvășindu-l și smulgându-și-l, iar apoi, rupându-și hainele pe piept, începu să țipe cât o ținea gura:

— Săriți! Săriți! Contele d'Angers vrea să mă necinstească!

Contele, auzind una ca asta, cum de invidia curții se îndoia mai mult decât de propriu-i cuget, temându-se ca nu cumva din pricina ei să se pună mai mult temei pe vorbele femeii decât pe nevinovăția sa, se ridică degrabă în

picioare și, ieșind din odaie și din palat, dădu fuga la el acasă, unde, fără a mai chibzui cu nimeni, își urcă copiii pe cal și, încălecând și el alături, porni cu ei cu tot în grabă mare spre Calais.

La țipetele doamnei se adunară o groază de curteni, care văzând-o în ce hal era și auzind de ce țipase, nu numai că-i dădură crezare imediat, dar mai și adăugară pe deasupra că purtarea aleasă și plină de farmec a contelui fusese ticluită anume și din vreme, numai și numai ca să poată să-și atingă ținta; și numaidecât se repeziră la casele contelui ca să-l prindă; dar fiindcă nu-l găsiră, furară tot ce se găsea în ele și pe urmă le dărâmară până-n temelii. Vestea, așa rușinoasă cum era, trecând din gură-n gură, ajunse în tabără, la urechile regelui și ale fiului său. Drept oare aceștia, mânioși peste măsură, îl osândiră pe conte dimpreună cu urmașii săi la surghiun pe viață, făgăduind răsplată împărătească aceluia ce viu sau mort l-ar fi adus în fața lor.

Contele, amărât la gândul că, fugind, din nevinovat ce era, el singur se învinovățea, ferindu-se de oameni și fără a fi recunoscut, ajunse la Calais, iar de acolo, împreună cu copiii, trecu degrabă în Anglia, unde îmbrăcat în straie de cerșetor luă drumul Londrei. Până a nu intra însă în oraș, povățui copiii cu vorbe multe și înțelepte la două lucruri mai cu seamă: întâi și întâi să-și poarte cu răbdare sărăcia în care soarta îi azvârlise cu dânsul dimpreună fără de vina lor; iar în al doilea rând, de-și aveau dragă viața, să nu spună nimănui nici de unde și nici ai cui erau. Băiatul, pe nume Luigi, avea vreo nouă ani, iar fata, căreia îi zicea Violante, să tot fi avut vreo șapte; copiii, pe cât putură, bieții, cu vârsta lor plăpândă, pricepură bine povața părintească și-o dovediră și prin fapte când se ivi prilejul. Dar, spre a-i ascunde și mai bine, contelui i se păru nimerit să le schimbe și numele; de aceea îi zise băiatului Perotto, iar fetiței Giannetta. Și, ajungând ei la Londra, așa în zdrențe cum erau, se puseră a cerși rugându-se pentru

pomană, așa precum adesea vezi cerșind și pe la noi francezi vagabonzi.

Or, într-o bună zi, nimerindu-se ei într-acest chip la ușa unei biserici, se întâmplă ca tocmai atunci să iasă din biserică o doamnă de vază, soția unuia din mareșalii regelui, care, văzându-l pe conte împreună cu cei doi copilași care cereau de pomană, îl întrebă de unde era și de erau ai lui copiii. Contele răspunse că era din Picardia și că din pricina unei nemernicii săvârșite de-un fiu al său mai mare fusese nevoit să-și ia lumea în cap, dimpreună cu mezinii. Doamna, miloasă din fire, se uită la fetiță și aflând-o pe placul ei, căci era frumoasă, gingașă și plăcută, îi zise:

— Om bun, dacă te învoiești să-mi lași fetița asta, de vreme ce pare cuminte, eu bucuros o iau la mine și, de-o fi vrednică la treabă, când o să-i vină vremea, am s-o mărit și poți fi încredințat că n-o să-i meargă rău.

Contele, bucuros nevoie mare, îi răspunse degrabă că se învoiește și i-o dădu cu lacrimile în ochi, rugând-o să-i poarte de grijă. Apoi, văzându-și fata așezată și bine știind și-n a cui casă, cugetă să nu rămână mai mult pe locul acela; drept care, tot cerșind, străbătu de-a curmezișul insula, cu mare greu ce-i drept, ca unul care nu era deprins să umble pe jos, și ajunse dimpreună cu Perotto în Țara Galilor. Acolo se afla încă unul din mareșalii regelui, care trăia pe picior mare și ținea pe lângă casă o mulțime de slujitori; la curtea lui, contele se obișnui să tragă adesea, dimpreună cu copilul, spre a căpăta de mâncare. Or, aflându-se acolo la vremea aceea și unul din feciorii mareșalului, care împreună cu alți copii de domn își făceau joaca cu întreceri la sărituri și fugă, Perotto se amestecă și el în joc și începu la fel cu ei, ba și mai bine încă, să sară și să fugă. Treabă ce, nimerindu-se o dată s-o vadă și mareșalul regelui, placându-i purtarea băiatului, întrebă cine era. I se răspunse că e copilul unui om sărac, ce nimerea uneori pe acolo să ceară de pomană. Mareșalul puse să i se ceară copilul și contele, care de mult se tot

ruga lui Dumnezeu să-și facă și pomană asta, i-l dădu bucuros, deși i se rupea inima la gândul că se desparte de copil.

Căpătuindu-și copiii, contele se gândi să nu mai șadă-n Anglia; de aceea, făcu ce făcu și trecu în Irlanda, unde, ajungând la Stanford, intră ca slugă la un cavaler al unui conte de pe acolo, făcând tot soiul de treburi, cum face orișice grăjdar. În locul acela, fără a-l cunoaște nimeni, rămase multă vreme, ducându-și zilele cu trudă și cu destule lipsuri.

Violante, căreia îi zicea acum Giannetta, creștea din an în an și-n trup și-n frumusețe pe lângă blânda doamnă din Londra; și atâta drag prinseseră de ea și doamna, și bărbatul, și-ai casei, și străinii, și toți cei care o cunoșteau, de nu-ți venea să crezi minune ca aceasta: căci n-ai fi găsit om care văzând-o cum se poartă să n-o găsească vrednică de bine și de fericire. Din pricina aceasta doamna, care o primise din mâinile părintelui ei, fără să afle despre dânsul mai mult decât aflase din gura lui, își puse-n gând s-o mărite potrivit stării și neamului ei, pe care îl socotea de rând. Dar Dumnezeu, preadreptul, știind-o de viță veche și pe deplin nevinovată, hotărî altminteri; și ca să nu încapă pe mâna cine știe cui - un vlăstar de neam ca ea - cuvine-se să credem că cele întâmplate s-au săvârșit astfel din mila lui cerească.

Doamna cu care sta Giannetta avea de la bărbatul ei un singur fecior și-l îndrăgeau părinții că pe ochii lor din cap; nu numai fiindcă Dumnezeu îl făcuse băiat ci și pentru că tare vrednic se arăta a fi, și cuviincios, și iscusit, și mai viteaz, și mai frumos ca orișicare altul. Băiatul, cu vreo șase ani mai vârstnic ca Giannetta, văzând-o cum era, ca ruptă din soare, se îndrăgosti de ea până peste urechi, de nu mai cunoștea ziua de noapte. Dar, fiindcă își închipuia că fata nu-i de neam, nu numai că nu cuteza s-o ceară de nevastă părinților săi, dar se mai și temea - dacă cumva s-ar fi aflat că o iubește - să nu fie ținut de rău că-și alesese o

iubită nevrednică de el, de aceea, pe cât putea, își tăinuia iubirea și, tăinuind-o, îl muncea mai rău decât dac-ar fi spus-o. Apoi, de la o vreme, de atâta amar și fiere, căzu la pat bolnav și încă rău de tot. Fură chemați mulți doctori să-l caute; și-l căutară, dar nefiind chip să-i afle boala, pierdură toți nădejdea de a-l vindeca vreodată. Din pricina aceasta și tatăl său și maică-sa răbdau atâta chin și atâta suferință, încât un dram mai mult i-ar fi răpus pe dată; și în mai multe rânduri cu rugi fierbinți îl întrebară de pricină răului, dar feciorul ofta numai din greu sau le spunea că-l mistuie durerea și că moare.

Într-o zi, cum îi ședea alături un doctor tânăr foarte, dar priceput la carte, și îl ținea de mână pe locu-n care doctorii aud cum bate inima, se nimeri să intre tocmai atuncea în odaie, cu o treabă oarecare, Giannetta, care, de dragul maică-si, îl îngrijea cu multă râvnă. Tânărul, de îndată ce-o văzu, fără a clinti și fără a scoate o vorbă, simți că-i cresc în piept văpăile iubirii și sângele pe îndată prinse a-i zbucni mai tare. Doctorul simți numaidecât bătaia și, deși se miră în sinea lui, rămase nemișcat să vadă cât mai ține. Și ce să vezi: nici nu ieși fata bine pe ușă că bătaia se și potoli; doctorul chibzui atunci c-a dat de urma bolii. Și după o vreme, ținându-l mereu pe tânăr de mână, o chemă din nou pe Giannetta, ca și cum ar fi vrut s-o întrebe de ceva. Fata veni pe dată, dar nici nu păși bine în odaie, că bătaia sângelui prinse din nou a se înteți și cum plecă se potoli ca prin farmec. Deci, socotindu-se doctorul pe deplin încredințat de pricina bolii, se ridică și, luând deoparte pe părinții băiatului, le zise:

— Sănătatea feciorului vostru nu stă în puterea noastră, ci în mâinile Giannettei, pe care, din anumite semne, fără de nici o îndoială, am înțeles că o iubește cu patimă, deși, pe câte văd, ea pare a nu-și da încă seama. Acu, dacă vi-i dragă viața băiatului, știți bine ce aveți a face.

Părinții, auzind una ca asta, deși îi mâhnea că bănuiala lor se adeverise dreaptă și ca atare ar fi trebuit să i-o deie

băiatului de nevastă pe Giannetta, se arătară mulțumiți că, de bine de rău, boala își avea barem leac. De aceea, cum plecă doctorul, se duseră împreună la bolnav și doamna îi spuse așa:

— Copile drag, n-aș fi crezut vreodată c-ai să-ți ascunzi de mine dorințele, oricare ar fi fost ele și mai cu seamă când știai că te prăpădești cu zile ducându-le dorul. Căci s-ar fi cuvenit să știi că nu-i pe lume lucru pe care să-l pot face spre mulțumirea ta și să nu-l fac, doar dacă cumva n-o fi vreun lucru necinstit. Dar de vreme ce așa ai socotit să te porți, Dumnezeu, dovedindu-ți mai multă îndurare decât ți-ai dovedit tu singur, ca să nu te prăpădești de această boală, ne-a deslușit pricina răului, care nu-i alta decât iubirea multă ce-o porți unei copile. La drept vorbind, n-ai fi avut la ce să-ți tăinuiești iubirea, căci ea-i a tinereții și, dacă n-ai iubi, n-aș da un ban pe tine. De aceea, dragul mamii, nu te feri de mine și spune-mi ce te doare, iar gândurile și aleanul ce te-au adus la pat alungă-le și alină-ți focul; căci una vreau să crezi și anume că nu e lucru să mi-l ceri, pe care eu, de-mi șade în putere, să nu-l înfăptuiesc pe dată, ca una ce te am drag, mai drag și decât viața. Alungă de la tine și frica și rușinea și spune-mi de-s în stare să-ți vin într-ajutor; iar de-i găsi cumva că nu mă ostenesc destul ca să-ți plinesc dorința, socoate-mă pe mine drept maica cea mai crudă din câte-n lumea asta purtat-au prunci la sân.

Tânărul auzind cuvintele maică-si, dintru început fu cuprins de rușine, dar apoi, cugetând că nimeni altul n-ar fi putut mai bine decât ea să-i împlinească voia, alungă rușinea și-i zise astfel:

— Doamnă, un singur lucru m-a îndemnat să-mi tăinuiesc iubirea și anume faptul că bătrânii, după câte am priceput eu, nu vor să-și mai aducă aminte de tinerețea lor. Dar, bună cum te văd și îngăduitoare, nu numai că mă îndemni să nu tăgăduiesc câte-ai bănuit despre mine, dar mă aduci a-ți spune și cine îmi este dragă, de mi te legi,

precum ai zis și pe cât poți, să-mi împlinești dorința. Și atunci de bună seamă m-oi vindeca cu totul.

Femeia (punând prea mult temei pe cele câte apoi se întâmplară tocmai anapoda decât le potrivise ea cu gândurile ei) îl îndemnă să-i spună tot, tot ce-i ședea pe inimă, căci ea fără întârziere i-ar fi împlinit dorința.

— Mamă, grăi atunci băiatul, frumusețea și purtarea vrednică de laudă a Giannettei noastre, faptul că n-am putut-o face nici barem să-și dea seama de dragostea ce-i port, necum să aibă milă de suferința mea, precum și faptul că n-am cutezat să-mi spun amarul nimănui, m-au adus în halul în care mă vezi; iar dacă cele făgăduite de tine n-or ajunge să se împlinească într-un fel sau altul, poți fi încredințată că nu mai am mult de trăit.

Femeia, socotind că-i mai nimerit să-l mângâie decât să-l dojenească, răspunse zâmbind:

— Băiete, băiete! Pentru atâta lucru ai căzut la pat? Fii liniștit și las' pe mine, c-am să te vindec eu.

Tânărul, plin de nădejdi, în scurtă vreme se întremă, iar maică-sa, bucuroasă, începu a chibzui cum să facă și să dreagă ca să se țină de făgăduința dată. Și într-o bună zi, chemând-o pe Giannetta, începu s-o întrebe, mai cu gluma, mai cu vorbă bună, dacă nu cumva are vreun iubit. Fata, roșindu-se până în vârful urechilor, răspunse:

— Doamnă, unei biete fete izgonite de la casa ei și care-și duce viața slujind pe la străini nu-i șade bine și nici nu se cade să-i stea capul la dragoste.

La care doamna îi răspunse:

— Dacă n-ai iubit, ți-om găsi noi unul, ca să te bucuri și tu de viață și să afli desfătare în farmecele tale; frumoasă precum ești nu se cuvine să rămâi fără iubit la vârsta ta.

— Doamnă, răspunse Giannetta, domnia-ta m-ai scos din sărăcia în care trăiam împreună cu părintele meu și m-ai crescut ca pe copila ta; de aceea s-ar cădea să-ți fac oricând pe voie. Dar de nu pot acum să-ți împlinesc dorința, nu cred că-s vinovată. De vrei cumva să mă măriți,

am să-mi iubesc bărbatul, dar pe-altul niciodată; căci din strămoși doar cinstea mi-a mai rămas drept moștenire; iar pe aceea, cât trăiesc am s-o păzesc cu strășnicie și-am să mi-o păstrez întreagă.

Cuvintele acestea se arătară a fi cu totul potrivnice socotelilor pe care și le făcuse femeia ca să-și poată ține făgăduiala față de fecior. Dar, înțeleaptă cum era, lăudă totuși în sinea ei răspunsul fetei, și-i zise apoi:

— Se poate una ca asta, Giannetta? Dar dacă regele, de pildă, ce-i tânăr cavaler, precum și tu frumoasă jupâniță, ți-ar cere o mărturie a dragostei ce-i porți, ai cuteza să i te împotrivești?

La care Giannetta răspunse numaidecât:

— Regele m-ar putea sili; dar cu învoirea mea n-ar izbuti nicicând să aibă ceva de la mine, dacă lucrul n-ar fi cinstit.

Doamna pricepându-i hotărârea, lăsă deoparte vorba și chibzui s-o pună la încercare: îi spuse dar băiatului că de îndată ce se va însănătoși s-o ia pe fată cu el într-o odaie și să încerce apoi să-și stâmpere dorința; căci socotea, zicea femeia, că nu se cade tocmai ea să-i predice fetei și să se roage de ea pentru feciorul ei, ca o mijlocitoare de rând. Tânărul nu se arătă nici pe departe mulțumit de sfaturile maică-si și sănătatea lui se înrăutăți din nou. Doamna, văzând acestea, mărturisi Giannettei câte pusese la cale, dar o găsi mai hotărâtă ca oricând să nu-și știrbească cinstea. Atunci îi povesti și bărbatului ei câte făcuse și, deși lucrul li se părea din cale-afară de greu, hotărâră amândoi să deie băiatului de nevastă pe Giannetta, socotind că-i mai bine să-și aibă copilul sănătos alături de o nevastă nepotrivită cu neamul lui, decât mort și fără de nevastă. Și după nesfârșite tocmeli și chibzuieli o făcură și pe asta. Giannetta fu nespus de bucuroasă și cu inima smerită îi mulțumi lui Dumnezeu că nu-și uitase de dânsa; dar, cu toată fericirea ei, nu cuteză nicicând să spună c-ar fi mai mult decât copila unui sărman picard. Tânărul se vindecă pe deplin, se cunună cu fata mai fericit ca

orișicare și începu cu dânsa din plin să se desfete.

Perotto, rămas în Țara Galilor la mareșalul regelui, crescând și el, fu îndrăgit de nobil și se făcu frumos și vrednic de nu-i găseai pereche în toată țara; căci nu era ispravă de arme, fie luptă, întreceri sau turnir în care el să poată fi bătut. I se zicea Perotto Picardul și-și făurise faimă și nume cu răsunet. Iar Dumnezeu, care nu-i uitase surioara, îi dovedi că nici de el nu-și uită cu una, cu două. Abătându-se în ținuturile acelea o molimă grozavă, boala seceră aproape jumătate din băștinași, iar cei rămași mai toți fugiră care pe unde, încât părea că locul e părăsit de lume. În molima aceasta se prăpădi și mareșalul și nevasta lui cu un fecior de-al lor și alții mulți, nepoți, și frați, și rude; nu rămase de pe urma lor decât o fată tocmai bună de măritat și Perotto dimpreună cu alți câțiva feciori de casă. Și potolindu-se de la o vreme molima, fata, sfătuită de cei ce mai erau în viață, spre bucuria lor, îl alese pe Perotto de bărbat, căci era tânăr, vrednic și iscusit la treabă, și-n felul acesta îl făcu stăpân pe toată moștenirea ei. Nu trecu mult timp și auzind regele Angliei că-i murise mareșalul, cum cunoștea și dânsul vitejia lui Perotto Picardul, îl așeză în scaunul răposatului și-l făcu mareșal. Aceasta e povestea celor doi copii nevinovați ai contelui d'Angers, pe care el îi părăsise-n lume și-i socotea pierduți.

Trecuseră mai bine de optsprezece ani de când contele d'Angers fugise din Paris și se afla-n Irlanda, pe unde își ducea ca vai de lume zilele, când, ajuns la vârsta căruntеții, i se făcu dor de copiii săi și dori să vază ce se întâmplase cu ei. Dar, știindu-se pe sine cu totul preschimbat din ceea ce fusese odinioară pe vremea tinereții sale, când huzurea de bine, și simțindu-se mai vânjos la trup acum, după viața de trudă pe care o îndurase, se despărți sărac și rupt de stăpânul său, pe care îl slujise ani de-a rândul, și plecă în Anglia. Ajuns acolo, se duse drept la locul unde-l lăsase pe Perotto și-l găsi mareșal și om de mare vază, sănătos, voinic și chipeș,

lucru care îl mulțumi foarte; de spus însă nu-i spuse cine era, dorind să știe întâi și rosturile fetei. Din care pricină porni mai departe la drum și până la Londra nu se opri. Acolo, întrebând pe ascuns despre doamna la care-și lăsase copila și despre starea ei, află că Giannetta se măritase cu feciorul doamnei. Mare-i fu bucuria și socoti bătrânul că tot ce îndurase atâția ani de zile era nimica toată, de vreme ce-și găsea acum copiii sănătoși și așezați cu bine. Dornic să-și vadă fata, se puse dar să dea târcoale casei în care locuia, îmbrăcat în straie de cerșetor. Și într-o bună zi, văzându-l Giachetto Lamiens (așa-i zicea bărbatului Giannettei), i se făcu milă de sărăcia și bătrânețea lui și porunci unei slugi să-l ducă în casă și să-i deie de mâncare; iar sluga îi ascultă porunca.

Giannetta avusese cu Giachetto mai mulți copii, dintre care cel mai mare n-avea mai mult de opt ani, copii mai drăgălași și mai frumoși ca nimeni alții. Copilașii, de îndată ce-l văzură pe conte mâncând, cât ai bate din palme se adunară roată în jurul lui, bucuroși nevoie mare, de-ai fi crezut că simt prin tainice puteri că el e moșul lor. Iar contele, știind că-i erau nepoți, îi mângâia cu dragoste și dor, din care pricină copiii nicicum nu mai voiau să se despartă de dânsul, deși dascălul lor îi chema mereu. Giannetta, auzind acestea, ieși dintr-o odaie și începu să strige la copii, amenințându-i cu bătaia, de nu se supuneau pe dată. Copiii se puseră pe plâns, zicând că vor să stea cu moșul, care îi iubea mai tare decât dascălul. La auzul acestor vorbe, și contele și doamna făcură haz de ele. Și vrând el să-și cinstească fata, ca pe-o doamnă ce era, se ridică în picioare, nu ca părinte, ci ca un om sărman căruia-i dai pomană; și văzând-o, o bucurie fără margini îi copleși inima. Giannetta însă nu-l cunoscu nici atunci, nici mai târziu, căci se schimbase tare mult: bătrân, încărunțit, bărbos, și slab, și ars de soare nici n-aducea măcar cu cel de altădată. În cele din urmă, văzând Giannetta că nu-i chip să despartă copiii de dânsul și că de i-ar fi dus cu sila

s-ar fi pornit pe plâns, porunci dascălului să-i mai lase să stea o bucată de vreme cu bătrânul.

Între acestea se nimeri să se întoarcă acasă părintele lui Giachetto, mareșalul, și să audă din gura dascălului cele întâmplate cu copiii. Din care pricină, cum n-o prea avea la inimă pe Giannetta, zise:

— Lasă-i în plata Domnului și a urgiei sale! Că neamul prost tot la obiele trage. Dacă din mamă-s viță de calic, nu-i de mirare că tot cu ei se adună.

Contele îi auzi vorba și se întunecă la suflet; dar aplecând spinarea rabdă și ocara asta, așa precum răbdase și altele atâtea. Giachetto, care auzise și el de bucuria cu care copiii îl întâmpinaseră pe bătrân, adică pe conte, deși nu-i prea venea la socoteală, porunci de dragul lor și ca să le mai curme plânsul, să-l lase să se aciuiască la casa lui, de s-ar fi învoit c-o slujbă oarecare. Bătrânul răspunse c-ar rămâne bucuros de i s-ar da vreo treabă de grăjdar, căci toată viața lui de cai se îngrijise și alta nu știa să facă. I se dădu dar cal, să-l aibă-n grijă sa, și când sfârșea cu lucrul se apuca de joacă cu copiii.

În vreme ce soarta rânduia într-acest chip viața contelui d'Angers și a copiilor săi, se întâmplă ca regele Franței, care în mai multe rânduri încheiase pace cu nemții, să moară și-n locul lui să fie încoronat drept rege feciorul său, cel cu nevasta cu pricina. Noul cârmuitor, după un răstimp de pace, porni din nou cumplită războire, la care regele Angliei, ca unul ce se afla a fi rudă cu dânsul, îi trimise într-ajutor oștire multă, sub cârmuirea lui Perotto, mareșalul său, și a lui Giachetto Lamiens, feciorul celuilalt mareșal, cu care porni la drum și contele d'Angers; și, aflându-se el pe câmpul de bătaie, rămase multă vreme acolo, în slujba de grăjdar, fără a-l cunoaște nimeni. Și, iscusit cum era, fie cu fapta, fie cu vorba, făcu mult bine, cu mult mai mult decât ar fi putut să facă altminteri, cu slujba lui neputincioasă.

La vremea acestui război se întâmplă ca regina Franței

să cadă la pat bolnavă rău; și simțind ea că i se apropie sfârșitul, mustrată de păcate, se spovedi smerită arhiepiscopului din Rouen, om evlavios și bun ca pâinea caldă; iar printre alte păcate îi povesti și nedreptatea făcută contelui d'Angers din pricina ei. Or, cum i se părea că nu-i de ajuns atâta, începu să povestească întâmplarea de-a fir-a-păr și altor mulți curteni, rugându-i să stăruie pe lângă rege și să facă în așa fel, încât fie contele, de mai era în viață, fie vreunul din copiii săi, să-și redobândească drepturile și starea cuvenită. Apoi, nu după multă vreme, petrecându-se ea din viață, fu îngropată cu multă cinste. Regele, auzind din gura altora mărturisirea ei, oftă și el amarnic la gândul celor pătimite pe nedrept de conte, și porunci pe dată să se dea zvon în oaste și într-alte părți că acela care-i va aduce știri despre contele d'Angers sau despre careva dintre copiii săi avea să fie răsplătit împărătește pentru fiecare știre în parte; căci mulțumită mărturisirii făcute de regină, contele era nevinovat de cele câte îi aduseseră surghiunul și ca atare măria-sa poftea să-l reașeze în rangul său de drept, ba chiar într-altul și mai mare.

Contele, preschimbat în grăjdar cum era, auzind acestea și știindu-le adevărate, se duse degrabă la Giachetto și-l rugă să meargă dimpreună cu el la Perotto, căci dorea cu tot dinadinsul să le arate aievea pe cel căutat de rege. Și după ce toți trei se adunară laolaltă, socotind contele că venise vremea să se arate, îi spuse lui Perotto:

— Băiete dragă, Giachetto aici de față e însurat cu sora ta, dar zestre încă n-a avut; de aceea spre a nu rămâne fată fără zestre, socot că i se cade lui și numai lui răsplata pe care regele a făgăduit-o și pe care el o va primi de îndată ce-i va dovedi că tu ești fiul contelui d'Angers, că Violante e sora ta și nevasta lui, iar eu contele d'Angers, părintele vostru.

Perotto auzind acestea îl privi pe conte cu luare-aminte și-l recunoscu pe dată; de aceea i se aruncă plângând la

picioare și-l îmbrățișă, zicând:

— Bine te-am găsit, iubite tată.

Giachetto, auzind dintâi câte spusese contele și văzându-l apoi și pe Perotto la picioarele lui, simți atâta bucurie cu uluire amestecată, încât nici nu știa, sărmanul, ce să mai facă și să zică. Ci, dând deplină crezare celor auzite și foarte rușinându-se de cuvintele de ocară pe care le azvârlise contelui pe vremea când era grăjdar, i se lăsă și el plângând la picioare și cu umilință îi ceru iertare pentru cele săvârșite în trecut; iar contele, sculându-l de jos, îl iertă din toată inima. Apoi, după ce fiecare în parte își povesti povestea lui, plângând și bucurându-se împreună, Perotto și Giachetto doriră să-l îmbrace pe conte cu straie potrivite rangului ce-l avea; dar el se împotrivi cu înverșunare, zicând că voia mai întâi să-l știe pe Giachetto sigur de răsplată și că dorea de asemenea să se înfățișeze regelui, așa cum era, în haine de grăjdar, ca să-i sporească și mai mult rușinea. Giachetto, însoțit de conte și de Perotto, se înfățișă dar regelui și-i spuse că e gata să-i arate pe conte și pe copiii săi, dacă-și ținea făgăduința, precum fusese vorba. Regele porunci să se aducă fără întârziere darurile cuvenite de fiecare știre-n parte, spre bucuria lui Giachetto care nu-și mai putea lua ochii de la atâtea minunății; apoi îl înștiință că, dacă așa precum zicea poate să i-l arate pe conte și pe copiii săi, e slobod să pună mâna pe daruri. Giachetto se trase înapoi și, împingând în fața sa pe conte și pe Perotto, răspunse:

— Stăpâne, iată aici pe tată și pe fiu; fata, care-i nevasta mea, nu se află acum aici, dar cu ajutorul Domnului o vei vedea curând.

Regele, auzind acestea, se uită la conte și, deși se schimbase mult, tot uitându-se la el izbuti în cele din urmă să-l recunoască. Atunci, cu lacrimile-n ochi, îl ridică de jos unde ședea în genunchi și-l sărută îmbrățișându-l și bucurându-se așijderi și de vederea lui Perotto. Apoi porunci să i se deie contelui fără întârziere straie

domnești, slujitori, cai și toate cele de trebuință rangului său la curte. Și porunca lui fu împlinită întocmai. Pe urmă îl preacinsti și pe Giachetto, dorind să știe și cele petrecute cu dânsul. Iar după ce Giachetto își primi răsplata cuvenită pentru că arătase regelui pe conte și copiii săi, contele d'Angers îi spuse:

— Primește din mărinimia stăpânului nostru darurile acestea și nu uita să spui părintelui tău că copiii tăi, nepoții lui și-ai mei, nu-s după mamă viță de pribeag și muritor de foame.

Giachetto primi darurile regelui și-și chemă nevasta și mama la Paris, unde veni și nevasta lui Perotto. Și acolo, cu toții dimpreună, la un ospăț de pomină, îl sărbătoriră pe conte, repus de rege în toate drepturile sale și încredințat cu noi puteri, și mai de seamă că înainte. Apoi, cu îngăduința contelui, plecară fiecare pe la casele lor, iar el trăi mai departe la Paris, slăvit de toată lumea până la capătul zilelor sale.

POVESTEA A NOUA

Bernabo din Genova, fiind înșelat de Ambrogiuolo, pierde o mulțime de parale și poruncește unei slugi să-i omoare nevasta nevinovată. Femeia scapă de la moarte și-n straie bărbătești slujește pe sultan; în cele din urmă, găsindu-l pe Ambrogiuolo, îl aduce pe Bernabo la Alexandria, unde vinovatul e pedepsit; iar ea îmbrăcând din nou veșminte femeiești, dimpreună cu bărbatul ei, se întorc avuți la Genova.

După ce Elisa își plini și ea datorința cu povestirea ei duioasă, regina Filomena, care era voinică și chipeșă la trup, iar la obraz plăcută și surâzătoare, se adună în sinea ei și zise:

— Se cade să ne ținem de învoiala ce-am legat cu Dioneo al nostru și tocmai de aceea, de vreme ce-am rămas numai noi doi cu rândul la povești, mi-oi spune eu dintâi povestea, iar el, așa cum ne-a rugat, s-o spună mai la urmă.

Și, zicând astfel, începu:

— Poporul obișnuiește adesea să spună un proverb, și anume că *acela care pe-altu înșală rămâne el cel păgubit*. Adevărul care zace în cuvintele acestea nu-i chip să-l dovedești altminteri decât prin multele întâmplări care-i încearcă pe oameni. De aceea, ținând seamă de hotărârea noastră, mă îndemn acum, iubite doamne, să fac dovada celor spuse; și socotesc să nu vă fie cu supărare aceasta, căci ascultându-mă pe mine, veți ști și voi în viitor să vă

feriți de cei ce-s necinstiți.

Se nimeriseră odată la Paris într-un han vreo câțiva italieni, negustători de mare vază, veniți cu felurite treburi, precum e obiceiul lor; și într-o seară după cină, șezând voioși în jurul mesei, se apucară să vorbească de una și de alta, până ce mai la urmă, din vorbă-n vorbă, ajunseră să pomenească și despre nevestele lor, pe care le lăsaseră acasă; și atuncea unul dintre ei se apucă să zică-n glumă:

— Nu știu ce face și ce drege nevastă-mea acasă; atâta știu că mie unul, când e să-mi pice-n mână vreo fetișcană care-mi place, așez colo deoparte iubirea de nevastă și-mi fac de cap cât pot cu fata.

Un altul zise atunci:

— Și eu fac ca și tine. Că dac-ar fi să cred cum că nevastă-mea mă înșală, ea ș-așa știu c-o face, iar dac-ar fi să nu cred, cu atâta mai vârtos m-ar înșela, de bună seamă; barem așa ne-o facem amândoi: îmi dai ce-ți dau și-ți dau ce-mi dai.

Al treilea, intrând și el în vorbă, ajunse pân' la urmă să zică același lucru și-n scurtă vreme toată ceata păru să cadă la învoială cu faptul că femeile nu-și pierd zadarnic vremea când sunt lăsate de capul lor. Doar unul singur dintre ei, pe care-l chema Bernabo Lomellin din Genova, grăi potrivnic lor, zicând că el, pesemne mai îndrăgit de Dumnezeu, avea drept soață o femeie desăvârșită întru toate virtuțile pe care se cuvine să le întrunească o femeie, ba în mare parte și un nobil sau chiar și un scutier; și că-n Italia toată nu-i mai găseai pereche; căci trup avea frumos, de ani era copilă încă, îndemânatică era, harnică tot pe-atâta și-n nici o treabă muierească, țesut cu arnice ori mătase, n-ai fi găsit ușor pe cineva s-o întreacă. Apoi pe lângă acestea, zicea, nu-i cu putință să afli paharnic sau scutier, cum vrei să-i spui, care să știe a sluji la masa unui domn mai bine și mai îngrijit decât slujea nevastă-sa, ca una ce era aleasă întru deprinderi, nespus de înțeleaptă și pururea la locul ei. Apoi o lăudă zicând că știe a călări, a

duce un șoim la vânătoare, a scrie și a citi, a face o socoteală mai bine ca un negustor; și după multe alte laude cu care-și copleși nevasta, ajunse să vorbească și el despre cinstea femeilor și spuse, juruindu-se, că nu-i femeie mai cinstită și mai curată decât dânsa, din care pricină el, unul zicea c-ar fi încredințat că zece ani sau chiar și-o viață de-ar fi să nu se întoarcă acasă, nevestei sale niciodată nu i-ar da prin cap să-și facă de lucru cu vreun bărbat străin.

Printre neguțătorii aceștia, ce șuguiau precum am spus, se afla și un negustor mai tânăr, pe nume Ambrogiuolo din Piacenza, care de îndată ce auzi aceste de pe urmă vorbe cu care Bernabo își lăuda nevasta se așternu pe un râs de răsunau pereții și, luându-l în batjocură, îl întrebă dacă împăratul îi hărăzise atare drept doar lui și altcuiva la nimeni. Bernabo, cam tulburat oleacă, răspunse că nu împăratul, ci Dumnezeu, care putea mai multe decât dânsul, îl învrednicise de-o atare femeie. Atuncea Ambrogiuolo îi zise:

— Bernabo, eu nu pun la îndoială buna ta credință; dar după câte-mi pare mie, tu n-ai pătruns adânc în firea acestor lucruri, căci, dacă le adânceai, nu te socot atât de prost, încât să nu-ți fi dat seama de anumite lucruri, care fără doar și poate te-ar fi îndemnat să cumpănești mai mult până a nu vorbi de ele. De aceea, ca să nu-ți închipui că noi, care-am vorbit aci cam dezlegați la limbă despre nevestele noastre, ne-am închipuit că ele sunt alt fel de femei ori într-alt fel făcute decât e bunăoară a ta, când noi de fapt am zis așa mânați doar de-o firească cunoaștere a vieții, aș vrea să stau oleacă de vorbă cu tine despre treaba asta. Am auzit spunându-se în repetate rânduri că bărbatul este cea mai nobilă viețuitoare din câte a făcut Dumnezeu pe pământ și că a doua ar fi femeia; bărbatul însă, așa precum e îndeobște cunoscut și precum munca lui o arată, e mai desăvârșit ca dânsa și, ca atare, fără doar și poate, se cuvine să dea dovadă de mai multă statornicie și tărie

sufletească decât femeia, căci ea e îndeobște mai schimbăcioasă ca bărbatul și pricina ce-o face astfel nu-i greu s-o dovedești printr-o mulțime de înclinări firești, pe care însă nu socot că-i nimerit să le mai amintesc acuma. Dacă bărbatul deci, care-i mai tare ca femeia, nu poate totuși ține piept, nu doar femeii care-l roagă, dar nici măcar dorinței sale, când e să-i placă o femeie, ba pe deasupra se și zbate să facă orice-o face numai s-o aibă cât mai iute și asta nu la lună o dată, ci și de mii de ori pe zi, cum îți închipui tu că o femeie, care-i din fire schimbăcioasă, ar izbuti să țină piept la rugăminți, la vorbe dulci, la daruri și la câte alte te miri ce șiretlicuri cu care încearcă s-o momească un om deștept care o iubește? Crezi oare că s-ar ține tare? Eu unul, orice-ai zice tu, nu cred că-ți închipui una ca asta; că doar tu singur spui că și nevastă-ta-i femeie ca toate femeile, făcută din carne și din oase. Și, de-i așa, poftele ei sunt ca și-a celorlalte și așijderi și tăria cu care ține piept ispitelor firești; de aceea, se prea poate, oricât ar fi ea de cinstită, să facă ca și celelalte. Tu ia aminte ce-ți spun eu: un lucru, dacă-i cu putință, să nu-l tăgăduiești nicicând așa cum ai făcut acuma, când ai luat partea femeii tale cu atâta strășnicie.

La toate acestea Bernabo răspunse:

— Eu nu sunt filozof, ci doar un biet negustător, și ca atare-ți voi răspunde: câte ziceai tu adineauri, eu socotesc că-s lucruri ce pot să li se întâmple muierilor smintite, ce n-au într-însele nici barem fărâmă de rușine; dar cele care-s înțelepte nutresc atâta grijă față de cinstea lor, încât până la urmă se dovedesc a fi mai tari chiar și decât bărbații, căci nouă nu ne pasă prea mult de cinstea noastră; iară nevastă-mea, cum zic, e una din acestea.

Ambrogiuolo îi zise atunci:

— Ascultă-mă pe mine, de-ar fi să le răsară femeilor în frunte câte un corn drept mărturie a celor săvârșite de fiecare dată când se dedau la de-alde astea, eu cred că n-ar mai fi femeie să-i stea capul la prostii; dar, din păcate, tot

așa precum cele smintite nu se aleg cu corn în frunte, la fel nici cele ce-s cuminți nu lasă urmă, nici pecete de cumințenia lor; și cum necinstea și rușinea nu-i socotită ca atare decât atuncea când ajunge să fie cunoscută, muierile, de pot să-și facă pofta într-ascuns, de bună seamă o fac, iar de n-o fac, doar din prostie se lasă păgubașe. Fii sigur c-o femeie numai atuncea e cinstită când ori că n-a rugat-o nimeni, ori dacă ea a fost aceea ce s-a rugat de vreun bărbat, el n-a vrut s-o asculte. Și, deși știu prea bine după temeiuri ce-s firești și prea adevărate că e așa precum îți spun, tot n-aș vorbi cu atâta încredințare, dacă eu însumi într-atâtea rânduri și c-o mulțime de femei n-aș fi simțit pe pielea mea c-așa e cum îți spun. Și-ascultă aici, mă prind că dac-aș fi în preajma mult preacinstitei tale soațe, în scurtă vreme aș ști s-o înduplec să-mi deie ce mi-au dat și celelalte toate.

Bernabo răspunse tulburat:

— Cu trăncăneala asta ne-apucă zorile-n curând: tu ai zice, eu aș zice și până la urmă tot cu nimica ne-am alege. Dar, de vreme ce spui că toate femeile sunt ușuratice și că ești mare meșter în cucerirea lor, ca să te încredințez de cinstea nevesti-mi, iacă eu mă învoiesc să-mi retezați voi gâtul, dac-ai să fii în stare s-o faci să-ți intre în voie așa precum gândești; iar dacă n-ai să izbutești, eu nu ți-oi cere capul, ci doar o mie de florini de aur.

Ambrogiuolo, întărâtat de-a binelea, răspunse:

— Nu știu, zău, la ce mi-ar folosi sângele tău, de-ar fi ca să câștig; dar dacă vrei să ai dovada acelora ce-am spus, pune colea lângă ai mei cinci mii de galbeni dintr-ai tăi, că doar nu ți-or fi ei mai dragi decât îți este viața; și fiindcă ție nici nu-ți trece măcar prin gând să pui soroc la învoiala noastră, eu mă leg să plec cât de curând la Genova și acolo, până-n trei luni din ziua când oi pleca de aicea, să-ți prind nevasta în laț și, ca dovadă c-am avut-o, s-aduc cu mine un lucrușor de-al ei, care i-o fi mai drag, și totodată atari dovezi și mărturii neîndoioase, încât să recunoști tu

însuți că tot ce spun e adevărat; bun înțeles, acestea toate doar dacă tu te juri că-n tot răstimpul ăsta nu pui picioru-n Genova și nici nu scrii nevesti-ti vreun cuvințel despre povestea asta.

Bernabo răspunse că se învoiește bucuros la toate. Și, deși ceilalți negustori care se aflau de față se străduiră în fel și chip să strice rămășagul, ca unii ce știau prea bine că lucrurile ar fi putut să se sfârșească rău, cei doi neguțători erau atât de întărâtați, încât trecând peste ceilalți, se învoiră între ei, scriind frumos, cu mâna lor, tot ce puseseră la cale.

Rămășagul o dată pus, Bernabo rămase la Paris, iar Ambrogiuolo porni spre Genova pe cât putu mai iute. Acolo așteptă câteva zile, cercetând pe unde șade doamna și care îi era purtarea și află adevărate toate câte i le spusese Bernabo despre dânsa, ba și alte lucruri bune îi mai fu dat să audă, drept care își dete seama c-ar fi curată nebunie să încerce să-i sucească mintea. Totuși, intrând în vorbă c-o femeie care umbla prin casa doamnei, fiind îndrăgită de stăpână, și neputând s-ajungă la altceva cu ea, o cumpără cu bani și, ascunzându-se într-o ladă meșteșugită anume, o puse pe femeie să-l ducă înăuntru, nu numai în casă, ci de-a dreptul în camera stăpânei; acolo, după porunca dată din vreme de către Ambrogiuolo, femeia, prefăcându-se că vrea să plece din oraș, încredință stăpânei lada pentru vreo două sau trei zile.

Aflându-se așadar în lada din odaie, Ambrogiuolo așteptă să se înnopteze și, când socoti să femeia adormise, descuie lada cu niscaiva scule pregătite din vreme, și încet-încet ieși dintr-însa și păși în odaie, unde ardea un muc de lumânare. La lumina ei, Ambrogiuolo începu să privească jur împrejur cu luare-aminte, vârându-și bine în cap cum era așezată odaia, ce zugrăveli o împodobeau și ce podoabe mai de preț se mai aflau într-însa. Apoi, apropiindu-se de pat și văzând că femeia, împreună c-o fetiță care se afla cu ea, dormea buștean, o descoperi

încetișor din cap până-n picioare și văzu că-i tot așa de frumoasă și goală ca și înveșmântată; dar nu zări pe trupul ei nici un alt semn cu care apoi să poată dovedi cum c-o văzuse goală, decât o aluniță ce-o avea sub sânul stâng și-n jurul căreia creștea un smoculeț de fire bălaie ca aurul topit. Mulțumit de ceea ce aflase, o înveli la loc cu grijă, deși, văzând-o așa frumoasă, mai-mai că-l îmboldi simțirea să-și pună viața-n joc și să se culce lângă dânsa. Totuși, fiindcă știa din auzite că-n de-alde astea-i aspră și îndărătnică la fire, nu cutează să încerce; și aflându-se de capul lui mai toată noaptea în odaie, scoase dintr-o laviță o pungă și-un ilic, o cingătoare și un inel și, așezându-le pe toate în ladă, intră și el în ea, trăgând capacul peste dânsul și încuindu-l bine. Într-acest fel petrecu și cea de-a doua noapte, fără ca doamna să bage de seamă. A trei zi femeia, precum o învățase Ambrogiuolo, veni să-și ieie lada și-o duse iar la locul de unde o adusese. Ambrogiuolo, ieșind afară o răsplăti după cum îi făgăduise și-n grabă mare se întoarse la Paris, chiar înainte de soroc, cu toate lucrușoarele furate.

Acolo, chemând pe negustorii care fuseseră de față când se pusese rămășagul, îl înștiință pe Bernabo că câștigase prinsoarea și că făcuse întocmai așa precum se lăudase; iar drept dovadă că nu minte desenă dintâi pe hârtie forma odăii și zugrăveala ei iar apoi arătă lucrușoarele pe care le adusese cu el, zicând că i le dăduse chiar femeia. Bernabo mărturisi că odaia era așa precum o arătase Ambrogiuolo și recunoscu și lucrurile ca fiind ale nevestei sale; adăugă însă că toate acelea s-ar fi putut să le aibă de la vreun slujitor de-al casei și că tot de la el s-ar fi putut să afle și așezarea odăii; de aceea dacă nu dădea și altă mărturie, el socotea că acestea nu sunt de ajuns ca să se poată zice că el e cel de-a câștigat. Ambrogiuolo îi răspunse atunci:

— La drept vorbind e chiar destul; dar, fiindcă vrei cu orice preț să-ți spun și altele, ți-oi spune: află așadar că Zinevra, nevasta ta, are sub sânul stâng o aluniță

mărișoară, și-n jurul ei să tot cam fie vreo șase firișoare de păr ca aurul topit.

Când Bernabo o auzi și pe-asta, atât de mare îi fu durerea, încât i se păru că-l junghie c-un cuțit prin inimă; și preschimbându-se la față, deși nu scoase o vorbă, dădu vădită mărturie că cele spuse de Ambrogiuolo sunt pe deplin adevărate; apoi, într-un târziu, grăi:

— Seniorii mei, e adevărat ce spune Ambrogiuolo; de aceea, fiindcă a câștigat, să vină când poftește și-am să-i plătesc florinii.

În felul acesta Ambrogiuolo fu plătit a doua zi până la ultimul ban, iar Bernabo, plecând de la Paris, porni spre Genova cu sufletul încălțat de furia răzbunării. Apropiindu-se de oraș nu vru să intre însă în el, ci se opri cam la vreo douăzeci de mile, la o moșie a lui; acolo chemă la sine o slugă credincioasă și o trimise cu doi cai și c-o scrisoare la Genova, scriind nevestei sale că se întorsese din Paris și c-o aștepta să vină acolo; iar slugii îi porunci în taină ca, de îndată ce-ar fi ajuns cu dânsa într-un loc prielnic, fără de milă s-o omoare și să se întoarcă apoi la el. Slujitorul, ajungând la Genova, după ce dădu scrisorile și împlini întocmai poruncile stăpânului, fu omenit cu bucurie de doamnă, care a doua zi apoi, de dimineață încă, urcându-se pe cal, porni cu dânsul dimpreună către moșia sa. Și cum mergeau călări, vorbind de una și de alta, ajunseră într-o vale adâncă, pustie și împrejmuită de stânci înalte și copaci, unde părându-i-se slugii că locu-i potrivit spre săvârșirea faptei, după porunca dată, fără primejdie pentru dânsul, scoase un cuțit de sub veșmânt și apucând femeia îi zise:

— Doamnă, fă-ți cruce și te roagă, că aci pe locul ăsta cuvine-se să mori.

Femeia, văzând cuțitul și auzindu-i vorba, îi zise înspăimântată:

— Pentru Dumnezeu, spune-mi măcar ce ți-am greșit de vrei să mă omori?

— Doamnă, grăi slujitorul, mie nu mi-ai greșit cu nimica; dar i-ai greșit bărbatului, pesemne, cu ceva; eu doar atâta știu că el mi-a poruncit să te omor în drum, fără de nici o milă, iar dacă nu-i plinesc porunca, m-așteaptă ștreangul, așa mi-a spus. Acu domnia-ta știi bine cât îi sunt eu de îndatorat și cât de greu îmi vine să mă împotrivesc poruncilor ce-mi dă: mi-e martor Dumnezeu că-mi pare rău de dumneata, dar, precum vezi, n-am încotro.

Femeia îi zise atunci plângând:

— Pentru numele lui Dumnezeu, doar n-oi fi vrând să faci din tine un ucigaș, ba încă unul care omoară un om nevinovat, numai și numai că s-asculți de voia altcuiva. Dumnezeu, care pe toate le cunoaște, știe că niciodată n-am săvârșit vreo faptă care s-aștepte atare plată din partea bărbatului meu. Dar să lăsăm deoparte asta; de vrei, tu poți cu aceeași cale și Domnului să-i fii pe plac, și bărbatului meu, și mie, dacă te învoiești să faci așa precum ți-oi spune eu: ia-mi hainele și dă-mi în schimb giubeaua ta și-o glugă; du-i-le apoi stăpânului tău și-al meu și spune-i că m-ai omorât; iar eu îți jur pe viața mea, care-i în mâna ta, că mi s-o pierde urma și-am să mă duc cât văd cu ochii, așa că niciodată, nici tu, nici el n-o să-mi mai știți de veste.

Slujitorului i se făcu milă de dânsa, căci nu se îndemna nici el de bunăvoie s-o omoare; drept care, luându-i hainele și dându-i gluga și giubeaua, ba mai lăsându-i și ceva bani pe care îi avea la dânsa, după ce se rugă de ea să plece pentru totdeauna de pe meleagurile acelea, o lăsă pe jos în valea aceea adâncă, iar el o luă spre casă și-i spuse stăpânului său că-i împlinise întocmai voia, ba chiar mai mult, că trupul ei îl azvârlise unor lupi flămânzi. La câtăva vreme după aceea Bernabo se întoarse la Genova, unde, aflându-i-se fapta, fu ocărât de toată lumea.

Femeia, rămasă singură pe acolo, pustie și nemângâiată, se strădui să-și schimbe portul și înfățișarea, astfel ca nimeni să n-o mai poată cunoaște; și de îndată ce înnoptă o luă înspre un cătun care se afla pe aproape. Acolo, făcând

rost de la o bătrână de cele trebuincioase, își potrivi giubeaua după măsura ei, scurtând-o pe alocuri, își făcu din cămașă o pereche de pantaloni marinărești, și apoi, tăindu-și părul și preschimbându-se cu totul în chip de marinar, o apucă spre țărmul mării. Acolo dădu din întâmplare peste un nobil catalan, ce se numea Segner Encararch și care coborâse la Alba de pe corabia care se afla prin apropiere, să-și potolească setea la o fântână de pe mal. Femeia, intrând în vorbă cu dânsul, i se tocmi drept slugă și se urcă în corabie o dată cu el, spunând că-i zice Sicurano din Finale. Apoi, primind de la stăpân un rând de straie mai ca lumea, prinse a-l sluji cu atâta grijă și atâta istețime, încât câștigă iubirea și prețuirea lui.

Nu multă vreme după aceea nobilul catalan ajunse cu corabia sa încărcată cu mărfuri la cetatea Alexandria, unde îi duse sultanului vreo câțiva șoimi din cei struniți la cale; și, fiind el în mai multe rânduri poftit la masă de sultan, acesta, văzând deprinderile slujitorului, căci Sicurano își însoțea stăpânul pretutindeni, și aflându-și-l pe plac, i-l ceru catalanului și dânsul i-l lăsă, cu toate că-l mâhnea să se despartă de băiat. Sicurano, prin purtarea lui, dobândi în scurtă vreme dragostea și prețuirea sultanului, așa precum și-o dobândise și cu stăpânul cel dintâi. Din care pricină, fiind obiceiul prin partea locului ca o dată pe an să se întrunească un mare număr de negustători creștini și musulmani ca la un soi de bâlci la Acri - o cetate ce se afla sub stăpânirea sultanului - de-a lungul vremii se întâmplă o dată ca sultanul, care obișnuia întotdeauna să trimită acolo pe lângă alți slujbași de-ai săi și câte un om cu greutate, însoțit de oșteni, anume pentru paza și buna găzduire a negustorilor și-a mărfii, să aleagă pentru treaba asta, când veni vremea, tocmai pe Sicurano, care învățase între timp mai bine ca oricare altul graiul din partea locului; și făcu întocmai după cum chibzuise. Venind dar Sicurano la Acri, sutaș și căpetenie a străjii care păzea pe negustori și mărfurile lor, și acolo îndeplinindu-și slujba cu grijă și

pricepere, cercetând cu luare-aminte în dreapta și în stânga tot ce-i cădea sub mână, întâlni o mulțime de negustori sicilieni, pizani, genovezi, venețieni și alții veniți tot din Italia, cu care se împrieteni bucuros, mânat de dorul după țară.

Or, într-un rând, pe când se afla în dugheana unor negustori venețieni, i se întâmplă să vadă, spre marea lui mirare, printre alte lucruri mai de preț, o pungă și o cingătoare pe care le recunoscu de îndată, căci fuseseră ale lui pe vremuri; ci el, fără a-și vădi uimirea, întrebă cuviincios ale cui erau și dacă nu cumva se aflau acolo spre vânzare. Dar, cum la bâlciul cela venise încărcat de mărfuri, pe o corabie venețiană, și Ambrogiuolo din Piacenza, auzind el că însuși căpetenia ostașilor de pază întreabă ale cui sunt odoarele acelea, ieși din rândul celorlalți și spuse râzând:

— *Messere*-s ale mele și nu sunt de vânzare; dar dacă-ți plac, ți le dăruiesc bucuros.

Sicurano, văzând că râde, se temu ca nu cumva negustorul să-l fi recunoscut; totuși își luă inima-n dinți și-i zise cu asprime:

— Pesemne râzi la gândul că un oștean ca mine se uită la podoabe și fleacuri femeiești?

Ambrogiuolo îi răspunse:

— *Messer*e, nici prin gând nu-mi trece să râd deasa ceva; da' râd când mă gândesc cum am ajuns la ele.

La care Sicurano îi zise:

— Noroc și voie bună să-ți deie Dumnezeu! Dar ia ascultă, nu ne spui și nouă, dacă-i de spus, cum ai ajuns la ele?

— *Messere*, zise Ambrogiuolo, odoarele acestea și altele vreo câteva le am de la o doamnă din Genova, pe numele *madonna* Zinevra, nevasta lui Bernabo Lomellin, care mi le-a dat într-o noapte când m-am culcat cu ea, rugându-mă de dragul ei să le primesc în dar. Și-am râs căci mi-am adus aminte de nerozia lui Bernabo, care a făcut prostia să

pună rămășag cu mine pe cinci mii de florini de aur - în timp ce eu mă prinsesem numai pe-o mie - că n-am să izbutesc să-i zăpăcesc nevasta; dar, precum vezi, am izbutit și-am câștigat bănuții; iar el, care s-ar fi cuvenit să se pedepsească mai degrabă pe sine pentru dobitocia sa decât să-și pedepsească nevasta pentru un fleac de treabă pe care nu-i femeie să n-o facă, întorcându-se de la Paris la Genova, și-a omorât nevasta, după câte am auzit mai pe urmă.

Sicurano, auzind acestea, pricepu de îndată care fusese pricina mâniei lui Bernabo și-și dete seama limpede că numai negustorul acela era de vină că ea, biata, răbdase și trăsese atâtea; de aceea, hotărî într-ascuns să nu-l cruțe. Prefăcându-se așadar că face mare haz de întâmplare, legă cu gând ascuns o strânsă prietenie cu negustorul acela, astfel încât la spartul târgului, la stăruințele sale, Ambrogiuolo porni cu marfă cu tot la Alexandria dimpreună cu Sicurano, care îi înjghebă acolo o dugheană, dându-i și o mulțime de bani pe deasupra; drept care Ambrogiuolo, văzând că-i merge treaba ca pe roate, rămase bucuros prin părțile acelea.

Sicurano, dorind cu orice preț să-i dovedească lui Bernabo că nu fusese vinovat, nu se lăsă până ce nu-i dădu de urmă și nu-l aduse acolo, prin mijlocirea unor negustori genovezi care se aflau la Alexandria, scornind te miri ce pricini ca să-i înduplece s-o ajute; și cum Bernabo nu prea avea parale, îl găzdui în taină în casa unui prieten, până să vie vremea să facă așa precum gândise.

Între acestea Sicurano îl îndemnase pe Ambrogiuolo să-i spună și sultanului, spre desfătarea lui, povestea cu femeia. Or, după sosirea lui Bernabo, gândindu-se că n-are rost să mai lungească treaba, aflând vreme prielnică, se rugă de sultan să cheme în fața sa pe ambii negustori și apoi, de n-ar fi mers cu binișorul, să scoată cu de-a sila adevărul din gura lui Ambrogiuolo, punându-l să mărturisească, acolo în fața lui Bernabo, cum se

întâmplase treaba. Drept care, după ce pârâții se înfățișară amândoi, sultanul, în fața curții întregii, îi porunci lui Ambrogiuolo cu hotărâre și asprime să spună adevărul și anume cum pusese mâna pe cei cinci mii de galbeni; se afla de față acolo și Sicurano, în care Ambrogiuolo pusese mari nădejdi, dar care acum, înnourat la față, părea că-l amenință cu fel de fel de chinuri de-ar fi îndrăznit cumva să mintă. Din care pricină Ambrogiuolo, văzându-se încolțit din două părți deodată și oarecum silit să spună adevărul, povesti cu de-amănuntul, în fața tuturor, cum se întâmplase treaba, gândind că drept pedeapsă nu vor putea să-i ceară mai mult decât să dea înapoi cei cinci mii de florini și lucrușoarele femeii. Dar după ce sfârși de spus, Sicurano, ca și cum el ar fi păzit poruncile sultanului, se întoarse către Bernabo și-i zise:

— Iar tu, crezând minciuna lui, ce i-ai făcut nevesti-ti?

La care Bernabo răspunse:

— Orb cum eram de furie că îmi pierdusem banii și de ocara și rușinea ce socoteam că mi-o făcuse nevastă-mea, sărmana, am pus o slugă s-o omoare; și, după câte zicea sluga, la urmă au mâncat-o lupii.

După ce toate acestea fură mărturisite în fața sultanului ce le auzea și înțelegea, fără a pricepe însă unde voia anume s-ajungă Sicurano care le pusese la cale, acesta se întoarse către el și-i zise:

— Nu-i greu, stăpâne, să-ți dai seama deplin și lămurit acum ce mai prilej de laudă află femeia aceea, biata, și în ibovnic și-n bărbat. Căci cel dintâi îi fură cinstea, îi strică faima cu minciuni și-i păgubește soțul; iar cel de-al doilea, punând mai mult temei pe o minciună ticăloasă decât pe un adevăr - pe care ani de-a rândul din propria lui trăire s-ar fi căzut să-l știe - puse s-o căsăpească și-apoi o azvârli lupilor. Iar pân' la urmă se vădește cum că iubirea ce i-o poartă și unul și celălalt e atât de mare, încât acuma, deși atâta vreme au stat în preajma ei, nici barem n-o mai recunosc. Dar, cum măria-ta prea bine știi ce merită și

unul și celălalt, de te învoiești să-mi faci hatârul să-l pedepsești pe vinovat și să îl ierți pe înșelat, eu am s-aduc aici femeia în fața ta și-a lor.

Sultanul, care-n treaba asta se arăta bun bucuros să facă întru totul pe voia lui Sicurano, răspunse că se învoiește și încuviință să fie adusă doamna. Bernabo, ce nici o clipă barem nu se îndoise că e moartă, rămase înmărmurit când auzi una ca asta; iar Ambrogiuolo, bănuind ce-l așteaptă, începu să se teamă de mai rău, gândindu-se că n-o să scape doar cu cinci mii de galbeni; de aceea sta pe loc și nu știa nici el, să tragă vreo nădejde ori să se teamă de venirea doamnei, pe care totuși o aștepta cu nesfârșită uimire. După ce sultanul făcu pe voia lui Sicurano, acesta i se azvârli plângând la picioare și, lepădând parcă deodată cu vocea de bărbat și dorința de-a se preface ca atare, zise:

— Stăpâne, eu sunt biata Zinevra, care șase ani la rând am nemernicit prin lume înveșmântată în straie de bărbat, ponegrită și ocărâtă pe nedrept de ticălosul acesta de Ambrogiuolo, iar de celălalt, de omul ăsta răzbunător și crud, dată pe mâna unei slugi și hărăzită morții și haitelor de lupi.

Și zicând astfel își sfâșie veșmintele și arătându-și pieptul îi dovedi sultanului și celor ce se aflau de față cum că era femeie; apoi, întorcându-se către Ambrogiuolo, îl îndemnă cu vorbe de ocară să spună când anume se culcase cu dânsa, așa precum se lăuda. Ci el, recunoscând-o acum, tăcea din gură, de-ai fi zis c-a amuțit de atâta rușine. Sultanul, care întotdeauna îl socotise pe Sicurano drept bărbat, văzând și auzind acestea, se minună atât de tare, încât de-abia îi venea să-și crează ochilor și urechilor; și nu o dată se întâmplă să i se pară că visează. Dar după ce-și veni în fire și alungă mirarea, știind bine care-i adevărul, lăudă cu prisosință statornicia, deprinderile, cumințenia și felul de viață al Zinevrei pe care până atunci o cunoscuse cu numele de Sicurano. Și după ce dădu porunci să i se aducă de îndată veșminte scumpe femeiești,

dându-i și doamne s-o însoțească, la rugămintea ei îl iertă pe Bernabo de la osânda cu moartea, care pe drept cuvânt i s-ar fi cuvenit. Bernabo, recunoscându-și nevasta, i se aruncă la picioare, cerându-i cu lacrimile-n ochi iertare; dânsa îl iertă înduioșată, deși nu era vrednic și, sculându-l de pe jos, îl îmbrățișă cu iubire, ca pe un soț ce se afla a fi.

Sultanul porunci apoi ca Ambrogiuolo să fie legat de îndată de un stâlp, pe o colină, uns cu miere din cap până-n picioare și lăsat așa la soare, până ce s-ar fi prăbușit el singur la pământ; iar voia lui fu împlinită întocmai. Apoi, mai porunci să i se dea femeii toată averea lui Ambrogiuolo, ce nu era de lepădat, fiind vorba cam de zece mii de galbeni și mai bine. Pe urmă, punând la cale un ospăț împărătesc, îl preacinsti pe Bernabo drept bărbat al Zinevrei, iar pe Zinevra drept vrednică soție a lui Bernabo, dăruindu-i cu nestemate, cu bănet, cu vase și pocale de aur și argint, ce toate dimpreună făceau în bani încă vreo zece mii de galbeni. Iar după ce sfârși ospățul, se îngriji de o corabie și le dădu încuviințarea să se întoarcă, de pofteau, la Genova, în Italia. Și întorcându-se ei acasă, voioși nevoie mare și putred de bogați, fură primiți cu multă cinste de către genovezi, mai cu seamă *madonna* Zinevra, pe care toată lumea o socotea drept moartă; iar apoi, câtă vreme mai rămase-n viață, fu veșnic prețuită pentru virtuțile și cinstea ei.

Ambrogiuolo în aceeași zi fu uns cu miere și legat de un par, unde apoi în chinuri neasemuite fu omorât și înțepat pân' la ciolane de muscoi, de viespi și de tăuni, de care-i plină țara aceea; iar osemintele lui albe, bălăbănindu-se pe vine, rămaseră pe locu-acela zile și luni de-a rândul, slujind oricui drept mărturie a răutății lui. Și, uite, așa s-a întâmplat că până mai la urmă acela care a înșelat să fie păgubit.

POVESTEA A ZECEA

Paganino din Monaco îi fură nevasta lui *messer* Ricciardo din Chinzica; acesta, aflând unde era, se duce după dânsa și, împrietenindu-se cu Paganino, i-o cere înapoi; Paganino e gata să i-o dea, de se învoiește și femeia, dar ea nu vrea să se întoarcă la bărbat și-n cele de pe urmă, murind *messer* Ricciardo, se mărită cu Paganino.

Doamnele și cavalerii lăudară cu prisosință frumusețea povestirii istorisite de regina lor și mai cu seamă Dioneo, care rămăsese să spună ultima poveste din ziua aceea. Deci, după ce încarcă de laude istorioara reginei, începu astfel:

— Frumoase doamne, o anumită parte din povestea reginei mă îndeamnă să renunț la istorioara pe care aveam de gând s-o spun și să aleg altă poveste; e vorba de nerozia lui Bernabo, care și-a meritat pedeapsa cu vârf și îndesat, și despre toți ceilalți bărbați ce cred aidoma, cu el și anume cum că-n timp ce ei străbat pământul în lung și-n lat, desfătându-se când ici, când colo, cu una și cu alta, nevestele lor rămase acasă ar sta cu mâinile, în sân, ca și cum noi, ce printre ele ne naștem și trăim, n-am ști prea bine după ce tânjesc. De aceea eu, cu povestirea mea, vreau totodată să v-arăt cât e de mare neghiobia unor asemenea bărbați și în același timp cu cât mai mare încă e nerozia acelora, ce, socotindu-se mai tari și decât firea

însăși, își închipuiesc c-ar izbuti prin vorbe mari și umflate să facă ceea ce altminteri nu sunt în stare a face, silindu-se în același timp să-i plămădească și pe ceilalți după măsura lor, chiar dacă firea acestora și felul lor de-a fi nu rabdă atare silnicie.

Trăia dară pe vremuri la Pisa un judecător mai înzestrat la minte decât la trup cu vlagă, căruia îi zicea *messer* Ricciardo din Chinzica și care, crezând pesemne c-o să poată să-și mulțumească și femeia așa precum își mulțumea setea de carte, fiind putred de bogat, se apucă să-și caute cu multă râvnă o nevastă; dar o dorea să fie și tânără și frumoasă, când el tocmai de tinerețe și frumusețe ar fi trebuit să fugă, de-ar fi știut să-și deie și lui aceleași sfaturi pe care le dădea cu largă inimă altora. Și lucrurile se întâmplară întocmai după voia lui, căci *messer* Lotto Gualandi îi dădu de nevastă pe o copilă a sa, ce se numea Bartolomea, una din cele mai frumoase și mai râvnite tinere din câte se aflau în Pisa, pe unde fetele îndeobște sunt galbene și supte, de-ai crede că se îndoapă numai cu șerpi și cu șopârle. *Messer* Ricciardo, după ce luă copila și-o duse cu alai acasă, unde se cunună cu nuntă mare și bogată, în prima noapte, făcu el ce făcu și izbuti, o dată barem, să săvârșească cununia, deși, sărmanul, era cât p-aci să lase treaba nesfârșită; și-a doua zi de dimineață, ca unul ce era slăbuț, sfrijit și stors de vlagă, fu nevoit să se întremeze cu must, cu dulciuri și alte leacuri, ca să-și mai vină-n fire.

Or, ăst judecător, punând acu mai mult temei pe bietele-i puteri decât pusese înainte vreme, se apucă s-o învețe pe fată un calendar, făcut pesemne la Ravenna[24] și bun de dat la prunci când se deprind cu slovă. Căci, după câte-i arăta bărbatul, nu era zi pe lună în care nu un praznic, ci zece să se țină; și întru cinstirea lor, din felurile pricini, o învăța anume că nu e îngăduit bărbatului să se împreune cu

[24] La Ravenna fiind o mulțime de biserici, fiecare cu un patron al ei sărbătorit o dată pe an, sărbătorile se țineau lanț (n. t.).

femeia, ba și mai mult, că se cuvine să țină fel de fel de posturi, ajunul Sfinților Apostoli și-a altor mii de sfinți, și vinerile și sâmbetele, și zilele duminicii, păresimile întregi, popasurile lunii în cer și fel de fel de opreliști, gândind pesemne că și cu femeile în pat se cade să te porți așa cum se purta el la judecată. Și se purtă într-acest chip (spre amarnica tânjire a doamnei ce n-avea parte de bărbat decât o dată la o lună și nici atunci măcar ca lumea) vreme îndelungată, păzind-o strașnic nu cumva vreun altul s-o învețe care sunt zile lucrătoare, așa cum el o învățase care sunt sărbători.

Or, fiind căldurile în toi, se întâmplă ca lui *messer* Ricciardo să-i vină cheful să se ducă la o moșie a sa frumoasă foarte, pe lângă Monte Nero, și să rămână acolo câteva zile ca să mai ia nițel aer, dimpreună cu nevasta lui. Și stând ei la moșie, ca s-o mai mângâie cumva și să-i aline urâtul, *messer* Ricciardo ieși într-o bună zi cu oamenii la pescuit și, urcându-se în două bărci, într-una el cu pescarii și într-alta ea cu alte doamne, porniră să privească; și, ispitiți de priveliște, aproape fără să-și deie seama, se depărtară în largul mării la câteva leghe de țărm. În timp ce stau cu ochii țintă la pește și năvoade, se arătă ca din senin o galeră a lui Paganino da Mare, pirat vestit pe vremea aceea, și văzând bărcile, se apropie de ele; acestea nu răzbiră să fugă atât de iute, încât Paganino să nu ajungă barca în care se aflau femeile; și văzând-o pe Bartolomea frumoasă cum era, fără a râvni la alte cele, urcând-o pe galeră, porni cu ea în larg, sub ochii lui *messer* Ricciardo, care ajunsese malul! Văzând acestea bietul jude, ce suferea de gelozie până într-acolo încât și de aer se temea, se mâhni din cale afară și se plânse peste tot, la Pisa și într-alte părți, de mârșăvia piraților, dar în zadar, căci nu știa nici cine-i răpise nevasta, nici unde i-o duseseră.

Cât despre Paganino, văzând el cât de frumoasă-i fata, simțea că-i crește inima uitându-se la dânsa; și, cum n-avea

nevastă, se cugetă s-o țină de-a pururi lângă dânsul și fiindcă fata hohotea să-ți rupă inima, nu alta, se apucă s-o alinte cu vorbe mângâioase. Iar când se făcu noapte, cum lui pesemne calendarul îi lunecase de la brâu și nu-și mai aducea aminte de nici o sărbătoare și nici de-o zi nelucrătoare, se apucă s-o mângâie cu fapta, părându-i-se că-n zadar se străduise peste zi s-o mângâie cu vorba. Și-o dezmierdă atât de bine, că nici măcar la Monaco nu apucară să ajungă, că fata-și și uită de jude, de opreliști și de tot și se porni cu Paganino pe trai și veselie! Iar el, ducând-o la Monaco, pe lângă dezmierdările cu care-o îndestula și zi și noapte întruna, o preacinsti acolo ca pe-o nevastă legiuită.

La câtva timp, prinzând de veste judele pe unde i se afla femeia, cum socotea că nimeni altul n-ar izbuti să facă o treabă ca aceasta, cuprins de dor năprasnic, se hotărî să meargă el însuși după ea, cu gând să deie orișicât ca să-și răscumpere nevasta; pornindu-se pe mare, ajunse dar la Monaco și acolo o văzu, și dânsa așijderea pe el; drept care, într-aceeași seară femeia îl înștiință pe Paganino despre aceasta, spunându-i și ce anume avea de gând să facă.

A doua zi de dimineață *messer* Ricciardo, văzându-l pe Paganino, intră cu el în vorbă și-n scurtă vreme ajunse să lege mare prietenie, în timp ce Paganino, făcându-se că nu-l cunoaște, ședea și aștepta să vadă unde vrea s-ajungă. *Messer* Ricciardo, când socoti că-i potrivită vremea, pe cât știu mai bine și mai cu binișorul, îi arătă de ce venise, rugându-se frumos de el să-i ceară orice-ar fi dorit, numai să-i dea înapoi nevasta. La care Paganino răspunse înveselit:

— *Messer*e, fii bine venit! Cât despre treaba asta, ca să-ți răspund în două vorbe, iată ce-aș zice eu: e adevărat că am o fată tânără în casă, dar nu știu dacă ți-e nevastă ție sau altcuiva, căci n-am de unde te cunoaște și nici pe ea n-o știu decât de prea puțină vreme, de când șade cu mine.

Dar dacă zici că-i ești bărbat, de vreme ce te-arăți a fi om cumsecade, am să te duc la ea și sunt încredințat că fără doar și poate te-o recunoaște de îndată; iar dacă dânsa zice la fel cu dumneata și vrea să te însoțească acasă, de dragul dumitale eu n-am să-ți stau în cale și drept răscumpărare să-mi dai cât ți-o plăcea; dar dacă n-o fi așa, ar însemna să-mi faci o nedreptate să vrei s-o iei cu sila, căci de, sunt tânăr încă și pot și eu, ca orișicare, să-mi țin în casă o femeie și mai ales pe ea, care e cea mai drăgăstoasă și mai plăcută din câte am cunoscut vreodată.

Messer Ricciardo îi zise atunci:

— Vezi bine că-i nevastă-mea! Și de mă duci la ea, te vei încredința tu singur; cum m-o vedea, o să mi se azvârle în brațe; de aceea fă întocmai așa precum ai spus, că nici nu-ți cer mai mult.

— Dacă-i așa, să mergem, îi zise Paganino.

Ducându-se așadar la Paganino acasă, se așezară într-una din odăi și Paganino porunci s-o cheme pe femeie; dânsa, frumos gătită și îmbrăcată, ieși dintr-o odaie și se îndreptă spre locul unde se afla *messer* Ricciardo cu Paganino dimpreună; dar nu suflă o vorbă mai mult către *messer* Ricciardo, decât ar fi suflat spre orice alt străin pe care Paganino l-ar fi adus în casă. Văzând acestea, judele, ce se aștepta a fi primit cu brațele deschise, se minună din cale afară și prinse a-și zice întru sine: „Pesemne dorul după ea și tot ce-am îndurat de când mi-a fost răpită m-au preschimbat în așa hal, încât nu mă mai recunoaște”. Din care pricină îi zise:

— Nevastă, scump plătit-am eu ceasul cel rău cu pescuitul, căci n-a mai fost nicicând pe lume durere ca a mea, din ziua în care te-am pierdut; și-acu, c-am dat de tine, te porți cu mine mai rău ca o străină, de parcă nici nu m-ai cunoaște. Nu vezi că sunt *messer* Ricciardo, *messer* Ricciardo al tău, care am venit aici anume ca să plătesc acestui om de treabă, în casa cui ne aflăm, oricât mi-ar cere, numai să te am din nou și să te duc cu mine? Că el se

învoiește pe ce-i dau eu și-i gata să mi te deie înapoi.

Femeia, întorcându-se către dânsul cu o umbră de surâs pe buze, zise:

— Mie îmi vorbești, *messer*e? Nu mă încurci cumva cu alta? Că despre partea mea, eu nu-mi aduc aminte să te mai fi văzut vreodată.

Și judele, săracul, iar:

— Ai grijă de ce spui, nevastă! Uite-te bine și-ai să vezi, de vrei să-ți amintești, că eu sunt omul tău, Ricciardo din Chinzica.

Femeia îi zise atunci:

— Să-mi fie cu iertare, *messer*e, dar să știi că, deși nu se prea cade să te privesc atâta cât ți-ai dori domnia-ta, eu totuși te-am privit și încă așa de bine, încât pot spune fără greș că nu te-am mai văzut nicicând.

Messer Ricciardo își închipui că zice astfel numai de frica lui Paganino, temându-se a mărturisi în fața lui că-l știe; de aceea, după câtva timp, prinse a-l ruga pe Paganino să-i lase singuri în odaie, ca să-i vorbească numai ei. Paganino se învoi, cerându-i doar că nu cumva să o sărute cu de-a sila; iar femeii îi porunci să meargă dimpreună cu dânsul s-asculte tot ce-avea să-i spună și să-i răspundă după plac.

Ducându-se așadar cei doi singuri într-o odaie, de îndată ce se așezară, *messer* Ricciardo începu:

— Zi, inimioara mea, sufletul meu cel dulce, nădejdea mea, nu-l știi tu pe Ricciardo al tău ce te îndrăgește mai vârtos decât își îndrăgește viața? E cu putință așa ceva? Schimbatu-m-am oare într-atâta? Hai, ochișori frumoși, uitați-vă puțin la mine!

Femeia izbucni în râs și îi curmă cuvântul, zicând:

— Știi bine doar că nu-s așa uitucă, încât să nu-mi dau seama că ești *messer* Ricciardo din Chinzica, bărbatul meu; dar dumneata, cât timp am stat în casa dumitale, n-ai dovedit a mă cunoaște nici barem cât de cât; căci de-ai fi fost ori ești așa de înțelept precum dorești să te socoată

lumea, s-ar fi căzut să ai măcar atâta minte, încât să-ți dai cu socoteala că eu sunt tânără, voinică și proaspătă ca mărul și prin urmare să cunoști ce anume le lipsește femeilor tinere, pe lângă hrană și veșminte, deși le e rușine s-o spună așa pe față; or, dinspre partea asta e de prisos să-ți amintesc cum te-ai purtat cu mine, căci știi domnia-ta prea bine. Dar de-ți era mai drag să stai cu nasu-n legi decât să-ți ții nevastă, trebuia să fi rămas holtei; deși, la drept vorbind, eu n-am simțit nicicând c-ai fi judecător, ci mai degrabă un crainic ce strigă praznicele și posturile, așa de bine cunoșteai și sărbători, și ajunări, și câte-n lună și în stele. Da' află de la mine că, de-ai fi pus pălmașii care-ți lucrau moșiile să țină atâtea sărbători câte-l puneai să țină pe cel care lucra petecul meu de glie, n-ai fi ajuns în veci de veci să mai mănânci bucate. Ci Domnul Dumnezeu, drept vajnic grijitor al tinereții mele, mi-a scos în cale pe bărbatu-acesta cu care stau aicea, pe unde nu se știe ce-i aia sărbătoare (și zic așa gândindu-mă la sărbătorile pe care domnia-ta, slujind mai mult lui Dumnezeu decât femeii tale, le prăznuiai cu nemiluita); prin ușa de colo nu intră aici nicicând nici sâmbete, nici vineri, nici posturi, nici ajunuri și nici păresimile barem, care-s așa de lungi, ci zi și noapte se lucrează, tot dărăcind la lână; și-a fost destul o dată să tragă clopotul a zi, ca să pricep de-aci înainte cum merge treaba asta. Din care pricină eu una mi-am pus în gând să stau cu el și să lucrez până ce-s încă tânără; iar sărbători, canoane și posturi toate bine gândesc să mi le las pe când oi fi bătrână; așa că dumneata te du cu bine cât mai iute și prăznuiește fără mine câte sărbători poftești.

Messer Ricciardo, auzind ce spune, se chinuia cumplit și, de îndată ce tăcu, îi zise:

— Vai, sufletelul meu, ce vorbe sunt acestea? Nu te gândești de fel la cinstea ta și-a bieților părinți? Vrei mai degrabă să fii ibovnica acestui om și să rămâi aci cufundată în păcat de moarte, decât să fii la Pisa soție

legiuită? Că ăsta, când s-o sătura de tine, o să te-alunge ca pe-o zdreanță, pe câtă vreme eu te-oi îndrăgi mereu și chiar de-ar fi să nu mai vreau, tu tot stăpână o să fii de-a pururea în casa mea. E cu putință oare ca din pricina acestei pofte destrăbălate și murdare să-ți uiți de cinstea ta și-a mea, ce te iubesc mai mult decât pe mine însumi? Nădejdea vieții mele, hai, nu mai zi așa, fii bună și te întoarce acasă; că eu, de-acu înainte, știind ce poftești, m-oi strădui, zău, drept îți spun; de aceea, hai, comoara mea, hai, răzgândește-te și vino, că n-am avut zi bună de când mi te-au răpit.

La care dânsa, îi răspunse:

— Acum că nu mai e nimic de îndreptat, să nu se arate nimeni mai grijuliu de cinstea mea decât m-arăt eu însămi: că dacă ai mei nu s-au grijit de ea când mi te-au dat de bărbat, nu văd la ce să-mi pese mie de cinstea lor acuma; iar de mă aflu întru păcat de moarte, află c-oi sta în piuă cât îmi poftește inima; nu-mi plânge tu de milă. Și, drept să-ți spun, aicea îmi pare că i-aș fi cu adevărat soție lui Pagonino acesta, pe câtă vreme când mă aflam la Pisa mi se părea că dumitale ți-s doar ibovnică, atâtea socoteli și-atâtea luni în cer trebuiau să se chitească, ca între domnia-ta și mine planetele să se împreune; aici cât e de lungă noaptea mă ține Paganino în brațe, mă strânge și mă mușcă și numai Cel-de-Sus mă știe cum mă trezesc în zori. Zici c-ai să încerci și dumneata; și-apoi? La ce-o s-ajungi? S-o scoli cu ruptu și bătaia? Las' că știu eu ce viteaz mi te-ai făcut de când nu te-am văzut! Umblă sănătos și încearcă mai degrabă să-ți duci la capăt zilele; că pare că te suflă vântul, atâta ești de pricăjit și de pierit la trup. Și încă una ți-oi mai spune: că dacă o fi cumva să mă alunge Paganino (deși nu-l văd s-o facă cât timp eu mai poftesc să șed), nici să mă pici cu ceară și nu mă întorc la dumneata, pe care, de te-ar stoarce omul ca pe-o lămâie, tot n-ar scoate nici cât o lingură de zeamă; căci eu, spre nenorocul și vătămarea mea, am stat cu dumneata odată și cât aș vedea

cu ochii m-aș tot duce să-mi caut norocul într-altă parte. Așa că încă o dată-ți spun: aici nici sărbătoare nu-i, nici praznic niciodată, de aceea eu rămân pe loc, iar dumneata cât poți mai iute te du cu Dumnezeu, de vrei să nu m-apuc să țip că vrei să mă săruți cu sila.

Messer Ricciardo, văzând că o sfeclise și-abia atuncea dându-și seama de nebunia lui, care, fiind vlăguit, se însurase cu o femeie cu mult mai tânără ca el, plouat și opărit ieși din cameră și se apucă să-i spună și lui Paganino verzi și uscate, fără a ajunge la mai mult. Și-n cele de pe urmă, fără a se alege cu nimic, lăsând femeia acolo, se întoarse iar la Pisa și de prea multă amărăciune își pierdu mințile, săracul, până într-atâta, încât umblând tehui[25] prin Pisa, oricine l-ar fi agrăit sau i-ar fi dat binețe, el, bietul, una întruna aceeași vorbă le-o spunea la toți și anume: „*gaura spurcată nu știe ce-i sărbătoarea*”. Apoi, nu după multă vreme, se petrecu din viață. Iar Paganino, prinzând de veste și cunoscând iubirea ce i-o purta femeia, se cunună cu ea și fără să mai țină seamă de ajun ori sărbătoare, atâta vreme cât îi purtară picioarele, lucrară desfătându-se cu multă bucurie.

Astfel încât, iubite doamne, aș zice cum că Bernabo, în sfada lui cu Ambrogiuolo, s-a arătat a călări capra la vale, în loc s-o mâne și el ca oamenii la deal.

Povestea aceasta stârni atâtea râsete, încât toți cei de față se văietau că-i doare gura; iar doamnele, toate într-un glas, îi dădură dreptate lui Dioneo, zicând că Bernabo fusese într-adevăr un prost. Apoi, după ce povestea fu dusă pân' la capăt și hohotele conteniră, regina, socotind că vremea e târzie, că fiecare își spusese istorioara lui și că domnia ei era către sfârșite, luându-și ghirlanda de pe cap, i-o puse Neifilei, zicând voioasă:

— De acum, prietenă dragă, sub cârmuirea ta să șadă mănunchiul acesta de supuși.

[25] Zăpăcit, năuc, buimăcit.

Și zicând astfel se așează din nou. Neifile se îmbujoră la față, prea copleșită de atâta cinste, și chipul ei se preschimbă ca trandafirul când și-arată în roua dimineții fața, iar ochii ei frumoși sclipiră ca steaua zorilor sub genele lăsate. Apoi, după ce întreaga ceată își potoli prea zgomotoasa și multa bucurie cu care întâmpinase alegerea reginei, și după ce Neifile mai dobândi îndrăzneală, grăi de pe locul ei mai ridicat unde ședea acuma:

— De vreme ce vă sunt regină, fără a mă îndepărta de felul în care celelalte domnit-au peste voi ce v-ați supus și ați lăudat domnia lor cu prisosință, voi încerca și eu să vă arăt ce anume socot să pun pe viitor la cale; iar dacă sfatul vostru găsește că-i de bine, voi face întocmai precum zic. Mâine e vineri, precum știți, și poimâine e sâmbătă, zile nesuferite norodului, îndeobște, din pricina bucatelor pe care le mănâncă de-a lungul lor, din zori și până-n asfințit; apoi, pe lângă aceasta, vinerea se cuvine a fi ținută în mare cinste, căci într-această zi a pătimit pe cruce spre mântuirea noastră Domnul Isus Cristos; din care pricină socot că s-ar cădea și-ar fi mai bine, în cinstea lui, să stăm mai mult de rugăciuni decât de snoave și povești. Sâmbăta, iar, e obiceiul ca femeile să-și spele părul și să se curețe de praf și toată murdăria pe care truda săptămânii le-o așterne peste trup; de asemenea multe sunt acelea care obișnuiesc să ajuneze întru cinstirea Maicii Preacurate și-a pruncului Isus și să nu lucreze, spre a proslăvi precum se cere duminica ce vine. De aceea, nefiind chip să urmăm nici sâmbăta de-a fir-a-păr felul de trai pe care noi ni l-am ales, socot că și într-această zi să odihnim cu povestitul. Iar pe urmă, cum se împlinesc drept patru zile încheiate de când ne aflăm pe aici, dacă vrem să nu dea peste noi și alții, cred c-ar fi bine s-o cam luăm din loc și eu m-am și gândit pe unde să ne așezăm din nou. Astfel încât duminică, în zorii dimineții, adunându-ne pe locul acela - de vreme ce astăzi am avut destul răgaz să ne gândim și să vorbim în voie, iar în aceste două zile fiecare va avea timp

să-și aleagă povestea care-i place - socotesc că n-ar fi rău să mai restrângem oarecum întinsul povestirilor noastre și să ne mărginim cu vorba doar la un singur fapt din cele multe ale sorții, drept care mă gândesc să povestim despre aceia care dobândesc prin străduință un lucru mult dorit sau îl câștigă iar, de cumva l-au pierdut. În legătură dar cu aceasta să se gândească fiecare la o poveste potrivită, care să fie spre folosul său barem spre desfătarea acelora ce o ascultă. Bun înțeles că Dioneo, precum e învoit, e liber să-și aleagă povestea care-i place.

Doamnele și cavalerii lăudară cele puse la cale de regina lor, precum și vorba ei aleasă, și hotărâră să facă întocmai cum îi învățase dânsa. Neifile, chemându-și apoi slujitorul, îi porunci unde să așeze mesele pentru cină și-i lămuri cu de-amănuntul câte avea de făcut de-a lungul stăpânirii ei; pe urmă, sculându-se și ea de jos cu ceilalți dimpreună, le îngădui să-și petreacă timpul după cum îi îndemna inima.

Porniră deci cu toții către o grădină înfloritâ și acolo, după ce-i colindară o vreme cărările, la ceasul cinei se adunară iarăși și începură bucuroși a se înfrupta cu desfătare; iar după ce sfârșiră cu masa, Emilia, făcând pe placul reginei, porni să învârtească hora, iar Pampinea, însoțită pe alocuri de corul celorlalte doamne, începu să cânte și să zică:

Cine-ar cânta, de nu cânt eu, ce-n mine
port mii de doruri împlinite, cine?

Vino, iubire, tu izvor de bucurii,
izvor al împlinirii și al nădejdii toate;
vin' să cântăm puțin,
nu bietele suspine, nici dorurile vii,
ce bucuria ta mai dulce mi-o arată,
ci doar văpaia, chin
și fericire-n care ard deplin,
cântându-ți ție slavă, iubire, numai ție.

Când m-a cuprins văpaia ta cea dragă,
din primul ceas tu mi-ai adus în cale
un tânăr prea frumos,
cum nu-i mai mândru-n lumea-ntreagă,
nici mai viteaz când poartă zale
și nici mai inimos.
Iubirea arde-n mine atât de luminos,
încât cu tine cânt de drag și bucurie.

N-am gând mai dulce altul decât îmi e să știu
că mulțumită ție îi sunt la fel de dragă
pe cât îmi e și el;
aleasa fericirii de mi-a fost dat să fiu
pe-acest tărâm, pentru credința-ntreagă
ce-i port, socot la fel
să fiu și după moarte și-alăturea de el
să ne primească Domnul în alba-mpărăție.

După cântarea aceasta doamnele mai cântară și altele, mai dănțuiră o bucată și mai ciupiră strunele lăutelor și cobzelor. Dar, amintindu-le regina că se făcuse vremea de culcare, porniră fiecare cu torțele aprinse către odăile lor; iar a doua zi, precum și-n ziua următoare, făcură cu toții așa precum îi învățase regina, așteptând cu nerăbdare duminica.

ZIUA A TREIA
NEIFILE

Wood-cut from The Decameron, Venice, 1492
Re-engraved by R. J. Beedham

Sfârșește cea de a doua zi a *Decameronului* și începe cea de a treia, în care, sub sceptrul Neifilei, se vorbește despre aceia ce dobândesc prin iscusința lor un lucru mult dorit sau îl câștigă iar, de cumva l-au pierdut.

Geana zării, din purpurie ce era, prindea a se topi în galben la apropierea soarelui, când duminecă, regina, sculându-se din vreme, le porunci și celorlalți scularea. Iar slujitorul ei, ce încă de cu noaptea în cap trimisese la locul unde aveau să poposească toate cele trebuitoare și o dată cu ele și slugile, ca să pregătească cele de cuviință, văzând-o pe regină că-i gata de plecare, încarcă degrabă tot ce mai era de dus și porni cu restul slujitorimii pe urma stăpânilor, ca și când s-ar fi mutat de-a binelea din locul acela.

Regina, urmată și întovărășită de cele șapte doamne și cei trei cavaleri, o apucă cu pas agale pe-o potecuță neumblată, dar plină de verdeață și flori înmiresmate, ce-și deschideau potirele în zorii dimineții, și, călăuzită de viersul a zeci de privighetori și alte felurite paseri, o luă către apus, vorbind mereu de câte toate, râzând și șuguind cu ceilalți. Și, după ce bătură astfel vreo două mii de pași, încă înaintea celui de-al treilea ceas al zilei, ajunseră cu toții îndrumați de regină, la un palat bogat și falnic, ce se înălța semeț pe vârful unei coline. După ce intrară înăuntru și-i măsurară întreg cuprinsul de la un cap la altul, văzând ei sălile de ospețe, odăile curate și mândru împodobite, din plin îndestulate cu tot ce-i trebuie unei odăi, lăudară foarte palatul, iar pe stăpânul lui îl socotiră drept un strălucit senior. Iar mai apoi, când coborâră și mai văzură pe

deasupra și curțile încăpătoare și vesele ale palatului, și beciurile pline de cele mai alese vinuri, și apa rece de izvor care țâșnea de pe sub bolți, și mai vârtos îl lăudară.

În cele de pe urmă, pesemne dornici de odihnă, se așezară cu toții pe un pridvor, de unde văzul cuprindea priveliștea întregii curți, plină de verdeață și de toate florile care înfloreau la vremea aceea a anului; și acolo, iscusitul slujitor al reginei le ieși în cale cu felurite dulciuri și vinuri minunate, ca doamnele și cavalerii, gustând din toate cele, să prindă iar puteri. Apoi, poruncind să li se descuie ușița unei grădinii ce mărginea de-o latură palatul și peste tot în jur era împrejmuită de ziduri groase și înalte, pătrunseră cu toții într-însa; și de îndată ce-i călcară pragul cuprinsul ei îi fermecă într-atâta, încât porniră pe îndelete s-o cerceteze pas cu pas.

Grădina, jur împrejurul ei și așijderi și la mijloc, era brăzdată pretutindeni de alei largi și drepte ca săgeata, acoperite pe deasupra cu streașină de viță, ce încă de pe vremea aceea dădea făgăduință toamnei de rod îmbelșugat; și, fiindcă vița abia înflorise, mireasma ei răzbea într-atât în grădină, încât pătrunsă cum era și de alte soiuri de miresme ce îmbălsămau văzduhul, te făcea să crezi că te găsești de-a dreptul într-o prăvălioară de mirodenii de prin părțile răsăritului. De o parte și de alta, aleile erau umbrite de tufe purpurii și albe de trandafiri sălbatici și iasomie, astfel încât puteai să le străbați în voie, plimbându-te sub umbra deasă și înmiresmată, fără grijă că te-ar putea atinge săgeata soarelui în zori sau mai cu seamă către amiază.

N-aș avea cuvinte și timp destul să înșir ce bogăție de flori și de copaci se afla pe locul acela, ce soiuri minunate și ce plăcut orânduite! Atâta pot să spun că nu era copac sau floare, din tot ce are mai ales pământul, care să crească în țara noastră și acolo să nu fie. Iar în mijlocul grădinii (lucru ce nicidecum nu-i mai puțin de lăudat decât sunt toate celelalte care se aflau pe-acolo, ba dimpotrivă

chiar mai mult), se afla o pajiște bătută de iarbă deasă și mai verde ca orice verde din lume, smălțuită cu felurite flori - poate și-o mie întreagă de soiuri felurite - și împrejmuită de portocali și cedri vânjoși și verzi, care purtându-și sus prin ramuri și roada coaptă, și necoaptă, și florile deopotrivă, pe lângă bucuria cu care umbra lor îți odihnea privirea, te desfătau și cu mireasma ce-ți îmbăta simțirile. Pe pajiște, drept la mijloc, era săpată o fântână, clădită în întregime din marmură curată și albă ca zăpada și pretutindenea cioplită cu mare măiestrie. Iar dinăuntrul ei, printr-un chip cioplit care sta înțepenit pe-o coloană ce se înălța chiar din fântână, țâșnea în sus spre ceruri - n-aș ști să spun, mânată de-un izvor ori poate adusă chiar de mâna omului pe acolo - atâta bogăție de apă cristalină, că-și revărsa pe urmă stropii cu dulce sunet în fântână, încât puterea ei ar fi mișcat și o moară. Iar plinul care prisosea pe marginea fântânii ieșea pe sub pământ din pajiștea înflorită și, ajungând iar la lumină, aluneca prin șănțulețe frumos orânduite și într-adins făcute, jur împrejurul poieniței; apoi, prin alte jgheaburi, la fel ca celelalte, tăia grădina în lung, și-n lat și-n cele de pe urmă se aduna pe-un loc de unde se despărțea de ea și, de acolo luând-o în jos, ca lacrima de limpede, curgea către câmpie și până a nu ajunge în vale, cu strașnică putere și mult câștig pentru stăpân, mișca deodată două mori. Grădina această minunată, orânduirea ei plăcută, copacii și fântâna cu râușoarele subțiri ce izvorau dintr-însa plăcură atât de mult doamnelor și celor trei cavaleri, încât cu toții în cor se apucară a zice că de-ar fi fost ca raiul să fie pe pământ, n-ar fi putut să fie altfel de cum era grădina aceea și nici n-ar fi găsit cu mintea lor alte podoabe cu care să-i mai poată adăugi frumusețe. Și umblând ei așa, fermecați, prin grădină, făcându-și din crengi înflorite cununi și ascultând viersul de paseri, ce parcă se întreceau în zeci de felurite limbi, își mai dădură seama de încă o frumusețe, pe care până atuncea, răpiți pesemne cum erau de celelalte toate,

n-o luaseră în seamă. Văzură anume că-n grădină se aflau poate și-o sută de soiuri de vietăți și, arătându-și-le unii altora, zăriră ici zbughind un iepure de casă, dintr-alt ungher unul de câmp, mai jos niscaiva căprioare, dincolo pui de cerbi păscând și alte multe soiuri de blânde vietăți, care, domesticite aproape, umblau de colo-colo, lăsate în voia lor. Și ele, dimpreună cu celelalte frumusețI, sporiră și mai mult plăcuta desfătare a oaspeților noștri.

După ce mai colindară o vreme prin grădină, îndestulându-și ochii cu mii de frumusețI, porunciră să se așeze prânzul în jurul fântânii; și acolo, după ce dintâi cântară șase cântece și dănțuiră o bucată de vreme, se așezară cu toții la mese, pe voia reginei, și, fiind slujiți cu bună și așezată rânduială, se ospătară din belșug cu bucate gustoase și alese. Drept care, înveselindu-se și mai vârtos ca înainte, se sculară de jos și o luară iar de la început cu cântece și dansuri, până ce regina, din pricina arșiței care prinse a dogori, chibzui că venise vremea de culcare pentru aceia ce-ar fi vrut să-și mai aline osteneala. Și atuncea unii dintre ei porniră să se culce, iar alții, fermecați de atâta frumusețe, rămaseră pe loc, care citind povești, care jucând table sau întrecându-se la șah, în timp ce ceilalți se odihneau.

După ce bătu și cel de-al treilea ceas al după-amiezii, sculându-se din somn și răcorindu-și fața cu apă de izvor, pe placul reginei se adunară cu toții în jurul fântânii, pe pajiștea înflorită, unde, așezându-se în cerc, rămaseră s-aștepte pe acela care avea să dea bun început poveștilor, după subiectul rânduit. Și primul căruia regina îi încredință cuvântul se nimeri să fie Filostrato, care începu a zice așa precum urmează:

POVESTEA ÎNTÂI

Masetto din Lamporecchio se face că e mut și ajunge grădinar într-o mănăstire de maici, unde care mai de care se înghesuie să se culce cu el.

Preafrumoase doamne, sunt mulți bărbați pe lumea asta și așijderea multe femei care-s atât de mărginiți, încât își închipuiesc c-o fată - dacă-i așezi pe frunte bentiță albă de măicuță și-n spate strai cernit - pierde simțirea de femeie și muierești le poftiri, ca și cum călugăria ar preschimba-o dintr-o dată, făcând din ea stană de piatră; iar dacă aceștia aud pe alții tăgăduindu-le cumva smintita lor încredințare, se tulbură cu scârbă, de parcă cine știe ce faptă urâcioasă și samavolnică, vezi Doamne, s-ar fi înfăptuit împotriva firii, fără să șadă a cumpăni că ei, ce-s liberi întru totul să-și mulțumească poftele, nu știu să tragă îndestulare din astă libertate, și fără a se gândi câtă putere ascunde în schimb întru stârnirea poftelor huzurul și lipsa de grijă. De asemenea mai sunt destui și dintr-aceia care cred că sapa și hârletul, bucatele sărace și lipsurile multe înăbușă în pălmași trupeștile poftiri și le îngroașă judecata și isteț imea minții. Ci acum, de vreme ce regina mi-a poruncit s-o fac, fără să ies din vorba ei, c-o mică istorioară am să v-arăt mai deslușit cât de amarnic se înșeală toți cei care gândesc astfel.

Prin părțile noastre se afla pe vremuri și se mai află încă o mănăstire de maici, căreia i se dusese faima de sfântă ce

era și-al cărei nume nu vi-l spun, spre a nu-i știrbi cumva din faimă. Or, nu de mult, în acest sfânt lăcaș, în care nu se-aflau pe atunci mai mult de opt măicuțe, c-o stareță în frunte și toate tinerele, trăia un om de treabă, care îngrijea grădina mănăstirii și care, nefiind mulțumit cu simbrioara lui, își făcu socotelile cu vechilul maicilor și se întoarse apoi acasă, în sat la Lamporecchio. Acolo, printre alți săteni care-l primiră bucuroși, se nimeri să pice și un pălmaș mai tânăr, voinic și zdravăn la făptură - și, pentru un țăran ca el, și chipeș pe deasupra - Masetto după nume, ce-l întrebă pe omul nostru pe unde rătăcise atâta amar de vreme. Omul, căruia îi zicea Nuto, îi spuse pe unde umblase, și atunci Masetto îl întrebă cu ce anume le slujise pe maici la mănăstire. La care Nuto îi răspunse:

— Păi, iacă le grijeam grădina, că era mare și frumoasă, ba pe deasupra mai mergeam și la pădure câteodată și le-aduceam de-acolo lemne, căram la apă din fântână și mai făceam și alte câte te miri ce trebușoare: da' maicile îmi dădeau o plată așa de amărâtă, că nici măcar pentru încălțări nu-mi ajungeau bănuții. Și-apoi unde mai pui că toate-s tinere pe acolo și, drept să-ți spun, parc-ar avea pe dracu-n ele, așa-s de șui. Nu-i chip să faci nicicum ca să le intri în voie: eu îmi vedeam de treburi, trudind pe la grădină, când una hop: „Pune asta ici”, cealaltă: „Pune-o acolo”, alta îmi smucea din mână sapa și se răstea: „Nu-i bine așa”; și atâta mă băteau la cap, pân' ce lăsam acolo baltă și treabă și tot și mă duceam într-ale mele. De aceea, sătul pân' peste cap de toate, n-am vrut să stau mai mult și m-am întors acasă. Da' bine că-mi aduci aminte; că m-a rugat vechilul lor, când am plecat de-acolo, să-i trimit pe cineva, de-mi pică cumva în mână vreun om mai potrivit la treburile acestea, și eu i-am dat făgăduință că i-l trimit numaidecât; da', vindeca-l-ar Dumnezeu de junghiuri pe la șale, așa cum i-oi trimite eu pe careva să-l pricopsească.

Masetto, tot ascultându-l, se pomeni deodată cu atâta chef de-a le sluji pe maicile acelea, încât, înțelegând din

vorbele lui Nuto c-ar fi putut destul de lesne să-și împlinească voia, se perpelea ca pe jeratic cu gândul tot acolo. Și, cugetând că de i-ar spune lui Nuto ce-l muncește n-ar mai ajunge niciodată să-și vadă voia împlinită, îi zise:

— Bine-ai făcut că te-ai întors! Ce, parcă poate un bărbat să șadă cu muierile? Mai bine stă cu dracul; căci ele nu știu niciodată nici barem ele ce poftesc.

Dar, după ce se despărțiră, Masetto prinse a se gândi cum să facă și să dreagă să intre slugă la maici; și, fiindcă se știa pe el că-i bun de treburile acelea pe care le amintise Nuto, n-avea îndoieli din partea asta, dar se temea că n-o să-l ieie fiind prea din cale-afară tânăr și chipeș la făptură. De aceea, zdrobindu-și mintea în fel și chip, la urma urmelor își zise: „Locu-i departe de aici și nimeni nu mă știe prin părțile acelea; drept care, de mă fac că-s mut, de bună seamă m-or primi”.

Și vârându-și cu tot dinadinsul în cap șiretlicul ăsta, își luă securea în spate și, fără a spune nimănui unde se duce, o luă din loc, ca un pribeag, și se porni spre mănăstire. După ce ajunse acolo, pătrunse înăuntru și, spre norocul lui, în curte dădu tocmai peste vechil; și, tot strâmbându-se ca muții, i se rugă prin semne să-i deie ceva de mâncare, că el în schimb, de-i folosea, i-ar fi crăpat niscaiva lemne. Vechilul îi dădu bucuros de mâncare și apoi îi așeză în față niște butuci pe care Nuto nu izbutise să-i despice. Masetto, vânjos cum era, cât ai clipi din ochi făcu din ei surcele. Din care pricină vechilul, care tocmai atunci se pregătea să meargă la pădure, îl luă cu el și-l puse să-i taie lemnele acolo; apoi îi înfățișă catârul și-i arătă prin semne să ducă lemnele acasă. Masetto făcu treabă bună, astfel încât vechilul îl mai ținu câteva zile, punându-l să muncească la felurite trebi. Or, într-una din aceste zile, se nimeri să-l vadă și stareța pe acolo și-l întrebă pe vechil cine era acela. Omul răspunse:

— E un surdo-mut, preacuvioaso, și bietul de el s-a pripășit pe aici acu vreo două zile să ceară de pomană, iar

eu l-am miluit și i-am mai dat câte ceva de lucru, din câte se cereau făcute. Dac-ar ști să lucreze grădina și-ar vrea să se aciuiască aici, socot c-ar fi o slugă bună, căci precum știi, avem trebuință de slujitor la mănăstire. De tare, e tare cât un munte și poți, har Domnului, să-l pui la orice treabă vrei; unde mai pui că scapi domnia-ta și de-altă grijă, căci ăsta n-o să intre-n vorbă cu maicile, de bună seamă.

La care stareța îi răspunse:

— Pre legea mea că bine zici; vezi, află dacă știe să lucre la grădină și fă ce poți să-l ții aici: dă-i vreo pereche de încălțări, vreo scurtă ponositră, dă-i bine de mâncare și ia-l cu binișorul.

Vechilul făgădui stareței să facă întocmai. Dar Masetto, care se afla pe aproape și chipurile robotea cu mătura prin curte, auzi cuvintele acestea și-și zise bucuros în sinea lui: „De mă primiți acilea, m-oi pune să lucrez grădina și-am s-o lucrez cum n-a mai fost de când e ea lucrată”.

Vechilul, dându-și seama că știe să lucreze mai bine ca oricare altul, îl întrebă prin semne de vrea să steie acolo; și după ce Masetto, așijderea prin semne, răspunse că se învoiește, îl luă drept slugă în mănăstire și îi dădu grădina în grijă, după ce întâi îi arătă ce anume avea să facă. Apoi se duse după treburile mănăstirii și îl lăsă pe el acolo. Masetto se așternu pe treabă; dar după câtva timp măicuțele se apucară să-l necăjească și să-l batjocorească, așa cum fac oamenii de obicei cu surdo-muții, strigându-i vorbe deșucheate, fiind încredințate că dânsul nu le aude. Iar stareța, crezând pesemne că n-ar avea nici coadă, așa precum n-avea nici grai, nu le zicea nimica sau mai nimica aproape. Or, într-o bună zi, în vreme ce Masetto, care lucrase mult, se odihnea în grădină, se întâmplă ca două măicuțe tinerele, care se aflau tocmai pe acolo, să treacă pe la locul acela și să se apuce să-l privească pe el ce se făcea că doarme, dar nu dormea cu adevărat. Și una dintre ele, mai îndrăzneață decât cealaltă, grăi:

— De-aș ști că nu mă spui la nimeni, ți-aș spune oarece,

la care într-atâtea rânduri m-am tot gândit, și care lucru s-ar prea putea să-ți fie și ție de folos.

Cealaltă o îndemnă:

— Zi-i fără frică că eu, zău, nu spun la nimeni, crede-mă.

Atunci cea îndrăzneață zise:

— Nu știu de te-ai gândit vreodată ce strâns suntem ținute aici, pe unde niciodată n-a cutezat să calce vreun alt bărbat decât vechilul, care-i bătrân, dă-l naibii, și mutul ăsta care doarme. Or, eu am auzit, de pe la alte femei care au umblat pe aici, că toate plăcerile lumești sunt o nimica toată pe lângă plăcerea femeii când se împreună cu bărbatul. De aceea eu una mi-am vârât în cap - de vreme ce nu pot cu alții - să încerc cu mutul ăsta, să văd dacă e drept ce zic femeile ori ba. Și pentru treaba asta să cauți cu lumânarea și n-ai găsi vreunul mai potrivit ca el: că ăsta și să vrea, tot n-ar putea să spună la nimeni nici un cuvințel; îl vezi doar cât e de nătâng și de crescut-naintea vremii! Ce zici, ia spune, tu ce crezi?

— Vai de păcatele mele, surioară, se văietă cealaltă. Ce-ți mai trece și ție prin cap? Doar bine știi că fecioria ne-am juruit-o lui Cristos!

— Ei asta-i, zise cea dintâi. Ca și cum tot ce-i juruință ar trebui să fie și ținută! Doar oamenii îi făgăduiesc lui Dumnezeu cât e ziulica de mare tot soiul de lucruri și nici de una nu se țin; și, dacă noi ne-am juruit cu fecioria noastră, s-or găsi ele altele să-și țină juruința!

La care cealaltă măicuță grăi:

— Și de-am rămâne cumva grele, atuncea ce ne facem?

— Tu te gândești la rău până ce n-a dat peste tine? răspunse cea dintâi. De-o fi să se întâmple și-asta, om vedea noi atunci ce-i de făcut; sunt pe puțin o mie de chipuri felurite prin care am izbuti să tăinuim buclucul. Numai de-am ști noi înșine s-avem lacăt la gură.

Măicuța, auzind acestea, cum se simțea îmboldită și mai aprig decât surata să încerce ce fel de dihanie o mai fi fiind bărbatul, îi spuse:

— Să fie cum zici tu; dar cum să facem oare?

La care cealaltă răspunse:

— Cam trei pare să fie ceasul și, afară de noi două, celelalte maici socot că dorm cu toatele; să ne uităm de nu cumva se află cineva în grădină și, dacă n-o fi nimeni, n-avem a face alta decât să-l luăm pe mut de mână și să-l ducem în coliba aceea în care el se adăpostește de ploaie. Iar acolo, una să intre cu el înăuntru, iar cealaltă să șadă afară și să păzească locul. Ăsta-i așa de bleg, încât de bună seamă c-om face tot ce-om vrea cu el.

Masetto, între acestea, ședea și asculta ce pun măicuțele la cale; și, gata cum era să le împlinească voia, atâta aștepta și el să-l ia cu dânsa careva. Ele, după ce se încredințară că nu e nimeni primprejur, văzând că nu pot fi de nicăieri zărite, se apropiară de el și cea care vorbise prima îl trezi pe Masetto, care sări drept în picioare. Fata, cu semne ademenitoare, îl apucă de mână și-n timp ce el rânjea prostește îl duse în colibă, unde Masetto făcu pe voia ei, făr' să se lase a fi prea mult poftit de dânsa. Și, după ce-și primi ea partea, cinstită prietenă fiind, făcu loc celeilalte, iar grădinarul le intră la amândouă în voie, făcând mereu pe prostul. Drept care, până a nu pleca, fiștecare vru să afle, nu într-un singur rând, ci de mai multe ori, cum știe mutul călări. Și apoi adeseori, șezând la sfat împreună, își spuseră că într-adevăr nu-i treabă mai plăcută ca asta în toată lumea, ba mai plăcută chiar decât li se spusese; și, apucând prilej, la ceasuri potrivite, mergeau pe rând să se desfete cu mutul în colibă.

Ci într-o bună zi se întâmplă ca o măicuță, din ferestruica chilioarei, să vadă ce se întâmpla și să le arate pozna și altor două maici. Dintâi tustrele se sfătuiră să le pârască stareței; dar mai apoi, schimbându-și gândul, căzură la învoială cu celelalte două și ajunseră și ele părtașe pe moșia lui Masetto. Iar până mai la urmă, prin felurite întâmplări, acestor maici li se adăugară, când una când cealaltă, și celelalte trei. Acu, la urma tuturor,

stareța, care nu prinsese încă nimic de veste, plimbându-se într-o zi de una singură prin grădină și fiind căldurile în toi, dădu peste Masetto (care, sărmanul, ziua, de-atâta călărie noaptea, se ostenea din te miri ce) și îl află dormind, întins pe jos sub un migdal; și fiindcă vântul îi suflase cămașa peste cap, ședea la umbră gol-goluț. Femeia, uitându-se la el și singură știindu-se prin părțile acelea, căzu într-aceeași ispitire ca și măicuțele alelalte; drept care, trezindu-l pe Masetto, îl duse în chilioara ei, unde mi-l ținu vreo trei sau patru zile în șir (spre multa jeluire a celorlalte maici, care vedeau că nu mai vine la lucru în grădină), gustând și răsgustând din desfătarea pentru care mai înainte vreme ținuse de rău orice femeie. În cele de pe urmă îi dădu drumul din chilioara ei, dar prea adesea rechemându-l și vrând să aibă de la el mai mult decât îi era partea, Masetto, care nu răzbea să mulțumească atâtea maici, își dădu cu socoteala că de-ar mai fi făcut pe mutul, cu timpul prea mare pagubă i s-ar fi tras din asta. De aceea, într-o noapte pe când se afla cu stareța, se dezlegă la limbă și-i spuse:

— Preacuvioaso, zice-se că un cocoș ajunge cu vârf și îndesat la zece puici deodată, dar pe-o muiere, în schimb, se spune că nici zece bărbați n-ajung s-o mulțumească decât cu multă trudă, și nici măcar atunci ca lumea; ci eu cu nouă am de-a face, din care pricină, vezi bine, pentru nimica-n lume n-o mai pot duce așa. Că, drept să-ți spun, de-atâta trudă, într-așa hal ajuns-am, că nu mai pot de fel: nici mult și nici puțin; de aceea, ori mă lași să plec ori, dacă nu, găsește domnia-ta vreo îndreptare.

Femeia auzindu-l vorbind pe Masetto, pe care toată lumea îl socotea drept mut, se zăpăci de-a binelea și-i zise:

— Ce-i asta, pentru Dumnezeu? Că doar ești mut de când te știu.

— Așa eram, preacuvioaso, răspunse Masetto, dar nu din naștere sunt mut, ci de pe urma unei boli, care mi-a luat deodată graiul și-abia din noaptea asta am apucat iar să

vorbesc, fapt pentru care-l slăvesc din toată inima pe Domnul.

Femeia îi dădu crezare și-l întrebă cum de slujește la nouă femei deodată. Masetto îi povesti cum vine treaba asta, iar stareța auzindu-l își dete seama că nici una din cele opt măicuțe nu dovedise mai puțină înțelepciune decât dânsa. De aceea, isteață cum era, fără a-l lăsa să plece, se hotărî în sinea ei să se sfătuiască cu celelalte și să găsească o îndreptare, ca nu cumva Masetto să facă mănăstirea de râsu-ntregii lumi. Și cum în zilele acelea, se nimerise să moară vechilul mănăstirii, după ce toate maicile își spuseră pe față câte făcuseră înainte, prin bună învoire - spre bucuria lui Masetto - dreseră toată pozna într-așa chip, încât norodul din partea locului să creadă că, mulțumită rugii lor și sfântului care avea hram la mănăstirea aceea, Masetto, care atâta vreme fusese mut, acuma își dobândise iarăși graiul; și ca atare îl făcură vechil la mănăstire, în locul celui mort. Apoi îi împărțiră cu cap și osteneala, într-așa chip încât Masetto să poată face față. Și într-aceste osteneli, deși făcură ochi o droaie de călugărași, treaba purcese așa de bine, că nimeni nu află nimic, decât abia după ce stareța dădu, sărmana, ortul popii, la vremea când Masetto, ajuns la vârsta căruntеții, și-ar fi dorit să se întoarcă om înstărit la casa lui; și, când se află toată povestea, îi fu ușor să-și vadă dorința împlinită. În felul acesta dar, Masetto, bătrân, bogat și cu copii, pe care nu se obosise nici să-i hrănească, nici să-i ție - după ce mulțumită înțelepciunii sale știuse cu folos să își petreacă tinerețea - se întoarse iar pe meleagurile de unde pornise cu o secure în spate, spunând la toată lumea c-așa plătește Dumnezeu pe cel ce-i pune coarne în clop.

POVESTEA A DOUA

Un grăjdar se culcă cu nevasta regelui Agilulf, regele își dă seama într-ascuns, îl caută și îl tunde; tunsul îi tunde pe toți ceilalți și în felul acesta scapă de belea.

Sfârșindu-se povestea lui Filostrato, de care uneori doamnele mai roșiră câte puțin, iar alteori făcură haz, regina o alese pe Pampinea ca să ducă ea mai departe șirul poveștilor. Iar Pampinea, cu față surâzătoare, începu astfel:

— Sunt unii oameni atât de lipsiți de sfiiciune în dorința lor de a vădi, că știu și află anumite lucruri, pe care ar fi mai bine să nici nu le mai știe, încât ajung să creadă că, dojenindu-i pe ceilalți pentru greșelile lor neștiute de nimeni, ar putea să-și micșoreze prin aceasta propria lor rușine, când tocmai dimpotrivă nu fac decât să și-o sporească cu vârf și îndesat; or, spre a vă dovedi acum cealaltă față a acestui adevăr, am să vă arăt, frumoase doamne, de câtă șiretenie a dat dovadă un oarecare, ținut chiar mai prejos decât era Masetto, și de asemeni cât de mare a fost înțelepciunea unui rege.

Agilulf, regele longobarzilor, își statornici scaunul domnesc, așa precum făcuseră și înaintașii săi în Pavia, oraș din Lombardia, însurându-se cu Teudelinga, văduva lui Autari, alt rege de-al longobarzilor, care la vremea ei fusese o femeie din cale-afară de frumoasă, de înțeleaptă și cinstită, dar fără de noroc într-ale dragostei. Or, mulțumită

înțelepciunii și vitejiei acestui rege, aflându-se regatul lui în pace și în bunăstare, se întâmplă ca unul din grăjdarii reginei, om din prostime și de rând, dar altfel mult mai răsărit decât s-ar fi cerut să fie într-o atare slujbă, ba pe deasupra mândru și chipeș ca un rege, să se îndrăgostească până peste urechi de regină. Și, fiindcă josnica lui stare nu-i amorțise mintea astfel încât să nu-și dea seama că dragostea aceasta era smintită, întru totul înțelept fiind, nu și-o destăinui la nimeni și nici reginei nu îndrăzni să i-o arate nici barem din ochi. Dar, deși trăia așa, fără nădejdea de-a ajunge să-i placă vreodată, totuși în sinea lui el se mândrea, săracul, că-și așezase gândurile pe-o treaptă așa de înaltă; și, ca unul ce se perpelea încins de focul dragostei, se străduia din răsputeri, mai mult ca orișicare din toți ceilalți grăjdari, să facă tot ce putea ca s-o mulțumească pe regină. Din care pricină regina, când se întâmpla să călărească, alegea mai bucuroasă calul pe care îl îngrijea el, decât pe orișicare altul; iar când se întâmpla așa, omul se bucura de parcă cine știe ce cinste i s-ar fi făcut și nu se depărta în ruptul capului de scări, doar-doar se va întâmpla să îi atingă doamnei măcar și poala rochiei, lucru de care apoi se socotea ferice. Dar, după cum se întâmplă adesea, pe cât scade nădejdea, pe atâta crește și iubirea; și cu grăjdarul nostru, bietul, se întâmplă același lucru. Ba într-așa măsură, încât abia putea răbda să-și țină dorurile ascunse așa cum le ținea, când nici o umbră de nădejde nu-i alina amarul; de aceea, neputând nicicum să scape de iubirea asta, de multe ori se socotise să-și pună capăt zilelor. Și tot gândindu-se în ce chip să-și curme suferința, se hotărî să moară astfel încât să știe toată lumea că își dăduse moartea din pricina iubirii pe care i-o purta reginei; și ca atare cugetă să facă într-așa fel, încât prin moarte să-și încerce norocul de-a putea să-și stâmpere dorințele, fie pe toate laolaltă, fie barem în parte. Nu se apucă să caute prilej de a-i vorbi reginei și nici prin vreo scrisoare nu încercă să-și spună iubirea care-l copleșise,

căci bine cunoștea că ar fi fost zadarnic și să vorbească și să scrie; ci se gândi de-a dreptul să încerce a se culca cu dânsa printr-un anume șiretlic. Or, pentru treaba asta nu era alt mijloc decât acela de-a încerca să se strecoare el - înveșmântat în straiele regelui, despre care știa că nu se culcă tot într-una cu regina - până-n iatacul doamnei. De aceea, ca să poată afla cum face regele când merge la regină și-n ce veșminte e îmbrăcat, se furișă de vreo câteva ori noaptea într-una din sălile palatului, care se afla între odaia regelui și aceea a reginei, în felul aceste într-o noapte îl văzu pe rege înfășurat într-o mantie largă, c-o lumânare într-o mână și c-o vărguță în cealaltă, ieșind din camera lui și îndreptându-se către iatacul reginei, unde, oprindu-se în prag, fără să scoată nici o vorbă, bătu de două sau trei ori în ușă cu vărguța, ușa se deschise cât ai clipi din ochi și cineva îi luă din mână lumânarea. Văzând acestea și așteptând să vază și cum pleacă, grăjdarul se gândi să facă și el deopotrivă; drept care, făcând rost de-o mantie leită cu mantia regească, de-o lumânare și-o vărguță, și după ce se spălă dinții într-un ciubăr cu apă, că nu cumva mirosul de grajd s-o supere pe doamnă sau să-l dea de gol, își luă în spate pelerina și celelalte lucruri și apoi, după obicei, se furișă în palat și se ascunse în sală. Simțind că dorm cu toții în jur și socotind că era vremea să-și stâmpere într-un fel dorința sau să-și croiască singur cărarea către mult râvnita și așteptata moarte, după ce scapără scânteie cu piatra și amnarul pe care le avea la sine, își aprinse lumânarea, și înfășurat până la nas în pelerina lui cea largă, se îndreptă spre ușa reginei, în care bătu de două ori cu vărguța. Ușa îi fu deschisă de-o slujnică somnoroasă și lumânarea îi fu luată din mână și dosită; iar el, fără să sufle o vorbă, trase perdeaua patului și, pătrunzând pe după ea, își scoase pelerina și se vârî în patul unde dormea regina. Apoi, prinzând-o pofticios în brațe își arătându-se mâniat (fiindcă știa că regele nu rabdă nici o vorbă atunci când e mânios), fără să sufle un

cuvânt, nici el și nici regina, o cunoscu trupește în repetate rânduri. Și deși îi venea cam greu să se despartă de femeie, totuși, temându-se ca nu cumva șederea prelungită să-i schimbe în lacrimi bucuria, se ridică și, luându-și pelerina și lumânarea în mână, plecă fără să spună nimica și se întoarse degrabă în culcușul său. Dar n-apucă nici barem să intre bine înăuntru, când regele, sculându-se, se duse în camera reginei, lucru de care dânsa se minună din cale afară; și după ce intră în pat și-o agrăi cu voie bună, regina, prinzând pesemne îndrăzneală din voioșia lui, îi zise:

— Stăpâne preaiubit, ce-o mai fi fiind și asta? Doar numai adineauri te-ai dus de lângă mine, după ce te-ai umplut de desfătare mai mult ca într-alte rânduri, iar acușica vrei s-o iei de la capăt? Ai grijă de ce faci!

Regele, auzind cuvintele acestea, își dete seama de îndată că regina fusese înșelată de vreo asemănare la chip și purtare; dar, înțelept fiind, văzând că nici regina, nici nimeni altul n-ajunsese să-și deie seama de nimica, se gândi că n-are nici un rost să-i spună el ce se întâmplase. Lucru pe care mulți nătângi n-ar fi știut să-l facă, ci dimpotrivă ar fi strigat: „Nu eu am fost! Zi, cine-a fost? Cum s-a-ntâmplat? Cum de-a pătruns aicea?” Iar dacă ar fi făcut așa, puzderie de rele i s-ar fi tras din asta, din pricina cărora ar fi întristat-o pe regină cu totul pe nedrept și i-ar fi dat prilej să-și mai dorească și altă dată câte simțise în noaptea aceea. Pe când așa, ținând ascunsă fapta, rușinea nu cădea de fel asupra lui, pe câtă vreme de-ar fi spus-o, s-ar fi umplut de râsul lumii și de ocara ei. Drept aceea regele, mai tulburat la cuget decât la față sau la vorbă, îi spuse:

— Doamnă, nu crezi c-aș fi în stare să mai fi fost o dată și acu să vreau din nou să mă desfăt cu tine?

La care dânsa zise:

— Ba da, stăpâne, cum să nu; dar totuși mi te rog frumos să ai puțină grijă de sănătatea dumitale.

Regele îi zise atunci:

— Ei bine, de astă dată am să-ți ascult îndemnul și am să mă-ntorc în patul meu, fără a te necăji mai mult.

Negru la suflet de mânie și gânduri ucigașe, regele, luându-și pe umeri pelerina, ieși din camera femeii și se gândi să afle într-ascuns cine-i făcuse felul, chibzuind că numai careva de-al casei putea să fie acela și că de bună seamă, oricine ar fi fost, n-ar fi putut ieși de acolo. Luând deci un muc de lumânare și vârându-l într-un felinar, porni către o încăpere lungă care se afla în palat deasupra grajdului, și-n care dormea aproape toată slujitorimea curții, fiștecare în câte-un pat. Acolo, chibzuindu-se că orișicare ar fi fost acela care săvârșise fapta, bătaia inimii desigur nu-i contenise încă după sfârșeala îndurată, se apucă tiptil, tiptil, începând de la un capăt al încăperii, să-i pipăie pe toți la piept, spre a vedea de cumva îi bate inima mai tare vreunuia din ei.

Acu, în timp ce toți ceilalți dormeau bușteau, grăjdarul, care fusese la regină, nu adormise încă; de aceea, cum îl văzu pe rege, înțelegând ce anume umbla căutând pe acolo, începu să tremure ca varga, astfel încât peste bătaia cu care osteneala îi copleșise inima, se adăuga acuma și aceea a fricii pe deasupra; pricepu dar limpede că dacă regele ar fi ajuns să-și deie seama de aceasta, l-ar fi ucis pe loc. Cu toate acestea însă, deși se frământa cu fel de fel de gânduri, văzând că regele nu poartă nici o armă asupra lui, se gândi să se prefacă a dormi și să aștepte apoi să vadă ce-avea să facă regele. Acesta, după ce pipăi pe mulți din câți se aflau acolo, fără să afle nici pe unul care să-i pară a fi făptașul, ajunse și la el și, simțind cât de tare îi bate inima, își zise: „Ăsta e”. Dar, ca unul care nu voia să afle nimeni ce anume avea de gând să săvârșească, nu-i făcu altceva nimica, decât atâta că-i tăie, de-o latură a capului, cu niște foarfeci pe care le adusese cu sine, un smoc de păr - care pe atuncea se purta mai lung și la bărbați - astfel încât a doua zi să-l poată recunoaște. Și, după ce mi-l

tunse, plecă în odaia lui.

Grăjdarul, care simțise totul, șiret fiind, își dete seama de ce îl pocise regele; de aceea se sculă de îndată și făcând rost de niște foarfeci, din care spre norocul lui se aflau vreo câteva perechi la grajd, anume pentru cai, se apucă încet-încet și la toți cei care dormeau cu el în încăperea aceea, le tunse părul într-același chip, deasupra urechii; și după ce sfârși, fără ca nimeni să-l audă, se întoarse iar în patul său.

A doua zi, regele, sculându-se de dimineață, până a nu se deschide porțile palatului, porunci să i se înfățișeze toată slujitorimea; și voia lui fu împlinită. După ce toate slugile i se adunară în față, cu creștetul descoperit, regele începu să-l caute pe cel care fusese tuns; dar văzând că cea mai mare parte din slujitori aveau părul tăiat toți într-același chip, se minună și-și zise: „Ăsta pe care-l caut, deși e om de rând, se dovedește a fi un mare înțelept”. Apoi, văzând că fără zarvă n-ar fi putut să puie mâna în nici un chip pe cel căutat, dorind să nu se umple pe sine de rușine, de dragul unei mici și neînsemnate răzbunări, se hotărî să-l amenințe și să-i arate că știa ce se întâmplase peste noapte, doar prin vreo câteva cuvinte, puține, dar ticluite bine. Drept care, întorcându-se spre cei care îi ședeau în față, grăi:

— Cine-a făcut-o, mai mult să n-o mai facă. Și acu plecați cu Dumnezeu.

Un altul i-ar fi pus în funii, i-ar fi și schingiuit desigur, i-ar fi întrebat și cercetat și, săvârșind aceasta, ar fi dezvăluit rușinea pe care fiecare se cade să și-o ascundă; iar dându-se în vileag, chiar dacă ar fi ajuns să se răzbune pe de-a întregul, printr-asta nicidecum nu-și micșora rușinea, ci dimpotrivă și-o sporea și mai mânjea și cinstea reginei pe deasupra.

Cei de față, auzindu-i vorba, se minunară foarte și multă vreme se întrebară ce anume socotise regele să spună cu aceasta; dar nimeni nu putu să priceapă, decât acela care

se simțea cu musca pe căciulă și care, înțelept fiind, până ce regele avu zile, nu spuse nimănui nimica și nici nu se încumetă mai mult să-și puie viața în joc c-o faptă ca aceea.

POVESTEA A TREIA

Sub cuvânt de spovedanie și cuget preacurat, o femeie îndrăgostită de un tânăr îl pune pe un cucernic frate - fără ca dânsul să-și dea seama - să facă într-așa chip, încât s-ajungă dumneaei să-și împlinească pofta.

Pampinea își isprăvise povestea, iar îndrăzneala și dibăcia grăjdarului, precum și înțelepciunea regelui Agilulf fuseseră lăudate de mai toți cei de față, când regina, întorcându-se către Filomena, îi porunci să spună mai departe; din care pricină, aceasta, cu grație începu a zice:

— Am să vă povestesc acum o întâmplare adevărată, din care o să vedeți în ce chip o femeie a tras pe sfoară un cuvios călugăr și nădăjduiesc că povestea mea va fi cu atât mai mult pe placul mirenilor, cu cât călugării - care îndeobște sunt tare mărginiți și au tot soiul de năravuri și apucături ciudate - se cred mai pricepuți și mai cu moț ca ceilalți oameni, când ei de fapt sunt mai prejos, mult mai prejos ca noi, ca unii care nu-s în stare, din josnicie sufletească, să-și caute de nevoi, așa cum face orișicine, ci trag doar la bucate și la huzur, ca porcii. Iar șotia aceasta n-am să vi-o povestesc, plăcute doamne, numai spre a duce mai departe șirul poveștilor de azi, ci și pentru a vă dovedi că fețele bisericești - cărora, noi, încrezătoare cum suntem, le dăm prea multă ascultare - pot fi și sunt trase pe sfoară cu multă dibăcie, nu numai de bărbați, dar chiar și de femei.

În orașul nostru, în care înșelăciunea e mai adesea întâlnită decât iubirea și credința, trăia cu câțiva ani în urmă o femeie de neam, frumoasă și bine crescută, pe care firea o înzestrase mai mult ca pe orișicare alta cu frumusețe sufletească și minte ascuțită. Numele ei, deși îl cunosc, nu vreau să vi-l dezvălui, așa precum n-am să dezvălui nici celelalte nume, căci mai trăiesc încă și astăzi unii din cei ce s-ar mânia dacă m-ar ști că-i spun, deși, la drept vorbind, ar fi mai nimerit să treacă surâzând peste o întâmplare ca aceasta. Femeia cu pricina, deci, cum se știa pe ea că e de viță nobilă, văzându-se măritată după un meșter țesător, nu izbutea să se împace în ruptul capului cu gândul că omul ei e un simplu meșter, căci dumneaei credea că un bărbat de rând, oricât să fie de bogat, nu-i vrednic să se însoare cu o femeie mai de neam. De aceea, văzând ea că bărbatul ei, cu toată averea lui, nu era în stare de mai mult decât, de-o pildă, să întindă urzeala pe război să dreagă o pânză de urzit sau să se ia la harță c-o țesătoare oarecare, se hotărî să nu-l mai lase să se apropie de dânsa decât atunci când i-ar fi fost cu neputință să-l alunge, și-n schimb, spre mulțumirea ei, să-și caute un om care să fie mai vrednic de-o atare treabă decât era meșteșugarul. Drept aceea se îndrăgosti de un bărbat cam între două vârste, un om foarte de treabă, și se aprinse atât de tare, întrucât de nu-l vedea într-o zi, n-avea odihnă toată noaptea. Dar el, care habar n-avea de toată treaba asta, nici n-o băga măcar în seamă; iar ea, prevăzătoare fiind, nu îndrăznea să-i dea de știre, nici prin scrisori, nici prin vreo babă trimisă anume ca să-i spună, căci se temea ca nu cumva să dea de vreun bucluc la urmă. Și dându-și seama că omul era bun prieten c-un călugăr, care avea renume bun fiindcă trăia viață curată, deși era cam rotofei și greu de cap, sărmanul, se chibzui că acesta i-ar fi putut sluji drept neîntrecut mijlocitor între bărbat și dânsa. Și, după ce se socoti cam cum să facă și să dreagă, alese un ceas mai potrivit și se duse la biserica unde ședea

călugărul; acolo, după ce-l chemă, îi spuse c-ar dori, de nu-i era cu supărare, să se spovedească la dânsul. Călugărul, văzând-o și dându-și seama că-i femeie de neam, o ascultă bucuros; iar dânsa, după ce se spovedi, îi zise:

— Părinte, mă văd silită să viu la dumneata cu rugămintea să m-ajuți și să mă sfătuiești de bine. Știu (că doar eu ți-am spus) că-mi cunoști părinții și bărbatul, care mă are dragă mai mult decât își are viața și care, ca unul ce-i tare bogat și ca atare îi dă mâna, îmi împlinește orice voie, din care pricină și eu îl îndrăgesc mai mult decât pe mine însămi; de aceea, nu de-aș face, dar chiar și numai de-aș gândi ceva ce-ar fi împotriva cinstei și-a voinței lui, n-ar fi pe lumea asta femeie mai bicisnică și mai vrednică de rug ca mine. Or, ce să vezi! Un oarecare, pe care drept să-ți spun, nici măcar nu știu cum îl cheamă, dar care pare un om de treabă, și dacă nu mă-nșel e prieten cu domnia-ta, bine legat la trup și chipeș, înveșmântat în straie brune[26] de om evlavios, neștiind pesemne ce gândesc și cât de hotărâtă sunt să mă păstrez cinstită, îmi dă târcoale neîncetat, de nu mai pot să mă arăt nici la fereastră, nici la ușă, nici să mai ies din casă, că hop și el îmi iese în cale; ba chiar mă mir că nu-i și-acum pe undeva pe aicea. De treaba asta, să mă crezi, sunt tare amărâtă, căci lucruri de-alde astea adesea strică numele unei femei cinstite și fără pic de vină. Într-un rând m-am gândit să-l spun fraților mei; da' mi-am luat seama apoi, gândindu-mă că bărbații nu-s făcuți pentru atari gingașe treburi; căci ei într-așa chip îți duc și-ți poartă vorba, încât la urmă răspunsurile se îndârjesc tot mai mult, din ele ajung la vorbe grele și apoi din vorbe trec la fapte; de aceea, ca nu cumva să iasă bucluc și vrajbă pân' la urmă, am tăcut din gură, chibzuindu-mă să mă destăinuiesc mai degrabă domnieitale decât lor, fie pentru că-l știi și pare-se că-i ești prieten, fie pentru că dumitale ți se cuvine să-i dojenești pe oameni,

[26] Culoare purtată în evul mediu de laicii care dovedeau un atașament deosebit față de biserică (n. t.).

și nu numai pe prieteni, dar chiar și pe străini. Drept care, ca pe Dumnezeu te rog să-l cerți pentru purtarea lui și să te rogi de el să nu mai facă ce-a făcut. Doar sunt femei destule care n-așteaptă decât asta, și lor de bună seamă le va fi drag să știe că sunt căutate și râvnite de un bărbat ca el; pe câtă vreme mie, ca uneia care nu-i șade capul la prostii, numai necaz mi-aduce toată purtarea lui.

Și zicând astfel, înclină obrazul ca și cum ar fi podidit-o plânsul. Preacuviosul pricepu numaidecât de cine era vorba și, lăudând-o pe femeie pentru gândurile ei curate, dându-i deplină crezare, îi făgădui să facă așa încât să nu mai aibă prilej de supărare din pricina bărbatului aceluia. Apoi, fiindcă o știa din cale afară de bogată, se apucă să-i laude folosul binefacerii și-al milei creștinești, înșirându-i totodată și lipsurile lui.

Femeia îi zise atunci:

— Din inimă te rog, fă bine și-i vorbește. Iar dacă o fi să tăgăduiască, spune-i fără înconjur că eu ți l-am pârât, plângându-mă de el cuvioșiei-tale.

Pe urmă, spovedită fiind și juruită cu canon, amintindu-și de îndemnul fratelui la milă și pomană creștinească, îi umplu mâna pe furiș de bani, rugându-l să citească slujbe de sufletul morților ei; apoi, ridicându-se de la picioarele lui, ieși afară din biserică și-o apucă spre casă.

Nu după multă vreme bărbatul cu pricina veni pe la călugăr, așa precum era deprins adeseori să facă. Și, după ce vorbiră o vreme de una și de alta, călugărul îl luă deoparte și începu să-l dojenească cu blândețe pentru purtarea lui și felu-n care se ținea pe urmele femeii, încredințat fiind că ea pe drept îl ponegrise.

Omul rămase uluit, ca unul care niciodată nici barem n-o privise, necum să mai și treacă prin fața casei ei, pe unde doar din an în Paște se nimerea să treacă; de aceea începu să se dezvinovățească. Dar călugărul îi curmă vorba, zicându-i:

— Ei, haide acu, nu fă pe prostul și nu mai pierde

vremea tăgăduind zadarnic, că tot degeaba e. Eu n-am aflat de la vecini, ci chiar din gura ei, care a venit aicea să mi se plângă, sărăcuța! Și lasă că pe tine, la vârsta ta, nu te mai prind povești de soiul ăsta, dar chiar și făr' de asta, eu despre dânsa atâta-ți spun, că de-am văzut vreodată femeie mai scârbită de astfel de fleacuri, apoi să știi că ea e; de aceea, pentru, cinstea ta și pentru mulțumirea ei, te rog frumos s-o lași în pace și să-ți vezi de treabă.

Omul, mai iscusit ca fratele, pricepu numaidecât șiretenia femeii și, făcând pe rușinatul, răspunse că de-acu înainte avea s-o lase în pace. Apoi, plecând de la călugăr, se duse țintă la femeie, care ședea mereu cu ochii în patru la fereastră, doar-doar va izbuti să-l vadă trecând prin fața casei. Și când văzu că vine, i se arătă în geam c-o față așa de luminoasă și veselă, încât bărbatul își dete seama de îndată că pricepuse bine cuvintele părintelui; iară din ziua aceea, cu multă băgare de seamă, spre bucuria lui și negrăita desfătare a femeii, trecu mereu prin fața casei, făcându-se că cine știe ce trebi îl mână într-acolo. Femeia însă, dându-și seama curând că și bărbatul o place tot atât de mult cât îl plăcea și ea pe el, vrând să-l aprindă și mai tare și să-l încredințeze de dragostea ce i-o purta, aflând prilejul potrivit, se duse iarăși la călugăr și, intrând în biserică, i se așeză la picioare și începu să plângă. Călugărul, văzând acestea, o întrebă înduioșat ce anume avea să-i spună. Femeia îi răspunse:

— Părinte, vestea ce-ți aduc e tot în legătură cu blestematul cela de prieten al domniei-tale, de care ți-am vorbit deunăzi și care socotesc c-a fost adus pe lume spre deznădejdea mea și spre a mă împinge să fac te miri ce boroboață, de care apoi să plâng o viață întreagă și nici să nu cutez mai mult să-ngenunchez în fața cuviosiei-tale.

— Cum, întrebă călugărul, tot îți mai dă de furcă?

— Vezi bine, zise dânsa. Ba într-așa măsură, încât din ziua în care m-am plâns domniei-tale aici, mânios pesemne c-am venit și l-am pârât pe drept, de unde înainte vreme

trecea numai o dată prin fața casei mele, acu de câte șapte ori se-nvârte-n sus și-n jos, de pare-ar vrea să-mi facă în ciudă. Și unde n-ar da Dumnezeu să-i ajungă că se uită și trece pe dinaintea casei! Da' ți-ai găsit! Nici vorbă. E așa neobrăzat și-așa de îndrăzneț, încât chiar ieri mă pomenesc că îmi trimite în casă pe una, o femeie, să-mi spună verzi și uscate despre el și - ca și cum n-aș avea eu destule pungi și cingători - îmi mai trimite pe deasupra și-o cingătoare c-o punguță. De lucrul ăsta, drept să-ți spun, așa de tare m-am mimat, încât de nu m-aș fi temut să nu cad la păcat sau dacă nu m-aș fi gândit la dragostea ce-i porți, aș fi făcut-o latră. Pe urmă însă, potolindu-mă totuși, m-am chibzuit că e mai bine nici să nu fac, nici să nu spun la nimeni nimica, fără a te înștiința pe dumneata mai întâi. Dar, după ce i-am dat codoașei punga și cingătoarea să i le ducă înapoi, făcându-i vânt pe ușă afară, m-a apucat deodată teama ca nu cumva femeia să și le țină pentru dânsa și lui să-i spună că le-am luat, precum aud că fac femeile de soiul ăsta; de aceea am chemat-o iar și, plină de obidă, i le-am smucit din mână și le-am adus aici cu mine, ca să te rog să i le dai domnia-ta înapoi; și să-i spui din partea mea că n-am nevoie să primesc nimic de la dânsul, căci, mulțumită lui Dumnezeu și bărbatului meu, atâta cingători și-atâtea pungi mai am, încât, așa cât e el de mare, aș putea să-l înec în ele! Și dacă după toate astea nu-și vâră mințile în cap, să nu mă ții de rău, părinte, dar eu să știi că-l spun bărbatului și fraților mei, și-apoi fie ce-o fi; că mai bine s-o pățească el, de nu vrea să se astâmpere, decât să-mi iasă mie vorbe din pricina unui nemernic. Așa, părinte, ca să știi!

Și zicând astfel și tot plângând înainte de zor, trase de pe sub haină o pungă scumpă și frumoasă c-o cingătoare drăgălașă și le-azvârli în poala popii. Acesta, crezând fără îndoială tot ce-i spunea femeia, peste măsură de mânios, le luă și-i zise așa:

— Copila mea, nu mă mir dacă te mânie toate astea și nu

te dojenesc de loc; ba dimpotrivă te și laud c-asculți de sfatul meu. Pe el în schimb, mai ieri l-am dojenit de ce-a făcut, dar precum văd nu și-a ținut făgăduința dată; de aceea, și pentru această din urmă obrăznicie, și pentru, cele mai vechi, i-oi trage o scărmăneală de-o să mă ție minte. Și ai să vezi că nu va mai îndrăzni să-ți aţină calea. Cât despre tine, fata mea, cu ajutorul Domnului, caută de-ți stăpânește mânia ce te încearcă, ca nu cumva s-ajungi să le mai spui și alor tăi câte s-au petrecut, căci ar fi vai și-amar de capul lui, săracul. Să nu te temi că ți s-ar trage rușine dinspre partea asta, că eu, și-n fața Domnului, și-n fața oamenilor, cât oi trăi am să m-arăt martor neșovăielnic al cinstei tale neștirbite.

Femeia, prefăcându-se oarecum mai mângâiată, lăsă deoparte aceste vorbe și, cunoscând prea bine zgârcenia lui și-a celorlalți din tagma preoțimii, îi zise:

— Părinte, în nopțile trecute m-am tot visat cu niște rude de-ale mele răposate, și-mi pare că se zbat, săracele, în chinuri nesfârșite, fără să-mi ceară altceva decât să dau pomană pentru odihna lor; și mai cu seamă mama mi se arăta în vis, așa de amărâtă și necăjită biata, de mai să mi se frângă inima uitându-mă la dânsa. Socot că suferă cumplit văzându-mă ce chin îndur din pricina acestui dușman al lui Cristos. De aceea te-aș ruga să fii bun și să citești pentru odihna lor cele patruzeci de liturghii ale sfântului Grigore și alte rugăciuni de-ale domniei-tale, pentru ca Domnul Dumnezeu să-i mântuiască de urgia și para focului cel veșnic.

Și, zicând astfel, îi puse în mână un galben. Cuvioșia-Sa îl luă cu bucurie și, întărind-o în credință cu vorbe bune și cu pilde, îi dete binecuvântarea și o lăsă să plece. Iar după ce plecă femeia, fără să-și deie seama că-i dus de nas și tras pe sfoară, trimise după prieten. Acesta veni degrabă și văzându-l pe călugăr mânios, își dete iute seama c-avea să aibă știri de la iubita lui; de aceea așteptă să vadă ce avea să-i spună popa. Călugărul, mustrându-l iarăși și

ponegrindu-l mânios cu vorbe de ocară, îl dojeni cu asprime de toate cele câte i le punea în cârcă șireata de femeie. Ci el, cum nu știa unde voia s-ajungă popa, tăgăduia așa mai moale că el i-ar fi trimis femeii punga și cingătoarea, ca nu cumva călugărul să-l creadă într-adevăr, de cumva s-ar fi întâmplat să le aibă de pe-acuma în mână. Dar popa, învrăjbit de ciudă, strigă la el:

— Cum poți tăgădui, mișel ce ești? Iată-le aici. Chiar ea mi le-a adus plângând. Ce, nu le recunoști?

Omul, prefăcându-se că-i rușinat nevoie mare, făcu:

— Ba da, le recunosc, și drept mărturisesc că m-am purtat ca un mișel. Da-ți jur că de acu înainte, fiindcă pricep că nu se lasă nicidecum înduplecată, n-am să-ți mai dau de furcă și n-ai să mai auzi nimic despre povestea asta.

De spus și-au mai spus ei multe. Dar, până mai la urmă, netotul de călugăr îi dete prietenului său punga și cingătoarea și după ce-l mai dăscăli, și-l mai bătu la cap o vreme, rugându-l să se astâmpere, având făgăduința lui, îi dete drumul să se ducă.

Omul, nespus de bucuros, fie întrucât acum se socotea încredințat de dragostea femeii, fie pe de altă parte pentru frumosu-i dar, cum plecă de la călugăr, se duse țintă la femeie și ajuns în fața casei îi arătă cu grijă c-avea la el punguța cu cingătoarea dimpreună; de care lucru dânsa fu foarte mulțumită, cu atât mai mult cu cât vedea că socotelile îi merg din ce în ce mai bine. Și cum atâta aștepta, să-i plece adică bărbățelul cât de curând de acasă, ca ea să poată duce treaba la bun sfârșit, se întâmplă nu după mult, ca dintr-o pricină anume, omul să fie nevoit să facă un drum la Genova. Și-n dimineața aceea, de îndată ce-și văzu bărbatul că încalecă și pleacă, dădu fuga la popă și, văicărindu-se de zor, îi zise hohotind:

— Părinte, am ajuns la capătul puterilor și nu mai pot să rabd; dar, fiindcă zilele trecute ți-am dat făgăduință că n-am să fac nimic până ce nu ți-oi spune și dumitale ce-am de gând, iată am venit să-ți spun; și ca să crezi că nu

degeaba mă plâng și m-amărăsc, ți-oi povesti câte-a făcut astăzi în zori, cu noaptea în cap, prietenul dumitale, sau ca să-i zic mai potrivit, Ucigă-l toaca, cel din iad. Nu știu prin ce întâmplare - ceasul cel rău pesemne - neobrăzatul a aflat cum că bărbatul meu e dus de ieri la Genova și azi în zori, precum ți-am spus, mă pomenesc cu el că intră în grădină și că se urcă pe-un copac până la geamul meu; și numai bine deschisese fereastra ca să intre în casă, când eu, trezindu-mă din somn, m-am ridicat degrabă și-am început să țip; și-aș fi țipat înainte dacă el, care nu intrase încă de-a binelea în odaie, n-ar fi început să mi se roage pe sfinți și Dumnezeu, să-l iert de dragul dumitale, spunându-mi cine este; drept care eu, cu gândul că ții la el și că ți-e prieten, am tăcut din gură și-așa goluță cum eram m-am repezit la geam și i-am închis fereastra în nas; iar el s-a dus, pesemne la dracu-n praznic, că pe urmă nu l-am mai auzit umblând pe sub fereastra mea. Acu, să spui domniata dacă-i frumos așa ceva și dacă poate fi răbdată o treabă ca aceasta; eu, dinspre partea mea, mai mult nu pot să rabd, că i-am răbdat destule de dragul dumitale.

Când o auzi și p-asta, călugărul se înfurie de nu i-ai fi găsit pereche în toată lumea de mânios ce era și, neștiind ce să mai zică, o întreba mereu dacă văzuse bine și nu cumva se înșelase. Femeia însă îi răspunse:

— Slavă Domnului! Doar îl cunosc ca pe-un cal breaz. Îți spun că el a fost și, de-o tăgădui cumva, să nu-l crezi, fiindcă minte.

Călugărul îi zise atunci:

— Copila mea, la asta n-am altceva de spus decât că de astă dată isprava lui a fost din cale afară de mârșavă și îndrăzneață. Bine-ai făcut că l-ai gonit. Totuși, de vreme ce Dumnezeu te-a păzit de rușine, vreau să te rog ca și de data asta, așa cum ai făcut în două rânduri până acum, s-asculți de sfatul meu și, fără a te mai plânge la nimeni dintr-ai tăi, să lași în grija mea această trebușoară, doar-doar voi izbuti să-l potolesc pe împelițatul ăsta, pe care

până acuma îl socoteam un sfânt; dac-oi putea să-i scot din cap această măgărie, atunci cu atât mai bine; de nu, îți dau, o dată cu binecuvântarea mea, și îngăduința să faci cum crezi că e mai bine și cum te taie capul.

— Fie, grăi femeia, mă înduplec și de astă dată, căci nu vreau să te mânii, nici să m-arăt neascultătoare; dar fă ce-i face și îndeamnă-l să nu cumva să-mi mai dea de furcă, că zău, să știi, altă dată eu nu mai vin la dumneata pentru povestea asta.

Și fără a zice altceva, prefăcându-se mânioasă, plecă de la călugăr. Dar n-apucă să iasă bine din biserică, că hop și omul nostru se nimeri pe-acolo. Călugărul îl chemă la sine și luându-l deoparte, se apucă să-i spună ce n-a mai auzit pământul, făcându-l drept de la obraz sperjur, netrebnic și mișel. Omul, care știa ce tâlc ascunde mustrările părintelui, încercând să-l tragă de limbă cu răspunsuri nedumerite și mirate, îi zise la început:

— De unde atâta foc, părinte? Doar nu l-am răstignit pe Cristos!

La care popa îi zise:

— Ia te uită nerușinatul! Auzi-l cum vorbește! Parcă ar fi trecut ani de zile de atunci și timpul scurs, vezi Doamne, l-ar fi făcut să uite blestemățiile făcute. Ce, de-azi în zori și pân-acu ai și uitat câte-ai făcut, nepricopsitule? Unde-ai umblat azi-dimineață cu noaptea-n cap, hai? Spune!

Omul răspunse:

— Nu mai știu. Da, n-am ce zice, tare iute ți-a mai ajuns solia!

— Sigur că mi-a ajuns, răspunse cuviosul; da' tu bag seamă, ai cugetat că dacă nu-i bărbatu acasă, femeia cât ai zice pis te-o și cuprinde-n brațe. Mititelul de el! Ce mai bărbat de treabă! Acu colindă nopțile, descuie grădinile și se urcă în copaci! Socoți că prin atari isprăvi ai să ajungi s-o-ndupleci pe sfânta aia de femeie, de-i umbli pe la geamuri noaptea? Nimic pe lumea asta n-o umple așa de scârbă precum o umpli tu; și totuși nu te astâmperi. Ea

singură ți-a dovedit prin multe lucruri treaba asta, că de mine nici nu mai zic de câte ori ți-am spus-o. Halal să-ți fie că bine mi-ai ascultat îndemnul! Da' de astă dată ți-o spun verde: să știi că până acuma dânsa, și nu de dragul tău, ci mulțumită numai și numai rugii mele, n-a spus la nimeni nimic. De acuma însă, gata; să știi că nu mai tace. I-am dat încuviințare că dac-o fi s-o necăjești și de acu înainte, să facă cum o taie capul. Ce-ai să te faci, mișelule, dacă te spune fraților ei? Hm? Haide, spune, ce te faci?

Omul nostru, pricepând de minune ce-i rămânea de făcut, se strădui pe cât putu să-l liniștească pe călugăr, făgăduindu-i marea cu sarea. Iar după ce se despărți de el, în noaptea următoare, cum se crăpă de ziuă se furișă în grădină, de acolo sus în pom și, aflând fereastra deschisă, intră de-a dreptul în odaie și cât putu mai iute i se așeză femeii în brațe. Iar dânsa, care-l așteptase cu dor neostoit, îi zise bucuroasă:

— Veșnică mulțumită cuviosiei-sale, care a știut așa de bine să mi te învețe cum să vii.

Pe urmă, bucurându-se unul de celălalt, pălăvrăgind și făcând haz de neghiobia fratelui și blestemând de zor pe popi și pe bărbații încornorați, se desfătară împreună cu multă bucurie. Și, rostuindu-și dragostea, făcură astfel încât, fără a mai fi nevoie să treacă și pe la călugăr, și într-alte nopți se întâlniră cu aceeași bucurie. De care nopți eu una mă rog lui Dumnezeu, a toate îndurătorul, să-mi deie cât mai multe, și mie și la toți creștinii care râvnesc la ele.

POVESTEA A PATRA

Don Felice îl învață pe Frate Puccio cum să ajungă sfânt, făcând un anumit canon; Frate Puccio se ține de canon, iar între acestea *Don* Felice petrece cu nevasta lui.

După ce Filomena, isprăvindu-și povestea, tăcu și după ce Dioneo lăudă cu vorbe dulci istețimea femeii, precum și ruga de pe urmă, a Filomenei, regina se întoarse râzând către Pamfilo și-i zise:

— Acuma, Pamfilo, înveselește-ne și tu cu vreo poveste șugubeață.

Pamfilo se învoi numaidecât și prinse a zice bucuros:

— Doamnă, mulți sunt aceia care se zbat s-ajungă în împărăția cerurilor, și-n vreme ce se nevoiesc cu orice chip s-ajungă acolo, fără să-și deie seama, pe-alții îi trimit în rai. Lucru ce, după cum veți auzi, i s-a întâmplat nu de mult unei vecine a noastre.

După câte am auzit și eu, pe lângă San Brancazio trăia un om de treabă și avut, pe nume Puccio din Rinieri, care de la o vreme, fiind credincios nevoie mare, se călugări pe jumătate, intrând în rândul fraților franciscani[27] și ca atare i se zise de-atunci încolo Frate Puccio. Și trăind el așa, cu totului tot dedat celor bisericești, cum n-avea casă grea - o

[27] Așa-zișii frați „*terțiari*": laici atașați unui ordin călugăresc și în special ordinului sfântului Francisc (n. t.).

slugă doar și o nevastă - drept care nu avea nevoie să robotească toată ziua la vreun anume meșteșug, umbla tare mult pe la biserică. Or, cum era cam necioplit și cam sărac cu duhul, din zori și până-n noapte se tot ruga la Dumnezeu, mergea la toate predicile, ședea la slujbe pân' la capăt, n-ar fi lipsit o dată de la cântările de laudă ce le înălțau dreptcredincioșii, postea și se strunea la pofte, iar lumea îi scosese vorbă c-ar fi făcut și dânsul parte din tagma unor credincioși ce se munceau pe ei înșiși cu fel de fel de chinuri.

Nevasta acestui Puccio, pe nume *monna* Isabetta, femeie încă tânără, de vreo douăzeci și opt, treizeci de ani, proaspătă, frumușică și rotunjoară ca un măr domnesc, din pricina vieții de sfânt pe care o ducea bărbatul și pasămite și pentru că omul era bătrân, răbda adeseori, sărmana, răstimpuri de ajunare mai lungi decât și le-ar fi vrut; și când ar fi poftit și ea să doarmă ori să șuguiască cu bărbățelul ei, el s-apuca să-i povestească viața lui Cristos, predicile Fratelui Nastagio ori jeluirea Magdalenei și altele de acest soi.

Se potrivi într-acestea să se întoarcă din Paris un călugăr din mănăstirea San Brancazio, pe nume *Don* Felice, frumos și tânăr foarte, cu minte ascuțită și carte tare multă, cu care Puccio al nostru se împrieteni la cataramă. Or, fiindcă *Don* Felice știa să-i risipească mai bine ca oricare altul îndoielile, și fiindcă pe deasupra - știindu-l cât e de credincios - făcea cu el pe sfântul, Frate Puccio începu să-l cheme din când în când pe la el pe-acasă, fie la prânz, fie la cină, după cum se nimerea; iar femeia, de dragul lui Puccio, se împrietenise și ea cu călugărul și-l cinstea bucuroasă de câte ori se nimerea să-i calce pragul casei. Tot umblând călugărul în casa Fratelui Puccio și văzând-o pe nevastă așa de rumenă și rotunjoară, își dete iute seama de ce anume lucru ducea mai mare lipsă; de aceea se chibzui în sinea lui, că de-ar fi izbutit s-o facă, spre a-l ușura pe Frate Puccio de această osteneală,

să încerce el să-i ia locul. Și punând ochii pe nevastă și privind-o cu tâlc și azi, și mâine, și poimâine, făcu ce făcu și izbuti să ațâțe și-n ea aceleași pofte; de care lucru dându-și seama, de îndată ce găsi prilej, se apucă să-i spună ce anume îi stă pe suflet. Dar, deși găsi femeia gata să-i facă pe voie, le fu cu neputință să afle chip pentru împlinirea dorinței ce-i ardea, căci dânsa nu vroia să se întâlnească cu călugărul decât la ea acasă, zicând că nicăieri aiurea nu se încredea să meargă; iar acasă nu se putea, căci Frate Puccio nu pleca niciodată din târg. Din care pricină bietul călugăr răbda amarnică întristare. Dar până mai la urmă, tot gândindu-se la asta, găsi el un mijloc ca să petreacă cu femeia sub acoperișul ei, fără să dea de bănuit, chiar dacă Frate Puccio, i-ar fi aflat acasă. Și într-o zi când omul venise ca să-l vadă, îi zise după cum urmează:

— Din câte am priceput eu, Frate Puccio, tu n-ai altă dorință decât aceea s-ajungi sfânt; dar pare-mi-se că trudești întru împlinirea vrerii tale pe-o cale mult prea lungă, când pentru treaba asta mai este o cale, mult mai scurtă, pe care papa, dimpreună cu alte fețe bisericești sus-puse, care-o cunosc și-o folosesc, nu vor s-o spună nimănui; căci dac-ar spune-o, preoțimea, care mai toată trăiește din pomeni, s-ar duce de râpă, ca una căreia nici un dreptcredincios nu i-ar mai da nimica, nici daruri, nici pomeni. Dar ție, fiindcă îmi ești prieten și m-ai cinstit de atâtea ori, eu mai că ți-aș destăinui-o, de-aș fi încredințat că n-ai s-o spui la nimeni și dacă aș ști așijderea c-ai să te ții de ea.

Frate Puccio, râvnind să știe cât mai iute calea ce duce drept la rai, se apucă să-l roage cu multă stăruință să i-o destăinuie și lui, jurându-se că n-o va spune nimănui, niciodată, decât cu încuviințarea lui și încredințându-l totodată că-i gata s-o urmeze, dacă-i va sta în putere.

— De vreme ce-mi făgăduiești, răspunse *Don* Felice, am să ți-o arăt. Trebuie să știi, dar, că părinții bisericii creștine ne învață cum că aceia ce vor s-ajungă sfinți

trebuie să săvârșească un anumit canon. Dar vezi de mănțelege bine: eu nu zic nicidecum că după acest canon ai să te cureți de păcate o dată pentru totdeauna; ci că păcatele făcute până la ceasul pocăinței și al canonului ceți dau ți-or fi spălate toate și ca atare și iertate; iar cele pe care le vei face după împlinirea pocăinței nu ți s-or scrie spre osândă, ci apa cea sfințită te-o curăța de ele, precum te curăță și acuma de altele mai mărunțele. Așadar dintru început cuvine-se ca omul să se mărturisească cu multă grijă de toate păcatele sale, până a nu începe canonul; apoi se cade să intre la post și la opreliști de ispite vreme de patruzeci de zile, în care nu ți-i îngăduit nici de femeia ta, necum de alta să te atingi. Pe lângă acestea apoi, se cade să-ți găsești în casă un loc de unde noaptea să poți privi bolta cerească și după ceasul de vecernie să mergi la locul cela unde să-ți așezi din vreme o masă cât de lată și pusă într-așa chip, încât stând de-a-npicioarelea să-ți rezemi șalele de dânsa; și, aflându-te pe masa aceea, să întinzi în lături mâinile, ca cei ce-s răstigniți, proptind cu tălpile țărâna; iar de poftești să-ți rezemi picioarele de vreun țăruș, poți liniștit s-o faci și p-asta. Într-acest chip, uitându-te țintă la cer, să șezi până la ziuă, fără să miști de loc. Acu, de-ai fi învățat și știutor de carte, s-ar cuveni ca-n vremea asta să spui niscaiva rugăciuni pe care ți le-aș da anume; dar cum nu ești, să spui în schimb de trei sute de ori *Tatăl nostru* și tot de-atâtea ori *Bucură-te Fecioară*, întru de veci slăvirea Treimii celei sfinte; și uitându-te la cer să-ți amintești mereu că Domnul Dumnezeu e făcătorul cerului și al pământului și să-ți aduci aminte de patimile lui Cristos, șezând așa precum a stat și dânsul răstignit pe cruce. Apoi, când ai să auzi că bate clopotul a zi, de vrei, poți să te duci așa îmbrăcat cum ești să te azvârli în pat, ca să mai dormi nițel; iar dimineața, mai târziu, se cade să mergi la biserică și să asculți neapărat, zic, pe puțin trei slujbe, rostind de cincizeci de ori *Tatăl nostru* și tot deatâtea ori *Bucură-te Fecioară*; după aceea să-ți vezi smerit

de treburi, dacă te-așteaptă încaltea vreo trebușoară anume, apoi să șezi la cină, iar când apune soarele să mergi încă o dată la biserică și acolo să mai spui niscaiva rugăciuni pe care ți le-oi scrie eu și făr' de care nu se poate; iar după ceasul de vecernie să te apuci din nou de la capăt de toate cele ce ți-am spus. Făcând acestea întocmai, așa cum le-am făcut și eu la vremea mea, nădăjduiesc că ai să simți - chiar înainte de împlinirea canonului - dulceața fericirii veșnice, de-ai să le faci smerit și cu evlavie creștinească.

Frate Puccio îi zise atunci:

— Treaba nu pare a fi prea grea și nici prea lungă, cuvioase; așa că poate fi făcută, și încă foarte bine; de aceea eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, m-oi apuca de ea duminica ce vine.

Și, plecând de la călugăr, se întoarse acasă și cu învoirea lui se apucă să-i spună de-a fir-a-păr nevesti-si toată povestea cu canonul. Femeia pricepu prea bine ce anume înțelese călugărul când îi spusese să șadă nemișcat până la zori de ziuă; de aceea, placându-i născocirea, îi răspunse bărbatului că ea de lucrul ăsta și de orice altul ar fi făcut spre mântuirea lui era nespus de bucuroasă și că voia și ea să țină post cu dânsul, pentru ca Domnul Dumnezeu să-i primească pocăința, dar că mai mult decât atât nu înțelegea să facă.

Căzând ei dar la învoială, când veni duminica, Frate Puccio își începu canonul, iar preacucernicul călugăr, înțelegându-se din vreme cu femeia, începu să vie la ea la cină aproape în fiecare seară, pe la vremea când nimeni nu putea să-l vadă, grijindu-se s-aducă el singur de-ale gurii, și băutură și bucate; și după ce se desfătau pân' se crăpa de ziuă, călugărul pleca, iar Frate Puccio, bietul, mergea și el să se odihnească.

Locul pe care Frate Puccio și-l alesese de canon se afla alături de odaia în care se culca femeia și numai un zid foarte subțire îl despărțea de ea. Din care pricină într-o

noapte, hârjonindu-se cuvioșia-sa cam fără cumpăt cu femeia și ea cu el, i se păru lui Frate Puccio c-aude clătinându-se podeaua casei; or, cum tocmai atunci bătuse suta zicând mereu la *Tatăl nostru*, ajuns acolo puse punct și fără a se mișca din loc, își chemă nevasta și-o întrebă ce naiba face în casă. Femeia, șugubeață din fire, cum pasămite tocmai atunci se nimerise a călări măgarul sfântului Benedetto, ori poate al sfântului Gualberto, răspunse:

— Vai și amar, bărbate, de sufletelul meu! Mă zvârcolesc de nu mai pot.

Bărbatul o întrebă atunci:

— Da' ce-ai pățit, femeie? Ce mai e și asta acu?

Nevasta, râzându-i drept în nas, ca una ce era șireată și poate avea și de ce râde, răspunse:

— Cum ce mai e și asta? Doar nu tu ai zis de mii de ori: „cine de cine n-are parte cât ține noaptea se tot zbate”?

Frate Puccio, crezând că într-adevăr postitul îi alungase somnul și că din pricina aceasta se zvârcolea în pat, îi zise:

— Măi femeie, nu ți-am spus eu să nu postești? Da' tu, căpățânoasă, n-ai vrut s-asculți de mine. Ei haide, încearcă acu și nu te mai gândi la asta; gândește-te doar la odihnă; că zău, așa te-nvârți în pat de zgudui toată casa.

Femeia îi zise atunci:

— N-ai grijă tu de mine! Tu vezi-ți de-ale tale și lasă-mă pe mine în pace, că știu eu ce trebuie să fac.

Frate Puccio, dacă văzu așa, se liniști și se apucă din nou să turuie la *Tatăl nostru*; iar ceilalți doi din noaptea aceea, după ce-și așternură într-altă parte a casei patul, se desfătară în el cu multă voie bună, atâta vreme cât ținu canonul Fratelui, săracul; iar pe la ceasul amintit călugărul pleca, femeia se întorcea în patul ei și Frate Puccio, nu după multă vreme, se întorcea și el de la canon.

Urmându-și dar într-acest chip Fratele pocăința, iară femeia desfătarea, adeseori glumind, nevasta îi zicea călugărului:

— Tu-l pui pe Frate Puccio să facă pocăință, iar noi prin pocăința lui intrăm de-a dreptu-n rai.

Și, fiind femeia mulțumită, se obișnui într-atât cu bucățele călugărului, încât - cum bărbățelul o ținuse cam multă vreme la post - deși într-acestea Frate Puccio își isprăvi canonul, găsi într-altă parte loc în care să se înfrupte cu *Don* Felice dimpreună și multă vreme încă se desfată pe-ascuns cu el. Drept care, spre a potrivi aidoma cuvintele din urmă cu cele dintru început, vom zice dar că Frate Puccio, de unde socotea să-și facă lui un loc în rai, trimise acolo pe călugăr și pe nevastă-sa, săraca, care trăia cu el în mare lipsă de bucate, bucate din acelea cu care mai apoi preacuviosul, în multa lui milostivire, o îndestulă cu prisosință.

POVESTEA A CINCEA

Zima îi dăruiește lui *messer* Francesco Vergellesi un armăsar, drept care acesta îl lasă să stea de vorbă cu nevasta lui; or, fiindcă dânsa tace, Zima răspunde în locul ei, și cele ce urmează apoi se potrivesc aidoma răspunsurilor sale.

Pamfilo, spre hazul doamnelor de față, își isprăvise istorioara cu Frate Puccio, când regina, plină de grație, îi porunci Elisei să spună mai departe. Iar dânsa, olecuță cam îndărătnică din fire, nu c-ar fi fost răutăcioasă, ci doar așa, din obișnuință, prinse a grăi precum urmează:

— Multe știind, mulți socotesc că alții n-ar ști mai nimica și adeseori, crezând că-i păcălesc pe ceilalți, până la urmă își dau seama că ei au fost cei păcăliți. Din pricina aceasta socot că e curată nebunie să încerci fără de niciun rost să pui la încercare în ceilalți puterea și agerimea minții lor. Dar, fiindcă poate alții nu socotesc ca mine, am să vă povestesc acum, urmând porunca dată, câte a pățit un cavaler, de felul lui de prin Pistoia. Trăia pe vremuri dar, în orășelul amintit, un cavaler din neamul Vergellesilor, *messer* Francesco după nume, om putred de bogat, destoinic și înțelept, dar cărpănos din cale-afară. Or, fiind el nevoit să plece la Milano drept căpetenie a cetății, își adună din vreme tot ce-i făcea trebuință ca să se înfățișeze cu cinste în noua slujbă, dar mai avea nevoie de un armăsar, care să fie vrednic de el și rangul lui; și, fiindcă

nu găsise nici unul care să-i placă, ședea și se gândea și nu știa ce să facă.

Acu, tot la Pistoia trăia pe vremea aceea un tânăr, pe care îl chema Ricciardo, de neam cam prost, dar tare avut, care umbla și se ținea așa de spilcuit și dichisit, încât mai toată lumea îl poreclise Zima; și tânărul acesta iubise vreme îndelungată și suspinase în zadar după nevasta lui *messer* Francesco, care era foarte frumoasă și pe deasupra și cinstită. Or, tocmai Zima acesta avea un armăsar care trecea drept cel mai mândru din câți avea Toscana și, fiind așa frumos, stăpânul său îl îndrăgea ca pe ochii din cap. Și fiindcă la Pistoia cu mic cu mare toți știau de dragul cui suspină Zima, se aflară unii care îl îndemnară pe *messer* Francesco să-i ceară armăsarul, zicând că fără doar și poate Zima i l-ar fi dat, de dragă ce-i avea nevasta. *Messer* Francesco, mânat de zgârcenie, îl chemă pe Zima la el acasă și-i ceru să-i vândă armăsarul, făcându-și socoteala că într-acest chip va izbuti să-l dobândească în dar.

Zima, văzând ce-i cere, se bucură și-i zise:

— *Messer*e, poți să-mi dai tot ce-ai agonisit pe lume și calul tot nu ți l-aș vinde; dar dacă vrei, ți-l dau în dar c-o învoială anume, prin care eu, până ce nu-ți iei calul - având încuviințare de la domnia-ta, care-ai să fii de față - să pot să-i spun vreo două vorbe nevestei dumitale, dar într-așa fel, încât nimeni să nu audă ce-am să-i spun.

Messer Francesco, cum zgârcenia nu se îndura să-i deie pace, gândind că-l va putea înșela, răspunse că se învoiește și că din partea lui putea să-i tot vorbească nevesti-si cât ar fi vrut. Lăsându-l deci s-aștepte în sala de ospețe, se duse în odaia femeii și, după ce-i arătă cât de ușor ar fi putut să pună mâna pe armăsar, îi porunci să vie s-asculte ce-o să-i spună Zima, dar nu care cumva s-o puie naiba să-i răspundă, nici mult și nici puțin, c-ar fi fost vai de ea. Femeia își ocărî bărbatul pentru isprava asta, dar, nevoită fiind să-i împlinească vrerile, răspunse c-o să vie și se porni pe urma lui în sala de ospețe, ca să audă ce anume avea

să-i spună Zima.

Acesta, după ce mai întări cu cavalerul încă o dată numita învoială, se așeză cu femeia într-un colțișor îndepărtat al sălii și începu să-i spună așa precum urmează:

— Vrednică doamnă, sunt pe deplin încredințat că ești atât de înțeleaptă, încât ai priceput de mult ce foc mi-ai aprins în piept cu frumusețea dumitale, care de bună seamă întrece orice frumusețe din câte mi-a fost dat să văd; cât despre bunele deprinderi și alesele însușiri ce zac în dumneata și care ascund în ele puteri nebănuite ce-ar izbuti să farmece orișice suflet de bărbat, socot că-i de prisos să-ți mai aduc aminte; de aceea nu-i de lipsă să-ți dovedesc prin vorbe că dragostea ce ți-am purtat e cea mai arzătoare din câte s-au purtat de vreun bărbat unei femei; și asemenea te voi iubi și de aici înainte, până ce moartea va curma nenorocita-mi viață și chiar și după aceea, căci dacă pe cealaltă lume oamenii se iubesc cum se iubesc aicea, atunci pe vecie te voi iubi și eu. Drept care poți fi sigură că n-ai pe lumea asta un lucru, oricum ar fi să fie el, de preț ori de nimica, pe care să te bizui mai mult decât pe mine, ori să ți-l știi mai apropiat decât îți sunt eu, așa cum mă vezi și cât plătesc, cu toate ale mele dimpreună. Și ca să fii cu totul încredințată de acestea, îți spun c-aș fi mai fericit de m-ai învrednici să-mi ceri un lucru care să-mi șadă în putere, decât dacă pământu-ntreg ar fi sub stăpânirea mea și-ar împlini pe loc poruncile ce i le-aș da. Or, dacă sunt al dumitale cu trup și suflet, cum îți spun, nu fără de temei voi cuteza să înfățișez rugarea mea înălțimii-tale, de la care singură mi se trage liniștea, mântuirea și toată fericirea mea. Drept aceea, ca o slugă prea smerită ce-ți sunt, te rog, iubita mea, tu, singura nădejde a sufletului meu ce arde în para dragostei nădăjduind numai la tine, te rog să fii atât de bună și într-atât să-ți mulcomești asprimea ta de altădată, pe care pururi mi-ai vădit-o mie, ce sunt al tău, încât să pot să spun, îmbărbătat

de mila și îndurarea ta, că tot așa precum nebănuita-ți frumusețe mi-a dat prilej să te iubesc, la fel acum tot ea e aceea ce-mi dăruiește viață, viață ce poți fi încredințată că dacă sufletu-ți semeț nu se înclină rugii mele, se va topi ca lumânarea și lumea te va socoti pe tine ucigașă. Și las' că moartea mea nu ți-ar aduce cinste, dar și fără de asta, socot că uneori, mustrată fiind de cuget, o să te doară inima de cele ce-ai făcut, și ai s-ajungi să-ți spui în sinea ta, înduioșată: „Ah, Doamne, cât de rău făcut-am că n-am fost mai drăguță cu Zima-al meu, săracul”; dar cum căința ta va fi zadarnică atunci, și mai vârtos ai să te chinui. De aceea, ca nu cumva s-ajungi acolo, acum cât încă poți să-mi vii într-ajutor, fii bună, fie-ți milă și până ce mai sunt în viață, îndură-te de mine, căci numai ție-ți stă în putere să faci din mine omul cel mai fericit sau cel mai amărât din toată lumea asta. Nădăjduiesc că ai să fii atât de bună, încât să nu poți suferi gândul că singura răsplată a dragostei ce-ți port va fi să fie moartea și ca atare aștept cu vorbe blânde și duioase să-mi întărești simțirea, ce tremură ca frunza, plină de spaimă în fața ta.

Și, oprindu-se aici, după ce oftă din greu și picură din ochi câteva boabe mari de lacrimi, așteptă să vadă ce-i răspunde doamna. Femeia, pe care nici faptele de arme săvârșite în cinstea ei, nici serenadele, nici atâtea alte dovezi de dragoste pe care i le dăduse Zima nu izbutiseră s-o miște, se lăsă de data asta înduplecată de cuvintele duioase pe care i le șoptise înflăcăratul tânăr și începu și ea să simtă ce va să zică dragostea, pe care până atuncea n-o cunoscuse niciodată. Dar, deși nu scoase o vorbă, ca nu cumva să calce porunca lui *messer* Francesco, totuși, oftând din când în când, nu izbuti să ascundă ceea ce i-ar fi mărturisit bucuroasă tânărului, de-ar fi putut vorbi. Zima, după ce așteptă o vreme, văzând că doamna nu-i răspunde, se minună dintru început, dar după aceea își dete seama de vicleșugul cavalerului. Și, uitându-se țintă la dânsa, văzu cum îi sclipeau privirile când se uita la el și,

pricepând suspinele pe care ea încerca să și le înăbușe în piept, prinse a nădăjdui și, ajutat fiind de nădejde, începu să-i răspundă lui însuși în numele femeii, așa ca să-l audă ea, zicându-și:

— Dragă Zima, încă de mult, vezi bine, mi-am dat eu seama cât de mare și de curată ți-e iubirea, și acuma că mi-o spui tu însuți și mai adâncă o socot și, drept să-ți spun, mă bucur. Totuși, dacă purtarea mea ți s-a părut cam aspră și neîndurătoare, n-aș vrea să crezi că și la suflet sunt tot așa precum m-arăt la față: dimpotrivă, întotdeauna te-am iubit și te-am avut mai drag decât pe orice alt bărbat, dar am fost silită să mă port așa cum m-am purtat, fie de teama celorlalți, fie spre a izbuti să-mi țin neîntinată cinstea. Acuma însă a venit vremea să-ți arăt pe față cât te iubesc și să te răsplătesc pentru iubirea pe care mi-ai purtat-o și încă mi-o mai porți; de aceea fii pe pace și nu te necăji, că *messer* Francesco stă să plece zilele astea la Milano - după cum bine știi, că doar de dragul meu i-ai dat mândrețea de armăsar - și, de îndată ce-o pleca, îți jur pe legea mea și pe iubirea multă ce-ți port că-n scurtă vreme ne-om întâlni împreună și-om da împlinire fericită iubirii ce ne leagă. Și ca să nu fii nevoit să-mi mai vorbești de treaba asta, îți spun de pe acuma că-n ziua în care ai să vezi două ștergare întinse la geamul odăiței mele, ce dă către grădină, în noaptea acelei zile să te strecori la mine prin portița grădinii, ferindu-te nu are cumva să te zărească cineva: că eu te-oi aștepta și dimpreună toată noaptea ne-om desfăta unul pe celălalt așa precum dorim.

De îndată ce Zima grăi astfel în locul doamnei, începu să vorbească și pentru el, zicând:

— Iubita mea, multă bucurie pe care mi-a adus-o răspunsul tău îmi copleșește într-atât simțirile, încât abia mai pot îngăima câteva vorbe, spre a-ți mulțumi cum se cuvine; dar chiar dac-aș putea vorbi mi-ar fi cu neputință să aflu atâta vreme cât să-mi ajungă pe deplin spre a-ți mulțumi precum aș vrea și cum s-ar cuveni; de aceea

rămâie în puterea ta să-ți închipui cum aș dori să-ți mulțumesc și totuși nu-s în stare. Atâta-ți spun: că negreșit voi face cum mi-ai poruncit; și poate atuncea, îmbărbătat de un dar atât de scump ca cel pe care mi l-ai dat, voi izbuti, trudindu-mă, să-ți mulțumesc pe cât aș vrea. Acuma însă, aici, noi doi nu mai avem ce să ne spunem; de aceea, prea iubită doamnă, să-ți facă parte Dumnezeu de toată bucuria și binele ce ți-ai dorit, că eu mă duc. Rămâi cu bine.

La toate acestea doamna nu scoase nici o vorbă; drept care Zima se sculă și se îndreptă spre cavaler. Acesta, văzându-l că vine, îi ieși înainte și-i zise râzând:

— Ei, ce zici? Mi-am ținut ori nu făgăduința dată?

— Nu, *messer*e, căci dumneata mi-ai făgăduit să mă lași să stau de vorbă cu nevasta dumitale, și când colo m-am pomenit c-o stană de piatră în față.

Cuvintele acestea îi plăcură din cale-afară cavalerului, care deși își prețuia nevasta tare mult, acum simți c-o prețuiește și mai vârtos ca înainte. Și zise către Zima:

— Al meu e armăsarul!

Iar Zima îi răspunse:

— Al dumitale, al dumitale; dar dac-aș fi știut din vreme ce roade am să culeg de pe urma hatârului pe care mi l-ai făcut, mai bine ți-l dădeam degeaba; și-n-caltea de ți l-aș fi dat! C-așa, domnia-ta l-ai cumpărat, pe câtă vreme eu nu pot să zic că l-am vândut.

Cavalerul râse cu poftă și, având acum și armăsar, peste câteva zile porni la drum către Milano. Iar doamna lui fiind singură de capul ei în casă, tot frământând în sine cuvintele lui Zima și dragostea ce i-o purta, ba amintindu-și și de calul pe care-l dăruise numai de dragul ei, își zise: „Ce fac, sărmana de mine! Adică de ce să-mi irosesc degeaba tinerețile? Bărbatul mi-i plecat și nu mai vine șase luni. Când m-o despăgubi el oare de toată vremea asta? Când am să fiu bătrână? Unde mai pui că niciodată n-am să găsesc un altul să mă iubească atâta. Sunt singură și n-am

de cine să mă tem; nu știu, zău, de ce n-aș folosi prilejul ăsta de-a petrece, acum că pot s-o fac; doar n-o să-mi fie la-ndemână mereu, așa cum mi-e acuma. De știut, nimeni n-are să știe; și-apoi, chiar de s-ar ști, mai bine e să faci ceva și-apoi să-ți pară rău decât să nu faci și pe urmă să-ți pară rău că n-ai făcut”. Și, chibzuindu-se astfel, într-o bună zi puse două ștergare la fereastra care dădea spre grădină, așa cum o învățase Zima; iar tânărul, văzându-le, se bucură nespus și cum se înnopta afară se duse pe ascuns la poarta grădiniței, pe care o găsi deschisă; apoi se îndreptă către o altă ușă care dădea în casă și acolo dădu peste femeia care ședea și-l aștepta. Dânsa, văzându-l că vine, îi ieși înainte și-l primi bucuroasă, iar el, îmbrățișând-o și sărutând-o de mii și mii de ori, porni pe urma ei pe scări și-o dată ajunși la ea-n odaie, culcându-se degrabă, cunoscură amândoi cele mai dulci simțiri ale iubirii. Și noaptea aceea, deși fu prima, nu fu totuși și ultima, căci câtă vreme cavalerul șezu la Milano, și chiar și după ce se întoarse, Zima veni și-ntr-alte rânduri, spre multa desfătare a ambilor părtași.

POVESTEA A ȘASEA

Ricciardo Minutolo o iubește pe nevasta lui Filipello Sighinolfo; știind-o geloasă pe bărbatul ei și vârându-i în cap că-n ziua următoare Filipello avea să se întâlnească, chipurile, cu nevasta lui la o baie, o face să se ducă acolo, iar femeia, crezând că se culcă cu bărbatul ei, se pomenește la sfârșit că s-a culcat chiar cu Ricciardo.

Elisa își isprăvise povestea, când regina, după ce lăudă șiretenia lui Zima, îi porunci Fiammettei să spună mai departe. Iar dânsa, cu zâmbetul pe față, îi zise:

— Bucuroasă, doamnă!

Și începu astfel:

— Socot că n-ar strica să mai ieșim puțin din orășelul nostru, care - îmbelșugat cum e întru toate - nu duce lipsă nici de fapte ori pilde grăitoare, și să mai povestim câte ceva și despre cele care se întâmplă în lumea largă, așa cum a făcut Elisa. De aceea, trecând acuma la Napoli, am să vă arăt cum a ajuns o sfântă din acelea ce fug cu scârbă de iubire, cum a ajuns, zic, să cunoască roada iubirii înainte să știe cum e floarea ei, și asta numai prin destoinicia unui bărbat care o iubea; și cred că această întâmplare va deștepta în voi mai multă grijă pentru cele ce s-ar putea să vi se întâmple, desfătându-vă în același timp de cele întâmplate altora.

La Napoli, oraș străvechi și poate mai plăcut ca orice alt

oraș de-al nostru, trăia pe vremuri un tânăr, vlăstar de neam și viță veche, bogat ca nimeni altul, pe care îl chema Ricciardo Minutolo. Și tânărul acesta, deși era însurat c-o fată tare frumușică și cu mult vino-ncoace, se îndrăgosti de alta, care - după credința tuturor - le biruia în frumusețe pe toate celelalte femei napolitane. Acesteia îi zicea Catella și era nevasta unui tânăr, bărbat de neam și el, pe nume Filippello Sighinolfo, pe care ea, cinstită fiind, îl prăpădea din ochi de drag ce îl avea. Iubind-o dar Ricciardo fără nădejde pe Catella și săvârșind tot ce se cere să săvârșească un tânăr spre a dobândi iubirea femeii îndrăgite, cum n-ajungea cu nici un chip să-și mai aline focul, căzu la mare supărare și aproape că pierdu nădejdea: și, fiindcă nu știa ori poate nu putea să scape de iubirea lui, nici de murit nu se îndura să moară așa, nemângâiat, și nici de viață n-avea poftă. Or, pe când se chinuia așa precum am spus, se nimeriră într-o zi să vie pe la el niște femei, rude de-ale lui, care-l povățuiră cu vorbe bune și înțelepte să se lase păgubaș de dragostea zadarnică ce i-o purta Catellei, căci ea, ziceau cumetrele, așa-și iubea bărbatul, că de geloasă ce era până și de paserile cerului se temea, nu care cumva să i-l fure. Ricciardo, auzind cât de geloasă a Catella, se hotărî numaidecât să tragă folosință de pe urma acestei gelozii; ca atare se prefăcu îndrăgostit de alta și de dragul ei începu să se dedea la lupte, la întreceri între cavaleri și altele de acest soi, făcând adică într-un cuvânt tot ce făcuse și pentru Catella odinioară. Din pricina aceasta, nu după multă vreme, toți cei din Napoli crezură, și așijderi și Catella, că alta era doamna pe care o îndrăgea acuma cu atâta înflăcărare; și atât stărui Ricciardo în șiretlicul lui, încât până la urmă ajunseră cu toții atât de bine încredințați că pe-alta o iubește, că până și Catella, uitându-și îndărătnicia cu care se purta cu el din pricina iubirii lui, prinse a-l privi mai îmblânzită și ajunse a-i da și lui binețe când se întâlnea cu el, precum făcea și cu

ceilalți.

Astfel, fiind căldurile în toi și doamnele cu cavalerii, după obiceiul locului, pornind în pâlcuri să petreacă pe țărmul mării, unde prânzeau și apoi cinau cu toții dimpreună, Ricciardo, aflând că și Catella plecase din oraș, porni și el c-o ceată de cavaleri și doamne și fu primit în grupul femeilor cu care petrecea Catella, după ce multă vreme se tot lăsă poftit, ca și cum n-ar fi fost prea dornic să stea cu ele de povești. Doamnele, dimpreună cu Catella, se apucară a-l necăji și-a face haz pe socoteala iubirii lui mai noi, iar dânsul, prefăcându-se îndrăgostit pân' peste cap, le îmboldea și mai vârtos să facă haz și să vorbească. Apoi, de la o vreme, risipindu-se doamnele care încotro, ca la petreceri, iar Catella rămânând cu alte câteva pe locul unde sta Ricciardo, tânărul îi azvârli în treacăt o vorbuliță anume despre o iubită a lui Filippello, bărbatul ei; la care doamna, cuprinsă dintr-o dată de multă gelozie, prinse a se perpeli, dorind cu orice preț să știe ce anume socotise să spună tânărul printr-asta. Și după ce se ținu ea cât se ținu, la urmă, nemaiputând răbda, îl rugă pe Ricciardo, în numele iubirii pe care i-o purta femeii aceleia, să-i spună la ce anume se gândise când azvârlise acea vorbă.

Ricciardo îi răspunse:

— Domnia-ta mă rogi în numele unei femei de dragul căreia nu pot să-ți răspund la întrebare; de aceea sunt gata să te lămuresc, dacă-mi făgăduiești să nu spui nimănui nimica, nici bărbatului dumitale, nici altora, până ce n-ai să ai dovada că cele ce ți-am spus sunt toate adevărate; căci, dacă vrei, eu îți arăt cum poți să-l prinzi cu fata aceea.

Femeia, mulțumită că-i cere să păstreze taina, punând și mai vârtos temei pe cele ce-i spusese, i se jură să nu vorbească cu nimeni de treaba asta. Trăgându-se deci la o parte, spre a nu fi auziți de ceilalți, Ricciardo începu astfel:

— Doamnă, de te-aș iubi ca altădată, n-aș cuteza să-ți spun ceva ce-aș ști că te mâhnește; dar fiindcă nu te mai iubesc, mi-e mai ușor acum să-ți spun curatul adevăr. Nu

știu de Filippello s-a necăjit ori nu de dragostea ce ți-am purtat-o sau dacă și-a închipuit că m-ai iubit și dumneata; oricum, față de mine, n-a arătat nimic; acum însă, după ce a așteptat pesemne să-i vină și lui apa la moară, crezând că nu mai sunt bănuitor ca înainte, pare că vrea să-mi facă ceea ce, cred, socoate el că i-am făcut și eu; încearcă adică cu orice preț s-o aibă pe nevasta mea. Și după câte aflu, de la o vreme încoace îi tot trimite vorbe în taină și o pisează întruna cu stăruința lui, precum mi-a spus chiar ea, pe care eu am învățat-o ce să-i răspundă lui. Chiar azi de dimineață, înainte de-a veni aicea, mă pomenesc în casă cu o femeie care ședea de vorbă în taină cu nevastă-mea și fiindcă am priceput de îndată ce fel de poamă-mi este, am chemat-o pe nevastă-mea și-am întrebat-o ce vroia codoașa. Ea mi-a răspuns: „E aia care-mi poartă soliile lui Filippello, pe care tu, tot răspunzându-i și îndopându-l cu nădejdi, mi l-ai legat de gât; și zice c-ar dori să știe ce am de gând să fac, că el, de mă învoiesc, ar face astfel încât să ne putem întâlni pe ascuns la o baie, aicea în oraș; și pentru asta mă tot roagă și mă pisează întruna; că dacă tu nu mă îndemni - și nu pricep de ce - să mă tot țin cu el în vorbă, eu dinspre partea mea de mult i-aș fi făcut vânt și l-aș fi repezit, de n-ar mai fi avut obraz să se arate în fața mea”. Când am aflat-o și pe asta, mi s-a părut că gluma se îngroașă prea din cale-afară și nu mai e de îndurat; de aceea m-am gândit să-ți spun, ca să pricepi ce fel de răsplată primește cinstea dumitale, din pricina căreia eu era mai-mai să mor, nu alta. Și ca să nu-ți închipui că-ți spun palavre ori povești și ca să poți, de vrei, să vezi chiar dumneata, cu ochii dumitale, câte ți-am spus acuma, am pus-o pe nevastă-mea să-i spună femeii că-i gata să se ducă la baie mâine după-amiază, în ceasu-n care toată lumea doarme; iar femeia, mulțumită, s-a dus numaidecât să-i poarte vorba mai departe. Acu, toate ca toate, da' nu cred să-ți închipui c-am să-mi trimit nevasta acolo; dar eu, de-aș fi în locul dumitale, aș face astfel încât bărbatul să deie

peste mine în loc să dea de aceea pe care așteaptă s-o întâlnească; și după ce-aș rămâne cu dânsul o bucată, i-aș spune cine sunt și-apoi i-aș arăta eu lui. Făcând așa cum zic, socot c-așa cumplit l-aș rușina, încât și ocara mea și-a dumitale ar fi deodată răzbunate.

Catella, auzind toată povestea asta, fără să țină seamă de omul care i-o spunea și nici de viclenia lui, după obiceiul geloșilor crezu pe negândite totul și apucă să potrivească cele auzite acuma cu anumite lucruri petrecute mai demult. Drept care, aprinsă de mânie, îi spuse că va face întocmai cum o învățase el, că doar nu era lucru mare, și că, de va veni la locul întâlnirii, avea să-l rușineze de bună seamă într-așa hal, încât s-o pomenească-n veci, de câte ori s-ar întâmpla să vadă o femeie. Ricciardo, mulțumit și încredințat că sfatul lui avea să deie roade, îi mai turnă vreo două ca s-o întărească în bănuieli și să-i sporească încredințarea, rugând-o totodată să nu spună nimănui că știe de la el acestea. Femeia îi făgădui pe legea ei să țină taina.

A doua zi de dimineață Ricciardo se duse la femeia care ținea baia cu pricina și-i spuse ce avea de gând să facă, rugând-o totodată să-i dea o mână de ajutor. Femeia, care-i era îndatorată, răspunse că-l ajută bucuroasă și hotărî cu el ce-avea să facă și să zică. În casa unde era baia se afla o odaie în care nu răspundea nici o fereastră și ca atare înăuntru era întuneric beznă. În odaia aceasta femeia, după porunca lui Ricciardo, deretică nițel și cum știu mai bine îi așternu un pat, în care Riccardo, de îndată ce prânzi, se întinse și începu s-o aștepte pe Catella.

Doamna, încrezându-se în vorbele bărbatului mai mult decât s-ar fi căzut, neagră de supărare, se întoarse în asfințit acasă, unde-l află pe Filippello, care, în seara aceea, furat pesemne de alte gânduri, nu fu atât de drăgăstos ca-n alte dăți cu dânsa. Din care pricină femeia intră la bănuieli și mai vârtos ca înainte, zicându-și în sinea ei: „Nu-ncape îndoială: ăsta e zăpăcit de gândul c-o să

petreacă mâine cu femeiușca aceea; dar asta una n-o să-i meargă, în ruptul capului că nu.” Și într-aceste gânduri petrecu mai toată noaptea, tot frământând în minte ce avea să-i spună a doua zi când se vor întâlni la baie. Da' ce s-o mai lungesc degeaba? Când se făcu trei după-amiază, a doua zi, Catella își luă cu sine slujnica și, neclintită în hotărârea pe care o luase în ajun, porni spre locul întâlnirii. Acolo, dând de băieșiță, o întrebă de Filippello, dacă venise ori ba. La care băieșița, dăscălită de Ricciardo, răspunse:

— Dumneata ești doamna care vrea să stea de vorbă cu el?

— Eu sunt, făcu Catella.

— Dacă-i așa, grăi femeia, poftește și te du la dânsul.

Catella, care căuta sărmana tocmai ce n-ar fi vrut să afle, ceru să i se arate drumul către odaia lui Ricciardo și, după ce intră înăuntru cu fața acoperită, închise ușa după dânsa. Ricciardo, auzind-o, se ridică bucuros în picioare și strângând-o în brațe îi șopti ia ureche:

— Bine-ai venit, sufletelul meu!

Catella, ca să-l păcălească, îl sărută și ea și se arătă voioasă, dar nu suflă o vorbă, de teamă nu care cumva s-o dea glasul de gol. În odaie era așa de întuneric - lucru de care amândoi erau la fel de mulțumiți - încât era cu neputință să te obișnuiești cu bezna aceea. Ricciardo o duse pe Catella către pat și acolo, fără să vorbească, ca nu cumva femeia să-i recunoască glasul, zăcură vreme îndelungată spre multă desfătare a ambilor părtași. Dar când i se păru Catellei că-i vremea să-și descarce furia, arzând de ciudă și mânie, prinse-a grăi astfel:

— Ce păcătoasă soartă au bietele femei și cât de fără rost își risipesc iubirea când își iubesc bărbații - Eu, vai și-amar de capul meu, de opt ani încheiați te îndrăgesc mai mult decât mi-e dragă viața, și tu, pre câte-am auzit, te perpelești și mori de dragul alteia, om mârșav și ticălos ce ești! Cu cine crezi că te-ai culcat? Cu aceea pe care ai

înșelat-o atâta amar de vreme cu vorbe mincinoase, arătându-i o dragoste pe care o dăruiseși alteia. Află că sunt Catella și nu nevasta lui Ricciardo, netrebnic fără de rușine și mincinos ce ești! Ascultă-mi glasul și-ai să vezi de nu sunt eu Catella! Doamne, că-mi pare un veac până s-ajung să dau de tine la lumină ca să te scarmăn precum meriți, spurcăciune și javră blestemată ce-mi ești! Ah, vai de sufletelul meu! Pe cine-am îndrăgit atâția ani de-a rândul! Pe javra asta afurisită, care crezând că strânge-n brațe pe alta, nu pe mine, m-a copleșit în două ceasuri, aici, de-atâtea mângâieri cât n-am avut eu parte în cei opt ani de zile cât am șezut cu el. Mi-ai fost voinic azi, hai, câine râios ce ești? Și-acasă faci pe slăbănogul! Da' slavă Domnului că barem pământul tău ți l-ai muncit și nu pământul altuia, precum îți închipuiai. Nu-i de mirare c-astă noapte nu te-ai atins de mine: vezi bine, dumnealui aștepta să se descarce de poveri într-altă parte și-ar fi poftit s-ajungă proaspăt la lupta de-a călare; da' mulțumită Domnului și dibăciei mele, apa a curs la vale așa cum se cădea să curgă. Ce taci, mișelule, ce taci? De ce nu spui nimica? Ai amuțit de când vorbesc? Pe legea mea, nu știu ce naiba mă mai ține să nu-ți vâr unghiile în ochi și să ți-i scot afară. Credeai că pui treaba la cale făr' să te știe nimeni, hai? Da' ți-ai găsit nănașul! Oi fi știind tu ce-ai știut, dar am știut și eu. De data asta nu ți-a mers, că am avut eu grijă să pun pe urma ta copoi mai buni decât credeai.

Ricciardo în sinea lui se bucura de atare vorbe și, fără să-i răspundă, îi tot dă zor cu îmbrățișatul și sărutatul, dezmierdând-o mai strașnic ca înainte. Din care pricină femeia tot melița cu gura, zicând:

— Acu îți închipui că mai poți să mă îmbunezi cu dezmierdări, potaie afurisită, și să mă împaci ca să-mi mai treacă; da' află că te înșeli; eu n-oi avea odihnă până ce nu te-oi ocărî de față cu vecinii toți, cu rudele și prietenii, ca să te fac de râsul lumii. Ce, parcă eu nu sunt la fel de

frumoasă ca și nevasta lui Ricciardo? Nu sunt la fel ca ea, de neam? Ce taci, spurcatule, n-ai limbă? Ce are ea mai mult ca mine? Ia du-te încolo, nu m-atinge; că ți-o fi fiind destul pe astăzi. Știu eu că de acu-nainte, fiindc-am fost eu aicea și nu cealaltă, cum credeai, ai să încerci să faci în silă tot ce-ai făcut și astăzi. Dar de-mi ajută Dumnezeu, am să te învăț eu minte să-mi duci de-acu înainte dorul! Zău dacă știu ce mă mai ține să nu trimit după Ricciardo, care m-a îndrăgit ca pe ochii lui din cap și care niciodată nu s-a putut mândri că m-am uitat barem la el, deși la drept vorbind nu văd ce rău ar fi într-asta. Tu socoteai c-ai să te culci aicea cu nevastă-sa; și până mai la urmă e ca și cum te-ai fi culcat, căci nu din vina ta s-a întâmplat altminteri; așa că nici pe mine, de m-aș culca cu el, nu văd la ce m-ai ocărî.

Acu, de tânguit s-o mai fi tânguit femeia și-o mai fi spus ea multe. Dar până mai la urmă Ricciardo, chibzuind că de-o lasă să plece întru credința aceea s-ar fi putut ca treaba să se sfârșească prost, se hotărî să-i mărturisească cine era și să-i dezvăluie adevărul. De aceea, luând-o în brațe și strângând-o bine că nu cumva să-i scape, îi zise:

— Sufletelul meu cel dulce, nu te mai frământa atâta; la câte n-am putut ajunge cu dragoste curată, iubirea m-a învățat s-ajung cu înșelăciune; așa se face că-s Ricciardo, nu Filippello cum credeai.

Catella, auzind ce spune și cunoscându-l după glas, se repezi să sară din pat și, fiindcă nu putu, deschise gura ca să țipe; tânărul însă îi astupă gura c-o mână și-i zise:

— Doamnă, de-ar fi să țipi și o viață întreagă, ce-i făcut, făcut rămâne; iar dacă țipi, sau faci așa ca să se afle ce-am făcut, pot să se întâmple două lucruri: în primul rând (și treaba asta nu cred că-ți vine la îndemână) cinstea și faima dumitale vor fi de-a pururi știrbite; căci dac-ai să spui că te-am adus aici cu sila printr-un șiretlic, eu am să zic că nu spui drept, ba chiar mai mult, că te-am momit cu daruri și cu bani, iar că domnia-ta, nemulțumită fiind cu ce ți-am dat

(ca una care așteptai mai mult), te-ai mâniat și-ai pus la cale toată povestea asta și tărăboiul ce-a urmat; or, fiindcă lumea, precum știi, mai iute dă crezare la rău decât la bine, pe mine mă va crede și nicidecum pe dumneata. Iar în al doilea rând, între bărbatul dumitale și între mine s-ar isca o dușmănie de moarte, de pe urma căreia s-ar prea putea să-l omor eu sau să m-omoare el pe mine, lucru de care apoi o viață întreagă ai să te vaieți și n-ai să-ți mai găsești odihnă. De aceea, inimioara mea, nu mi te umple singură de hulă și ocară și nu zvârli în același timp zâzanie între noi, punându-ne viața în primejdie. Doar nu ești cea dintâi și nici cea de pe urmă femeie înșelată; iar eu, dacă te-am păcălit, n-am vrut să-ți iau printr-asta nimic din ce-i al dumitale, ci m-am lăsat împins numai și numai de iubirea prea multă ce ți-o port și-am să ți-o port o viață întreagă, drept slugă prea plecată ce-ți sunt. Și după cum și în trecut ale mele toate și cu mine, cu tot ce pot și prețuiesc, au fost ale dumitale, la fel și de-azi-nainte socot să ți le dărui și să le pun în slujba ta, acum mai mult ca niciodată. De aceea, știindu-te înțeleaptă în tot ce faci, nu mă-ndoiesc că și de data asta ai să-ți vădești înțelepciunea.

În vreme ce Ricciardo rostea aceste vorbe, Catella suspina și lăcrăma de zor; dar, deși în sinea ei se tânguia amarnic de cele ce făcuse și era mânioasă foc, totuși cugetul ei îi arătă așa de limpede câtă dreptate avea Ricciardo, încât își dete seama că vorba lui într-adevăr putea să se adeverească; de aceea îi răspunse:

— Ricciardo, nu știu, zău, de voi avea puterea să rabd ocara multă și păcăleala ce mi-ai tras. Nu vreau să țip aici, pe unde m-a adus prostia și gelozia mea smintită; dar fii încredințat că n-am să-mi aflu pace pân' ce într-un fel sau altul n-oi izbuti să mă răzbun; de aceea lasă-mă să plec și nu mă ține cu de-a sila. Ai dobândit tot ce-ai poftit și cum ai vrut m-ai chinuit; e vremea să mă lași acu! Fii bun și lasă-mă, te rog.

Ricciardo, care știa că-i încă prea mânioasă, se hotărî în

sinea lui să n-o lase să plece până ce nu se liniștea; de aceea se apucă s-o îmbune iar cu vorbe dulci și atâta îi spuse și-o rugă, până ce dânsa, biruită, se împacă cu el. Apoi, prin bună învoială, se desfătară încă mult pe locu-n care se aflau. Și, cunoscând atunci femeia cu cât mai dulce-i sărutarea ibovnicului decât aceea a bărbatului, își preschimbă asprimea în dragoste curată și începând din ziua aceea își îndrăgi cu duioșie iubitul, și având de grijă să nu se dea în vileag, în multe rânduri încă se înfruptară amândoi din roadele iubirii. De care roade, facă Domnul s-avem și noi cu toții parte.

POVESTEA A ȘAPTEA

Tedaldo se ceartă cu iubita lui și pleacă din Florența. După câtva timp se întoarce în chip de pelerin, vorbește cu ea și-o face să-și recunoască greșeala; apoi scapă de la spânzurătoare pe bărbatul iubitei, învinuit de moartea lui, îl împacă cu frații săi și la urmă se desfată înțelepțește cu dânsa.

Fiammetta tăcuse lăudată de toți, când regina, spre a nu mai pierde vremea, îi dădu numaidecât cuvântul Emiliei, care începu astfel:

— Mie una mi-e drag să mă întorc în orășelul nostru - pe care celelalte două tovarășe ale mele au socotit să-l părăsească - și să vă povestesc cum și-a recâștigat iubita un florentin de-al nostru.

Trăia pe vremuri la Florența un tânăr nobil, pe care îl chema Tedaldo degli Elisei și care - îndrăgostit fiind de-o doamnă, pe nume *monna* Ermellina, nevasta unui oarecare Aldobrandino Palermini - mulțumită deprinderilor sale alese, s-a învrednicit pe drept cuvânt de roadele iubirii. Dar soarta, rea pizmașă a celor fericiți, se puse drept de-a curmezișul plăcerii lui, căci doamna, care câtva timp îl mulțumise pe de-a-ntregul, de la o vreme, cine știe din ce anume pricini, nu mai voi să-l mulțumească, și nu numai că nu-i primea soliile, dar nici pe el nu mai voia să-l vadă. Din care pricină Tedaldo căzu la mare supărare, dar fiindcă-și tăinuise cu dibăcie dragostea, nimeni nu se gândi că

tocmai dânsa îi era prilej de întristare. Și după ce se străduí în fel și chip să redobândească iubirea doamnei, pe care nu credea s-o fi pierdut din vina lui, văzând că totul e în zadar, se hotărî să plece în lume, pentru ca jalea nesfârșită care-l topea de-a-n-picioarelea să nu fie prilej de bucurie pentru aceea care era ea însăși pricina suferinței lui. Și, făcând rost de ceva bani, fără a înștiința pe nimeni, rude ori cunoștințe, afară doar de-un prieten care știa toată povestea, plecă în taină din Florența și ajunse la Ancona, unde-și schimbă numele, zicându-și Filippo din Sanlodeccio. Acolo, dând peste un negustor bogat, intră în slujba lui și porni, împreună cu el, pe una din corăbiile acestuia, spre Cipru. Obiceiurile și purtarea lui Tedaldo îi plăcură atât de mult negustorului încât, pe lângă faptul că-i dădu o simbrioară frumușică, și-l luă părtaș și la negoț, lăsând pe mâna lui o mare parte din afaceri. Iar Tedaldo știu să învârtă așa de bine și cu atâta istețime trebile încredințate lui, încât ajunse în câțiva ani un negustor bogat, dibaci și cu renume.

Acu, între acestea, deși tânărul nostru își amintea adesea de nemiloasa lui iubită și suferea cumplit de chinurile dragostei, dorind din toată inima s-ajungă s-o mai vadă, se dovedi atât de tare, încât vreme de șapte ani își birui simțirile. Dar într-o bună zi, în Cipru, se nimeri s-audă pe cineva cântând o cântare făcută pe vremuri de el și-n care își povestea dragostea și bucuriile trăite alături de iubita sa, și atuncea, gândindu-se că nu e cu putință ca ea să-l fi uitat, atâta dor se aprinse în el, încât, nemaiputând răbda, se hotărî în sinea lui să se întoarcă la Florența. De aceea, punându-și rânduială în treburi, plecă însoțit de un slujitor la Ancona, de unde - ajunse fiind cu bine toate ale sale - și le luă și le trimise la Florența pe numele unui prieten de-al negustorului; apoi, cu sluga dimpreună, plecă și el pe ascuns într-acolo, înveșmântat în pelerin și prefăcându-se a veni de pe la locurile sfinte. Ajuns la Florența, trase la un han, ținut de doi frați, care se

afla în apropiere de casa dragei lui. Și cum sosi, se duse țintă la ea, cu gând s-o vadă cât mai iute; dar, ajungând la casa ei, găsi ferestrele și porțile încuiate, din care pricină îi fu teamă nu cumva să fi murit ori să se fi mutat aiurea. De aceea se întoarse îngândurat la han și-n fața hanului îi văzu pe cei patru frați ai săi înveșmântați în negru din cap până-n picioare, de care lucru el se minună din cale-afară; și, știindu-se pe sine așa de mult schimbat la straie și la chip din ceea ce fusese mai înainte de-a pleca, încât cu greu ar fi putut să fie recunoscut, fără a mai sta pe gânduri, se apropie de un cizmar și-l întrebă de ce anume purtau straie cernite aceia. La care omul îi răspunse:

— Sunt îmbrăcați în negru, că nu-s nici două săptămâni de când un frate al lor, plecat de multă vreme, Tedaldo după nume, a fost răpus, sărmanul; și zice-se că frații au dovedit la curte c-a fost ucis de un oarecare Aldobrandino Palermini, care-i închis acu, fiindcă Tedaldo acesta îi îndrăgea nevasta și se întorsese pe ascuns ca să se țină iar cu dânsa.

Mare fu mirarea lui Tedaldo când auzi că un altul îi semăna așa de mult, încât fusese luat drept el, și se mâhni de pacostea care dăduse peste Aldobrandino. Dar, după ce se încredință că doamna lui trăiește și-i bine sănătoasă, cum între acestea se înnoptase, se întoarse frământat de gânduri la han și, după ce cină cu slujitorul dimpreună, se duse să se culce într-o odaie tocmai sus, aproape de acoperiș, unde-l duseseră hangii; acolo, fie de gândurile multe care-i jucau prin cap, fie din pricină că patul era îngust și tare, sau poate și din cauza cinei care fusese cam slăbuță, nu izbuti să adoarmă, deși noaptea trecuse de jumătate aproape. De aceea, treaz fiind, cam pe la miezul nopții i se păru că aude niște oameni scoborând în casă de pe acoperiș și apoi prin crăpătura ușii văzu o dâră de lumină. Punând ochiul la crăpătură, Tedaldo se uită afară dornic să știe ce se întâmplă și văzu o fetișcană frumoasă, care ținea în mână o lumânare, și trei bărbați care veneau

spre ea și care intraseră înăuntru venind de pe acoperiș; iar după ce se întâmpinară unii pe ceilalți bucuroși, unul din ei îi zise fetei:

— Acu putem fi liniștiți, har Domnului, căci frații numitului Tedaldo învinuiesc de moartea lui pe Aldobrandino Palermini, care a mărturisit omorul, astfel încât judecătorul i-a cumpănit până și osânda. Cu toate acestea noi să nu suflăm o vorbă, că dacă s-ar afla că noi l-am omorât, ne-ar paște și pe noi primejdia în care se află acum Aldobrandino Palermini.

Și, zicând astfel către fata care părea că-i tare bucuroasă de vestea asta, coborâră scările și se duseră să se culce.

Tedaldo, auzind acestea, căzu pe gânduri și începu să cugete în sinea lui cât de multe și de mari greșeli puteau să se strecoare în mințile omenești, gândindu-se dintâi la frații lui, care îngropaseră plângând pe-un altul în locul lui, apoi la bietul Aldobrandino, care fusese învinuit cu totul pe nedrept și osândit la moarte prin martori mincinoși, și-n cele de pe urmă la oarba judecată a legilor și-a celor care păzesc dreptatea și care adeseori, haini cum sunt la suflet, căutând cu râvnă adevărul, ajung a dovedi minciuna; și apoi mai au obraz să-și zică slujitorii Domnului și ai dreptății sale, când alta nu-s decât călăi în slujba fărădelegilor și-a lui Ucigă-l toaca. Pe urmă prinse a se gândi la bietul Aldobrandino și la scăparea lui, punând la cale cum să facă spre a-i veni într-ajutor.

A doua zi de dimineață, lăsându-și sluga la han, când socoti că-i vremea, se duse la iubită; și spre norocul lui, aflând poarta deschisă, intră și o găsi pe doamnă șezând pe jos într-o săliță care dădea în grădină, plânsă, sărmana, și amărâtă ca vai de capul ei. Tedaldo, înduioșat, mai-mai să-l podidească plânsul, se apropie de ea și-i zise:

— Doamnă, nu te mai zbuciuma; curând afla-vei alinare.

Femeia, auzindu-l ridică capul și-i zise plângând:

— Creștine, după câte văd, pari să fii un pelerin de pe

meleaguri depărtate. Ce știi domnia-ta despre necazurile mele și ce-ar putea să mă mângâie?

Pelerinul îi zise atunci:

— Doamnă, eu sunt de fel de la Constantinopole și am venit aici, anume trimis de Dumnezeu, ca să-ți întorc în bucurie jalea ce te apasă și ca să-l mântui de la moarte pe-acela care ți-e bărbat.

— Cum? întrebă femeia. De spui că ești străin și c-ai ajuns abia acum prin părțile acestea, de unde știi cine sunt eu și cine mi-e bărbatul?

Atuncea pelerinul luă de la capăt toate celea și-i povesti pe rând tot ce răbdase Aldobrandino, îi spuse cine era ea, de cât timp era măritată și alte multe despre dânsa, lucruri pe care el, vezi bine, le cunoștea; doamna se minună din cale afară și luându-l drept proroc, îngenunche la picioarele lui, rugându-l - dacă venise anume spre a-l mântui pe Aldobrandino - să se grăbească, căci nu mai era vreme de pierdut. Pelerinul, făcând pe sfântul, îi zise:

— Doamnă, ridică-te și nu mai plânge. Ia bine seama la ce-ți spun și ai de grijă să nu spui la nimenea nimic. Pre câte mi se arată mie, necazu-n care te găsești a dat peste domnia-ta din pricina unui păcat mai vechi, pe care Dumnezeu a vrut să ți-l mai ușureze prin pacostea aceasta și vrea acum să te căiești, ca să ți-l spele pe de-a-ntregul; că dacă nu, și mai cumplită urgie va să se abată pe capul dumitale.

Femeia îi zise atunci:

— Păcate am destule și mi-e cu neputință să știu de care dintre ele vrea Domnul să mă pocăiesc; de aceea, dacă-l știi cumva, spune-mi-l rogu-te și mie și-oi face tot ce-mi stă-n putere ca să mi-l ispășesc.

— Doamnă, răspunse pelerinul, eu știu care-i păcatul și nu-ți cer să mi-l spui ca să-l cunosc mai bine, ci pentru ca spunându-l să-ți pară și mai rău de el. Dar să venim la fapte. Ia spune, ți-amintești să fi avut pe vremuri vreun ibovnic? Spune!

Femeia, auzind-o și pe asta, oftă din greu mirându-se, căci socotea că nimeni nu-i cunoscuse taina, deși în zilele acelea, cu prilejul morții prepusului Tedaldo, ceva tot răsuflase, din pricina unor cuvinte zvârlite în doi peri de prietenul răposatului care știa ceva, și zise:

— *Messer*e, văd că Dumnezeu ți-arată toate tainele, de aceea n-are nici un rost să ți le-ascund pe ale mele. E adevărat că-n tinerețe l-am îndrăgit cu patimă pe tânărul de-a cărui moarte e învinuit bărbatul meu, precum așijderea e adevărat și că l-am plâns când a murit, pe el dar și pe mine, căci eu, deși am fost rea și vitregă cu dânsul pe vremuri, n-am putut să-l uit, și nici plecarea lui, nici vremea îndelungată cât a rămas printre străini, nici moartea lui nenorocită nu mi l-au scos din suflet.

La care pelerinul îi zise:

— Domnia-ta nu l-ai iubit pe nenorocitul acela care a murit, ci pe Tedaldo Elisei; da' ia să-mi spui acum de ce mi te-ai certat cu el? Te-a supărat vreodată?

Femeia îi răspunse:

— Asta nici când, Doamne păzește! Pricina supărării au fost doar niște vorbe pe care mi le-a spus un blestemat de popă la care m-am spovedit; căci dumnealui, când a aflat cât îmi iubesc ibovnicul și cât de bine ne aveam, mi-a tras o chelfăneală de și acu mă sperii când îmi aduc aminte, spunându-mi că de nu-l alung m-așteaptă dracii în fund de iad, ca să mă ardă veșnic în foc dogorâtor. Și-așa de tare m-am speriat, încât m-am hotărât să nu mai am nimic de-a face cu el; și, ca să n-am prilej să mai păcătuiesc, n-am vrut să mai primesc din partea lui nimica, nici vorbe, nici scrisori. Deși, la drept vorbind, socot că dacă el mai stăruia nițel (dar din păcate a plecat cu sufletul zdrobit), văzându-l cum se prăpădește topindu-se de dorul meu, n-aș fi putut răbda mai mult și hotărârea mea cea aspră s-ar fi muiat de bună seamă, că doar atâta aștepta.

— Ei vezi, ăsta-i păcatul care te chinuie acum, îi zise pelerinul. Eu știu cu siguranță că el, Tedaldo, niciodată nu

ți-a făcut vreo silnicie; când te-ai îndrăgostit de el de bunăvoie ai făcut-o, căci ți-a plăcut pesemne; când a venit la dumneata, tot după voie ți-a făcut și cu învoirea dumitale aflat-a desfătare în prietenia voastră, în care dumneata ori cu vorba ori cu fapta i-ai arătat că afli atâta bucurie, încât ai izbutit să-i însutești iubirea, măcar că și la început te îndrăgea chiar prea destul. Și dacă așa a fost (că doar eu știu c-a fost așa), ce anume te-a îndemnat să te desparți de el cu atâta vrăjmășie? La câte ți-a spus popa trebuia să te gândești înainte și, dacă socoteai c-are să-ți pară rău de cele ce-ai făcut, n-aveai decât să nu le faci. Căci tot așa cum el era al dumitale, la fel și dumneata erai întreagă a lui. Dac-ai fi vrut să faci astfel încât să nu mai fie al dumitale, puteai s-o faci, căci el se afla în mâna dumitale; dar că domnia-ta, care erai a lui, să vrei cu dinadins să i te smulgi din suflet, asta se cheamă că-i hoție; e-o faptă rea ce nu se cade a fi făcută atâta vreme cât celălalt se împotrivește. Află domnia-ta că și eu sunt călugăr, drept care cunosc bine năravurile preoțești; de aceea, mie unul, întru folosul dumitale, mi-e îngăduit să-i judec și să vorbesc de ei fără să-mi ferec gura; ba chiar și vreau s-o fac, pentru ca de-aci înainte să-i cunoști mai bine, căci până acu, se vede treaba, nu prea i-ai cunoscut. Călugării au fost pe vremuri oameni cucernici și de treabă, dar cei ce-și zic astăzi așa și drept aceia vor să treacă, nu mai au nimic de călugări în ei, decât cel mult sutana și nici aceea barem nu e cu adevărat sutană; căci, de unde în trecut cei care-au dat ființă și-au pus temei călugăriei o porunciseră făcută din țesătură aspră, strâmtă, sărăcăcioasă, astfel încât prin ea să se oglindească sufletul, sufletul lor ce nu căuta la cele pământești când trupul și-l acopereau în straie așa de păcătoase, astăzi, în schimb, călugării își fac sutane largi, lucioase, căptușite, croite din postavuri scumpe și după moda și tipicul pontifical, numai ca să se umfle în pene, fără sământă de rușine, prin piețe și biserici, așa cum fac mirenii cu straiele

de sărbătoare. Și-ntocmai ca pescarul care trudește cu năvodul să prindă mai mulți pești deodată, așa și ei, înfășurându-și pulpanele împrejur, se străduiesc din răsputeri să prindă pe sub ele mironosițe, văduve, tot soiul de femei nătânge, ba și bărbați, că dumnealor numai la asta se gândesc, și de-altele nici că le pasă. De aceea, ca s-o spun mai deslușit și mai pe șleau, ăștia nu poartă nicidecum sutană de călugăr, ci doar culorile sutanei. De unde în trecut călugării umblau după mântuirea oamenilor, astăzi umblă după femei și după avuții; că toată râvna lor au pus-o și-o pun și azi în a speria cu vorbe umflate și povești cugetul celor proști și-n a le arăta că prin pomeni și slujbe își curăță păcatele, astfel încât dreptcredincioșii să vie să le-aducă lor - ce din huzur și lene, nu din credință s-au grăbit s-ajungă la călugărie - care o pâine, care vin, care bucate de sufletul morților. E drept, nu-i vorbă, că pomana și rugile răscumpără păcatele făcute; dar dacă cei ce fac pomeni ar ști cui i le fac sau de-ar ajunge să cunoască mai bine preoțimea, le-ar ține mai degrabă pentru folosul lor sau le-ar zvârli la porci. Și fiindcă dumnealor călugării știu bine că pe cât scoboară numărul celor cu avuții, pe atâta crește bunăstarea și avuția lor, se străduiesc care de care cu sperietori și baliverne să-i facă pe ceilalți să nu-și mai adune bogății, ca să rămâie ei stăpâni pe ele pân' la urmă. Ei înfierează desfrânarea trupească și dezmățul, pentru ca cei ce-s vinovați să-și pună frâu la pofte și femeile să le rămână lor; ei blestemă cămătăria și tot câștigul necurat pentru ca, luând ei banii, vezi Doamne pentru a-i da înapoi, să-și poată face sutane și mai largi, să-și cumpere episcopii și alte ranguri și mai suspuse cu banii ce ziceau c-ar duce la pierzanie pe cei ai cui erau. Iar când sunt dojeniți pentru atare fapte și pentru alte multe la fel de rușinoase, ei socotesc că e de ajuns să zică: ,,fă cum spunem noi și nu cum facem noi”, pentru ca în felul ăsta s-alunge de la dânșii povara oricăror păcate, ca și cum oile ar putea să deie dovadă de mai multă tărie și

statornicie decât păstorii care le pasc, și ca și cum ei n-ar ști că vorbele acestea sunt pricepute anapoda de cei cărora li se spun. Călugării de acuma vor ca oamenii să facă așa cum îi învață ei, să le umple adică pungile cu galbeni sunători, să le mărturisească toate tainele, să se țină curați, să fie răbdători, să ierte greșelile aproapelui, să se păzească de bârfeală, toate lucruri sfinte, frumoase și cinstite; dar cu ce scop anume? Pentru ca ei să poată face ceea ce n-ar putea să facă dacă mirenii ar face altminteri decât cum îi învață ei. Cine nu știe oare că lenea fără bani nu s-ar mai ține pe picioare? Dacă tu îți cheltui banii în desfătări și în petreceri, călugărul n-o să mai poată să huzurească în mănăstire; dacă tu umbli cu femei, călugărul, sărmanul, cum să-și apuce și el rândul? Dacă nu știi să rabzi și nici să ierți aproapelui, călugărul n-o să cuteze să-ți vină-n casă și să-ți spurce femeia și copila. Dar la ce bun să înșir faptă de faptă în parte? Destul să spun atâta că, ori de câte ori vin c-un răspuns de soiul ăsta, ei singuri se învinovățesc. De socotesc că nu-s în stare să țină piept ispitelor și să trăiască cu evlavie, de ce nu stau închiși în casă? Ori, dacă vor să fie sfinți, atunci de ce n-ascultă cealaltă vorbă a *Evangheliei*, ce zice: „Hristos a început prin faptă și apoi prin propovăduire”? Să facă ei mai întâi și după aceea să învețe și pe alții! Că eu, de când mă știu pe lume, văzut-am dintre ei cu miile trăind și desfătându-se nu numai cu femei mirene, dar chiar și cu călugărițe; și încă dintr-aceia ce mai amarnic strigă când predică în amvon. Și noi adică să ne luăm chiar după unii ca aceștia? Ieie-se cine-o vrea și facă cum îl taie capul, că Dumnezeu și-așa cunoaște de-i bine ori nu cum a făcut. Dar hai să zicem totuși că n-a greșit călugărul când te-a învățat că-i mare, că e cumplit păcat să rupi credința cununiei; da' oare nu-i mai mare păcat să furi un om? Nu-i mult mai mare să-l omori sau să-l alungi în pribegie, ca să nemernicească bietul umblând de colo-colo? Vezi bine că-i mai mare, și nu e om să zică altminteri. Femeia, dacă

trăiește c-un bărbat, păcătuiește prin aceasta, dar ăsta e păcat firesc; pe câtă vreme dacă-l fură, îl omoară sau îl izgonește, atunci păcatul ei purcede din răutatea minții. Or, eu ți-am dovedit că dumneata l-ai furat pe Tedaldo smulgându-te de lângă el, dumneata ce, nesilită, te-ai dat întreagă lui. Și află că de omorât - întrucât lucrul ăsta a stat în voia dumitale - tot dumneata l-ai omorât, căci, aspră cum ai fost cu el, puțin lipsea să nu se omoare cu propriile lui mâini. Iar legea zice că acela care a pricinuit un rău e tot atât de vinovat ca și acela care-l face. Cât despre cea de-a treia vină, nimeni nu poate zice că nu ești dumneata aceea care-ai pricinuit surghiunul și hoinăreala lui vreme de șapte ani prin lume. De aceea, prin fiecare în parte din aste trei păcate, domnia-ta ai săvârșit păcat cu mult mai mare decât ți-a fost păcatul de-a fi trăit cu el. Dar ia să cercetăm mai cu amănuntul lucrurile: a meritat Tedaldo oare să-i faci ce i-ai făcut? De bună seamă nu; chiar dumneata ai mărturisit, și-apoi eu știu că te iubește mai mult decât pe sine însuși. N-a fost pe lumea asta femeie mai urcată-n slăvi, mai lăudată și mărită decât ai fost domnia-ta prin gura lui, de câte ori se afla într-un loc unde putea vorbi de dumneata fără să dea de bănuit. Tot ce a avut mai drag pe lume, întreaga-i libertate și cinstea lui întreagă, el dumitale ți le-a dat. Nu era oare tânăr de neam, și, printre ceilalți tineri, și chipeș pe deasupra? În cele câte țin de vârsta tinereții nu era oare priceput, destoinic și viteaz? Poți zice că n-a fost iubit? Nu-l îndrăgeau oare cu toții? Nu-l întâlneau cu bucurie? De bună seamă toate acestea nu poți să le tăgăduiești. Și-atuncea cum, cum de-ai putut să mi te iei după un călugăr smintit, pizmaș și dobitoc și să urzești față de el un gând așa de crud? Eu nu știu, zău, cum sunt și femeile astea care fug de bărbați și nu-i prețuiesc îndeajuns, când tocmai dimpotrivă, de-ar sta să se gândească la ceea ce sunt ele și-ar judeca apoi cu câte nobile însușiri e înzestrat bărbatul de către Dumnezeu - mai presus decât orice altă

viețuitoare de pe fața pământului - ar trebui să se mândrească de sunt iubite de-un bărbat, să-l îndrăgească ca pe ochii din cap și să se străduiască în fel și chip să-i intre în voie, astfel încât iubirea lui să nu secătuiască în veci. Or, felu-n care te-ai purtat domnia-ta, îmbrobodită de vorbele unui călugăr, vreun linge-blide hămesit și puturos pesemne, nu e nevoie să ți-l spun, că doar îl știi prea bine; da' pasămite popa râvnea să șadă dumnealui pe locul de unde se căznea să-l surghiunească pe celălalt. Acesta-i, dar, păcatul pe care sfânta judecată - ce pururi cu cumpănă dreaptă desăvârșește orice faptă pe care a început-o - n-a vrut să-l lase neplătit. Căci, după cum domnia-ta fără temei te-ai străduit să i te smulgi din brațe sărmanului Tedaldo, la fel bărbatul dumitale - și el fără temei - tot prin Tedaldo s-a aflat și se află încă în primejdie, iar dumneata în supărare. De care, dacă vrei să scapi, se cade să făgăduiești, și mai cu seamă să și faci, că dac-o fi să vie Tedaldo din surghiun vreodată, domnia-ta îi vei da înapoi iubirea, prietenia și îngăduința dumitale, punându-l iar pe-același loc unde a stat mai înainte de a fi ascultat domnia-ta prostește vorbele smintitului de popă.

Zicând acestea, pelerinul sfârși ce avea de spus; iar doamna, care-l ascultase cu sufletul la gură - părându-i-se drepte și întemeiate cele spuse, și încredințată fiind c-a fost lovită de năpastă din pricina păcatului dezvăluit de pelerin - îi zise:

— Omul lui Dumnezeu, îmi dau seama că cele câte spui sunt toate adevărate, și-n bună parte am ajuns - prin mărturia dumitale - să înțeleg și eu acuma ce poame sunt călugării pe care îi socoteam drept sfinți; de asemeni văd și eu acum ce greu păcat am săvârșit purtându-mă rău cu Tedaldo și-s gata să-l plătesc așa precum m-ai învățat, dac-aș putea s-o fac. Dar cum? Tedaldo niciodată n-o să mai vină înapoi, căci a murit, sărmanul; și, cum e mort, e de prisos să mai făgăduiesc ceva, căci n-am să pot să-mi țin făgăduința dată.

La care pelerinul îi zise:

— Pre câte mi se-arată mie, Tedaldo nu e mort, ci dimpotrivă-i teafăr, voinic și sănătos și-ar fi și fericit dac-ar redobândi iubirea dumitale.

Femeia îi zise atunci:

— Gândește-te ce spui! Doar l-am văzut cu ochii mei, în fața porții mele, răpus de zeci de lovituri și l-am ținut în brațele astea și i-am scăldat obrazul cu lacrimile mele, din care pricină, se pare, lumea mi-a scos și vorbe.

Pelerinul îi răspunse:

— Să zici ce-i zice, doamnă, eu una-ți spun și bună: Tedaldo nu e mort; și, dacă-mi dai făgăduința așa cum ți-am cerut-o, nădăjduiesc că-n scurtă vreme îl vei vedea și dumneata.

— Făgăduiesc să fac întocmai și bucuros mă țin de vorbă, răspunse femeia; că, drept să spun, nici n-aș avea mai mare bucurie decât să-mi văd bărbatul scăpat de la spânzurătoare și pe Tedaldo în viață.

Tedaldo socoti atunci că-i vremea să se arate și s-o liniștească pe femeie cu nădejdi mai temeinice și dinspre partea bărbatului ei. De aceea îi zise:

— Doamnă, ca să te îmbărbătez nițel, am să-ți mărturisesc o taină, pe care ai de grijă însă să n-o spui nimănui pentru nimica-n lume.

Și fiindcă se aflau într-un ungher mai dosnic, singuri numai ei doi, căci doamna socotindu-l sfânt nu se temea să șadă cu el mai la o parte, Tedaldo scoase un inel, păstrat cu multă grijă atâta amar de vreme, pe care i-l dăduse doamna în noaptea lor cea de pe urmă, și arătându-i-l îi zise:

— Doamnă, cunoști inelul ăsta?

Femeia, îndată ce-l văzu, îl cunoscu și îi răspunse:

— Vezi bine că-l cunosc! Eu i l-am dăruit pe vremuri lui Tedaldo.

Atuncea pelerinul, sculându-se în picioare și lepădându-și iute sumanul de pe umeri și pălăria de pe cap, îi zise în

graiul florentin:

— Acuma mă cunoști?

Când îl văzu femeia și-l cunoscu că e Tedaldo, rămase înmărmurită, temându-se de el ca de-o arătare din mormânt; de aceea nu-l întâmpină ca pe Tedaldo cel întors de pe meleaguri depărtate, ci ca pe celălalt Tedaldo, întors la viață din mormânt, și, înspăimântată cum era, dădu să fugă. Dar Tedaldo îi zise cu grăbire:

— Doamnă, nu-ți fie frică! Eu sunt Tedaldo al dumitale, voinic și teafăr cum mă vezi. Nu-s mort, nici n-am murit vreodată, zică ce-o zice frații mei și dumneata cu ei deolaltă.

Femeia, mai liniștită oricum, recunoscându-i glasul și uitându-se la el mai bine, după ce-și zise în sinea ei că el era, de bună seamă, i se azvârli de gât și-l sărută zicându-i:

— Iubite drag, bine-ai venit!

Iar el, după ce-o îmbrățișă și-o sărută, grăi:

— Doamnă, nu-i vreme îndeajuns acum ca să ne bucurăm mai mult de-această întâlnire; vreau să mă duc să fac astfel, încât Aldobrandino să scape cât mai iute și trag nădejde că-n curând, pe mâine chiar, să-ți pot aduce vești îmbucurătoare; iar dacă aflu, precum cred, că-i sănătos, chiar astă-noapte aș vrea să vin la dumneata să-ți povestesc mai pe-ndelete ce-am mai aflat despre el.

Și zicând astfel își luă sumanul în spate, își puse pălăria și sărutându-și încă o dată iubita, după ce-o îmbărbătă cu vorbe de nădejde, se despărți de ea și-o luă de-a dreptul spre închisoarea unde zăcea Aldobrandino, mai frământat, sărmanul, de gândul morții apropiate, decât de gândul c-o să scape și de nădejdi de mai bine.

Și, după ce ajunse acolo, cu învoirea temnicerului, intră la el în chip de duhovnic și, așezându-i-se alături, îi zise:

— Aldobrandino, eu ți-s prieten și vin ca să te scap, trimis de Dumnezeu, ce știindu-te nevinovat s-a îndurat de tine; de aceea, dacă vrei să-mi dai de dragul lui un dar pe care-am să ți-l cer, îți dau și eu făgăduința că, de unde acu

te-aștepți la ștreang, până mâine-n asfințit ai să te vezi scăpat.

La care Aldobrandino spuse:

— Om bun, dacă scăparea mea îți stă la suflet dumitale, atunci de bună seamă mi-ești prieten, precum spui, deși nu te cunosc și nici nu-mi amintesc să te mai fi văzut vreodată. E drept că n-am făcut păcatul de care-s învinovățit; dar am făcut altele multe și poate acelea m-au adus unde mă aflu acuma. Oricum, află că eu, spre a-i mulțumi lui Dumnezeu, care-mi vădește îndurare, sunt gata să și fac, nu numai să-ți făgăduiesc, orișice lucru, cât de mare, necum unul mai mic; de aceea cere-mi orice vrei, că dacă scap, fii sigur c-am să-mi păstrez îngăduința.

Pelerinul îi zise atunci:

— Nu vreau să-ți cer decât atâta: să-i ierți pe frații lui Tedaldo că te-au adus aicea, crezându-te vinovat de moartea fratelui lor, și să ți-i socotești drept prieteni și frați, dac-or veni să-ți ceară iertare pentru ce-au făcut.

La care Aldobrandino răspunse:

— Numai cel păgubit cunoaște cât e de dulce răzbunarea și cu ce patimă-i râvnită; totuși, pentru ca Domnul Dumnezeu să m-aibă în paza lui, îi iert chiar de pe-acuma; și dac-o fi să ies de aicea, voi face astfel încât să fii cu totul mulțumit.

Răspunsul acesta îi plăcu pelerinului; de aceea, fără a-i mai spune alte cele, îl rugă stăruitor s-aștepte cu curaj până-ntr-a doua zi, când fără doar și poate avea să fie mântuit de închisoare și osândă. Apoi, plecând de la el, se duse drept la stăpânire și acolo, luând într-un colț pe unul dintre dregători, îi spuse între patru ochi.

— Stăpâne, omul e dator să trudească de bună-voie, făcând astfel ca adevărul să iasă la lumină - și mai cu seamă când se află pe locul în care te afli domnia-ta acum - pentru ca cei ce n-au greșit să nu rabde osândă strâmbă, iar cei ce-s vinovați să fie pedepsiți. Or, tocmai ca să fie așa, spre cinstea dumitale și spre osânda celor ce-s

vrednici de pedeapsă, mă înfățișez acum înaintea dumitale. După cum știi, domnia-ta te-ai arătat cu multă asprime față de Aldobrandino Palermini, pe care-l socotești drept ucigașul lui Tedaldo și ca atare te gândești să-l osândești la moarte; dar adevărul nu-i acesta și eu până la miezul nopții socot să-ți fac și mărturie că nu mint când vorbesc așa, dându-ți pe mână ucigașii bărbatului cu pricina.

Judele, om de treabă, îi dădu bucuros ascultare, cu atât mai mult cu cât și lui îi părea rău de bietul Aldobrandino. Drept care, după ce află și alte lucruri de la dânsul, cu ajutorul lui, cam pe la miezul nopții, îi prinse ca din oală pe cei doi frați hangii, cu slujitor cu tot. Iar mai apoi, când vru să-i pună la cazne, ca să afle din gura lor, cum se întâmplase treaba, tâlharii nu răbdară și, la început tot câte unul, iar mai la urmă toți deodată, mărturisiră drept pe față că ei îl omorâseră pe Tedaldo Elisei, fără să știe cine e. Și când fură întrebați de pricina omorului, răspunseră că tânărul, pe când ei nu se aflau la han, se legase de nevasta unuia dintre ei, poftind s-o aibă cu de-a sila.

Pelerinul, după ce află cum stau lucrurile, cu învoirea judelui plecă și se duse pe ascuns acasă la *madonna* Ermellina, pe care o găsi veghind - în timp ce toți ceilalți ai casei dormeau - și așteptându-l, deopotrivă dornică să afle vești de bine de la bărbatul ei, cât și să pecetluiască pacea și împăcarea cu Tedaldo. Și pătrunzând la dânsa îi zise:

— Bucură-te, iubita mea, că mâine ai să-ți vezi bărbatul scăpat din închisoare și întors aicea acasă.

Și ca să-i dea femeii deplină încredere, îi povesti de-a fir-a-păr tot ce făcuse pentru Aldobrandino.

Femeia, bucuroasă foarte de-aceste două întâmplări, picate ca din cer și-așa de bine potrivite, adică pe de o parte de regăsirea lui Tedaldo, pe care ea-l plânsese mort, și pe de altă parte de faptul că-l vedea scăpat pe bietul Aldobrandino, pe care se-aștepta cât de curând să-l plângă, sări de gâtul lui Tedaldo, și-l sărută cu foc; apoi, culcându-

se împreună, făcură bucuroși plăcută și voioasă pace și pân' la zi se desfătară unul cu celălalt. Iar către revărsat de zori Tedaldo se sculă și, după ce-i spuse femeii ce-avea de gând să facă, rugând-o să nu-l dea de gol, înveșmântat cu aceleași straie de pelerin, plecă să vadă de Aldobrandino. Într-acest fel, a doua zi, stăpânirea, socotindu-se pe deplin luminată, îi dădu drumul lui Aldobrandino și nu mult după aceea porunci să li se taie capul ucigașilor chiar pe locul unde săvârșiseră omorul.

Aldobrandino, văzându-se scăpat, spre multa bucurie a lui și a nevestei sale, precum și-a rubedeniilor și-a prietenilor toți, și știind că numai pelerinul îl ajutase în treaba asta, îl duse cu alai acasă și îl pofti să șadă la el atâta vreme cât avea să rămână în oraș; iar acolo nici el și nici nevastă-sa nu se mai saturau să-l omenească cu de toate și mai cu seamă ea, care știa, vezi bine, pe cine omenește. Dar după câtva timp, Tedaldo - care știa că frații săi rămăseseră de râsul lumii, după ce învinuirea lor se dovedise strâmbă, și ca atare, temători, prinseseră a se înarma - socotind c-a venit vremea să-i împace cu Aldobrandino, îl rugă pe acesta să-și țină făgăduința. Aldobrandino îi spuse că-i gata să se împace. Pelerinul rândui atunci pentru ziua următoare un ospăț bogat și îl rugă pe Aldobrandino ca dimpreună cu rudele lui și cu femeile lor să-i primească pe cei patru frați cu neveste cu tot, adăugând c-avea să meargă el însuși cât mai degrabă să-i poftească ca din partea lui la ospățul de împăcare. Or, fiindcă Aldobrandino se arăta bun bucuros să facă după placul pelerinului, acesta se duse numaidecât acasă la cei patru frați și după ce le spuse o seamă de cuvinte din câte se cereau rostite în legătură cu aceasta, în cele de pe urmă le dovedi cu atari temeiuri greșeala lor, încât izbuti cu ușurință să-i aducă pe calea împăcării cu Aldobrandino, față de care făgăduiră să-și ceară iertare; după aceea îi pofti pe-a doua zi la masă împreună cu nevestele lor, iar dânșii, încredințați că nu le întinde o capcană, primiră

bucuroși.

A doua zi dar, către vremea prânzului, primii care sosiră în casa lui Aldobrandino fură cei patru frați ai lui Tedaldo, toți patru îmbrăcați în negru și însoțiți de câțiva prieteni; și-acolo, de față cu toți oaspeții care fuseseră poftiți, lepădându-și armele, frații se dădură pe mâna gazdei, cerându-i iertare pentru câte uneltiseră împotriva ei. Aldobrandino, lăcrămând, îi primi înduioșat și, după ce-i sărută pe gură pe toți patru la rând, rosti în grabă câteva cuvinte, arătându-le că-i iartă pe deplin de tot răul pe care i-l făcuseră. Pe urmă se înfățișară surorile și nevestele fraților, înveșmântate și ele tot în negru, și fură primite cu zâmbete și plecăciuni de *madonna* Ermellina și de celelalte doamne poftite la ospăț. Apoi, așezându-se la masă, atât bărbații cât și femeile fură ospătați din belșug, fără să aibă a se plânge de altceva nimic, decât de stânjeneala și liniștea care domnea din pricina mâhnirii înfățișate prin straiele cernite pe care le purtau rubedeniile lui Tedaldo (lucru pentru care mulți îl ținură de rău pe pelerin, care se aflase tocmai atunci să rânduiască un ospăț). Dar el, care-și dăduse seama că oaspeții cârteau, socotind că sosise vremea să le alunge supărarea, se sculă în picioare și pe când mesenii, ajunși către sfârșitul ospățului, mâncau poame și dulciuri, le zise astfel:

— Un singur om mai lipsește de la acest ospăț: spre a-l mai înveseli puțin, și acela e Tedaldo; or, fiindcă voi, care-ați trăit mereu alături de el, n-ați izbutit să-l recunoașteți, eu am să fiu acela care am să vi-l arăt.

Și, zicând astfel, își azvârli sumanul din spate dimpreună cu celelalte straie de pelerin și rămase într-o scurteică de mătase verde, spre mirarea celor de față, care-l priveau înmărmuriți și care-l cercetară îndelung până să-și crează ochilor că el era Tedaldo. Iar el, văzând una ca asta, se apucă să povestească despre rubedeniile sale, despre câte se petrecuseră în familiile lor și despre câte pătise el vreme de șapte ani de zile. Drept care frații lui și toți

ceilalți bărbați care se aflau acolo se repeziră să-l sărute și după ei se înghesuiră și femeile, fie că-i erau rude ori nu, toate buluc, în afară de *madonna* Ermellina. Aldobrandino, văzând aceasta, îi zise:

— Ce-nseamnă asta, Ermellino? De ce nu-l săruți și tu pe Tedaldo, așa cum fac toate doamnele?

La care femeia răspunse în auzul tuturor:

— Nici una dintre ele n-are temei să-i iasă în cale și să-l întâmpine mai bucuroasă decât mine, care îi sunt îndatorată mai mult ca orișicare alta, căci numai mulțumită lui mi te-am redobândit; dar vorbele ce s-au scornit pe socoteala mea când noi îl jeluiam pe celălalt mă fac să stau deoparte acum.

— Vezi-ți de treabă, doamnă! Doar nu-ți închipui că-mi aplec urechea la niște clevetiri din astea, că doar Tedaldo, bietul, care a trudit ca să mă scape, a dovedit cu prisosință că lumea n-a avut dreptate în cele ce s-au spus, deși nici înainte vreme eu unul n-am crezut o boabă din câte s-au scornit. Hai, du-te fuga de-l sărută!

Femeia, care nici nu poftea alta, nu se arătă înceată întru împlinirea vremii lui și-și ascultă bărbatul; drept care se sculă în picioare și-l sărută și ea cu bucurie pe Tedaldo, ca toate celelalte doamne. Mărinimia lui Tedaldo și multa lui îngăduință plăcu din cale-afară fraților săi, precum și celorlalți care se aflau de față, și orice fărâmă de îndoială se risipi din cugete. Apoi, după ce fiecare își dovedi cu prisosință bucuria, Tedaldo cu mâinile lui sfâșie straiele cernite ale fraților săi și cele cafenii pe care le purtau surorile și cumnatele sale și porunci pe loc să li se aducă alte straie. Iar după ce le îmbrăcară, porniră a petrece cu cântece și dansuri și alte câte toate, din care pricină ospățul, care începuse pe tăcute, se isprăvi cu tămbălău și cu petrecere în lege. Și veseli cum erau mesenii se mutară apoi acasă la Tedaldo, unde șezură și la cină, și încă vreo câteva zile petrecură tot la fel, ținând-o dintr-un chef într-altul.

Florentinii se uitară multă vreme la Tedaldo ca la un mort sculat din groapă și unii dintre ei, ba chiar și frații lui, mai rămăseseră c-oleacă de îndoială în suflet de era el cu adevărat ori ba; și poate s-ar mai fi îndoit încă destulă vreme, dacă nu i-ar fi lămurit pe deplin o întâmplare care le dovedi cine fusese mortul. Treceau într-o zi prin fața casei lor niște armășei din Lunigiana și, văzându-l pe Tedaldo, se apropiară de el și-i ziseră:

— Bine te-am găsit, Faziuolo!

La care Tedaldo le răspunse, de față fiind și frații săi:

— Mă luați drept altul, mi se pare.

Armășeii, auzindu-l vorbind, se rușinară și-și cerură iertare, zicând:

— Așa o fi, dar dumneata semeni leit cu un tovarăș de-al nostru, pe care îl cheamă Faziuolo din Pontremoli, care a venit aici cam de vreo două săptămâni și parcă l-ar fi înghițit pământul, că de atunci n-am mai aflat nimica despre dânsul. Ce-i drept, ne-am cam mirat văzându-te îmbrăcat așa, căci el era soldat ca noi.

Cel mai vârstnic din frații lui Tedaldo, auzind acestea, ieși înainte și-i întrebă pe armășei cum era îmbrăcat Faziuolo. Aceia îi spuseră ce straie avea pe el și mai la urmă se află că era îmbrăcat așa precum spuseseră. Din care pricină, după acest semn și după încă altele, aflară că cel omorât fusese Faziuolo și nicidecum Tedaldo. Drept care toată lumea, și frații și ceilalți, fură cu totul încredințați că n-au la ce să se mai îndoiască. Iar Tedaldo, ajuns din nou bogat, rămase credincios iubirii sale, și fără ca femeia să se mai supere vreodată, își potriviră întâlnirile cu grijă și pe ascuns, bucurându-se încă multă vreme de dragostea lor. Facă Domnul să ne bucurăm și noi de-a noastră.

POVESTEA A OPTA

Ferondo înghite niște prafuri și e îngropat, fiind socotit mort; apoi e scos din mormânt de starețul care trăia cu nevasta lui, e întemnițat și lăsat să creadă că se află în Purgatoriu; la urmă învie din morți și crește un copil de-al starețului, făcut cu nevasta lui.

Isprăvindu-și Emilia povestea ei cea lungă - care totuși nu supărase pe nimeni dintre cei de față din pricina aceasta, ba dimpotrivă, dată fiind mulțimea întâmplărilor și felurimea lor, păru tuturor pe scurt povestită - regina făcu semn Laurettei să vorbească mai departe, dându-i prilej să înceapă astfel:

— Iubite doamne, îmi vine-n minte, și trebuie să v-o spun, o întâmplare adevărată, care pare mai degrabă o născocire decât un adevăr, așa precum a fost de fapt. Mi-am adus aminte de ea ascultând povestea Emiliei, în care un biet nenorocit e plâns și înmormântat, fiind luat drept altul. În povestirea mea e vorba despre un om care a fost îngropat de viu fiind luat drept mort și care apoi, el însuși, darmite ceilalți, socoti nu că fusese viu, ci c-a înviat din morți; din care pricină norodul îl preaslăvi ca pe-un sfânt, când tocmai, dimpotrivă, s-ar fi căzut să-l pedepsească pentru greșeala lui.

Se afla pe vremuri în Toscana - și se mai află încă - o mănăstire așezată pe-un loc mai neumblat de oameni, așa precum sunt așezate mai toate mănăstirile; și acolo fu ales

ca stareț un preacinstit monah, cucernic întru toate, și sfânt, și evlavios, dar care nu răbda opreliști când era vorba de femei. Atâta doar că treaba asta știa s-o facă așa de bine, și se purta cu-atâta grijă, încât nu de știut, dar nici măcar de bănuit nu-l bănuia aproape nimeni, căci întru toate sfânt și întru toate drept era ținut de toți. Acu se întâmplă ca starețul acesta, legând prietenie cu un țăran chiabur, un necioplit și jumătate, pe care îl chema Ferondo (prietenie în care el nu afla nimic altceva decât ici-colo vreun prilej de desfătare pe spinarea prostiei lui Ferondo), se întâmplă, zic, ca între acestea să-și dea seama starețul că omul are o nevastă din cale-afară de frumoasă; și într-așa hal i se aprinseră călcâiele după femeie, încât și zi și noapte numai la dânsa se gândea. Ci auzind sfinția-sa că Ferondo acesta, așa nătâng și fonf cum se arăta în toate celea, în dragostea ce i-o purta nevestei și în grija cu care și-o păzea era al naibii de isteț, fu cât pe-aci sărmanul să-și piardă orișice nădejde. Totuși, șiret fiind, făcu ce făcu și-l înduplecă pe Ferondo să vie din când în când, dimpreună cu nevastă-sa, să mai răsufle oleacă în grădinița mănăstirii. Acolo ședea cu ei de vorbă despre fericirea vieții veșnice și le povestea cu umilință faptele creștinești săvârșite de bărbații și femeile de odinioară, până ce într-o bună zi femeia își dori să i se spovedească și ceru învoirea lui Ferondo, care-o lăsă să facă așa precum dorea.

Ducându-se așadar femeia să se spovedească la stareț, spre bucuria lui, după ce i se așeză la picioare, începu fără înconjur de-a dreptul după cum urmează:

— Părinte, dacă Dumnezeu mi-ar fi dat un bărbat ca lumea, sau dacă mai degrabă nu mi-l dădea de loc, poate că mi-ar fi fost ușor, cu sfaturile dumitale, s-apuc și eu pe calea ce ne-ai vădit că duce spre viața fără moarte; dar eu, de stai să te gândești cine-i Ferondo ăsta și cât e de nătâng, pot zice că mi-s văduvă, și totuși tot sunt măritată, căci cât trăiește el nu pot avea un alt bărbat. Iar el, zălud cum e, fără vreo pricină anume, e atât de bănuitor, încât

eu una nu mai pot trăi cu el altminteri decât în scârbă și alean. De aceea, până a nu ajunge să-ți spun și altele, te rog, cu multă umilință, fii bun și dă-mi un sfat în toată treaba asta, că dacă nu m-apuc de aici să osârdesc a face bine, degeaba mă mărturisesc și mă trudesc, că tot n-ajută.

Vorbele acestea îl unseră la suflet pe călugăr, care socoti că prin ele soarta îi deschide calea spre împlinirea celei mai mari dorințe a lui. De aceea îi zise așa:

— Fiica mea, socot că-i mare pacoste pe capul unei femei frumoase și gingașe ca dumneata să aibă de bărbat un nătărău; dar socotesc că-i și mai mare să aibă un soț bănuitor; or, dumneata având și una și cealaltă, nu-mi vine greu să-ți dau crezare când zici că rabzi atâta chin. La toate acestea însă, ca să vorbesc pe scurt, eu nu văd altă îndreptare, decât să încercăm a-l vindeca de gelozie. Leacul care-i trebuie lui eu știu să-l fac, dar vezi, s-ar cere ca dumneata să tăinuiești câte am să-ți spun acum.

Femeia îi răspunse:

— Părinte, dinspre partea asta să nu te temi; că eu mă las mai bine omorâtă decât să suflu un cuvințel din câte ai să-mi spui. Da' vorba-i, cum să facem?

Starețul zise atunci:

— Ca să se lecuiască, e de trebuință negreșit să meargă în Purgatoriu.

— Dar cum să ajungă viu acolo? îl întrebă femeia.

Starețul îi răspunse:

— Dintâi trebuie să moară și-apoi nu-i greu s-ajungă; iar după ce va fi îndurat atâta chin, încât să fie lecuit de năravul lui, noi ne-om ruga de Dumnezeu, cu rugăciuni anume, ca să-l aducă iar la viață și Domnul ne va da ascultare.

— Care va să zică să rămân văduvă? întrebă femeia.

— Vezi bine, zise starețul, dar numai pentru o vreme. Și-n vremea asta va trebui să fii cu multă grijă și nu care cumva să te măriți cu altul, că l-ai mânia pe Dumnezeu de-ai face una ca aceasta; iar când o fi să se întoarcă Ferondo,

ai să fii silită să te întorci la el și atuncea țin-te gelozie!

Femeia îi zise atunci:

— Părinte, dacă-i vorba să iasă lecuit din toată treaba asta, ca să mai pot și eu sufla oleacă în voie, eu n-am nimica împotrivă. Domnia-ta fă cum poftești.

— De bună seamă c-am să fac, răspunse starețul; da-i vorba cu ce socoti să mă răsplătești pentru o treabă ca aceasta?

— Cu orice vrei, părinte, numai să pot, grăi femeia. Dar oare ce-ar putea să facă una ca mine pentru un om cum e sfinția-ta?

La care starețul răspunse:

— Domnia-ta poți face cam tot același lucru pe care îl fac eu de dragul dumitale; căci precum eu sunt gata să fac orice spre mângâierea și alinarea dumitale, la fel poți și domnia-ta să-mi fericești întreaga viață.

Femeia îi răspunse:

— Dacă-i așa, sunt gata să fac orice poftești.

— Atuncea, zise starețul, să-mi dai iubirea dumitale și să mă mulțumești din plin, că eu mă prăpădesc cu zile de când mă tot gândesc la asta.

Femeia, auzind ce-i cere, răspunse buimăcită:

— Vai de mine, părinte, cum vii să-mi ceri una ca asta? Eu te credeam un sfânt! Cuvine-se oare că sfinții să ceară așa ceva femeilor care se duc să-i roage de povață?

La care starețul îi zise:

— Nu te mira, drăguțo, că printr-o faptă ca aceasta sfințenia nu-i știrbită, căci ea sălășluiește în suflet, pe câtă vreme ce-ți cer eu nu e decât păcat trupesc. Ș-apoi fie cum o fi, vorba-i că frumusețea și farmecele dumitale m-au zăpăcit într-așa chip, încât iubirea mă silește să fac așa și pace. Unde mai pui că dumneata, cu frumusețea dumitale, te poți mândri mai mult ca oricare alta, de stai să te gândești că e plăcută sfinților, care de! știut e că-s deprinși cu frumusețile cerești; iar eu, deși sunt stareț, sunt om ca toți ceilalți și, precum vezi, nu-s nici bătrân. N-are la ce să-

ți vie greu să faci una ca asta, ci dimpotrivă s-ar cădea să vrei și dumneata s-o faci, căci până ce Ferondo s-o pocăi în Purgatoriu, eu, stându-ți noaptea în preajmă, te-oi alinta în locul lui. Și nimeni n-o să știe, căci toți mă cred un sfânt, așa cum mă credeai și dumneata înainte, ba încă și mai mult. Nu da cu piciorul norocului trimis de Dumnezeu, căci nici nu știi câte femei ar vrea să aibă ce-ai putea domnia-ta să ai, și vei avea de bună seamă, dacă ai s-asculți cuminte povața ce ți-o dau. Unde mai pui că am și niște giuvaeruri, pe care în ruptul capului nu le-aș da altcuiva decât domniei-tale. Fă dar, nădejdea mea, fă și tu pentru mine câte fac și eu bucuros de dragul dumitale.

Femeia ținea obrazul în pământ, fără să știe ce să zică, căci de învoit nu-i prea venea să se învoiască. Drept care starețul, văzând că de ascultat îl ascultase, dar că răspunsul întârzia, gândind că izbutise pe jumătate s-o convingă, mai adăugă un val de vorbe la cele dinainte și până a nu sfârși de spus îi și vârî în cap că bine face de-l ascultă. De aceea, rușinată foarte, femeia îi răspunse că se învoiește cu ce-i cere, dar că nu-i poate face în voie până ce Ferondo nu ajunge în Purgatoriu.

La care starețul voios îi zise cu grăbire:

— Are s-ajungă și încă iute; numai să faci într-așa fel ca mâine sau poimâine să vie aici la mine.

Și zicând astfel îi strecură pe ascuns în mână un inel de toată frumusețea și apoi o învoi să plece.

Femeia, bucuroasă de dar, trăgând nădejde să mai aibă și altele în curând, se întoarse la cumetrele cu care venise la mănăstire și se apucă să le înșire tot soiul de minuni despre sfințenia starețului. Apoi, cu ele dimpreună, se întoarse acasă la bărbat.

La vreo câteva zile după aceea, Ferondo se duse la mănăstire și starețul, cât ce-l văzu, pe loc se hotărî să-l și trimită în Purgatoriu. Acu, avea starețul nostru niscaiva prafuri cu puteri făcătoare de minuni, câștigate de el prin părțile Răsăritului de la un mare prinț, care zicea că se

folosește de ele Bătrânul Munților când vrea să trimită pe cineva dormind în paradisul său ori să-l aducă de pe-acolo, și că aceste prafuri, după cum le dădeai - mai mult ori mai puțin - făceau pe cel care le lua să doarmă mai mult ori mai puțin, fără de nici o vătămare și într-așa chip încât, până ce omul se afla sub stăpânirea lor, nimeni n-ar fi putut să spună că nu e mort de-a binelea. Or, luând călugărul din ele atâta cât să poți dormi trei zile încheiate și amestecându-le într-un pahar cu vin nelimpezit chiar bine, i le dădu lui Ferondo să le bea, în chilioara lui, fără să bage el de seamă. Apoi îl duse în curtea mănăstirii și începu să-și râdă de el și de prostiile lui, dimpreună cu alți călugări. Nu după multă vreme însă, lucrând puterea prafurilor, Ferondo fu lovit deodată de un somn așa năprasnic, încât adormi de-a-n-picioarelea și apoi se prăbuși la pământ, așa adormit cum era. Starețul, făcându-se că-i tulburat de această întâmplare, porunci să fie ușurat de strânsoarea hainelor, să i se aducă apă rece ca să-i stropească fața, și-i rândui și alte leacuri, făcându-se că încearcă să-l vindece de rău de pântec ori cine știe de ce altă meteahnă asemănătoare. Dar, văzând el și ceilalți că nu e chip să-l trezească și neputând nicicum, oricât îl pipăiră la încheieturi, să-i simtă bătaia sângelui în vine, se încredințară pe deplin că-i mort și pace bună; de aceea dădură înștiințare nevesti-si și rudelor, care veniră în grabă, și, după ce nevastă-sa cu alte rubedenii îl jeluiră o bucată, starețul porunci să fie pus în raclă așa îmbrăcat cum se afla. Femeia se întoarse apoi acasă și spuse tuturor că nu voia nici în ruptul capului să se despartă de pruncul pe care-l avusese cu răposatul; drept aceea, rămânând la casa ei, se apucă să-și vadă de copilaș și de avutul lui Ferondo.

Starețul, dimpreună cu un călugăr bolonez în care avea mare încredere și care tocmai în ziua aceea picase din Bologna, se sculă pe ascuns în puterea nopții și, scoțându-l pe Ferondo din raclă, îl așezară într-un beci pe unde nu

răzbea nici dâră de lumină și care beci fusese anume zidit spre a sluji drept temniță călugărilor care păcătuiau. Apoi, scoțându-i veșmintele, îl îmbrăcară în straie de călugăr și, așezându-l pe o grămadă de paie, îl lăsară să zacă acolo până ce avea să-și vie în fire. Iar bolonezul, pe care starețul îl învățase ce să facă, rămase să-l păzească, fără ca nimeni altul să știe despre aceasta.

A doua zi starețul c-o mână de călugări se duse la femeie s-o cerceteze, chipurile, și o găsi cernită toată și foarte întristată; și după ce-i dădu duhovnicească mângâiere, îi aminti în șoaptă de ceea ce-i făgăduise. Femeia, știindu-se singură acum și mântuită de beleaua cu omul ei, când mai văzu că starețul mai poartă și de astă dată în deget un inel, răspunse că e gata să-i mulțumească poftele și căzură la învoială să vie în noaptea următoare. A doua zi dar, pe înnoptate, starețul, îmbrăcat cu hainele lui Ferondo și întovărășit de călugărul lui, se duse la femeie și petrecu cu dânsa până ce se crăpă de ziuă cu multă bucurie și mare desfătare. Pe urmă se întoarse iar la mănăstire; și întru atare slujbă de foarte multe ori bătu această cale. Și fiindcă în mai multe rânduri, fie la dus fie la întors, se nimeri să se întâlnească cu oameni de prin sat, aceia îl luară drept Ferondo, gândind că s-a întors din groapă anume spre a se pocăi prin părțile acelea. Dintr-asta se lățiră apoi o seamă de povești scornite de prostime și în mai multe rânduri ajunseră și la urechile femeii; atâta doar că ea știa cine-i strigoiul pocăit.

Călugărul lăsat în preajma lui Ferondo, când îl văzu că se trezește, fără a putea pricepe, bietul, pe unde găsește, se năpusti asupra lui c-o voce înfricoșătoare și c-un mănunchi de nuielușe îi trase o mamă de bătaie, să n-o mai uite-n veci.

Drept care omul nostru, răcnind și văietându-se, tot întreba săracul:

— Pe unde-s, rogu-te, pe unde-s?

La care fratele îi răspunse:

— În Purgatoriu ești.

— Cum, întrebă Ferondo, care va să zică am murit?

— Vezi bine c-ai murit.

Când auzi una ca asta, Ferondo prinse a-și plânge nevasta, copilașul, și chiar pe sine însuși prinse a se plânge cu durere, rostind tot felul de năzbâtii, care de care mai trăsnite. Apoi călugărul îi aduse ceva de mâncare și de băut. Iar Ferondo văzând acestea zise:

— Doar nu cumva mănâncă morții?

— Ba da, grăi călugărul, și ce-ți aduc acuma aici e ce-a trimis femeia, care ți-a fost nevastă, azi-dimineață la biserică, pentru ca să-ți citim de suflet. Iar Dumnezeu îți întoarce pomana, precum vezi.

Ferondo zise atunci:

— Doamne, plătește-i însutit! Că tare am mai iubit-o! Și până a nu muri, cât e de lungă noaptea, o alintam în brațe și într-una o pupam, ba mai făceam și altele când îmi da ghes simțirea.

Apoi, flămând fiind, se puse să mănânce cu poftă și să bea, dar, cum i se păru că vinul e cam slab, făcu:

— Bătu-o-ar Dumnezeu, că n-a dat popii vin din butea cea de lângă zid.

După ce isprăvi cu prânzul, călugărul îl înhață din nou și îi mai arse o bătaie cu aceleași nuielușe. Iar Ferondo, după ce răcni cât răcni, îi zise:

— De ce mă bați în halul ăsta?

— Așa-i porunca de la Domnul, îi zise popa, să te bat de două ori pe zi.

— Și din ce pricină anume? îl întrebă Ferondo.

Călugărul răspunse:

— Pentru că ai fost bănuitor, deși aveai de soață pe cea mai cumsecade femeie din tot satul.

— Ah, vai de sufletelul meu, se tângui Ferondo; așa e, bine zici, cea mai cuminte și mai dulce; mai dulce decât mierea, da' vezi, eu nu știam că Dumnezeu ține de rău pe oamenii care-s bănuitori, că de știam, zău, n-aș fi fost.

Călugărul îi zise atunci:

— De toate astea ar fi trebuit să-ți dai seama până te aflai încă pe lume și acolo să te fi îndreptat; acu, dacă o mai fi vreodată să te întorci iar pe pământ, vezi, vârâ-ți bine în cap bătăile ce rabzi aici, astfel ca niciodată să nu mai fii bănuitor.

— D-apoi cum, se minună Ferondo, cine-a murit se poate întoarce iar pe lume?

Călugărul îi răspunse:

— Te cred, dar numai cei care-s aleși de Dumnezeu.

— Doamne, făcu Ferondo, de-o fi să mă întorc și eu, jur c-am să fiu cel mai de treabă bărbat din lumea asta: n-am să-mi mai bat nevasta niciodată și nici n-am s-o înjur decât o dată, pentru poșirca asta pe care mi-a trimis-o. Măcar de i-ar fi dat în cap să puie și-o feștilă! Da' ți-ai găsit! Am fost silit să beau și să mănânc pe orbecăite.

— Ba ți-a trimis, și încă mai multe, îi zise popa, dar vezi c-au ars la liturghie.

— Așa e, bine zici. Ei, de mă întorc, să știi c-o las să facă cum o taie capul. Da', rogu-te, domnia-ta care mă bați, cine ești?

Călugărul îi zise:

— Și eu sunt mort ca și tine și-am fost de fel de prin Sardinia. Dar cum pe cealaltă lume am lăudat unui stăpân de-al meu pe oamenii bănuitori, Dumnezeu - până ce-o chibzui să facă altceva cu noi, cu mine și cu tine - mi-a dat osânda asta: să-ți dau adică să mănânci, să bei și-apoi să te cotonogesc.

Ferondo întrebă:

— Numai noi doi ne aflăm pe aicea?

— Aș, sunt cu miile; da' tu n-ai cum să-i vezi și să-i auzi, precum nu pot nici ei să te zărească ori să te audă.

Ferondo întrebă din nou:

— Oare suntem departe tare de locurile noastre?

— Ohoho! făcu călugărul, cale de mii de poștii. Al naibii de departe!

— Depărtișor, nu glumă, se minună Ferondo; pe câte judec eu, dacă-s atâtea poștii, se vede treaba că suntem cu totu-afar' din lume.

Cu de-alde astea și altele asemănătoare, cu de-ale gurii și bătaie, Ferondo fu ținut cam la vreo zece luni de zile, în care, cât putu mai des, starețul cercetă cu sârg nevasta cea frumoasă și-și petrecu cu ea pe cât putu mai bine. Dar într-o bună zi, ceasul cel rău pesemne, femeia se trezi că-i grea și-i spuse starețului vestea. Din care pricină amândoi se chibzuiră că-i de lipsă, și încă cât mai iute, să-l scoată pe Ferondo din Purgatoriu și să-l învie, ca să se întoarcă la nevastă și ea să poată zice c-a rămas grea cu dânsul.

Drept care în noaptea următoare starețul porunci să vie careva să-l cheme pe Ferondo c-o voce prefăcută și apoi să-i zică așa:

— Ferondo, veselește-te că Dumnezeu s-a îndurat de tine și te trimite iar în lume, unde întorcându-te avea-vei de la nevasta ta un prunc și pruncul ai să ți-l botezi cu numele de Benedetto, căci Domnul Dumnezeu s-a îndurat de tine numai pentru rugarea multă a starețului tău cel sfânt și a femeii tale, precum și de hatârul sfântului Benedetto.

Ferondo, auzind acestea, se veseli și zise:

— Foarte mă bucur! Deie-i Domnul ani mulți cu sănătate Părintelui Ceresc, și starețului, și sfântului Benedetto, și nevesti-mi, drăguța și dulcea de ea.

Starețul, după ce-i turnă în vinul pe care i-l trimitea zilnic o fărâmă din prafurile fermecate, atâta cât să doarmă cam patru ceasuri, nu mai mult, îl îmbrăcă din nou în hainele lui și dimpreună cu călugărul bolonez îl puse iar în racla unde fusese înmormântat. A doua zi de dimineață Ferondo se trezi și printr-o crăpătură a raclei văzu lumina zilei, pe care nu-și mai amintea s-o fi văzut de zece luni: drept care, părându-i-se că trăiește, se apucă să strige: ,,Deschideți-mi, deschideți-mi!” și începu el însuși să împingă în sus cu creștetul așa de tare bolta raclei încât, nefiind prea tare înțepenită, o scoase din țâțâni, mai

s-o răstoarne de pe raclă. Călugării, care tocmai atunci cântaseră utrenia, dădură fuga într-acolo, îi cunoscură vocea și-l văzură că se ridică și dă să iasă din mormânt. Din care pricină, înfricați de ciudățenia întâmplării, o rupseră la fugă și dădură buzna peste stareț. Starețul, prefăcându-se că se ridică de la rugăciune, le zise:

— Fraților, de ce vă temeți? Luați crucea și agheasmă, veniți cu toții după mine și-om merge să vedem ce se îndură să ne arate puterea Tatălui Ceresc.

Zis și făcut. Ferondo, între acestea, galben ca ceara la obraz, drept unul care nu văzuse de zece luni lumina zilei, ieșise din mormânt. Și de îndată ce-l văzu pe stareț, se azvârli la picioarele lui și-i zise:

— Părinte, după câte mi s-au arătat azi-noapte, rugăciunile dumitale, ale sfântului Benedetto și-ale femeii mele m-au mântuit de chinurile Purgatoriului și m-au adus iarăși la viață. Drept care îl rog pe Dumnezeu să-ți dea sănătate acu și-n veci de veci amin.

Starețul zise atunci:

— Lăudată fie puterea Domnului! Du-te dar, fiule, de vreme ce Dumnezeu te-a înviat din morți, du-te de-ți mângâie nevasta, care de când ți-ai dat sfârșitul într-una te bocește, și fii de-aci înainte slugă plecată a lui Cristos.

Ferondo îi răspunse:

— Știu, părinte, ce cuminte-i, că mi-au mai spus-o și alții. Da' las' pe mine! Că de îndată ce-oi da ochii cu ea, am s-o sărut până n-am să mai pot. Așa de dragă, mi-e.

După ce plecă Ferondo, starețul se prefăcu că-i năucit de această întâmplare și întru cinstirea ei puse călugării să cânte un preacucernic *Miserere*. Ferondo se întoarse în sat, dar oamenii când îl văzură o luară care încotro, fugind ca de-altă arătare, deși el îi chema înapoi, ținând morțiș să le arate că înviase ca Cristos. Și până și nevastă-sa se înfricoșă de el. De la o vreme însă, venindu-și oamenii în fire și încredințându-se că-i viu, se apucară a-i pune tot felul de întrebări; iar el, făcând pe înțeleptul, le răspundea

la toți, ba le dădea și vești de pe la rudele lor moarte și despre Purgatoriu spunea niște năzbâtii de te cruceai nu alta, istorisind pe îndelete, de față cu tot satul, ce vorbă-i trimisese Domnul prin gura unui mare arhanghel, mai înainte de a învia. Și în cele de pe urmă se întoarse acasă la nevastă și, luându-și iar în stăpânire averile nenumărate, lăsă femeia grea după părerea lui, și chiar la vremea potrivită - după credința proștilor care-și închipuie că femeia drept nouă luni poartă copiii - nevasta îi făcu fecior și-l botezară Benedetto.

Întoarcerea omului nostru și toate balivernele pe care le spunea, precum și faptul că prostimea îl socotea înviat din morți, sporiră fără seamăn faima de sfânt a starețului. Iar omul care, bietul, din cauza geloziei răbdase atâta ciomăgeală, acu, fiind lecuit de ea, se astâmpără pentru vecie, întocmai după cum îi făgăduise starețul femeii. De care lucru dânsa, nespus de mulțumită, trăi cinstită cu bărbatul, precum trăise și înainte; atâta doar că uneori, când se ivea prilejul, nu se dădea înapoi nici de la preasfinția-sa, care știuse s-o slujească cu atâta iscusință la vreme de necaz, și încă ce necaz.

POVESTEA A NOUA

Giletta di Nerbona îl vindecă pe regele Franței de-o bubă și, drept răsplată, îi cere de bărbat pe Beltramo din Rossiglione; cavalerul se însoară în silă, de ciudă pleacă la Florența și acolo, îndrăgostindu-se de-o fată, Giletta se culcă cu el în locul fetei și naște doi băieți; din care pricină Beltramo, primind a o îndrăgi, și-o i ține de nevastă.

Ținând seama de privilegiul lui Dioneo, cel rânduit cu povestitul la urma tuturor, isprăvindu-se povestea Laurettei, numai reginei îi mai rămăsese să vorbească. Drept aceea, fără să mai aștepte a fi poftită de ceilalți, plină de gingășie, ea începu astfel:

— Cine-ar mai cuteza să spună o poveste care să poată place, după ce-a auzit-o pe cea a Laurettei? Noroc că n-a fost prima, căci de-ar fi fost așa, de bună seamă celelalte nu ne-ar mai fi plăcut atâta; de aceea, drept să spun, mă tem să nu se întâmple la fel și cu poveștile care urmează a se spune. Totuși, fie ce-o fi, mă încumet să vă spun și eu o istorioară potrivită cu tâlcul celor spuse azi.

În regatul Franței trăia pe vremuri un nobil pe care îl chema Isnardo, conte di Rossiglione și care, fiind bolnăvicios, ținea mereu pe lângă el un doctor renumit pe care îl chema Gerardo di Nerbona. Contele avea un băiețaș, Beltramo, tare frumos și drăgălaș, și-n preajma acestui prunc creșteau cu el deodată și alți copii de vârsta

lui și printre dânșii și-o fetiță de-a doctorului, zisă Giletta după nume, care începu să-l îndrăgească pe băiețaș c-o dragoste cu mult mai pătimașă decât s-ar fi căzut să simtă la vârsta ei plăpândă. Or, într-o bună zi murind numitul conte, băiețașul rămase în grija regelui și ca atare fu silit să plece la Paris; de care lucru copilița se necăji amarnic. Și cum nu după multă vreme muri și tatăl ei, ea se gândi c-ar da orice numai să poată merge și dânsa la Paris să-l vadă pe Beltramo, dacă bunînțeles pentru o treabă ca aceasta ar fi avut prilej cinstit; dar, cum era păzită cu strășnicie de ai ei, căci rămăsese orfană și pe deasupra și bogată, nu era chip să afle prilejul potrivit. Și între acestea ajunse fiind la vârsta măritișului, fiindcă nicicum nu izbutea să-l uite pe Beltramo, făcuse vânt la o mulțime de pețitori cu care rudele ar fi dorit s-o vadă măritată.

Acu, în timp ce fata tânjea de dorul lui Beltramo mai mult ca niciodată - căci auzise că între timp băiatul se făcuse frumos din cale-afară - se nimeri să audă că regele Franței, din pricina unei copturi pe care o avusese în piept și care nu fusese pe deplin lecuită, rămăsese c-o bubă rea - prilej neostoit de chin și de cumplită suferință - și că de buba asta nu izbutiseră cu nici un chip să-l lecuiască doctorii, deși mulți se încercaseră făcându-i mai degrabă rău decât bine; astfel că regele, sărmanul, pierzând orice nădejde, nu mai vroia să știe acum nici de povețe, nici de leacuri. Fata, auzind acestea, fu foarte mulțumită, căci se gândi c-avea în sfârșit prilej nebătător la ochi să meargă la Paris și pe deasupra și s-ajungă să se mărite cu Beltramo, dacă coptura regelui era cum și-o închipuise dânsa. De aceea, ca una care învățase o mulțime de lucruri de la tatăl ei, amestecă niscaiva prafuri din anumite ierburi bune la boala ce credea că-l mistuie pe rege și, încălecând degrabă, porni către Paris. Acolo, întâi și întâi căută cu dinadinsul să-l vadă pe Beltramo; iar după ce-l văzu se duse și la rege și îi ceru să facă bine și să-i arate și ei buba. Văzând-o așa de tânără, de drăgălașă și frumoasă, regele

nu fu în stare să i se împotrivească și i-o arătă pe dată. Fata, cum dădu cu ochi de bubă, se încredință numaidecât c-avea să-l poată vindeca și-i zise:

— Măria-ta, de te învoiești, eu trag nădejde ca-n opt zile să te pot vindeca de buba asta, fără să înduri nici o durere și făr' de nici un alt necaz.

Regele își bătu joc în sinea lui de vorbele fetei, zicându-și: „Să știe adică o fetișcană, ce n-au știut și n-au putut cei mai vestiți doctori din lume?” De aceea îi mulțumi frumos de grija ce i-o arăta, spunându-i că se hotărâse să nu mai deie ascultare poveților doftoricești. La care fata îi răspunse:

— Stăpâne, dumneata nesocotești priceperea și știința mea fiindcă mă vezi că-s tinerică, ba și femeie pe deasupra; dar eu ți-aduc aminte că nu tămăduiește cu meșteșugul meu, ci cu ajutorul Domnului și meșteșugul doctorului Gerardo di Nerhona, care mi-a fost părinte și care a fost la vremea lui doctor cu faimă în toată lumea.

Regele își zise atunci: „Poate că domnul mi-o trimite; de ce n-aș încerca să văd ce știe face, de vreme ce mă încredințează c-am să mă vindec iute și fără suferință?” Și, hotărându-se să încerce, îi zise fetei:

— Dar dacă, după ce ne-ai pus să ne călcăm făgăduința, nu izbutești să ne vindeci, atuncea ce să-ți facem?

— Măria-ta, răspunse fata, pune să mă păzească; și dacă nu te vindec în vreme de opt zile, atuncea arde-mă de vie; dar dacă te-oi tămădui care-i răsplata mea?

La care regele răspunse:

— Pre câte văd ești fată mare; de aceea, de ne vindeci, te-om mărita la casă mare și-are să-ți fie bine.

— Stăpâne, zise fata, m-aș bucura și eu de una ca asta, dar tare mi-ar plăcea să-mi aleg singură bărbatul, deși, Doamne păzește, n-aș vrea să crezi că-mi șade gândul la vreunul din feciorii tăi sau din familia ta regească.

Și regele îi făgădui numaidecât să-i facă voia.

Fata se puse pe lucru și izbuti să-l vindece pe rege și mai

iute decât făgăduise. Drept care dânsul, simțindu-se tămăduit, îi zise:

— Fată dragă, ți-ai câștigat bine bărbatul!

Iar dânsa îi răspunse:

— Dacă-i așa, măria-ta, atunci l-am câștigat pe Beltramo di Rossiglione, pe care încă din pruncie am început să-l îndrăgesc și apoi l-am îndrăgit mereu, din ce în ce mai mult.

Regelui îi veni cam greu să-i deie tocmai pe Beltramo, dar fiindcă i-l făgăduise, ca să nu-și calce vorba, îl chemă pe tânăr și-i zise:

— Beltramo, ești om în toată firea acum, bărbat destoinic și învățat; vrem dar să ni te întorci stăpân pe locurile dumitale, ducând acasă și-o copilă pe care ți-am ales-o noi de nevastă.

Beltramo îl întrebă atunci:

— Și cine-i fata doamne?

— E aceea, spuse regele, care ne-a vindecat cu leacurile ei.

Beltramo, care-o cunoștea și o văzuse de curând, deși îi păruse mândră fata, știind-o că nu-i de neam, pe potriva lui, răspunse înciudat:

— Stăpâne, vrei să-mi dai o doftoriță de nevastă? Ferit-a Dumnezeu să-mi fie dat a mă însura c-o astfel de femeie.

La care regele răspunse:

— Care va să zică ai vrea să ne călcăm cuvântul dat spre vindecarea noastră copilei care, drept răsplată, ni te-a cerut pe dumneata?

— Stăpâne, spuse atunci Beltramo, măria-ta poate să-mi ia tot ce am pe lumea asta și chiar pe mine însumi mă poate da cui vrea, căci eu sunt al măriei-tale; dar află că eu unul cât oi trăi n-am să mă împac cu gândul unei căsnicii ca asta.

— Ba ai să te împaci, răspunse regele, căci fata e înțeleaptă, frumoasă și te îndrăgește ca pe lumina ochilor; de aceea noi nădăjduim să ai parte de-o viață cu mult mai

veselă cu dânsa decât cu orice altă doamnă de viță mai aleasă.

Beltramo nu cârcni și regele dădu porunci să fie rânduite pregătiri mari și falnice pentru serbarea nunții. Iar când veni și ziua aceea, deși se cununa în silă, Beltramo, în fața regelui, se însură cu fata care-l iubea mai mult ca orice pe lume. Și, după ce-o făcu și p-asta, cum el se hotărâse mai dinainte ce să facă, spunând că vrea să meargă acasă, pe meleagurile lui, ca acolo să desăvârșească taina cununiei, își luă rămas bun de la rege și, încălecând pe cal, în loc s-o apuce către pământurile lui, porni de-a dreptul spre Toscana. Și acolo, aflând că florentinii se războiau cu cei din Siena, se hotărî să lupte de partea florentinilor; drept care, fiind primit cu cinste și multă bucurie de ei, fu pus drept căpetenie în fruntea unei oști și, fiind ținut cu plată bună, rămase multă vreme în slujba florentinilor.

Mireasa, necăjită de cele întâmplate, trăgând totuși nădejde să-l poată aduce înapoi prin buna ei purtare, plecă la Rossiglione, unde fu primită de toți drept doamnă și stăpână. Acolo însă - cum Beltramo lipsise ani de zile de pe pământurile lui - găsi în toate cele dezordine și stricăciune, dar înțeleaptă fiind, se apucă cu hărnicie și puse rânduială în toate; din care pricină supușii se arătară mulțumiți și începură s-o îndrăgească cu dragoste statornică, învinuindu-și cu asprime stăpânul, care nu părea să fie mulțumit de dânsa. După ce puse dar în rând moșiile și casele cu toate ale lor, fata trimise vorbă contelui prin doi cavaleri, rugându-l s-o înștiințeze dacă era ea pricina care-l ținea departe, căci de-ar fi fost așa, ea, ca să-i facă în voie ar pleca de acolo. La care vorbe contele răspunse cu asprime:

— Să facă cum o taie capul! Cât despre mine unul, n-am să mă întorc decât atuncea când o să poarte ea inelul ăsta-n deget și-n brațe prunc făcut cu mine.

Inelul acela îi era tare drag contelui și nu și l-ar fi scos

din deget pentru nimic în lume, căci auzise despre el c-avea putere fermecată. Se lămuriră deci trimișii că acele două lucruri erau cu neputință să fie dobândite, și pricepând că vorba lor n-ajută la nimica și nu-i în stare a zdruncina hotărârea contelui, se întoarseră la stăpâna lor și-i povestiră ce răspuns îi trimitea bărbatul. Contesa, tare amărâtă, după ce chibzui îndelung, se hotărî să încerce să vadă de nu-i chip s-ajungă la cele două lucruri, astfel încât să-și poată redobândi bărbatul. Drept care-și făuri un plan și după aceea, adunând bărbații cei mai răsăriți și mai destoinici, le înșiră la rând cu vorbe înduioșătoare tot ce făcuse pentru conte, vădindu-le și ce răsplată primise pentru truda ei; iar la sfârșit le apuse că, întrucât nu dorea ca din cauza ei el să șadă veșnic în surghiun, se hotărâse să plece și să-și petreacă restul vieții mergând pe la locurile sfinte și împărțind pomeni de mântuirea sufletului; și ca atare îi rugă să ție în paza lor și să ocârmuiască ei pământurile contelui, dându-i de știre lui că dânsa plecase hotărâtă să nu mai pună-n veci picioru-n Rossiglione. În vreme ce vorbea, potop de lacrimi revărsară oamenii aceia cumsecade și o rugară în fel și chip să-și schimbe hotărârea și să rămână acolo; dar fără de folos. Căci dânsa, în paza Domnului lăsându-i, c-un văr de-al ei și-o slujnică, fără să știe nimeni, porniră îmbrăcați în straie de pelerin și încărcați de bani și pietre nestemate, și până la Florența nu se mai opriră. Acolo, dând peste un han ținut de-o văduvă de treabă, doamna, dornică fiind să afle vești de la bărbatul ei, se aciui la han, trăind ca pelerinii, cu cheltuială mică și multă rugăciune.

Or, chiar de-a doua zi se nimeri să-l vadă pe conte când trecea călare cu ai săi prin fața hanului; și, deși ea îl știa bine, o întrebă pe văduvă cine era acela. Hangița îi răspunse:

— E un străin, un conte, Beltramo după nume și-i un bărbat curtenitor, plăcut și tare îndrăgit aicea în oraș; e îndrăgostit la nebunie de o vecină a noastră, o fată de

neam bun, dar fără pic de avere. Ce-i drept, fata-i cinstită, dar cum e așa săracă nu-i chip să se mărite și stă cu maică-sa, o doamnă tare înțeleaptă și de treabă; că dacă nu era s-o aibă pe maică-sa, poate de mult i-ar fi făcut în voie contelui, da' așa...

Contesa, auzind cuvintele acestea, rămase gânditoare, și după ce le întoarse pe față și pe dos și le înțelese pe de-a-ntregul, puse la cale ce să facă; află deci care-i casa și numele femeii și-al fetei îndrăgite de conte și într-o bună zi se duse pe ascuns la ele, îmbrăcată așa cum se afla, în straiele de pelerin. Pe mamă și pe fată le află trăind ca vai de lume și, după ce intră în casă și le dădu binețe, îi spuse doamnei c-ar fi vrut să stea cu ea de vorbă. Femeia, ridicându-se, zise că-i gata s-o asculte; drept care, după ce-o pofti într-altă odăiță și după ce se așezară, contesa începu așa:

— Doamnă, pre câte văd, nici dumneata și nici copila dumitale nu prea aveți noroc, așa cum n-am nici eu; dar dacă dumneata ai vrea, nu ți-ar fi greu să faci astfel, încât s-avem parte de el și eu și dumneata cu fata.

Femeia îi răspunse că atâta aștepta și ea, să mai răsufle oleacă de griji, dar într-un chip cinstit. Și atunci contesa îi zise:

— Eu aș avea nevoie de o făgăduință anume din partea dumitale; dar dacă eu mă încred în ea și dumneata mă-nșeli, atunci să știi c-ai stricat tot, și rosturile mele și p-ale dumitale.

— Să nu te temi, grăi femeia; spune tot ce poftești și poți fi sigură că eu n-am să te înșel nicicând.

Contesa se apucă atunci și-i povesti de-a fir-a-păr toată povestea ei, cine era, cum îl iubise pe conte încă din pruncie și tot ce îndurase până în ziua aceea. Și cu atâta însuflețire vorbi contesa, încât femeia, crezând-o pe de-a-ntregul - ca una care auzise, în parte, și de la străini povestea ei - simți la urmă că i se face milă de dânsa. Iar contesa, sfârșind povestea, îi zise:

— Ai auzit, dar, care sunt acele două lucruri de care am nevoie ca să-mi redobândesc bărbatul; și nu știu zău, cine-ar putea să-mi facă rost de ele mai lesne decât dumneata, dacă-i adevărat, precum aud, că contele e așa de îndrăgostit de fata dumitale.

Femeia îi răspunse atunci:

— Dac-o iubește ori ba, n-am cum să știu: de arătat de bună seamă așa arată. Dar cum socoți domnia-ta să-ți vin într-ajutor?

— Ți-oi spune cum, grăi contesa; dar până atunci vreau să-ți arăt cu ce folos ai să te alegi domnia-ta din treaba asta, dacă vei face cum te rog; pre câte văd ai fată mare, frumoasă, și-ar fi tocmai vremea s-o așezi la casa ei, dac-ai avea cu ce; dar după câte am priceput, n-ai cum să faci una ca asta. De aceea eu, dacă m-ajuți, mă leg drept mulțumită să-ți înzestrez copila cu cât vei crede dumneata că-ți trebuie ca s-o măriți bine.

Ca una ce era lipsită, femeia se bucură în sinea ei, sărmana, de vorbele contesei; dar, bună cum era la suflet, răspunse:

— Doamnă, spune-mi ce pot face pentru domnia-ta, că, dacă lucrul e cinstit, eu bucuroasă-l fac și apoi vei face dumneata cum vei găsi mai bine.

Contesa îi zise atunci:

— Uite ce-aș vrea să faci: să trimiți vorbă contelui printr-o femeie de credință că fata dumitale i-ar face toate voile, dac-ar ști sigur c-o iubește atât pe cât arată; lucru de care ea n-are să fie încredințată decât atunci când contele îi va trimite în dar inelul pe care-l poartă în deget și despre care a auzit că-i e nespus de drag. Iar dacă el îl va trimite, domnia-ta să mi-l dai mie. Apoi să-i dai de veste că fata îl așteaptă să vie când poftește, să îl aduci pe ascuns, aici la dumneata acasă și-n locul fetei dumitale să mă strecori pe mine în patul lui pe ascuns. Poate că Dumnezeu se va îndura de mine și voi rămâne grea: și într-acest chip, purtând în deget inelul lui și-n brațe copil făcut cu el, am

să-l aduc iarăși la mine și-am să trăiesc cu el așa cum se cuvine să trăiască o femeie cu bărbatul ei, și asta numai mulțumită bunăvoinței dumitale.

Femeia își dete seama că treaba nu-i ușoară și-i fu și frică nu cumva să-și facă fata de rușine. Totuși, gândindu-se că-i bine să-i dea o mână de ajutor contesei spre a-și redobândi bărbatul și cugetând că fapta ei poate duce la bun sfârșit, lăsându-se mânată de dragostea pentru contesă, nu numai că-i făgădui să facă ceea ce-i ceruse, ci-n foarte scurtă vreme, lucrând în taină și cu grijă, precum fusese învățată, îi dobândi inelul (cu toate că Beltramo se despărți cu greu de el) și izbuti cu măiestrie s-o culce pe contesă cu contele, în locul fetei.

De pe urma acestor prime îmbrățișări, căutate cu multă dragoste de conte, din mila cerului contesa rămase grea cu doi băieți, precum se dovedi pe urmă, când îi veni vremea să nască. Și nu numai o dată, ci-n repetate rânduri, femeia aceea de ispravă îi înlesni contesei să se bucure de îmbrățișările bărbatului ei, punând la cale lucrurile cu atâta dibăcie, încât nimeni nu află nimic de toată treaba asta, iar contele fu încredințat că se culcase, cu iubita, nu cu nevasta lui. Drept care în mai multe rânduri o dărui cu pietre scumpe și felurite giuvaieruri, pe care dânsa le păstră pe toate cu sfințenie. Iar mai la urmă, când simți că rămăsese grea, nu vru s-o mai încurce degeaba pe femeie, și de aceea îi zise:

— Doamnă, mulțumită lui Dumnezeu și dumitale am izbutit să am ce-am vrut. De aceea, e vremea acum să-ți dau răsplata cuvenită și apoi să plec cu Dumnezeu.

Femeia îi răspunse că-i bucuroasă de izbândă, dar că ea n-o slujise cu gândul la răsplată, ci numai fiindcă socotise că e de datoria ei să facă o faptă bună. La care doamna îi spuse:

— Mă bucur ce-mi spui, cu-atât mai mult cu cât și eu, așijderi dumitale, nu socotesc să-ți dau drept plată cât ai să-mi ceri domnia-ta, ci doar să fac un bine care se cere a

fi făcut.

Atunci femeia biata, mânată de nevoie și copleșită de rușine, îi ceru o sută de lire ca să-și mărite fata. Iar doamna, pricepându-i rușinea și văzând cât de puțin îi cere, îi dădu cinci sute de lire și-o dărui cu o mulțime de giuvaeruri scumpe, care cu toatele împreună făceau încă pe-atâta. Femeia, peste închipuire de fericită, mulțumi pre cât știu mai bine contesei, care, luându-și rămas bun de la dânsa, se întoarse înapoi la han, iar ea - spre a nu mai da prilej bărbatului să-i vină în casă ori să-i trimită vorbe - plecă cu fata dimpreună la niște rude de la țară. Cât despre conte, el, la scurtă vreme după aceea, chemat fiind de ai săi să se întoarcă acasă, cum auzise între timp că doamna lui plecase în lume, se întoarse iar la Rossiglione.

Contesa, prinzând de veste că Beltramo plecase din Florența și se întorsese în țară, fu foarte mulțumită și mai rămase în oraș până îi veni vremea să nască. Pe urmă, aducând pe lume doi băiețași leiți cu contele întru totul, se strădui să le găsească o doică bună, iar apoi, când socoti că-i vremea, se așternu la drum și, fără s-o cunoască nimeni, ajunse pân' la Montpellier. Acolo șezu câteva zile ca să se odihnească și, după ce făcu cercetări pretutindeni spre a da de urma contelui, află că e la Rossiglione și că de patruzeci de sfinți orânduise o serbare la care poftise o mulțime de lume; porni dară și ea într-acolo, înveșmântată ca de obicei în straiul ei de pelerin. Și după ce ajunse, văzând că oaspeții stau gata să se așeze la ospăț, ea, fără să-și mai schimbe haina, pătrunse în sala de ospețe cu copilașii în brațe și, făurindu-și drum printre mesenii adunați, se duse drept la conte și căzând în genunchi la picioarele lui îi zise hohotind:

— Stăpâne, eu sunt nevasta dumitale cea oropsită și pribeagă, care am nemernicit atâta vreme prin străini ca să te poți întoarce domnia-ta acasă. Și vin acuma să te rog, pe Dumnezeul tău și-al meu, să-ți amintești și să te ții de învoiala ce-ai legat cu cei doi cavaleri trimiși de mine

odinioară; căci iată îți aduc în brațe, nu un copil, ci doi deodată și-n deget port, pre câte vezi, inelul dumitale. E vremea dar să mă primești ca pe-o soție legiuită, așa cum ai făgăduit.

Contele, auzind-o, rămase înmărmurit și recunoscu de îndată inelul și copiii, care aduceau cu el ca două picături de apă; dar totuși o întrebă:

— Grăiește, doamnă, cum anume s-au întâmplat acestea toate?

Contesa, spre mirarea lui și-a tuturor celor de față, îi povesti atunci pe îndelete toată povestea ei. Drept care contele, știind bine că spune adevărul, văzând cât de înțeleaptă și de stăruitoare se dovedise a fi, ba mai văzându-se pe deasupra și cu doi prunci deodată, fie spre a-și ține vorba, fie pe de altă parte spre a face în voie doamnelor și cavalerilor de față, care-l rugau stăruitor s-o primească, și s-o cinstească, își potoli asprimea cea multă și încăpățânată și, ridicând-o pe contesă de jos, o îmbrățișă și-o sărută, recunoscând-o drept soție legiuită și pe copii la fel. Și după ce dădu porunci să fie îmbrăcată în straie potrivite cu rangul ei, spre bucuria mesenilor de față și-a celorlalți vasali care auziseră și ei de cele întâmplate, nu numai pentru ziua aceea, ci pentru multe alte în șir, orândui petreceri. Apoi, pân' la sfârșitul vieții își preacinsti nevasta ca pe-o soție legiuită și o iubi cu multă și nesecată dragoste.

POVESTEA A ZECEA

Alibech se face pustnică, iar sihastrul Rustico o învață cum să-l vâre pe necuratul în iad; la urmă, fiind luată de la sihăstrie, se mărită cu Neerbale.

Dioneo, care ascultase cu luare-aminte povestea reginei, văzând că se sfârșește și că numai lui îi mai rămăsese să povestească, fără s-aștepte a fi poftit, cu zâmbetul pe buze, grăi:

— Grațioase doamne, domniile-voastre poate n-ați auzit încă în ce chip poți să-l vâri pe necuratul în iad; de aceea vă voi spune eu, fără să ies de pe făgașul poveștilor de astăzi; iar dumneavoastră, învățând cum vine treaba asta, s-ar putea s-ajungeți în rai, și, să pricepeți totodată că dragostea, deși se adăpostește mai bucuroasă în palate și-n încăperi luxoase decât în jalnice bordeie, totuși nu-i scris niciunde că nu-și poate vădi puterea și prin păduri stufoase, prin munți stâncoși și peșteri neumblate; drept care ne putem da seama că-n lumea asta toate supuse sunt puterii ei.

Ci, revenind la fapte, spun dar că se afla pe vremuri la Capsa, cetate în Berberia[28], un om tare bogat, care printre

[28] Cuvântul *Berber* apare odată cu sosirea Vandalilor în Africa de Nord și provine din latinescul *Barbarus* care el însuși se trage din grecescul βάρβαρος (”străin”). Lingviștii au presupus că Vandalii, romanizați în mai puțin de o generație (romanizarea lor începuse încă din Spania, unde au lăsat regiunii sudice numele de *Andaluzia*), au preluat acest

alți copii avea și-o fată frumoasă și gingașă, pe nume Alibech. Și fata aceasta, fiind păgână și auzindu-i pe creștinii care se aflau la Capsa slăvind și preamărind credința creștinească, într-o bună zi întrebă pe unul din ei ce anume ar fi trebuit să facă spre a-l sluji pe Domnul fără prea multă osteneală. Cel întrebat răspunse că oamenii care-l slujeau mai bine pe Cristos erau aceia ce fugeau de bunurile pământești, precum erau de-o pildă sihaștrii care trăiau ascunși prin pustietățile deșertului din Tebaida. Fata, care era tare prostuță și-abia de împlinise ca la vreo paisprezece ani, mânată mai degrabă de-o toană da copil, decât de vreun îndemn temeinic, fără a mai spune nimănui ce avea să facă, încă de a doua zi se așternu la drum pe ascuns, luând-o de una singură către deșertul Tebaidei. În cele de pe urmă, fără să-și piarză în drum cheful de sihăstrie, cu chiu și vai ajunse, biata, pustietățile acelea, și văzând de departe o colibă, o apucă spre dânsa și-n prag dădu peste un pustnic, care, văzând-o singurică în tot deșertul cela, o întrebă uimit ce anume caută acolo. Fata îi răspunse că-i mânată de Dumnezeu și că umbla să afle chip spre a-l sluji pre dânsul, precum și om care s-o învețe în ce fel să-l slujească. Pustnicul, om de treabă, văzând-o cât era de crudă și mai cu seamă de frumoasă, temându-se ca nu cumva să-l ispitească necuratul dac-ar fi fost s-o adăpostească, îi lăudă îndemnul și după ce-o hrăni de bine, de rău cu rădăcini, cu poame pădurețe și cu ceva curmale, dându-i și de băut, îi zise:

— Copila mea, nu departe de aici se află un sfânt, pustnic și el, care-i cu mult mai mare meșter în ce-ți lipsește ție, decât sunt eu. La el să mergi.

Și-i arătă calea cea bună. Fata, ajungând la celălalt pustnic și fiind întâmpinată cu aceleași vorbe și de el, se duse mai departe, până ce ajunse la coliba unui sihastru tânăr, om evlavios din cale afară și bun ca pâinea caldă, pe

termen de la Romanii din Africa de Nord, apoi l-au transmis arabilor în limba cărora se pronunță bărbăr (în arabă : بَربَر).

care îl chema Rustico; și ajunsă acolo, îl întrebă același lucru și pe el. Rustico, vrând cu orice preț să-și pună la încercare tăria, n-o mai trimise nicăieri, ci și-o ținu pe lângă dânsul, în chilioara lui; iar când se făcu noapte, îi înjghebă un pat micuț din frunze de palmier și-i spuse să se culce în el. Dar, de-abia sfârșise treaba, când hop și ispitirile porniră a-i încerca puterea; și înțelegând el că tăria îl înșelase în așteptări, fără a se osteni prea mult să țină piept ispitei, se socoti învins și se dădu bătut. Apoi, lăsând deoparte și rugăciuni și gânduri sfinte și opreliști de la câte toate, prinse a-și plimba prin minte vârsta cea fragedă a fetei și frumusețea ei, și începu să se gândească cam cum s-o ia mai pe departe, astfel încât s-ajungă totuși la ce vroia, fără ca fata să-l socotească un stricat. De aceea, dintru început o descusu oleacă și-și dete iute seama că fata nici habar n-avea ce va să zică un bărbat și că era și cam prostuță, cum se arăta de altfel; drept care chibzui pe loc cum s-o aducă a-i face pofta, lăsând-o a crede că-i slujește printr-asta lui Cristos. Îi arătă deci la început, cu un potop de vorbe, că necuratul e cel mai mare dușman al Tatălui Ceresc și apoi îi dete să înțeleagă că nu e faptă mai plăcută lui Dumnezeu de cum e aceea de a-l vârî pe necuratul în iad, unde Cel-de-Sus îl osândise pe vecie. Fata îl întrebă atunci cum vine treaba asta și-n ce chip poate fi făcută. Iar Rustico îi răspunse:

— Las' c-ai să vezi acuși. Fă numai după mine.

Și zicând astfel începu să se dezbrace de straiele puține câte le avea pe el și rămase în pielea goală. Fata făcu și ea la fel, iar pustnicul, îngenunchind, ca și cum ar fi vrut, vezi Doamne, să se roage, o așeză în fața lui. Și stând așa, cum Rustico, văzând-o cât e de frumoasă, era îmboldit amarnic de poftele trupești, veni și învierea cărnii; la care Alibech, privind, grăi mirată:

— Rustico, ce-i aia care tot împunge să iasă afară și eu n-o am?

— O, fiica mea, e necuratul de care ți-am vorbit,

răspunse Rustico. Și, vezi, mă chinuiește acuma, încât de-abia mai pot să rabd.

Atuncea fata zise:

— Har Domnului! Pre câte văd, eu stau mai bine decât tine, căci n-am pe necuratul.

Și Rustico de colo:

— E drept, da' vezi că tu ai altceva în schimb, ceva care-mi lipsește mie.

— Oare? făcu copila. Și ce să fie aia?

La care Rustico răspunse:

— Tu ai în tine iadul; și, drept să-ți spun, îmi vine a crede că Dumnezeu anume mi te-a trimis aicea spre mântuirea mea; că de-o mai fi ca dracul ăsta să mă căznească încă mult, atunci, dacă te-nduri și mă învoiești să-l bag în iad, să știi că-mi faci un mare bine și-i faci și Domnului, plăcere slujindu-l în atare chip, dac-ai venit aicea anume pentru treaba asta, așa precum ai spus.

Fata, de bună-credință, răspunse:

— Vai de mine, părinte, mai încape vorbă? De vreme ce iadu-i la mine, rămâne-n voia dumitale să-l folosești când ți-o plăcea.

Rustico zise atunci:

— Fii binecuvântată, copila mea. Să mergem dar și să-l vârâm pe necuratu-n iad, ca să mă lase în pace.

Zicând astfel o așează pe fată pe unul din pătuțuri și-i arătă cum să se puie spre a-l fereca în temniță pe blestematul cela. Fata, care nicicând nu mai băgase drac în iad, dintru început se cam strâmbă, zicând:

— Părinte, zău așa, al naibii lucru-i dracul ăsta și trebuie că-i e într-adevăr vrăjmaș lui Dumnezeu, dacă și iadul pătimește când e să-l vâri în el!

Rustico îi zise atunci:

— N-ai grijă, fiica mea, n-are să fie tot așa.

Și ca să nu mai fie așa, până a se ridica din pat, zic pe puțin de șase ori băgară dracu-n iad, astfel încât de data aceea îi potoliră semeția și fu și dânsul bucuros să-și plece

capul în pământ. Dar după câtva timp, trezindu-se din nou în el aceeași semeție, iar fata, ascultătoare, cercând de fiecare dată să i-o răpună pe de-a-ntregul, până la urmă începu să-i placă și ei jocul și se apucă să-i spuie lui Rustico:

— Acu îmi dau eu seama câtă dreptate aveau oamenii aceia de la Capsa, care ziceau că-i dulce lucru să-l slujești pe Dumnezeu. Și drept să-ți spun nu-mi amintesc să fi făcut vreodată o treabă care să-mi fie mai plăcută și să mă bucure mai mult decât să-l bag pe dracu-n iad; de acea socotesc că orice ins care trudește spre altele, în loc să vie să-l slujească pe Dumnezeu, e-un nătărău.

Și drept aceea adeseori mergea la Rustico zicându-i:

— Printe, eu am venit aicea ca să-l slujesc pe Dumnezeu, nu ca să stau degeaba; hai să-l băgăm pe dracu-n iad.

Iar alteori zicea:

— Eu nu știu zău de ce fuge dracu de iad; că dacă ar sta în el așa de bucuros pe cât îl ține iadul, n-ar mai trebui să iasă-n veci.

Acu, tot îmbiindu-l fata pe Rustico și dându-i ghes să vie să-l slujească în doi pe Dumnezeu, îl istovi într-așa hal, încât sihastrul, bietul, într-o bună zi se pomeni că dârdâie, când altu-n locul lui ar fi murit de cald. De aceea se apucă și-i spuse fetei că dracul nu se cuvenea să fie pedepsit decât atunci când din trufie se apuca să înalțe capul.

— Iar noi de pedepsit l-am pedepsit destul, încât acu se roagă de Dumnezeu să-i deie pace.

Și zicând astfel îi închise gura fetei. Ci ea, văzând că Rustico nu mai venea s-o roage să bage dracu-n iad, se apucă într-o zi și-i spuse:

— Ascultă, Rustico, dacă pe tine diavolul tău te lasă în pace, pe mine iadul meu nu-i chip să mă slăbească. De aceea s-ar cădea acum să potolești și tu cu dracul tău turbarea iadului din mine, că doar și eu te-am ajutat să-i curmi trufia odinioară.

Dar Rustico, care trăia cu rădăcini și apă chioară,

nefiind în stare să răspundă la toate îndemnurile fetei, îi zise c-ar fi fost nevoie de prea mulți draci spre a izbuti să potolească iadul, dar că el totuși era gata să facă tot ce-ar fi putut. În felul acesta când și când o mulțumea pe fată, dar asta se întâmpla așa de rar, încât era ca și cum te-ai fi pus să zvârli în gura leului câte-o grăunță rând pe rând. De aceea fata, socotind că nu-l slujește îndeajuns pe Dumnezeu și nici cât ar fi vrut, cu vremea prinse a bombăni.

Tocmai la vremea aceea, pe când se ciondănea iadul cu necuratul, din prea mare dorință și prea slabă putere, se întâmplă să se aprindă mare pojar în Capsa, și-n foc muri și tatăl fetei cu toți ceilalți copii și câți se mai aflau prin casă. În felul acesta Alibech rămase ea moștenitoarea averii părintești. Atunci un tânăr, zis Neerbale, care-și zvârlise avutul în cheltuieli nesăbuite, aflând că fata nu e moartă, se apucă s-o caute și după ce-o găsi - mai înainte ca slujbașii mânați de visterie să pună mâna pe avutul părintelui lui Alibech, fiindcă murise chipurile fără a lăsa moștenitori - spre bucuria pustnicului și spre mâhnirea ei o aduse înapoi la Capsa și se însură cu ea, făcându-se stăpân, alături de dânsa, pe toată moștenirea ei. Ci fata, întrebată fiind de câteva cumetre în ce fel îl slujise pe Dumnezeu în schivnicie, cum n-apucase încă să zacă cu bărbatul ei, răspunse că-l slujise vârând pe necuratul în iad și că Neerbale săvârșise mare păcat smulgând-o de la atare bună și sfântă îndeletnicire. Femeile o întrebară:

— Dar cum se vâră dracu-n iad?

Fata prin vorbe și prin semne le arătă cum vine treaba, iar ele se porniră pe-un râs de mi-i că râd și astăzi, zicându-i:

— Nu te mâhni, fetico, doar și pe la noi se face ca-n deșert. Neerbale are s-aibă grijă să te slujească și pe tine și pe Dumnezeu!

Apoi, purtând din gură-n gură pățania fetei, în curând umplură tot orașul, de unde se iscă și vorba că cel mai

plăcut chip de a-l sluji pe Domnul e să te-apuci să-l vâri pe necuratul în iad; iar vorba asta trecând marea s-a pripășit și pe la noi, pe unde o mai auzi și astăzi.

Iată de ce, tinere doamne, ca să vă puneți bine cu Cel Atotputernic, se cade să luați seama și să învățați cum să-l vârâți pe necuratu-n iad, căci treaba asta e plăcută lui Dumnezeu și acelora care se încearcă întru dânsa, și numai bine și foloase ajungi să tragi de pe urma ei.

Povestea lui Dioneo și vorbele cu care ici-colo o presărase, stârniră de nenumărate ori hazul preacinstitelor doamne. Și fiindcă isprăvise, regina, știind că se apropie sfârșitul stăpânirii ei, luându-și cununa de pe cap, cu nesfârșită gingășie o așeză pe fruntea lui Filostrato, zicând:

— Rămâne de văzut acum dacă o să știe lupul să mâne oile mai bine decât mânat-au ele lupii.

Filostrato, auzind ce spune, răspunse râzând:

— De-ar fi să-mi dați crezare, atunci aflați că lupii le-ar fi învățat pe oi să bage dracu-n iad, făr' să se lase mai prejos ca Rustico când o învăța pe Alibech același lucru; de aceea nu ne spuneți lupi, că nici voi nu sunteți oițe. Oricum, cu voia dumneavoastră, voi lua acum în stăpânire domnia încredințată mie.

Neifile îi răspunse:

— Ia ascultă, tinere, dacă ați fi vrut să ne învățați pe noi cum vine treaba asta, apăi să știi că mai degrabă voi ați fi avut ce învăța de la noi, cum a învățat Masetto din Lamporecchio de la maici; iar vouă, află de la mine, graiul nu v-ar fi revenit de când ar fi fost s-ajungeți într-așa hal de slăbiciune, de să vă sune oasele.

Filostrato, care știa că pentru fiece săgeată ar fi primit alta înapoi lăsă deoparte gluma și începu să-și vadă de treburi și domnie. Puse să-i cheme slujitorul și vru să știe de la dânsul cum merge treaba pas cu pas; apoi dădu porunci și se îngriji să nu lipsească nimic din cele

trebuincioase cât timp avea să ție ocârmuirea lui. În cele de pe urmă se întoarse către doamne și le grăi astfel:

— Preaiubitoare doamne, spre nenorocul meu, când am prins a deslușì ce-i bine și ce-i rău, eu unul veșnic am fost robul șăgalnicului zeu Amor, căci veșnic am iubit pe vreuna din semenele dumneavoastră; și zic spre nenorocul meu, căci și de-am fost smerit, de-am fost ascultător, de m-am căznit întotdeauna să-i fac pe plac iubitei, tot la nimica n-am ajuns și de fiecare dată m-am pomenit că-s părăsit de dragul altuia și-apoi mi-a mers din ce în ce mai rău, încât acuma am ajuns să cred că tot așa-mi va merge până va fi să mor. De aceea aș vrea ca mâine poveștile ce le vom spune să fie asemănătoare cu viața mea cea zbuciumată; să povestim adică despre aceia ale căror iubiri au avut sfârșit nenorocit, sfârșit care m-așteaptă de bună seamă și pe mine, căci numele cu care mă știți și dumneavoastră[29] nu mi-a fost dat degeaba de către Atoateștiutorul.

Și zicând astfel se ridică în picioare, lăsând pe fiecare să facă ce poftește până la ceasul cinei.

Grădina în care se aflau era atâta de frumoasă și atâta de plăcută, încât din cei de față nimeni nu se îndură s-o părăsească spre a căuta aiurea desfătare. Și fiindcă soarele între timp își molcomise focul și nu mai supăra pe nimeni, unii porniră a fugări căprițele și iepurii și celelalte animale ce mișunau pe acolo, și care în timp ce dânșii șezură pe iarbă de zeci de ori îi necăjiseră sărind în mijlocul lor.

Dioneo și Fiammetta începură să cânte despre Guiglielmo cavalerul și doamna din Vergiù; Filomena și Pamfilo se puseră să joace șah și într-acestea, fiecare făcându-și pofta inimii, timpul zbură pe negândite și se făcu și ceasul cinei. Drept care, poruncind să li se așeze mesele în jurul fântânii, cinară acolo toți cu multă

[29] În limba greacă Filostrato însemnează *„prieten al războiului”*. Boccaccio dă acestui nume semnificația de *„nefericit în dragoste”* (n. t.).

desfătare. Iar când sfârșiră cina, Filostrato, ca să se țină de datina statornicită de cele care înaintea lui fuseseră regine, de îndată ce fură ridicate mesele, porunci Laurettei să dănțuiască și să cânte. Iar dânsa îi răspunse:

— Cântece întocmite de alții nu cunosc, iar din ale mele nu știu, zău, care s-ar potrivi cu veselia de pe-aicea; dar dacă totuși vreți eu bucuroasă cânt și dintr-ale mele unul.

La care regele îi răspunse:

— Orice-i al tău nu poate fi decât frumos și prea plăcut: de aceea cântă-l cum îl știi.

Atuncea Lauretta, cu glas îndurerat, dar dulce, în timp ce doamnele din preajmă îi răspundeau în cor, prinse a cânta precum urmează:

Cine e mai mâhnită
Și plânsă decât mine,
Oare suspin zadarnic, vai mie-ndrăgostită.

Tu, Doamne, care cerul și stelele-nvârtești,
M-ai zămislit pe placul tău,
Gingașă, încântătoare, frumoasă ca-n povești,
Pentru că-aicea jos, pe-al plângerilor hău
S-aduc celor aleși
Fărâma frumuseții din paradisul tău;
Pe mine, al lumii rău
Nu m-a atins nicicând
Și nu m-a cunoscut; de el nu-s oropsită.

Odinioară-am fost și eu de-un tânăr îndrăgită
Și-așa copilă cum eram
Cu gândul în brațe m-a cuprins, și ochii mei, ispită,
L-au ars cum arde pară în codrii-uscatul ram.
El timpul, pasăre pripită,
Cu mine tot l-a petrecut, fără să piardă-un dram.

Iar eu, care-l iubeam,
M-am dăruit întreagă lui;
Acuma l-am pierdut; o, jale nesfârșită!

Apoi venit-a altul, un tânăr îndrăzneț,
De viță, ce-n trufia lui
Se ține mândru și viteaz, destoinic și semeț.
Și m-a cuprins ca-n clește și e gelos punând temei
Pe gânduri fără preț
Iar eu, nefericită, mă zbat și anii mei
Zadarnici mi se par și grei,
Căci unul singur azi mă ține,
Când Domnul m-a făcut să fiu de toți iubită.

Îmi blestem ceasu-n care, râvnind să-mi schimb veșmântul
Grăit-am da, căci niciodată
Atâta de frumoasă nu m-a văzut pământul
Și-așa de bucuroasă ca-n cel de altădată.
Azi îmi doresc mormântul,
Căci nimeni nu mă crede cinstită ca odată.
O, sărbătoare blestemată,
De-aș fi murit nainte
Să-ți gust, cum ți-am gustat, durerea chinuită.

Iubite, tu, căruia întreagă m-am dăruit la început,
Ca nimeni alta fericită,
Tu care stai în fața celui ce ne-a făcut,
Ai milă de durerea mea, de jalea mea neostoită,
De mine care n-am putut
Să mi te dau uitării, și fă să simt că nu-i pieritâ
Văpaia îndrăgită
În care-ai ars de dragul meu,

Și roagă-te la ceruri să-ți viu alături fericită.

Aicea Lauretta își isprăvi cântarea, care deși fusese ascultată de toți cu aceeași luare-aminte, fu pricepută altfel de fiecare în parte; unii, gândind că milanezii își ziseră că-i mai cu spor un porc gras decât o fată frumoasă. Alții în schimb vădiră pricepere mai adâncită, mult mai înaltă și cu mult mai apropiată de adevăr, dar despre dânsa nu e locul să stăm de vorbă acum. Iar după toate acestea, regele porunci să fie aduse sfeșnice pe pajiștea înflorită și la porunca lui se mai cântară și alte cântece, până târziu când stelele începură a păli. Atuncea, socotind că vremea-i de odihnă, îi îmbie pe toți să-și spună noapte bună și apoi să meargă la culcare.

ZIUA A PATRA
FILOSTRATO

Sfârșește cea de a treia zi a *Decameronului* și începe cea de a patra, în care, sub sceptrul lui Filostrato, se vorbește despre acei ale căror iubiri au avut un sfârșit nenorocit.

Preaiubite doamne, fie datorită vorbelor auzite de la înțelepți, fie datorită atâtor și atâtor lucruri văzute și citite de mine însumi, eu socoteam pe vremuri că răbufnirile vijelioase și arzătoare ale invidiei nu izbesc decât turnurile semețe și cele mai înalte vârfuri ale copacilor. Dar din păcate mi-am dat seama că mă înșel crezând astfel. De aceea, încercând să scap de iureșul năvalnic al ăstui vânt turbat și tot fugind de el, m-am căznit întotdeauna să umblu nu numai pe șesuri, dar chiar prin văi adânci. Și lucrul ăsta sare în ochi oricui se apucă să citească istorioarele de față, scrise de mine în graiul florentin de rând, în proză, fără titlu, ba pe deasupra și într-un stil din cale-afară de modest și fără de pretenții. Cu toate acestea, nici pe mine nu m-a cruțat vântul sălbatic de care am pomenit mai înainte, ba dimpotrivă m-a izbit mai să mă smulgă de pe pământ și mușcăturile invidiei m-au sfâșiat și ele din cap până-n picioare. De aceea văd și eu acum că au dreptate înțelepții când spun că astăzi, pe pământ, numai mizeria e cruțată de pizmă și invidie.

Au fost dar, înțelepte doamne, unii care, citind aceste istorioare, au zis că prea îmi sunteți dragi și că n-ar fi cinstit din parte-mi să aflu atâta bucurie în a vă fi pe plac și în a vă aduce alinare; ba unii dintre ei au spus chiar și mai rău, fiindcă vă laud precum o fac. Alții, poftind să dovedească că-s mai cu scaun la cap, au spus că nu-mi stă

bine, la vârsta mea, să mă mai țin de lucruri ca acestea, să povestesc adică despre femei ori să încerc a le intra în voie. Și mulți vădindu-se, vezi Doamne, prea grijulii pentru faima mea, spun c-ar fi mai înțelept să stau cu muzele în Parnas, decât să intru în hora voastră cu niște fleacuri ca acestea. Apoi au fost și dintr-aceia care, mânați mai mult de ciudă decât de înțelepciune, au spus c-aș face mult mai bine să-mi văd de treburile mele și să-mi câștig o pâine, decât să mă îndop cu vânt umblând după de-alde-astea. Iar alții, în sfârșit, în paguba strădaniei mele, au încercat a dovedi că întâmplările acestea s-au petrecut altminteri de cum vi le spun eu.

Iată, așadar, cinstite doamne, ce vijelii cumplite, ce colți de fiară ascuțiți se abat asupra mea și mă sfâșie până la sânge, în timp ce eu mă lupt în slujba dumneavoastră. Atâta doar că aceste toate, mi-e martor Dumnezeu, eu unul le ascult cu inima împăcată; și chiar dacă apărarea mea e toată în mâna dumneavoastră, nu înțeleg nici eu să stau cu mâinile în sân și nici să-mi cruț puterile, ba dimpotrivă am de gând, fără a le spune tot ce se cuvine să le spun, să-mi scap urechile de ei și de bâzâitul lor printr-un răspuns mai scurt și asta fără întârziere. Căci dacă acum, că n-am ajuns nici barem la a treia parte a ostenelii mele, cei ce mă vorbesc sunt mulți și multe îmi pun în cârcă, până ce-oi ajunge la sfârșit socot că s-ar putea să se înmulțească într-atâta, încât - de nu-și primesc la vreme răspunsul potrivit - s-ajungă fără pic de trudă să mă doboare la pământ; și la o treabă ca aceasta puterea dumneavoastră, oricât e ea de mare, n-ar fi în stare a ține piept.

Dar, înainte de a le da răspunsul potrivit, vreau să le spun, întru apărarea mea, nu o poveste întreagă - ca să nu pară c-aș dori s-așez snoavele mele alături de poveștile unor bărbați de soi ca ei - ci numai o părticică de poveste, care prin lipsurile ei să dovedească de la sine că nu-i din cele amintite. Drept care, ațintindu-mi vorba spre cei ce-au tăbărât pe mine, le spun precum urmează:

Trăia pe vremuri în orașul nostru un om pe care îl chema Filippo Balducci, de neam cam prost de felul lui, dar înstărit, cu scaun la cap și priceput într-ale sale pe cât putea să fie un om de rând ca el. Și avea o nevastă pe care o iubea tare mult și ea așijderea pe el, și laolaltă amândoi trăiau viață tihnită, trudindu-se neobosit să-și placă unul altuia. Dar, cum de moarte nu e om să scape în lumea asta, se întâmplă ca și femeia să moară într-o bună zi, lăsând în urma ei, bărbatului, un băiețaș făcut cu el și care să tot fi avut ca la vreo doi anișori. Omul, bietul de el, se necăji din cale-afară, mai mult ca orice om când pierde un lucru scump. De aceea, văzându-se lipsit de acea tovărășie pe care o îndrăgise neînchipuit de mult, se hotărî cu dinadins să nu mai șază în lume, ci să-și închine viața lui Dumnezeu, slujindu-l cu copilașul dimpreună. Drept aceea, împărțindu-și averea săracilor, porni numaidecât pe muntele Asinaio, unde se aciui într-o chilioară cu băiatul. Acolo, trăind din milă și pomeni, în post și rugăciune, omul se ferea cu multă strășnicie să nu-i scape cumva de față cu copilul vreo vorbă despre cele lumești, nici să nu-l lase a le vedea, astfel încât ispita lor să nu-l întoarcă de la Domnul; de aceea îi vorbea mereu numai despre fericirea vieții veșnice, de Dumnezeu și sfinți, și nu-l învăța altceva decât rugăciuni. În felul acesta îl ținu mai mulți ani, fără să-l lase niciodată să iasă din chilie și fără să-i arate alt chip de om decât pe sine.

Acu, în sihăstria lui omul își luase obiceiul să meargă din când în când la Florența, de unde, după ce se îndestula de pe la dreptcredincioși cu cele trebuincioase, se întorcea înapoi pe munte. Or, într-o bună zi, pe când băiatul avea ca la vreo optsprezece ani, iar taică-su era bătrân, se întâmplă ca feciorașul să-l întrebe unde se duce. Filippo îi spuse unde și atunci băiatul îi zise:

— Tătucă, dumneata ești om bătrân acu și ți-o fi greu să înduri atâta osteneală; de ce nu mă duci o dată și pe mine la Florența, ca să-i cunosc și eu pe credincioșii care ne

ajută și într-acest chip, eu, care-s tânăr și îndur mai lesne osteneala, să mă pot duce mai pe urmă, când ai să vrei domnia-ta, de unul singur la oraș, s-aduc ce ne lipsește?

Omul, gândindu-se că băiatul e mare acum și că se deprinsese să-l slujească cu atâta râvnă pe Dumnezeu, încât cele lumești cu greu ar fi putut să-l mai întoarcă de la dânsul, își zise în sinea lui: „Băiatul are dreptate!” Și fiindcă tocmai atunci trebuia să meargă la Florența, îl luă și pe el și se porni la drum. Acolo, văzând băiatul case, palate și biserici și alte câte toate mai vezi într-un oraș, se minună din cale-afară, ca unul care nu-și mai aducea aminte să fi văzut așa ceva, și prinse a-l întreba pe taică-su de una și de alta, ce sunt și cum le zice la fiecare în parte. Bătrânul îi răspundea, iar copilandrul îl asculta mulțumit și apoi îl întreba de altele. Or, tot întrebând băiatul și omul nostru răspunzându-i, întâmplarea făcu să se întâlnească prin oraș c-o ceată de femei frumoase, tinere și gătite, care veneau de la o nuntă. Băiatul, de îndată ce dădu cu ochii de femei, îl întrebă pe taică-su cea mai erau și alea. La care omul îi răspunse:

— Băiete, pleacă-ți ochii și nu te uita la ele, că alea-s lucrul dracului.

— O fi, da' cum le zice? îl întrebă băiatul.

Filippo, ca nu cumva să aţâţe în simţirile pofticioase ale flăcăului vreun gând robit plăcerii și nicidecum folositor, nu vru să le zică pe nume, adică femei, și de aceea îi răspunse:

— Gâște le zice, na!

Și să vedeți dumneavoastră minune. Băiatul acela care până atunci nu mai văzuse niciodată vreo femeie, uită pe dată de palate, de boi, de cai, de măgari, de parale, de toate câte le văzuse atuncea pentru prima dată și zise cu grăbire:

— Tată, te rog frumos fă-mi rost și mie de-o gâscă din acelea.

— Vai, fiule, făcu bătrânul, taci, că sunt lucrul dracului.

La care tânărul îi zise:

— Așa s-arate lucrul dracului?

— Așa, vezi bine, răspunse bătrânul.

Atuncea tânărul făcu:

— Eu nu pricep ce vorbă-i asta și nici de ce zici dumneata că ele-s lucrul dracului: că eu de când mă știu pe lume n-am mai văzut nicicând ceva atât de frumos și-atât de plăcut ca ele. Că-s mai frumoase și decât îngerii zugrăviți, pe care de atâtea ori mi i-ai arătat în chipuri. Dacă ți-s drag, tătucă, fii bun și hai să luăm cu noi o gâscă din acestea și eu oi ține-o cu grăunțe.

Bătrânul îi răspunse:

— Nu mă învoiesc și pace! Tu nici nu știi măcar cum se îndoapă gâștele.

Și zicând astfel, simți, sărmanul, că puterea firii întrece puterea minții omenești și se căi amarnic că-l luase pe băiat cu dânsul.

Ci acuma, ajungând aici cu povestirea mea, socot c-am spus destul; de aceea m-oi întoarce înapoi, ca să mai stau nițel de vorbă cu aceia pentru care am spus-o. Zic dar, tinere doamne, unii din cei care mă ceartă, că rău fac străduindu-mă să fiu pe placul vostru și că-mi sunteți prea dragi, mai dragi decât s-ar cuveni. E drept și nu tăgăduiesc că-mi sunteți dragi și că mă zbat ca să vă fiu pe plac. Dar îi întreb pe dumnealor cum pot să se mai mire de una ca aceasta, dacă țin seama cât de cât - nu zic numai de faptul c-au cunoscut și ei ce înseamnă un sărut, o îmbrățișare drăgăstoasă, o noapte grea de desfătări, daruri cu care voi, iubite doamne, ne bucurați adesea pe noi bărbații - dar chiar și dacă ar ține seama numai de faptul că văd zilnic cu ochii lor deprinderile voastre alese și farmecele voastre, drăgălășenia neîntrecută și, mai presus de toate, cinstea voastră? Cum pot să se mai mire că-mi sunteți dragi mie, când băiețandrul acela, ținut, hrănit și crescut pe vârful unui munte sălbatic și pustiu, între pereții strâmți ai unei chilioare, fără altă tovărășie decât aceea a părintelui său,

de îndată ce v-a văzut, numai pe voi v-a vrut, pe voi v-a cerut, pe urma voastră a suspinat cuprins de dragoste. Cum vine asta adică? Sunt eu vrednic de ocara criticilor mei? Veni-vor dumnealor cu colți de fiară asupra mea numai și numai fiindcă eu - cu trupul ăsta făcut de Dumnezeu anume și numai pentru a vă iubi, simțind vraja luminii pe care o ascundeți pe sub pleoape, vorbele voastre dulci ca fagurii de miere și flacăra aprinsă de dureroasele suspine - v-am dăruit sufletul meu încă din fragedă pruncie? Veni-vor să mă ocărască fiindcă-mi sunteți așa de dragi ori fiindcă mă trudesc ca să vă fiu pe plac, când i-ați fost dragi din prima clipă și mai presus de orișice unui sihastru tinerel, unui flăcău lipsit de simțăminte alese, unei sălbăticiuni din codru? Toți aceia care nu vă îndrăgesc și nu țin la iubirea voastră de bună seamă așa vor face, ca unii care nici nu simt, nici nu cunosc măcar puterile ascunse și bucuriile iubirii.

Cât despre aceia care se leagă de vârsta mea, aș zice că dumnealor, pasămite, n-au prins încă de veste că prazul, chiar de-i alb la cap, la coadă e totuși verde. Acestora, lăsând deoparte gluma le răspund că niciodată n-are să-mi fie rușine să mă port astfel, încât până la capătul zilelor mele să fiu pe placul femeilor, când Guido Cavalcanti și Dante Alighieri, ajunși la vârsta căruntețiii, ori alții și mai vârstnici, precum un Cino da Pistoia, și-au făcut dintr-asta o cinste și le-a fost drag să știe că pot fi pe placul femeilor. Și, dacă n-ar trebui să mă îndepărtez prea mult de subiect, aș aduce drept mărturie a celor spuse întreaga istorie și-aș dovedi că-i plină de asemenea figuri de oameni străluciți care, deși purtau pe umeri povara a zeci și zeci de ani, nu s-au cruțat de loc în străduința lor de a plăcea femeilor; ori dacă domnii mei n-au știință despre aceasta, n-au decât să buchisească istoria.

Să stau cu muzele în Parnas? Povața nu e rea; totuși nu-i chip să stai o viață întreagă lângă ele și ele lângă tine; iar dacă uneori le părăsești și cauți să afli desfătare lângă

făpturi făcute după chipul și asemănarea lor, nu văd de ce ar trebui pentru o treabă ca aceasta să fii ținut de rău. Muzele sunt femei și chiar dacă femeile nu prețuiesc cât ele, la înfățișare barem tot seamănă a muze; așa că și de n-ar fi să-mi placă pentru altele, măcar și pentru asta și tot mi-ar place cât îmi plac. Unde mai pui că femeile mi-au dat prilej pe vremuri să scriu la versuri cu miile, pe când muzele nu mi-au inspirat nici unul barem, niciodată, deși fără îndoială m-au ajutat să le îmbin și să le așez în rime; ba poate chiar și acuma, la istorioarele acestea, așa nevolnice cum sunt, m-ajută câteodată, pasămite tocmai de dragul și în cinstea asemănării de care vorbeam. Iată de ce, urzind poveștile acestea, nu mă despart de muze și nici de muntele Parnas, așa cum își închipuie unii.

Ei, da' ce să mai zic despre aceia care vădesc atâta grijă față de pântecele meu, încât mă sfătuiesc să umblu să-mi câștig o pâine? Habar n-am, zău; atâta știu, că de m-aș duce să le-o cer silit de împrejurări, de bună seamă mi-ar răspunde: „Câștigă-ți pâinea cu povești”. Și n-ar greși, căci mai demult poeții câștigau cu basme mai mult decât bogații cu toată bogăția lor. Și mulți cu basme din acestea adus-au fală vremii lor, pe când atâția alții, căutând să strângă pentru sine prisos de pâine și bucate, s-au prăpădit ca vai de ei. Ce rost mai are să vorbesc? Alungă-mă, dacă le-oi cere-o! Dar, slavă Domnului, n-am lipsă de bucățica lor de pâine. Și chiar dacă vreodată s-ar întâmpla să mor de foame, să știe dumnealor că eu, urmându-i pe Apostoli, voi ști să îndur și lipsurile la fel ca și îndestularea. Nu-mi poartă dânșii grijă mai mult decât mi-o port eu însumi.

Cât despre aceia care spun că aceste întâmplări s-au petrecut altminterea de cum le înșir aicea, acestora eu nu le-aș cere decât să vie să-mi aducă izvoadele[30] în față; și dacă s-ar ivi nepotrivire la mijloc, atunci aș zice și eu că ei

[30] Subiectele povestirilor din *Decameron* au fost culese în mare parte de către Boccaccio din literatura evului mediu (n. t.).

sunt cu dreptate și m-aș căzni să le îndrept. Dar până ce se țin de vorbe și n-aduc scrisul mărturie, eu nu mă leg de ei și-i las să creadă ce poftesc, urmându-mi calea mea și așezând în cârca lor câte vor ei să-mi puie în cârcă.

Dar, fiindcă acu deodată socot c-am isprăvit cu clevetitorii mei, cu ajutorul Domnului, în care-mi pun toată nădejdea și cu ajutorul vostru, preafrumoase doamne, purced din nou la drum cu râvnă și răbdare, întorcând spatele acestui vânt și lăsându-l să-și facă mendrele în voie. Căci nu văd ce-aș putea păți mai rău decât pățește colbul, pe care vântul, ori nu-l clintește de pe jos, ori de-l ridică în văzduh îl poartă sus, sus de tot, deasupra creștetelor noastre, deasupra coroanelor de regi și împărați, lăsându-l uneori peste palate înalte și turnuri prea semețe, de unde, dacă e să cadă, n-ajunge nici așa mai jos decât de unde s-a iscat. Și dacă m-am jurat pe vremuri să fiu pe placul vostru în tot ce fac, cu orice chip, apoi acum și mai vârtos mă leg să-mi țin făgăduința; căci sunt încredințat și știu că nimeni n-ar putea să spună pe bună dreptate altceva despre noi, cei ce vă iubim, decât că prin aceasta dăm ascultare firii. Ca să te poți împotrivi legilor ei, s-ar cere să ai puteri din cale-afară de mari; și adeseori, chiar de-i ții piept, nu numai că trudești zadarnic, dar chiar spre răul tău trudești. Or, eu, ca să spun drept, puteri de soiul ăsta n-am și nici n-aș vrea să am; iar dacă le-aș avea, mai bucuros le-aș da împrumut decât să mi le țin. Așa că puie-și lacăt gurii toți cei care mă latră și dacă n-au cum se încălzi, trăiască zgribuliți, cu bucuriile lor, ori mai degrabă aș zice cu poftele lor strâmbe, lăsându-mă pe mine, într-acest scurt popas pe care Domnul mi l-a hărăzit pe lume, să mă desfăt cu ale mele. Și acum, frumoase doamne, pentru că am rătăcit destul cu mințile aiurea, socot că-i vremea să ne întoarcem de unde am plecat și să purcedem mai departe cu povestirea noastră.

Soarele alungase de pe cer toate stelele și de pe pământ reavăna umbră a nopții, când Filostrato, sculându-se din

somn, puse să-i scoale și pe ceilalți. Apoi, adunându-se cu toții în grădină, porniră iarăși să se plimbe și când fu ceasul prânzului mâncară într-același loc ca și în ajun. Și, după ce dormiră o vreme, în ceasul în care soarele prindea a coborî pe boltă, se așezară după obicei în preajma fântânii și Filostrato îi porunci Fiammettei să deie șir poveștilor; iar ea, fără să aștepte s-o mai poftească o dată, cu gingășie în glas, începu astfel:

POVESTEA ÎNTÂI

Tancredi, prințul Salernului, omoară pe iubitul fiicei lui și îi trimite inima într-un pocal de aur; fata toarnă deasupra apă otrăvită, o bea și moare.

Dureroase lucruri ne-a rânduit azi regele să povestim, de stai să te gândești că de unde la început ne-am adunat aici anume spre a ne înveseli, acuma ne vedem siliți să povestim despre durerile altora, dureri cărora nu-i chip să le dai grai fără ca cel care le spune, precum și cel care le ascultă să nu fie cuprinși de milă. Poate a ales acest subiect cu gând să domolească oleacă prea multă voioșie din zilele trecute; se poate și asta; dar cum mie, oricare i-ar fi fost imboldul, nu-mi șade bine să-i stric cheful, am să vă povestesc acum o întâmplare tristă, ba chiar nenorocită aș zice, și vrednică de mila voastră.

Tancredi, prințul Salernului, a fost un senior blajin și bun la suflet (dacă la bătrânețe nu și-ar fi mânjit inimile cu sângele a doi îndrăgostiți), care în tot răstimpul vieții n-a avut decât o singură fată, deși poate ar fi fost mai bine să nici n-o fi avut. Pe fata asta prințul o îndrăgea nespus de mult, mai mult decât a fost vreodată copil iubit de un părinte. Și din pricina acestei iubiri duioase, deși fata trecuse cam de multișor de vârsta măritișului, taică-su nu se îndura s-o mărite, simțind că n-ar fi fost în stare să se despartă de copilă. În cele de pe urmă o dădu totuși după feciorul ducelui din Capua, dar fata nu șezu cu el decât

puțină vreme și, rămânând văduvă, se întoarse iarăși la bătrân. Era copila asta din cale-afară de frumoasă la trup și la obraz, mai frumoasă ca oricare alta, și era tânără, voinică și înțeleaptă mai presus decât se cere unei femei. Trăind ea mereu alături de drăgăstosul ei părinte, în desfătare și huzur, ca doamnă ce era, și văzând că bătrânul, din pricina iubirii pe care i-o purta, nici gând n-avea s-o mai mărite, iar ei fiindu-i rușine s-aducă vorba despre asta, se gândi, dacă ar fi fost cu putință, să-și caute în taină un amant destoinic și viteaz. Or, văzând la curtea prințului, ca la toate curțile, tot soiul de oameni, și nobili și de rând, le cercetă la mulți deprinderile și purtarea și-n cele de pe urmă puse ochii pe un tânăr paj de-al prințului, pe care îl chema Guiscardo, băiat de neam cam prost, dar cu simțiri alese și nobile purtări, de care, zi de zi văzându-l, se îndrăgosti cu patimă, tot alte și alte însușiri găsind în felul lui de-a fi. Băiatul, dezghețat și el, punând ochii pe fată, își cuibări chipul ei atât de adânc în inimă, încât aproape nu-i sta capul la altceva decât la dânsa.

În felul acesta dar, iubindu-se cei doi pe ascuns, fata care ardea de dorul unui prilej de a-l întâlni, dar care totuși nu voia să încredințeze nimănui taina iubirii ei născoci un șiretlic neobișnuit spre a-i da de știre lui Guiscardo cum să ajungă pân' la dânsa. Îi scrise, dar, un răvășel și-i arătă într-însul ce anume ar fi trebuit să facă a doua zi spre a se întâlni. Apoi, vârând răvașul într-o nuia de trestie, i-o întinse lui Guiscardo și-i zise în glumă:

— Diseară fă din ea o suflătoare slujnicei, ca să-ți aprindă focul.

Guiscardo luă nuiaua și, gândindu-se că nu de florile mărului i-o dăduse fata și nici degeaba nu-i spusese cuvintele acelea, o luă cu el acasă; acolo, uitându-se la nuielușă, văzu că e crăpată, o desfăcu în două, găsi scrisoarea fetei și după ce-o citi, vârându-și bine în minte ce-l învăța să facă, fu fericit ca nimeni altul și se apucă să se îngrijească, precum îl învățase dânsa, de câte avea

trebuință pentru întâlnirea lor.

Lângă palatul prințului se afla o hrubă săpată în munte încă din vremi străvechi, în care pătrundea o dâră de lumină printr-o spărtură făcută anume în stâncă; și-n jurul ei, cum hruba era de mulți ani părăsită, creșteau la întâmplare buruieni și mărăcini. Or, printr-o scară tăinuită, care dădea într-una din odăile de jos ale palatului, odaia fetei tocmai, puteai s-ajungi în hrubă, deși o ușă grea de fier îi zăvora intrarea. De scara asta nu-și mai aducea aminte nimeni la palat, căci trecuseră zeci și zeci de ani de când nu mai fusese folosită; dar zeul dragostei, Amor, de ochii căruia nu scapă nimic pe lumea asta, îi aminti de ea tinerei îndrăgostite. Fata, ca să nu dea de bănuit, se trudi zile de-a rândul, cu ce putu și ea, până ce ajunse să deschidă ușa ce-i zăvora intrarea. Apoi, scoborându-se singură și văzând spărtura care-i dădea lumină, trimise vorbă lui Guiscardo să vină pe acolo și-i desemnă în scrisoare cam ce înălțime putea fi de la spărtură până jos. Pentru treaba asta, Guiscardo făcu rost pe dată de-o funie plină de noduri, cu ochiuri la ambele capete, ca să se poată urca și coborî pe ea, și înfășurându-se în piei, să nu-l înțepe mărăcinii, fără să sufle o vorbă, în noaptea următoare se duse unde-l învățase fata și, înțepenind un ochi al funiei de-un ciot vârtos care crescuse la gura spărturii, se strecură prin ea și se lăsă în hrubă, unde o dată ajuns se puse a-și aștepta iubita.

Dânsa, a doua zi, prefăcându-se că vrea să doarmă, îndepărtă copilele care-i țineau tovărășie și, zăvorându-se în odaie, deschise ușa de la scară și coborî în hrubă; de acolo, după ce se întâmpinară cu multă bucurie, se întoarseră amândoi în odăița fetei și-și petrecură acolo aproape toată ziua în desfătări și bucurii. Apoi, punând la cale tot soiul de amănunte, astfel încât iubirea să le rămână tăinuită, Guiscardo coborî în hrubă, iar fata închise ușa la loc, ieșind pe urmă și dânsa din odaie și ducându-se la copilele care o slujeau. Când se înnoptă, Guiscardo,

urcându-se pe funie, ieși din hrubă prin crăpătura prin care intrase în ajun și se întoarse acasă. Iar mai apoi, cu vremea, o dată drumul învățat, îl mai bătu de multe ori ca să ajungă la iubita sa.

Dar soarta, pizmuindu-le prea multa fericire, printr-o întâmplare dureroasă schimbă în lacrimi bucuria nefericiților amanți. Tancredi avea obiceiul să vină uneori singur în odăița fetei și după ce ședea câtva de vorbă cu copila, pleca într-ale sale. Or, într-o bună zi, chiar după ceasul prânzului, venind să-și vadă fata, Ghismonda după nume, care se afla în grădină cu celelalte fete, Tancredi, fără a fi văzut și auzit de nimeni, pătrunse în odaia ei și fiindcă nu vroia să-i strice bucuria chemând-o înăuntru, găsind ferestrele închise și perdelele patului lăsate, se așeză la picioarele lui, pe un scăunel, într-un ungher; și rezemându-și capul de pat, trase perdelele peste el - de parc-ar fi căutat anume să se pitească acolo - și adormi de îndată. În timp ce prințul picotea, Ghismonda, care din nefericire tocmai în ziua aceea îl chemase pe Guiscardo la dânsa, lăsându-și fetele în grădină, se strecură încetișor în odaie, și, după ce se încuie, fără să-și deie seama că nu e singură înăuntru, îi deschise ușa lui Guiscardo, care o aștepta și, așezându-se pe pat, precum făceau de obicei, se apucară să glumească și să se joace împreună. Tancredi între acestea se deșteptă din somn și văzu ce făcea fata cu Guiscardo. Îndurerat peste măsură, dintru început fu cât pe-aci să-i ocărască, dar luându-și seama apoi, se hotărî să tacă și să rămâie ascuns acolo, pentru că-n felul acesta să poată face în taină și fără a pătimi rușine câte-i dăduse în gând să facă.

Îndrăgostiții zăcură alături multă vreme, precum făceau de obicei, fără să-și deie seama că prințul e în odaie. Iar când li se păru că-i vremea să puie capăt desfătării, dându-se jos din pat, Guiscardo se întoarse în hrubă, iar fata părăsi odaia. Atunci Tancredi, deși era bătrân, se lăsă de pe fereastră în grădină și fără a fi văzut de nimeni se

întoarse în odaia lui, mâhnit de moarte, bietul. Iar când se înnoptă afară, după porunca lui, Guiscardo, pe când ieșea din hrubă, așa învelit în piei cum era, fu înhățat de două slugi și dus în fața lui Tancredi. Bătrânul, cât ce-l văzu, plângând aproape, îi zise:

— Guiscardo, bunătatea mea și felul în care m-am purtat cu tine nu meritau din parte-ți rușinea și ocara pe care mi-ai făcut-o și despre care astăzi eu singur m-am încredințat, văzând-o cu ochii mei.

Guiscardo doar atât zise:

— Iubirea-i mult mai tare decât domnia-ta și decât mine.

Prințul dădu poruncă atunci să fie întemnițat în taină într-una din cămările palatului și voia îi fu împlinită. A doua zi, pe când Ghismonda habar n-avea de toate acestea, Tancredi, care peste noapte urzise fel de fel de gânduri care de care mai cumplite, după ceasul prânzului se duse ca de obicei în odaia fetei și chemând-o la sine, după ce închise ușa cu cheia, îi spuse plângând:

— Ghismonda, ca unul care socoteam că te cunosc și-ți știu virtuțile și cinstea, n-aș fi crezut nicicând, de nu vedeam cu ochii mei, oricine ar fi venit să-mi spună, c-ai fi în stare să te culci cu alt bărbat decât cu-al tău. Și nu s-o faci, dar nici măcar să te gândești la asta nu te-am crezut în stare. De aceea câte zile o fi să-mi mai păstreze bătrânețea, eu toate le-oi trăi în durere, gândindu-mă la ce-ai făcut. Și Doamne, Doamne! Dacă barem în toată stricăciunea asta la care ai ajuns ți-ai fi ales măcar un om vrednic de neamul tău! Dar dintre câți roiesc la curte chiar pe Guiscardo l-ai ales, lepădătura asta, care a crescut la curtea noastră de mic copil și până astăzi, mai mult din milă nu de alta. Cumplită întristare mi-ai pus la inimă, copilă, căci nu mai știu nici eu ce să mă fac cu tine. Cu Guiscardo, pe care am pus să-l prindă azi-noapte pe când ieșea din beci, și-acuma îl țin închis, am hotărât ce am de făcut; dar cu tine, mi-e martor Dumnezeu că nu știu ce să fac. Pe de o parte-s tras de dragostea pe care veșnic ți-am

purtat-o, mai mult ca orice alt părinte, iar pe de alta mă împinge mânia îndreptățită de fapta-ți nebunească. Iubirea vrea să-ți dau iertare, iar furia mă îndeamnă să mă arăt mai crud decât îmi este-n fire. Dar până a nu mă hotărî, poftesc să aflu de la tine ce ai de spus la toate astea.

Și zicând astfel, plecă obrazul în pământ și începu să plângă că un copil bătut. Ghismonda, auzindu-l și pricepând nu numai faptul că dragostea ei tainică fusese aflată și de alții, dar pricepând că și Guiscardo era întemnițat, se frânse de durere și cât pe-aci era să izbucnească în lacrimi, să țipe și să hohotească cum fac femeile îndeobște. Dar biruindu-și slăbiciunea cu sufletul ei dârz, își împietri obrazul vădind puteri nemaivăzute și până a nu ajunge să ceară milă pentru sine, crezându-l pe Guiscardo mort, se hotărî să moară și ea. Drept aceea, nu ca o biată femeiușcă plânsă și pocăită, ci îndrăzneață, fără frică, cu fruntea sus, senină și întru nimica tulburată, răspunse:

— Nu tăgăduiesc, nici nu mă rog de tine, tată, căci cu tăgăduiala și-așa n-o scot la capăt, iar cu iertarea dumitale nu vreau să-mi vin într-ajutor. De asemenea nici milă și nici iubirea-ți multă nu vreau să ți le înduplec. Ci vreau, spunându-ți adevărul, dintâi să-mi apăr cinstea cu vorbe de temei, și-apoi să dovedesc prin fapte ce suflet nobil zace în mine. E adevărat că l-am iubit și că-l iubesc pe Guiscardo, și cât mi-e scris să mai trăiesc, puțin, o știu de pe acuma, am să-l iubesc mereu; iar dacă după moarte iubirea încă dăinuiește, am să-l iubesc și din mormânt. Dar nu m-a îndemnat la asta fireasca slăbiciune a firii femeiești, ci nepăsarea dumitale, care nu voiai să mă mărițI, precum și multele însușiri ce zac ascunse în Guiscardo. Căci dumneata, Tancredi, s-ar fi căzut să știi că ești făcut din carne și ca atare să pricepi că fata tot din carne ți-ai zămislit-o, nu din piatră și nici din fier, vezi bine; și chiar de ești bătrân acum, ar fi trebuit și trebuie să-ți amintești cu ce puteri se abat asupra noastră legile tinereții și-ar fi

trebuit să știi de asemeni la ce-i îndeamnă bunăstarea și tihna pe cei tineri, ca și pe cei bătrâni, chiar dacă dumneata, ca unul care ești bărbat, ți-ai petrecut în lupte cei mai buni ani ai vieții. Din tine zămislită deci, sunt prin urmare și eu făcută tot din carne și prea puțin trăită, deci tânără s-ar zice, încă. Din pricina aceasta, precum și din cealaltă, ca orișice făptură poftesc și eu trupește; și aceste pofte pătimașe crescut-au în puteri la mine, căci fiind eu măritată o dată, am cunoscut ce dulce și îmbietor e să le stâmperi. Or, fiindcă n-am putut să înfrunt puterea acestor simțăminte, femeie fiind și tânără, m-am părăsit în voia lor și m-am îndrăgostit. Desigur în împrejurarea aceasta m-am străduit cât am putut să fac astfel, încât nici dumneata, nici eu să n-avem a răbda ocară de pe urma unei fapte spre care mă îndemna un prea firesc păcat. Și, întru păstrarea acestei taine, atât iubirea cât și soarta mi s-au vădit prielnice, căci ele mi-au găsit cărarea tăinuită pe care eu, urmând-o, îmi stâmpăram dorințele, fără ca nimeni să mă știe; cum ai aflat-o dumneata, ori cine ți-o fi spus-o nu știu; oricum să fie, eu nu tăgăduiesc. Pe Guiscardo nu l-am ales la întâmplare, cum fac femeile adesea, ci după multă chibzuință, cu voia l-am ales pe el dintre atâția alții și cu temeinic gând l-am strecurat la mine, astâmpărându-mi multă vreme simțirea pătimașă prin dragostea statornică ce ne lega pe amândoi. De lucrul acesta însă - pe lângă învinuirea de-a fi greșit din dragoste - se pare că domnia-ta, urmând mai degrabă judecata omului de rând decât curatul adevăr, mă învinuiești cu și mai multă amărăciune, când zici că mi-am ales și m-am culcat c-un om de rând, ca și cum nu te-ai fi mâniat la fel dacă alegeam un nobil. Zicând astfel tu nu-ți dai seama că nu pe mine mă învinuiești, ci învinuiești de-a dreptul soarta, care pe cei nevrednici îi urcă adesea în slăvi, lăsând la fund în schimb pe unii dintre cei mai buni. Dar să lăsăm deoparte astea: mai bine încearcă și pătrunde măcar cât de cât în obârșia lucrurilor și ai să vezi atunci că din aceeași carne ni s-a

împărțit și nouă carne și că același creator ne-a zămislit tuturor un suflet cu forțe și însușiri egale. Numai virtuțile au fost acelea care i-au deosebit pe oameni încă de la început, căci de născut ei toți se nasc și s-au născut de o potrivă; iar cei îmbelșugați în ele și care s-au purtat după îndemnul lor, acelora li s-a zis nobili, iar celorlalți, oameni de rând. Și chiar dacă apoi, cu vremea, potrivnice obiceiuri au dat la fund această lege, ea dăinuiește totuși, căci bunele deprinderi și firea omenească nu i-au stricat orânduiala și nici n-au dat-o la o parte. De aceea, orice om care trăiește și se poartă precum virtuțile îl învață se dovedește a fi de neam, și cine-l socotește altminteri greșește el și nu acela ce pe nedrept e ponegrit. Uită-te-n jurul tău la nobilii ce-ți stau în preajmă și cercetează-le virtutea, deprinderile și purtarea; te uită apoi și la Guiscardo; și, dacă vrei să judeci drept și fără părtinire, ai să te vezi silit să spui că el e adevăratul nobil și toți ceilalți niște mojici. Cât despre mine, eu, în prețuirea lui Guiscardo și-a vredniciei lui, nu m-am lăsat înrâurită de judecata nimănui și nu m-am încrezut decât în ochii mei și-n vorbele domniei-tale. Cine l-a lăudat mai mult decât domnia-ta în toate acele însușiri ce-l fac pe om vrednic de laudă? Și fără îndoială pe drept cuvânt l-ai lăudat; căci, dacă ochii nu mă înșeală, din câte laude i-ai adus, nici una barem n-am văzut de care el să nu se arate că-i vrednic întru totul, ba încă și mai vrednic decât erai în stare să spui domnia-ta prin vorbe. Iar de-ar fi fost să mă înșel, atunci de bună seamă din pricina domniei-tale aș fi ajuns să mă înșel. Poți zice, dar, că mi-am ales un om de rând, un oarecare? Ar însemna să minți de-ai face-o; mai degrabă ai putea să zici că mi-am ales un sărăntoc, deși lucrul acesta e numai spre rușinea și ocara dumitale, care n-ai știut să răsplătești așa cum se cuvine o slugă credincioasă și-un om vrednic ca el. Atâta doar că sărăcia pe nimeni nu înjosește, pe câtă vreme bogăția o face și pe asta. Mulți regi, mulți prinți de seamă au fost săraci, pe vremuri, și mulți din cei

ce sapă glia și stau la oi au fost bogați și sunt și astăzi încă. Cât despre îndoiala de care mi-ai vorbit la urmă, zicând că nu știi ce să faci cu mine, nu-ți mai bate capul, dacă socoți să faci, acum la bătrânețe, ce n-ai făcut nicicând de tânăr, să-mi dovedești cruzime adică. Fii crud dacă dorești, eu n-am să vin să-ți cer să-ți molcomești cruzimea, căci tu ești primul vinovat de acest păcat, dacă-i păcat. Poți fi încredințat în schimb, că dacă nu faci și cu mine la fel cum ai făcut ori ai să faci și cu Guiscardo, atunci voi ști eu singură să fac ce se cuvine. Hai, du-te acum, bocește ca muierile și în cruzimea ta pe amândoi deodată omoară-ne, de socotești că meritățm această soartă.

Văzu atuncea prințul ce suflet mare ascunde copila lui în piept; dar totuși n-o crezu în stare de atâta forță și tărie încât să-și curme viața, așa precum spusese. De aceea, plecând de la ea și alungând din minte gândul de a-i face ei vreun rău, se chibzui să-și stâmpere iubirea pătimașă prin suferința lui Guiscardo și porunci slujitorilor care-l păzeau, ca-n noaptea următoare în mare taină să-l sugrume și-apoi să-i scoată inima și să i-o aducă lui. Slugile împliniră porunca prințului întocmai. Și-a doua zi Tancredi, punând să i se aducă o cupă mare și frumoasă de aur, așeză într-însa inima lui Guiscardo și i-o trimise fetei c-o slugă credincioasă, căreia îi porunci ca, dându-i-o, să-i spună astfel: „Iată ce ți-a trimis părintele dumitale, ca să te mângâie prin asta de tot ce ți-e mai scump, precum l-ai mângâiat și tu de tot ce-a avut mai drag pe lume“.

Ghismonda, neclintită în fiorosu-i gând, de îndată ce rămase singură puse să i se aducă ierburi și rădăcini otrăvitoare și stoarse suc din ele, ca să și-l aibă la îndemână, dac-ar fi fost să se întâmple lucrul de care se temea. Apoi, când veni sluga cu darul de la prinț și cu cuvintele trimise, Ghismonda luă pocalul, cu fața împietrită, fără a clipi măcar din ochi, și după ce-l descoperi, de îndată ce văzu inima și auzi cuvintele pe care i le trimitea prințul, fu sigură că inima era a lui Guiscardo.

De aceea, ridicând obrazul spre slujitor, îi zise :

— Nici n-ar fi fost mormânt mai demn de-o inimă ca asta, decât o cupă de aur. O dată barem, făcut-a bine tata.

Zicând astfel apropie inima de buze și-o sărută; apoi grăi:

— Întotdeauna și întru toate, de când mă știu și până acum la capătul zilelor mele, simțit-am duioșia iubirii părintești; ci azi o simt ca niciodată. De aceea să-i mulțumești din partea mea pentru acest dar prețios și scump, cu ultimele mulțumiri cu care-i sunt datoare.

Apoi, aplecându-se deasupra cupei pe care o ținea strânsă în mâini și uitându-se la inimă, grăi:

— O, cuib nemaigrăit de dulce, al dorurilor mele toate! Să fie pururi blestemată cruzimea celui care mi-a hărăzit să te privesc cu ochii trupului, când îmi era de ajuns să te privesc cu ochii minții, mereu, clipă de clipă. Bătăile tale au contenit și, după voia sorții, te-ai lepădat de cele lumești; ajuns-ai pragul către care cu toții alergăm, lăsat-ai pe vecie nimicniciile omenești, strădanii, osteneli, și chiar vrăjmașul tău ți-a rânduit mormântul de care vrednică ai fost. Nimic nu mai lipsea îngropăciunii tale decât șiroaiele de lacrimi ale aceleia care ți-a fost atât de dragă în viață; și ca să le ai și pe-astea, trimis-a Domnul gând părintelui meu crud să mi te deie mie. Și-ai să le ai, căci am să plâng, deși mă hotărâsem să mor fără să vărs o lacrimă măcar și fără să trădez pe față nici urmă de înfricoșare. Iar după ce-am să plâng, voi ști să fac astfel, încât fără zăbavă sufletul meu să se împreune cu sufletul pe care tu, inima mea iubită, l-ai zăvorât în tine. Cu cine-aș cuteza să calc tărâmul veșniciei mai neînfricată și mai ferice decât cu tine, suflet drag? Sunt sigură că încă sălășluiești aici, în inima aceasta, de unde cauți cu dor la cuibul bucuriei noastre și știu - încredințată fiind că mă iubești și-acuma - c-aștepți sufletul meu, ce te îndrăgește mai presus de orișice iubire.

Zicând astfel, se aplecă deasupra cupei și, ca și cum din

creștet i-ar fi țâșnit fântâna, fără să scoată o vorbă, un strigăt, un suspin se apucă să plângă, înăbușit - cu atâtea lacrimi, de n-a văzut pământul minunăție ca aceea - și să sărute inima de mii și mii de ori.

Copilele de casă care-i ședeau în jur nu pricepeau ce spune și nici ce inimă-i aceea; dar biruite de milă plângeau și ele toate și pline de mâhnire o întrebau zadarnic de ce plânge așa, trudindu-se pe cât puteau s-o mângâie cu vorba. Într-un târziu Ghismonda, după ce plânse îndelung, își ridică obrazul, își șterse ochii și-apoi zise:

— O, inimă iubită, tot ce se cuvenea să-ți dau ți-am dat și nu-mi rămâne acum decât să vin cu sufletul să-ți țin tovărășie.

Și, zicând astfel, ceru să i se deie cana în care-și pregătise c-o zi înainte otrava, pe care o răsturnă-n pocal, deasupra inimii scăldate de lacrimile ei; apoi, fără de teamă, o apropie de gură și o bău până la fund, iar după ce-o bău, cu pocalul în mână se urcă în pat și, așezându-și trupul pe cât putu mai cuviincios, luă inima iubitului și-o apropie de-a ei, și fără un cuvânt rămase să-și aștepte moartea.

Copilele, văzând și auzind acestea, deși n-aveau de unde ști ce apă e aceea pe care o băuse doamna, îl înștiințară pe prinț de cele întâmplate. Iar el, temându-se de câte se adeveriră drepte mai apoi, coborî degrabă în odaia copilei și intră în clipa în care ea se așeza în pat. Și începând, vai, prea târziu, s-o mângâie cu vorbe bune, văzând bătrânul că se stinge, porni să plângă cu suspine.

Ghismonda îi zise atunci:

— Păstrează-ți lacrimile, tată, pentru o soartă mai puțin râvnită ca aceasta și nu le irosi de dragul meu, căci n-am trebuință de lacrimile dumitale. S-a mai văzut vreodată un om care să plângă pentru un lucru pe care el l-a vrut? Și totuși dacă-mi mai păstrezi o urmă de iubire din dragostea de odinioară, drept ultim dar îngăduie - de vreme ce în viață n-ai suferit ca să trăiesc în taină cu Guiscardo - ca-n

moarte barem trupul meu să șază în văzul lumii alăturea de-al lui, oriunde ai porunci să-l zvârle.

Ci prințul, înecat de plâns, nu fu în stare să-i răspundă. Și atunci, simțind Ghismonda că i se apropie moartea, strângând la pieptul ei inima lui Guiscardo, grăi :

— Rămâi cu Dumnezeu, că eu mă duc de-acum.

Și cu privirea încețoșată, pierzând simțirile cu totul, se petrecu din viața asta de zbucium și de chin.

Atare dureros sfârșit avut-a dragostea Ghismondei și-a lui Guiscardo; iar Tancredi, după ce-i plânse multă vreme și se căi amarnic, dar prea târziu, de fapta lui, spre jalea întregului norod, îi îngropă cu cinste pe amândoi într-un mormânt.

POVESTEA A DOUA

Călugărul Alberto dă a înțelege unei femei că Arhanghelul Gavril s-a îndrăgostit de dânsa și sub înfățișarea lui se culcă de mai multe ori cu ea; apoi de frica rudelor femeii se azvârle de pe geam și se adăpostește în casa unui om sărac, care a doua zi îl duce în chip de sălbatic în piață, unde, fiind recunoscut, e prins și întemnițat de ceilalți călugări.

Povestea Fiammettei făcuse în repetate rânduri să licărească lacrimi în ochii doamnelor de față. Și după ce sfârși ea de vorbit, regele, întunecat la chip, grăi:

— Mic preț socot c-aș da, dacă aș plăti cu viața mea măcar și jumătate din bucuria ce-a avut-o Ghismonda cu Guiscardo, și nimeni dintre voi să nu se mire de aceasta, căci eu, trăind precum trăiesc, în fiecare clipă mă simt murind de zeci de ori și pentru toate aceste morți nici barem o fărâmă de bucurie nu mi-e dată. Dar, lăsând deoparte necazurile mele, doresc acum ca Pampinea să ducă mai departe șirul poveștilor de jale, ce seamănă întrucâtva cu trista mea poveste; iar dacă dânsa va călca pe același drum ca și Fiemmetta, atunci de bună seamă simți-voi cum mi-alină focul răcoarea unui strop de rouă.

Pampinea, văzând că-i rândul ei să povestească mai departe, pătrunse mai degrabă sufletul semenelor ei, prin dragostea ce le-o purta, decât pe-acela al regelui, prin vorbele ce le rostise; de aceea, simțindu-se mai înclinată să

descrețească fruntea tovarășelor ei decât să-i facă lui în voie - altfel decât cu povestitul - se hotărî să spuie o istorioară mai hazlie, fără a se abate însă de la subiectul rânduit. Și începu astfel:

— Poporul are un proverb: mârșavul ce e drept ținut, de face rău, tot nu-i crezut. Acest proverb îmi dă prilejul să spun o mulțime de lucruri în legătură cu subiectul rânduit poveștilor de astăzi și mă îndeamnă totodată să dovedesc cât e de mare fățărnicia popilor, care cu straiele lor largi și lungi, cu obrajii lor cei supți anume și anume îngălbeniți, cu glasurile lor smerite și blânde când e vorba să ceară de la alții, dar aspre și răstite când e să înfiereze în ceilalți înseși păcatele lor, sau când se străduiesc să arate că ei furând și ceilalți dând, cu toții ajung la mântuire - și apoi, pe lângă acestea, cu meșteșugul lor de-a ști să dea oricărui om, după averea ce le-o lasă pe patul morții, un loc în rai, de parcă raiul ar fi al lor și-ar asculta de ei, când doar și ei ca orișicare trebuie să-l dobândească pentru a putea ajunge într-însul - cu toate acestea, zic, se străduiesc să se înșele pe ei în primul rând și abia apoi pe aceia care le dau crezare. Iar de mi-ar fi îngăduit s-arăt tot ce se cade să fie arătat, cât ai clipi din ochi le-aș dovedi eu multor proști ce ascund preoții sub sutane. Ci dar-ar Dumnezeu s-ajungă ei toți cu minciuna lor cum a ajuns un frate franciscan, destul de bătrâior, dar care la Veneția era ținut de toată lumea drept mare cărturar, vezi Doamne! Și despre acest călugăr am mare chef să vă vorbesc, ca să mai risipesc oleacă, cu râsete și voie bună, mâhnirea adunată în inimile dumneavoastră de trista moarte a Ghismondei.

Trăia pe vremuri așadar, la Imola, vrednice doamne, un om mișelnic și stricat, pe nume Berto della Màssa, ale cărui fapte ticăloase, prea bine cunoscute de toți cei din oraș, îi dăunară într-atât, încât în toată Imola n-ai fi găsit un om să-l creadă, nu numai când spunea minciuni, dar nici măcar când nu mințea; de aceea, dându-și seama omul că matrapazlâcurile lui nu mai prind la Imola și neștiind ce

să mai facă, se mută la Veneția - hârdău al spurcăciunii - și acolo chibzui să-și puie la cale fărădelegile în chip cu totul nou și nemaifolosit de el. Drept care, ca și cum ar fi simțit mustrări de cuget pentru netrebniciile înfăptuite în trecut, prefăcându-se că-i copleșit așa deodată de multă umilință, și făcând pe catolicul mai vârtos decât papa, se călugări, intrând în cinul franciscan și-și zise frate Alberto din Imola. Sub haina de călugăr, de ochii lumii, începu să ducă o viață de schivnic, propovăduind pocăință și opreliști de la câte toate și ferindu-se cu strășnicie de carne și de vin, când se întâmpla să nu găsească din cel care-i plăcea. Și nimeni nu băgă de seamă că din tâlhar, codoș, măsluitor și ucigaș se preschimbase peste noapte în mare propovăduitor, fără să-și lepede printr-asta sus-amintitele năravuri, de care dimpotrivă se folosea din plin de câte ori avea prilejul s-o facă pe ascuns. Pe lângă acestea apoi, făcându-se popă, de câte ori slujea în altar și era lume multă, plângea de mila patimilor și răstignirii lui Cristos, ca unul care avea oricând puhoi de lacrimi la îndemână. Și-n scurtă vreme, mai cu predici, mai cu suspine înlăcrămate, îi duse într-așa măsură pe venețieni de nas, încât ajunse păstrător încredințat și legiuit de testamente și de bani, duhovnic și sfătuitor mai-mai la tot orașul, și la bărbați și la femei. Făcând astfel, din lup se preschimbă în păstor și avea prin partea locului atare faimă de sfințenie, cât n-avusese la Assisi nici barem sfântul Francisc.

Acu, se întâmplă odată ca o femeie tânără, nătângă și zăludă, pe nume *madonna* Lisetta din neamul Quirinilor - nevasta unui negustor de vază, care plecase în Flandra cu corăbiile sale - să meargă să se spovedească, cu alte doamne dimpreună, la acest sfânt călugăr. Și stându-i la picioare, ca venețiană ce era - și deci cam sturlubatică, precum toți cei de pe acolo după ce spuse popii o parte din păcate, fu întrebată de călugăr dacă are vreun ibovnic. La care, înciudată, femeia îi răspunse:

— Da' ce, n-ai ochi, părinte? Îți pare dumitale că

frumusețea mea e ca și-a celorlalte? Să vreau numai, că de avut și-o sută aș putea avea; da' vezi că farmecele mele nu-s pentru orișicine. Câte-ai văzut domnia-ta frumoase cum sunt eu, eu care și-n rai aș fi frumoasă?

Și după ce grăi acestea, se apucă să îndruge atâtea verzi și uscate de frumusețea ei, că ți-era silă s-o asculți. Călugărul simți de îndată că lauda asta multă miroase a prostie și socotind c-a nimerit țărâna potrivită pentru sămânța lui, se îndrăgosti de ea pe loc și până peste cap. Păstrându-și însă mierea pentru un prilej mai nimerit, acu, ca să se arate sfânt, se apucă s-o dojenească spunându-i c-asta e deșartă semeție, și altele de același soi. Din care pricină femeia îi zise că-i un dobitoc și că habar n-avea să osebească o frumusețe de altă frumusețe. Văzând așa, călugărul, ca să n-o mânie prea de tot, după ce-o spovedi, îi dete drumul să se ducă cu celelalte doamne. Peste câteva zile însă, cu un tovarăș credincios, se duse acasă la femeie și, luând-o la o parte, fără să poată fi văzut, i se azvârli în genunchi și-i zise:

— Doamnă, fie-ți milă și iartă-mă, te rog, de toate câte ți le-am spus duminică, atunci când am vorbit de frumusețea dumitale, că peste noapte am răbdat așa de cruntă pedepsire din pricina aceasta, că de-abia azi am izbutit să mă ridic din pat.

La care, gâsca de femeie făcu:

— Da' cin' te-a pedepsit?

— Iacă am să-ți spun: pe când ședeam și mă rugam, cum sunt deprins a face în fiecare noapte, numai ce văd în chilioară o strașnică lumină și nici n-am apucat măcar să mă întorc să văd ce e, că m-am și pomenit că se aruncă peste mine un tânăr prea frumos, c-o bâtă mare în mână, care apucându-mă de glugă mă trase la picioare și-mi arse o mamă de bătaie, mai-mai să-mi frângă șalele. Pe urmă l-am rugat să-mi spuie de ce m-a ciomăgit astfel și dânsul mi-a răspuns: „De aceea, fiindcă ai cutezat să ponegrești cereasca frumusețe a *madonnei* Lisetta, pe care, după

Dumnezeu, eu o iubesc mai presus de orice”. Atunci l-am întrebat: „Da' cine ești domnia-ta?” La care dânsul mi-a răspuns că e Arhanghelul Gavril. „Preasfinte”, am zis atunci, „rugămu-ne iertare!” Iar el: „Te iert, dacă-mi făgăduiești c-ai să te duci la dânsa de îndată ce-ai să poți și ai să-ți câștigi iertarea; iar dacă n-o vrea să te ierte, am să mă întorc din nou și-am să te bat de-am să te las olog pe toată viața”. Câte a mai zis apoi nu îndrăznesc să-ți spun, până ce nu mă ierți dintâi.

Femeia, cap de bostan, săraca, și proastă precum noaptea, nu-și încăpea în piele de bucuroasă ce era și, dându-i pe deplin crezare, la un răstimp îi zise:

— Vezi, părințele, nu ți-am spus eu că frumusețea mea-i cerească? Da' m-aibă Domnu-n paza lui, acuma zău că-mi pare rău de suferința dumitale și, ca să nu mai rabzi bătaie, te iert de pe acuma, numai să-mi spui, dar drept, ce-a spus arhanghelul după aia?

Călugărul îi zise:

— Ți-oi spune bucuros, de vreme ce mă ierți; da' ai de grijă nu cumva să sufli o vorbă de cele câte ai auzi, de vrei să nu strici toată treaba, că zău ești cea mai norocoasă femeie de pe lumea asta. Arhanghelul Gavril mi-a poruncit să-ți spun că-i placi așa de mult, încât, de nu s-ar fi temut c-o să te sperie, ar fi venit de multe ori ca să petreacă noaptea cu dumneata împreună. Și, fiindcă el e arhanghel și de-ar veni în chip de arhanghel n-ai fi în stare să-l atingi, de dragul dumitale ar vrea să vină în chip de om și drept aceea zice să-i spui domnia-ta cam când poftești să vină și sub ce chip anume, că el de bună seamă vine. De care lucru, ascultă aici, poți să te ții mai fericită ca orișice femeie în lume.

Neroada de femeie îi spuse atunci că-i încântată să știe c-o iubește Arhanghelul Gavril, căci îl iubea și ea și niciodată nu uita s-aprindă a lumânare de-un gologan, pe unde se întâmpla să-i vază chipul zugrăvit. Apoi mai adăugă că Arhanghelul putea să vie oricând, căci ar fi fost

binevenit la orice ceas din zi sau noapte, și că pe ea ar fi aflat-o în odăița ei, șezând și așteptându-l singură, singurică; dar toate astea c-o învoială: ca nu cumva preasfântul s-o părăsească apoi de dragul Preacuratei, căci, după câte auzise, Fecioara îi era tare dragă, precum se și vedea de altfel în zugrăveli, pe unde dânsa era înfățișată pururi îngenuncheată în fața lui. Cât despre chipul în care dorea să i se arate, putea veni oricum, având numai de grijă ca nu cumva s-o sperie. Călugărul îi zise atunci:

— Înțelepțește ai grăit, copila mea; drept care m-oi înțelege cu Arhanghelul să-ți facem voia întocmai. Dar ar mai fi ceva: domnia-ta ai putea să-mi faci un mare bine mie, fără să dai nimica în schimb: și anume să-ți dorești ca Arhanghelul să vie înveșmântat în trupul meu. Și binele ar sta într-asta, că el mi-ar scoate sufletul din trup, l-ar pune în rai, în trupul meu s-ar vârî el și apoi, atâta vreme cât el va sta cu dumneata, sufletul meu va sta în rai.

Madonna, nătăfleață, făcu atunci:

— Așa să fie; în schimbul ciomăgelii pe care ai îndurat-o din pricina mea, se cade să ai parte de această mângâiere.

— Atunci la noapte, doamnă, grăi călugărul, ai grijă și lasă poarta descuiată ca să pătrundă Arhanghelul. Căci dacă vine în chip de om, precum de bună seamă vine, nici n-ar putea să intre altfel decât ca oamenii, pe ușă.

Femeia îi răspunse c-avea să facă întocmai; iar după ce se duse popa, se apucă de bucurie să facă atâta tărăboi, de nu-i mai ajungea, să fie cu iertare, nici curul la cămașă, părându-i-se o veșnicie până să vină Arhanghelul.

Călugărul în schimb, gândindu-se că-n noaptea aceea s-ar fi căzut să facă pe cavalerul cu femeia și nicidecum pe Arhanghelul, ca să se țină bine-n șa, se apucă să se îndoape cu dulciuri și acadele. Apoi, de îndată ce înnoptă, cu învoirea starețului, se duse c-un tovarăș în casa unei prietene, de unde își mai luase zborul și într-alte rânduri când pornea să umble după fuste. De acolo, când i se păru

că vremea e potrivită, se duse deghizat până la casa doamnei și, strecurându-se înăuntru, se preschimbă în arhanghel cu niște fleacuri de podoabe pe care și le luase anume, și, urcând la dânsa sus, intră în odaia ei. Femeia, cum dădu cu ochii de alba arătare, îngenunche în fața ei și Arhanghelul, blagoslovind-o, o ridică de jos și-i făcu semn să intre în pat. Dânsa, grăbită să-l asculte, făcu ce-i poruncise, iar îngerul numaidecât se cuibări și el lângă supusa-i credincioasă.

Era frate Alberto acesta bărbat frumos la trup, bine legat și zdravăn, drept care aflându-se alături de jupânița noastră - care era și ea gingașă ca mătasea la trup și tinerică - purtându-se altminteri de cum i se purta bărbatul, de multe ori în noaptea aceea zbură fără de aripi, de care lucru și femeia fu foarte mulțumită. Și printre multe altele îi spuse și-o grămadă de lucruri despre slava lăcașului ceresc. Apoi, când se crăpă de ziuă, după ce puseră la cale când să mai vină într-acolo, călugărul ieși din casă, cu aripi și podoabe, și-și întâlni tovarășul, căruia slujnica femeii, ca nu cumva să-i fie frică să doarmă singur, îi ținuse mai toată noaptea de urât.

A doua zi femeia, de îndată ce mâncă de amiază, luându-și cu sine slujnica, se duse la călugăr să-i ducă vești de la Arhanghel și-i povesti tot ce auzise din gura lui despre lăcașul de veci, ba pe deasupra mai adăugă și de la dânsa o seamă de năzbâtii. La care toate, popa îi zise:

— Eu nu știu cum ți-ai petrecut domnia-ta cu el: atâta știu că astă-noapte, după ce-a coborât la mine și eu i-am spus ce mă rugaseși, mi-a dus de îndată sufletul la loc de tihnă și verdeață, în mijlocul atâtor flori și atâtor trandafiri cât nu s-au mai văzut nicicând aicea pe pământ; și pân' la zori de zi am stat pe-un loc frumos cum nu mai este altul. Habar n-am între acestea ce s-a ales de trupul meu.

— Da' nu ți-am spus? grăi femeia. Trupul domniei-tale, cu Arhanghelul Gavril, cât e de lungă noaptea mi l-am ținut în brațe eu. Și dacă nu mă crezi, te uită sub țâța stângă, că

acolo așa de tare l-am sărutat pe Arhanghel, c-o să-ți rămână semn mai multe zile în șir.

Călugărul îi zise atunci:

— Apăi să știi c-oi face azi ce n-am făcut de nu știu când: m-oi dezbrăca adică, să văd de spui adevărat.

Și după ce mai îndrugă o droaie de prostii, într-un târziu femeia se întoarse mulțumită acasă, iar frate Alberto, în chip de arhanghel, veni de multe ori la dânsa, fără să întâmpine opreliști.

Ci într-o bună zi, pe când *madonna* Lisetta ședea de vorbă c-o cumătră despre frumusețe, ca să-i arate celeilalte că frumusețea ei n-are pereche în lume, ca una ce călca în gropi de proastă ce era, grăi:

— Ehei, de-ai ști tu cui i-s dragă cu frumusețea mea, nici pâs n-ai cuteza să spui de toate celelalte.

Cumătra, care o cunoștea, dorind să afle cui, îi zise:

— Așa o fi! Da' totuși, dacă nu știi cine-i, nu-ți vine să te încrezi așa cu una, cu două.

Atuncea jupânița noastră, care apucă ușor momeală, făcu:

— Cumătră, treaba asta la drept vorbind nu prea-i de spus, că cel de mi-e ibovnic e chiar Arhanghelul Gavril, care mă are dragă ca pe ochii lui din cap, de aceea fiindcă zice că nu s-a mai văzut femeie mai frumoasă ca mine în toată lumea asta.

Cumătra era cât p-aci să izbucnească în râs, dar, ca s-o îndemne să mai spună, se stăpâni și-i zise:

— Pe legea mea, de ți-e ibovnic Arhanghelul Gavril și el ți-a spus așa, așa trebuie să fie. Da' eu credeam că îngerii nu fac lucruri din astea.

— Ba iaca te înșeli, cumătră; pe patimile lui Cristos îți jur că face chiar mai bine decât bărbatul meu și zice că și-acolo sus se face tot așa. Da' fiindcă eu îi par mai mândră ca oricare alta de prin cer, s-a îndrăgostit de mine și vine chiar destul de des să-mi ție de urât. Ei, ce mai zici de asta?

Cumetrei, după ce plecă, i se păru că-n veci n-o să apuce ceasul să poată povesti și aiurea năzbâtiile acelea. Și aflându-se la o petrecere cu alte doamne dimpreună, se puse să le spună de la început toată întâmplarea. Femeile le-o povestiră dintâi bărbaților și apoi altor cumetre, acelea altora, și-așa, în mai puțin de două zile, vuia toată Veneția de întâmplarea aceasta. Povestea ajunse însă și la cumnații doamnei, care, fără să-i spuie ei nimica, își puseră în gând să puie mâna pe arhanghel și să-l încerce ei de știe ori nu să zboare. Drept care nopți de-a rândul se puseră la pândă că să-i aținã calea.

Din întâmplare însă, călugărul află și el niscaiva zvonuri despre aceasta, și ca s-o certe pe femeie că nu-și ținuse gura, se duse într-o noapte acolo; dar n-apucă nici barem să se dezbrace bine, când rudele femeii, care-l văzuseră venind, se năpustiră asupra ușii de la odaie, s-o deschidă. Călugărul simțindu-i și pricepând de cine-i vorba, se ridică în picioare și fiindcă n-avea încotro, deschise o fereastră care dădea spre Canal Grande și se aruncă în apă. Iar apa fiind adâncă și el știind bine să înoate, scăpă nevătămat. Apoi, trecând înot de cealaltă parte, intră degrabă într-o casă pe care o găsi deschisă și se rugă de-un om de treabă care se afla înăuntru să-l scape de la moarte, de dragul lui Cristos; iar ca să-i deslușească de ce se afla pe-acolo, la ceasul acela în pielea goală, îi ticlui la repezeală o strașnică minciună. Omul, răzbit de milă, cum tocmai sta să plece c-o treabă oarecare, îl puse în patul lui și-i spuse să aștepte până ce avea să se întoarcă. Apoi îl încuie în casă și el plecă într-ale sale. Cumnații doamnei dând buzna în odaie, văzură că arhanghelul își luase zborul către ceruri, lăsându-și aripile acolo. Din care pricină, mânioși de atare păcăleală, se apucară s-o înjure în chip și fel pe cumnățică și-n cele de pe urmă, lăsând-o îndurerată, se întoarseră acasă cu boarfele arhanghelului.

Or, între acestea, cum afară se luminase de ziuă, aflându-se omul de treabă care-i dăduse adăpost

călugărului pe podul zis Rialto, află din gura altora că Arhanghelul Gavril se pogorâse peste noapte ca să se culce cu Lisetta și că, cumnații ei găsindu-l, arhanghelul de frică se azvârlise în canal și nimeni nu știa acum ce se alesese de ibovnic. Cum auzi una ca asta, omul își dete seama că cel pe care-l găzduise trebuia să fie arhanghelul. Și întorcându-se acasă, îl cunoscu de îndată și după multă târguială se învoi să-l scape de rudele femeii cu prețul a cincizeci de ducați de aur, pe care popa ar fi trebuit să-i dea numaidecât. Și după ce luă banii, dorind călugărul să plece, omul îi zise:

— Nu e chip să ieși altminterea de aici, de nu te învoiești să faci precum ți-oi spune eu. Noi pregătim o serbare, la care fiecare aduce fie un om în chip de urs, fie în chip de om sălbatic, care una, care alta, și în piața lui San Marco e rânduită o vânătoare, cu care apoi sfârșește petrecerea și după aceea tot omul merge unde-i place, fiecine cu ce-a adus. Acu, până ce n-o ajunge să prinză careva de veste că ești aici, de te învoiești să vii cu mine într-acest chip, eu te pot duce unde vrei; altminteri nu prea văd cum ai putea să ieși din casă fără să fii recunoscut. Că rudele femeii, dându-și cu socoteala că trebuie să te afli pe-aici pe undeva, au împânzit tot locul cu străji ca să te înhațe.

Deși nu-i prea plăcea călugărului treaba asta, de frica rubedeniilor se hotărî s-o facă totuși și, arătându-i unde vroia să fie dus, îi spuse omului să-l ducă oricum, numai să-l scape.

Omul, după ce-l unse din cap până-n picioare cu miere de albine, îl tăvăli prin puf, îi puse un lanț de gât, un obrăzar pe față și îi dădu să ție într-o mână o bâtă noduroasă, iar în cealaltă doi dulăi aduși de la măcelărie. Apoi trimise la Rialto pe un om să strige prin mulțime că cei care pofteau să-l vadă pe Arhanghelul Gavril n-aveau decât să meargă în piața lui San Marco (asta se cheamă cinste și omenie la Veneția!). Apoi, la câtva timp, îl scoase afară pe călugăr, și ținându-l de lanț din spate, se porni cu

el în văzul tuturor, c-un tărăboi neînchipuit de glasuri ce strigau: „Cine-i acela? Cine e?” Într-acest chip ajunse în piața care gemea de lume, căci se adunaseră acolo, pe lângă cei veniți cu el și alții o mulțime chemați de pe Rialto anume ca să-l vadă pe Arhanghelul Gavril. Ajuns în piață, omul nostru îl duse pe sălbatic pe-un loc mai ridicat, unde-l legă de-un stâlp, făcându-se vezi Doamne c-așteaptă vânătoarea. Iar între acestea, roiuri de muște și tăuni, simțind pe aproape mierea, se apucară a-l necăji amarnic pe călugăr. Omul, când socoti că piața e numai bine plină, făcându-se că vrea să scoată lanțul de la gâtul cuviosiei sale, îi trase obrăzarul de pe față și zise:

— Domnilor, fiindcă mistrețul nu se arată și vânătoarea nu se ține, ca să nu ziceți c-ați venit degeaba până-n piață, iaca v-arăt aicea pe Arhanghelul Gavril, care pogoară noaptea din ceruri pe pământ spre mângâierea femeilor venețiene.

De îndată ce-i fu smuls obrăzarul, călugărul fu cunoscut și tot norodul se apucă să țipe în gura mare, strigându-i vorbe de ocară și suduindu-l cum nicicând nu s-a mai pomenit să fie suduit un om de teapa lui; și care cum putea cu ce-i cădea sub mână îl împroșca în față. Într-acest chip îl ținură câteva ceasuri încheiate, până ce întâmplarea făcu ca vestea să ajungă și la ceilalți călugări, care, sculându-se degrabă, nu mai puțin de șase veniră să-l înhațe și, azvârlindu-i iute un anteriu în spate, îl dezlegară și-o porniră cu el spre mănăstire, în zarva îndrăcită ce le călca pe urme; și acolo, întemnițându-l, se zice că și-a dat sfârșitul după o viață chinuită.

Iată în ce chip spurcatul ăsta, care era ținut de bine și nu era crezut nici barem când se da la rele, a cutezat să facă pe Arhanghelul Gavril și apoi, din înger ce era, schimbându-se în sălbatic, până la urmă a ajuns - batjocorit și ocărât pe drept cuvânt de toată lumea să-și plângă în zadar păcatele făcute. Ci, deie Dumnezeu, așa cum a pățit-o el, să o pață și ceilalți care-s de teapa lui.

POVESTEA A TREIA

Trei tineri iubesc trei surori și fug cu ele în Creta; cea mai mare își omoară iubitul din gelozie; mijlocia o scapă de la moarte, culcându-se cu ducele din Creta, dar e omorâtă de iubitul ei, care fuge apoi cu cea mai mare; al treilea tânăr cu mezina sunt învinovățiți de omor și, prinși fiind, de frica morții, mărturisesc în silă; la urmă îi cumpără pe paznici, pleacă la Rodos fără un ban și acolo mor în sărăcie.

Filostrato, auzind sfârșitul poveștii spuse de Pampinea, rămase o vreme îngândurat și apoi îi zise așa:

— Povestea dumitale mi-a fost pe plac către sfârșit, căci am găsit în ea un strop de bine și adevăr; dar altfel, tot cuprinsul ei a fost mult prea hazliu și, drept să-ți spun, mi-ar fi plăcut mai mult să nu fi fost așa.

Pe urmă, întorcându-se către Lauretta, îi spuse:

— Doamnă, urmează dumneata șirul poveștilor, cu alta, mai bună decât asta, de este cu putință.

Lauretta răspunse râzând:

— Prea multă asprime dovedești față de cei îndrăgostiți, dorindu-le mereu numai sfârșit nenorocit. Dar, ca să-ți fac pe voie, am să vă spun o istorioară în care trei perechi de îndrăgostiți sfârșesc cu toții rău, fără s-ajungă barem să guste din belșug plăcerile iubirii.

Și, zicând astfel, începu:

— Tinere doamne, precum puteți băga de seamă și voi,

cu multă ușurință, orice deprindere urâtă se întoarce înspre paguba aceluia ce-o are și adeseori și-a celorlalți; iar dintre aceste apucături aceea care ne târăște mai fără frâu către primejdii socot că e mânia. Mânia nu e altceva decât o pornire pripită și necugetată, pe care o aţâţă în noi durerea ce ne răpește judecata și ne orbește ochii minții, stârnind în sufletele noastre zbucniri de furie pătimașă. Și, deși ea îi stăpânește destul de des și pe bărbați - pe unii mai mult, pe alții mai puțin - cu toate acestea la femei e mai păgubitoare și mai adesea întâlnită, căci focul ei se aprinde în ele mai lesne ca-n bărbați, văpaia ei arde mai spornic și mult mai greu le ține-n loc când s-au dezlănțuit o dată. Și lucrul nu e de mirare; căci, dacă stai să te gândești, focul, prin însăși firea lui, se aprinde mai ușor când dă de lucruri mai firave, mai moi și mai ușoare, decât când dă de piatră sau lucruri și mai trainice. Iar noi femeile - să nu ne-o ia în nume de rău bărbații - suntem mai gingașe ca ei și mult mai schimbătoare. De aceea - știindu-ne pe noi, prin însăși firea noastră, mai înclinate spre mânie și știind de asemeni că blândețea și bunătatea noastră aduc doar bucurie și liniște bărbaților cu care viețuim alături, pe câtă vreme furia și răbufnirile mâniei sunt pururea prilej de certuri și necazuri - spre a ne feri de ele cu suflet cât mai dârz, am să vă povestesc acum, precum spuneam și adineauri, povestea de iubire a trei băieți și trei copile, care au sfârșit cu toții rău din pricina mâniei uneia dintre fete.

Marsilia, precum știți, se află așezată pe malul mării, în Provența, și-i un oraș străvechi și mândru, care a adăpostit pe vremuri un număr mult mai mare de negustori cu greutate și bogătași decât i-e dat să adăpostească astăzi. Or, printre acești neguțători se afla unul pe nume Narnald Cluada, om de rând prin naștere, dar altfel negustor cinstit și om de toată încrederea, din cale-afară de avut în bani peșin, moșii și case, care avusese cu nevasta mai mulți copii, și dintr-aceștia trei erau fete și de ani mai vârstnice

decât băieții. Două din ele, gemene, aveau vreo cincisprezece ani, iar cea de-a treia paisprezece; și-acu părinții lor se pregăteau să le mărite și alta n-așteptau decât să vie acasă Narnald, care plecase cu mărfurile sale în Spania. Pe fete le chema, pe cele mari Ninetta și Maddalena, iar pe-a treia Bertella. De Ninetta se îndrăgostise pătimaș un tânăr, pe nume Restagnone, care, deși sărac, era vlăstar de neam; și fiindcă fata îl iubea și dânsa pe băiat, cei doi făcură ce făcură și până mai la urmă, fără să-i știe nimeni, ajunseră să-și facă parte din bucuriile iubirii.

Acu, trecuse la mijloc destulă vreme de când ei se bucurau astfel, când se întâmplă ca alți doi tineri, unul pe nume Folco, iar celălalt Ughetto, murindu-le părinții și rămânând foarte bogați, să se îndrăgostească și ei, unul de Maddalena, iar celălalt de Bertella. Restagnone, aflând de la Ninetta de dragostea celor doi tineri, se hotărî în sinea lui să facă astfel încât, prin ei și prin iubirea lor, să ajungă și el la mai bine. De aceea, împrietenindu-se cu tinerii, îi mai ducea din când în când cu rândul său deodată să-și vadă fiecare iubita; și într-o bună zi, când socoti că prietenia îi apropiase îndeajuns, îi chemă pe amândoi la el acasă și le spuse după cum urmează:

— Dragi prieteni, întâlnirile și prietenia noastră v-au dovedit cu limpezime cât e de mare dragostea pe care o simt față de voi, de dragul cărora aș fi gata să fac orișice lucru, întocmai cum l-aș face și pentru mine însumi. Și fiindcă-mi sunteți așa dragi, vreau să vă spun și vouă ce mi-a venit în minte, astfel încât tustrei să hotărâm cum e mai bine. Voi, dacă nu mințiți și dac-am priceput eu bine felul cum vă purtați de la o vreme încoace, vă prăpădiți cu zile de dragul celor două fete pe care le iubiți, iar eu de dragul celeilalte. Acestei suferințe, de vă învoiți și voi, eu i-am găsit leac dulce și iată anume care; voi sunteți tineri și bogați, ceea ce eu nu sunt, iar de-ați cădea la învoială să v-adunați averile și banii voștri la un loc, făcându-mă părtaș

la ele alăturea de voi, și dacă am hotărî apoi în care parte a lumii să ne așezăm spre a vieți plăcută viață lângă fete, eu făr' de greș mă leg să fac astfel încât surorile să ne însoțească oriunde am vrea, cu mare parte din avutul și moștenirea părintească, în locul acela apoi, fieștecare cu aleasa, trăind ca frații împreună, putea-vom vieți mai fericiți ca orișicare pe fața pământului. Rămâne acum la voia voastră să hotărâți de vreți ori nu s-ajungeți fericiți.

Tinerii, care amândoi se perpeleau de dor și drag, văzând c-ar fi putut ajunge să-și aibă fiecare aleasa, nu osteniră mult până să ia o hotărâre și-i spuseră lui Restagnone că, dacă așa s-ar fi întâmplat precum zicea, ei erau gata s-o facă și pe asta. Cu acest răspuns din partea lor, Restagnone se întâlni peste câteva zile cu Ninetta, la care nu putea ajunge decât cu mare greutate; și, după ce șezu o vreme cu ea, se apucă să-i spuie câte vorbise cu băieții, trudindu-se să facă astfel, încât s-o ispitească. Și nu-i fu greu, căci fata dorea mai tare decât el să viețuiască împreună, fără să aibă a se teme; de aceea, răspunzându-i de bunăvoie că primește și că surioarele și ele mai cu osebire într-aceasta ar fi făcut pe voia ei, îl îndemnă să pregătească, și cât mai iute încă, tot ce făcea trebuință pentru plecarea lor. Restagnone, întorcându-se la cei doi tineri, care mereu îl îndemnau să facă ce făgăduise, le spuse că din partea fetelor treaba era ca și făcută. Și hotărându-se între ei să plece câteșișase în Creta, vândură case și moșii, sub cuvânt că vor să se apuce cu banii aceia de negoț, și, preschimbându-și tot avutul în bani peșin, își cumpărară o corabie de cele iuți ca vântul și, căptușind-o bine cu toate cele trebuitoare, se puseră s-aștepte sorocul hotărât.

Ninetta pe de altă parte, care știa la ce râvnesc surioarele amândouă, stârni cu vorbe dulci în ele atâta dor de ducă, încât li se părea o veșnicie pân' s-ajungă să-și vază visul împlinit. Drept care, când veni și noaptea sorocită plecării, fetele câteșitrele, după ce descuiară o

ladă grea și mare de-a părintelui lor și scoase dintr-însa bani mulți și multe nestemate, le luară asupra lor și, strecurându-se din casă pe ascuns, precum li se spusese, se întâlniră cu băieții. Apoi, fără zăbavă, urcându-se în corabie cu dânșii dimpreună, lăsară vâslele în apă și o porniră în larg. În seara următoare, fără popas pe nicăieri, ajunseră la Genova și acolo pentru prima oară proaspeții amanți gustară din plăcerile și roadele iubirii. Pe urmă, după ce-și împrospătare merindele de pe corabie, plecară mai departe și-n mai puțin de-o săptămână, trecând din port în port, ajunseră în Creta, fără peripeții. Acolo își cumpărară moșii frumoase și întinse, clădind pe ele, nu departe de Candia, palate mândre, plăcute și încăpătoare. Apoi, ținând pe lângă dânșii slujitorime multă, cu cai, cu șoimi și câini, se puseră pe veselie, petreceri și ospețe, trăind pe picior mare cu doamnele împreună, drept cei mai fericiți oameni de pe fața pământului.

Or, petrecând ei astfel, se întâmplă (precum vedem că se întâmplă zilnic cu lucrurile care-ți plac și din care dacă ai prea mult ajungi să ți se facă lehamite de ele), se întâmplă ca Restagnone, care o iubise mult odinioară pe Ninetta, având-o acum la îndemână, fără prilej de bănuială, să înceapă să se sature de ea și prin urmare să n-o mai iubească. Și cum la o petrecere se nimeri să-i cadă dragă o fată de prin partea locului, frumoasă și de neam, se apucă s-o urmărească, ținându-se de capul ei, și pentru ea începu să deie ospețe peste ospețe, văzându-se din cale-afară de darnic și curtenitor. Ninetta, dându-și seama, prinse a nutri față de dânsul o gelozie așa cumplită, încât bărbatul nu putea să facă un pas fără ca ea să nu afle de îndată și apoi să-l cătrănească pe el, dar și pe dânsa, cu sfadă și cu vorbe grele. Și așa, după cum belșugul aduce după sine sila, iar roadele oprite atâta însutit dorința, la fel și cătrăneala Ninettei nu făcea decât să aţâțe în Restagnone văpăile iubirii. Și într-o bună zi, fie că Restagnone o înșelă cu fata aceea, fie că n-o înșelă, Ninetta, aflând de cine știe

unde, fu sigură de treaba asta. Drept care la început căzu la mare întristare, apoi din întristare la ciudă și mânie și-n cele de pe urmă, lăsându-se în prada furiei, își preschimbă iubirea în ură neîmblânzită față de Restagnone și, orbită cum era de furie, se hotărî să spele prin moartea lui ocara ce socotea că i-o făcuse. De aceea, dând peste o grecoaică bătrână, mare meșteră în băuturi otrăvitoare, o înduplecă cu daruri și fel de fel de promisiuni să-i facă o apă ucigătoare, pe care într-o seară, fără a mai sta pe gânduri, i-o dădu s-o bea lui Restagnone, care venise încălzit și căruia nici barem prin minte nu-i trecea să se păzească chiar de ea. Și apa aceea otrăvită avu atari puteri că pân' la zi îl și ucise. Aflând de moartea lui, Folco și cu Ughetto împreună cu iubitele lor, fără să știe că murise otrăvit, îl plânseră amarnic, cu Ninetta împreună, și-i rânduiră apoi cinstită îngropăciune.

Dar la vreo câteva zile după aceea, bătrâna care îi meșterise Ninettei apa otrăvită, pe urma unei alte fărădelegi fu prinsă și, pusă fiind la cazne, printre alte nelegiuiri o mărturisi și pe asta, vădind cu de-amănuntul cum se întâmplase treaba. Drept care ducele Cretei, fără să spuie nimănui nimic, împrejmui într-o noapte pe ascuns palatul lui Folco și fără nici o împotrivire sau zarvă o prinse pe Ninetta și-o duse apoi cu el. Din gura ei pe urmă, fără s-o chinuie de fel, află la repezeală tot ce vroia să știe despre omorul înfăptuit. Folco și Ughetto, aflând în taină de la duce pricina pentru care fusese prinsă Ninetta - și de la ei aflând apoi și fetele - se necăjiră peste poate de pacostea aceasta. De aceea se apucară să facă fel și chip numai s-o scape pe Ninetta de rug, căci socoteau că aceasta are să-i fie osânda, ca una care o meritase cu vârf și îndesat; dar toată truda lor se dovedi zadarnică, căci ducele se arătă nestrămutat în hotărârea de-a face pe deplin dreptate. Văzând acestea Maddalena, care era fată frumoasă și-n jurul căreia de mult se învârtea ducele Cretei, fără s-o poată îndupleca să-i facă cât de cât în voie,

gândindu-se că dacă ar fi să-i stâmpere dorința ar izbuti să-și scape sora, îi trimise vorbă printr-un om de încredere, zicând că-i gata să-l asculte, de se învoiește și el la două lucruri și anume: întâi și întâi să-i dea înapoi surioara, teafără și izbăvită de orișice primejdie, și în al doilea rând să țină în mare taină toată povestea asta. Ducele, auzind ce vorbă îi trimite fata, fu foarte mulțumit și, după ce stătu pe gânduri cam multișor, tot chibzuind s-o facă, să n-o facă, într-un sfârșit se hotărî și-i spuse solului că-i gata să facă după cum poftește.

Drept care într-o noapte, după ce porunci, cu învoirea Maddalenei, să fie aduși la curte Ughetto și cu Folco, spre a le cere, chipurile, să spuie tot ce știu despre omorul cela, se duse pe ascuns ca să-și petreacă noaptea în casa lor cu Maddalena. Și prefăcându-se dintâi c-avea de gând în noaptea aceea s-o azvârle pe Ninetta în mare c-o piatră după gât, o luă cu el la Maddalena și i-o dădu în schimbul nopții pe care o petrecu cu dânsa. Iar dimineața, la plecare, se rugă de ea să îngăduie ca noaptea aceea, care fusese cea dintâi, să nu fie și cea din urmă, rugând-o totodată s-o ducă pe Ninetta aiurea, ca să nu fie totuși silit s-o osândească.

A doua zi de dimineață Folco și cu Ughetto, care - într-acestea auzind că peste noapte fata fusese azvârlită în mare - crezură cu adevărat că așa se întâmplase, fură lăsați în libertate. Și întorcându-se acasă cu gând să-și mângâie iubitele de moartea surorii lor, Folco își dete seama că fata se afla acolo, deși sărmana Maddalena se străduise s-o ascundă pre cât știu mai bine. Tânărul se miră nespus de una ca aceasta și apoi, căzând la bănuieli (căci auzise ceva zvonuri că ducele pusese ochii pe Maddalena lui), o întrebă cum de Ninetta se afla nevătămată acasă. Maddalena urzi un basm întreg spre a-i tălmăci întâmplarea, dar el, bănuitor din fire, nu se lăsă mințit și o sili până la urmă - după ce fata se încâlci în vorbe fără șir - să-i spună adevărul. Și atunci, răpus de

suferință și năucit de furie, tânărul trase spada și-o omorî pe loc, fără să țină seama de rugămințile femeii. Apoi, de frica ducelui și-a judecății sale, lăsând-o moartă în odaie se duse la Ninetta și, prefăcându-se voios, îi zise:

— Haidem iute pe unde-am hotărât cu Maddalena să te duc, ca nu cumva să încapi iarăși pe mâna ducelui.

Ninetta îi dădu crezare și, cum în teama ei dorea să plece cât mai iute, nu-și mai luă rămas bun de la surioară, ci se porni de îndată la drum cu Folco în toiul nopții. Și cu puținii bani pe care Folco îi luase în grabă, se duseră pe malul mării și se urcară într-o barcă, cu care apoi nimeni nu știe nici până azi unde au ajuns.

A doua zi, Maddalena fiind găsită moartă, se aflară unii care, din pizmă față de Ughetto, se duseră degrabă și îl pârâră ducelui; iar ducele, care o iubise mult pe biata Maddalena, repezindu-se ca ieșit din minți acasă la Ughetto, puse mâna pe el și pe iubita lui și îi sili pe ei - care nu știau încă nimic de cele petrecute, adică de plecarea lui Folco și-a Ninettei - să se învinovățească singuri de moartea Maddalenei. Din care pricină cei doi, temându-se pe drept cuvânt să nu fie osândiți cu moartea, făcură ce făcură și-și cumpărară paznicii cu niște bani pe care anume și-i ascunseseră acasă ca să și-i aibă la nevoie. Apoi, cu dânșii dimpreună, fără să-și poată lua în graba aceea mai nimic dintr-ale lor, urcându-se într-o barcă, fugiră peste noapte la Rodos, unde apoi trăiră, dar nu prea multă vreme, în sărăcie și mizerie.

Iată așadar la ce i-a dus pe ei și pe ceilalți mânia oarbă a Ninettei și dragostea lui Restagnone.

POVESTEA A PATRA

Gerbino, calcând făgăduința dată de regele Guiglielmo, bunicul lui, atacă o corabie a regelui din Tunis, ca să-i răpească în silă pe una din copile; fata e omorâtă de cei de pe corabie, Gerbino îi omoară pe ucigașii ei și-n cele de pe urmă e omorât și el.

După ce-și isprăvi povestea, Lauretta rămase tăcută, în timp ce toți ceilalți se tânguiau ei în de ei de jalea îndrăgostiților, învinuind care mânia cea oarbă a Ninettei, care una, care alta, până când regele, parcă trezit din gânduri grele și adânci, își ridică obrazul și îi făcu semn Elisei să spună mai departe. Iar dânsa începu smerită:

— Plăcute doamne, mulți sunt aceia care cred că dragostea se aprinde în noi numai și numai din priviri și ca atare își bat joc de toți ceilalți care socotesc că poți să te îndrăgostești și numai după auzite; dar eu, prin istorioara pe care am de gând s-o spun, am să vă dovedesc, și încă limpede de tot, ce mult se înșală aceștia și din cuprinsul ei o să vedeți nu numai de ce-i în stare faima - căci tinerii din basmul meu nu s-au văzut nicicând - dar veți vedea de asemenea și ce cumplită moarte le-a rânduit la amândoi.

Guiglielmo al doilea, regele Siciliei, după câte spun sicilienii, a avut doi copii: un băiat pe nume Ruggieri și-o fată pe nume Gostanza. Ruggieri, murind înaintea părintelui său, lăsă pe urma lui un băiețaș, pe care îl chema Gerbino și care, crescut cu grijă de bunic, în scurtă

vreme se făcu o frumusețe de băiat, vestit prin vitejia lui și multa-i curtenie. Renumele băiatului, trecând hotarele Siciliei și colindând pământul, ajunse și în Berberia, care la vremea aceea plătea tribut Siciliei, unde se lăți ca focul. Și acolo, faima vitejiei și-a curteniei lui Gerbino ajunse printre alții și la urechea unei fete de-a regelui din Tunis, care, pre câte povesteau toți cei care o văzuseră, era poate făptura cea mai frumoasă și mai mândră din câte zămislise firea, cea mai aleasă întru deprinderi și cu o inimă de aur. Or, fata asta, care sta și asculta cu drag povești despre viteji, adăposti în gând și suflet minunile de vitejie înfăptuite de Gerbino cu atâta dragoste, încât, cercând să și-l închipuie cum arăta aievea, se îndrăgosti de el cu patimă și, drept aceea, cu mai mult drag decât oricine vorbea de el și-i asculta pe ceilalți vorbind despre el. Pe de altă parte faima fetei și-a frumuseții ei, purtată dintr-o țară într-alta, pătrunse și-n Sicilia și nu degeaba ajunse pân' la urechea lui Gerbino, vărsându-i bucurie în suflet; căci după cum copila se îndrăgostise de băiat, la fel se îndrăgosti și dânsul de copilă. Și dornic cum era s-o vadă, până să-i iasă în cale prilej cinstit de a-i cere bătrânului să plece în Tunis, se tot rugă de prietenii care plecau acolo să facă fel și chip numai să-i spuie fetei că el o îndrăgește în taină și să-i aducă vești la întoarcere de la iubită. Or, unul dintre solii aceștia, punând la cale treaba cu multă dibăcie, făcu pe negustorul și sub cuvânt că-i duce fetei să vadă niște giuvaeruri, mărturisindu-i dragostea ce i-o purta Gerbino, îi spuse că el însuși, cu toate ale lui, i se așterne la picioare. Fata primi voioasă și solul și solia și, răspunzându-i că-l iubea și dânsa pe Gerbino cu aceeași dragoste, îi trimise, drept mărturie a celor spuse, unul din cele mai frumoase giuvaeruri ale ei. Gerbino primi darul cu nesfârșită bucurie și printr-același sol îi scrise în mai multe rânduri și îi trimise daruri scumpe, înțelegându-se cu ea să-și lege viețile împreună, de soarta le-ar fi hărăzit și bucuria aceasta.

Într-acestea, cum povestea se cam tărăgăna, iar fata cu Gerbino ardeau de dragoste și dor, se întâmplă ca regele din Tunis să o mărite pe copilă după regele din Granada. De care lucru dânsa se întristă din cale-afară, gândindu-se că măritișul, nu numai c-o ducea departe, cale de mii de poște de dragul ei, dar pe deasupra o și înstrăina de el aproape pe de-a-ntregul; de aceea, dacă ar fi putut, ea bucuroasă ar fi fugit din casa părintească și s-ar fi dus la el, numai și numai ca să scape de toată treaba asta. Pe de altă parte, tânărul, prinzând și el de veste, se chinuia sărmanul nu mai puțin decât copila și-și frământa adesea mintea ca să găsească un mijloc de-a o răpi cu sila, de s-ar fi întâmplat să plece la bărbatul ei pe mare.

Ci regele din Tunis, aflând niscaiva zvonuri despre iubirea lui Gerbino și hotărârea lui, cum se temea de el, știindu-l puternic și viteaz, când veni vremea să-și pornească fata la drum pe mare, trimise vorbă regelui Guiglielmo și-i spuse că de treaba asta n-avea de gând să se apuce decât cu încredințarea lui că nici Gerbino și nici alții, plătiți de el, nu s-ar fi pus să îi ație calea. Regele Guiglielmo, care era bătrân și n-auzise nici o vorbă despre iubirea lui Gerbino, fără să-și poată închipui că din această pricină i se cerea făgăduința, cu dragă inimă o dădu și-n semn de legământ îi trimise regelui din Tunis o mănușă. Acesta, după ce primi făgăduința regelui, porunci să i se pregătească în portul Cartaginei o corabie mare și frumoasă, înzestrată cu toate cele de trebuință acelora ce aveau să plece, împodobită și gătită ca să-și trimită fata cu dânsa în Granada; apoi se puse să aștepte vreme potrivită călătoriei. Fata, care știa de toate astea, trimise la Palermo pe ascuns un slujitor și-i porunci să dea binețe frumosului Gerbino din partea ei și apoi să-i spuie că ea urma să plece foarte curând către Granada; de aceea, zicea fata, acu avea prilejul să-i dovedească de era cu adevărat așa viteaz cum îi mersese vestea și de-o iubea atâta pe cât i se spusese. Trimisul își făcu solia și apoi se întoarse iar la

Tunis. Gerbino, auzind ce vorbă îi trimite fata și știind că regele Guiglielmo, bunicul său, în treaba asta își dase vorba drept zălog, nu mai știa, sărmanul, nici dânsul ce să facă; totuși, mânat de dragoste și înțelegând prea bine cuvintele copilei, de teamă să nu-i pară laș, se duse la Mesina, unde, încărcând cu arme și oameni curajoși două galere iuți, porni cu ele spre Sardinia pe unde bănuia c-avea să treacă corabia fetei. Și bănuiala lui se dovedi întemeiată, căci la vreo câteva zile după aceea corabia, mânată de un vânt ușor, trecu nu prea departe de locul unde el se așezase s-o pândească. Când o văzu, Gerbino se întoarse către ai săi și le grăi astfel:

— Băieți, dacă sunteți cu adevărat așa de vrednici precum vă socotesc, nu cred să fie printre voi vreunul care să nu știe ce-i dragostea, fără de care, după credința mea, nu-i muritor să poată ajunge la bine ori la fericire; și, dacă ați fost și voi îndrăgostiți vreodată sau sunteți încă, veți pricepe lesne focul care mă arde. Iubesc și dragostea m-a împins să vă aduc aicea. Iubita mea e pe corabia care plutește în fața voastră și care, pe lângă ținta tuturor dorurilor mele, mai duce și-o grămadă de bogății pe dânsa; or, toate aceste bogății vor încăpea pe mâna voastră, dacă veți fi viteji și veți lupta cu bărbăție. De pe urma izbânzii eu nu-mi doresc în parte decât un singur lucru: femeia pentru care am pus mâna pe arme; restul să fie tot al vostru, chiar de pe-acum. Haidem, băieți, să dăm năvală pe corabie, că Dumnezeu, care-i cu noi, nu-i slobozește vânt prielnic și parcă anume o ține în loc.

Cuvintele frumosului Gerbino se dovediră de prisos, căci cei ce-l însoțeau, dornici de pradă cum erau, se și vedeau în gândul lor făcând ce-i îndemna Gerbino. Drept care, încuviințând cu toții într-un glas îndemnurile lui, suflară în trâmbiți, iar apoi, luându-și cu ei armele, lăsară vâslele în apă și ajunseră corabia. Cei ce se aflau pe dânsa, văzând din depărtare galerele venind, cum nu puteau mișca din loc, se pregătiră de apărare. Gerbino, ajungând corabia,

porunci printr-un om de-al său să-i fie aduși stăpânii ei, de nu voiau încăierare. Saracinii, după ce aflară cine sunt și ce voiau să facă, răspunseră că-s atacați împotriva cuvântului pe care regele și-l dase; și drept dovadă le arătară mănușa regelui Guiglielmo, zicând că n-au de gând să se predea altfel decât prin luptă dreaptă și nici să dea altminteri nimic de pe corabia lor. Gerbino, care într-acestea zărise fata stând la pupă și își dăduse seama că e de mii de ori mai mândră decât și-o închipuise el, se înflăcără la suflet mai aprig ca înainte și, când i se arătă mănușa, răspunse că acu deodată, cum n-avea șoimi pe-acolo, n-avea ce face c-o mănușă[31]; drept care, dacă nu voiau cu nici un chip să-i deie fata, puteau să înceapă de pe acum să-și ascută armele. Și fără a aștepta mai mult porniră să arunce și dintr-o parte și din alta cu pietre și săgeți și se luptară într-acest chip din zori și până-n noapte în paguba ambelor părți.

În cele de pe urmă însă, văzând Gerbino că izbânda nu se alege așa ușor, luă o bărcuță adusă anume de dânșii din Sardinia și dându-i foc o împinse din spate cu galerele până ce ajunse la corabie. Saracinii, văzând una ca asta și pricepând că-s nevoiți să moară ori să se predea, luară pe fata regelui care plângea într-un colț, o duseră pe punte și apoi, chemându-l pe Gerbino, sub ochii lui o înjunghiară - în timp ce fata, biata, cerea îndurare și ajutor - și, azvârlind-o în mare, strigară către dânsul:

— Acuma poți s-o iei; ți-o dăm așa precum putem și așa precum credința ta s-a învrednicit de dânsa!

Gerbino, când văzu de ce cruzime sunt în stare, căutându-și parcă anume moartea, se trase spre corabie, fără să-i pese nici de pietre, nici de săgeți; și cățărându-se pe ea, în ciuda celor mulți care-i ședeau în cale - precum se azvârle un leu flămând într-o cireadă de juninci și, sfâșiind ici una și colo alta, își potolește cu colții și ghearele întâi

[31] La vânătorile cu șoimi, vânătorul avea în mâna pe care purta pasărea o mănușă de piele (n. t.).

mânia și apoi foamea - se repezi mânios și, înjunghiind cu spada în dreapta și în stânga, făcu prăpăd în jurul lui. Și fiindcă focul se întețea pe punte, puse oamenii să ieie din corabie ce mai putea fi luat, ca să le închidă gura, și apoi se coborî și el, cu sufletul zdrobit de această jalnică izbândă. Pe urmă, poruncind să fie scos din mare trupul neînsuflețit al preafrumoasei fete, după ce-o plânse îndelung, cu lacrimi nesfârșite, se întoarse în Sicilia și-o îngropă cu mare cinste în Ustica, o insuliță în dreptul orașului Trapani, de unde apoi se întoarse acasă mâhnit ca nimeni altul.

Regele din Tunis, aflând de cele întâmplate, trimise în Sicilia soli îmbrăcați în negru, ca să se plângă regelui că nu-și ținuse vorba dată. Și solii îi povestiră cum se întâmplase fapta. Drept care regele, mânios, văzând că nu poate nicicum tăgădui dreptatea (pe care solii i-o cereau), puse să-l prindă pe Gerbino; și, cum nici unul dintre sfetnici nu se afla în preajma lui ca să-i întoarcă gândul de la o faptă ca aceasta, îl osândi el însuși la moarte, poruncind călăului să-i taie capul acolo, în fața lui, cu gând că e mai bine să se lipsească de nepot, decât să fie socotit drept rege fără cuvânt.

Și uite așa, de azi pe mâine, într-acest chip nenorocit, fără să guste barem din roadele iubirii lor, s-au prăpădit de moarte rea cei doi îndrăgostiți, așa precum v-am povestit.

POVESTEA A CINCEA

Frații Lisabettei îi omoară ibovnicul, care-i apare apoi în vis și-i spune unde e îngropat. Fata îi dezgroapă capul pe ascuns, îl pune într-o glastră cu busuioc și plânge peste el în fiecare zi, până ce frații îi iau glastra; nu după multă vreme fata se stinge de durere.

Isprăvindu-și Elisa povestea, pe care regele o lăudase abia din vârful buzelor, i se porunci Filomenei să spună mai departe. Iar dânsa, înduioșată foarte de moartea lui Gerbino și a iubitei lui, oftă o dată cu durere și pe urmă începu așa:

— În istorioara mea, gingașe doamne, nu e vorba de prinți și de prințese, ca în povestea Elisei; cu toate acestea însă, cuprinsul ei - de care mi-am adus aminte fiindcă se pomenea mai adineauri de Messina, pe unde s-a întâmplat nenorocirea aceea - e tot atât de trist și tot atât de jalnic.

La Messina trăiau pe vremuri trei tineri frați, negustători tustrei, rămași cu multă avere după moartea părintelui lor, care fusese de fel din San Gimignano; și frații aceștia aveau o soră, pe nume Lisabetta, fată frumoasă și de treabă, pe care, nu se știe cum și din ce pricină anume, n-o măritaseră încă. Acum, ca negustori ce se aflau a fi, frații țineau într-o prăvălioară de-a lor pe un tânăr de prin Pisa, pe care îl chema Lorenzo și care se îngrijea de toate treburile lor, ca unul ce le-avea pe mână. Și de băiatul ăsta, care era frumos și chipeș, Lisabetta, care-l văzuse nu

o dată, se îndrăgosti peste măsură. Lorenzo, dându-și seama cu vremea că-i e drag, lăsă deoparte fetele cu care se ținea și începu și el să se gândească doar la dânsa, Or, într-acestea treaba se petrecu astfel, încât, plăcându-se ei doi deopotrivă, pân' la urmă, nu după multă vreme, punându-se la adăpost că să nu-i afle ceilalți, făcură ceea ce doreau mai mult ca orișice să facă. Și petrecând așa, în multă desfătare și mare bucurie, nu se păziră îndeajuns și într-o noapte, pe când fata mergea acasă la Lorenzo, cel mai mare dintre frații ei o văzu fără ca ea să-și deie seama. Fratele, om cu scaun la cap, deși se necăji destul de cele ce aflase, nu spuse nimănui nimic și până-n zori, sărmanul, se frământă de unul singur, muncit de fel și fel de gânduri. Dar când se lumină de ziuă, le povesti și celorlalți frați ce aflase în legătură cu Lisabetta și Lorenzo; de aceea, câteșitrei, după ce chibzuiră bine - pentru că nu cumva să se aleagă cu rușinea, ei ori surioara lor - se hotărâră să nu spuie la nimenea nimic și nici să nu se arate c-ar ști ceva despre aceasta, până ce nu s-ar fi ivit o vreme potrivită, la care, fără pagubă sau rușinare pentru ei, să poată să se spele cât mai curând de ocara aceasta. Purtându-se dar ca atare, râzând și povestind ca și altădată cu Lorenzo, într-o zi, prefăcându-se toți trei că vor să meargă să petreacă afară din oraș, îl luară pe băiat cu ei; și ajunși pe un loc pustiu și neumblat de oameni, simțindu-se la largul lor, îl omorâră pe Lorenzo, care nici gând n-avea să se păzească chiar de ei, și-l îngropară astfel, încât să nu-și dea nimeni seama că-i un mormânt acolo. Apoi, întorși iar la Messina, lățiră vorbă în tot orașul că-l trimiseseră aiurea cu treburi de-ale lor, și lumea le dădu crezare, căci obișnuiau adeseori să-l mâne încoace și încolo.

Cum tânărul nu mai venea, și Lisabetta își întreba mereu frații de dânsul, căci întârzierea lui o chinuia nespus, se întâmplă ca într-o zi, în vreme ce întreba de el cu multă stăruință, unul din frați să-i zică:

— Da' ce-nseamnă asta? Ce-ai de împărțit tu cu Lorenzo,

de întrebi așa de des de el? Să știi că dacă nu te astâmperi, om ști noi să-ți răspundem așa cum ți se cade.

Văzând așa, sărmana fată, îndurerată și mâhnită, temându-se fără să știe nici ea de ce, își puse lacăt gurii și noapte după noapte porni să-l cheme pe Lorenzo, rugându-se frumos de el să vie cât mai iute; iar uneori, vărsând potop de lacrimi, se tânguia amarnic că șade atâta vreme departe între străini, lăsând-o singurică; și nu putea cu nici un chip să-și afle alinare.

Într-o noapte în care, după ce-și plânse multă vreme iubitul care nu da Domnul să vie o dată înapoi, o biruise somnul așa plângând și adormise, Lorenzo îi apăru în vis, galben la față, răvășit, cu straiele muiate-n sânge și toate sfârtecate, și se făcea că-i zice:

— Iubita mea, tu zi și noapte mă chemi întruna înapoi și te mâhnești că nu mai vin, învinuindu-mă cu asprime prin lacrimile tale; dar află că de întors nu mă mai pot întoarce, căci frații tăi m-au omorât când m-ai văzut ultima oară.

Și după ce îi spuse locul unde era îngropat, o rugă să nu-l mai cheme și să nu-l mai aștepte; apoi pieri din fața ei.

Fata, trezindu-se din somn și dând crezare visului, plânse cu multă amărăciune. Și-a doua zi, sculându-se, cum nu îndrăznea să le spună nimica fraților ei, se hotărî să meargă la locul arătat, ca să se încredințeze că visul n-o mințise. Și căpătând încuviințarea să meargă să se plimbe prin apropierea orașului cu o femeie cumsecade care slujise odinioară la ei și care avea în știință că se iubește cu Lorenzo, se duse într-un suflet până la locul cu pricina și, dând deoparte straiul veșted de frunze care-l coperea, sapă unde văzu că nu-i bătătorit pământul. Și nu sapă prea mult că și dădu de trupul bietului ei ibovnic, de fel schimbat, nici putrezit. Și cunoscu atunci că nălucirea n-o mințise.

Din care pricină, mâhnită ca nimeni alta pe pământ, înțelegând că n-avea rost să șază să-l bocească acolo, rămase îndoită o clipă, fără să știe ce să facă, căci dacă ar

fi putut, cu dragă inimă ar fi luat tot trupul ca să-l îngroape creștinește; dar pricepând că nu-i cu putință să facă una ca asta, desprinse c-un cuțit capul iubitului de trunchi și înfășurându-l într-un ștergar i-l puse slujnicei în poală; apoi după ce azvârli pe restul trupului țărână, fără s-o vadă nimeni, plecă și se întoarse acasă.

Acolo, închizându-se cu țeasta în odaie, plânse deasupra ei amarnic, îndelung, până ce toată bine o limpezi cu lacrimi, pecetluind-o peste tot cu mii de sărutări. Pe urmă, luând o glastră încăpătoare și frumoasă, din cele în care se ține răsad de măghiran ori busuioc, puse înăuntru țeasta, înfășurată în borangic și, presărând pământ deasupra, sădi în el câteva fire de busuioc salernitan, frumos cum nu e altul, pe care nu-l udă nicicând cu altceva decât cu apă de trandafiri, de portocali, ori chiar cu lacrimile ei. Și-așa se obișnuise, încât ședea mereu alături de glastră și-o prăpădea din ochi de dragă, căci glastra adăpostea în ea pe multiubitul ei Lorenzo; și după ce ședea și se uita la ea ceasuri întregi de-a rândul, se apleca deasupra ei și începea să plângă și nu mai contenea până ce nu uda cu lacrimi busuiocul frunză de frunză.

Floarea, fie din grija multă a fetei, fie din pricina țărânei hrănite cu putreziciunea tigvei ascunse într-însa, crescu frumos și înmiresmat, de îți era mai mare dragul. Or, fiindcă fata zi și noapte nu se clintea de lângă dânsa, se întâmplă în mai multe rânduri s-o vază și vecinii, care într-o bună zi, când frații ei se minunau că-i lâncezește frumusețea și ochii par că i se afundă din ce în ce mai mult în cap, le spuseră:

— Noi am văzut, vezi bine, că fata zi de zi tot lângă glastră șade.

Frații, auzind acestea și încredințându-se și ei de cele spuse de vecini, își dojeniră sora. Dar, fiindcă vorba n-ajuta, îi luară glastra pe ascuns. Fata, nemaigăsind-o, se apucă s-o ceară mereu, stăruitor, și, fiindcă nimeni nu i-o da, de atâtea lacrimi și suspine căzu la pat bolnavă și-n

boală ei numai de glastră și iar de glastră se ruga. De care lucru frații ei, mirându-se peste măsură, doriră cu tot dinadinsul să vadă ce se află în glastră; și după ce vărsară pământul de deasupra, dădură peste borangic și înăuntru peste țeasta pe care apa și pământul n-o măcinaseră de tot, și, după chica ei cea creață, văzură că e vorba de țeasta lui Lorenzo. Uimiți și înfricați, nu care cumva să mai afle și alții despre treaba asta, o îngropară iute și apoi, fără un cuvânt, plecară din Messina pe ascuns și - dând a înțelege că-și mută casa într-altă parte - se duseră la Napoli. Iar fata, sărăcuța, plângând și zi și noapte întruna și tot cerându-și glastra, de-atâta plâns muri și acesta fu sfârșitul iubirii ei nefericite. Iar mai apoi, cu vremea, aflându-se povestea ei și colindând din gură în gură, unul făcu un cântec pe care și-azi îl cântă lumea și care începe așa:

Cine-a fost nelegiuitul
Care glastra mi-a furat.

POVESTEA A ȘASEA

Andreuola îl iubește pe Gabriotto; îi povestește un vis de-al ei și el unul de-al lui. Pe urmă Gabriotto, pe neașteptate, îi moare în brațe; în timp ce fata c-o slujnică îl duc acasă la el, sunt prinse de oamenii stăpânirii, cărora Andreuola le povestește întâmplarea. Cârmuitorul orașului vrea s-o necinstească; ea nu se lasă. Tatăl fetei prinde de veste și, fiind ea găsită nevinovată, până la urmă izbutește s-o scape de pedeapsă; dar fata nu mai vrea să trăiască în lume și se călugărește.

Povestea spusă de Filomena plăcu foarte mult doamnelor, căci nu o dată ascultaseră cântecul cu pricina, fără să fi putut afla care era povestea lui, deși întrebaseră pe unii și pe alții. Ci regele, auzind sfârșitul povestirii, îi porunci lui Pamfilo să meargă mai departe pe drumul rânduit, iar Pamfilo grăi:

— Visul din istorioara de adineauri îmi dă prilejul să vă spun o povestire, în care - spre deosebire de visul din povestea Filomenei, în care era vorba despre lucruri întâmplate mai înainte - e vorba despre două visuri care s-au și adeverit, de îndată ce-au fost povestite de cei ce le-au visat. Căci trebuie să știți, prea iubitoare doamne, că nu e om pe lumea asta care să nu viseze în somn tot soiul de năzbâtii; și deși năzbâtiile acestea îți par adevărate numai în timpul somnului, pentru că atunci când te trezești vezi

limpede că numai unele sunt adevărate, altele doar cu putință și-a treia parte cu totul în afară de adevăr, cu toate acestea, zic, se întâmplă adeseori ca ele să se adeverească. Din pricina aceasta mulți dau crezare viselor, punând temei pe ele la fel precum ar pune pe orice lucru văzut aievea și ca atare de pe urma lor se întristează sau se bucură, fiecare după cum socoate că are a se teme ori a nădăjdui de pe urma unui vis. Alții, dimpotrivă, nu cred în nici un vis, până ce nu ajung ei singuri să dea cu capul de necazul mai dinainte prevestit. Eu însă nu-i laud nici pe cei dintâi, nici pe aceștia de pe urmă, căci nici visele nu-s pururi mincinoase, precum nici pururea adevărate. Că sunt și vise mincinoase, oricare dintre noi o știe; dar că mai sunt și vise adevărate, lucrul acesta s-a vădit din istorioara Filomenei și, după cum v-am spus, am de gând să-l dovedesc și prin povestea mea. Căci eu socot că dacă omul trăiește și se poartă așa cum se cuvine, n-are la ce să-i fie frică de visele potrivnice felului său de viață și nici n-are la ce, de dragul lor, să-și părăsească deprinderile cele bune; cât despre visele ce par a fi prielnice ticăloșiei omenești și care îmbărbătează prin semne îmbucurătoare pe cei ce le visează, acestora nu se cuvine să li se dea crezare; după cum nu-i de dat crezare nici celorlalte chiar la toate. Dar să ne întoarcem la poveste.

La Brescia trăia pe vremuri un nobil, pe nume *messer* Negro din Ponte Carraro, care, printre alți copii, avea și o fată, Andreuola, frumoasă coz și tinerică, încă nemăritată, care din întâmplare se îndrăgosti de un vecin de-al ei, pe nume Gabriotto, băiat de neam cam prost, dar plin de însușiri alese și pe deasupra și frumos. Fata, cu ajutorul slujnicei, făcu ce făcu și izbuti până la urmă, nu numai să-i dea de știre tânărului că-l iubește, dar chiar să-l aducă în mai multe rânduri, spre desfătarea amândurora, într-o grădină frumoasă de-a tatălui ei. Și pentru ca nimica, în afară de moarte, să nu le strice bucuria, se cununară în taină. Urmând ei dar într-acest fel a se întâlni pe ascuns,

se întâmplă într-o noapte ca fata să viseze că se afla în grădină cu Gabriotto dimpreună, pe care și-l ținea în brațe spre bucuria lui și-a ei; și-n timp ce petreceau așa, văzu ieșind din trupul lui ceva întunecos și groaznic, o arătare fără formă, și arătarea asta părea că-l ia pe Gabriotto, smulgându-l cu o putere neînchipuită din strânsoarea ei, care nu voia să-l lase, și-l duce apoi pe sub pământ, fără putință pentru ea de a-l mai vedea vreodată. Din care pricină simți în vis atâta suferință și o durere așa cumplită, încât se deșteptă pe dată; și trează fiind, deși se bucură să vază că nu-i nimic adevărat, totuși o prinse frica de ce i se arătase în vis. Iar când în noaptea următoare băiatul vru să vină la dânsa, după obicei, făcu tot ce-i șezu în putere ca să-l oprească de la asta; în cele de pe urmă însă, văzând că stăruie prea mult, îl primi totuși în grădină în noaptea următoare, ca nu cumva să intre la alte bănuieli. Și după ce culeseră o mulțime de trandafiri albi și roșii, căci era tocmai vremea lor, se așezară amândoi la picioarele unei fântâni cu ape limpezi, de toată frumusețea, care se afla în grădină. Acolo, după ce se desfătară și-și petrecură multă vreme, Gabriotto o întrebă pe fată de ce c-o zi înainte nu se învoise să-l primească. Andreuola îi spuse toată împrejurarea cu visul ce-l visase și teama care o cuprinsese din pricina arătării. Gabriotto, auzind-o, începu să râdă și-i spuse că-i mare prostie să dai crezare viselor, căci ele ți se arată ori fiindcă ai mâncat prea mult, ori fiindcă n-ai mâncat destul și că deșertăciunea lor e zilnic dovedită; apoi adăugă:

— Dacă ar fi fost să mă iau și eu după vise, nici n-aș mai fi venit astăzi; nu atât din pricina visului pe care l-ai visat tu, cât din pricina unuia pe care l-am visat și eu în aceeași noapte; se făcea că mă aflam la vânătoare într-o pădure plăcută și frumoasă și că prinsesem o căprioară așa de dulce și de blândă cum n-a mai fost pe lume; părea mai albă ca zăpada și atât de prietenoasă, încât curând de tot nu se mai dezlipi de loc de lângă mine. Iar mie se făcea că

mi-e așa de dragă, încât, ca să n-o pierd, părea că-i atârnasem în jurul gâtului o zgardă de aur, de care o țineam cu un lănțug tot de aur. Și în vreme ce căprița se odihnea cu capul pe pieptul meu, se arătă, nu știu de unde, o cățea, neagră ca fundul de ceaun, flămândă și din cale-afară de fioroasă la vedere, care părea că vine țintă spre mine, ce nu-ncercam nicicum s-o dau în lături; cățeaua părea că își vârâse botul la mine în piept, în partea stângă și atâta a ros acolo, până ce-a dat de inimă, pe care apoi mi-a smuls-o și s-a tot dus cu ea. Atuncea m-a junghiat așa de crunt durerea, încât m-am deșteptat pe loc și imediat m-am pipăit să văd dacă n-am ceva la piept; dar fiindcă n-am simțit nimic, mi-am râs de mine însumi, fiindcă mă pipăisem ca prostul pe degeaba. Ei, și? Ce va să zică asta? Vise de soiul ăsta, ba chiar mai înfricoșătoare, visat-am cu duiumul eu și totuși de pe urma lor nimica n-am pățit. Lasă-le-n plata Domnului și hai mai bine să petrecem cu dragostea care ne îmbie.

Fata, care era și-așa destul de înfricată de visul ce-l visase ea, se îngrozi și mai vârtos când auzi acestea; dar ca să nu-l mâhnească pe Gabriotto fără rost, făcu tot ce putu ca să-și ascundă teama. Și-n timp ce petrecea cu el, îmbrățișându-l și sărutându-l din când în când și fiind și ea la rândul ei îmbrățișată și sărutată de băiat, cum se temea fără să știe de ce, îl cerceta la față mai des ca altă dată și uneori privea în grădină cu teamă, nu care cumva să vadă răsărind de cine știe unde vreo arătare neagră. Și cum ședeau așa, băiatul oftă o dată din adânc și îmbrățișând-o îi zise:

— Iubito, fă-mi ceva, că mor.

Și zicând astfel se prăbuși în țărână peste verdeața pajiștii.

Fata, văzând ce se petrece, îi trase capul în poală și-i zise lăcrimând aproape:

— Iubitul meu cel dulce, ce ai, spune, ce ai?

Gabriotto însă nu răspunse nimic, ci, lac de apă cum era

și răsuflând cu greutate, nu după multă vreme își dete sufletul, sărmanul.

Oricine își poate închipui ce dureroasă și ce cruntă fu întâmplarea asta pentru sărmana fată, care-l iubea mai mult ca orișice pe lume. De aceea, după ce îl plânse cu nesfârșite lacrimi și îl chemă zadarnic, de-atâtea și de-atâtea ori, văzând că-i mort de-a binelea, căci peste tot îl cercetase și îl aflase rece din cap până în picioare, neștiind ce să mai facă și nici ce să mai zică, așa mâhnită cum era, și plânsă, și speriată, porni să-și cheme servitoarea, care-i știa iubirea, și-i povesti toată întâmplarea și jalea care o copleșise. Apoi, după ce se jeluiră amândouă o bucată de vreme, udând cu lacrimile lor obrazul neînsuflețit al bietului Gabriotto, fata îi spuse slujnicei:

— Pentru că Domnul mi l-a luat, eu nu mai vreau să mai trăiesc; dar până a nu mă omorî, aș vrea să facem astfel, încât și cinstea mea, și dragostea ce ne-a legat să fie pururea ferite de gura lumii. De asemenea doresc ca trupul lui, din care sufletu-i ales și-a luat pe veșnicie zborul, să fie îngropat creștinește.

Slujnica îi zise atunci:

— Copila mea, nu zi așa, nu zi că vrei să te omori; căci dacă ți-a fost scris să-l pierzi aici, pe lumea asta, dacă-ți pui capăt zilelor, îl pierzi desigur și dincolo pe cealaltă lume, fiindcă ai să fii zvârlită în iad, pe unde sunt încredințată că n-are ce căuta sufletul lui cel bun, căci el săracu-n viață a fost băiat de treabă. Mai bine ar fi să-ți faci curaj și să te apuci cu rugăciuni, cu slujbe și pomeni să te îngrijești de el, căci cine știe, se prea poate să aibă lipsă și de asta, de-o fi păcătuit cumva cu vreun păcat mai mititel. Cât despre îngropăciune, putem să-l îngropăm ușor chiar în grădina asta și nimeni n-o să afle, căci nimenea nu știe că el venea aici. Ori, dacă nu-ți convine, atunci să-l scoatem din grădină și să-l lăsăm afară în stradă; că mâine în zori va fi găsit și va fi dus acasă, iar mai pe urmă ai săi se vor griji ei singuri să-i facă îngropăciune.

Fata, deși plângea întruna și era amărâtă ca vai de capul ei, ascultă totuși sfaturile slujnicei; dar, fără a lua în seamă câte-i spusese la început, răspunse îndemnului din urmă zicând:

— Ferit-a Dumnezeu să rabd una ca asta! Cum el, pe care l-am iubit atâta și care mi-a fost și soț, să fie îngropat ca un câine ori părăsit pe caldarâm? Har Domnului c-a avut parte de lacrimile mele barem și, întrucât îmi stă-n putere, o să aibă parte și de jalea și lacrimile alor săi. Mă și gândesc cam cum să facem.

Și zicând astfel, trimise slujnica degrabă după o bucată de mătase pe care o avea într-un sipet. Iar după ce i-o aduse, întinse vălul de mătase pe jos și așeză deasupra trupul lui Gabriotto, punându-i capul pe-o perniță. Apoi îi închise ochii și gura, fără a conteni cu plânsul nici o clipă, și după ce-i făcu din trandafiri o cununiță și-i acoperi tot trupul cu florile culese de amândoi în noaptea aceea, îi zise servitoarei:

— De aicea până la el acasă nu-i mult; de aceea, amândouă, așa cum l-am acoperit, l-om duce până acolo și l-om lăsa în fața porții. Curând s-o lumina de ziuă și atunci or să-l găsească; și chiar dacă aceasta nu va însemna o mângâiere pentru ai lui, mie, în poala cui și-a dat sfârșitul, îmi va aduce bucurie.

Zicând astfel, se aruncă din nou de gâtul lui și multă vreme hohoti pierdută în durerea ei. În cele de pe urmă însă, cum slujnica o tot grăbea, căci se crăpa de ziuă, se ridică de jos și, luându-și de pe deget inelul ei de cununie, i-l puse în deget tânărului, zicându-i printre lacrimi:

— Iubitul și stăpânul meu, dacă sufletul tău mai poate să vadă acum lacrimile mele, ori dacă de pe urma lui rămâne în trupurile noastre măcar și-o umbră de simțire, privește cu blândețe și dragoste ultimul dar; al celei care în viață ți-a fost așa de dragă.

Și, zicând astfel, se prăbuși iar peste el, fără simțire, ca o moartă; dar după câtva timp, trezindu-se, se ridică și,

apucând cu slujnica bucata de mătase pe care zăcea mortul, ieșiră din grădină și-o luară către casa lui.

Dar cum mergeau așa, niște ostași de-ai stăpânirii, care din întâmplare tocmai la ceasul acela umblau după un bucluc pe acolo, dădură peste ele și le înhățară cu mort cu tot. Andreuola, recunoscându-i cine sunt, dornică cum era de moarte, le spuse fără înconjur:

— Știu cine sunteți și-mi dau seama c-aș încerca zadarnic să fug din calea voastră: sunt gata, dar, să merg cu voi la scaunul stăpânirii și-acolo să spun tot; dar nu cumva să mă atingeți, fiindcă m-arăt ascultătoare, sau să îndrăzniți să puneți mâna pe mort, c-atuncea eu voi fi aceea care-am să vă pârăsc pe voi.

Drept care, fără a fi atinsă, cu mort cu tot ajunse la palatul stăpânirii. Și auzind cârmuitorul orașului ce se întâmplase, se ridică în picioare și, poruncindu-i fetei să vină în odaia lui, o iscodi cum se întâmplase povestea cu omorul. Apoi puse niscaiva doctori să caute dacă omul murise de otravă sau de altceva; doctorii răspunseră cu toții că nu murise de otravă, ci că i se spărsese o bubă în preajma inimii și dânsa îi înecase răsuflarea. Judele, auzind acestea și dându-și seama că copila era aproape fără vină, se strădui să-i dovedească că-i gata a-i da degeaba ce nu putea să-i vândă și-i zise că dacă se învoia să-i facă pofta lui, ar fi scăpat-o de pedeapsă; dar când văzu că vorba nu-i folosește la nimic, nesocotind cu totul buna-cuviință și omenia, trecu la fapte cu de-a sila. Andreuola însă, aprinsă de mânie și întărită în puteri, se apără cu bărbăție, zvârlindu-l înapoi cu vorbe de ocară.

A doua zi, aflând și *messer* Negro de cele întâmplate, îndurerat de moarte, se duse la palat cu o mulțime de prieteni de-ai săi; și acolo, după ce află chiar din gura cârmuitorului cum se întâmplase treaba, se jelui, sărmanul, cerându-și înapoi copila. Cârmuitorul însă, gândindu-se c-ar fi mai bine s-o ia înaintea fetei și să se învinovățească singur de silnicia săvârșită, lăudă

statornicia Andreuolei și apoi mărturisi și cele ce făcuse, minținд că-n felul ăsta se chibzuise doar s-o pună la încercare; drept care, văzându-i tăria sufletească, se îndrăgostise așa de mult de ea, încât - dacă-i era pe voie lui, care-i era părinte, precum și ei - el bucuros s-ar fi însurat cu dânsa, deși întâia oară fusese măritată c-un om de rând.

Pe când cei doi vorbeau astfel, Andreuola fu adusă în fața părintelui ei și când îl văzu i se aruncă în față și-i zise plângând:

— Tată, socot să nu mai trebuie să-ți povestesc ce-am cutezat să fac și ce nenorocire s-a abătut asupra mea, căci sunt încredințată că mi-ai aflat povestea; de aceea vin acum cu multă umilință și-ți cer iertare c-am greșit și fără știrea dumitale m-am măritat cu cel pe care l-am iubit mai mult. Nu-ți cer să-mi dăruiești iertarea pentru a scăpa cu viață, ci pentru ca să mor drept fiică a dumitale și nu drept o dușmancă.

Și zicând așa, căzu plângând la picioarele lui. *Messer* Negro, ca om împovărat de ani și blând la suflet ce era, auzind aceste cuvinte, începu să plângă și plângând își ridică copila cu dragoste de jos și-i zise:

— Fata mea, mi-ar fi fost mult mai drag să te știu măritată c-un om pe care eu ți l-aș fi ales, deși, chiar dacă l-ai fi luat după placul inimii tale, m-aș fi împăcat și cu asta și l-aș fi îndrăgit și eu; dar ceea ce mă doare e prea puțina încredere pe care mi-ai vădit-o ținându-te într-ascuns de mine și mai cu seamă faptul că l-ai pierdut mai înainte să aflu și eu despre asta. Dar dacă așa a fost să fie, măcar acuma după moarte să facem pentru el tot ceea ce în viață, eu - spre mulțumirea ta - cu dragă inimă aș fi făcut, cinstindu-l ca pe un ginere.

Și, întorcându-se către feciorii săi și către rubedeniile care-l însoțeau, le porunci să-i rânduiască lui Gabriotto o înmormântare vrednică de toată cinstea.

Între acestea, toate rudele tânărului, care aflaseră

întâmplarea, se adunaseră la palat și dimpreună cu ele mai tot norodul din oraș, atât bărbați, cât și femei. Și după ce așezară mortul în mijlocul curții, pe bucata de mătase în care-l învelise fata, cu trandafirii ei în jur, îl plânseră pe locul acela, nu numai Andreuola și rudele lui Gabriotto, ci mai toate femeile care se aflau de față și chiar și mulți dintre bărbați; apoi, nu ca un om de rând, ci ca un nobil fu îngropat, căci din palatul stăpânirii și până la locul îngropăciunii fu purtat pe umeri cu mare cinste și alai de cei mai de vază cetățeni ai orașului.

La vreo câteva zile după aceea, cum cârmuitorul orașului se ținea de capul lui *messer* Negro să-i deie fata de nevastă, acesta îi spuse fetei; ea însă nici nu vru să audă de una ca aceasta; ci cu învoirea lui intră într-o mănăstire vestită prin sfințenia ei, unde se călugări cu slujnica împreună, și apoi într-acel sfânt lăcaș trăiră amândouă ani cu cinste și evlavie.

POVESTEA A ȘAPTEA

Simona îl iubește pe Pasquino; stau amândoi într-o grădină; Pasquino își freacă dinții c-o frunză de salvie și moare; Simona este prinsă și, vrând s-arate judelui cum a murit Pasquino, își freacă dinții c-o frunză de salvie și moare și ea.

Pamfilo își isprăvise povestea, când regele, fără s-arate barem nici cât de cât că-i pare rău de biata Andreuola, privind-o pe Emilia, îi făcu semn că i-ar plăcea să spuie dânsa mai departe. Drept care, fără de zăbavă, Emilia începu:

— Dragi prietene, povestea pe care a spus-o Pamfilo mă îndeamnă să vă spun și eu o altă istorioară, care nu seamănă cu a lui prin altceva decât prin faptul că, întocmai ca și Andreuola, și fata din povestea mea și-a pierdut iubitul într-o grădină; dar când fu prinsă și ea, asemeni Audreuolei, nu prin virtute sau curaj scăpă de juzi și judecată, ci printr-o moarte neașteptată. După cum s-a mai spus și într-alte rânduri aici, deși iubirea se adăpostește cu dragă inimă în casele bogaților, nu ocolește totuși nici casele sărmanilor, ba dimpotrivă uneori cu atâta strășnicie și-arată fața în ele, încât și cei săraci ajung să tremure de ea ca de un stăpân atotputernic, cum tremură bogații. Și adevărul acesta, chiar dacă nu pe de-a-ntregul, se va vădi în bună parte în povestirea mea, cu care am să mă întorc cu drag în orășelul nostru, de care azi, vorbind de una și

de alta și colindând pământul, ne-am cam îndepărtat.

Trăia dar, la Florența, și nu-i prea mult de atunci, o fată tare frumușică și, pentru starea ei, bine-crescută și drăguță, copila unui om sărac, pe care o chema Simona; și, deși era nevoită să-și câștige cu mâinile pâinea cea de toate zilele, trăind din torsul lânii, cu toate acestea nu era așa săracă în simțiri, încât să nu cuteze a face loc iubirii în gândurile ei. Și dragostea - sub chipul și cuvântul dulce al unui tânăr oarecare, băiat de rând și el, care umbla să împartă lâna la tors pentru stăpânul lui de meserie postăvar - de multă vreme îi da târcoale, părând că vrea cu tot dinadinsul să i se cuibărească în suflet. Iar fata, dându-i adăpost sub prea plăcuta înfățișare a tânărului ce-o iubea și căruia îi zicea Pasquino, tânjea muncită de dorințe, fără a se încumeta să facă un pas înainte; și-așa, torcând de zor, cu fiecare scul de lână pe care-l învârtea pe fus, mii de suspine slobozea, mai arzătoare decât focul, gândindu-se la tânărul care-i dăduse lâna. Băiatul, pe de altă parte, văzând așa deodată neostoită grijă față de lâna meșterului, i-o tot cerea Simonei, ca și cum lâna toarsă de ea și doar de ea ar fi slujit la tot postavul pe care meșterul îl țesea. Și-așa, el tot zorind-o și dânsa bucuroasă să știe că-i zorită, se întâmplă că luându-și băiatul inima în dinți și fata dând deoparte și teama și rușinea ce-o copleșeau de obicei, se întâmplă, zic, ca cei doi s-ajungă a-și împărți între ei plăcerile iubirii. Și într-aceste bucurii aflară atâta desfătare, încât nici nu mai așteptau să se poftească întru ele unul pe celălalt, ci gând la gând se întâlneau, poftind deopotrivă.

Așa, urmându-și zi de zi petrecerea și pas cu pas înflăcărându-se mai tare, într-o bună zi Pasquino îi spuse Simonei că tare mult ar fi vrut să facă cumva și să vină într-o grădină anume, unde vroia s-o ducă el, ca să se simtă acolo în largul lor și să petreacă mai la adăpost de bănuieli. Simona se învoi și într-o duminică după-amiază, dându-i a înțelege tatălui ei că vrea să meargă până la

Biserica San Gallo, c-o prietenă de-a sa, pe care o chema Lagina, se duse în grădina unde se învoise să se întâlnească cu Pasquino. Acolo dădu de el, care venise cu un prieten căruia lumea îi zicea Stramba, deși îl chema Puccino; și potrivind la repezeală o dragoste între cei doi, Pasquino cu Simona se traseră mai la o parte să-și vadă de iubirea lor, lăsându-l pe Puccino cu Lagina într-altă parte a grădinii. Pe locul în care se ascunseseră Pasquino cu Simona se afla o tufă mare și frumoasă de salvie; și așezându-se la picioarele ei, după ce se desfătară o bună bucată de vreme împreună, și după ce puseră la cale să se mai întâlnească acolo o dată și să mănânce la iarbă verde, Pasquino, întorcându-se către tufa de salvie, rupse o frunză la întâmplare și începu să-și frece gingiile și dinții cu ea, zicând că salvia îi curăță de minune de tot ce se așază pe ei după mâncare. Și, după ce și-i frecă bine, se apucă iar să vorbească de prânzul cela în livadă. Nu după multă vreme însă se preschimbă la față, curând apoi pierdu vederea și graiul și în scurtă vreme muri ca din senin. Văzând una ca asta, Simona începu să plângă și se porni să strige, chemând pe Stramba și Lagina. Aceștia, alergând degrabă și dând cu ochii de Pasquino - care într-acestea se umflase și era plin pe trup și față de pete vineții - Stramba începu s-o ocărască pe Simona, strigându-i:

— Tu l-ai otrăvit, femeie afurisită!

Și tot țipând la dânsa, făcu atâta tărăboi, încât fu auzit de aceia care locuiau lângă livadă. Aceștia alergară iute să vadă ce se întâmplase și, aflându-l pe Pasquino mort, umflat și vinețit, ba auzindu-l și pe Stramba jelindu-se și învinuind-o pe Simona că-i otrăvise prietenul cu ticluită înșelăciune, cum fata sărăcuța, din pricina durerii părea că și-a ieșit din minți și nu era în stare să scoată nici o vorbă ca să se dezvinovățească, cu toții fură încredințați că Stramba nu mințește și că Simona e vinovată. Din care pricină o luară, și-așa, tot hohotind, o duseră cu ei pân' la palatul stăpânirii.

Acolo, fiind pârâtă de Stramba și de alți doi prieteni de-ai lui Pasquino, Atticciato și Malagevole, care între acestea veniseră și ei de față, un jude se apucă de îndată s-o iscodească pe Simona asupra acestei întâmplări; dar neputând pricepe în ce anume sta înșelăciunea fetei și nici greșeala ei, dori, de față fiind și dânsa, să vadă mortul, locul și felu-n care se întâmplase nenorocirea aceea, căci după spusa fetei nu înțelegea prea mare lucru. Punând s-o ducă dar, fără de nici o zarvă la locul cu pricina, pe unde încă mai zăcea trupul sărmanului Pasquino umflat precum o bute, și apoi venind și el acolo, mirându-se de mort, o întrebă pe fată cum se întâmplase treaba. Fata se apropie de salvie și după ce-i mărturisi toată povestea de la capăt, ca să priceapă judele mai limpede întâmplarea, făcu și ea ca și Pasquino și se apucă să-și frece dinții c-o frunză din aceeași tufă. Și atunci - în timp ce Stramba, cu ceilalți prieteni și tovarăși ai lui Pasquino își băteau joc de față cu judecătorul de vorbele Simonei, zicând că-s baliverne, și ca atare, înverșunați, tot mai amarnic o pârau, cerând să fie pedepsită cu rugul pentru fapta ei din cale-afară de mârșavă - Simona, biata, care ședea ca aiurită din pricina durerii pe care o pătimise prin moartea lui Pasquino, cât și de frica rugului cu care Stramba și ceilalți cereau să fie osândită, fiindcă-și frecase dinții cu salvie, păți și ea la fel ca și Pasquino și-și dete sufletul, sărmana, sub ochii uluiți ai tuturor celor de față.

O, suflete ferice, care ați avut norocul să vi se stingă viața și dragostea într-aceeași zi! Și poate și mai fericite, dacă-n același loc ajuns-ați amândouă! Și pe deplin prea fericite, dacă iubirea-i cunoscută și pe cealaltă lume și voi și acolo vă iubiți cum v-ați iubit aicea! Dar mai presus de orișice, ferice-i sufletul Simonei - după credința noastră, a celor ce-am rămas în viață - căci soarta n-a încuviințat ca nevinovăția ei să cadă pradă mărturiei unor slugoi de postăvari ca Stramba și ceilalți netrebnici de care, ca s-o scape, i-a rânduit aceeași moarte ca și ibovnicului ei,

îngăduindu-i să păsească cu sufletul pe urma lui.

Judecătorul, laolaltă cu ceilalți care se aflau de față, cu totul năucit de cele ce văzuse, rămase multă vreme tăcut și îngândurat, apoi, într-un târziu, mai luminându-se la minte, grăi:

— Pre cât se pare, salvia asta-i otrăvită, deși de obicei ea nu-i otrăvitoare. Dar ca să nu se mai întâmple să vatăme și pe alții, să fie retezată până la rădăcini și azvârlită în foc.

Și așezându-se omul care păzea grădina pe treabă, acolo în fața judecătorului, nici n-apucă măcar să culce tufa la pământ, că pricina din care muriseră cei doi ibovnici se și vădi fără întârziere. Se afla sub tufa aceea o broască uriașă și oamenii se chibzuiră că fără doar și poate suflarea ei otrăvitoare înveninase salvia. Și pentru că nici unul din câți se aflau pe-acolo n-avu curajul să se apropie de broasca de sub tufă, după ce îngrămădiră în jurul ei un vraf de vreascuri, o arseră acolo cu salvie cu tot și în felul acesta isprăvi cumătrul jude cercetarea asupra morții lui Pasquino. Iar mai apoi ibovnicii, așa umflați cum se aflau, fură îngropați de către Stramba, Atticciato, Guccio Imbratta și Malagevole în biserica sfântul Pavel, de parohia căreia din întâmplare țineau.

POVESTEA A OPTA

Girolamo o iubește pe Salvestra; la rugămintea maicii sale el pleacă în silă la Paris, se întoarce și-o găsește pe fată măritată; intră pe ascuns în casa ei și moare lângă dânsa; e dus apoi într-o biserică și acolo moare și Salvestra, întinsă alături de el.

Emilia își isprăvise povestea, când, la porunca regelui, Neifile începu așa:

— Vrednice doamne, după părerea mea sunt unii care socotesc că știu mai mult ca ceilalți oameni - când adevărul e că știu mult mai puțin - și ca atare își închipuie că pot să țină piept cu înțelepciunea lor nu numai sfaturilor bune, dar chiar și firii înseși. De pe urma acestei semeții s-au tras nenorociri cumplite, fără ca niciodată să se fi tras și-un bine. Or, cum din toate cele câte-s firești cea care rabdă mai cu greu povață și împotrivire e dragostea, ca una care prin însăși firea ei ajunge mai degrabă să moară de la sine decât să se oprească din drum la sfatul altcuiva, îmi vine să vă spun povestea unei femei, care încercând, vezi Doamne, să se arate mai deșteaptă, decât era din fire și decât răbda împrejurarea în care se străduia cu dinadins să-și dovedească înțelepciunea, crezând c-are să poată s-alunge cu de-a sila dintr-un suflet de îndrăgostit iubirea pe care poate cerul i-o hărăzise, până la urmă a ajuns să curme o dată cu iubirea și viața fiului ei drag.

Trăia dar, în orașul nostru, precum ne povestesc

bătrânii, un negustor bogat și mare, pe nume Leonardo Sighieri, căruia nevasta îi dăruise un singur fiu, Girolamo pe nume, după a cărui naștere, bătrânul, rânduindu-și cu bună socoteală trebile lui negustorești, se petrecu din viață.

Tutorii lui Girolamo, cu maică-sa împreună, grijiră bine și cinstit averea băiețașului, care, crescând alături de toți copiii de prin vecini, se împrieteni mai tare decât cu orice prunc din partea locului c-o fată, copila unui croitor, de ani la fel cu el. Iar când crescu mai mărișor, deprinderea aceasta se preschimbă într-o iubire atât de trainică și aprinsă, încât băiatul n-avea pace și nici zi bună de la Domnul de n-o vedea pe fată; iar dânsa dinspre partea ei îl îndrăgea bunînțeles cu aceeași dragoste aprinsă. Mama băiatului, aflând despre iubirea aceasta, îl ocărî de multe ori și-l pedepsi; iar când văzu că nu e chip s-o scoată la capăt cu băiatul, se plânse și tutorilor, și socotind că mulțumită averii lui Girolamo avea să facă din coada de câine sită de mătase, le spuse:

— Băiatul ăsta, care n-are barem paisprezece ani, e așa de îndrăgostit de fata unui croitor de prin vecini cu noi, Salvestra după nume, că dacă nu i-o luăm din cale, te pomenești că într-o bună zi se însoară cu dânsa, din care pricină eu una, cât oi trăi, n-o să mai am zi bună de la Domnul; or, dacă s-o întâmpla să vază c-o ia altul, are să piară mistuit de dorul și de dragul ei. De aceea, ca să nu se întâmple o pacoste ca asta, ar trebui să-l trimiteți pe undeva departe, cu treburi negustorești, că, dacă n-are s-o mai vadă, are s-o dea uitării și vom putea apoi să-i facem rost de o nevastă de neam mai bun și mai avută.

Tutorii îi răspunseră că vorba ei era cu cap și că, după puterea lor, aveau să încerce a face întocmai. Chemară dar băiatul la ei la prăvălie și unul dintre dânșii îi zise cu blândețe:

— Băiete dragă, tu ai ajuns destul de mărișor acum și n-ar strica să-ncepi tu însuți să vezi de ale tale; de aceea

mare mulțumire ne-ai face dac-ai merge să stai o vreme la Paris, de unde ai avea prilejul să vezi cum ți se-nvârte averea în afaceri. Unde mai pui c-acolo, văzând atâția oameni de neam, baroni și conți, de care-i plin Parisul, ai să-ți desăvârșești purtarea, învățătura și deprinderile mai bine ca aici, și după ce vei fi învățat cum să te porți în lume, ai să te poți întoarce acasă.

Băiatul ascultă cu luare-aminte cele spuse și apoi răspunse în două vorbe că nici prin gând nu-i trece să plece la Paris, căci socotea că poate sta la fel de bine la Florența ca orișiunde aiurea.

Tutorii, oameni cumsecade, când auziră câte spune, o luară de la capăt, cu alte vorbe ispitindu-l; dar nefiind chip să scoată din gura lui un alt răspuns, se duseră la maică-sa și-i spuseră și ei ce răspundea băiatul. Femeia, supărată foc, nu fiindcă nu vroia să plece, ci fiindcă se încăpățâna în dragostea aceea, îl ocărî ca vai de lume; pe urmă însă, îmbunându-l cu vorbe mieroase, începu să-l mângâie și să-l roage cu blândețe să fie așa de bun și să-i asculte pe tutori; și atâta îi cântă și-i descântă, pân' ce băiatul se învoi să plece, dar numai pentru un an; și într-adevăr plecă.

Ducându-se dar la Paris, îndrăgostit precum era, Girolamo, săracul, fu dus cu, vorba și ținut doi ani de zile acolo. De unde, întorcându-se mai îndrăgostit ca niciodată, o găsi pe Salvestra măritată cu un băiat de treabă, care făcea pânze de cort, și ca atare, bietul, se amărî din cale-afară. În cele de pe urmă însă, văzând că n-are încotro, se chibzui cu orice chip să-și afle pace și alinare; și, iscodind pe unde șade Salvestra, se apucă și el, după obiceiul tinerilor îndrăgostiți, să se învârtească prin fața casei ei, crezând că nici ea nu-l uitase, precum nici el pe dânsa. Dar vezi că treaba sta altminteri de cum își închipuise el; Salvestra îl uitase, de parcă niciodată nu l-ar mai fi văzut sau, chiar dacă-și mai amintea câte ceva de el, se prefăcea că l-a uitat. De care lucru tânărul își dete iute seama și suferi cumplit. Totuși, nu se dădu bătut și încercă în fel și

chip să-i intre iar în suflet; dar când văzu că truda lui nu duce la nimica, se hotărî, cu orice preț, chiar de-ar fi fost să moară, să stea de vorbă cu Salvestra. Și, aflând de la unul din vecinii ei cum e clădită casa, într-o seară, pe când Salvestra cu bărbatul merseră în priveghi la niște megieși de-ai lor, intră pe ascuns în casă și se piti în odaia ei după niște pânze de cort întinse într-un ungher; în locul acela așteptă pân' ce Salvestra cu bărbatul se întoarseră și se culcară; iar când simți că omul doarme, se duse către patul unde văzuse că se culcă femeia și punându-i mâna pe piept îi zise în șoaptă:

— Dormi, iubito?

Salvestra, care nu dormea, fu cât p-aici să țipe, dar tânărul îi zise iute:

— Nu striga, pentru Dumnezeu! Sunt eu, Girolamo al tău.

Fata, auzind ce zice, îi spuse tremurând ca frunza:

— Girolamo, fii bun și pleacă. S-a dus vremea prunciei noastre, când ne puteam iubi în voie; acuma, precum vezi, eu sunt femeie măritată și nu se cade să mă țin sau să mă uit la alt bărbat afară de bărbatul meu; de aceea, ca pe Dumnezeu te rog, fii bun și du-te; că dacă omul meu te aude, chiar dacă n-o fi să se întâmple mai rău, eu orișicum n-am să mai am zi bună alături de el, de unde acuma mă iubește și viețuiesc trai bun și liniștit cu dânsul.

Băiatul, auzind ce spune, simți că-l junghie suferința până-n adâncul inimii; dar în zadar se apucă să-i amintească de trecut, de dragostea lui neștirbită de timp și depărtare, zadarnic împleti în vorbă și rugăminți și făgăduințe, căci tot n-ajunse la nimica. Drept care, dornic fiind să moară, se rugă de ea să-i împlinească barem o ultimă dorință și, drept răsplată a iubirii pe care i-o purtase, să-l lase să se culce alături de ea, cât să se dezmorțească oleacă, căci înghețase așteptând-o. Și îi făgădui să șază liniștit, fără să spună nici o vorbă și fără s-o atingă; iar după ce s-ar fi încălzit, făgădui să plece.

Salvestra, înduioșată, se hotărî să-l lase cu învoiala aceasta. Girolamo se întinse dar, fără s-o atingă, lângă dânsa; și cuprinzând cu gândul iubirea îndelungată pe care i-o purtase, cruzimea ei față de dânsul și pe deasupra și nădejdea pe care și-o pierduse, se hotărî să moară: drept care, ferecându-și suflarea în piept, cu pumnii strânși, fără să scoată o vorbă, muri alături de Salvestra.

După câtva timp femeia, mirată de purtarea lui și fiindu-i frică de bărbat, să nu cumva să se trezească, îi zise:

— Ei, Girolomo, da' nu mai pleci o dată?

Și fiindcă dânsul nu-i răspunse, gândi că adormise, întinse mâna să-l trezească, dar când dădu să-l pipăie, văzu că-i rece gheață și atunci, mirată foarte, prinse a-l mișca mai cu putere și când văzu că nu clintește, în cele de pe urmă își dete seama că e mont. Îndurerată peste poate șezu o vreme așa, fără să știe ce să facă. Apoi, într-un târziu, se chibzui să vază ce-ar fi făcut bărbatul ei într-o atare împrejurare, dacă ar fi fost vorba de alții; de aceea, după ce-l trezi, îi povesti cele întâmplate, dar ca și cum nu el le-ar fi pățit ci altul, și apoi îl întrebă ce-ar fi făcut dac-ar fi fost în locul celuilalt bărbat și dacă dânsa ar fi fost femeia din poveste. Bărbatul îi răspunse că după judecata lui mortul, ar fi trebuit să fie dus acasă, fără de nici o zarvă și apoi lăsat acolo; iar cât despre femeie, ea fiind nevinovată, gândea că-i de prisos să i se aducă vătămare. Atunci Salvestra îi zise:

— Așa să facem și noi.

Și apucându-i mâna i-o întinse peste trupul neînsuflețit al tânărului. Bărbatul năucit se ridică în picioare și, aprinzând o lumânare, fără să mai lungească vorba, îl îmbrăcă pe mort în straiele cu care venise și fără întârziere (în toată treaba asta Salvestra era ajutată de însăși nevinovăția ei) punându-și-l în spate îl duse până la poarta casei în care locuia și îl lăsă acolo.

A doua zi, când oamenii aflară mortul în fața casei, fu zarvă mare în oraș și mai cu seamă maică-sa făcu mai

mare tărăboi; iar după ce fu cercetat pe față și pe dos, fără să i se poată afla nici rană, nici vreo vânătaie, doctorii socotiră că se sfârșise de durere, precum se și întâmplase.

Fu dus deci mortul la biserică și acolo maică-sa, sărmana, cu o mulțime de femei, care rude, care vecine, se apucară să-l bocească, vărsând potop de lacrimi, precum e datina la noi. Și-n timp ce bocitoarele îl jeluiau tot mai vârtos, omul de treabă în casa căruia Girolamo își dăduse duhul, grăi către Salvestra:

— Nevastă, pune-ți o broboadă și du-te la biserică unde a fost dus Girolamo, strecoară-te printre femei și trage cu urechea să vezi ce se vorbește de întâmplarea aceasta; eu am să fac la fel ca tine și într-acest chip om auzi dacă se spune oarece despre noi ori împotriva noastră.

Salvestra, care se înmuiase la suflet, însă prea târziu, se învoi de îndată, ca una care acum dorea și ea să vază mortul, pe care, cât fusese în viață, nici barem c-un sărut nu se gândise să-l mângâie. Și se porni de îndată.

Doamne, cât e de greu să pătrunzi cărările iubirii și, dacă stai să te gândești, ce lucru minunat e acesta! Inima aceea mută, pe care soarta fericită a bietului Girolamo nu izbutise s-o deschidă, o descuie acum nenorocirea lui și deșteptând într-însa văpăile iubirii le preschimbă într-atâta milă, încât de îndată ce Salvestra văzu obrazul mortului, ascunsă sub broboada ei, se strecură printre femei și pân' la mort nu se opri; iar când ajunse acolo, scoțând un țipăt ascuțit, se aruncă deasupra lui, dar n-avu timp să-l scalde în lacrimi, căci de îndată ce-l atinse, așa precum băiatului durerea îi luase viața, la fel i-o luă și ei. Și după ce femeile, fără să știe cine este, o mângâiară, îndemnând-o să se ridice de pe jos, fiindcă Salvestra nu mișca, vrând s-o ridice ele și aflând-o înțepenită, deodată aflară și că e moartă și că era Salvestra. Drept care, toate la un loc învinse de îndoită jale, se apucară să bocească mai tare ca înainte. Iar când această tristă veste se împrăștie printre bărbați, afară din biserică, și ajunse până la urechea

bărbatului Salvestrei, care se afla între ei, sărmanul om plânse îndelung, fără s-asculte nici rugare, nici mângâiere de la alții. Apoi, după ce povesti mulțimii care-i ședea împrejur ce se întâmplase peste noapte și cum murise tânărul, aflară toți pricina morții băiatului și-a fetei și toți se întristară și se mâhniră foarte. Pe urmă o luară pe Salvestra și, după ce-o împodobiră precum e datina la morți, o așezară lângă tânăr pe aceeași năsălie și după ce-i jeluiră îndelungată vreme, îi îngropară la un loc pe amândoi, într-un mormânt; și, dacă-n viață dragostea nu izbutise să-i unească, pe celălalt tărâm moartea îi uni pe veci.

POVESTEA A NOUA

Messer Guiglielmo Rossiglione îi dă nevestei sale să mănânce inima lui *messer* Guiglielmo Guardastagno, omorât de el și iubit de ea; femeia aflând lucrul acesta se aruncă de pe o fereastră, moare și e îngropată împreună cu iubitul ei.

După ce Neifile își isprăvi povestea care stârnise un val de milă în sufletele tovarășilor ei, regele, care nu voia să strice învoiala dată dintru început lui Dioneo, cum fiecare își spusese povestea lui în ziua aceea, începu astfel:

— Preamilostive doamne, îmi vine în minte o poveste, de care - dat fiind că arătați atâta milă pentru dragostea făr' de noroc - vă veți înduioșa desigur nu mai puțin ca de cealaltă, căci în povestea mea eroii nu-s muritori de rând ca în povestea de adineauri și nenorocul lor a fost mai crunt ca al celorlalți.

Trebuie să știți, dar, că-n Provența, pe câte spun cei de pe-acolo, trăiau odinioară doi nobili cavaleri, fiecare cu castele și cu vasali, și dintr-aceștia pe unul îl chema *messer* Guiglielmo Rossiglione, iar pe celălalt *messer* Guiglielmo Guardastagno; or, cum și unul și altul erau viteji și pricepuți în mânuirea armelor, se aveau nespus de dragi și obișnuiau să meargă tot împreună la întreceri, la lupte de-a călare și alte asemănătoare isprăvi cavalerești, la care amândoi purtau aceeași stemă și straie de o culoare. Și, deși fiecare trăia în castelul său, departe unul

de altul ca la vreo zece mile și poate și mai bine, totuși, *messer* Guiglielmo Rossiglione având drept soață o femeie fără pereche de frumoasă și încântătoare, se întâmplă ca celălalt cavaler, *messer* Guiglielmo Guardastagno, să prindă atâta drag de dânsa, cu toată prietenia care-l lega de soțul ei, încât până la urmă, ba dintr-o vorbă, ba dintr-altă, femeia își dete seama și, știindu-l cât e de viteaz, îl îndrăgi și ea cu atâta patimă, încât numai la dânsul se gândea, numai pe dânsul îl dorea și n-aștepta decât s-o roage să-i dăruiască dragostea; și într-adevăr, nu după mult timp dorința îi fu împlinită și nu o dată se întâlniră, iubindu-se cu foc.

Dar, nepăzindu-se îndeajuns, bărbatul ei prinse de veste și se mânie cumplit, schimbându-se dragostea de frate ce i-o purta lui Guardastagno în ură neîmpăcată; știind însă să-și ascundă ura mai bine decât ceilalți doi își ascunseseră iubirea, se hotărî să-l omoare. Or, în vreme ce *messer* Rossiglione urzea aceste gânduri, se întâmplă ca-n Franța să se puie la cale o mare întrecere între cavaleri; dânsul, prinzând de veste, îl înștiință pe Guardastagno și îi trimise vorbă să facă bunătatea să vie pân' la el, ca să se sfătuiască în doi dacă să meargă și-n ce fel. *Messer* Guiglielmo Guardastagno răspunse bucuros că a doua zi fără de greș avea să vie să cineze cu dânsul. Rossiglione, când auzi una ca asta, își zise că venise timpul să-i puie capăt vieții; și-a doua zi, înarmându-se, încalecă însoțit de câțiva credincioși de-ai lui și cale de o poștie departe de castel se opri într-o pădure și se așeză la pândă, știind că pe-acolo duce drumul lui Guardastagno. După ce-l așteptă o vreme, într-un târziu văzu că vine, fără de arme asupra lui, cu două slugi pe urmă și ele neînarmate, ca unul ce nu se gândea să se păzească chiar de el; și când văzu c-ajunge pe locul potrivit, turbat de furie și orbit de gândurile ucigașe, strângând în mână lancea, se aruncă asupra lui, strigând:

— S-a isprăvit cu tine!

Și, zicând astfel, ca fulgerul de iute îi împlântă lancea în coaste.

Messer Guiglielmo Guardastagno, fără să poată face nimica întru apărarea sa și făr' să scoată o vorbă, căzu străpuns de lance și-n scurtă vreme își dete duhul. Slugile lui, fără să știe cine fusese ucigașul, întoarseră caii pe loc și o porniră întins spre castelul stăpânului lor. Rossiglione, sărind degrabă de pe cal, deschise c-un cuțit pieptul lui Guardastagno, și el, cu mâna lui, îi scoase inima din piept, și după ce puse s-o învelească într-un steguț de lance, dădu poruncă unui om din cei ce-l însoțeau s-o ducă până acasă; apoi, după ce porunci să nu cuteze careva să sufle o vorbă despre aceasta, încalecă din nou și, cum afară se înnoptase, se întoarse la castel.

Doamna, care știa că Guardastagno ar fi trebuit să vie în seara aceea să cineze cu dânșii dimpreună și-l aștepta ca pe tăciuni, văzând că nu mai vine, se minună și-i zise bărbatului:

— *Messer*e, cum se face că Guardastagno nu mai vine?

Bărbatul îi răspunse:

— Mi-a dat de știre, doamnă, c-are să vină numai mâine.

De care lucru doamna se tulbură oleacă. Între acestea Rossiglione, descălecând, puse să-l cheme pe bucătar și-i zise:

— Ia inima aceea de porc mistreț și fă-mi din ea o mâncărică de să te lingi pe degete; iar când m-oi așeza la cină, să mi-o trimiți la masă pe-un taler de argint.

Bucătarul, luând inima, se strădui cu grijă și pricepere să-și dovedească măiestria și, după ce-o tocă mărunt și-o amestecă cu mirodenii, găti dintr-însa o tocăniță, să lingi și blidele, nu alta. Apoi, când se făcu de cină, *messer* Guiglielmo cu nevasta se așezară să mănânce. Dar când veni mâncarea, *messer* Guiglielmo, stânjenit la gândul mârșăviei pe care o săvârșise, mâncă puțin dintr-însa. Pe urmă bucătarul trimise tocănița, pe care soțul doamnei, făcându-se că-n seara aceea nu se îmbie la mâncare, i-o

așează înainte și-o lăudă de zor. Femeia, pofticioasă, se puse să mănânce și, aflând-o pe gustul ei, mâncă mâncarea toată. Cavalerul, după ce văzu că doamna isprăvise bucatele cu pricina, grăi:

— Cum ți-a plăcut mâncarea, doamnă?

La care dânsa îi răspunse:

— *Messer*e, tare mi-a plăcut.

— Pe legea mea, te cred, răspunse cavalerul. Nici nu mă mir că mort ți-a fost pe plac un lucru pe care viu l-ai îndrăgit mai mult ca orișice pe lume.

Femeia, auzind acestea, rămase îngândurată o clipă și apoi făcu:

— De ce? Ce mi-ai dat oare să mănânc?

Bărbatul îi răspunse:

— Inima lui *messer* Guiglielmo Guardastagno, pe care tu, femeie și soață păcătoasă, l-ai îndrăgit cu patimă; și poți fi încredințată că inima a fost a lui, căci eu cu mâna mea i-am smuls-o din piept, puțin înainte de-a mă întoarce acasă.

Biata femeie, nu întrebați ce-a pătimit aflând aceasta despre iubitul ei, pe care-l îndrăgea ca pe ochii din cap. Și într-un târziu răspunse:

— *Messer*e, fapta dumitale e fapta unui cavaler mârșav și fără cinste; căci dacă eu, fără să rabd vreo silnicie de la dânsul, mi l-am făcut de bună-voie stăpân pe inimă și gând, iar dumneata prin asta ai pătimit ocară, atunci nu pe el, ci pe mine trebuia să mă osândești. Dar deie Dumnezeu să nu se adauge niciodată altă fărâmă de mâncare peste-o mâncare așa de aleasă cum a fost inima vitează, curtenitoare și măreață a nobilului cavaler Guiglielmo Guardastagno.

Și ridicându-se în picioare, fără a mai sta pe gânduri, se aruncă de pe-o fereastră care se afla la spate. Fereastra era foarte înaltă, din care pricină femeia, îndată ce ajunse jos, nu numai că-și dădu sfârșitul, dar toată se zdrobi. *Messer* Guiglielmo, năucit, văzând acestea, socoti că rău

făcuse ce făcuse; de aceea, temându-se de băștinași și de mânia contelui ce cârmuia Provența, puse să-i pregătească caii și apoi plecă fără întârziere.

A doua zi întreaga obște din partea locului află cum se întâmplase treaba; drept care oameni de credință de-ai lui Guiglielmo Guardastagno și de ai doamnei îl luară și, cu nespusă jale și lacrimi nesfârșite, îi îngropară în același mormânt pe amândoi, chiar în biserica aflată lângă castelul doamnei. Și pe mormânt săpară apoi în vers câteva șiruri prin care tălmăciră lumii ce morți zăceau acolo și din ce pricină anume îi ajunsese moartea.

POVESTEA A ZECEA

Nevasta unui doctor, crezându-și ibovnicul mort, îl ascunde într-o ladă, pe care doi cămătari o duc acasă la ei; acolo ibovnicul, care era adormit cu opiu, se trezește și e luat drept hoț; la judecată, slujnica femeii, spunând că ea îl pusese în ladă, îl scapă de spânzurătoare, iar cei doi cămătari sunt osândiți la gloabă pentru lada furată.

Când regele sfârși cu vorba, Dioneo, care știa că numai el mai rămăsese cu povestitul în ziua aceea, văzând că regele îi poruncește să-și facă datoria, începu precum urmează:

— Poveștile de jale istorisite azi, nu numai vouă, doamnelor, dar chiar și mie mi-au stârnit și lacrimi și durere în suflet, de aceea foarte mi-am dorit să se sfârșească o dată. Și fiindcă acum, har Domnului, am isprăvit cu ele (doar dacă nu m-oi apuca și eu, ferit-a Sfântul, să mai adaug vreuna la șirul celor povestite), ieșind de pe făgașul lor, am să vă povestesc ceva mai vesel, căci poate în felul acesta voi da bun început și basmelor de mâine.

Aflați dar, preafrumoase doamne, că la Salerno, nu de mult, trăia un doctor renumit în arta chirurgiei, pe care îl chema maestrul Mazzeo della Montagna și care, bătrân de tot fiind, se însură c-o tânără frumoasă și plăcută, de fel tot din Salerno, pe care o îndestulă cu rochii scumpe și

frumoase, cu giuvaeruri și podoabe, cu tot soiul de fleacuri care plac muierilor, așa cum n-avea nici o altă femeie din oraș. Dar adevărul e că dânsa mai toată vremea zgribulea, ca una ce era cam prost acoperită, sărmana, de maestru. Căci după cum *messer* Riociardo din Chinzica, precum spuneam, își învăța nevasta să țină sărbătorile, la fel și dumnealui îi arăta nevestei că dacă te culci cu o femeie îți trebuie nu știu câte zile ca să-ți mai vii în puteri și alte câte baliverne; din care pricină femeia trăia amarnică viață. Dar, înțeleaptă fiind și nobilă la suflet, spre a cruța ce avea în casă, se hotărî să cheltuiască nu de la ea, ci de la altul, și tot umblând după bărbați, află unul să-i placă și-și puse în el toată nădejdea, toată iubirea ei și toată fericirea. De care lucru tânărul își dete iute seama și, aflând-o după placul său, prinse și el s-o îndrăgească.

Ruggieri din Jeroli, așa-i zicea acestui tânăr, era vlăstar de neam, dar apucase pe cărări cu totul greșite și deprinsese atari năravuri, încât nu mai avea o rudă sau un prieten care să-l îndrăgească sau să-l mai rabde în ochi; și tot orașul îl ponegrea, învinuindu-l de tot soiul de tâlhării și alte rele, pe care doamna le știa, dar nu-i păsa de ele, căci dânsa pentru altele pusese ochii pe băiat; și, ajutată fiind de-o slujnică de-a ei, făcu ce făcu și izbuti până la urmă să se întâlnească cu Ruggieri. După ce petrecură o vreme împreună, femeia începu să-l dojenească pentru viața ticăloasă pe care o ducea și să-l roage a se îndrepta, de dragul ei măcar; și ca s-o poată face, se apucă să-i deie bani, când mai mult, când mai puțin.

Urmându-și ei într-acest chip petrecerea în mare taină, se întâmplă ca doctorului să-i pice în mână un bolnav beteag de un picior; maestrul, după ce-l căută, le spuse rudelor că dacă nu-i scotea din picior un os putred pe care îl avea acolo, bolnavul ori murea, ori, dacă nu, s-ar fi căzut să-i taie tot piciorul; pe câtă vreme așa, dacă-i scotea el osul, s-ar fi putut să scape și să se facă bine, dar adăugă că dumnealui nu-și lua nici o răspundere în toată treaba asta

și numai ca atare se învoia să-l taie. Rudele bolnavului căzură la învoială și i-l lăsară deci întru tocmeala aceasta. Doctorul, chibzuind că omul fără să fie adormit n-ar fi răbdat durerea și nu s-ar fi lăsat tăiat, cum socotea să se apuce de treaba aceea în sfârșit, se apucă de dimineață și puse să se scurgă dintr-un amestec de-al lui o apă adormitoare, pe care, bând-o omul, să doarmă atâta vreme cât socotea domnia-lui c-avea să țină operația. Și, poruncind să-i fie adusă acasă apa aceea, o așeză în odaia sa, fără să spuie nimănui ce fel de apă este. În asfințit, tocmai la vremea când doctorul se pregătea să meargă la bolnav să-l taie, pică un sol de la Amalfi, trimis de niște prieteni buni de-ai domniei-sale, care-l rugau cu dinadins să vie cât de iute acolo, căci se întâmplase o încăierare și de pe urma ei mulți inși fuseseră răniți. Doctorul lăsă pe a doua zi povestea cu piciorul, se urcă într-o luntre și se duse până la Amalfi; din care pricină femeia, știind că în noaptea aceea n-avea să se mai întoarcă acasă, își strecură ibovnicul după obicei la ea în odaie și îl închise înăuntru, până ce toți ceilalți ai casei aveau să meargă la culcare.

Stând dar Ruggieri în odaie și așteptând-o pe femeie, cum îi era grozav de sete, ori că trudise în ziua aceea, ori că mâncase prea sărat, ori că așa era deprins, dădu cu ochii în fereastră peste clondirul cel cu apa anume pregătită pentru bolnavul de picior; și crezând că-i apă bună de băut, duse clondirul la gură și o bău până la fund; apoi, nu după multă vreme, îl apucă un somn cumplit și adormi bușteau. Femeia cât putu mai iute se întoarse în odaie și, aflându-l adormit, se apucă să-l miște, șoptindu-i să se scoale. Da' ți-ai găsit! Ruggieri nici gând să se miște ori să răspundă. Văzând așa, femeia, cam tulburată oleacă, se apucă să-l zgâlțâie, zicându-i: „Ci scoală o dată, Somnorilă; că dacă îți era de somn, trebuia să mergi acasă și nu să vii la mine!” Ruggieri, zgâlțâit așa, căzu jos de pe lavița pe care adormise, fără să dea vreun semn de viață, întocmai ca un mort. Din care pricină femeia, acu de-a

binelea speriată, vrând să-l ridice de pe jos, prinse a-l mișca mai cu putere, îl apucă de nas, ba-l trase și de barbă, dar fără de folos. Ruggieri dormea tun: puteai să tai și lemne pe el, tot nu s-ar fi trezit. Atunci femeii începu să-i fie teamă că e mort; totuși nu se lăsă bătută și începu să-l piște și să-i pârlească pielea c-o lumânare aprinsă, dar toate, tot degeaba; drept care, ea nefiind vrăciță, deși bărbatu-i era doctor, crezu nestrămutat că-i mort. Or, cum îl îndrăgea ca pe ochii ei din cap, fu peste poate de mâhnită și, neîndrăznind să facă zgomot, se apucă să plângă deasupra lui înăbușit și să se vaiete încet de vrăjmășia sorții. Dar, după câtva timp, temându-se să nu adauge nenorocirii și rușinea, se chibzui c-ar fi trebuit să afle fără întârziere un mijloc prin care să-l poată scoate din casă; dar, fiindcă nu era în stare să afle singură mijlocul, își chemă într-ascuns slujnica și, arătându-i ce necaz se abătuse asupra ei, îi ceru s-o învețe ce să facă. Slujnica, minunându-se, după ce-l zgâlțâi și-l ciupi și ea, văzând că nu se mișcă, gândi ca și stăpâna și-o sfătui fără de alta să-l scoată afară din casă. La care doamna zise:

— Da' oare unde să-l lăsăm, ca nu cumva să bănuiască cei oare-or da mâine de el c-a fost adus de aicea?

Și slujnica răspunse:

— Doamnă, chiar astă-seară am văzut, destul de târzior, în fața prăvăliei tâmplarului de lângă noi o ladă nu prea mare și care, dacă meșterul n-a dus-o încă în casă, ne-ar prinde de minune; căci am putea să punem mortul în ea, să-i dăm vreo două lovituri de cuțit și să-l lăsăm acolo. Că cine-o da de el, nu știu zău, ce pricină ar avea să creadă c-a fost adus tocmai de aici și nu de aiurea, bunăoară. Ba dimpotrivă, cum în viață n-a fost chiar ușă de biserică, o să creadă că, mergând să facă iar vreo boroboață, a fost înjunghiat de vreun dușman.

Femeii îi plăcu povața slujnicei; dar de înjunghiat nu vru s-audă, zicând că n-ar fi răbdat-o inima pentru nimica-n lume să facă una ca aceasta. Apoi o trimise iute să vadă

dacă lada e pe locul cela, iar fata întorcându-se îi spuse că e tot acolo. Atunci, tânără fiind și zdravănă la trup, cu ajutorul doamnei îl luă în spinare pe Ruggieri și se porniră amândouă, stăpâna în față, ca să vadă de nu se arată cineva, iar slujnica pe urma ei. Iar când ajunseră la ladă, îl așezară înăuntru, închiseră capacul și-apoi p-aci ți-i drumul.

Tocmai în zilele acelea se nimeriseră pe acolo, întorși acasă de curând, doi tineri cămătari dornici de mari câștiguri fără prea multă osteneală și care, cu o zi înainte, văzând lădoiul cela în stradă, cum nu prea aveau nimica în casă, se hotărâseră să-l fure, de-ar fi rămas și peste noapte pe-același loc ca peste zi. Și pe la miezul nopții, ieșind și dând de ladă, fără a mai sta pe gânduri, o înșfăcară iute și deși, vorba aia, li se părea lor că-i cam grea, o duseră la ei acasă și-o așezară într-o încăpere vecină cu odaia unde dormeau muierile lor, fără să-și bată capul, atunci la miezul nopții, s-o așeze mai ca lumea; și, după ce-o lăsară acolo, dădură fugă să se culce.

Ruggieri, care dormise o bucățică și mistuise băutura care-și făcuse treaba, spre zori de zi se deșteptă; totuși, deși era treaz de-a binelea și-și revenise în simțiri, rămase c-o amorțeală în cap, care-l ținu ca ametit nu numai peste noapte, dar chiar și mai apoi, vreo două sau trei zile în șir. Iar când deschise ochii, fără a vedea nimica în jur și când, căutând cu mâinile simți că-i într-o ladă, o luă razna cu mintea, zicându-și: „Ce-o mai fi și asta? Oare pe unde naiba sunt? Sunt treaz ori dorm? Că doar aseară îmi amintesc c-am fost acasă la iubită, chiar în odaia ei, și-acu pare c-aș fi într-o ladă. Ce vrea să-nsemne asta? Să se fi întors maestrul acasă ori să se fi întâmplat ceva și dânsa m-a ascuns aici în vreme ce dormeam? Să știi c-așa o fi, de bună seamă așa.” De aceea amuți pe dată și prinse a trage cu urechea, doar-doar va auzi ceva. După ce multă vreme șezu așa, ca vai de el, căci lada era mică, simțind că-l doare latura pe care se proptise, vru să se învârtă pe

cealaltă și-așa de bine se învârti, că dând cu șalele de-o parte a lăzii, care nu fusese proptită pe loc oblu, o aplecă dintâi și-apoi o răsturnă; iar lada prăvălindu-se făcu atâta zgomot, încât femeile de alături se deșteptară, dar de frică tăcură chitic amândouă.

Ruggieri o sfecli, simțind că lada se răstoarnă, dar când văzu că izbitura îi descuiase acoperișul, gândi că până una-alta ar fi mai bine pentru el să iasă dinăuntru decât să șază ascuns acolo. Și, cum habar n-avea pe unde se găsește, începu să bâjbâie pe întuneric, cercând să afle o ieșire, fie scăriță, fie poartă, pe unde să se poată duce. Femeile, auzind bâjbâiturile de alături, căci erau treze amândouă, strigară:

— Cine umblă acolo?

Dar Ruggieri, văzând că-i glas necunoscut, nu cutează să le răspundă. Atunci femeile începură să-i strige pe bărbați; dar ei, cum în ajun vegheaseră până târziu, dormeau buștean, fără s-audă și fără să se sinchisească de ce se întâmpla în casă. Drept care, înfricoșându-se, femeile se ridicară și deschizând ferestrele începură să țipe:

— Săriți, hoții, săriți!

Vecinii, auzindu-le, care pe unde apucară, pe acoperiș ori pe ferestre, dădură fuga în casă; iar tinerii de asemenea, de atâta tămbălău se deșteptară și ei. Ruggieri (care, bietul, văzându-se în casa aceea, sta ca lovit în cap), fără să știe cum și prin ce loc să fugă, fu prins și dat pe mâna slujbașilor ocârmuirii, care veniseră și ei aduși de zarvă acolo. Și dus în fața judecății, cum toți știau ce poamă e, fiind pus numaidecât la cazne, mărturisi că pătrunsese în casa cămătarilor anume pentru ca să fure. Judele, auzind acestea, fără a mai sta pe gânduri, se hotărî să-l spânzure.

A doua zi întreg orașul vuia de știrea că Ruggieri fusese prins furând în casa unor cămătari; lucru pe care, auzindu-l femeia și slujnica ei, se minunară într-atâta, încât erau mai-mai să creadă că cele săvârșite c-o noapte înainte le

săvârșiseră în vis; pe lângă această, însă, din pricina primejdiei în care se afla Ruggieri, doamna răbda atâta chin, de sta să înnebunească.

Chiar în aceeași dimineață, pe la vreo șapte și ceva, venind de la Amalfi, doctorul puse să-i aducă apa cu pricina, cu gând să-l taie pe bolnav; și, fiind găsit clondirul gol, făcu un tărăboi cumplit, zicând că-n casa lui nu era chip să afli un lucru așa cum îl puneai. La care doamna, îmboldită de alte griji, răspunse mânioasă:

— Ce-ai zice dumneata, maestre, de-un lucru mai de seamă, dacă te apuci să faci atâta gălăgie pentru clondir cu apă? Că doar mai sunt destule, har Domnului, pe lumea asta!

Bărbatul îi răspunse:

— Nevastă, tu socoți că era apă chioară în el; da' află că te înșeli: era o băutură dinadins ca să adoarmă omul.

Și-i povesti de ce o făcuse. Femeia, cât ce-l auzi, își dete seama că Ruggieri băuse apă buclucașă și că din pricina aceea li se păruse lor că-i mort. Și zise:

— N-am știut, bărbate. Pune domnia-ta să-ți facă alta în loc.

Drept care doctorul, văzând că n-are încotro, puse să-i facă altă apă.

Nu după multă vreme slujnica, care într-acestea se dusese mânată de stăpână să vadă ce se mai vorbește despre Ruggieri în oraș, se întoarse și îi spuse:

— Doamnă, tot norodul îl ponegrește pe Ruggieri și după câte am auzit, nu s-a aflat un prieten sau rudă, cum o fi, să-i sară într-ajutor; și zice-se că mâine de bună seamă-l spânzură. Da' am să-ți spun și-o noutate, căci mi se pare c-am aflat cum a ajuns Ruggieri în casa cămătarilor. Ascultă cum: domnia-ta îl știi prea bine pe tâmplarul cu lada în care l-am ascuns; mai adineauri l-am văzut sfădindu-se cu unul a cui se părea că-i lada și ăla îi cerea să-i deie banii înapoi, iar meșterul zicea că dânsul nu-i vânduse lada, ci că-i fusese șterpelită de oarecine peste noapte. La care

omul răspundea: „Nu-i drept. Te știu eu c-ai vândut-o la cei doi cămătari, că doar chiar ei mi-au spus azi-noapte, când cu pățania lui Ruggieri.” La care meșterul făcu: „Mint amândoi, că nici prin gând nu mi-a trecut să le vând lada; da' pasămite ei sunt ăia de mi-au furat-o azi-noapte. Hai și ne-om duce până acolo.” Și, învoindu-se între ei, s-au dus la cămătari acasă, iar eu m-am repezit aicea. Pre câte vezi, stăpână, așa se face că Ruggieri a fost găsit acolo; da' cum a înviat din morți pe locul acela, asta zău că nu mai pot pricepe.

Doamna, înțelegând atunci cum se întâmplase treaba, îi spuse slujnicei ce aflase de la bărbatul ei și o rugă să o ajute să-l scape pe Ruggieri, ca una care, de-ar fi vrut, putea, să-l scape de la moarte pe el și în același timp s-o ajute și pe ea să iasă cu fața curată din tot buclucul cela.

Slujnica îi răspunse:

— Doamnă, arată-mi ce să fac, că eu sunt bună bucuroasă să-ți sar într-ajutor.

Femeia, îmboldită de grijă și nevoie, cât ai clipi din ochi găsi mijlocul de-a ieși din toată încurcătura aceea și o învățâ pe slujnică de-a fir-a-păr ce-avea să facă. Drept care slujnica se duse întâi și întâi la doctor și-i zise hohotind:

— Stăpâne, vin să-ți cer iertare, căci ți-am greșit cu grea greșeală.

Maestrul o întrebă:

— Cu ce-ai greșit anume?

Iar slujnica plângând de zor grăi:

— Domnia-ta, știi bine câte parale face Ruggieri din Jeroli, cu care, fiindcă mă plăcea, mi-am cam făcut de cap, fie de frica lui, fie că mi-era drag și mie; și ieri, prinzând de veste el că dumneata te duci de-acasă, atâta m-a bătut la cap, până ce l-am adus să doarmă peste noapte cu mine în odăiță, și, fiindu-i tare sete, cum nu știam de unde să-i dau mai iute vin ori apă, ca nu cumva stăpâna, care ședea în sală, să dea cu ochii peste mine, mi-am amintit că de cu seară văzusem la dumneata în odaie un clondir cu apă. Am

dat fuga-n odaie, l-am luat, i-am dat să bea și după aceea l-am pus la loc. Iar azi aud că dumneata, din pricina aceasta, te-ai supărat din cale-afară. Acu, ce-i drept e drept: mărturisesc c-am greșit; da' oare cine nu greșește? Sunt tare necăjită și-mi pare rău de ce-am făcut; da' vorba-i că Ruggieri acu, fie din pricina aceasta, fie de ce-a urmat apoi, e în primejdie de moarte. De aceea ca pe Dumnezeu te rog să-mi dai iertare și să mă lași să merg să-i sar într-ajutor, așa cum oi putea și eu.

Maestrul, auzind ce spune, deși era mânios, îi zise în batjocură:

— Iertarea ți-ai plătit-o cu vârf și îndesat: că de unde astă-noapte gândeai c-ai să te culci c-un tânăr care o să-ți scarmene cojocul, te-ai pomenit e-un somnoros; de aceea du-te sănătoasă și vezi-ți de iubitul tău, da' ai grijă nu cumva să mi-l mai aduci în casă, c-apoi ți-arăt eu ție și pentru acu și pentru, atunci.

Slujnica, socotind că astă primă încercare îi izbutise de minune, se duse într-un suflet până la închisoarea unde zăcea închis Ruggieri și atâta îl ispiti pe paznic, până ce omul o lăsă să stea de vorbă cu acela. Și, după ce-l învățâ pe Ruggieri ce să-i răspundă judelui dacă voia să scape, făcu pe dracu-n patru și ajunse și la jude. Iar judele, văzând-o că-i rumeioară și voinică, până să n-o asculte, pofti să întindă undița către oița Domnului și dânsa, ca să-i fie ruga mai bine ascultată, nu se lăsă prea mult poftită; iar când sfârșiră măcinatul, fata se ridică și zise:

— *Messer*e, dumneata îl ții aicea pe Ruggieri din Jeroli drept hoț, da' află că nu este.

Și, luând-o de la capăt, îi povesti toată întâmplarea: cum ea, fiindu-i ibovnică, îl adusese în casă la doctor, cum acolo îi astâmpărase setea cu apă adormitoare fără să știe ce are într-însa și cum îl ascunsese în ladă, crezând că-i mort de-a binelea; iar după aceea îi spuse ce auzise că vorbeau tâmplarul și stăpânul lăzii și cu aceasta îl lămuri și cum de ajunsese în casa cămătarilor. Judecătorul, dându-și seama

că nu e greu să afle dacă acesta e adevărul, îl întrebă dintâi pe doctor dacă-i adevărat ce zice fata despre apă și află c-așa era; apoi, punând să-l cheme pe meșterul tâmplar, pe cel a cui fusese lada, cât și pe cămătari, după ce-i cercetă îndelung, află că peste noapte aceștia de pe urmă furaseră ladă și o duseseră acasă. Iar la sfârșit îl chemă și pe Ruggieri care, întrebat fiind unde dormise peste noapte, răspunse că de asta nu-și aducea aminte, dar că știa că de culcat mersese să se culce cu slujnica maestrului Mazzeo, în odaia ei, unde băuse apă fiindcă-i era grozav de sete; că altceva nu mai știa, decât că se trezise în casa cămătarilor, vârât acolo într-o ladă.

Judele, auzindu-i și foarte desfătându-se cu aceste întâmplări, îi puse pe toți cinci, pe fată adică, pe Ruggieri, pe meșter și pe cămătari să spuie în mai multe rânduri povestea de la capăt. Iar la sfârșit, văzând că bietul Ruggieri nu-i de vină, după ce-i osândi pe cei doi cămătari care furaseră lada să plătească zece galbeni, îi dădu drumul tânărului, care de multă bucurie nu-și mai vedea nici capul, nici el și nici femeia. Apoi, stăpâna, cu Ruggieri și cu iubita ei slujnică, care voise să-l înjunghie, făcură haz de multe ori și petrecură împreună pe socoteala asta, umblând cu desfătarea și cu iubirea lor din bine în mai bine, cum aș dori și eu să umblu, da' fără să mă pună-n ladă.

Dacă poveștile dintâi stârniseră întristare în inimile doamnelor, povestea de pe urmă atâta le făcu să râdă, și mai cu seamă când fu vorba de jude și de undiță, încât își mai veniră în fire din mila pătimită cu cele dinainte. Ci regele, văzând că soarele prinde a păli și că domnia lui era pe sfârșite, cu vorbe bine ticluite ceru iertare doamnelor pentru porunca dată, drept care toată ziua se povestise despre un lucru așa de trist cum e nefericirea îndrăgostiților; iar după ce-și ceru iertare, se ridică în picioare și, luându-și de pe cap cununa, în timp ce

doamnele așteptau să vadă cui i-o pune, o așează cu gingășie pe creștetul bălai al Fiammettei, zicând:

— Ție-ți așez cununa, ca uneia care-ai să știi mai bine ca oricare alta să mângâi, cu ziua cea de mâine, sufletul mâhnit al prietenelor noastre pentru ziua rea de azi.

Fiammetta, cu părul ei care-i cădea în bucle aurii pe umerii gingași și albi, cu fața-i rotunjoară care sclipea ca albul petalelor de crini amestecat cu roșul împurpurat de trandafiri, cu ochii ei de șoim pribeag și cu gurița ale cărei buze păreau două rubine, răspunse surâzând:

— Filostrato, primesc cu dragă inimă cununa. Și ca să-ți dai mai bine seama de ceea ce-ai făcut, încă de astăzi poruncesc ca pentru mâine fiecare să-și pregătească o poveste din care să se vadă cum izbutesc îndrăgostiții după întâmplări nenorocite s-ajungă pân' la urmă să aibă parte de noroc.

Porunca Fiammettei fu tuturor plăcută. De aceea, după ce-l chemă pe slujitorul ei și hotărî cu el să rânduiască toate cele, și învoi bucuroasă tovarășii - care într-acestea se ridicaseră de jos - să facă ce poftesc până la ceasul cinei.

Porniră deci cu toții și după îndemnul inimii, căutară să-și petreacă seara unii plimbându-se în grădina de ale cărei frumuseți nu izbuteai să te mai saturi, iar alții coborând în vale spre cele două mori. Iar pe înserate se adunară cu toții laolaltă, după obiceiul lor, și, așezați în preajma fântânii, ospătară cu multă bucurie, slujiți fiind cu bună și așezată rânduială. Apoi, sculându-se de jos, se apucară de cântat și dănțuit, după obicei, și-n timp ce Filomena ducea ea dansul de-astă dată, regina zise:

— Filostrato, socot și eu să fac ca înaintașii mei: așadar, precum au făcut ei, tot astfel vreau și eu ca la porunca mea să se cânte un cântec. Și cum sunt sigură că toate cântecele tale îți sunt ca și poveștile, pentru ca-ntr-altă zi afară de aceasta să nu mai vii și să ne tulburi cu lacrimile tale, vreau să ne zici acum un cântec, care ți-o fi mai drag.

Filostrato răspunse c-o ascultă bucuros și fără întârziere prinse a cânta altfel:

Cu lacrimi vădesc
Ce jale m-apasă c-am fost părăsit,
Cu strâmb jurământ înșelat și mințit.

Când dragoste, tu, în suflet mi-ai pus-o
Pe-aceea ce-mi smulge zadarnic suspin,
Vădit-ai într-însa
Atâtea virtuți, încât pentru dânsa
Ușor de răbdat îmi părea orice chin,
Căruia-n minte
Și-n dorul fierbinte
Loc i-ai fi dat; dar azi, c-am greșit
Știu bine, și focul mă arde-ndoit.

Lumină în mintea-nșelată mi-a pus
Chiar dânsa, iubita și viața mea toată,
Plecând de la mine;
Când eu, sărmanul, gândeam că mă ține
Mai drag printre dragi și slugă plecată,
Ea, fără-ndurare
De chin și dogoare,
În inima ei pe altu-a primit,
Pe, mine de-a pururi m-a izgonit.

Când prins-am de veste că sunt alungat,
În suflet un plâns dureros m-a cuprins
Și stăruie-n el
Și blestem azi ziua și ceasul mișel
Când chipul ei dulce simțirea mi-a prins,
Cu roșii bujori
Din obrajii de flori.
Credința, nădejdea și focul cumplit,
Pe toate le blestem cu suflet sfârșit.

Că focul meu n-are pe lume-alinare
Tu, Doamne, pricepi, căci pe Tine Te chem
Cu glas de durere;
Și încă-Ți mai spun că moartea mi-e vrere,
Așa de amarnic mă arde și gem.
Hai, moarte, grăbește,
În viața-mi lovește.
Lovește-n mânia și dorul smintit;
De ele aiurea voi fi mai ferit.

N-am altă cărare și nici mângâiere
Durerea să-mi astâmpăr: zeu dulce-al iubirii,
Moartea-mi rămâne:
Cu dânsa durerii un capăt îi pune
Și cruță-mi suflarea de chinul trăirii,
Că fără de vină
Mi-e tihna străină.
Iubita să fie de-al meu sfârșit
Ferice cum e de noul iubit.

De nimeni te-nvață, baladă iubită,
Eu nu mă mâhnesc, căci nimeni pe lume
Ca mine te cântă.
Ci-o rugă-am să-ți fac: pe aripi te-avântă,
Îl cată pe Amor, găsește-l și-i spune
Cum mă doboară
Viața amară
Vorbește-i și roagă-l pe țărm însorit
Să-mi ducă suflarea și trupul trudit.

Cu lacrimi vădesc etc. etc.

Cuvintele acestui cântec arătară limpede ce doruri îl frământau pe tânăr și din ce pricină anume; și poate chiar mai limpede le-ar fi vădit obrazul uneia dintre doamne, ce

se învârtea în dans, dacă negurile nopții nu i-ar fi tăinuit roșeața care-i mijise în față. Ci isprăvindu-se acel cântec, se mai cântară încă multe, până veni pe nesimțite și vremea de culcare; și atuncea, la porunca Fiammettei, toată lumea se duse să se culce.

ZIUA A CINCEA FIAMMETTA

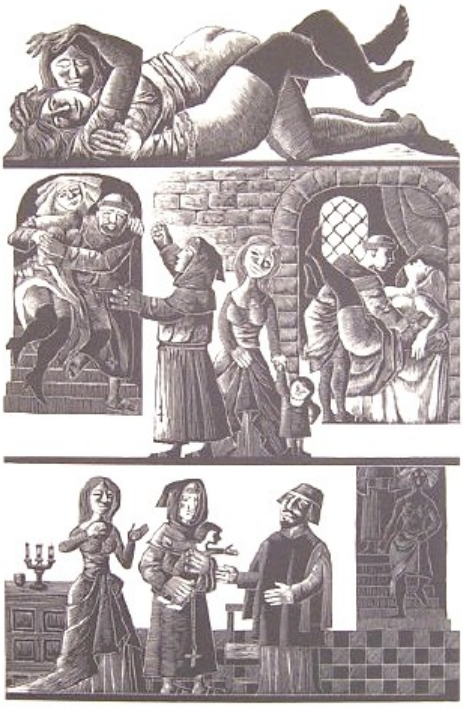

Sfârșește cea de a patra zi a *Decameronului* și începe cea de a cincea, în care, sub sceptrul Fiammettei, se vorbește despre acei îndrăgostiți care ajung până la urmă, după întâmplări nenorocite, să aibă parte de noroc.

Albea în zare răsăritul și razele împrăștiau lumină pretutindeni, când, Fiammetta, poftită de cântarea cea dulce a păsărelelor care vesteau voioase prin tufe primul ceas al zilei, se sculă din somn și porunci să-i scoale și pe ceilalți pe toți; apoi, coborând cu pas agale pe pajiște, porni la plimbare cu doamnele și cavalerii, vorbind de una și de alta, prin câmpul nesfârșit și iarba înrourată, până ce soarele se ridică oleacă în sus pe cer. Iar când simți că razele își înțelese căldura, îi îndrumă pe toți spre casă și, ajunși acolo, le curmă puțina osteneală cu vinuri scumpe și cu dulciuri, iar după aceea se plimbară până la ceasul prânzului, cutreierând în lung și-n lat grădina aceea încântătoare. Iar către amiază - sluga reginei gătind din vreme toate cele - după ce mai cântară vreo două-trei cântări, se așezară bucuroși la masă, pe voia doamnei lor. Și isprăvind cu bine și bucurie masa, fără să uite obiceiul statornicit cu dansul, jucară o bucată, cântând fie cu glasul, fie cu cobza ori lăuta. Apoi regina îi învoi să facă după placul lor până după ceasul de odihnă, drept care unii se culcară, iar alții, rămânând pe loc, petrecură mai departe. Dar când trecu de trei se adunară cu toții în jurul fântânii ca de obicei, urmând placul reginei. Și dânsa,

așezându-se la loc de cinste printre ei, se întoarse către Pamfilo și-i porunci zâmbind să deie început poveștilor de bine. Iar Pamfilo, bun bucuros să povestească, începu așa precum urmează:

POVESTEA ÎNTÂI

Iubind, Cimone învață carte și-o fură pe Efigenia, iubita lui, pe mare; e azvârlit la Rodos în temniță, de unde scapă mulțumită lui Lisimah, cu care o fură din nou pe Efigenia și împreună cu ea pe Cassandra, în ziua nunții lor, fugind cu ele în Creta; la urmă, după ce se însoară cu fetele, sunt rechemați acasă.

— Multe povești îmi vin în minte să vi le spun, plăcute doamne, acum c-am fost ales să dau bun început zilei de azi, care se arată a fi o zi de veselie. Dar dintre toate una îmi stă mai mult la suflet, căci din cuprinsul ei veți izbuti să pricepeți nu numai țelul fericit spre care tindem azi cu povestitul nostru, dar în același timp și cât de sfinte, cât de mari și cât de binefăcătoare sunt puterile iubirii, pe care mulți le blestemă și le hulesc pe nedrept, fără să știe ce vorbesc. Ori, cum vă știu îndrăgostite, socot, de nu mă-nșel, că povestirea mea va fi pe placul vostru.

În Cipru dar, trăia pe vremuri, după cum știm cu toții din hronicile cipriote, un nobil de neam vechi și mare, pe nume Aristip, care trecea la vremea lui drept cel mai mare bogătaș din câți se aflau în Cipru; și omul ăsta, dacă soarta nu l-ar fi cătrănit c-o mare supărare, ar îi putut pe drept să-și spuie că-i omul cel mai fericit din toată lumea asta. Dar pricina mâhnirii lui era că, printre alți feciori, avea și unul care - deși prin voinicia și frumusețea trupului îi întrecea pe ceilalți flăcăi de seama lui - era scrântit la cap,

sărmanul, și boala asta n-avea leac. Pe nume băiețandrul fusese botezat Galeso; dar fiindcă nici prin trudă și osteneala dascălilor, nici prin bătaie ori vorbă bună, nici taică-su și nici alți meșteri prin iscusința lor nu izbutiră să-i vâre în cap o buche barem sau o deprindere aleasă, ba fiindcă tocmai dimpotrivă băiatul avea apucături aș zice mai degrabă de dobitoc decât de om și-un glas pocit și spart ca din butoi, mai toată lumea îl poreclise în râs Cimone, care pe limba lor înseamnă cam cum s-ar zice „Boul”. Părintele băiatului răbda, sărmanul, mare chin, știindu-l pierdut pe veșnicie; și fiindcă dinspre partea lui pierduse orice nădejde, ca să nu aibă zi de zi prilej de întristare uitându-se la dânsul, îi poruncise să se ducă la țară și să șază acolo cu cei care trudeau pe ogoare; de care lucru tânărul fu foarte mulțumit, căci îi plăceau mai mult apucăturile și traiul pălmașilor decât acelea ale orășenilor.

Ducându-se, așadar, Cimone la țară și deprinzându-se pe-acolo cu treburile de țăran, se întâmplă ca într-o zi, cam după ceasul amiezii, pe când trecea c-o bâta-n spate de pe un hotar pe altul, să intre într-o pădurice din partea locului, din cale-afară de frumoasă și înverzită toată, căci era tocma-n luna mai; și străbătând pădurea, se întâmplă să vază - norocul lui pesemne - într-o poiană împrejmuită de pomi înalți ca brazii, lângă o fântână minunată cu ape reci și limpezi care se afla de-o margine, o frumusețe de copilă dormind pe pajiștea înverzită; copila nu purta drept strai decât un văl așa subțire, încât abia se ascundea ceva din trupul ei mai alb ca spuma laptelui și numai de la brâu în jos era acoperită c-o pătură ușoară și albă ca omătul; iar la picioarele copilei dormeau cu ea împreună două femei și un bărbat, pesemne slujitorii ei. Când o văzu, Cimone, ca și cum niciodată n-ar fi văzut trup de femeie, se rezemă în bâtă și începu să mi se uite plin de încântare la copilă, cu multă luare-aminte, fără să scoată o vorbă. Și-n pieptul lui cel necioplit, în care niciodată - în ciuda a mii de îndemnuri și dăscăleli - nu pătrunsese nici umbră de simțire ori

bucurie mai aleasă, simți că se deșteaptă un gând, care șoptea minții lui strâmbe și încete că fata aceea de pe iarbă era făptura cea mai mândră și lucrul cel mai minunat din câte ochi de muritor văzuseră vreodată. Apoi deosebi pe-ncetul, parte de parte, trupul întreg și prinse a-i lăuda cu prisosință părul, care-i părea de aur, fruntea, gura și nasul, gâtul, pe urmă brațele și mai cu seamă pieptul abia mijit; și, din pălmaș ajuns deodată prețuitor de frumusețe, râvnea acum să-i vadă ochii, pe care ea-i ținea ascunși, robiți de somn sub pleoape, și ca să-i vază nu o dată fu cât p-aci să o trezească. Dar fiindcă o socotea cu mult mai frumoasă decât orice femeie din câte mai văzuse el, se chibzui c-o fi zeiță; și cum avea atâta cap încât să-și deie seama că cele ce-s dumnezeiești sunt mult mai vrednice de slavă decât cele lumești, își stăpâni pornirea și așteptă să se trezească ea singură din somn. Or, deși deșteptarea i se părea nespus de lungă, prins cum era de această nouă și neîncercată bucurie, nu se-ndura să plece. Într-un târziu copila, căreia îi zicea Efigenia, se deșteptă din somn înaintea celorlalți și, ridicându-și capul, deschise ochii și-l văzu pe Cimone, care ședea proptit în bâtă și se uita la ea. De care lucru dânsa, mirată foarte, îi zise:

— Ce cauți aici, Cimone, la ceasul ăsta prin pădure?

(Cimone, prin înfățișarea și felul lui de-a fi, cât și prin neamul vechi și avuția părintească, era știut de toată lumea de prin partea locului.) La vorbele copilei tânărul nu răspunse, dar cât ce-i văzu ochii își ațintи privirea în ei, părându-i-se că dintr-înșii purcede o undă de dulceață ce-i revarsă în suflet o bucurie neîncercată nicicând de dânsul până atuncea. Fata, văzându-l cum se uită, prinse a se teme nu cumva privirea aceea ațintită s-ațâțe în josnicele-i simțuri vreun gând mișel prin care dânsa să aibă a pătimi rușine și, drept aceea, își chemă femeile și-i zise sculându-se în picioare:

— Rămâi cu Dumnezeu, Cimone.

La care dânsul îi răspunse:

— Ba nu, eu vin cu tine.

Și deși fata nu vroia să fie însoțită, căci se temea de el, nu izbuti să-l izgonească până ce nu ajunse cu el pe urme până acasă. De acolo Cimone se duse drept la taică-su și-i spuse că el unul nu mai voia cu nici un chip să se întoarcă iar la țară; și deși treaba asta li se păru greu de îndurat părintelui și alor săi, se învoiră totuși, dorind să vază ce anume îl îndemnase așa deodată să-și schimbe hotărârea.

Pătrunzând dar săgeata dragostei stârnite de frumusețea Efigeniei în inima băiatului, în care nici o învățătură nu izbutise să pătrundă, în foarte scurtă vreme, trecând de la un gând la altul, Cimone își uimi părintele, pe ai săi și pe toți cei care-l știau. Întâi și întâi, el îi ceru bătrânului să-i deie straie și alte podoabe bărbătești la fel cu ale fraților, și taică-su, bucuros, îl mulțumi pe dată. Apoi, împrietenindu-se cu tineri de ispravă și auzind din gura lor cum se cuvine să se poarte un om de neam și mai cu seamă un îndrăgostit, dintâi, spre lauda tuturor, nu numai că-nvățătă în foarte scurtă vreme să scrie și să buchisească, ci ajunse printre cărturari el însuși cărturar de seamă; apoi (iubirea fiind aceea care-i dă ghes la toate acestea), nu numai că-și schimbă în voce caldă și plăcută glasul său gros și noduros, dar mai ajunse pe deasupra și meșter cântăreț cu vocea și lăuta, și așijderea în scurtă vreme se dovedi neîntrecut în arta călăriei și-n mânuirea armelor pe apă și uscat. Pe scurt (căci n-are rost să mai înșir cu de-amănuntul câte virtuți își dobândise), nici patru ani nu se împliniră din ziua în care el se îndrăgostise de copilă și ajunse a fi cel mai plăcut și mai desăvârșit întru deprinderi și purtare și cel mai înzestrat cu însușiri alese din câți flăcăi de vârsta lui se aflau la vremea aceea în Cipru.

Ce alta am mai putea să spunem, plăcute doamne, despre Cimone? De bună seamă, atâta doar că însușirile alese pe care cerul le sădise în sufletul lui vrednic i-au fost amarnic ferecate într-un ungher al inimii de soarta lui

pizmașă, cu strașnice cătușe pe care dragostea le-a frânt, mai tare fiind ca soarta; căci numai dânsa, dragostea, ca una care ațâță mințile adormite, a izbutit cu forța ei să împingă către lumină toate însușirile ascunse care zăceau în el orbite de-o ceață nemiloasă, vădind cu limpezime din ce prăpăstii de întuneric poate să scoată la lumină simțirile robite ei și pe ce plaiuri însorite se poate înălța.

Acu, deși Cimone, în dragostea ce i-o purta iubitei lui, în multe lucruri cam întrecea măsura, cum fac adesea îndrăgostiții, cu toate acestea Aristip, gândindu-se că dragostea făcuse din Cimone om, din vită ce era, nu numai că-l lăsa să-și facă mendrele în voie, dar îl mai și îndemna să-și mulțumească orice poftă. Cimone însă, care nu mai voia să i se zică Galeso, amintindu-și că Efigenia îl chemase pe numele dintâi, dorind să puie capăt dorinței lui în chip cinstit, trimise vorbă nu o dată părintelui copilei, Cipseo după nume, să-i deie fata de nevastă, dar Cipseo răspunse de fiecare dată c-o făgăduise lui Pasimunda, un tânăr nobil de prin Rodos, și că nu voia să-și ia cuvântul înapoi. Venind dar și sorocul nunții și Pasimunda trimițând pe-ai săi după mireasă, Cimone își zise în sinea lui: ,,Sosit-a clipa să-ți arăt, iubito, cât de dragă-mi ești. Eu am ajuns prin tine om și sunt încredințat că, de-ai să fii a mea, voi izbuti să mă înalț mai sus ca orice zeu: de aceea ai să fii a mea ori dacă nu, mai bine moartea."

Și zicând astfel, după ce se rugă în taină de câțiva tineri nobili, prieteni de-ai săi, să-l ajute, dădu pe ascuns porunci să i se încarce o corabie cu toate cele de trebuință unei încăierări pe mare și apoi porni cu ea în larg, punându-se s-aștepte corabia care avea s-o ducă pe Efigenia la bărbat. Și, după ce tatăl copilei îi preacinsti pe tinerii veniți să-i ieie fata, aceștia se porniră cu ea cu tot spre Rodos. Cimone care nu dormea, a doua zi îi și ajunse din urmă cu corabia lui și de pe punte dădu glas către aceia ce se aflau pe nava Efigeniei, strigându-le:

— Opriți-vă și dați pânzele jos, ori dacă nu, veți fi

zdrobiți și înecați în mare!

Vrăjmașii lui Cimone, suindu-și armele pe punte, se pregătiră de apărare; drept care el, sfârșindu-și vorba, luă iute o cange încârligată și azvârlind-o în pupa corăbiei dușmane, ce luneca iute ca vântul, o trase lângă a lui și crunt precum un leu sări de unul singur pe puntea celorlalți, de parcă nu i-ar fi păsat de ei nici cât de cât; și, mânat de dragoste, cu forțe însutite se azvârli printre dușmani cu paloșul în mână și ca pe niște oi îi doborî pe cei care-i ședeau în cale, lovind ici unul, colo altul. Drept care rodienii văzând acestea, își lepădară fără de alta armele și aproape într-un glas cu toții i se dădură prinși. Cimone zise atunci:

— Băieți, să știți că nu din ură și nici de dragul prăzii m-am pornit eu din Cipru și-am dat năvală peste voi cu armele în mână. Ceea ce m-a îndemnat s-o fac e un lucru care mie îmi e de mare preț, pe câtă vreme pentru voi e neînsemnat și ca atare puteți să mi-l lăsați cu inima împăcată: pe Efigenia o vreau, iubita mea îndrăgită mai mult ca orișice pe lume, pe care neputând s-o am ca prieten de la tatăl ei, prin pașnică învoire, iubirea m-a silit s-o smulg din mâna voastră acum, cu arma-n mână, ca vrăjmaș; doresc să-i fiu eu însumi ce-ar fi trebuit să-i fie prietenul vostru Pasimunda; dați-mi-o deci, și-apoi plecați cu Dumnezeu într-ale voastre.

Tinerii, mai degrabă siliți decât de bună voie, dădură fata lui Cimone. Iar el, văzând-o înlăcrămată, îi zise:

— Doamnă, nu mai plânge. Eu sunt Cimone al dumitale, care prin dragostea îndelungă ce ți-am purtat și-ți port, sunt mult mai vrednic să te am decât e Pasimunda prin legământul încheiat.

Și zicând astfel, după ce-o duse mai întâi pe Efigenia pe punte, se întoarse la tovarășii săi, fără să ia nimic de pe corabia învinsă și îi lăsă pe cei din Rodos să-și vază liniștiți de drum. Apoi, mai fericit că nimenea pe lume de dobândirea unei prăzi atât de scumpe pentru el, după ce se

căzni o vreme s-o mângâie pe fată, se sfătui cu-ai săi c-ar fi mai bine acu deodată să nu se mai întoarcă în Cipru; prin bună învoială deci, se îndreptară către Creta, pe unde aproape toți, și în primul rând Cimone, având o sumedenie de rude și de prieteni, se socoteau la adăpost cu Efigenia împreună.

Dar soarta care-i ajutase cu ușurință lui Cimone să-și dobândească aleasa, în nestatornicia ei, schimbă pe neașteptate în plâns amar și jalnic neprețuita bucurie a bietului îndrăgostit. Nici patru ceasuri încheiate nu se scurseseră de când, lăsându-i pe vrăjmași să plece, Cimone se pornise și el la drum cu-ai săi, când noaptea coborându-se - noapte pe care el o aștepta mai plină de desfătări ca orișicare din câte cunoscuse - cu ea deodată se porni o vijelie îngrozitoare, care umplu cerul de nori și marea de cumplite valuri, drept care nimeni pe corabie nu mai știa nici ce să facă, nici unde să se ducă și nici măcar pe punte nimeni nu izbutea să se mai țină pe picioare, ca să mai poată încaltea să se apuce de vreo treabă. Cât se mâhni Cimone de toată întâmplarea asta e de prisos să mă-ntrebați. Era ca și cum zeii i-ar fi împlinit dorința numai ca moartea - care altminteri i-ar fi părut o jucărie - să-i fie acum de neîndurat. Ai săi se tânguiau și ei, dar mai presus de orișicine se tânguia Efigenia, plângând cu hohote, sărmana, și tremurând de frică la orice izbitură de val; și-n plânsul ei ea blestema iubirea lui Cimone, îi blestemă îndrăzneala, zicând că vijelia de bună seamă se iscase doar fiindcă zeii nu voiau ca cel care râvnise s-o aibă de nevastă, potrivnic vrerii lor, s-ajungă a-și împlini dorința și pofta lui semeață, ci că doreau să moară de moarte rea, după ce-ntâi ar fi văzut-o murind pe ea sub ochii lui. Cu atare tânguiri și altele și mai grozave, neștiind sărmanii corăbieri nici ei ce să mai facă, în timp ce vântul ceas de ceas se întețea mai tare, fără să știe barem pe unde rătăcesc, ajunseră până la urmă prin apropierea Rodosului.
- Dar cum n-aveau de unde știi ce insulă-i aceea, se

străduiră în fel și chip să tragă la uscat, ca barem de înec să scape. Și întru încercarea aceasta soarta le fu prielnică și îi mână pe-un cot de mare, unde cu puțin înainte trăsese și corabia pe care se aflau vrăjmașii lui Cimone. Dar n-apucară să-și dea seama că ancoraseră la Rodos decât a doua zi, când zorile împrăștiind oleacă de lumină pe cerul înnorat, se pomeniră dintr-o dată departe cale de-o săgeată de oamenii și de corabia cu care în ajun se încăieraseră pe mare. Din care pricină Cimone, mâhnit ca vai de el, le porunci tovarășilor să pună spinarea înc-o dată numai să iasă de pe-acolo; că dacă-ar fi ieșit în larg, putea să-i ducă soarta oriunde ar fi putut, căci nicăieri nu le-ar fi fost mai rău, decât acolo.

Tinerii își încercară puterile cu prisosință, dar nu fu chip să scoată corabia în larg. Lovind-o drept în față, vântul sufla năprasnic și cu atâta forță, încât departe de-a ieși din cotu-acela al mării, de voie, de nevoie îi aruncă pe mal. Și cât ce-ajunseră uscatul, fură cu toții cunoscuți de corăbierii rodieni, care într-acestea scoborâseră de pe corabia lor. Și atunci unul dintre dânșii se repezi până-ntr-un sat care se afla pe aproape și-și înștiință stăpânii, pe prietenii lui Pasimunda care se duseseră acolo, că vijelia azvârlise corabia lui Cimone, pe care se afla și fata, pe malurile lor. Tinerii, auzind acestea, voioși nevoie mare, luară cu sine o mulțime de oameni de prin sat și apoi dădură fuga cu ei la țărmul mării; de unde, atât Cimone - care într-acestea, coborând cu ai săi de pe corabie, se hotărâse să se ascundă într-o pădure apropiată - cât și copila și ceilalți fură cu toții prinși și duși apoi în sat. Iar de acolo, Lisimah - în mâna cui se afla puterea la vremea aceea-n Rodos - venind cu oaste din oraș, îl duse pe Cimone cu ai săi la închisoare, căci astfel poruncise Senatul, către care - aflând de cele întâmplate - se jeluise Pasimunda. Și într-acest chip, Cimone, nefericitul îndrăgostit, își rătăci iubita puțin înainte dobândită, după ce abia dacă-i furase vreo două sărutări. Cât despre

Efigenia, ea fu primită călduros de doamnele de vază din Rodos, care o mângâiară atât de chinul pătimit prin trista împrejurare, cât și de osteneala răbdată pe drum în furtună; și-n preajma lor rămase până la vremea cununiei.

Lui Cimone și alor săi în schimb, fiindcă-n ajun, lăsându-i liberi pe tinerii din Rodos, vădiseră mărinimie, le fu cruțată viața - cu toată stăruința lui Pasimunda, care cerea să fie omorâți - dar fură osândiți la temniță pe viață, în care temniță oricine își poate închipui cât de amărâți și fără sămânță de nădejde trăiau.

În timp ce Pasimunda grăbea, pe cât putea sorocul cununiei, soarta, căindu-se pesemne de pacostea zvârlită pe capul lui Cimone, puse la cale altceva spre a-i veni într-ajutor. Avea numitul Pasimunda un frate, mai mic de ani ca el, dar tot atât de vrednic, pe care îl chema Ormisda și care sta de multă vreme să se însoare cu o fată frumoasă și de neam, de-acolo din oraș, Cassandra după nume, pe care Lisimah o îndrăgea cu patimă dar nunta din anume pricini era întruna amânată. Drept care Pasimunda, știindu-se îndatorat să rânduiască însurătoarea cu nuntă mare și bogată, se chibzui c-ar face bine dacă într-aceeași zi l-ar însura și pe Ormisda, ca să nu aibă a cheltui și-a rândui petrecere de două ori în loc de-o dată. De aceea intră din nou în vorbă cu părinții Cassandrei și de astă dată căzu la învoială; apoi, cu frate-su împreună și cu părinții fetei, statornici să se cunune deodată amândoi, Ormisda cu Cassandra și Pasimunda cu Efigenia. Când auzi una ca asta, Lisimah se mâhni foarte, căci își vedea pierdută nădejdea întru care crezuse că de bună seamă Cassandra avea să fie a lui, dacă Ormisda n-ar fi luat-o. Totuși, drept om cu scaun la cap ce se afla a fi, își tăinui nemulțumirea și prinse a chibzui ce anume ar fi putut să facă spre a împiedica însurătoarea; și nu găsi alt chip decât s-o fure pe Cassandra. Acum, cu slujba și cu rangul pe care le avea la Rodos, o treabă ca aceasta i se părea ușoară; atâta doar c-o socotea cu mult mai necinstită așa, decât dacă n-ar fi

avut o slujbă ca aceea. Totuși, după ce șezu și chibzui îndelung, cinstea se dovedi a fi mai slabă decât iubirea și drept aceea hotărî, orice s-ar fi întâmplat, s-o fure pe Cassandra. Și tot gândindu-se ce oameni să-și caute drept însoțitori, își aminti și de Cimone, pe care îl ținea închis cu-ai lui în închisoare, și își dădu cu socoteala că pentru o faptă ca aceasta n-ar fi fost chip să găsească însoțitor mai credincios și mai destoinic decât el. De aceea, în noaptea următoare puse să i-l aducă pe ascuns la dânsul în odaie și-i spuse după cum urmează:

— Cimone, așa după cum zeii îi dăruiesc pe oameni cu toate celea din belșug, la fel, cu mintea lor pătrunzătoare, adeseori le-ncearcă puterea sufletească, iar pe aceia care dau dovadă de tărie și de statornicie în orice împrejurare îi răsplătesc din plin, căci vrednici sunt de răsplătire. Zeii au dorit să-ți pună ție cu și mai mult temei virtutea la-ncercare, poftind din partea ta dovezi mai grăitoare decât cele pe care le-ai fi dat în marginile strâmte ale căsuței părintești și-n preajma unui tată pe care eu îl știu peste măsură de bogat. Drept care la-nceput, precum am auzit, prin mijlocirea dragostei, din dobitoc fără simțire făcut-au om din tine și-apoi, prin vrăjmășia sorții, iar acu la urmă prin această nesuferită întemnițare, vor să cunoască dacă tu nu te-ai schimbat cumva la suflet într-acest scurt răstimp în care-ai fost ferice de prada dobândită. Și, dacă sufletul ți-e același, atunci să știi că zeii nu ți-au mai dat nicicând o bucurie ca aceea pe care ți-o gătesc acum. Și socot să-ți tălmăcesc această bucurie, ca să redobândești puterile pierdute și ca să prinzi iar îndrăzneală. Pasimunda, bucuros de pacostea ce te-a lovit și dârz părtaș al morții sale, grăbește pe cât poate nunta, ca să se bucure de prada pe care soarta, blândă dintru-nceput cu tine, ți-a dăruit-o, iar pe urmă, mânioasă așa din bun senin, ți-a luat-o înapoi. Acu, eu știu prin mine însumi cât trebuie să te doară o întâmplare ca aceasta - dacă iubești într-adevăr așa precum socot - căci mie, fratele lui Pasimunda,

Ormisda după nume, îmi pregătește aceeași ocară, într-aceeași zi, luându-mi-o pe Cassandra, pe care o iubesc mai mult ca orișice pe lume. Ori, ca să ne vedem scăpați de vrăjmășia sorții și de ocara ei, ea însăși nu ne lasă decât o singură ieșire: tăria sufletelor noastre și-a brațelor în care cuvine-se să ținem spada și să ne facem drum cu dânsa, răpindu-ne iubitele, tu pentru-a doua oară și eu pentru întâia dată. De aceea, dacă vrei s-ajungi a dobândi din nou - nu libertatea, căci de ea, fără iubită, socotesc că prea puțin îți pasă - ci chiar pe dânsa, pe iubită, dacă m-ajuți și mă urmezi pe mine, zeii îți vor da prilejul s-o câștigi cu multă ușurință.

Cuvintele acestea treziră iar la viață curajul și puterile sărmanului Cimone; drept care, fără de zăbavă răspunse:

— Lisimah, pentru o treabă ca aceasta n-ai fi putut găsi nicicând tovarăș mai de-ncredere și mai puternic decât mine, dacă e vorba să m-aleg cu ce mi-ai spus mai adineauri; de aceea poruncește-mi ce anume vrei să fac și ai să-ți vezi porunca îndeplinită întocmai, cu forțe neînchipuit de mari.

La care Lisimah răspunse:

— De azi în două zile miresele au să calce pentru întâia oară în casele bărbaților, în care tu cu-ai tăi și eu cu câțiva oameni de-ncredere, înarmați, vom pătrunde în faptul serii și vom răpi miresele din mijlocul ospățului, ducându-le pe o corabie anume pregătită de mine pe ascuns și omorând pe orișicine va cuteza să ne stea în cale.

Porunca îi fu pe plac lui Cimone, care rămase în temniță până la ziua sorocită, fără să spună nimănui câte puseseră la cale. Iar când veni și ziua nunții, în casa mirilor se încinse o nuntă ca-n povești, de n-ai mai fi găsit ungher să nu răsune de cântări, de zaiafet și voie bună. Dar către seară, Lisimah, după ce pregăti tot ce făcea trebuință, își adună tovarășii, pe Cimone cu ai săi și câțiva prieteni de-ai lui, toți înarmați pe sub veșminte și, când i se păru că-i vremea s-o pornească, după ce le vorbi dintâi înflăcărându-

i și pe ei la gândul care-i sta pe suflet, îi împărți în trei: pe unii îi trimise cu mare grijă în port, pentru ca ei să aibă calea deschisă spre corabie când ar fi fost să plece, iar pe ceilalți îi luă cu sine și, ajunși la casa cu pricina, lăsă o parte din ei afară, ca să păzească la intrare spre-a nu fi-nchiși cumva în casă ori prinși când ar fi fost să iasă, iar el cu-al treilea pâlc și cu Cimone alături o apucă în sus pe scară. Și ajungând în sala cea mare de ospețe, unde miresele amândouă cu multe alte doamne se rânduiseră la masă și așteptau bucatele, se aruncară înainte și, răsturnând mesele, fiștecare își luă iubita și, așezându-le în brațele tovarășilor lor, porunciră să le ducă numaidecât pe corabie. Miresele începură să plângă și să țipe, și cu ele împreună apoi și doamnele și slujitorii și într-o clipită toată casa se umplu de plânset și de larmă. Cimone și Lisimah cu-ai lor, scoțând degrabă spadele, fără de nici o împotrivire, căci nimeni nu le sta în cale, o luară către scări și, scoborându-le, dădură de Pasimunda care, cu un ciomag în mână, grăbea adus de larmă; Cimone îl izbi cu sete și-i despică în două țeasta, culcându-l mort pe jos. Iar când Ormisda, bietul, sări să-i vină într-ajutor, fu omorât și el de-o lovitură a lui Cimone, și toți ceilalți care încercară să se apropie cât de cât fură răniți și împinși în lături de oamenii lui Lisimah și-ai lui Cimone.

Apoi, lăsând casa îndoliată, plină de sânge și de larmă, de lacrimi și de jale, fără de nici o împotrivire, umblând strânși laolaltă, ajunseră cu pradă cu tot la malul mării; și după ce-și urcară iubitele-n corabie, urcându-se și ei cu-ai lor pe urma fetelor - în timp ce țărmul clocotea de oameni înarmați care veniseră să scape pe cele două fete - lăsară vâslele în apă, văzându-și bucuroși de drum. Și ajungând în Creta, fură primiți acolo cu multă bucurie de prieteni și de rude și, cununându-se apoi cu nuntă mare și frumoasă fiștecare cu iubita, se desfătară bucuroși de pradă dobândită.

În Cipru și în Rodos, pe urma acestui furt, nemulțumirea

obștei și zarva stăruiră destulă vreme încă. Dar până mai la urmă, prin mijlocirea rudelor și-a prietenilor, care săriră și-ntr-un loc și-n altul să puie o vorbă bună, se află o cale de-ndreptare și, după o vreme de surghiun, Cimone și Efigenia se întoarse bucuros în Cipru, iar Lisimah în Rodos cu draga lui Cassandra, și fiecare vieţui ani mulți și fericiți alături de iubita sa în țara lui de baștină.

POVESTEA A DOUA

Gostanza îl iubește pe Martuccio Gomito și, auzind c-ar fi murit, cu deznădejdea în suflet se urcă singură într-o barcă, pe care vântul o împinge până la cetatea Susei; regăsindu-și iubitul teafăr la Tunis, i se arată, iar el, care dobândise prin sfaturile sale favoarea regelui din Tunis, o ia de nevastă și apoi se întoarce avut în Lipari, împreună cu dânsa.

Regina, văzând că povestea lui Pamfilo se sfârșise, după ce foarte o lăudă, îi porunci Emiliei să spună și ea una. Și dânsa începu așa:

— Pe drept cuvânt oricine se cade să se bucure de faptele care-și primesc răsplata cuvenită. Or, cum iubirea pân' la urmă se-arată a fi mai vrednică de bucurii decât de jale, mărturisesc că, povestind despre subiectul rânduit poveștilor de azi, voi asculta-o pe regină cu mai multă bucurie decât l-am ascultat pe rege, ieri, când am vorbit despre întâmplări atât de triste.

Trebuie, așadar, gingașe doamne, să știți că nu departe de Sicilia se află o insulă micuță, căreia-i zice Lipari și-n care nu demult trăia o prea frumoasă fată, Gostanza după nume, copila unor băținași vrednici de toată cinstea. Și de Gostanza aceasta se îndrăgosti un tânăr, de fel și el din Lipari, Martuccio Gomito pe nume, băiat frumos, bine crescut și tare priceput în meseria lui. Fata, pe de altă parte, se îndrăgosti și ea de el, ba încă așa de tare, încât

nu se simțea ferice decât alăturea de dânsul. Și vrând Martuccio să se însoare cu ea, trimise peținători s-o ceară de nevastă, dar tatăl fetei îi răspunse că el era sărac și ca atare nu vroia să-i deie fata de nevastă. Văzându-se dat la o parte din cauza sărăciei lui, Martuccio, plin de obidă, se jură câtorva prieteni și rude de-ale sale să nu mai calce în Lipari altcum decât bogat. Plecând dar de pe insulă, se apucă să tâlhărească pe mare în preajma Berberiei, prădând pe orișicine se dovedea mai slab ca el. Or, întru atari isprăvi soarta îi fu prielnică și i-ar fi fost și mai departe, de-ar fi știut încaltea să fie cumpătat. Dar, fiindcă nu-i era de ajuns că-n scurtă vreme ajunsese din cale-afară de bogat, și el și însoțitorii lui, în timp ce încerca să-și îndoiască avuția, se întâmplă să cadă-n mâna unor corăbii saracine și, după o luptă crâncenă, saracinezii îi prinseră pe toți și-i jefuiră, zvârlindu-i după aceea pe cei mai mulți în mare; și cufundându-le corabia, îl luară pe Martuccio și-l duseră la Tunis, unde fu închis în temniță, și unde multă vreme șezu ca vai de el. Iar mai apoi, cu vremea, în Lipari se lăți vestea - și nu doar printr-un om sau doi, ci prin mai mulți și feluriți - că toți acei care se aflau cu dânsul pe corabie fuseseră înecați în mare.

Fata, care se amărâse, sărmana, peste poate de plecarea lui Martuccio, prinzând acu de veste că-i mort cu ceilalți dimpreună, plânse de potopi pământul și până la urmă se hotărî să moară și ea; dar nerăbdând-o inima să-și facă sieși silnicie, se chibzui să moară altminteri, silită adică de nevoie. Și într-o noapte, strecurându-se pe ascuns din casa părintească și ajungând în port, găsi din întâmplare pe țărm mai la o parte, o corăbioară de pescari, pe care (întrucât stăpânii ei tocmai atunci se coborâseră din ea) o află înzestrată cu toate cele de trebuință: pânze, catarge și vâsle. Drept care, urcându-se degrabă în ea, vâsli oleacă până s-ajungă în larg și apoi - deprinsă oarecum cu meșteșugul de luntraș și corăbier ca orișicare femeie de pe acolo - întinse pânza pe catarg și azvârlind în mare lopețile

și cârma, se lăsă în voia vântului, gândindu-se că orișicum, de bună seamă vântul ori i-ar fi răsturnat corabia, ușoară cum era și fără de cârmaci, ori ar fi împins-o cu putere, zdrobind-o de vreo stâncă; drept care ea, și de-ar fi vrut n-ar fi putut să scape, ci vrând-nevrând s-ar fi înecat. Se-nfășură dară pe cap c-o haină și plângând se întinse pe fundul bărcii.

Atâta doar că lucrurile se petrecură altminteri de cum le chibzuise ea; căci vântul ce suflă fiind vânt de miazănoapte, o boare dulce și ușoară, iar marea liniștită și barca bine încheiată, a doua zi către asfințit o împinse cale de o sută de leghe depărtare de Tunis, pe o coastă vecină cu cetatea Susa. Dar fata nu putea să-și deie seama de se află pe apă sau pe uscat, căci hotărâse în sinea ei pentru nimica-n lume să nu ridice capul de jos, de unde sta culcată, și nici nu-l ridicase. Ci spre norocul ei, când barca se izbi de țărm, pe aproape se afla o femeie sărmană care strângea de la uscat niște năvoade de pescari; și când văzu femeia barca, se minună cum de stăpânii o lasă să izbească malul, așa umflată de apă cum era. De aceea, bănuind că poate pescarii dorm într-însa, se duse către barcă, dar nu văzu în ea pe nimeni decât pe fată; și după ce o strigă de mai multe ori, căci fata dormea dusă și n-auzea nimic, în cele din urmă o deșteptă din somn și, dându-și seama că-i creștină după veșmântul ce-l purta, o agrăi pe limba ei și-o întrebă cum de ajunsese la țărm în barca aceea, singură, singurică. Copila, auzind-o vorbind pe latinește[32], crezu că poate vântul, schimbându-și dintr-o dată calea, o adusese iar în Lipari și ca atare, sărind ca friptă în picioare, se apucă să cerceteze malul jur împrejur; dar necunoscând locul și pomenindu-se pe uscat, o întrebă pe femeie unde se află. La care dânsa îi răspunse:

— Copila mea, ești lângă Susa, cetate în Berberia.

Când auzi sărmana fată pe unde ajunsese, mâhnită cum era că Domnul nu-i trimisese moartea, cu teama în suflet

[32] În evul mediu, limbii italiene i se zicea limba latină (n. t.).

ca nu cumva să aibă a pătimi rușine și fără a ști ce să mai facă, se așează jos lângă barcă și începu să plângă. Când o văzu ce face, femeia, înduioșată, se apucă s-o roage și atâta se rugă de dânsa, până ce-o duse acasă la ea, în coliba ei; acolo, mângâind-o cu fel de fel de vorbe, o îndemnă să-i spună cum de ajunsese acolo și fata, biruită, îi spuse. Drept care pricepând femeia că nu mâncase din ajun, îi așeză în față un codru uscat de pâine, niscaiva pești și apă și se ținu de capul ei până ce fata înghiți vreo două îmbucături. Apoi, la rândul ei, Gostanza o întrebă și ea cine era și cum se face că știe să vorbească pe limba latinească; femeia îi răspunse c-o cheamă Carapresa și că era din Trapani, dar că intrase slugă pe locurile acelea la niște corăbieri creștini. Fata, când auzi c-o cheamă Carapresa[33], deși era tare amărâtă, fără să știe cum și din ce pricină anume, se bucură ca de-un semn bun de numele acesta și prinse a trage iar nădejde, deși habar n-avea de ce, uitându-și oarecum de gândul morții. Drept care, fără să spuie cine este și de pe unde vine, o rugă frumos pe femeie să aibă milă de tinerețea ei și să se-ndure a-i da un sfat, pe care ea, urmându-l, să se păstreze întru credință și curățenie.

Carapresa, când auzi ce-i cere, bună la suflet cum era, lăsând-o în colibă, strânse năvoadele în grabă și întorcându-se la fată, după ce-o înveli din cap până-n picioare într-o broboadă a ei, o duse pân' la Susa; iar când ajunseră-n cetate îi zise:

— Ascultă aici, Gostanza, am să te duc la o femeie tare de treabă, o saracină bătrână și miloasă, la care umblu eu de multe ori la lucru, și-am să te dau în grija ei, rugându-mă de ea cum m-oi pricepe eu mai bine. Sunt pe deplin încredințată c-o să te ia cu drag la dânsa și-are să-ți fie ca o mamă; iar tu, slujind-o cu credință, să te silești să-i fii pe plac, până ce Domnul Dumnezeu s-o îndura să-ți facă parte de-o soartă mai blajină.

[33] Numele poate fi tradus prin: *pradă scumpă* (n. t.).

Și cum grăi așa făcu.

Doamna, care era tare bătrână, după ce-i dete ascultare femeii, se uită la fată, privind-o drept în față și începu să lăcrămeze; apoi, prinzând-o în brațe, o sărută pe frunte și apucând-o de mână o duse înăuntru-n casă, pe unde ea ședea cu alte câteva femei, care lucrau cu mâna, fie-n mătase, fie-n piele, fie-n frunze de palmier, felurite lucrușoare, trăind acolo singure, fără bărbat la casă. Gostanza învățâ și ea curând un meșteșug, prinse a lucra cu ele și în așa măsură știu să dobândească bunăvoința și iubirea doamnei și a celorlalte fete, de îți era mai mare dragul să vezi ce bine se înțeleg. Apoi, în scurtă vreme, cu ajutorul lor, le învățâ și graiul.

În timp ce fata sta la Susa (după ce acasă la părinți fusese plânsă ca pierdută și moartă), se întâmplă - fiind rege în Tunis unul pe nume Mariabdela - ca un bărbat de neam, un tânăr cu mare trecere în Granada, pământul lui de baștină, să dea năvală așa deodată cu o mulțime de ostași asupra regelui din Tunis, zicând c-acel regat i se cuvine lui. Or, zvonul ajungând și la urechea lui Martucicio care se afla la închisoare și care știa bine graiul saracinez, prinzând de veste el că regele din Tunis se străduia din răsputeri să-și apere regatul, se apucă să-i spuie unuia dintre temnicerii care-l păzeau pe el și pe ceilalți tovarăși ai lui:

— Dacă-aș putea să stau cu regele de vorbă, i-aș da un sfat prin care și-ar dovedi dușmanii.

Paznicul spuse aceste vorbe mai marelui său, care la rândul lui le spuse iute regelui. Drept care, acesta porunci să-i fie înfățișat Martuccio și-l întrebă ce sfat ar fi putut să-i deie. Martuccio îi răspunse:

— Stăpâne, dac-am priceput eu bine din câte mi-a fost dat să văd pe vremuri când m-am aflat aicea, supușii înălțimii-tale se luptă, dacă nu mă-nșel, mai mult cu arcul și săgeata decât cu alte arme: de aceea, de-am afla un chip ca cei din tabăra dușmană să ducă lipsă de săgeți și arcașii

înălțimii-tale să aibă-n schimb destule, eu socotesc că biruința ar fi de partea noastră.

La care regele răspunse:

— Nu-ncape îndoială că dacă am face precum spui, mi-aș birui vrăjmașii.

Martuccio zise atunci:

— Stăpâne, dacă vrei, treaba se face și iată cum: să pui să-ți facă pentru arcașii dumitale și arcurile lor corzi mult mai subțirele decât se fac de obicei; și să mai pui să-ți facă săgeți cu crestătura anume potrivită la subțirimea corzilor; dar lucrurile astea trebuiesc făcute-n mare taină, ca nu cumva dușmanii prinzând de veste să găsească o îndreptare oarecare. Și iată de ce-ți spun acestea: după ce arcașii dușmanilor și-or isprăvi de tras săgețile lor și voi pe ale voastre, pre câte știi, dușmanii se vor vedea siliți s-adune de pe jos săgețile trase de voi în timpul bătăliei, după cum și ai voștri le vor culege pe-ale lor; atâta doar că ei n-au să se poată folosi de săgețile voastre, căci corzile lor groase n-au să pătrundă în crestătura îngustă a săgeților, pe câtă vreme, dimpotrivă, săgețile dușmane vor merge de minune la arcurile noastre, căci coarda fiind subțire va prinde lesne o săgeată cu crestătură largă; drept care ai voștri vor putea să tragă din belșug săgeți, pe câtă vreme ai lor vor duce mare lipsă.

Regele, om cu scaun la cap, găsi pe placul său povața lui Martuccio și urmând-o cu sfințenie, printr-însa își birui vrăjmașii. Din care pricină Martuccio îi dobândi milostivirea și ca atare în scurtă vreme ajunse om de vază în Tunis și mare bogătaș.

Zvonul acestor întâmplări se răspândi în toată țara și află de dânsul și Gostanza, care-l plânsese pe Martuccio socotindu-l mort, atât amar de vreme; de aceea, aflând acum că-i teafăr, simți cum se aprinde într-însa cu negândită vâlvătaie iubirea amorțită oleacă, trezind din nou la viață nădejdea ei cea moartă. Drept care îi povesti stăpânei la care sta tot ce pățise și c-ar dori să meargă

pân' la Tunis să-și sature acolo ochii cu cele câte auzise despre Martuccio Gomito. Stăpâna îi lăudă dorința și ca o mamă adevărată, urcându-se cu ea într-o barcă, se duse pân' la Tunis, unde împreună cu Gostanza fu găzduită la o rudă de-a ei cu multă omenie. Or, cum o luase împreună cu dânsa și pe Carapresa, Gostanza o trimise să afle știri despre Martuccio; și aflând din gura ei că-i teafăr și c-ajunsese om de vază, stăpâna vru cu dinadins să fie ea cea care să-i spună lui Martuccio că draga lui Gostanza venise anume ca să-l caute. Și într-o bună zi, ducându-se la el acasă, îi spuse:

— Martuccio, în casa mea s-a nimerit să pice un servitor de-al tău venit din Lipari și care dorește să-ți vorbească în taină; de aceea am venit eu însămi să te înștiințez, căci m-a rugat să nu mai spun și altora câte mi-a spus.

Martuccio îi mulțumi și apoi porni cu ea spre casă. Fata, când îl văzu, fu cât p-aci să moară de-atâta bucurie și, nemaiputându-se stăpâni, cât ai clipi din ochi i se azvârli la piept cu brațele deschise, îmbrățișându-l cu iubire; și fie pe de o parte din cauza celor pătimite, fie din cauza bucuriei, fără să poată scoate o vorbă, porni să plângă pe tăcute. Văzând-o în fața lui, Martuccio rămase înmărmurit o clipă și apoi grăi suspinând:

— Trăiești, iubita mea? E atâta amar de vreme de când am auzit că te-ai pierdut în lumea largă și nici la noi măcar, în Lipari, nimeni nu știe ce s-a-ntâmplat cu tine.

Și zicând astfel, cu lacrimile-n ochi, o sărută și-o îmbrățișă cu multă duioșie. Gostanza îi povesti peripețiile ei toate și-i spuse cât de omenos o găzduise doamna la care se aciuase. Martuccio, după ce șezură mai multă vreme de povești, plecând de la Gostanza, se duse drept la rege și-i povesti toată povestea, și cele ce răbdase el, și cele ce răbdase fata, mai adăugând la urmă c-avea de gând acum să se cunune cu Gostanza, cu învoirea lui, după credința creștinească. Regele se miră de toate aceste întâmplări și, trimițând după Gostanza și aflând din gura ei

cum că Martuccio nu mințise, grăi:

— Dacă-i așa, pe drept cuvânt, ți-ai câștigat bine bărbatul!

Și poruncind să i se aducă daruri bogate și frumoase, dădu din ele o parte fetei și alta lui Martuccio, lăsând la voia lor să facă ce le-ar fi fost mai drag.

Martuccio, după ce-o cinsti pe doamna aceea cumsecade ce-o găzduise pe Gostanza și mulțumi de toate câte le săvârșise pentru fată, dându-i și daruri potrivite cu ea și starea ei, își luă rămas bun de la dânsa, nu fără multe lacrimi vărsate da Gostanza, și apoi plecă. Pe urmă, cu învoirea regelui, urcându-se într-o corăbioară cu Carapresa dimpreună, împinși de vânt prielnic, se întoarseră în Lipari, primiți fiind de toată lumea cu negrăită bucurie. Și acolo, rânduindu-și o nuntă ca-n povești, Martuccio se însura cu fata și multă vreme apoi se bucurară dimpreună în bună pace și în tihnă de roadele iubirii lor.

POVESTEA A TREIA

Pietro Boccamazza fuge cu Agnolella; se întâlnesc cu niște hoți; fata se ascunde într-o pădure și apoi e dusă într-un castel. Pietro e prins, dar scapă din mâinile tâlharilor și după felurite peripeții nimerește la castelul unde se află Agnolella; o ia de nevastă și se întoarce cu ea la Roma.

Din câți se aflau de față, nici unul nu scăpă prilejul de-a lăuda povestea Emiliei; iar regina, văzând că se sfârșește, îi porunci Elisei să spună mai departe. Elisa, dornică fiind să-i deie ascultare, prinse a grăi astfel:

— Grațioase doamne, îmi vine-n minte o noapte înfricoșătoare pe care au petrecut-o doi tineri neprevăzători; dar fiindcă după dânsa urmat-au zile fericite (și deci povestea mea nu se abate nicidecum de la subiectul rânduit), v-o povestesc cu drag:

La Roma, care odinioară se afla în fruntea întregii lumi după cum azi e-n coada ei, trăia nu de mult un tânăr, pe nume Pietro Boccamazza, vlăstar al uneia din cele mai nobile familii din Roma acelor vremi. Și tânărul acesta se îndrăgosti de-o fată tare frumoasă și plăcută, pe nume Agnolella, copila unui oarecare Gigliuozzo Saullo, un om de rând și fără vază, dar tare drag celor din Roma. Și îndrăgind-o tânărul, făcu el ce făcu și până la urmă fata prinse a-l iubi și ea pe el nu mai puțin ca el pe dânsa. Împins de dragostea-i fierbinte, Pietro, văzând că nu e chip

să mai îndure chinul pe care i-l pricinuia dorința aprinsă după fată, o ceru de nevastă. Dar ai săi, cât ce-aflară de una ca aceasta, săriră toți pe capul lui și-l ocărâră strașnic, iar pe de altă parte îi trimiseră vorbă lui Gigliuozzo Saullo ca nu cumva să-și puie mintea cu vorbele lui Pietro, căci de-ar fi cutezat s-o facă, nu l-ar fi socotit nicicând, nici rudă, nici prieten. Pietro, văzând că i se aține calea, singura cale potrivită prin care socotea s-ajungă a-și împlini dorința, fu cât p-aci să moară de atâta supărări; și, dacă tatăl fetei s-ar fi învoit, el unul, în ciuda rubedeniilor, s-ar fi însurat totuși cu fata. Dar fiindcă n-avea încotro, își puse în gând să facă astfel, încât s-ajungă tot acolo, dacă ar fi vrut și fata; și aflând printr-o a treia gură că Agnolella se învoiește, se hotărî cu ea împreună să fugă amândoi din Roma. Drept care pregătindu-și fuga din vreme, într-o dimineață sculându-se cu noaptea-n cap, porni călare cu Agnolella și-o luă către Anagni, pe unde avea niscaiva prieteni, oameni de toată încrederea. Și călărind ei doi așa, fără să aibă timp săracii să se desfete ca de nuntă, căci se temeau că-s urmăriți, vorbeau de dragoste și uneori se sărutau.

Ci Pietro, neștiind bine drumul, cam la vreo opt leghe de Roma, se întâmplă ca-n loc s-o ție pe dreapta, cum ar fi trebuit, s-o ieie pe-o cărare la stânga. Și n-apucară să călărească două leghe, că se treziră aproape de un castel micuț, din care, fiind văzuți, ieșiră de îndată vreo doisprezece ostași. Iar când se apropiară bine, fata îi văzu și strigă:

— Pietro, s-o luăm la fugă, că vin asupra noastră!

Și cum se pricepu mai bine, își îndreptă degrabă roibul către-o pădure adâncă și-l îmboldi cu pintenii, înfiptă bine în oblânc; roibul, simțind împunsătura, o luă întins la fugă, ducând-o pe stăpână în codru.

Ci Pietro, care se uita mai mult la ea decât la drum, cum n-apucase să-i zărească pe ostași așa de repede ca dânsa, în timp ce sta și se uita să vază de unde vin, fu ajuns de ei

din urmă, fu prins și dat jos de pe cal; și întrebat fiind cine era, după ce spuse, ostașii se apucară să sfătuiască între ei, zicând:

— Ăsta-i de-al dușmanilor noștri; ce alta am putea să-i facem decât să-i luăm veșmintele și calul și apoi să-l spânzurăm de vreun stejar, ca să plesnească de ciudă toți Orsinii[34].

Și, după ce căzură cu toții la învoială, îi porunciră lui Pietro să se dezbrace de veșminte. În timp ce el se dezbrăca, știind bine ce-l așteaptă, niște oșteni, nu mai puțin de douăzeci și cinci la număr, dădură buzna peste ceilalți, strigând:

— Pe ei! Măcelăriți-i!

Ostașii luați așa deodată, îl lăsară în plata Domnului pe Pietro, văzându-și de apărare; dar pricepând că-s mai puțini la număr ca dușmanii, se puseră pe fugă și ceilalți după ei. Pietro, dacă văzu așa, își luă degrabă hainele, sări pe cal și-o luă la goană spre pădure, pe unde apucase fata. Dar nefiind chip să afle în codru nici drum, nici cărăruie, nici urmă de potcoavă, când socoti că-i la adăpost de cei care-l prinseseră și de ceilalți veniți pe urmă, văzând că nu-și găsește iubita nicăieri, fără pereche de mâhnit, se apucă să plângă și să cutreiere pădurea, strigând-o pretutindeni. Dar nimeni nu-i dădea răspuns și el nu cuteza să se întoarcă înapoi și nici să meargă înainte, căci nu știa unde-ar ajunge, iar pe de altă parte se mai temea și pentru el și pentru draga lui de fiarele sălbatice, părându-i-se întruna c-o vede pe Agnolella sfâșiată de lupi sau de urs.

Umblă dar Pietro al nostru zi de vară până-n seară, strigând întruna prin pădure și făcând cale întoarsă, tocmai când socotea că merge țintă înainte; dar până mai la urmă, de atâta plâns și de strigare, de frică și de foame, căzu răpus și nu fu chip să meargă mai departe. Și când văzu că se înnoptează, neștiind ce să mai facă, dând de un stejar vânjos se coborî din șa și își legă murgul de pom; iar

[34] Familie nobilă din Roma (n. t.).

el, ca nu cumva să-l sfâșie vreo fiară, se cațără în stejar. Nu după mult ieși și luna în noaptea limpede de vară; dar Pietro, neîndrăznind să doarmă, ca nu cumva, să cadă - deși, la drept vorbind, nici de-ar fi fost la adăpost și tot n-ar fi putut dormi de atâta supărare și grijă pentru fată - veghe mai toată noaptea, plângând și suspinând și blestemându-și nenorocul.

Fata, luând-o la sănătoasa fără să știe încotro, precum am spus mai înainte, lăsându-se mânată de bunul plac al calului, pătrunse așa de adânc în codru, încât nu mai putu să vază locul pe unde pătrunsese; de aceea, întocmai ca și Pietro, când așteptând și când umblând, când hohotind și când strigându-l, tot tânguindu-și soarta, din zori și până-n asfințit se învârti zadarnic printr-acel loc sălbatic. În cele de pe urmă însă, văzând că Pietro nu mai vine, cum începea să se însereze, dând peste o potecuță, o apucă pe-acolo și tot ducând-o roibul, după ce călări cale de două leghe și poate mai bine, zări din depărtare o casă, spre care se îndreptă pe cât putu mai iute; și acolo nimeri peste un moșneag de treabă, care trăia în căsuța aceea cu bătrânica lui. Când o văzu că-i singurică, bătrânul o întrebă:

— Fata moșului, da' cum de umbli tu de una singură p-aici, acu' la vremea asta?

Fata, plângând, răspunse că se pierduse în pădure de cei care o însoțeau și întrebă cât mai avea de mers pân' la Anagni. La care moșul îi răspunse:

— Păi nu e ăsta drumul ce duce la Anagni; că până acolo-i cale lungă, mai mult ca douăsprezece poștii.

Fata grăi atunci:

— Da' oare nu-i vreun han p-aici, să pot trage la el?

— Nici unul nu-i așa de aproape ca să ajungi pe zi la el, răspunse moșul către fată.

La care dânsa zise:

— N-ați face bunătatea să-mi dați sălășluire aicea peste noapte, de vreme ce aiurea n-am unde să mă duc?

Moșneagul îi răspunse:

— Noi te primim cu drag, fetico; da' vezi că pe la noi p-aicea și zi și noapte întruna se abat tot soiul de drumeți, și buni și răi, și foarte adesea lasă prăpăd pe urma lor; și dacă ceasul rău ar face să vie acu' că ești aicea vreo ceată de haiduci de-aceia, văzându-te frumoasă și tinerică precum ești, o să se dea la tine și-au să-ți aducă necinstire; iar noi n-o să putem să te-ajutăm. De aceea eu ți-o spun de-acuma ca nu cumva pe urmă, de-o fi, ferit-a Domnul, să se întâmple așa, să dai vina pe noi.

Fata, văzând că-i noapte afară, deși cuvintele moșneagului o înspăimântară, îi răspunse:

— Dacă ne-ajută Dumnezeu, o să scăpăm și dumneavoastră și eu de-o pacoste ca asta. Iar dacă o fi să mi se-ntâmple ce-ați spus, apăi din două rele mai bine rabd să fiu pângărită de oameni decât să mă sfâșie vreo fiară din pădure.

Și zicând astfel, după ce coborî de pe cal, intră în casa moșneagului, unde cină sărăcăcios cu dânșii dimpreună cu ce se nimeri și apoi, așa îmbrăcată, se aruncă pe-un pat micuț, lângă cei doi bătrâni și nu mai conteni cât fu noaptea de lungă cu suspinatul și cu plânsul, jelindu-se amar de soarta ei și de-a lui Pietro, de care nu trăgea nici o nădejde de mai bine. Și cum ședea așa, spre revărsat de zori i se păru că aude zgomot de pași pe afară; de aceea, sculându-se degrabă, se duse într-o curte mare care se afla înapoia casei și acolo, zărind într-un ungher o grămadă mare de fân, se duse și se ascunse într-însa, ca oamenii aceia să n-o găsească așa de iute, de-ar fi venit acolo. Și abia se ascunsese, că drumeții, o adunătură de nemernici, se și năpustiră asupra ușii, bătând să le deschidă. Iar după ce moșneagul le descuie și intrară în casă, găsind roibul copilei cu șa cu tot pe el, îl întrebară pe bătrân cine era acolo. La care omul, nevăzând-o pe fată nicăieri, răspunse:

— Nu-i nimeni, numai noi; cu roibul ăsta - nu știu zău de unde-o fi fugit - ne-am pomenit aseară aicea și l-am adus în

casă, să nu-l mănânce lupii.

— Dacă-i așa, grăi vătaful hoților, e numai bun de noi, că ș-așa n-are alt stăpân.

Împrăștiindu-se dar tâlharii prin casă, o parte din ei se duse în curte și acolo, punându-și scuturile jos și lăncile pe lângă ele, unul din ei, așa într-o doară, își azvârli lancea în fân și fu mai, mai s-o împlânte în fată și dânsa, să se dea de gol, căci lancea îi trecu pe lângă sânul stâng, ba încă așa de aproape încât îi sfâșie veșmântul. Drept care dânsa, temându-se că e rănită, fu cât p-aci să țipe, dar amintindu-și unde se află, își luă degrabă seama și se opri tăcând chitic.

Tâlharii, risipiți în dreapta și în stânga, după ce-și fripseră pe jar niscaiva iezi și altă carne, mâncând și bând pe săturate, plecară într-ale lor, ducând cu ei și roibul fetei. După ce se depărtară o bucățică bună, moșneagul o întreabă pe babă:

— Ce-o fi cu fata noastră, că n-am văzut-o nicăieri, de când ne-am deșteptat?

Baba îi răspunse că nu știe și începu s-o caute. Fata, simțind că hoții plecaseră, ieși din fân; drept care moșul, nespus de bucuros să știe că nu-ncăpuse pe mâna tâlharilor, văzând că-i zi de-a binelea, îi spuse:

— Acu' că e lumină afară noi te-nsoțim, dacă poftești, până la niște palaturi aicea nu departe, ca la vreo cinci leghe de drum, unde-ai să fii la adăpost: dar va să vii pe jos, că blestemații de tâlhari care-au plecat de-aicea ți-au șterpelit călușul.

Fata, împăcându-se cu gândul că rămăsese fără cal, îi rugă frumos s-o ducă la castel; drept care pornindu-se la drum, spre seară ajunseră acolo.

Castelul era al unui nobil din familia Orsinilor, pe care îl chema Lieillo di Campo di Fiore; și, spre norocul fetei, nevasta cavalerului, o femeie tare bună la suflet și evlavioasă, se afla tocmai acolo. Când o văzu pe fată, o cunoscu numaidecât și o primi cu bucurie, poftind să afle

cu amănuntul cum de ajunsese acolo. Fata o luă de la capăt și-i povesti toată povestea. Doamna, care îl cunoștea deopotrivă și pe Pietro, căci era prieten cu bărbatul ei, se amărî la suflet de cele întâmplate și aflând unde fusese prins, fu sigură că-i mort. De aceea îi zise fetei:

— De vreme ce nu știi nimic de Pietro al tău, rămâi cu mine pân-am să aflu un prilej să te trimit la Roma fără primejdie pentru tine.

Pietro, cum sta sărmanul în stejar cu inima zdrobită de atâta suferință, cam pe la miezul nopții zări venind o haită ca de vreo douăzeci de lupi, care toți, cât ce-i văzură calul, făcură cerc în jurul lui. Roibul, simțindu-i, smuci capul și rupse frâul, dând să fugă; dar, fiind înconjurat de lupi nu izbuti și se apără mult timp cu dinții și copitele; la urmă însă lupii îl doborâră la pământ, îi sfârtecară grumazul și-i spintecară burta cât ai clipi din ochi, iar după ce-l mâncară tot, lăsând numai ciolanele, se afundară în pădure. Pietro, sărmanul, care în roib găsise un prieten și un sprijin, rămase năucit, gândindu-se că niciodată n-avea să poată să mai iasă din codrul cela blestemat. Și către dimineață, în timp ce zgribulea în stejar aproape mort de frig, cum tot căuta cu ochii în jur, zări în fața lui, ca la vreo leghe poate, o vălvătaie mare. De aceea, cât ce zărea se lumină de-a binelea, dându-se jos din pom cu teamă, o apucă într-acolo și tot umblând cu spor înainte, ajunse pân' la foc, unde dădu peste niște ciobani, strânși roată în jurul lui, mâncând și petrecând, și care-l luară între ei de milă. După ce mancă și se încălzi la foc, Pietro le povesti ce pătimise și cum de ajunsese singur prin părțile acelea și-i întrebă apoi de nu se află prin preajma locului vreo casă sau vreun castel unde să tragă. Ciobanii îi răspunseră că la vreo trei poștii de acolo erau niște palaturi ale lui Liello di Campo di Fiore, în care tocmai se afla nevasta cavalerului. Pietro, nespus de bucuros, rugă pe careva din ei să-l ducă pană acolo și doi ciobani mai săritori îi împliniră voia. După ce ajunse la castel, dând peste niște cunoscuți, Pietro încercă

să afle chip spre a cerceta pădurea, ca s-o găsească pe Agnolella; dar într-acestea fu chemat să se înfățișeze doamnei. Pietro se duse de îndată și, când o văzu în preajma ei pe Agnolella, fu cât p-aci să cadă jos de atâta bucurie. O lume întreagă ar fi dat s-o poată săruta, dar, cum se rușina de doamna, își stăpâni pornirea. Și dacă el fu bucuros, apăi nici bucuria fetei nu fu de toc mai mică.

Doamna, primindu-l și cinstindu-l ca pe un oaspe drag, după ce află din gura lui cum se întâmplase treaba, îl dojeni că nu-și ascultă părinții și că vrea dinadins să se însoare potrivnic vrerii lor. Dar când văzu că-i hotărât și că din partea ei copila atât aștepta și ea, își zise în sinea ei: „De ce-mi sfarm capul pe degeaba? Copiii ăștia se iubesc și se cunosc unul pe altul; de prieteni, amândoi sunt prieteni cu bărbatul meu și dorința lor e cinstită. Ori dacă unul a scăpat de la spânzurătoare, iar celălalt de bătaia lăncii, și amândoi de fiare, e semn că Dumnezeu n-are nimica împotrivă dacă poftesc să se cunune. Facă-se dar pe voia lui”.

Și întorcându-se spre tineri, le zise:

— Dacă vouă vă stă pe suflet să vă luați, eu n-am nimica împotrivă: să fie cum vreți voi și nunta s-o serbăm aici pe cheltuiala lui Liello. Că mai pe urmă, de-mpăcat, vă-mpac eu cu părinții.

Pietro în culmea fericirii, și Agnolella și mai și, se cununară acolo, iar doamna se trudi să le cinstească nunta pre cât putu mai bine acolo sus la munte, unde cei doi îndrăgostiți gustară mai întâi roadele dulci ale iubirii.

Pe urmă, la vreo câteva zile, doamna porni cu ei călare și, străjuiți de pază bună, se întoarseră la Roma, unde, aflându-i pe părinții lui Pietro foc și pară de ceea ce făcuse, îi împacă cu tinerii. Iar Pietro cu Agnolella lui trăiră pân' la bătrânețe în tihnă și-ntru desfătare.

POVESTEA A PATRA

Ricciardo Manardi e găsit de *messer* Lizio din Valbona cu fata lui, pe care apoi o ia de nevastă și se împacă cu bătrânul.

După ce Elisa tăcu ascultând laudele pe care tovarășele ei le aduceau poveștii spuse de dânsa, regina îi porunci lui Filostrato să spună și el o poveste; Filostrato începu râzând:

— Multe din dumneavoastră de-atâtea ori m-au ocărât fiindcă v-am silit să povestiți și s-ascultați povești de jale și de plâns, încât acum - ca s-o mai dreg și să răscumpăr oarecum durerea ce v-am pricinuit - mă văd silit să povestesc o istorioară mai hazlie, ca să vă fac să râdeți; de aceea am de gând să v-arăt acum, printr-o poveste mai scurtuță, cum a ajuns la bun sfârșit iubirea a doi îndrăgostiți, ce n-au avut de pătimit, decât doar câteva suspine și-o spaimă zdravănă, dar scurtă, amestecată cu rușine.

Trăia dar în Romagna, prealuminate doamne, și nu-i prea mult de-atunci, un cavaler curtenitor și foarte de ispravă, pe care-l chema *messer* Lizio din Valbona; și cavalerului acestuia - târziu, spre bătrânețe - nevastă-sa, pe nume *madonna* Giacomina, îi dărui o copiliță care, crescând, ajunse să se facă o frumusețe de fată, mai mândră și mai drăgălașă ca oricare alta din partea locului. Or, cum părinții ei o aveau numai pe dânsa, o drăgosteau

și o iubeau ca pe ochii lor din cap, păzind-o cu nespusă grijă și așteptând să o mărite cu cine știe ce fecior de neam și casă mare.

Acu, pe la numitul *messer* Lizio pe acasă umbla deseori și se ținea cu el în vorbă un tânăr frumușel și proaspăt ca o floare, din neamul Manardilor de Brettinoro, Ricciardo după nume, de care *messer* Lizio și doamna lui nu se păzeau cu nici un pic mai mult decât s-ar fi păzit de un fecior de-al lor. Iar el văzând, ba azi ba mâine, cât de frumoasă-i fata lor, cât de gingașă, de plăcută, de aleasă întru deprinderi și numai bună de măritat, se îndrăgosti cu foc de dânsa, dar își păzi cu mare grijă taina iubirii lui. Ci fata, dându-și seama că-i îndrăgită pe ascuns, fără a se da în lături, prinse a-l iubi și ea pe tânăr, de care lucru el fu foarte mulțumit. Și cum de atâtea ori îi sta pe limbă să-i vorbească, dar la o adică amuțea, odată, aflând prilej prielnic și luându-și inima în dinți, îi zise:

— Caterino, te rog frumos nu mă lăsa să mor de dragul tău.

La care fata zise iute:

— Ferească Dumnezeu să nu mor eu de-al tău.

Și acest răspuns, îmbărbătându-l și bucurându-l pe Ricciardo, îl îndemnă să-i spună:

— Eu, dinspre partea mea, sunt gata oricând să fac tot ce poftești; dar numai ție-ți stă-n putere să mântui viața ta și-a mea.

Atuncea fata îi răspunse:

— Ricciardo, tu vezi doar ce strașnic sunt păzită; de aceea mi-e cu neputință să văd ce-aș putea face ca să te-aduc la mine. Dar dacă nu găsești o cale pe care eu, urmând-o, să n-am a pătimi rușine, mi-o spune fără frică și am să fac precum poftești.

Ricciardo, care se gândise la multe, mai din vreme încă, răspunse cu grăbire:

— Caterinuțo dulce, eu nu știu zău ce alta ai putea face decât să vii sau să te culci afară-n foișorul cela ce dă-n

grădina casei voastre și unde - dac-oi ști că ești acolo peste noapte - m-oi strădui să viu și eu, deși e tare înalt.

La care Caterina zise:

— Dacă te-ncumeți să te urci, eu cred c-oi izbuti să fac într-așa chip, încât să pot dormi acolo.

Ricciardo îi răspunse c-avea să vie negreșit și, zicând astfel, se sărutară o dată în fugă și-apoi se despărțiră.

A doua zi, cum vremea era către sfârșit de mai, copila începu, de față cu măicuța ei, să se tot vaite că de cald și multă zăpușeală nu izbutise nicidecum să-nchidă ochii toată noaptea.

La care maică-sa îi răspunse:

— Ce fel de cald, fetițo? Ba chiar că n-a fost cald deloc.

Ci Caterina zise:

— Măicuță, ar trebui să zici „după părerea mea” și-atuncea poate-ai spune drept; da' vezi că dumneata nu te gândești pesemne cu cât mai calde-s fetele decât femeile bătrâne.

Femeia îi zise atunci:

— Așa-i fetițo, bine zici, da' ce să-ți fac? Doar n-oi fi vrând să poruncesc și vremii acu! Vremea e vreme și se cade s-o rabzi așa cum vine. Poate să fie mai răcoare la noapte și-ai să dormi mai bine.

— Măcar de-ar fi așa cum zici! răspunse Caterina. Dar nu prea-i obiceiul ca nopțile să se răcească tocmai când e să vie vara.

— Și-atunci ce-ai vrea, mă rog, să-ți facem? o întrebă femeia.

La care fata îi răspunse:

— De nu v-ar fi cu supărare ție și tatii, eu aș pune să-mi facă un pătuț în foișorul care dă deasupra în grădină, lângă odaia tatii, și m-aș culca acolo; ascultând privighetoarea și fiind mai la răcoare, aș sta cu mult mai bine afară decât la dumneata-n odaie.

Bătrâna îi zise atunci:

— Bine, fetițo, fii pe pace; i-oi spune și lui taică-tu și-om

face cum vrea el.

Ci *messer* Lizio, auzind de la nevasta dumnealui ce vrea să facă față, cum era om bătrân, și ca atare cam sucit oleacă, îi răspunse:

— Ce naiba de privighetoare îi mai lipsește acu? Ia să mă lase-n pace! Că dacă nu, i-arăt eu ei și-o adorm, cu țârâit de greieri!

Fata, când auzi ce vorbă îi trimite părintele, mai mult de ciudă, nu atât de cald, în noaptea următoare nu doar că nu dormi, dar n-o lăsă nici barem pe maică-sa să închidă ochii, tot văietându-se de cald. Drept care a doua zi femeia se duse dis-de-dimineață la *messer* Lizio și îi spuse:

— Bărbate, dumitale, se vede treaba, nu ți-i dragă copila asta a noastră; cu ce te supără dacă doarme afară în foișor? Cât e de lungă noaptea s-a zvârcolit de cald. Și-apoi, la urma urmelor, te miri că-i place să asculte cântând privighetoarea, când nu-i decât o copiliță? Doar tinerii de când e lumea se-mbie la de-alde astea.

Dacă văzu așa, *messer* Lizio zise:

— Bine, femeie, bine! Pune să-i facă un pat cât să încapă-n foișor, pune-i și-o perdea împrejur și-apoi n-are decât să doarmă și să tot tragă cu urechea pândind privighetoarea.

Fata, aflând acestea, puse degrabă să-i aștearnă un pat în foișor; și cum se pregătea să doarmă acolo peste noapte, pândi până ce ajunse să-l vază pe Ricciardo și îi făcu un semn statornicit între ei doi, prin care dânsul pricepu ce-ar fi trebuit să facă. *Messer* Lizio, simțind că fata se culcase, după ce închise ușa din odaia lui, care dădea în foișor, se duse și el să se culce.

Ricciardo, cât ce auzi că pretutindenea-i tăcere, urcându-se pe un zid cu ajutorul unei scări, ajunse până-n vârful lui, de unde cățărându-se pe niște pietre mai ieșite, care propteau un alt perete - cu multă osteneală, de-a fost să cadă, și cu primejdie pentru dânsul - ajunse în foișor, unde copila îl primi cu mare bucurie, ferindu-se a face

zgomot; și, după multe sărutări, culcându-se împreună, aproape toată noaptea se desfătară cu plăcere unul pe celălalt, dând glas privighetorii de foarte multe ori.

Ci nopțile fiind scurte și desfătarea mare, ba apropiindu-se și ziua (fără ca ei să-și deie seama), înfierbântați precum erau de joacă și de zăpușeală, căzură biruiți de somn și adormiră goi, goluți, fata cu brațul drept pe după gâtul lui Ricciardo, iar cu mânuța stângă ținându-l de ceva de care vouă, doamnelor, vă e rușine să vorbiți de față cu bărbații.

Și dormind ei într-acest chip, fără să se trezească, îi apucă și ziua, iar *messer* Lizio într-acestea se deșteptă din somn; și amintindu-și că fetica dormea afară-n foișor, deschise ușa încet-încet, zicându-și: „Ia să vedem noi cum a dormit Caterinuța la cântecul privighetorii”. Și mai făcând un pas, dădu încetișor deoparte perdeaua care împrejmuia de patru laturi patul și îi văzu pe amândoi descoperiți și goi, dormind îmbrățișați precum am arătat mai sus; și, după ce se încredință că tânărul era Ricciardo, ieșind din foișor, se duse țintă în odaia nevesti-si s-o cheme și-i zise:

— Scoală, nevastă, vino iute să vezi minunăție! Că fiie-ti privighetoarea i-a fost așa de dragă, c-a prins-o și și-o ține-n mână.

Femeia se miră:

— Ei asta-i bună! Cum se poate?

— Vino degrabă și-ai să vezi! îi zise *messer* Lizio.

Femeia se îmbrăcă în fugă și-o luă tiptil pe urma lui; iar când ajunseră la pat, după ce traseră perdeaua, *madonna* Giacomina putu să vadă deslușit cum fie-sa prinsese și-acu ținea privighetoarea, pe care atâta își dorise s-o audă cântând. Și drept aceea doamna, ținându-se batjocorită și înșelată de Ricciardo, fu cât p-aci să țipe și vru să-i ocărască; dar *messer* Lizio îi zise:

— Femeie, taci din gură, dacă ți-i drag de mine! Dacă l-a vrut cu dinadins, acuma să și-l ție. Ricciardo e băiat de neam și are și parale; de ne-ncuscrim cu-ai lui, să știi că

facem treabă bună. De aceea, dac-o vrea să plece de aici cu binișorul, atunci dintâi să mi se-nsoare; că cel puțin așa are să bage privighetoarea în colivia lui, nu-ntr-a altuia.

Doamna, mai mângâiată oarecum, văzând că soțul ei nu-i necăjit de treaba asta și socotindu-se înde ea că fata avusese parte de-o noapte fericită, că odihnise bine și că pe lângă toate prinsese și-o privighetoare, tăcu din gură mulțumită.

Nu după multă vreme Ricciardo se trezi și, când văzu că-i ziuă afară, se socoti pierdut; strigând-o deci pe Caterina, îi zise:

— Vai, iubito, m-a prins aicea ziua! Ce-i de făcut?

La care *messer* Lizio făcu un pas înainte și, ridicând perdeaua, zise:

— Ți-oi spune eu ce-i de făcut!

Când îl văzu Ricciardo, i se păru c-o gheară îi smulge inima din piept. Și ridicându-se pe pat în capul oaselor, grăi:

— *Messer*e, pentru Dumnezeu, îndură-te de mine! Știu că sunt vrednic să plătesc cu capul ce-am făcut, ca om netrebnic, fără cinste și fără de cuvânt ce sunt; de aceea fă ce vrei cu mine; dar totuși, dacă-i cu putință, fii bun și cruță-mi viața.

La care *messer* Lizio zise:

— Ricciardo, încrederea pe care ți-am dovedit-o pururi și dragostea ce ți-am purtat nu meritau din parte-ți atare răsplătire, dar dacă a fost să fie așa și dacă tinerețea ta te-a împins la astfel de greșeală, pentru ca tu să scapi cu viață și să mă cruți pe mine de-o rușine ca aceasta, însoară-te cu Caterina, ca să rămâie a ta de-a pururi, precum a fost și-n noaptea asta. Într-acest chip poți dobândi și pentru mine bună pace, și pentru tine izbăvire; că de unde nu, fă-ți cruce și roagă-te lui Dumnezeu să te primească printre drepți.

Între acestea Caterina, lăsând privighetoarea și acoperindu-se, începu să plângă cu sughițuri, rugându-se

de *messer* Lizio să-l ierte pe Ricciardo și pe de altă parte rugându-se și de Ricciardo să-i deie ascultare bătrânului, ca într-acest chip să poată multă vreme, fără primejdie pentru dânșii, să mai petreacă și-alte nopți ca noaptea ce trecuse. Dar pentru o treabă ca aceasta nici nu era nevoie de-atâtea rugăminți; căci, pe de o parte din rușine și din dorința de a îndrepta isprava săvârșită, iar pe de altă parte de teamă să nu moară și din dorința de-a scăpa nevătămat, ba pe deasupra și din cauza iubirii pătimașe pe care i-o purta copilei și din dorința de-a ajunge s-o aibă numai pentru el, Ricciardo, nesilit de nimeni, răspunse fără a sta pe gânduri că-i gata să-l asculte pe *messer* Lizio.

Acesta, cerând madonnei Giacomina să-i deie un inel de-al ei, îi cunună pe loc, acolo chiar în fața lor. Și după ce-o făcu și p-asta, plecând cu doamna dimpreună, le spuse:

— Acu să v-odihniți, că pasămite aveți trebuință mai mult de somn ca de-alte cele.

Și după ce plecară ei, tinerii, îmbrățișându-se, cum peste noapte nu umblaseră mai mult de șase leghe, până s-ajungă a se scula mai străbătură încă două și într-un sfârșit puseră capăt zilei dintâi cu bine. Apoi, după ce se sculară și după ce Ricciardo puse la cale treaba cu tatăl fetei pe îndelete, nu după multă vreme se cunună din nou cu dânsa de față c-o mulțime de prieteni și de rude, precum se cuvenea să facă. Apoi, ducând mireasa cu mare alai la el acasă, întinse acolo o nuntă de pomină și după aceea, cu dânsa împreună, în tihnă și desfăt, și zi și noapte după plac, mai prinseră privighetori un car de vreme încă.

POVESTEA A CINCEA

Guidotto din Cremona își lasă fata lui Giacomino din Pavia și moare; la Faenza, Giannole di Severino și Minghino di Mingole se îndrăgostesc de dânsa și se încaieră; în cele de pe urmă, aflându-se că fata e sora lui Giannole, e dată de nevastă lui Minghino.

Doamnele, ascultând povestea cu privighetoarea, făcură atâta haz, încât, deși Filostrato isprăvise de mult cu povestitul, nu izbuteau nicidecum să-și stăpânească râsul. Și după ce râseră o vreme, regina îi zise lui Filostrato:

— Să știi că dacă ieri ne-ai întristat, astăzi în schimb atâta ne-ai făcut să râdem, încât nici una dintre noi nu s-ar mai putea plânge pe drept cuvânt de tine.

Pe urmă, întorcându-se către Neifile, îi porunci să povestească mai departe. Iar dânsa, bucuroasă, prinse a grăi precum urmează:

— De vreme ce Filostrato s-a abătut și prin Romagna, cred că-mi va prinde bine și mie să mă învârtesc oleacă cu povestirea mea prin părțile acelea.

Spun dar că în cetatea Fano trăiau pe vremuri doi lombarzi, dintre care pe unul îl chema Guidotto din Cremona, iar pe celălalt Giacomino din Pavia, ambii încărunțiți de ani și care în tinerețea lor trăiseră mai toată vremea în oaste, războindu-se cu unii și cu alții. Și într-o bună zi Guidotto, văzându-se pe patul morții și neavând nici un fecior, nici altă rudă ori prieten în care să se-

ncreadă mai mult ca-n Giacomino, lăsă în grija acestuia pe o copiliță a lui, ca de vreo zece anișori, cu tot ce avea pe lume și, după ce-i destăinui o seamă de întâmplări din viața lui, muri.

Acu, se întâmplă la vremea aceea ca Faenza - cetate oropsită și multă vreme zdruncinată de lupte și nenorociri - să ajungă la mai bine, drept care stăpânirea îngădui să se întoarcă într-însa orișicui i-ar fi plăcut s-o facă. De aceea Giacomino, care trăise odinioară pe locurile acelea, și se simțise bine acolo, se întoarse la Faenza cu toate ale sale și-o luă cu el și pe copila lăsată de Guidotto, pe care el o îndrăgea și se purta cu ea ca un părinte adevărat. Copila, într-acestea crescând, ajunsese să se facă cea mai frumoasă fată din câte se aflau la vremea aceea în Faenza și pe cât era de frumoasă, pe-atât era și de cinstită și de îngrijit crescută. Din care pricină mulți tineri porniră a suspina de dragul ei, dar, dintre toți, doi mai cu seamă, doi băieți frumoși și de ispravă se înflăcărară așa de tare, încât din gelozie ajunseră să se urască unul pe altul peste poate; pe unul îl chema Giannole di Severino, iar pe celălalt Minghino di Mingole. Or, fiindcă fata avea acum ca la vreo cincisprezece ani, tinerii bucuroși s-ar fi însurat cu dânsa, dacă părinții lor s-ar fi învoit la asta; dar, fiindcă nu se învoiau, văzând ei că nu-i chip s-ajungă - din dreaptă pricină - la fată, se apucară, fiecare cum socotea mai bine, să încerce a dobândi copila pe alte căi.

Giacomino avea la el acasă o slujnică bătrână și un servitor glumeț și tare prietenos, Crivello după nume, cu care, împrietenindu-se Giannole, când socoti că-i vremea să vorbească, îi spuse de iubirea lui și îl rugă să-i dea o mână de ajutor ca să-și aline focul, făgăduindu-i câte-n lună și-n stele pentru treaba asta. La care slujitorul zise:

— De, ce să-ți spun: tot ce pot face e să te duc la fată o dată când stăpânul o fi poftit pe la vreo cină; că de m-aș apuca să-i spun ceva din parte-ți, știu bine că nicicând n-aș izbuti s-o fac să-mi deie ascultare. Da' asta, dacă vrei s-o

fac, făgăduiesc; și pe urmă, dacă ești în stare, fă tu ce crezi că e mai bine.

Giannole îi răspunse că nici n-ar fi dorit mai mult și așa rămaseră înțeleși.

Minghino pe de altă parte se împrieteni și el cu slujnica, și atâta se ținu de capul ei, pân' ce femeia îi duse vorba, chiar de mai multe ori, la fată, care mai că se aprinsese și ea de focul lui; ba pe deasupra îi făgădui să-l ducă și la dânsa, dacă ar fi fost ca Giacomino dintr-o anume pricină să plece seara de acasă.

Nu după multă vreme se întâmplă ca Giacomino, prin mijlocirea lui Crivello, care-și vârâse coada, să meargă într-o seară la cină la un prieten; Crivello, înștiințându-l pe Giannole, se sfătui cu el ca la un semn de-al lui să vie, căci ușa ar fi fost deschisă. Slujnica pe de altă parte, cum nu știa nimic de toată socoteala asta, trimise vorbă lui Minghino că Giacomino în seara aceea avea să plece de acasă și ca atare îl sfătui să șază undeva pe aproape și la un semn de-al ei să intre înăuntru.

Când se înseră afară, cei doi îndrăgostiți, ca unii ce se bănuiau amarnic între dânșii, deși nici unul nu știa ce avea de gând celălalt, porniră fiecare c-un pâlc de prieteni înarmați, cu gând să fure fata. Minghino cu ai săi se duse în casa unui prieten vecin cu Giacomino, ca să aștepte somnul statornicit, iar celălalt, Giannole, rămase cu ai lui afară în apropierea casei.

Crivello cu bătrâna, după ce le plecă Stăpânul, se îmbiau care pe care să meargă la culcare ca să rămâie singuri. Crivello îi zise femeii:

— Nu te mai culci o dată? Ce mi te tot învârți prin casă?

Iar slujnica îi răspundea:

— Da' tu? Ce naiba mai aștepți de nu te duci după stăpân, acum c-ai mâncat de cină?

Și, ciondănindu-se astfel, nici unul nu putea să-l miște pe celălalt din loc. Crivello însă, văzând că se făcuse ceasul pe care-l hotărâse mai dinainte cu Giannole, își zise în sinea

lui: ,,Ce-mi pasă mie de bătrână? Lasă că-i arăt eu ei, dacă nu-și ține gura!” Și făcând semnul rânduit, se duse să deschidă ușa; Giannole veni iute cu doi tovarăși de ai săi și după ce pătrunse în casă, aflând copila în prânzitor, o luă cu gând s-o ducă. Ci fata se împotrivi și începu să țipe cu slujnica împreună. Minghino, auzindu-i glasul, se repezi cu-ai săi în casă și, când văzu că ceilalți scoteau fata pe ușă afară, trăgându-și spadele din teacă, urlară într-un glas:

— S-a mântuit cu voi! Vă arătăm noi vouă, mișeilor! Ce silnicie-i asta?

Și zicând astfel, tăbărâră pe ei cu spadele. Vecinii, care într-acestea ieșiseră afară cu torțe și cu arme să vadă ce se întâmplă, porniră a ocărî și ei atare silnicie și săriră în ajutorul lui Minghino. Drept care, după o luptă dârză, Minghino izbuti să-i ieie fata lui Giannole și apoi s-o ducă înăuntru. Ci, până a n-apuca să se despartă încăierații, ostașii stăpânirii dădură peste ei și, înhățându-i pe mai mulți, printre care și pe Minghino și pe Giannole cu Crivello, îi duseră la închisoare. Iar mai târziu, când zarva se potoli și Giacomino se întoarse acasă, dintru început, sărmanul, fu foarte necăjit de întâmplarea aceasta; dar, cercetând apoi cum se întâmplase treaba și aflând că fata nu-i de vină, se liniști oleacă și hotărî în sinea lui să o mărite cât mai iute, astfel ca-n viitor să nu se mai întâmple istorii ca acestea.

A doua zi de dimineață, aflând părinții tinerilor adevărul asupra celor întâmplate și cunoscând ce rele ar fi putut să li se tragă băieților întemnițați, dacă Giacomino s-ar fi plâns, pe drept cuvânt, de ei, se duseră la dânsul și începură să se roage de el cu vorbe prietenoase să nu ia în seamă ocara pătimită din pricina smintelii feciorilor necopți la minte, ci mai degrabă dragostea și prietenia pe care, gândeau ei, cei care-l rugau, o au pentru dânsul, încredințându-l mai la urmă că ei înșiși, cât și tinerii care-i făcuseră rușinea sunt gata s-o răscumpere în orice chip ar

fi poftit.

Giacomino, care în viața lui văzuse multe și de toate și mai era și bun din fire, răspunse fără multă vorbă:

— Domnii mei, de n-aș fi un străin aicea la Faenza, în orășelul dumneavoastră, ca unul ce vi-s prieten sincer aș face după voia voastră și-n astă împrejurare și-ntr-altele, oricând; ba chiar cu atât mai mult se cade să îmi aplec urechea la cele câte-mi cereți, cu cât ocara săvârșită se întoarce împotriva voastră, căci fata nu e din Cremona, precum își închipuie destui, și nu e nici de la Pavia, ci e și dânsa ca și voi de aicea din Faenza, deși nici eu, nici ea, nici cel care mi-a dat-o nu știm a cui copilă este; de-aceea, dinspre partea mea voi face tot ce-mi cereți în astă împrejurare.

Oamenii aceia de ispravă se minunară auzind că fata e din Faenza și, mulțumind lui Giacomino pentru răspunsul lui mărinimos, îl rugară să fie așa de bun și să le spuie cum de fata se afla la el și cum știa că e și dânsa din Faenza. Iar Giacomino le răspunse:

— Guidotto din Cremona mi-a fost tovarăș și prieten; de aceea de pe patul morții mi-a povestit c-atunci când împăratul Frederic a subjugat cetatea asta, fiind jafu-n toi, el a intrat cu tovarășii lui într-o casă pe care a găsit-o plină cu toate celea, dar părăsită de stăpâni și-n care nu află decât pe copilița asta, care avea la vremea aceea ca la vreo doi-trei ani și care-i zise tată când îl văzu urcând pe scări. Din pricina aceasta, făcându-i-se milă de ea, o luă cu sine și-o duse, cu tot ce se mai află prin casă, la Fano; iar acolo, când îl ajunse moartea, mi-o dădu mie, dimpreună cu toate ale sale și îmi legă de suflet să o mărit și să-i dau drept zestre tot ce fusese al ei. Acum, copila-i numai bună de măritat, dar totuși nu i-am găsit bărbat să-mi placă, deși, mă știe Dumnezeu, eu bucuros aș mărita-o, numai să nu se mai întâmple ce s-a întâmplat aseară.

Se afla acolo printre alții și un oarecare Guiglielmino din Medicina, care fusese cu Guidotto când se întâmplase jaful

și care știa bine a cui fusese casă prădată de războinici; de aceea, văzându-l printre ceilalți pe stăpânul casei, se apropie de el și zise:

— Auzi tu, Bernabuccio, ce spune Giacomino?

Și Bernabuccio îi zise:

— Aud și tocmai mă gândeam, căci în învălmășeala aceea mi s-a pierdut și mie o fată de vârsta copiliței de care vorbește Giacomino.

La care Guiglielmino spuse:

— De bună seamă, ea e aceea; căci eu, de față cu mai mulți, l-am auzit odată chiar pe Guidotto povestind unde se petrecuse jaful și-am priceput de îndată că-i vorba despre casa ta. Gândește-te, poate ai putea s-o recunoști după vreun semn; pune s-o caute și-ai să vezi că-i fata ta, de bună seamă.

Bernabuccio, gândindu-se mai bine, își aminti că fata avea un semn ca o cruciuliță deasupra urechiușii stângi, de pe urma unui neg pe care cu puțin înainte de întâmplarea aceea pusese să i-l taie. Drept care fără de zăbavă se apropie de Giacomino, care se afla încă pe acolo, și îl rugă să-l ducă până la el acasă și să-i arate fata. Giacomino îl duse bucuros și o chemă pe fată. Lui Bernabuccio, de îndată ce-o văzu, i se păru că vede în față chipul nevesti-si, care era frumoasă încă. Dar, nefiind mulțumit cu atâta, îi ceru lui Giacomino îngăduința să-i ridice copilei olecuță părul de pe urechea stângă și Giacomino încuviință. Atunci Bernabuccio se apropie de fată, care ședea cam rușinată, și, după ce îi ridică cu mâna dreaptă părul, văzu semnul cu pricina; de aceea, cunoscând-o că-i fata lui, fără de alta, se apucă să plângă și să și-o strângă în brațe cu multă duioșie, deși copila se ferea. Apoi grăi spre Giacomino:

— Frate, asta-i copila mea. Casa prădată de Guidotto a fost chiar casa noastră și-n silnicia pătimită a fost uitată înăuntru de mama ei, nevastă-mea; de aceea până azi noi am crezut c-a ars cu casa dimpreună, căci într-aceeași zi i-au pus jefuitorii foc.

Fata, când auzi acestea și când văzu că Bernabuccio e un om în toată firea, dădu crezare vorbelor și, împinsă de un imbold lăuntric, se lăsă îmbrățișată și se porni și ea duios să plângă cu dânsul dimpreună. Bernabuccio trimise apoi degrabă după nevastă-sa, după alte rude de-ale fetei, după surori și frați și, arătându-le-o la toți și povestindu-le întâmplarea, după ce fu întâmpinată cu nesfârșită bucurie și mii de îmbrățișări - fiind Giacomino, bietul, nespus de fericit de această întâmplare - o luă cu el și-o duse acasă.

Aflând de toate acestea, cârmuitorul cetății, om tare de ispravă, care știa că cel închis, Giannole adică, îi era fiu lui Bernabuccio și fetei frate dulce, se hotărî în sinea lui să treacă cu vederea greșeala săvârșită de tânăr; de aceea, vorbindu-se cu Bernabuccio și Giacomino, câteștrei făcură astfel, încât Giannole și cu Minghino se împăcară. Și dându-i lui Minghino, spre marea mulțumire a tuturor rudelor sale, pe fată de nevastă, Agnese după nume, cu el deodată îi dete drumul și lui Crivello și celorlalți care fuseseră închiși din pricina aceasta. Iar după aceea tânărul, mai fericit ca nimeni altul, făcu o nuntă ca-n povești și apoi, ducând-o pe mireasă acasă la ai lui, trăi mulți ani cu dânsa în pace și bună înțelegere.

POVESTEA A ȘASEA

Gianni din Procida, fiind găsit cu iubita lui, care fusese dăruită regelui Frederic, e legat de un stâlp, pentru a fi ars pe rug cu dânsa dimpreună; ci, fiind recunoscut de Ruggieri dell'Oria, până la urmă scapă și se însoară cu iubita sa.

Isprăvindu-se povestea Neifilei, care plăcuse foarte mult doamnelor de față, regina îi porunci Pampineei să spună și ea una. Iar dânsa, ridicându-și obrazul surâzător, prinse a grăi numaidecât:

— Nespus de mari, plăcute doamne, sunt puterile iubirii și spre cumplite osteneli, spre primejdii negândite și peste poate de îndurat îi mână pe îndrăgostiți, precum s-a dovedit din cele povestite azi și-n zilele trecute; totuși, același lucru mi-e drag să vi-l arăt și eu, istorisindu-vă, povestea unui tânăr îndrăgostit.

Ischia e o insulă în apropierea Neapolului, în care, printre alte fete, trăia pe vremuri una, frumoasă și sprințară, pe nume Restituia - copila unui nobil din Ischia, Marin Bolgaro - pe care un tânăr pe nume Gianni, din Proeida, o insuliță nu departe de Ischia, o îndrăgea cu patimă, și ea la fel pe dânsul. Și tânărul acesta, cum nu-i era de ajuns să vină numai ziua de la Procida în Ischia spre a sta cu dragă lui de vorbă, venea și noaptea adeseori și când se nimerea să nu găsească luntre, venea înot numai să vadă, de nu putea mai mult, măcar și zidurile casei în

care locuia copila.

Or, pe când dragostea aceasta atât de înflăcărată era în toiul ei, se întâmplă ca fata - aflându-se într-o zi de vară singură, singurică pe malul mării, unde, sărind din stâncă în stâncă tot dezlipea la scoici din pietre cu un cuțit în mână - se întâmplă, zic, să ajungă pe un loc ferit de niște stânci, pe unde, fie îmbiați de un izvor cu ape reci, fie de dragul umbrei, se adăpostiseră de soare niscaiva tineri sicilieni, care veniseră acolo din Napoli c-o barcă. Și, când văzură ei cât de frumoasă-i fata, ce nu-i zărise încă, văzând-o singurică, se hotărâră între ei s-o fure și s-o ducă. Zis și făcut. Prinzând-o dar, deși copila striga, sărmana, ca din gură de șarpe, o urcară în barcă și apoi p-aci ți-i drumul. Iar când ajunseră în Calabria, porniră a se sfătui între ei a cui să fie fata și în scurtă vreme fiecare ajunse s-o dorească, drept care, nefiind chip s-ajungă la înțelegere, cum se temeau de și mai rău și n-ar fi vrut din cauza ei să-și strice prietenia, căzură la învoială s-o deie în dar lui Frederic, rege al Siciliei, care, la vremea aceea tânăr fiind, se desfăta cu de-alde astea; și-așa făcură de îndată ce coborâră la Palermo.

Regele Frederic, văzând-o că-i frumoasă, o îndrăgi; dar, cum era plăpând și cam bolnăvicios din fire, până se înzdrăveni oleacă, dădu porunci ca fata să fie găzduită și mai ales slujită bine în niște palaturi minunate pe care le avea într-o grădină a lui, căreia-i zicea Cuba; și voia îi fu împlinită.

În Ischia răpirea fetei stârni nespus de mare zarvă; și ceea ce-i mâhnea îndeosebi pe toți era că nu puteau să știe cine fuseseră tâlharii. Dar Gianni, care suferea mai mult ca toți ceilalți, fără s-aștepte în Ischia să dea de urma lor, știind încotro o apucase corabia prădătorilor, își pregăti și dânsul una și, urcându-se pe ea, cutreieră în grabă coasta de la Minerva la Scalea, în Calabria, și, pretutindeni tot întrebând de fată, la Scalea i se spuse că niște sicilieni o luaseră cu dânșii spre a o duce la Palermo. Gianni porni

într-acolo pe cât putu mai iute și, o dată ajuns, tot cercetând în dreapta și în stânga, află că fata fusese dăruită regelui, care o ținea sub pază în Cuba; și auzind una ca asta se tulbură nespus de tare, pierzând orice nădejde, căci nu credea c-are s-ajungă nici barem s-o mai vază, necum s-o aibă înapoi. Totuși, ținut pe loc de dragoste, trimise înapoi corabia și, dându-și seama că pe acolo nimeni nu-l știe cine este, rămase la Palermo; or, cum trecea adesea prin dreptul grădinii cu pricina, într-o zi se nimeri s-o vază pe fată la un geam, și ea pe el, drept care amândoi se socotiră fericiți. Și dându-și seama Gianni că locu-i singuratic, se apropie pe cât putu de ferestruică și-i vorbi, iar după ce află din gura ei ce anume ar fi trebuit să facă spre a ajunge să-i vorbească mai îndeaproape, o lăsă, vârându-și bine în cap înfățișarea locului. Pe urmă, așteptând să se înnopteze bine, se întoarse și, cățărându-se prin niște locuri atât de primejdioase, încât nici barem o ciocănitoare nu s-ar fi cățărat pe ele, pătrunse în grădină și, dând peste un par, îl rezemă de ferestruica pe care i-o arătase fata și apoi, cât ai clipi din ochi, se trase sus pe el.

Fata, dându-și cu socoteala că-n ochii lumii acu, oricum, tot își pierduse cinstea, întru păzirea căreia odinioară, se purtase cam îndărătnică cu Gianni, gândindu-se că nimănui n-ar fi putut să i se deie cu mai vârtos temei ca lui și socotind că într-acest chip îl va putea îndupleca s-o fure, se hotărâse în sinea ei să-i facă voia întru totul; ca atare lăsase de cu seara fereastra larg deschisă, ca să pătrundă cât mai iute la dânsa în odaie. Găsind-o dar deschisă, Gianni intră tiptil și se culcă alături de fata care nu dormea. Dânsa, până ce n-apucară să facă alte cele, îi spuse tot ce avea pe suflet, rugându-l ca pe Dumnezeu s-o scape de acolo și-apoi s-o ducă oriunde ar voi. La care Gianni îi răspunse că asta își dorea și el mai mult ca orișice pe lume și ca atare, negreșit, de îndată ce-ar fi fost să plece, s-ar fi îngrijit de treaba asta, astfel încât, când ar fi fost să vie a doua oară, s-o poată lua cu el. Iar după aceea,

cuprinzându-se cu dor nespus în brațe, gustară din plăcerea peste ale cărei margini iubirea n-a trecut nicicând; și, după ce-o înnoiră în repetate rânduri, fără să-și deie seama, căzură biruiți de somn și adormiră îmbrățișați.

Regele, căruia fata îi plăcuse foarte mult la cea dintâi vedere, amintindu-și de ea în noaptea aceea, cum se simțea mai bine, deși era spre ziuă, se hotărî să meargă să șadă un pic cu dânsa; și, luându-și câțiva slujitori, se duse pe ascuns în Cuba. Acolo, pătrunzând în casă, după ce puse să-i descuie ușa odăii în care dormea fata, intră purtând în mână un sfeșnic cu două lumânări aprinse; și, când se apropie de pat, văzu în el pe cei doi tineri dormind îmbrățișați și goi. De care lucru el se tulbură cumplit și se mânie atât de tare, fără să scoată o vorbă însă, încât de abia se stăpâni să nu-i omoare acolo, pe loc, cu un cuțit pe care și-l ținea la șold. Pe urmă însă, socotind că pentru orișicine, necum pentru un rege, să înjunghii doi oameni goi în somn e un lucru josnic și urât, se stăpâni, gândindu-se c-ar fi mai nimerit să-i ardă în văzul tuturor pe rug. Și răsucindu-se înapoi către un însoțitor, singurul care pătrunsese cu dânsul în odaie, îi spuse:

— Ce zici de ticăloasa asta, în care mi-am pus nădejdea?

Apoi îl întrebă dacă-l știa pe ticălosul care mersese cu îndrăzneala până-ntr-acolo, încât, în propria lui casă nu se sfiise să-i aducă așa ocară și necaz. Cel întrebat răspunse că nu-și amintea să-l mai fi văzut vreodată.

Plecă dar regele mânios și porunci ca vinovații, goi cum erau, să fie prinși și cetluiți în funii, iar când se va crăpa de ziuă să fie duși până-n piață la Palermo, legați de un par cu spatele unul la celălalt, ținuți așa vreun ceas sau două, să-i vază toată lumea, și-n cele de pe urmă arși, așa cum meritau. Iar după ce dădu poruncă se întoarse la Palermo și se încuie în iatacul lui, fără pereche de mânios.

După ce regele plecă, o groază de ostași dădură buzna peste tineri și nu numai că-i deșteptară, dar fără pic de

milă îi prinseră de îndată și îi legară zdravăn. Lucru pe care ei văzându-l, nu-i greu să vă închipuiți cât se speriară, bieții, de frica morții apropiate și cât se jeluiră, vărsând potop de lacrimi. Apoi, după porunca regelui, fură duși la Palermo, legați de un par în piață și acolo, chiar sub ochii lor, fu pregătit rugul și focul în care aveau să fie arși la ceasul poruncit de rege. Norodul din Palermo, atât bărbați cât și femei, se repezi numaidecât să-i vază pe îndrăgostiți: bărbații se împingeau cu toții s-o vază pe copilă, iar pe de altă parte femeile se buluceau să-l vază pe băiat; și precum dânșii o lăudau pe fată că-i frumoasă din cap până-n picioare și bine încheiată, la fel și ele îl lăudau cu prisosință pe băiat: ce bine e legat la trup și cât e de frumos. Dar bieții îndrăgostiți, plini de rușine amândoi, ședeau cu frunțile în pământ și-și căinau ursita, tot așteptând din ceas în ceas cumplita moarte a focului.

Și, până să le vie ceasul, fiind ei ținuți într-acel chip, zvonul despre păcatul lor, care umbla din gură în gură, se întâmplă să ajungă și la urechea lui Ruggieri dell'Oria, viteaz printre viteji, care era la vremea aceea mare amiral al regelui; și vrând și el să vadă, se duse către locul unde erau legați. Acolo mai întâi o cercetă pe fată și-i lăudă mult frumusețea; iar mai apoi, când își întoarse privirea către tânăr, îl cunoscu pe dată și apropiindu-se de el îl întrebă de nu cumva era chiar Gianni din Procida. Băiatul, ridicând obrazul, îl cunoscu pe amiral și îi răspunse:

— Monsegnore, am fost cu adevărat acela de care întrebi domnia-ta, dar în curând n-am să mai fiu.

Ruggieri al întrebă atunci ce-l adusese în starea aceea. La care Gianni îi răspunse:

— Iubirea mai întâi și apoi mânia regelui.

Când auzi una ca asta, Ruggieri vru să știe mai cu amănuntul întâmplarea; și, după ce auzi de-a fir-a-păr toată povestea, dădu să plece; Gianni, însă, chemându-l înapoi, îi zise:

— De-i cu putință, monsegnore, fii bun și-mi cere un

hatâr din partea celui care m-a pedepsit astfel.

Ruggieri îl întrebă ce anume, iar Gianni îi răspunse:.

— Pre câte văd, curând voi fi silit să mor; vreau deci să-mi fie îngăduit ca-n loc să stau cu spatele către copila asta pe care am iubit-o mai mult ca pe ochii mei din cap, și ea la fel pe mine, să fim întorși cu fața unul spre celălalt, ca într-acest chip murind, să-mi pot da duhul mângâiat, uitându-mă în ochii ei.

Ruggieri îi zise atunci râzând:

— N-ai grijă! Am să fac așa încât ai să te saturi de cât ai să te uiți la dânsa.

Și, depărtându-se de el, le porunci acelora care trebuiau să ducă osânda la îndeplinire să nu miște un deget până ce nu le-ar fi venit poruncă nouă de la rege; și fără de zăbavă se duse apoi la dânsul. Pe rege, deși îl află mânios, nu-l ascultă și nu-l lăsă să-i spună ce gândește, ci-i zise:

— Doamne, cu ce faptă te-au rușinat copiii aceia pe care ai poruncit să-i ardă acolo jos în piață?

Și, după ce regele îi spuse, Ruggieri continuă astfel:

— Greșeala săvârșită e vrednică de atare osândă, dar nu din partea ta; căci, după cum o vină se cere pedepsită, la fel și-o binefacere se cade răsplătită, chiar mai presus de mila și îndurarea unui rege. Știi cine sunt aceia pe care ai pus să-i ardă?

Regele îi răspunse că nu știa și atunci Ruggieri îi zise:

— Ți-oi spune eu, dacă nu știi, ca să-ți dai seama cât de lesne te lași pradă mâniei. Băiatul e feciorul însuși al lui Landolfo din Procida, care a fost frate dulce cu *messer* Gian din Procida, prin mijlocirea căruia ești rege în Sicilia. Iar fata e copila seniorului Marin Bolgaro, a cărui forță face ca stăpânirea ta să dăinuiască în Ischia. Dar, în afară de aceasta, copiii se iubesc de mult și numai dragostea, nu gândul de a-ți face ție vreo ocară, i-a îndemnat spre acest păcat, de poate fi numit păcat o faptă săvârșită de tineri din iubire. Și atunci de ce să-i osândești, când dimpotrivă s-ar cădea să-i preacinstești cu daruri și multe bucurii?

Regele, auzind acestea și încredințându-se că omul spusese adevărul, nu numai că nu duse osânda la împlinire, dar îi păru și rău de cele ce făcuse; de aceea porunci pe dată ca tinerii amândoi să fie dezlegați de stâlpi și aduși în fața lui; voia îi fu îndeplinită. Și, după ce le află cu de-amănuntul starea, gândindu-se să dreagă cu daruri și cinstire rușinea pe care le-o făcuse, după ce porunci să fie înveșmântați în haine potrivite cu starea lor, aflând că ambii se învoiau la cununie, îl însură pe Gianni cu fata și, încărcându-i cu daruri împărătești, îi trimise mulțumiți acasă, unde, primiți fiind cu mare sărbătoare, trăiră apoi ani mulți în bucurii și desfătare.

POVESTEA A ȘAPTEA

Teodoro e îndrăgostit de Violante, copila lui *messer* Amerigo, stăpânul său; o lasă grea și-i osândit la ștreang; pe drum către spânzurătoare, sub lovituri de bici, recunoscut fiind de tatăl său, e lăsat liber și apoi se însoară cu Violante.

Doamnele, care ședeau cu sufletul la gură tot așteptând să vază de vor fi arși îndrăgostiții, când auziră c-au scăpat, se bucurară foarte și mulțumiră Domnului. Iar când regina auzi sfârșitul istorioarei, dădu în grija Laurettei povestea următoare și dânsa, bucuroasă, prinse a grăi astfel:

— Preafrumoase doamne, pe vremea când Sicilia se afla sub stăpânirea bunului rege Guiglielmo, trăia în insulă un nobil, pe care îl chema *messer*e Amerigo Abate din Trapani și care, printre alte bunuri lumești, avea la casa lui și o groază de copii. Drept care, având trebuință de slugi și nimerindu-se tocmai la vremea aceea să vină din Levant niște galere de pirați din Genova, care, cutreierând coastele Armeniei, prinseseră o mulțime de copii, *messer*e Amerigo, crezându-i turci, își cumpără și el câțiva. Or, printre ei, deși ceilalți ai fi jurat că vin de-a dreptul de la oi, se afla și un băiețaș care părea mai subțirel la chip și mai cioplit oleacă, pe nume Teodore, care crescu pe lângă casă cu ceilalți copilași ai lui *messer*e Amerigo, deși nimeni nu-l socotea mai mult decât o slugă; și, îmboldit mai degrabă de firea lui cea bună decât de întâmplarea care-l

zvârlise printre oameni de neam, prinse a vădi cu vremea deprinderi frumușele și o purtare aleasă, până într-atâta încât, plăcându-i tare mult de el, *messer*e Amerigo îl slobozi de la robie și, cum credea că-i turc, îi rândui botez, punându-i numele de Pietro; apoi îi dete lui pe mână grija și socoteala întregii lui averi, ca unuia în care avea toată încrederea.

Acu, printre ceilalți copii, avea *messer*e Amerigo și-o fată, zisă Violante, frumoasă și gingașă; și fata asta, cum bătrânul cam zăbovea cu măritișul, se îndrăgosti de Pietro; cu toate acestea însă, deși îl iubea și-i prețuia deprinderile și purtarea, fiindu-i rușine, nu îndrăznea să-i spună că-l iubește. Atâta doar că dragostea o mântui de grija aceasta, căci Pietro, care nu o dată o cercetase pe furiș, se îndrăgosti și el de dânsa cu atâta patimă, încât nu se simțea fericit decât atunci când o vedea; dar îi era grozav de frică să nu-și dea seama cineva de dragostea aceasta, căci pricepea că fapta lui e vrednică de ocară. Fata, care-l urmărea cu drag, își dete seama c-o iubește și, ca să-i dea îndrăzneală, îi arătă că-i mulțumită, precum era într-adevăr. Într-acest chip cei doi șezură multă vreme, necutezând nici unul să sufle o vorbă celuilalt, deși fieștecare numai atât aștepta. Ci soarta, ca și cum anume s-ar fi gândit la asta, în timp ce îndrăgostiții ardeau deopotrivă în vâlvătaia dragostei, găsi prilejul să le alunge sfiala temătoare care-i oprea să-și vorbească.

Avea *messer*e Amerigo un loc tare frumos, ca la vreo leghe depărtare de Trapani, unde nevasta lui cu fetele și alte, doamne și femei mergeau adeseori ca să petreacă acolo; și într-o zi de arșiță, ducându-se la locul acela și luându-l și pe Pietro cu ele, cum ședeau așa, se întâmplă, precum se întâmpla de multe ori în toiul verii, ca cerul să se acopere ca din senin de nouri groși și drept aceea doamna cu toate prietenele ei, ca nu cumva furtuna să le apuce acolo, o luară înapoi spre Trapani, umblând pe cât puteau mai iute. Dar Pietro, care era tânăr, și fata

așijderea și ea, lăsându-se împinși pesemne nu mai puțin de dragoste decât de groaza vremii, le întrecură în mers pe celelalte doamne care veneau cu mama fetei mult în urma lor; și, după ce se depărtară de nici nu-i mai vedeau pe ceilalți, se slobozi un ropot de tunete și apoi de-ndată o grindină mare și deasă, de care pâlcul doamnelor se adăposti în casa unui țăran din apropiere. Pietro cu fata, neavând alt adăpost la îndemână, dădură fuga într-o căsuță veche și cam dărăpănată, în care nu locuia nimeni, și acolo, sub o grindă ce n-apucase să se surpe, se înghesuiră unul într-altul, siliți fiind să se atingă ca să încapă amândoi sub atâtica acoperiș. Și apropierea aceasta îmbărbătându-i oarecum, îi îndemnă să deie glas dorințelor ce-i frământau, drept care Pietro cel dintâi prinse a grăi zicând:

— O, dar-ar Dumnezeu să ție grindina cât lumea, de e să stau cum stau acum!

La care fata zise:

— Și mie mi-ar fi tare drag!

Și la vorbele acestea ajunseră să mi se prindă de mâini și să se strângă, și de la strâns ajunseră la îmbrățișat și apoi la sărutat, în timp ce afară grindina nu contenea să bată. Și, ca să nu mai povestesc cu de-amănuntul totul, voi spune doar că vremea nu apucă să se-ndrepte până ce ei, gustând cele mai de pe urmă plăceri ale iubirii, ajunseră să se înțeleagă astfel, încât și-n viitor să-și poată împărți pe ascuns plăcerile și bucuria. Iar când furtuna conteni, se puseră s-o aștepte pe mama fetei la marginea orașului, care era aproape, iar apoi se întoarseră cu dânsa acasă.

Acolo, după aceea, punând la cale treaba în mare taină și cu grijă, și într-alte rânduri se întâlniră spre bucuria lor; dar într-o bună zi fata rămase grea - lucru de care amândoi se necăjiră foarte - și ca atare încercă prin multe meșteșuguri să scape împotriva firii de sarcină; dar nu fu chip. Din care pricină, Pietro, temându-și viața, se gândi să fugă și îi spuse fetei. Dar ea, când auzi una ca asta, îi

spuse:

— Dacă pleci, să știi că mă omor.

La care vorbe, Pietro, care o iubea nespus de mult, răspunse:

— Cum ai vrea, iubito, să mai rămân aici? Sarcina ta o să ne dea de gol pe amândoi: pe tine au să te ierte lesne, dar eu în schimb am să plătesc și vina ta și-a mea.

— Pietro, răspunse fata, păcatul meu de bună seamă are să fie cunoscut; dar fii încredințat c-al tău n-o să se știe niciodată, de n-ai să-l spui chiar tu cumva.

Atuncea Pietro îi spuse:

— De vreme ce-mi făgăduiești, rămân, dar ai de grijă să-ți ții făgăduința.

Fata, care-și ținuse sarcina pe cât putuse ascunsă, de la o vreme dându-și seama că n-o mai poate tăinui, din pricină că se îngroșa din ce în ce mai mult la trup, se apucă într-o zi și c-un potop de lacrimi îi spuse maicăsi adevărul, rugând-o s-o ajute. Doamna, mâhnită peste poate, o sudui cu vorbe grele și apoi dori să afle cum se întâmplase treaba. Fata, cu gândul să-l mântuie pe Pietro, scorni un basm, îmbrobodind într-alt chip adevărul, iar mamă-sa îi dădu crezare și, ca să ascundă pozna fetei, o trimise la o moșie de-a lor la țară. Acolo, când îi veni vremea să nască, fata începu și ea să țipe, cum fac femeile îndeobște; dar ce să vezi! Cum maică-sa nu se gândise că bărbatul, care de când e lumea nu mai fusese acolo, ar fi putut să pice tocmai la vremea aceea, se întâmplă ca dânsul, venind de la vânat, să treacă chiar pe lângă odaia unde striga copilă și, uimit, că dea buzna înăuntru și să întrebe ce se întâmplă. Femeia, dând obraz cu el, se ridică mâhnită și-i povesti ce pacoste se abătuse asupra fetei. Dar el, mai neîncrezător decât fusese dânsa, îi spuse că-i cu neputință ca fata să nu știe cine o lăsase grea și ca atare vru cu orice preț să afle; că de-ar fi fost, zicea, să spuie adevărul, atunci ar fi iertat-o; pe câtă vreme dacă nu, putea fără de alta să-și ia rămas bun de la viață. Femeia se

căzni pe cât putu să-l mulțumească cu cele ce spusese fata, dar nu fu chip. Bărbatul, înfierbântat de ciudă, se repezi cu spada trasă să se arunce asupra fetei - care într-acestea adusese pe lume un băiețaș - și-i zise:

— Ori spui cine ți-a fost ibovnic, ori, dacă nu, te omor pe loc.

Fata, temându-se de moarte, calcă făgăduința dată și-i spuse tot ce se întâmplase între ea și Pietro.

Când auzi una ca asta, *messer*e Amerigo, ieșit din minți de furie, fu cât p-aci să o înjunghie; dar, după ce-i zvârli în față veninul vorbelor pe care i le adunase în piept mânia, urcându-se pe cal, se întoarse în goană la Trapani și, după ce destăinui rușinea pătimită din pricina lui Pietro unuia zis *messer* Currado, care era la Trapani locțiitorul regelui, puse pe loc să-l prindă pe tânăr - care bietul habar n-avea să se păzească - și care, pus fiind la cazne, mărturisi tot ce făcuse. Pe urmă, după ce locțiitorul îl osândi la bice și ștreang, *messer*e Amerigo, căruia nu-i trecuse mânia nici prin osânda lui Pietro, gândindu-se să facă astfel, încât cei doi îndrăgostiți cu copilașul lor să moară câteștrei deodată, puse otravă într-o cupă cu vin și încredințând-o unui om de încredere, împreună cu un pumnal, îi zise:

— Du-te cu ele la Violante și spune-i, ca din partea mea, s-aleagă fără de zăbavă una din aste două morți: cuțitul sau otrava; că dacă nu, eu pun s-o ardă în fața întregului oraș, așa cum merită. Pe urmă ia-i pruncul nou-născut, zdrobește-i capul de perete și aruncă-l să-l mănânce câinii.

Cu atare fioroasă poruncă împotriva fetei și a pruncului, dată de un părinte atât de crud, omul porni la drum, mai mult îndemnat să facă rău decât să facă bine.

Între acestea Pietro, mergând spre spânzurătoare și-n drum fiind biciuit, de către ostașii stăpânirii, trecu, mânat de bunul plac al celor care-l conduceau, prin fața unui han în care se aflau trei nobili din Armenia, trimiși drept soli la Roma de către împăratul lor, spre a pune lucruri mari la cale cu papa, în legătură cu o cruciadă apropiată; și nobilii

aceștia trăseseră la han ca să se răcorească și să se mai odihnească oleacă, fiind primiți cu mare cinste de către oamenii de neam din Trapani și mai cu seamă de către Amerigo. Or, auzind ei că trecea convoiul ce-l ducea pe Pietro, se apropiară de fereastră să vadă și ei vinovatul. Și privindu-l pe Pietro, care umbla cu mâinile legate înapoi și gol de la brâu în sus, unul din cei trei soli pe care îl chema Fineo, om vârstnic și cu greutate, văzu pe pieptul lui o pată purpurie, ce se vedea că nu-i văpsită, ci de la sine sta în piele, ca petele pe care femeile de aici le-au poreclit rupe. Și cât i-o văzu pe piept își aminti de un băiețaș de-al lui, care fusese prins cu cincisprezece ani în urmă de niște hoți de mare pe coasta din Lajazzo și despre care niciodată nu mai putuse afla nimic; și socotind ce vârstă putea să aibă bietul tânăr care umbla încovoiat sub loviturile de bice, își dete seama că băiatul, de-ar fi trăit, ar fi avut aceeași vârstă acum, și începu să-l bănuiască din pricina acelui semn că nu cumva să fi fost chiar el; or, cugetând că, de-ar fi fost, ar fi trebuit să-și amintească de numele lui și al părintelui său, cât și de graiul armenesc, când se apropie de el, strigă:

— Teodoro!

Pietro, când auzi că-l strigă, ridică iute fața și atunci Fineo îl întrebă pe limba armenească:

— De unde ești și-al cui?

Străjerii care-l duceau, din supușenie și respect față da oaspetele de vază, se opriră în loc, astfel că Pietro îi răspunse:

— De fel sunt din Armenia, feciorul unuia pe nume Fineo, dar de mic copil am fost adus aicea, n-aș ști să spun de cine.

Fineo, auzind acestea, își dete seama că băiatul era fără îndoială chiar cel pierdut de dânsul, din care pricină, plângând, se coborî din han cu ceilalți doi tovarăși și alergă să-l strângă în brațe, făcându-și loc printre soldați; iar după ce-i zvârli pe umeri o mantie din stofă scumpă pe

care o avea în spate, rugă pe căpitanul străjii care-l ducea la ștreang s-aștepte acolo până când i-ar fi venit poruncă să-l ducă înapoi. Omul răspunse că e gata s-aștepte bucuros porunca.

Fineo, care într-acestea aflase din ce pricină fusese osândit băiatul, căci zvonul se împrăștiase ca focul pretutindeni, luându-și tovarășii cu sine și slugile ce-i însoțeau, se duse țintă la *messer* Currado și îi zise:

— *Messer*e, tânărul pe care l-ai prigonit cu moartea, ca sclav, e liber și mi-e fiu, drept care-i gata să se-nsoare cu aceea căreia se zice că i-ar fi luat el fecioria: de aceea fii bun și întârzie îndeplinirea osândei, până ce-om ști de fata îl vrea pe dânsul de bărbat, ca nu cumva, de-i vrea, să te trezești c-ai călcat legea[35].

Messer Currado, auzind că Pietro e fiul lui Fineo, se minună din cale-afară; și fiindu-i oarecum rușine, de vina sorții, nu de-a lui, mărturisind că nobilul grăise cu dreptate, îl îndemnă degrabă să se întoarcă acasă și, trimițând după Amerigo, îi spuse tot ce aflase. *Messer* Amerigo, care credea că fata cu nepoțelul dimpreună fuseseră omorâți, se căina amarnic de cele ce făcuse, căci pricepu că dacă dânsa ar mai fi fost în viață, toate ar fi mers acum ca pe roate; totuși trimise un sol în goană la locul unde se afla fata, cu vorbă ca porunca lui, de nu fusese împlinită, nici să nu se îndeplinească. Trimisul găsi pe omul de încredere al lui *messer*e Amerigo batjocorind-o pe Violante cu vorbe de ocară, fiindcă, deși îi arătase cuțitul și otrava, fata nu izbutea să ia o hotărâre așa la repezeală, iar el vroia s-o pună s-aleagă cu de-a sila ori una ori cealaltă. Când auzi însă porunca, îi dete pace fetei și se întoarse la stăpân să-i spună cum mersese treaba. *Messer* Amerigo se dezvinovăți de cele întâmplate pe cât știu mai bine și își ceru iertare cu lacrimile în ochi, zicând că dacă

[35] În diferite țări există o lege după care un condamnat la spânzurătoare era grațiat, în cazul când s-ar fi găsit o fată care să se mărite cu el (n. t.).

Teodoro dorește s-o ia pe fată, el bucuros i-o dă.

Fineo îl iertă deodată și-i zise:

— Eu socot c-așa e bine să se facă, iar dacă băiatul nu primește s-o ieie de nevastă, atunci osânda să-și urmeze calea.

Căzând dar la învoială, părinții îndrăgostiților se duseră împreună la Teodoro - care, bietul, deși se bucura că-și regăsise tatăl, încă mai tremura de frica morții apropiate - și-l întrebară dacă vrea s-o ia pe fată de nevastă. Băiatul, auzind că dacă ar vrea, Violante i-ar fi dată de nevastă, se bucură atât de mult, încât i se păru că sare din iad de-a dreptu-n rai și le răspunse că el unul, dacă era pe voia lor, n-ar fi avut altă dorință mai mare ca aceasta. Apoi trimiseră la fată să afle și dorința ei. Dânsa, auzind cele întâmplate cu Teodoro, cât și cele care urmau să se întâmple, de unde își aștepta, ca cea mai necăjită femeie de pe lume, moartea, după îndelungă stăruință, căci nu-i venea să-și crează urechilor, se bucură puțin și apoi răspunse că, dacă ar fi fost să facă după dorința ei, nimic n-ar fi putut s-o fericească mai deplin ca gândul de-a ajunge nevasta lui Teodoro; dar că, oricum, avea să facă ce-i poruncea părintele său.

Prin bună învoială dar, băiatul se însură cu fata, cu alai și cu petrecere, spre marea mulțumire a întregului oraș. Apoi Violante dădu copilul să i-l crească și, mângâiată cum era, se făcu chiar mai frumoasă ca înainte; iar după ce se ridică din pat, se înfățișă bătrânului Fineo, care fusese așteptat să se întoarcă de la Roma, și-i dovedi toată cinstea de care-i vrednic un părinte; iar dânsul, foarte mulțumit de-o noră așa frumoasă, le rândui la tineri o nuntă ca-n povești, primind-o și ținând-o pe noră ca pe fata lui. Iar după vreo câteva zile, luându-și cu sine pe corabie băiatul, nora și nepotul, îi duse la Lajazzo, unde cei doi îndrăgostiți trăiră câte zile avură, în pace și huzur.

POVESTEA A OPTA

Nastagio degli Onesti, iubind o fată din neamul Traversarilor, își cheltuiește averea fără să fie răsplătit de ea cu aceeași dragoste; rugat de-ai săi, pleacă la Chiassi, și vede acolo un cavaler gonind din urmă o fată, pe care, după ce-o omoară, o taie și o dă la câini. Poftește la o masă pe-ai săi și pe iubită; dânsa vede cum o sfâșie câinii pe fata urmărită și, îngrozindu-se, de teamă să nu pățească tot așa, îl ia de bărbat pe Nastagio.

Cât ce tăcu Lauretta, la porunca reginei, Filomena începu astfel:

— Plăcute doamne, dacă mila e o virtute pentru care suntem adesea lăudate, cruzimea noastră în schimb, cu strășnicie-i pedepsită de cel Atotputernic; și spre a vă dovedi aceasta, cât și spre a vă îndemna s-o alungați cu totul din inimile dumneavoastră, am să vă spun o istorioară pe cât de înduioșătoare, pe atâta de plăcută.

La Ravenna, veche cetate din Romagna, se aflau pe vremuri o mulțime de nobili și bărbați de neam, iar printre dânșii un tânăr, pe care îl chema Nastagio degli Onesti, ce după moartea tatălui și-a unui unchi de-al său rămase putred de bogat. Și tânărul acesta, precum se întâmplă adeseori cu tinerii, fiind neînsurat, se îndrăgosti de o copilă a lui Pablo Traversari - de neam cu mult mai mare ca el - nădăjduind, prin tot ce săvârșea în cinstea și de

dragul ei, c-are s-o facă și pe dânsa să-l îndrăgească deopotrivă. Dar, deși faptele îi erau mărețe și frumoase și vrednice de toată laudă, nu numai că nu-i foloseau, dar dimpotrivă ai fi zis că mai degrabă îi strică, atât de crud, de aspru și de sălbatic se purta iubita lui cu dânsul: căci, știindu-se pesemne fără pereche de frumoasă și nobilă, ea se ținea atât de semeață și de încrezută, încât nici el, nici ce făcea nu era chip să-i placă. Ori treaba asta îl mâhnea atât de tare pe Nastagio, încât de multe ori din pricina durerii - tot gândindu-se în zadar - îl ispitise gândul să-și pună capăt zilelor. Ci totuși, stăpânindu-se, ajunse mai apoi să încerce de-atâtea și atâtea ori s-o dea dinadins uitării sau, dacă ar fi putut, să o urască barem așa cum îl ura și dânsa. Dar în zadar lua hotărâri, căci se părea că dragostea, cu cât slăbeau nădejdile, cu atât a se aprindea mai tare.

Stăruind deci Nastagio în dragostea aceasta și-n cheltuieli nesăbuite, prietenii săi și rudele își dădură seama că de-ar mai fi dus-o mult astfel, în foarte scurtă vreme s-ar fi pierdut pe sine, pierzându-și și averea; de aceea în mai multe rânduri îl sfătuiră și-l rugară să plece din Ravenna și să se ducă în altă parte să șază o bucată; căci în atare chip ar fi putut să-și scadă și dragostea și cheltuiala. Nastagio nu o dată își râse de povața asta; dar până mai la urmă, fiindcă-l băteau mereu la cap, nemaiputând să zică nu, făgădui să plece. Făcând dar pregătiri uriașe, de parc-ar fi plecat în Franța, în Spania sau mai știu eu unde, pe ce meleaguri depărtate, urcându-se pe cal și însoțit fiind de un alai întreg de prieteni, plecă de la Ravenna și-o luă spre un loc din apropiere, ca la vreo trei mile de oraș, loc ce se cheamă Chiassi și acolo, după ce împărți porunci să i se întindă corturi, le spuse prietenilor săi, care veniseră cu dânsul, să se întoarcă la Ravenna, căci el avea de gând să rămâie pe loc. Statornicindu-și dar Nastagio popas pe locul acela, se puse pe petreceri și prinse a duce o viață mai strălucită ca

oricare, poftind pe unii și pe alții la cină sau la prânz, după obiceiul său.

Dar într-o bună zi, pe-o vreme minunată, către început de mai, se întâmplă să-i vină în minte neîndurătoarea lui iubită, drept care, poruncind slugilor să plece și să-l lase singur, ca să poată în voie gândi la draga lui, se apucă să hoinărească și, tot umblând îngândurat, ajunse într-o pădurice de pini din apropiere. Și către amiază, cum se afundase cale de-o poștă aproape în păduricea aceea, fără să-i pese nici de foame, nici de nimica altceva, i se păru deodată c-aude un plâns sfâșietor și niște țipete ascuțite ca de femeie parcă. Din care pricină, trezit din dulcea lui visare, își ridică obrazul să vadă ce se întâmplă și se miră când se trezi în inima pădurii. Apoi, uitându-se înainte, printr-un bunget de copăcel și mărăcini văzu venind în goană către dânsul o frumusețe de copilă, goală, cu părul răvășit și toată numai zgârieturi, care plângea și se ruga strigând să i se dea iertare; și mai văzu de asemeni c-o fugăreau sălbatic de-o parte și de alta doi câini cumplit de răi și mari, care o mușcau fără de milă când izbuteau să o ajungă; iar pe urma ei, gonind pe un armăsar mai negru ca ceaunul, văzu venind un cavaler înveșmântat în negru, foarte mânios la față și care, c-un pumnal în mână, o amenința cu moartea, strigându-i vorbe îngrozitoare și strașnice sudălmi. Privelișteа aceasta îl copleși de spaimă și totodată de uimire, trezindu-i pân' la urmă și mila de sărmana fată, milă din care apoi miji dorința să o scape, de-ar fi putut, de chin și moarte. Și fiindcă n-avea arme asupra lui, drept măciulie smuci o creangă dintr-un pom și încercă s-ație calea dulăilor și-a călărețului care venea din urmă. Dar acesta, când văzu ce face, strigă la el din depărtare:

— Nastagio, nu te amesteca! Lasă-mi dulăii și pe mine să facem precum merită femeia asta ticăloasă.

Și într-adevăr, câinii, vârându-și colții în coapse, opriră fata în loc, iar cavalerul, ajungând-o, se coborî din șa.

Atunci Nastagio se apropie și-i zise:

— Nu știu cine ești, de mă cunoști așa de bine, dar eu atâta-ți spun că-i lucru rușinos să vezi un cavaler cu arme asupra lui că vrea cu dinadins să junghie o femeie lipsită de apărare, punându-i și dulăi pe urme, de parc-ar fugări o fiară. Eu unul nu mă-mpac cu asta și fii încredințat că am s-o apăr cu dârzenie.

La care cavalerul răspunse după cum urmează:

— Nastagio, ca și tine am văzut și eu lumina zilei la Ravenna, dar tu erai de-abia un prunc la vremea în care eu - căruia mi s-a zis pe lume *messer* Guido degli Anastagi - eram îndrăgostit de ticăloasa asta cu mult mai mult decât ești tu de fata Traversarilor. Și într-o bună zi, din pricina mândriei și a cruzimii ei, n-am mai putut să-mi rabd durerea și cu pumnalul ăsta pe care-l vezi la mine-n mână m-am omorât din deznădejde și Dumnezeu m-a osândit la chinurile veșnice. Nu după multă vreme dânsa, care de moartea mea se bucurase peste fire, muri, și fiindcă-n pragul morții nu se căi nici de cruzimea pe care mi-o arătase, nici de bucuria cu care chinurile mele o desfătaseră în viață - ca una care își închipuia că nu păcătuiește prin asta, ci câștiga în ochii tuturor - fu osândită și ea la chinurile iadului. Și numai ce se afundă în iad, că cerul ne și rândui osânda laolaltă, pe ea punând-o să alerge în fața mea, iară pe mine, care-am iubit-o atâta, s-o fugăresc ca pe-o dușmancă de moarte, nu ca pe-o iubită. Și ori de câte ori o ajung, cu acest pumnal cu care m-am înjunghiat odinioară, o înjunghii și o despic în două, scoțându-i inima din piept - inima aceea aspră și rece ca de gheață, în care n-au pătruns nici mila, nici iubirea - și apoi, cu măruntaie cu tot o azvârl câinilor, precum vedea-vei de îndată. Nu după multă vreme însă, căci asta-i voia Domnului și-a dreptei sale judecăți, ca și cum niciodată n-ar fi murit, învie și începe iar să fugă amarnic, iar eu cu câinii în urma ei. Și-n fiecare vineri o ajung la ceasul ăsta aici și săvârșesc măcelul pe care ai să-l vezi de-ndată. Să

nu-ți închipui însă că-n celelalte zile avem răgaz să ne odihnim, ci dimpotrivă zi de zi o ajung mereu în alte locuri, în care ea și-a dovedit cu fapta și cu gândul cruzimea ei față de mine. Și, din iubit ajung să-i fiu dușman de moarte, precum vezi, osânda mă silește s-o urmăresc într-acest chip ani mulți, atâția câte luni m-a chinuit și ea în viață. Lasă-mă dar să fac pe voia dreptății celei sfinte și nu tempotrivi puterii cu care n-ai putea să lupți.

Nastagio, auzind acestea, cu părul ridicat măciucă în vârful capului, de groază, se trase cu sfială în lături și așteptă înfricoșat, cu ochii țintă la copilă, să vază ce se întâmplă. Și atuncea cavalerul, sfârșind ce avea de spus, strângând pumnalul în mână, ca un dulău turbat se năpusti asupra fetei - care în genunchi, ținută zdravăn de cei doi câini, cerea îndurare - și o lovi cu sete în piept, vârând în ea pumnalul până de ceea parte. Copila, cât ce fu străpunsă, se prăbuși grămadă, țipând și hohotind întruna; iar cavalerul, punând mâna la repezeală pe un cuțit, o spintecă până la șale și apoi, scoțându-i inima și cele dimprejur, le zvârli la câini, care, flămânzi și hămesiți, le înghițiră într-o clipită. Curând însă copila, ca și cum vis ar fi fost toate, se ridică iute în picioare și începu din nou s-alerge cu câinii după dânsa spre malurile mării. Iar cavalerul, încălecând și luându-și de pe jos pumnalul, se puse iar s-o fugărească, și în curând se mistuiră departe în zări, pierind din ochii lui Nastagio.

Tânărul, după toate astea, șezu mult timp îngândurat, cuprins de milă și de teamă; dar până mai la urmă îi cășună că treaba asta, de vreme ce se întâmpla în fiecare vineri, i-ar fi putut sluji, și încă de minune. De aceea, însemnându-și locul, se întoarse la ai săi și apoi, când socoti că-i vremea, trimise după rude și prieteni și le spuse:

— Voi mă-ndemnați de multă vreme s-o dau uitării pe aceea ce mi-e dușmană, nu iubită, și să pun capăt risipei; sunt gata să v-ascult, de-mi îndepliniți și voi o rugă, și iată

anume care: să faceți tot ce-i cu putință ca vinerea ce vine *messer* Paolo Traversari, cu fata, cu nevasta și toate celelalte doamne ce se înrudesc cu dânșii, cât și altele, care vreți voi, să vie aici la prânz, la mine. Și veți afla atunci și pricina care mă îndeamnă să vă cer aceasta.

Cei ce fuseseră rugați găsiră simplă treaba asta și după ce se-ntoarseră la Ravenna, la vremea potrivită poftiră la ospăț pe toți chemații lui Nastagio. Și, deși fata se lăsă cam greu înduplecată, până la urmă totuși veni și ea cu ceilalți. Nastagio pregăti din vreme ospăț îmbelșugat și mândru porunci ca mesele să fie așezate sub pini, în preajma locului unde văzuse întâmplarea cu fata nemiloasă; și așezându-și musafirii la masă, îi potrivi așa încât iubita lui să șază cu fața către locul unde avea să se petreacă cumplita întâmplare.

Pe când mesenii dar gustau din ultimele feluri, se auziră dintr-o dată plânsul și țipetele fetei care fugea gonită. De care lucru cei de față mirați peste măsură, văzând că nimeni dintre dânșii nu știe ce se întâmplă, se ridicară în picioare să vază ce-i și atunci zăriră copila îndurerată, pe cavaler și câinii; și până a n-apuca să se dezmeticească bine, aceia fură printre dânșii. O larmă asurzitoare se încinse în jurul câinilor și-a cavalerului și mulți săriră în ajutorul copilei urmărite. Dar cavalerul, agrăindu-i pe toți cu aceleași vorbe cu care îl agrăise și pe Nastagio prima oară, nu numai că-i făcu să dea înapoi, dar pe deasupra îi și băgă-n sperieți și-i ului cu vorba lui; iar când se năpusti s-o spintece pe fată, câte femei se aflau de față (și dintre care multe, ori că fuseseră înrudite cu fata sau cavalerul, ori că-și mai aminteau și-acum de dragostea și moartea lui), toate porniră a hohoti cu atâta jale și durere, de-ai fi crezut că lor, nu ei, le scoate inima, din piept. Și când măcelul se sfârși, iar cavalerul cu copila pieriră în depărtare, toți cei care-i văzuseră se apucară să vorbească de întâmplarea aceasta și multă vreme îi suciră pe-o parte și pe alta tâlcul.

Dar dintre toți, cea care se îngrozi mai tare fu tocmai nemiloasa iubită a lui Nastagio. Căci ea, care văzuse și auzise limpede tot ce se petrecuse, își aminti de asprimea pe care pururi o vădise sărmanului Nastagio și ca atare își dete seama că întâmplarea aceea și vorbele auzite erau pentru ea în primul rând și abia pe urmă pentru ceilalți; din care pricină înfricoșată, se și vedea fugind cu el mânios pe urme și cu dulăii pe de lături. Și-așa-i pătrunse spaima în oase, încât, ca nu cumva să aibă a pătimi și ea aceeași soartă îngrozitoare, abia așteptă să afle prilejul potrivit (care de altfel se ivi chiar în aceeași seară) și, preschimbându-și ura în dragoste, trimise în taină o slugă credincioasă la Nastagio, care-l rugă din partea ei să aibă bunătatea să vie pân' la dânsa, căci era gata a face întocmai cum i-ar fi fost pe voie lui. Nastagio îi răspunse că era foarte bucuros de vorbele trimise, dar că, de se învoia și dânsa, poftea s-o aibă în chip cinstit, drept soață legiuită adică. Fata, care știa prea bine că n-atârna decât de ea să-i fie ori nu nevastă, răspunse că se învoiește. Drept care, purtându-și singură solia, le spuse părinților că-i bună bucuroasă să se mărite cu Nastagio; de care dânșii fură nespus de mulțumiți. Iar când veni duminica, Nastagio se însură cu fata și rânduiră nuntă mare, trăind pe urmă fericiți. Cât despre spaima trasă, ea nu fu numai pricina acestui singur bine: căci doamnele de la Ravenna înfricoșate foarte, pe urma acestei întâmplări se înduplecară mult mai iute la poftele bărbaților decât mai înainte vreme.

POVESTEA A NOUA

Federigo degli Alberighi iubește fără a fi iubit, își risipește avutul în dărnicii și pân' la urmă, rămas cu un singur șoim, i-l dă în bucate doamnei îndrăgite, ce-i preacinstise casa; iar dânsa, înduioșată, îl ia de soț și face dintr-însul om bogat.

Filomena își isprăvise vorba, când regina, văzând că nimeni altul nu mai avea de povestit, afară doar de Dioneo, cel rânduit să spună povestea de pe urmă, voioasă prinse a zice:

— E rândul meu acum; și eu, iubite doamne, sunt bucuroasă să deapăn o poveste, întrucâtva asemănătoare celeilalte, nu doar ca să pricepeți din tâlcul ei ce poate face frumusețea voastră cu inimile alese, dar și ca să învățați a dărui voi înșivă răsplata cuvenită, când e pe drept s-o dați, fără a lăsa ca soarta s-o împartă după capul ei. Căci ea de obicei nu dă cu judecată, ci numai pe unii îi prisosește, după bunul ei plac.

Se cade dar să știți că Jacopo di Borghese Domenichi, care a trăit - și poate mai trăiește și astăzi - în orașul nostru, socotit de toți ca un om de mare vază și cu multă greutate, mai vrednic de renume prin darurile firii și prin purtarea lui decât prin neamul lui cel vechi, ajuns la bătrânețe, se bucura să-și treacă vremea povestind cu vecinii sau cu cine se nimerea despre întâmplări trecute, lucru pe care se pricepea să-l facă cu mai multă rânduială,

cu mai bună aducere aminte și cu vorbe mai alese ca nimeni altul. Or, printre alte minunate întâmplări, obișnuia bătrânul să povestească că trăia pe vremuri la Florența un tânăr, pe nume Federigo, al lui *messer* Filippo Alberighi, mai prețuit decât oricare altul din Toscana pentru iscusința cu care mânuia armele și pentru curtenia lui desăvârșită. Tânărul, precum se întâmplă adeseori cu cei bogați la suflet, se îndrăgosti de o doamnă, *monna* Giovanna pe nume, socotită pe vremea aceea drept una dintre cele mai frumoase și mai plăcute doamne din câte se aflau în Florența. Și, ca să izbutească a-i dobândi iubirea, tânărul se războia în întreceri, în luptele călări, orânduia ospețe și-și dăruia îmbelșugat mesenii, irosindu-și pe necumpătate avutul. Dar doamna, pe cât de frumoasă, pe atât de cinstită, nu lua nimica în seamă, nici fapta săvârșită, nici pe făptașul ei. Cheltuind dar Federigo peste puterile sale, fără a dobândi nimica în schimb, precum ușor se întâmplă, dădu de fundul sacului și se trezi sărac, c-o biată moșioară de pe urma căreia trăia cu strâmtoare, și cu un șoim de soi, cum nu găseai altul. Din care pricină, iubind mai tare ca oricând și părându-i-se cu neputință să mai rămâie la oraș așa sărac cum era, hotărî să se așeze la Campi, unde-și avea moșia. Și acolo, umblând la vânătoare, fără să ceară nimănui nimica, de bine de rău, cum putea, își purta cu răbdare sărăcia.

Or, într-acestea, pe când Federigo scăpătase cu desăvârșire, se întâmplă într-o bună zi ca bărbatul *monnei* Giovanna să cadă la pat; și văzându-și sfârșitul aproape, omul își făcu testamentul și rândui moștenitor al avuțiilor sale, multe și nemăsurate, pe un fiu al lui, destul de măricel, iar de s-ar fi întâmplat ca băiatul să moară fără urmaș, rânduia așijderea că *monna* Giovanna, pe care o iubise cu credință, să-i rămâie moștenitoare; apoi își dădu sufletul. Rămânând văduvă, *monna* Giovanna, după obiceiul femeilor noastre, își petrecea verile, dimpreună cu băiatul ei, la țară, pe o moșie vecină cu pământul lui

Federigo. Din care pricină băiatul prinse a se împrieteni cu cavalerul și a prinde drag de păsări și de câini; și cum văzuse adesea șoimul lui Federigo zburând, îl îndrăgise din cale-afară și-ar fi dorit cu tot dinadinsul să-l aibă, dar nu cuteza să i-l ceară, căci știa prea bine cât de dragă îi era cavalerului pasărea. Așa stând lucrurile, se întâmplă ca băiatul să se îmbolnăvească; din care pricină maică-sa, îndurerată foarte, ca una ce doar pe el îl mai avea pe lume și îl iubea ca pe ochii din cap, cât e ziua de mare nu se mișca de lângă el, nu contenea cu mângâierile și-l întreba mereu de nu-și dorea cu osebire ceva anume, și se rugă de el să-i spuie ce, căci de-i ședea în puteri, s-ar fi trudit oricum să-i împlinească voia. Băiatul, auzind și azi și mâine, mereu aceeași rugare, zise:

— Măicuță, de-ai izbuti să câștigi pentru mine șoimul lui Federigo, cred că m-aș face bine.

Femeia, auzind aceasta, rămase pe gânduri și apoi începu să cugete la cele ce avea de făcut. Știa prea bine că Federigo o iubise vreme îndelungată, dar cunoștea de asemeni că ea, din partea ei, nu-l învrednicise nici măcar c-o privire; de aceea își spunea în sine: „Cum aș putea trimite după șoim sau să mă duc chiar eu să-l cer, când, după câte aud, pasărea e cea mai vrednică din câte zboară pe lume și pe deasupra îi aduce și foloase? Și cum m-ar lăsa inima să-i iau unui om cumsecade singura bucurie care i-a mai rămas pe lume?” Și, hărțuită de gânduri, deși era încredințată c-ar fi fost de ajuns să-l ceară ca să-l dobândească pe dată, neștiind ce să-i răspundă bălaiului, sta locului muncită de îndoieli. Ci până mai la urmă, răzbită de dragostea pentru copil, ca să-i facă pe voie, hotărî, fie ce-o fi, nu să trimită, ci să meargă chiar ea după șoim și să i-l aducă de îndată. Îi zise dar:

— Băiatul mamei, fii pe pace și caută de mi te fă bine, că mâine dimineață îți făgăduiesc că nu m-apuc de nicio treabă până nu m-oi duce după șoim să ți-l aduc încoace.

Băiatul, bucuros nevoie mare, păru că prinde iar puteri.

A doua zi de dimineață, femeia, luând cu sine o însoțitoare, porni, chipurile, la plimbare și, ajungând la căsuța lui Federigo, întrebă de el. Fiindcă nici în ziua aceea și nici mai înainte, vremea nu se arătase a fi prielnică vânătorii, Federigo se afla cu treabă în grădină. Și, auzind-o de la poartă pe *monna* Giovanna că întreabă de dânsul, se miră foarte și-i ieși bucuros în cale. Femeia, văzându-l că vine, porni înaintea lui cu zâmbetul pe buze și, după ce primi binețe de la dânsul, îi spuse:

— Bine te-am găsit, Federigo.

Și apoi urmă:

— Am venit să-ți răsplătesc toate neajunsurile pe care le-ai pătimit pe vremea când mă iubeai; și atare mi-e răsplata, că vreau acum, în bună prietenie să stau la masa ta, dimpreună cu însoțitoarea mea aici de față.

La care Federigo răspunse cu umilință:

— Doamnă, nu-mi amintesc să fi pătimit vreun neajuns din parte-ți, ci numai bine; atât de mult, încât de-am fost cândva mai vrednic decât alții, e mulțumită ție și dragostei ce pururi ți-am purtat. Iar de venirea ta de bunăvoie încoace, mă bucur mult mai mult decât de mi-ar fi dată averea întreagă înapoi s-o împrăștii iarăși ca-nainte, deși la om sărac mi te mânară pașii.

Și, zicând acestea, cu multă rușine pentru sărăcia lui, o pofti în casă și apoi o plimbă prin grădină; și acolo, neaflând pe nimeni mai potrivit să-i ție tovărășie, îi spuse:

— Doamnă, cum alții nu-s pe-aici, femeia asta de treabă, nevasta slujitorului meu, ți-o ține de urât, până ce eu m-oi îngriji de masă.

Deși era sărac ca vai de lume acum, Federigo n-avusese încă prilejul să-și dea seama cât de nesocotit își risipise avutul. În dimineața aceea însă, neaflând în casă nimic cu ce să poată ospăta femeia de dragul căreia cinstise odinioară atâta amar de lume, cu vârf și îndesat își căină risipa. Și, zbuciumat din cale-afară, blestemându-și ursita și învârtindu-se de colo până colo ca ieșit din minți, ne-

aflând nici bani nici altceva să dea pe chezășie, fiind și târzie ora, și în el mare dorința de a-și ospăta iubita măcar cu cât de cât, iar pe de altă parte nevrând să ieie cu împrumut nici barem de la slujitorul său, se nimeri să dea cu ochii de bunătatea lui de șoim, ce sta proptit pe un leat în cămăruța lui. Și cum n-avea încotro, puse mâna pe el și văzând că-i gras, îl socoti vrednic să șadă în talgerul unei femei ca dânsa. De aceea, fără a mai sta pe gânduri, îi suci gâtul și-l dădu degrabă unei slujnicuțe să-l curețe de pene și să-l grijească bine, punându-l la frigare. Apoi, din bruma de albituri ce-o mai păstrase, așternu masa cu fețe ca zăpada și, bucuros nevoie mare, se întoarse în grădină, spunându-i *monnei* Giovanna că masa, după slabele-i puteri rânduită, era gata. Doamna, dimpreună cu însoțitoarea ei, sculându-se, porni la masă și, fără a cunoaște bucatele, dimpreună cu Federigo ce le servea cu plecăciune, mâncară bietul șoim.

Apoi, ridicându-se de la masă, după ce petrecuseră o bucată de vreme vorbind de una și de alta, *monna* Giovanna, socotind că-i vremea să-i spună lui Federigo de ce venise, cu glas duios prinse a grăi:

— Federigo, de-ți amintești cumva de viața ta de odinioară și de purtarea mea, pe care poate aspră și crudă ai socotit-o, nu mă-ndoiesc c-ai să te miri de îndrăzneala mea, auzind pricina ce mă aduce la tine; dar de-ai avea copii sau de-ai fi avut măcar, astfel încât prin ei să-ți fie dat să judeci câtă putere adună iubirea părintească, sunt sigură că m-ai ierta măcar în parte, dacă nu pe de-a întregul. Dar dacă tu nu ai copii, eu am și ca atare nu pot să lepăd legea ursită părinților; se cade dar să mă supun și eu acestei legi și, împotriva mea și-a oricărei cuviințe și îndatoriri, mă văd silită acum să-ți cer un dar, ce știu că ți-e mai drag ca orișice pe lume (și pe bună dreptate, căci soarta ta vrăjmașă nu ți-a lăsat altă bucurie, altă mângâiere sau desfătare în afară de asta). Șoimul ți-l cer în dar; șoimul pe care copilul meu l-a îndrăgit atât de mult

încât, de nu i-l duc, mă tem că-l va răpune boala și mi-l va lua din viață. De aceea, dar te rog, nu pentru dragostea ce-mi porți, față de care n-ai nicio îndatorire, ci pentru inima-ți aleasă, ce-ai dovedit că-i mai presus decât a celorlalți prin curtenia ei, să fii atât de bun și să mi-l dai, ca prin atare dar să zic și eu că mi-am scăpat copilul de la moarte și c-am făcut din el un om ce-ți va purta de-a pururi mulțumită.

Federigo, auzind ce-i cere *monna* Giovanna și știindu-se neputincios să-i împlinească voia, căci îi dăduse șoimul în bucate, nu prididi, sărmanul, nici un cuvânt să spuie, că-l și podidi plânsul, acolo-n fața ei. Iar doamna, văzându-i lacrimile amare și crezând dintâi că plânge din pricina mâhnirii că s-ar despărți de șoim, era cât pe-aci să-i spună că nu-l mai vrea în dar, dar, stăpânindu-și vorba, așteptă cuminte să-i treacă amărăciunea și să-i auză glasul. Și într-un târziu, Federigo răspunse:

— Doamnă, din ziua în care Domnul mi-a răsădit în piept iubirea pentru tine, de nesfârșite ori am socotit că soarta mi-e aprigă vrăjmașă și m-am și plâns de dânsa; dar relele trecute îmi par nimica toată față de răul crunt cu care acum mă-ncearcă. Căci de-oi trăi și o mie de ani, tot n-am să o iert - gândind c-ai pus piciorul în casa mea săracă, în care n-ai venit pe vremea când te-aștepta bogată, și c-ai venit să-mi ceri un dar mărunt, iar eu, din vina ei, a sorții, nu-i chip să ți-l pot da; și am să-ți spun și pricina. Când mi-a fost dat s-aud cum că poftești să-mi cinstești masa, gândindu-mă la rangul și vrednicia ta, am socotit că s-ar cădea, pe măsura puterilor mele, să te omenesc cu bucate mai scumpe decât acele ce obișnuit se dau mesenilor la masă. Și-atuncea, amintindu-mi de șoimul ce mi-l ceri, cât și de prețul lui, am socotit că-i vrednic să ți-l așez în față; și tocmai adineauri ți l-am servit pe talger, gândind că-i dau prea bună și vrednică întrebuințare. Dar, fiindcă văd acuma că l-ai fi dorit viu, atâta amar mă-ncearcă, încât în veci n-oi izbuti să-mi aflu somn ori alinare.

Și zicând acestea porunci să i se arate doamnei, drept bună mărturie, picioarele, penele și pliscul.

Doamna, pricepându-i fapta îl dojeni mai întâi că-și omorâse mândrețea lui de șoim de dragul unei femei, iar mai apoi, în sinea ei, îi lăudă multa mărinimie pe care sărăcia nu izbutise și nici n-avea să izbutească a i-o știrbi vreodată. Apoi, luându-și nădejdea și gândul de la șoim, temându-se că boala îi va răpi copilul, plecă mâhnită foarte și se întoarse acasă. Acolo, feciorașul, de dorul după șoim, ori poate frânt de boală, la foarte scurtă vreme se petrecu din viață, spre amărăciunea multă și grea a maicii sale. Și după lacrimi multe și jale nesfârșită, la un răstimp, frații doamnei se apucară s-o îmboldească să se mărite iar, căci era încă tânără și bogată pe deasupra. Doamna, deși nu prea voia, văzându-se îmboldită, își aminti cu drag de Federigo și de mărinimia pe care o dovedise în fapta de pe urmă, când omorâse șoimul spre a o cinsti pe dânsa, și le zise fraților:

— De-ar fi pe voia voastră, eu aș rămâne bucuroasă, așa cum sunt: dar de vă e cu dinadins să îmi aleg bărbat, eu una nu vreau altul decât pe Federigo degli Alberighi.

La care frații doamnei, bătându-și joc de dânsa, îi spuseră:

— Da' proastă ești! Auzi ce zice? Îl vrea pe Federigo, care-i sărac lipit.

Dar dânsa le răspunse:

— Eu știu c-aveți dreptate; dar decât multă avere să-și caute om s-o ție, mai bine om o dată să fie vrednic de-avere.

Frații, dacă văzură c-așa vrea ea și pace, știindu-l pe Federigo, deși sărac, om de ispravă, făcură voia doamnei și i-o dădură de nevastă cu averea ei cu tot. Iar el, văzându-se însurat cu cea pe care o îndrăgise mai mult ca orice pe lume și pe deasupra și bogat, trăi cu ea în desfătare pân' la sfârșitul vieții, vădindu-se mai chibzuit în mânuirea banilor decât fusese odinioară.

POVESTEA A ZECEA

Pietro din Vinciolo cinează la niște prieteni, iar nevastă-sa își aduce în casă un tânăr; bărbatul se întoarce și ea îl ascunde pe tânăr sub o coșarcă de găini. Pietro îi povestește că-n casa Ercolanilor, unde cinase el, fusese aflat un tânăr adus în casă de nevastă; femeia o face de două parale pe nevasta lui Ercolano. Din nenorocire, un catâr pune copita pe degetele tânărului, care ședea pitit sub coș; băiatul strigă, Pietro îl vede și află înșelăciunea nevesti-si cu care, din blestemăția lui, până la urmă se împacă.

Regina își isprăvise povestea și cei de față îl preamăreau pe Dumnezeu, care-i dăduse răsplata cuvenită bietului Federigo, când Dioneo, care nicicând nu aștepta îmbiere, prinse a grăi astfel:

— Eu nu știu, zău, să vie oare dintr-o meteahnă întâmplătoare, sădită în sufletele noastre de obiceiurile ticăloase, sau din păcat firesc îndemnul de a râde de cele rele mai degrabă decât de cele bune și mai cu seamă atunci când nu pe noi ne atinge răul. Oricum, de vreme ce osteneala pe care mi-am dat-o și-ntr-alte rânduri și pe care sunt gata să mi-o dau și acum nu urmărește altceva decât s-alunge întristarea din inimile dumneavoastră, îndrăgostite doamne, și să v-aducă veselie și zâmbete pe față, deși subiectul povestirii mele nu-i tocmai prea cinstit, eu totuși am s-o povestesc, căci e cu haz. Iar

dumneavoastră ascultând-o, faceți cum obișnuiți a face și când intrați într-o grădină și când, cu mâna voastră cea gingașă, culegeți trandafirii, iar spinii îi lăsați deoparte; lucru pe care de astă dată îl veți putea îndeplini, dacă veți da deoparte omul rău din istorioară, lăsându-l să se bălăcească întru necinste și năpastă, și-n schimb veți râde bucuroase de păcălelile nevestei, păstrându-vă pe altă dată mila pentru cei ce-s urgisiți.

Trăia în Perugia, nu demult, un bogătaș pe care îl chema Pietro din Vinciolo și care se însură într-o bună zi, dar nu atât de dragul căsniciei, cât mai degrabă, pasămite, spre a-i înșela pe ceilalți și spre a mai risipi părerea pe care și-o făcuseră toți perugienii despre dânsul; și soarta se găsi să-i mulțumească pofta cu o nevastă tânără și zdravănă, o roșcovană plină de draci, căreia doi bărbați i-ar fi trebuit, nu unul; și tocmai ei, sărmana, se nimeri să-i pice un soț de soiul ăsta, căruia nu-i sta capul nici cât de cât la ea, ci la cu totul altceva. De care lucru dânsa, cu vremea dându-și seama, cum se știa pe sine proaspătă și frumoasă, voinică și-n putere, dintru început se necăji amarnic și nu o dată își sudui cu vorbe grele omul, cu care zi și noapte tot într-o sfadă o ducea. Pe urmă însă, pricepând că toate astea mai degrabă îi vestejeau ei tinerețea decât îl îndreptau pe el, își zise în sinea ei: „Nenorocitul ăsta mă dă pe mine la o parte, ca el să-și facă mendrele în voie cu bărbații; da' las' c-am să i-o fac eu lui, de să mă ție minte! Că eu m-am măritat cu el și i-am adus zestre frumoasă știindu-l bărbat și ca atare gândeam că de! - poftește și el la ce poftesc și chiar și trebuie să poftească bărbații, că de știam că nu-i bărbat nu-l luăm în ruptul capului. Dar dumnealui, care știa, vezi bine, că-s femeie, de ce m-a luat dacă nu rabdă să vază în ochi muierile? Zău, asta una nu mai merge! Că eu, dac-aș fi vrut să nu mai știu de lume, m-aș fi călugărit și pace; pe câtă vreme așa, poftind să am parte de ea și aflându-mă într-însa, dac-oi ședea s-aștept plăcere de la el, apăi să știi că numai bine îmbătrânesc tot așteptând, iar

când oi fi bătrână are să-mi vie mintea la cap și-are să-mi pară rău că mi-am pierdut zadarnic tinerețile. Nu el mă-nvață oare mai bine ca oricare altul, cu pilda lui, să-mi fac de cap și să mă-mbii și eu la ce se-mbie dumnealui? Pe câtă vreme în el atare desfătare e rușinoasă și hulită, în mine e vrednică de laudă. Că eu mă împotrivesc doar legii, pe câtă vreme el nu numai legii, dar și firii.”

Gândindu-se femeia într-acest chip, și nu o dată, ca să-și preschimbe gândul pe ascuns în faptă împlinită, intră în vorbă c-o bătrână, care aducea leit cu sfânta Verdiana - aceea de-i hrănea pe șerpi - și care pururi cu rozariu-n mâini cutreiera bisericile și nu le vorbea de alte cele decât de viața sfinților ori despre rănile sfântului Francisc, trecând în ochii tuturor drept o adevărată sfântă; și, când cugetă femeia că-i vremea să vorbească, mărturisi bătrânei tot ce-i ședea în gând să facă și dânsa îi zise așa:

— Copila mea, cel veșnic, care-i atoateștiutor, știe că nu greșești dac-ai să faci precum mi-ai spus: și, chiar de n-ai avea o pricină anume, încă ar trebui s-o faci, și tu și orișice femeie de anii tăi, numai și numai spre a nu vă pierde tinerețea, căci nu-i durere mai amară pentru aceia care ajung s-o simtă chiar pe pielea lor decât să știi că ți-ai pierdut degeaba tinerețea. Că noi, dac-am îmbătrânit, la ce naiba mai suntem bune decât să stăm la gura vetrei și să păzim cenușa? Și dac-o știe cineva și-ți dă încredințare, apăi să știi că eu îs aia; c-abia acu la bătrânețe și fără de folos îmi dau seama cu durere și cu strașnice păreri de rău ce de mai timp mi-am irosit în tinerețea mea; ce-i drept, nu l-am pierdut chiar tot (n-aș vrea să crezi c-am fost o proastă), dar totuși nu l-am folosit pe cât mi-ar fi plăcut; și când mi-aduc aminte de asta și mă văd în halu-n care sunt, că nici de obiele nu mi-s bună, mă știe Dumnezeu ce pătimesc, biata de mine! Vezi, cu bărbații nu-i așa: că ei din naștere sunt buni la câte toate treburi și nu la una singură, ca noi; ba pe deasupra la bătrânețe mulți din ei plătesc mai mult ca-n tinerețe. Dar bietele femei numai de

asta-s bune; de asta și de prunci. Că doar de-aceea se și nasc și d-aia sunt iubite. De n-ar fi să-ți dai seama dintr-altele de lucrul ăsta, numai după asta una, că adică nouă, ne stă capul numai și numai la iubire, și ai putea să vezi c-așa e cum îți spun. Unde mai pui că o femeie e-n stare să sleiască nenumărați bărbați, pe câtă vreme mulți bărbați nu dau de cap unei femei. Or, fiindcă noi suntem făcute anume pentru asta, mă-ntorc și zic că bine faci dacă-i plătești bărbatului ocară cu ocară, ca nu cumva la bătrânețe să te trezești că sufletul îți bagă vină trupului. Din viață și din lumea asta atâta ai cât îți iei singur: și mai cu seamă noi, femeile, care se cade să folosim prilejul și vremea ce ni-e dată mai mult decât bărbații. Că noi, pre câte vezi, dac-am îmbătrânit o dată, nici bărbățelul și nici dracul nu ne mai caută-n coarne, ci ne gonesc în cuhnie și băsmuim cu mâța ori să purtăm de grijă la blide și la străchini. Ba chiar mai rău, că dumnealor își fac și râs de noi și zic: „la tinerele plăcințele, la babe lături și stropșele” și alte câte necuviințe. Da' ca să nu mai lungesc vorba, îți spun chiar de pe acum că nimănui n-ai fi putut să-ți descarci sufletul mai bine și cu mai mult folos ca mie: că nu-i bărbat pe lumea asta, să fie cât de spilcuit, de pomădat și înțolit, la care eu să nu cutez a-i spune tot ce e de lipsă și nici așa de aspru ori necioplit, încât eu una să nu-l înmoi și să nu-l fac să-mi îndeplinească voia. Alege-ți unul, mi-l arată și pe urmă las' pe mine! Da' să nu uiți, copilă dragă, c-aștept și eu ceva, ca una ce-s săracă și vreau chiar de pe acum să mi te pomenesc în toate rugăciunile, ca Dumnezeu să-ți facă parte și ție și la morții tăi de viață veșnică și bine.

Și-aci sfârși cu vorba.

Rămase dar femeia bun înțeleasă cu bătrâna că dacă ar fi văzut un tânăr care trecea cam des pe acolo - așa și așa, și-i spuse din cap până-n picioare cum arată băiatul - să facă ce știa; și, dându-i o bucată de carne afumată, îi făcu vânt cu Dumnezeu. Nu după multă vreme bătrâna îi aduse

în casă pe tânărul cu pricina și după câtva timp pe altul, precum și-i alegea femeia, ce, cu fereală de bărbat, de câte ori putea, nu se sfia să-și facă pofta.

Acu, se nimeri într-o seară ca dumnealui, bărbatul, să meargă să cineze c-un prieten, căruia-i zicea pe nume Ercolano; și-atunci femeia porunci codoașei să-i aducă în casă pe un tânăr - unul din cei mai chipeși și mai plăcuți holtei din Perugia - iar bătrâna i-l aduse iute-iute. Și abia se așezaseră femeia cu băiatul la masă să mănânce, când hop, pică și Pietro, chemând de afară să-i deschidă. Femeia, auzindu-l, se socoti pierdută; dar totuși, încercând să vadă de-l poate ascunde pe băiat, cum nu-i dădea prin cap să-l scoată pe undeva afară ori să-l pitească într-altă parte, aflându-se lângă odaia în care ei ședeau la masă o prispă, îl piti acolo sub o coșarcă de găini care-i era la îndemână și azvârli deasupra ei un sac pe care peste zi pusese să-l golească; apoi dădu fuga la ușă ca să-i deschidă dumnealui și, după ce intră în casă, îi zise:

— Tii, da' repede ați mai cinat în astă-seară!

Pietro răspunse:

— Da' de unde! Nici n-am pus gura pe mâncare.

— Și pentru ce, mă rog? îl întrebă femeia.

Pietro răspunse:

— Iaca-ți spun: de abia ne așezasem la masă - Ercolano, nevastă-sa și cu mine - și-am auzit că un strănut de undeva de-aproape, pe care nu l-am luat în seamă nici prima nici a doua oară; da' ăl de strănutase, mai strănutând și-a treia oară, și-a patra, și-a cincea, și de mai multe ori la rând, am prins a ne mira cu toții; drept care Ercolano, care se ciondănise oleacă cu nevastă-sa, fiindcă femeia ne ținuse cam multișor la ușă până să ne deschidă, grăi înciudat: „Ce naiba-i asta? Cine strănută aici?” și ridicându-se de la masă, se duse către o scară care se afla acolo și care avea sub ea, precum găsești în orice casă, un fel de cotlon făcut din scânduri, în care să înfunzi de toate. Și, fiindcă din cotlonul cela i se păruse c-auzise strănutul, descuie ușița

care dădea înăuntru și cât ce o deschise se împrăștie în casă o strașnică putoare de pucioasă. Deși mai înainte - când noi, simțind ceva, o întrebasem de miros - femeia ne spusese: ,,Mai adineauri am albit niște tulpane cu pucioasă și-am pus pe urmă sub scara de colo tigăița în care o presărasem ca să le afume bine; d-aia miroase așa.” Ercolano, după ce descuie ușița și se împrăștie oleacă fumul, uitându-se înăuntru, văzu pe cel ce strănutase și încă strănuta, săracul, căci îl pișca, strașnic duhoarea și-l îneca pucioasa așa de tare, încât de-ar mai fi stat puțin acolo, nici de strănutat, nici de nimic n-ar mai fi fost în stare. Când îl văzu Ercolano, strigă: „Aha, pricep eu acum de ce-am șezut mai înainte atâta vreme afară, până-ai catadicsit să ne deschizi; să mă trăsnească Dumnezeu, de nu te-oi învăța eu minte!” Femeia, auzind ce spune și dându-și seama c-o prinsese cu mâța-n sac, fără de nicio deslușire alta, fugi degrabă de la masă și nu știu unde s-o fi dus. Iar între-acestea Ercolano, care nu băgase de seamă că dânsa o ștersese, îl tot poftea să iasă afară pe ăl de strănutase; da' el, topit, săracul, nu se mișca din loc nici mort, degeaba îl tot poftea să iasă. Drept care Ercolano îl trase afară de un picior și-acu căuta de zor o brișcă să-l junghie și-alta nu. Dar eu, de frică să nu-mi fac de lucru cu ocârmuirea, nu l-am lăsat nici să-l omoare, nici să-l cotonogească, ci am sărit să-l apăr, strigând în gura mare, drept care se adunaseră vecinii, care, luându-l mai mult mort decât viu, îl scoaseră din casă și-l duseră aiurea. Din astă pricină pe urmă nu ne-am mai pus la masă și precum vezi, n-am apucat măcar să înghit o îmbucătură.

Femeia, auzind acestea, își dete seama că pe lume erau și alte înțelepte ca ea, deși din când în când o mai lovea ceasul cel rău pe una sau pe alta; așa că bună bucuroasă ar fi sărit în apărarea nevestei lui Ercolano; dar socotind că, dacă îi ții de rău pe ceilalți pentru greșeala lor, mai lesne-ți poți face de cap, grăi:

— Frumos îi șade, n-am ce zice! Și încă mai făcea pe

sfânta! Așa credință de nevastă cinstită zic și eu! Auzi! Și m-aș fi spovedit la ea, de credincioasă ce-mi părea! Frumoasă pildă le mai dă la cele tinerele, chiar ea care-i bătrână. Trăsni-o-ar Dumnezeu pe ea și ceasul rău care a adus-o-n lume, că nu se mai îndură să moară o dată, spurcăciunea! Muiere ticăloasă și mârșavă ce e, ocară și rușinea femeilor de pe pământ! Că lepădându-și cinstea, credința juruită bărbatului și pe deasupra și prețuirea lumii, nu s-a sfiit să-l rușineze - și pe ea cu el deodată - pe omul ăla cumsecade și bun ca pâinea caldă, care-o ținea pe palme, de dragul unui terchea-berchea. Mă ierte Dumnezeu, da' de femei ca astea n-are la ce să-ți fie milă: toate ar trebui omorâte, ba chiar zvârlite-n foc, să ardă așa de vii și cenușa să se aleagă de ele.

Pe urmă însă, amintindu-și că își lăsase ibovnicul acolo la doi pași, sub corfă, se apucă să-i deie ghes lui Pietro să se culce. Dar cum lui Pietro nu-i ardea de somn, ci de mâncare, o întrebă de nu cumva are ceva la cină. La care dânsa răspunse:

— Auzi! Dac-am ceva de cină! C-am căpiat să-mi fac de lucru când dumnealui pleacă de-acasă! Da' ce, eu îs nevasta lui Ercolano? Du-te o dată! Te culcă și ți-o fi mai bine.

Acu, în seara aceea se nimeriseră pe acolo, cu încărcătură de la țară, niscaiva salahori care lucrau la Pietro și care-și așezaseră catârii, fără să-i adape, într-un grăjduț chiar lângă prispă. Și unul din catâri, nemaiputând de sete, scoțându-și capul din căpăstru, ieși din grajd și umbla acum adulmecând ici-colo, doar-doar o da de apă; și tot umblând așa, dădu peste coșarca sub care sta pitit băiatul. El, cum ședea în patru labe, își întinsese degetele de la o mână afară și, spre nenorocul lui, sau poate spre norocul lui, cum vrei să-i spui, măgarul îl calcă pe mână, drept care el, simțind până-n rărunchi durerea, urlă o dată ca înjunghiat. Pietro, când auzi că strigă, se minună și-și dete seama că țipătul venea de undeva din casă. Ieșind dar

din odaie și auzind iar văicăreli, fiindcă măgarul nu-și mutase copita de pe mâna băiatului, ci dimpotrivă îl apăsa tot mai avan, strigă:

— Care-i acolo?

Și dete fuga la coșarcă, pe care, ridicând-o, dădu cu ochii de băiat, care, pe lângă ce răbda din pricina mâinii strivite, era și mort de frică și tremura ca varga să nu-i facă ceva. Dar, fiind recunoscut de Pietro, care din pofta lui cea strâmbă îl urmărise multă vreme, băiatul, când îl întrebă „ce cauți aici", nu îi răspunse, ci se apucă să-i roage pe sfinți și Dumnezei să nu-i facă vreun rău. La care Pietro zise:

— Scoală și nu te teme că n-am de gând să-ți fac nimic, da' spune-mi cum de ești aici și din ce pricină anume?

Băiatu-i spuse tot. Iar Pietro bucuros că dase peste dânsul și nu mai puțin vesel pe cât de amantă era nevastă-sa, sărmana, luându-l de mână îl duse în casă, unde femeia îl aștepta mai mult moartă decât vie. Pietro se așeză, în fața ei pe un scaun și-i spuse:

— Parcă o blestemai mai adineauri pe nevasta lui Ercolano, hai? Și-i tot dădeai cu gura că s-ar cădea să fie arsă și că-i rușinea voastră a tuturor femeilor. Da' cum de nu ziceai de tine? Or, dacă nu-ți venea să zici, cum te-a răbdat inima atunci să spui de ea, când doar știai că întocmai așa ai făcut și tu? De bună seamă că la asta nu te-a îndemnat decât aceea că voi sunteți făcute toate pe același calapod și vă munciți s-ascundeți nemernicia voastră cu vina altcuiva. Trăsni-v-ar Dumnezeu pe toate, soi rău și blestemat ce sunteți!

Femeia, văzând că-acu deodată n-o vătămase cu nimic altminterea decât cu vorba, părându-i-se că dumnealui se zbenguiește de bucurie că se ține de mână c-un băiat așa de frumos ca ăla, prinse îndrăzneală și grăi:

— Te cred c-ai vrea să ne trăsnească, că ție, noi, femeile, îți suntem dragi ca sarea în ochi: da' vezi că treaba aista nu merge cum vrei tu. Tare-aș pofti să știu în schimb de ce

anume mi te plângi: că bine-ar fi de mine, de-aș fi și eu ca nevasta lui Ercolano, cum zici tu: că ea, așa bătrână, habotnică și prefăcută cum e, are de la bărbatul ei tot ce-i poftește inima și el și-o ține dragă, precum se cade a-și ține orice bărbat nevasta, pe câtă vreme eu n-am parte de așa ceva. Că dacă am ce îmbrăca și încălța, tu bine știi că dinspre partea cealaltă n-am mai nimic. De câtă vreme nu te-ai culcat cu mine, hai? Mai bine aș umbla ferfenițoasă și desculță, da-n pat să-mi fii bărbat, decât să am tot ce-mi trebuiește și-apoi să rabd ce rabd. Pricepe o dată, omule, că sunt și eu femeie ca toate celelalte și că mă-mbii și eu la ce se îmbie ele; drept care, dacă umblu aiurea să caut ce n-am în casă, n-ai la ce-mi spune vorbe grele. Măcar îți fac atâta cinste că nu mă înhait cu oricine, cu orice păduchios ar fi să-mi iasă în cale.

Pietro își dete seama că, de era pe vorbe, nevastă-sa ar fi melițat până la zori de zi; din care pricină, ca unul căruia nu-i păsa de ea, grăi:

— Muiere, tacă-ți gura; las' că te-oi mulțumi eu bine. Acu însă fă bunătatea și adu-ne ceva la cină, că-mi pare că băiatul ăsta n-a pus nimica-n gură nici el în astă-seară.

— Te cred, făcu femeia, că tocmai ne așezam la masă când te-a pus dracu să te-ntorci.

— Hai, du-te, zise Pietro, adă-ne iute de mâncare și apoi de treaba aia m-oi îngriji eu ca să n-ai la ce te plânge altă dată.

Femeia, ridicându-se, când pricepu că dumnealui e mulțumit, puse degrabă să se aștearnă masa, să fie adusă cina, care era gata făcută, și apoi cu omul cel rău și cu holteiul dimpreună cinară toți cu bucurie.

Iar după cina aceea, ce-a născocit bărbatul spre mulțumirea a câteșitrei, zău, n-aș ști să vă spun. Atâta știu c-a doua zi de dimineață, tânărul, fără să știe nici el bine ce-a fost mai mult în noaptea aceea, femeie ori bărbat, fu însoțit până în piață. Și acum, iubite doamne, un singur lucru vă mai spun: de-ți face cineva bucata, fă-i-o și tu; iar

de nu poți, ține-l minte până ți-o fi la îndemână, ca fiecare să-și primească răsplata după faptă.

Isprăvindu-se povestea lui Dioneo, de care doamnele de față nu prea îndrăzniră a râde, mai iute de rușine decât că nu le-ar fi plăcut, regina, dându-și seama că tânărul sfârșise cu tot ce avea de spus, se ridică în picioare și, luându-și de pe frunte cununa ei de lauri, i-o așează pe cap Elisei, cu multă voie bună, zicându-i:

— De multe ori ni s-a întâmplat să auzim cum unii, prin câte o vorbă mai de duh, prin vreun răspuns bine țintit ori printr-o viclenie, au izbutit c-o mușcătură binevenită să mai taie ceva din colții altora ori să alunge de la dânșii primejdiile care-i pândeau; și, fiindcă e frumos subiectul și poate fi folositor, doresc ca mâine, dacă ne-ajută Dumnezeu, să povestim despre aceasta, adică despre aceia care, fiind îmboldiți cu zeflemele, răspund pe dată înțepând ori scapă de vreo pagubă, primejdie sau batjocură printr-un răspuns bine țintit sau printr-o viclenie.

Hotărârea reginei fu foarte lăudată de cavaleri și doamne, drept care dânsa, sculându-se în picioare, îi învoi lăsându-i liberi până la ceasul cinei. Și atunci cinstita ceată de cavaleri și doamne, văzând că dânsa se ridică, se ridică și ea și ca de obicei fiecare, își petrecu după dorința inimii. Dar către asfințit, când greierii amuțiră, regina porunci să-i cheme pe toți, din toate colțurile, și se așezară să cineze; iar după ce sfârșiră cu voie bună masa, se apucară cu toți să cânte din gură ori cu alăute. Și cum Emilia, cu învoirea reginei, învârtea un dans, i se dădu poruncă lui Dioneo să cânte un cântec, și dânsul începu pe dată: „Ridică-ți coada, *monna* Aldruda, că vin cu veste bună”[36]. De care toate doamnele se puseră pe râs și mai ales regina, care îi porunci să-l lase pe acela și să înceapă

[36] Acesta, cât și celelalte cântece amintite de Dioneo - spre deosebire de baladele pretențioase de la sfârșitul fiecărei zile - sunt cântece populare, pline de aluzii mușcătoare la adresa femeilor (n. t.).

altul. Atunci Dioneo zise:

— Doamnă, dac-aș avea o tamburină, aș zice bucuros: „Ridică-ți fusta, *monna* Lapa” ori „Sub măslin e iarbă verde”. Sau poate ai vrea să-ți cânt: „Ce rău îmi face unda mării?”; dar din păcate n-am, așa c-alege dumneata, din astelalte una. Ți-ar fi pe plac de pildă: „Scoate-l afară că ți-l tai, cum tai mărul din livadă”?

Regina îi răspunse:

— Nu, cântă altceva.

— Atunci, răspunse Dioneo, să cânt „Monna Simona, toarnă-n bute, da' vinu nu-i din toamna asta”.

— La naiba, zi unul frumos, făcu râzând regina, că ăsta nu ne place.

La care Dioneo răspunse:

— Domniță, nu mi te mânia; zi numai care-ți place, că eu știu peste o mie. Vrei poate: „Dacă nu-mi bat scoica” ori „Bărbățele, mai ușor” ori „Un cocoș mi-am cumpărat, un sutar de lire-am dat?”

Atunci regina, nițel cam supărată, deși suratele râdeau, grăi:

— Ascultă Dioneo, mai lasă gluma la o parte și zi una frumoasă. Că de unde nu, ți-arăt îndată de ce-s în stare când mă mânii.

Văzând așa, Dioneo lăsă deoparte fleacurile și începu de îndată să cânte după cum urmează:

Iubire, lumina gingașă
Ce ochii iubitei o varsă într-ai mei,
Robitu-m-a pururi și ție și ei.

Pornit-a din ochii ei mândri lucoarea
Ce inima-n focul tău aprig mi-a-ncins,
Prin ochii-mi setoși pătrunzând.
Și cât ți-e de mare puterea, strânsoarea,
Chipu-i frumos să pricep m-a deprins,
Chip ce, purtându-l în gând,

Simțit-am că umblu-nchinând
Tot ce-i frumos numai ei, ce-a ajuns
Să-mi smulgă suspine din suflet și plâns.

Ajuns-am, dar, slugă plecată să-ți fiu,
Ție, iubire, stăpână-ndrăgită
Și mila ți-aștept prea smerit.
Dar încă mă tem și bine nu știu
De dragostea mea și credința cinstită
Știută cu gând deslușit
De-aceea ce-n veci a robit
Mintea mea toată cu-atâta putere,
Că numai la dânsa găsesc mângâiere.

De aceea te rog, stăpână iubită,
De dragul meu fă-o să guste puțin
Din focul ce altora-l dai,
Căci trudă mi-e viața, mi-e caznă cumplită
Și pier de iubire, de dor și de chin.
Fii bună, durerii-mi dă grai
Când fi-va prilejul să-l ai
Și cere iubitei milă de mine.
O, drag mi-ar fi atuncea să fiu lângă tine!

După ce Dioneo tăcu, lăsând să se înțeleagă că-și isprăvise cântecul, regina porunci și celorlalți să cânte, fără a uita însă să-l laude pe Dioneo pentru cântare. Dar după ce trecu o bună parte din noapte, simțind că zăpușeala se destramă în răcoarea nopții, le porunci tuturor să se odihnească după plac până într-a doua zi.

ZIUA A ȘASEA
E L I S A

Sfârșește cea de a cincea zi a *Decameronului* și începe cea de a șasea, în care, sub sceptrul Elisei, se vorbește despre aceia care, fiind, îmboldiți cu zeflemele, răspund pe dată înțepând, ori scapă de vreo pagubă, primejdie sau batjocură printr-un răspuns bine țintit sau printr-o viclenie.

Luna, urcată sus pe cer, la jumătatea bolții, își cam pierduse din strălucire și zorile, ivindu-se, vărsau lumină pretutindeni, când regina, sculându-se din somn, după ce porunci să-i cheme pe ceilalți, se îndepărtă cu pas agale de măgura cea mândră pe care străjuia palatul și-o luă, cu ceilalți dimpreună prin iarba înrourată, vorbind de una și de alta, sfădindu-se între ei care poveste din ajun fusese mai frumoasă și râzând în amintirea peripețiilor lor, până ce soarele urcând și încălzindu-se afară, crezură nimerit cu toții să se întoarcă iar spre casă; drept care, întorcându-și pașii porniră spre palat. Acolo, mesele fiind puse și pretutindeni împrăștiate ierburi mirositoare și flori de câmp, se așezară cu toții să prânzească după voința doamnei și reginei lor, mai înainte ca arșița să prindă a dogori. Iar după ce sfârșiră cu veselie masa, cântară mai întâi vreo câteva cântări frumoase și abia după aceea unii din ei se duseră să se odihnească, iar alții se apucară să joace șah ori table, în timp ce Dioneo cu Lauretta începură să cânte despre Trojolo și Criseida[37].

Apoi, când veni vremea să se adune la priveghi, regina îi chemă pe toți și, după obiceiul luat, se așezară roată lângă fântâna din grădină. Dar tocmai când regina se pregătea

[37] Personaje din antichitate, cunoscute în evul mediu prin intermediul literaturii romantice medievale (n. t.).

să dea poruncă poveștii de început, se întâmplă ceva ce nu se mai întâmplase niciodată până atunci: toți cei de față auziră o larmă neînchipuită, ce se iscase printre slugi și slujnice în bucătărie. Drept care, fiind chemat omul de casă al reginei și întrebat să spuie cine striga și ce anume pricinuise tărăboiul, omul răspunse că Licisca și Tindaro țipau, sfătuindu-se între ei, dar nu știa de ce, căci dânsul nimerise acolo, cu gând să-i potolească, tocmai în clipa când regina pusese să-l cheme. Doamna ceru atunci să-i fie înfățișați pârâții, iar când veniră, îi întrebă de ce anume se certau. La care întrebare, când Tindaro vru să răspundă, Licisca, mai bătrână și înfiptă cum era, ba pe deasupra și pornită pe sfadă, se întoarse iute și-i zise îndârjindu-se:

— Auzi? Măgar neobrăzat ce ești! Să zică el înainte! Tu taci și lasă-mă pe mine.

Și întorcându-se către regină, grăi:

— Doamnă, netotul ăsta și-a pus în gând cu dinadins să-mi dovedească mie cine-i nevasta lui Sicofante; și nici mai mult nici mai puțin, de parcă eu n-aș ști câte parale face, vrea să-mi arate mie că-n noaptea nunții dumnealui, *messer* Măciucă adică, ar fi pătruns în Dealul Negru cu silă și vărsare de sânge; iar eu spun că nu-i adevărat și c-a intrat chiar dimpotrivă cu bună pace și plăcere pentru aceea dinăuntru. Da' el, sărmanul bleg cum e, crede că fetele sunt proaste să steie și să-și piardă vremea tot ascultându-și tații și frații, care îndeobște așteaptă și trei-patru ani până să deie Dumnezeu să le mărite o dată. Săracele! Bine le-ar merge, de-ar aștepta și ele atâta! Mă jur pe Dumnezeul meu (și doar știu bine ce grăiesc când leg un jurământ), că n-am vecină măritată să fi purces fecioară la taina cununiei; ba și neveste știu destule care-și batjocoresc în fel și chip bărbații, și boul ăsta chiar pe mine mă-nvață ce-s femeile, de parc-aș fi de ieri pe lume.

În vreme ce vorbea Licisca, doamnele hohoteau cu gura până la urechi, de-ai fi putut să le scoți dinții. Degeaba îi poruncise regina, nu o dată, ci drept de șase ori să tacă;

ea-i da cu gura înainte și, până nu goli tot sacul, nu se opri din spus. Iar când tăcu într-un sfârșit, regina se întoarse râzând spre Dioneo și-i spuse:

— Ascultă Dioneo, pricina asta e de tine; de aceea, după ce-om sfârși cu povestitul nostru, dă judecată dreaptă la sfada dintre slugi.

La care Dioneo răspunse de îndată:

— Doamne, pot spune de pe-acum ce judecată am dat: așa-i cum spune dânsa. Licisca-i cu dreptatea și Tindaro e un prost.

Licisca auzindu-l, se apucă să râdă și, întorcându-se către Tindaro, făcu:

— Nu ți-am spus eu? Hai, cată-ți de treabă și te du! Auzi? Să știe el, mucosu, mai multe decât mine! Har Domnului că n-am trăit degeaba pe pământ.

Și dacă regina, încruntată, nu i-ar fi poruncit să tacă și nu cumva să mai cuteze a face gălăgie, amenințând-o cu bătaia și trimițând-o de acolo cu Tindaro cu tot, cât ar fi fost ziua de mare ar fi trebuit să șadă și s-o asculte doar pe dânsa. Dar, aceștia o dată plecați, regina îi porunci Filomenei să înceapă șirul poveștilor, și dânsa, bucuroasă, prinse a grăi astfel:

POVESTEA ÎNTÂI

Un cavaler făgăduiește *madonnei* Oretta s-o poarte ca pe cal, spunându-i o poveste; dar, povestind-o încâlcit, doamna îl roagă s-o dea jos.

— Tinere doamne, precum în nopțile senine steaua e podoaba cerului, iar primăvara floarea este a câmpiei înverzite ori tufa înfrunzită colnicelor, la fel și-o vorbă iscusită podoabă e purtărilor alese și ceasurilor de priveghi. Și cum adesea-i scurtă, își află loc mai nimerit în gura femeii decât în gura bărbatului, căci vorba lungă îi șade mai rău ei decât lui. Ci adevărul e că azi, oricare ar fi pricina, fie prostia minții noastre, fie o vrăjmășie cu totul nemaiîntâlnită, pe care cerurile o poartă acestor vremi, nu mai găsești femeie, sau prea puține sunt acelea, care să știe să rostească la vremea potrivită o vorbă iscusită ori s-o priceapă barem așa cum se cuvine, dacă i-o spune altul; mare rușine pentru noi, întreaga obște femeiască! Dar, fiindcă Pampinea a spus destule lucruri în legătură cu aceasta, n-am să mă întind mai mult, ci spre a vă face să vedeți ce frumusețe ascunde în ea o vorbă iscusită, spusă la timpul potrivit, mi-e drag să vă arăt acum cu câtă curtenie i-a retezat cuvântul o doamnă de neam mare unui anume cavaler.

După cum multe dintre voi cunosc, din auzite ori poate din văzute chiar, trăia în orașul nostru - și nu e mult de atunci - o doamnă de neam mare, aleasă la deprinderi și

înzestrată de la Domnul cu darul mândru al vorbirii, al cărui nume nu se cade să-l ținem sub tăcere, căci vrednicia ei nu merită aceasta. Aflați dar că-i zicea Oretta și că era nevasta lui *messer* Geri Spina. Or, într-o bună zi, aflându-se *madonna* Oretta undeva la țară, cum suntem noi acuma, și umblând spre desfătare de la un loc la altul cu doamnele și cavalerii pe care-i avusese cu o zi înainte la dejun, cum pasămite drumul de unde se porniseră și până unde aveau a merge pe jos era cam lung, unul din cavaleri îi spuse:

— *Madonna* Oretta, dacă vrei, eu bucuros mă leg să-ți spun pe drum o istorioară frumoasă cum nu-i alta-n lume, ca ascultând la dânsa să-ți pară că mergi pe cal și nu pe jos.

La care doamna îi răspunse:

— Cu dragă inimă, *messere*, ba chiar te rog s-o faci.

Cavalerul, căruia pasămite spada nu-i sta nici ea mai bine-n șold decât îi sta vorba în gură, când auzi așa se porni să depene o poveste, ce-i drept, tare frumoasă; atâta doar că dumnealui, spunând mereu aceeași vorbă de câte trei, patru, ba chiar de câte șase ori, acu întorcându-se, acu zicând: „stai, n-am spus bine”, tot încurcându-se la nume și tot schimbându-se între ele, o povestea ca vai de lume și îi răpea tot farmecul; unde mai pui că pe deasupra nu-și mlădia glasul de fel, nici după rostul vorbelor, nici după cine le spunea. Din care pricină *madonna* Oretta, ascultându-l, simțea din când în când c-o ia cu sfârșeli la inimă, de parc-ar fi zăcut de boală și-ar fi fost gata să-și dea duhul. Și, când văzu că nu e chip să îndure mai departe chinul, înțelegând că dumnealui se încurcase rău de tot și n-avea s-o mai scoată la capăt niciodată, îi zise cu dulceață:

— *Messere*, calul dumitale bate cam aspru trapul; fii bun, te rog, și dă-mă jos.

Cavalerul, care din întâmplare era mai dezghețat la minte decât la limbă, pricepând ce tâlc ascunde vorba cu trapul calului, făcu și dânsul haz de glumă și se apucă de

alte snoave, lăsând fără sfârșit povestea începută și prost istorisită.

POVESTEA A DOUA

Cisti brutarul, cu un cuvințel subțire, îl face pe *messer* Geri Spina să-i pară rău anume de ce-i ceruse fără prea multă chibzuială.

Cuvintele *madonnei* Oretta fură lăudate cu multă însuflețire de cavaleri și doamne, după care regina îi porunci Pampineei să spună mai departe; și dânsa începu astfel:

— N-aș ști să spun, frumoase doamne, cine greșește mai vârtos: firea când împreună un suflet nobil c-un trup hâd, ori poate soarta când alege un meșteșug netrebnic unei făpturi cu suflet nobil, precum s-a întâmplat cu florentinul nostru Cisti, ori precum zilnic se întâmplă cu atâția, după cum vedem. Căci pe numitul Cisti, om înzestrat de la natură c-un suflet nobil și ales, soarta îl făcu brutar. Și eu de bună seamă aș blestema și firea și soarta deopotrivă, dacă n-aș ști că cea dintâi e cumpănită și înțeleaptă, iar că pe de-altă parte soarta are o mie de ochi, deși prostia omenească o înfățișează oarbă. De aceea socotesc că ele, prevăzătoare fiind și înțelepte foarte, fac tocmai ca și oamenii când, neștiind ce anume le pregătește viitorul, își îngroapă lucrurile cele mai de preț, ca să le aibă la nevoie în cine știe ce ungher netrebnic de prin casă, de unde apoi le scot la vreme de restriște, locul netrebnic dovedind că știe a le păzi mai bine decât le-ar fi păzit cea mai frumoasă încăpere. La fel firea și soarta, stăpânele omenirii, își

tăinuiesc de multe ori comorile cele mai scumpe în umbra unor meșteșuguri ce-s socotite josnice, pentru că luându-le de acolo când au nevoie de ele, focul lor să-și dovedească strălucirea cu și mai multă limpezime. Și cât de bine a dovedit, printr-o nimica toată, brutarul Cisti treaba asta, deschizându-i ochii lui *messer* Geri Spina - de care mi-am adus aminte ascultând povestea *madonnei* Oretta, care i-a fost soție - mi-e drag să vă arăt acum printr-o poveste foarte scurtă.

Spun dar că papa Bonifaciu, la care *messer* Geri Spina avea nespusă trecere, trimițând la Florența câțiva nobili, soli de-ai săi, pentru niscaiva treburi mari pe care le avea acolo, nobilii traseră în casa lui *messer* Geri Spina, ce-i ajuta să mijlocească afacerile papei; dintr-o pricină sau alta, se întâmplă ca *messer* Geri cu nobilii trimiși de papă să treacă umblând pe jos, aproape în fiecare dimineață, prin fața bisericii Santa Maria Ughi, pe unde Cisti își avea cuptorul lui de pâine și se îndeletnicea chiar el cu pregătirea ei. Acestui Cisti, deși soarta îi rânduise un meșteșug din cale-afară de umil, i se arătase totuși atât de prielnică, încât omul ajunse să fie putred de bogat și, nemaiavând cu nici un chip să-și părăsească meseria, trăia acum pe picior mare, având la casa lui mereu, printre alte bunătăți, și cele mai alese vinuri albe și rubinii din câte se aflau la vremea aceea în Florența și prin împrejurimi. Deci, văzând Cisti al nostru că zi de zi trimișii papei cu *messer* Geri Spina îi trec prin fața brutăriei, cum arșița era în toi, se chibzui c-ar fi frumos din parte-i să-i cinstească, dându-le a bea câte un pahar din vinul lui cel alb: dar cunoscându-și lungul nasului și dându-și seama cine-i el și cine-i *messer* Geri, nu socoti c-ar fi cu cale să vie să-l poftească; de aceea se gândi să afle un chip spre a-l îndemna pe sus-numitul *messer* să se poftească singur. Și cum purta întotdeauna o vestă albă ca zăpada și-n față un sorț curat și proaspăt, de-ai fi jurat că-i mai degrabă morar și nu brutar, în fiecare dimineață, cam către vremea când

știa c-ar fi trebuit să treacă trimișii însoțiți de *messer* Geri Spina, punea să i se aducă în fața ușii o găleată nouă-nouță, smălțuită și plină ochi cu apă rece, un clondiraș nou, bolognez, cu vin din cela alb de-al său și două păhărele care păreau de argint de tare ce sclipeau; apoi se așeza și, când treceau aceia, după ce întâi scuipa o dată ca să-și mai potrivească gura, se apuca să bea din vin cu atâta haznă[38], că și la morți le-ar fi făcut poftă de el, necum la vii.

Văzându-l *messer* Geri în două dimineți la rând cu câtă poftă își soarbe vinul, în cea de a treia dimineață grăi:

— Ei, cum e vinul, Cisti? E bun?

Cisti, sărind iute în picioare, făcu:

— Strașnic, *messere*! Da' cu vorba nu pot să-ți spun cât e de bun, dacă nu-l guști și dumneata.

Messer Geri, căruia vremea călduroasă ori poate osteneala mai mare ca de obicei sau pasămite pofta cu care îl vedea pe Cisti sorbind îi ațâțase setea, se întoarse către soli cu zâmbetul pe față și zise:

— Domnilor, eu cred c-am face bine să gustăm din vinul acestui om de treabă; mai știi? Poate-i așa de bun, că n-are să ne pară rău!

Și se apropie de Cisti cu solii dimpreună. Brutarul puse iute s-aducă dinăuntru o bancă și-i rugă să șadă; iar slugilor ce-i însoțeau, când le văzu că se reped să spele pentru dânșii paharele, le zise:

— Ho, ho, băieți, voi la o parte! Lăsați-mă pe mine să văd de treaba asta, că mi-s la fel de bun paharnic pe cât îs și brutar. Și n-așteptați degeaba, că nici un strop n-am să vă dau.

Zicând astfel, după ce el cu mâna lui spălă patru pahare nou-nouțe și porunci să i se aducă un clondiraș din vinul lui, cu multă grijă le dădu la câteșipatru de băut. Iar dumnealor găsiră că de ani de zile nu băuseră un vin așa de bun ca vinul cela. Drept care, lăudându-l foarte, cât

[38] Folos.

timp trimișii papei șezură la Florența, *messer* Geri se duse aproape zi de zi să bea din el cu dânșii.

Când solii, sfârșind treaba, se pregătiră de plecare, *messer* Geri, rânduind de bun rămas un ospăț strașnic, pofti la el o bună parte dintre fruntașii orașului, chemându-l și pe Cisti. Dar omul nostru nu vroi cu nici un chip să meargă. Văzând așa, *messer* Geri dădu poruncă unei slugi să se ducă până la Cisti după un clondir de vin și apoi la primul fel să toarne fiecărui oaspe câte o jumătate de pahar. Sluga, pesemne înciudată că n-apucase niciodată să bea și ea din vinul cela, se duse c-un clondir cât toate zilele de mare, pe care omul nostru cât ce-l văzu îi zise:

— Băiete, *messer* Geri nu te-a trimis la mine.

Sluga încercă în mai multe rânduri să-i dea încredințare c-așa suna porunca, dar nefiind chip să scoată de la brutar un alt răspuns, se întoarse la stăpân și-i spuse. La care *messer* Geri zise:

— Întoarce-te și spune-i că chiar la dânsul te-am trimis; iar dacă tot așa-ți răspunde, roagă-l să-ți spuie el la cine te-am trimis.

Sluga se întoarse și spuse:

— Cisti, n-am greșit; aicea m-a trimis stăpânul.

La care Cisti îi răspunse:

— Da' de unde, măi băiete!

— Atunci la cine m-a trimis? îl întrebă băiatul.

Și Cisti:

— Te-a trimis la Arno[39].

Lucru pe care sluga spunându-i-l lui *messer* Geri, acestuia de îndată i se făcu lumină în cap și-i spuse slujitorului:

— Cu ce clondir te-ai dus? Arată-mi.

Iar când văzu clondirul, făcu:

— Are dreptate Cisti!

Și ocărându-și slujitorul îl puse să se întoarcă cu un clondir mai mititel. Cisti, văzându-l, zise:

[39] Râu care străbate Florența (n. t.).

— De data asta cred și eu că te-a trimis la mine.

Și umplu clondirul bucuros. Apoi, chiar în aceeași zi, punând să-i umple un butoiaș cu același vin și trimițându-l cu mare grijă acasă la Geri Spina, nu după multă vreme se înfățișă și dânsul și-i zise:

— *Messere*, n-aș dori să crezi că m-am speriat azi dimineață de damigeana aceea; dar socotind c-ai dat uitării ce-am vrut să-ți dovedesc în zilele acestea cu clondirașele alea mici, că adică vinul ăsta nu-i vin să te îmbeți cu el, azi dimineață n-am vrut alta decât să-ți amintesc de asta. Dar cum de-aci înainte nu mai poftesc să-i fac de strajă, ți l-am adus tot cât era; fă dumneata cu el ce-ți place.

Lui *messer* Geri darul îi fu nespus de drag și-i mulțumi brutarului cum putu mai bine, ținându-și-l pe urmă drept prieten toată viața și socotindu-l vrednic de toată prețuirea.

POVESTEA A TREIA

Monna Nonna dei Pulci, la o glumă cam deșucheată a episcopului din Florența, îi închide gura cu un răspuns bine țintit.

Când Pampinea își sfârși povestea, după ce atât răspunsul cât și dărnicia lui Cisti fură lăudate cu prisosință de către cei de față, Lauretta, după placul reginei, voioasă începu a spune:

— Plăcute doamne, la început Filomena și acu la urmă Pampinea ne-au spus multe adevăruri despre prostia noastră și despre frumusețea cuvintelor de duh; de aceea nu-i de lipsă să stăruim mai mult asupra acestor lucruri. Dar peste ceea ce s-a spus despre cuvintele de duh, vreau să v-aduc aminte că ele sunt de așa natură, încât trebuie să muște pe ascultător cum mușcă o oaie și nu cum mușcă un câine; căci de-ar mușca astfel, cuvântul n-ar mai fi cuvânt de duh, ci mojicie. Or, lucrul ăsta l-au vădit în chip desăvârșit și vorbele *madonnei* Oretta și răspunsul lui Cisti. Pe de altă parte însă e adevărat că, dacă vorba de duh e spusă întru răspuns și cel care răspunde mușcă precum un câine, fiindcă la rândul lui a fost și el mușcat, omul nu-i vrednic de ocară, așa cum ar fi fost altminteri; de aceea se cuvine s-avem de grijă întotdeauna cu cine, când, în ce fel și-n ce împrejurare rostim cuvintele de duh. Căci un prelat de-al nostru, neluând în seamă treaba asta, mi s-a ales până la urmă c-o mușcătură aidoma cu mușcătura

lui, întâmplare pe care am să v-o povestesc acum printr-o micuță istorioară.

Pe vremea când era episcop la Florența *messer* Antonio d'Orso, destoinic și înțelept prelat, se întâmplă să pice în oraș un nobil catalan, pe nume Diego della Ratta, conducător de oști al regelui Roberto. Și nobilul acesta, care era un bărbat trupeș și avea pentru femei o mare slăbiciune, printre alte doamne florentine se nimeri să puie ochii pe una, o femeie, ce-i drept, tare frumoasă, care se afla a fi nepoata unui frate de-al sus-numitului episcop. Și auzind nobilul nostru că bărbățelul doamnei, deși era dintr-o familie de neam, era un om rău și zgârcit fără pereche, se învoi cu dânsul să-i dea cinci sute de florini de aur și-n schimb să-i fie îngăduit să petreacă o noapte cu nevastă-sa; drept care, poruncind nobilul nostru să-i aurească niște bani de argint care umblau atunci, după ce se culcă o noapte cu femeia, deși împotriva vrerii ei, dădu bănuții soțului. Și mai la urmă, când povestea fu pretutindeni cunoscută, omul cel rău rămase cu paguba și cu păcăleala, iar preasfințitul om, deștept, se prefăcu că habar n-are de câte se întâmplaseră.

Acu, avându-se bine între ei episcopul cu *messer* Diego, de sfântul Ioan - în timp ce ambii umblau călări alături, uitându-se la doamne pe drumul unde aleargă caii la Palio[40] - se întâmplă ca preasfințitul să zărească pe-o tânără - s-a prăpădit, sărmana, de ciuma ce bântuie acum - pe care o chema *monna* Nonna dei Pulci, vară cu Alessio Rinucci pe care voi cu toatele o știți de bună seamă. Doamna, la vremea aceea, era nevastă tinerică (tocmai atunci se măritase c-un tânăr de la Poarta San Pietro) și era frumoasă, cutezătoare la cuvânt și foarte inimoasă; drept aceea episcopul i-o arătă lui *messer* Diego della Ratta și apoi, când se apropiară de dânsa, puse mâna pe

[40] Curse de cai între reprezentanții diferitelor cartiere ale unui oraș. Această sărbătoare populară mai are loc și astăzi la Siena, o dată pe an (n. t.).

umărul lui *messer* Diego și zise:

— Nonna, cum îți place băiatul? Ce zici, te-ar da gata?

Cuvintele acestea i se părură Normei că-i pângăresc oarecum cinstea și c-o defăimă în ochii celor care se aflau de față și care erau destui. De aceea, nu ca să se spele în ochii lumii de ocară, ci numai pentru a plăti sfinției-sale după merit, răspunse imediat:

— Poate că nu m-ar da, *messere*, da' bani-n schimb i-aș vrea de aur.

Când auziră vorba fetei, don Diego și episcopul, simțindu-se amândoi deopotrivă atinși - primul ca unul ce-o făcuse de râs chiar pe nepoata de frate a episcopului, iar cel de-al doilea ca unul ce înghițise mârșăvia făcută la adresa nepoatei după frate - fără să aibă îndrăzneala de-a se uita unul la altul, porniră mai departe tăcuți și rușinați și n-agrăiră fata mai mult în ziua aceea.

Iată dar cum s-a întâmplat că, fiind mușcată fata c-o vorbă deșucheată, bine a făcut dacă a mușcat și ea la rândul ei.

POVESTEA A PATRA

Chichibio, bucătarul lui Currado Gianfigliazzi, c-o vorbă șugubeață spusă întru mântuirea lui, preschimbă în râs mânia stăpânului și scapă de pacostea cu care-l amenința Currado.

Lauretta tăcuse și Nonna fusese lăudată cu mare însuflețire de către cei de față, când regina îi porunci Neifilei să spună mai departe. Iar dânsa începu:

— Preaiubitoare doamne, cu toate că agerimea minții născocește adesea cuvinte potrivite după împrejurarea dată, frumoase și folositoare pentru aceia ce le spun, soarta, care din când în când mai sare în ajutorul fricoșilor, așază și ea-n gura lor, așa la repezeală, vorbe pe care ei altminteri, de n-ar fi fost munciți de frică, nu le-ar fi născocit nicicând; și adevărul ăsta socot să vi-l arăt acum prin povestirea mea.

Currado Gianfigliazzi, după cum știți cu toții din auzite și văzute, e socotit de când lumea în orășelul nostru drept cetățean de vază, un strălucit senior, mărinimos și darnic, îndrăgostit de traiul cavaleresc și care în vânătorile cu câini și șoimi aflat-a veșnic nespusă desfătare; iar dacă spun numai atât e fiindcă nu e locul să povestim acum despre alte înfăptuiri mai mari de-ale domniei-sale. Așadar, într-o bună zi, prinzând el la Peretola c-un șoim de-al său un stârc, aflându-l gras și tânăr, îl luă și-l trimise unui destoinic bucătar pe care îl avea acasă, Chichilbio după

nume și venețian de fel, dându-i poruncă să i-l frigă de cină și să i-l pregătească bine. Chichilbio, care, bietul, nici c-o fărâmă nu părea mai prostănac decât era, după ce pregăti stârcul, îl puse la cuptor și se apucă să mi-l păzească, tot cu ochii pe el. Când stârcul era aproape gata și împrăștia în jur o undă de miros de să te lingi pe buze, se nimeri să intre în bucătărie o femeiușcă din partea locului, Brunetta, așa-i zicea pe nume, de care bucătarul nostru era îndrăgostit foc; și dânsa, când simți mirosul și când văzu stârcul prăjit, prinse a-l ruga pe bucătar, cu miere-n glas, să-i dea o coapsă.

Chichilbio îi răspunse cântând:

— Ba iaca nu, donna Brunetta, ba iaca, nu, donna Brunetta!

De care dumneaei, mânioasă, făcu:

— Pe legea mea, Chichilbio, dacă nu-mi dai, nu-ți dau nici eu, cât oi trăi, ce-ți place.

Acu, de spus și-au spus ei multe; dar până mai la urmă Chichilbio, ca să n-o întărâte, desprinse o coapsă și i-o dete.

Seara, fiind pusă pasărea, așa fără picior, la masă în fața lui Currado și a unor musafiri de-ai săi, stăpânul se miră grozav văzând una ca asta și, trimițând după Chichilbio, îl întrebă ce se întâmplase cu celălalt picior. La care mincinosul de venețian răspunse iute:

— Stăpâne, stârcii n-au decât o coapsă și-un picior.

Currado zise atunci mânios:

— Cum dracu să nu aibă decât o coapsă și un picior? Ce, prima oară văd eu stârci?

Dar bucătarul de colo:

— Așa-i, stăpâne, precum îți spun și, dacă vrei ți-arăt că ș-ăia vii îs tot la fel.

Currado, de dragul musafirilor pe care îi avea la masă, nu vru să mai lungească vorba și-i zise doar atât:

— Dacă-i așa și spui că-mi arăți minunea asta, de care eu de când lumea n-am auzit și nici nu știu s-o fi văzut

vreodată, poftesc să mi-o arăți chiar mâine dimineață; și, dacă poți s-o faci, mă rog, eu n-am nimic de zis; dar dacă nu, mă jur pe patimile lui Cristos c-oi porunci să-ți ardă o mamă de bătaie, de să-ți aduci aminte de mine cât ai să trăiești.

Sfârșind dar pentru seara aceea cu vorba, a doua zi de mânecate, Currado, căruia nici somnul nu-i potolise supărarea, plin de obidă se sculă și porunci să i se aducă doi cai; apoi, punându-l pe Chichilbio să încalece pe unul, îl duse până la un râu - pe malul căruia spre zi puteai să vezi stârci cu duiumul - și-i zise așa:

— Vedem noi acușica cine a mințit aseară!

Chichilbio, când văzu că nu-i trecuse încă mânia lui Currado și că trebuie să facă dovada celor spuse, neștiind cum ar putea s-o facă, umbla călare în urma lui, topit de frică, bietul, și dac-ar fi putut ar fi fugit mâncând pământul; dar, fiindcă nu putea, se tot uita în față, în spate, de-o latură și de alta, și peste tot i se părea că vede numai stârci șezând în două picioare. Dar când ajunse aproape de râu, zări pe mal, el cel dintâi, nu mai puțin de doisprezece stârci, toți cocoțați într-un picior cum stau de obicei când dorm. Drept care arătându-i iute stăpânului, îi zise:

— *Messere*, acu poți să vezi și dumneata că n-am mințit ieri seară când ți-am spus că stârcii au numai un picior. Iaca, poftește și te uită!

Currado îi văzu și-i zise:

— Așteaptă nițeluș și-am să-ți arăt c-au două.

Și apropiindu-se oleacă de păsări, le strigă: „Huș, huș!” Din care pricină toți stârcii întinseră degrabă și celălalt picior și după ce se clătinară vreo câțiva pași își luară zborul.

Atunci Currado se întoarse către Chichilbio și rosti:

— Ia spune, secătură, au două ori n-au două?

Chichilbio, buimăcit de cap, neștiind pe unde să mai scoată cămașa, îi răspunse:

— Așa-i stăpâne, da' la ăla de-aseară n-ai strigat „huș, huș” că, de-ai fi strigat, scotea și el celălalt picior, întocmai cum l-au scos și ăștia.

Răspunsul ăsta îi plăcu așa de tare lui Currado, încât toată mânia i se topi în veselie și râs, drept care zise:

— Ai dreptate, Chichilbio, așa trebuia să fac!

Iată dar în ce chip, printr-un răspuns glumeț și grabnic, scăpă Chichilbio de bătaie și se împacă cu stăpânul lui.

POVESTEA A CINCEA

Messer Forese din Rabatta și maestrul Giotto, pictorul, venind de la Mugello, se împung pe rând cu vorba, bătându-și joc de înfățișarea lor pocită.

De îndată ce tăcu Neifile, după ce doamnele făcură un haz nespus de răspunsul lui Chichilbio, Pamfilo, după voia reginei, începu:

— Iubite doamne, tot așa după cum soarta ascunde în meșteșuguri josnice comori neprețuite de însușiri frumoase - precum ne-a dovedit mai adineauri Pampinea - firea, la rândul ei, se întâmplă adeseori s-ascundă și ea minți luminate în trupuri hâde și pocite. Care adevăr s-a dovedit cu multă limpezime în doi concetățeni de-ai noștri, de care am de gând să vă vorbesc acum pe scurt. Căci unul dintre ei, pe care îl chema *messer* Forese din Rabatta, un om, micuț de stat și scâlciat la trup, c-o față lată și turtită - așa de slut, că până și celui mai urât dintre baronci[41] i-ar fi părut pocit - a dovedit atâta pricepere la legi, încât mulți cărturari l-au socotit tobă de carte în știința legilor civile. Iar celălalt, Giotto după nume, fu înzestrat de la natură c-o minte așa de iscusită, încât din câte lucruri a zămislit

[41] Comentatorii *Decameronului* nu dau nici o lămurire cu privire la acest cuvânt care nu figurează nici ca substantiv comun în vreun dicționar al limbii italiene. Din povestea următoare reiese că ar fi numiți astfel locuitorii unui cartier din Florența, oameni deosebit de urâți (n. t.).

matura - muma și făcătoarea întregii lumi prin mijlocirea veșnicei învârtiri a bolților cerești - nici unul n-a rămas nezugrăvit de dânsul cu pana, cu condeiul ori cu penelul, așa de aidoma cu modelul în sine, încât nu-ți vine a zice că seamănă cu el, ci mai degrabă ai fi îndemnat să zici că e modelul însuși: ba chiar într-așa măsură seamănă, încât de multe ori în cele zugrăvite de el vederea noastră s-a înșelat și-a luat drept lucru aievea ceva ce nu era decât pictat pe pânză și, fiindcă Giotto e acela care a adus iar la lumină arta ce atâtea veacuri zăcuse îngropată sub rătăcirea unora care zugrăveau mai mult spre a desfăta ochii prostimii decât spre a mulțumi mințile celor înțelepți, pe drept cuvânt se poate spune că-i una din luminile măririi florentine; și asta cu atât mai mult, cu cât și-a dobândit mărirea cu nesfârșită umilință, trăind spre a-i învăța pe ceilalți și spre a le fi maestru, dar nelăsând pe nimeni să-i spună ca atare. Și titlul ăsta, refuzat cu atâta îndărătnicie, străluci într-însul cu atâta mai vârtos, cu cât era mai mult râvnit și uzurpat cu lăcomie de către învățăceii lui sau de aceia ce știau mult mai puțin ca dânsul. Dar, deși arta lui a fost nespus de mare, el nu era nici la statură și nici la înfățișare chiar cu nimica mai frumos decât *messer* Forese. Dar să ne întoarcem la poveste.

Având *messer* Forese și Giotto niscaiva moșioare la Mugello și cel dintâi ducându-se să și le vadă pe-ale sale, vara, când tribunalele nu țin județ la pricini, la întoarcere, venind călare pe-o gloabă de împrumut, se nimeri să se întâlnească cu sus-numitul Giotto, care fusese și el să-și vadă moșioara și acu se întorcea călare la Florența. Or, cum nici Giottto nu ședea mai bine ca Forese nici despre partea calului, nici despre partea îmbrăcămintei, porniră calea împreună, ca doi bătrâni, încet, încet. Și, cum se întâmplă adesea vara, îi apucă pe drum așa deodată o ploaie, de care ei se adăpostiră dând fuga în casa unui prieten și cunoscut de-al lor, plugar prin partea locului. Dar după câtva timp, cum ploaia nu părea de fel c-ar vrea

să se oprească și ei doreau cu orice preț s-ajungă la Florența chiar în aceeași zi, luară cu împrumut de la plugar două sumane vechi de pănură și două clopuri cam roase și jegoase, fiindcă altele mai bune nu se aflau, și după aceea porniră iar la drum.

Acu, după ce umblară o vreme, muiați din cap până în picioare și plini pân' la urechi de tina cu care îi împroșcau căluții cu copitele - lucruri ce nu-s de loc întru folosul înfățișării - mai luminându-se oleacă, drumeții noștri începură să stea de vorbă între ei, după ce multă vreme umblaseră tăcuți. Și, cum mergea *messer* Forese tot ascultându-l pe Giotto, care știa să povestească de să fi tot stat să-l asculți, se apucă să-l măsoare din cap până-n picioare și, văzându-l în halul în care era, glodos ca vai de lume și pe deasupra și urât, uitându-și că nici el nu arăta mai bine, se apucă să râdă și zise:

— Giotto, de-ar fi să ne întâlnim cu vreun străin, care să nu te fi văzut nicicând, socoți că și-ar putea închipui că tu ești cel mai mare pictor din lume, precum ești? Eu tare mă-ndoiesc.

La care Giotto îi răspunse pe loc:

— *Messere*, cred că ar putea, dacă, uitându-se la dumneata, ar izbuti să creadă că barem buchiile le știi.

Lucru pe care, auzindu-l *messer* Forese, își cunoscu numaidecât greșeala și-și dete seama că fusese plătit cu un răspuns aidoma cu întrebarea pe care o pusese.

POVESTEA A ȘASEA

Michele Scalza, dovedind unor flăcăi că baroncii sunt cei mai nobili oameni de pe pământ, câștigă un rămășag și se alege cu o cină.

Doamnele încă mai râdeau de vorbele lui Giotto, când regina îi porunci Fiammettei să povestească mai departe. Și dânsa începu astfel:

— Tinere doamne, fiindcă Pamfilo a adus vorba mai adineauri de baronci - pe care voi pesemne n-aveți de unde să-i cunoașteți cum îi cunoaște el - mi-am amintit de-o istorioară care vădește cât de nobil și cât de mare le e neamul; și, fiindcă istorioara mea nu iese din făgașul poveștilor de azi, am să v-o spun cu drag.

Nu de mult trăia în orașul nostru un tânăr, Michele Scalza după nume, un hâtru bun de glumă și șugubăț nevoie mare, care știa la snoave cu carul și de aceea băieților din Florența le era tare drag să-l aibă printre ei când era vorba de petreceri. Într-o bună zi, aflându-se flăcăul nostru cu alți câțiva la Monte Ughi, se încinse între ei o sfadă și iată pentru ce anume: vroiau să știe dumnealor care sunt cei mai nobili oameni și cei mai vechi de neam din câți se află la Florența. Și unii dintre ei ziceau c-ar fi Uberti, alții c-ar fi Lamberti și care una, care alta, precum îi tăia capul. Ci Scalza, auzindu-i, prinse a rânji și zise:

— Vedeți-vă de treabă, măi! Da' proști mai sunteți, zău

așa! Habar n-aveți ce spuneți! Oamenii cei mai nobili și cei mai vechi de neam, nu numai din Florența, dar chiar și din lumea întreagă, aflați că sunt baroncii; și într-aceasta au căzut la înțelegere toți filozofii de pe lume și orice om care-i cunoaște cum îi cunosc eu însumi. Și să nu credeți că vorbesc de alții. Da' de unde! Vorbesc chiar de baroncii ăștia de-aici, care-s vecini cu voi dinspre Santa Maria Maggiore.

Flăcăii, care se așteptau să spună cu totul altceva, când auziră una ca asta îl luară în răspăr, zicându-i:

— Vrei să ne duci, pesemne, de parcă noi n-am ști cum știi și tu cine-s baroncii.

Scalza făcu:

— Zău, nu vă duc; spun adevărul adevărat. Și, dacă se află cineva să pună rămășag pe-o cină, pe care trebuie s-o plătească el aceluia care câștigă și încă la vreo șase prieteni aleși pe placul lui, eu bucuros mă prind. Ba mai mult: mă las judecat de cine-ți vrea. Eu nu m-amestec.

Atuncea unul din băieți, pe care îl chema Neri Mannini, făcu:

— Ei iaca, eu îs gata să te câștig cu cina aceasta.

Și învoindu-se între ei s-aleagă drept judecător pe Pietro di Fiorentino, în casa cui se aflau, ducându-se la el, cu toți ceilalți care voiau să vadă cum pierde Scalza și apoi să-l necăjească, îi povestiră întâmplarea. Pietro, băiat deștept, îl ascultă întâi pe Neri și apoi se întoarse către Scalza și zise:

— Cum poți dovedi că-i drept ce-ai spus?

— Cum? Foarte bine, zise Scalza. Și cu atari temeiuri, încât nu numai tu, dar chiar și ăsta, care acu tăgăduiește, va să spună că eu îs cu dreptatea. Voi știți că oamenii cu atâta sunt mai nobili, cu cât le e neamul mai vechi; și chiar așa spuneau și dumnealor mai adineauri. Or, fiind baroncii cei mai vechi de neam, poți zice, dar, că sunt și cei mai nobili. De aceea, dovedindu-vă că e așa cum spun, nu-ncape îndoială că eu câștig prinsoarea. Trebuie să știți dar

că baroncii au fost făcuți de Dumnezeu pe vremea când abia se deprindea cu zugrăvitul, pe câtă vreme ceilalți oameni au fost făcuți după ce Domnul își învățase meșteșugul. Și, spre a vedea că nu mințesc, gândiți-vă oleacă cum îs făcuți baroncii și cum sunt ceilalți oameni; pe câtă vreme ăștia au fețele frumos făcute și bine potrivite, baroncii-s toți pociți la chip: care are o față lungă cât toate zilele și îngustă, care are o față lată, de juri că-i lună plină; care-i cu nasul lung, care-i cu nasul scurt; ba cu bărbia-n sus, ba cu bărbia în afară și fălci ca de măgar; iar câte unii au un ochi mai mare ca celălalt sau implântat mai jos, de parcă-s chipuri mâzgălite de prunci, când se deprind să ție un condei în mână. De aceea, după cum am spus, se vede lămurit c-au fost făcuți de Dumnezeu când învăța să zugrăvească: așa că ei îs cei mai vechi, mai vechi ca toți ceilalți, și ca atare cei mai nobili.

Când își aduseră aminte de treaba asta, atât Pietro, care era judecător, cât și Neri, care se prinsese pe-o cină, precum și ceilalți toți - după ce ascultară temeiurile șugubețe pe care le născocise Scalzia - se puseră pe râs și îi dădură lui dreptate, zicând că-și câștigase cina și că de bună seamă baroncii erau oamenii cei mai nobili și cei mai vechi de neam, nu numai din Florența, dar chiar din lumea întreagă.

Iată de ce, vrând să ne-arate cât de urât era la față *messer* Forese, Pamfilo a spus pe drept cuvânt că i s-ar fi părut pocit și celui mai urât dintre baronci.

POVESTEA A ȘAPTEA

Madonna Filippa, fiind aflată de bărbat cu ibovnicul, e dusă în fața judecății, de-unde scapă c-un răspuns hazliu, ba face să se schimbe, și legea pe deasupra.

Fiammetta tăcuse și cei de față încă mai râdeau de cele născocite de Scalza pentru a dovedi că, dintre toți, baroncii sunt cei mai nobili oameni, când regina îi porunci lui Filostrato să povestească mai departe. Iar dânsul începu astfel:

— Vrednice doamne, e mare lucru să știi vorbi frumos cu orișice prilej, dar eu socot că-i și mai bine să știi vorbi astfel atunci când împrejurările o cer. Lucru pe care a știut să-l facă de minune o doamnă despre care vreau să vă povestesc acum și care nu doar c-a făcut pe toți cei ce ascultau să râdă și să se desfete, dar și pe sine s-a scăpat de la o moarte rușinoasă, precum veți auzi.

Pe vremuri, în orașul Prato se rânduise o lege pe cât de vrednică de ocară, pe atât de aspră, care, fără de nicio osebire dădea osânda morții pe rug atât femeii care era aflată de soț cu un ibovnic, cât și femeii care se dovedea că se culcase cu un bărbat pentru parale. Chiar pe vremea acelei legi se întâmplă ca o femeie frumoasă și de neam, îndrăgostită foc, pe nume *madonna* Filippa, să fie aflată într-o noapte la ea-n odaie de bărbatul său - Rinaldo de Pugliesi - în brațele lui Lazzarino de Guazzagliotri, un tânăr nobil și frumos din partea locului, pe care femeia îl

iubea cum se iubea pe sine. Văzând una ca asta, Rinaldo, negru de mânie, de abia se stăpâni să nu se arunce asupra lor și să-i omoare pe amândoi; și, dacă nu și-ar fi temut el însuși pielea, ar fi făcut-o, orbit de furie cum era. Dar, dacă se ținu de la o atare faptă, nu se ținu în schimb de la dorința de-a ajunge prin mijlocirea legii la ceea ce lui nu-i era îngăduit să facă, adică s-o omoare. De aceea, având la mână dovezi neîndoielnice despre greșeala ei, cât ce se lumină de ziuă, fără a mai sta pe gânduri, se duse și-o pârî, punând s-o cheme la județ.

Femeia, care avea un suflet mare, așa cum au de obicei femeile îndrăgostite cu adevărat, deși fu sfătuită de prieteni și de rude să nu se înfățișeze, se hotărî să meargă totuși în fața judecății, dorind mai degrabă să înfrunte moartea cu suflet dârz, spunând tot adevărul, decât să fugă cu rușinea ca să trăiască în surghiun, vădindu-se nevrednică de un ibovnic ca acela în ale cărui brațe își petrecuse noaptea. Și, însoțită fiind de un alai întreg de doamne și bărbați, care o povățuiau să nu spuie adevărul, ajunsă în fața județului, îl întrebă cu hotărâre și fără șovăire în glas de ce o chemase acolo. Cârmuitorul locului, uitându-se la ea, când o văzu așa frumoasă, așa aleasă în deprinderi și, după mărturia vorbei, și inimoasă pe deasupra, simți că i se face milă și îi fu frică nu cumva să facă vreo mărturisire de pe urma căreia să fie silit s-o osândească spre a ieși cu fața curată. Dar, fiindcă n-avea încotro și era nevoit s-o întrebe despre învinuirea adusă, îi spuse:

— Doamnă, precum vezi, bărbatul dumitale Rinaldo e aici de față și a venit să mi se plângă, zicând că te-a găsit întru dezmăț cu altul; de aceea-mi cere mie ca, osândindu-te la moarte, după cum cere legea noastră să-ți dau pedeapsa cuvenită; acu, eu nu pot face asta decât dacă domnia-ta mărturisești; drept care ia bine seama ce răspunzi și spune-mi dacă-i dreaptă învinuirea ce ți-o aduce.

Femeia, fără pic de teamă, răspunse cu plăcută mlădiere în glas:

— *Messere*, e drept că mi-e bărbat Rinaldo și c-astă noapte m-a găsit în brațele lui Lazzarino, în care nu o dată, ci de mai multe ori am stat, mânată de iubirea curată și deplină pe care eu i-o port; și lucrul aista niciodată n-am să-l tăgăduiesc. Dar legile - precum sunt sigură că știi și dumneata - cuvine-se să fie aceleași pentru toți și întocmite cu învoirea acelora pentru care sunt făcute. Lucru de care legea noastră nu ține seama, căci lovește numai pe bietele femei, care-ar putea să-i mulțumească pe mulți bărbați cu mult mai bine decât le mulțumesc bărbații; și în afară de aceasta, când legea a fost făcută, nu numai că nicio femeie nu s-a învoit la dânsa, dar nici măcar n-au fost chemate să fie și ele de față. De aceea legea asta pe drept cuvânt se poate spune că-i rea. Dar dacă dumneata poftești - întru osânda trupului meu și-a sufletului dumitale - s-o duci la îndeplinire, mă rog, îți șade-n voie; ci eu, mai înainte de-a începe judecata, te rog să-mi faci un mic hatâr și să-mi întrebi bărbatul dacă de câte ori i-a fost pe plac și m-a dorit eu m-am dat întreagă lui, fără ca niciodată să mă împotrivesc.

Rinaldo, auzind-o, fără s-aștepte a fi întrebat și de cârmuitor, răspunse imediat că fără îndoială femeia îi făcuse în voie de câte ori poftise.

— Atunci, urmă iute femeia, dacă-i așa și dacă a luat când i-a plăcut și tot ce-a vrut să ieie de la mine, te-ntreb, mărite jude, eu ce trebuia ori ce trebuie să fac cu ce-mi rămâne? S-arunc prisosul câinilor? Nu-i oare mult mai bine să dau din el bărbatului care mă are dragă ca pe-ochii lui din cap, decât să-l las să vештejească ori să se irosească?

Se afla de față, la o pricină ca asta și la judecata unei femei de atare neam și așa de bine cunoscută precum era *monna* Filippa, aproape tot orașul. Drept care, auzind mulțimea ce întrebare drăgălașă pusese doamna, izbucni în hohote de râs și apoi numaidecât aproape într-o glăsuire

strigară toți c-avea dreptate și că spusese bine. Și până a nu pleca de acolo, fiind îndemnați la treaba asta chiar de cârmuitor, schimbară legea cea haină astfel încât să păgubească numai femeile ce-și calcă credința pentru bani. Din care pricină Rinaldo, năucit de-atare îndrăzneață hotărâre, plecă de acolo opărit; iar doamna, bucuroasă și slobodă, ai zice aproape ca renăscută din văpăi, se întoarse acasă biruitoare.

POVESTEA A OPTA

Fresca îşi îndeamnă nepoata să nu se uite în oglindă, dacă, precum spunea, îi era aşa de silă de mutrele nesuferite.

Povestea lui Filostrato stârni dintru început în sufletele doamnelor o undă de ruşine, mărturisită prin cinstita roşeaţă ce le îmbujora obrajii; dar mai apoi, uitându-se una la alta pe furiş şi stăpânindu-şi cu greu râsul, o ascultară pân' la capăt, pufnind pe înfundate. Iar când Filostrato sfârşi, regina, întorcându-se către Emilia, îi porunci să povestească mai departe. Şi dânsa, ca trezită din somn, oftă din greu şi începu astfel:

— Copile dragi, fiindcă de mult mă tot frământă un gând, ţinându-mă departe de voi, spre a-i face-n voie doamnei noastre, voi încerca să mă descurc c-o istorioară mult mai slabă decât aceea ce-aş fi spus-o dac-aş fi fost cu gândul aici; şi-am să vă povestesc anume prostia unei fete, mustrată cu o vorbă hazlie de un unchi al ei, vorbă ce-ar fi putut să-i fie de folos, de-ar fi avut atâta minte încât s-o înţeleagă.

Un om pe nume Fresco din Celatico avea o nepoată care fusese dezmierdată cu numele de Ciesca[42] şi care - deşi la trup şi la obraz era destul de frumuşică (fără să aibă totuşi un chip de înger, după cum am mai văzut la altele) - se

[42] Diminutivul numelui Francesca (n. t.).

socotea pe sine așa desăvârșită și așa de nobilă, încât se deprinsese a ponegri bărbați, femei și orice lucru care-i ieșea în cale fără să se gândească nici cât de cât la dânsa, care n-avea pereche de scârbă ce era, țâfnoasă și nesuferită, de nu puteai să-i intri în voie nici pentru unul Dumnezeu; ba pe deasupra se ținea și-așa măreață, încât nici de-ar fi fost să fie copila regelui din Franța n-ar fi putut fi mai fudulă. Iar când umbla pe stradă părea c-o-năbușă tot timpul mai știe naiba ce putori, atâta tot strâmba din nas, de parcă-i miroseau toți cei pe care-i întâlnea sau îi vedea în cale. Ci dând deoparte multe alte năravuri uricioase și vrednice de plâns pe care le avea, zic că se nimeri într-o zi ca, întorcându-se ea acasă, unde se afla și Fresco, să mi se așeze lângă el toată răsfăț și strâmbături și să înceapă a bufni; drept care Fresco o întrebă:

— Ia spune, Ciesca, cum se face că te-ai întors așa curând, chiar azi în zi de sărbătoare?

La care fata, alintându-se de să te apuce greața, răspunse:

— Da, e adevărat că m-am întors devreme acasă, fiindcă-n orașul ăsta eu cred că n-au fost niciodată bărbați și nici femei atâta de nesuferiți și plicticoși ca cei de astăzi; nu trece barem unul pe drum, să nu-mi fie nesuferit ca naiba. Și cred că-n toată lumea n-ai să găsești femeie căreia să-i fie atâta silă ca mie să dea nas cu mutre așa nesuferite; de aceea, numai ca să scap de ele m-am întors mai repede ca de obicei.

Fresco, căruia nu-i plăceau de fel răsfățurile fetei, îi spuse:

— Ascultă aici, copilă: dacă ți-e așa de silă de mutrele nesuferite după cum spui, atunci, dacă dorești s-ai parte de viață fericită, să nu cumva să te mai uiți vreodată în oglindă.

Dar fata, mai goluță ca trestia la cap, dar încredințată că-l ajunge pe Solomon la înțelepciune, nu pricepu mai

mult decât pricepe un berbec; ba dimpotrivă, îi răspunse c-avea să se oglindească și ea ca toate celelalte. Și-așa se face c-a rămas în nerozia ei, cu care până ș-astăzi mai duce viață bună.

POVESTEA A NOUA

Guido Cavalcanti cu-o vorbă de ocară atinge ușurel pe câțiva nobili florentini ce se legaseră de dânsul.

Văzând regina că Emilia scăpase de povestea ei și că din cei de față doar ei îi rămăsese să mai vorbească, în afară de cel cu învoiala poveștii de pe urmă, prinse a grăi astfel:

— Frumoase doamne, deși astăzi mi-ați luat-o înainte cu cel puțin două povești, din care mă gândeam pe una să v-o spun chiar eu, totuși mi-a mai rămas de povestit o istorioară care cuprinde la sfârșit un cuvințel mai plin de tâlc decât oricare dintre cele amintite până acum.

Trebuie să știți, dar, că pe vremuri în orășelul nostru se statorniciseră obiceiuri foarte frumoase și vrednice de toată lauda, din care astăzi, din păcate, n-a mai rămas niciunul din pricina zgârceniei, care, crescând în pas cu marile avuții, le-a alungat pe toate. Or, printre aceste obiceiuri era și unul după care nobilii din partea locului se adunau cu toții în diferite părți ale orașului, legându-se în tovărășii mai numeroase sau mai mici, în care aveau de grijă să nu primească decât oameni care puteau să facă față cheltuielilor trebuincioase; într-acest chip, cu rânduială, azi unul, mâine altul, fiștecare îi poftea într-o anumită zi pe toți ceilalți la câte-o masă. Și la aceste mese erau cinstiți de multe ori și nobili de prin străinătăți, când se întâmplau să pice, sau chiar și oameni din oraș. Așijderea într-alte rânduri, cel puțin o dată pe an, se

înveșmântau la fel cu toții și umblau călare prin oraș, ba uneori se și întreceau în bătălii cavalerești, de obicei la sărbători sau când veneau vești bune despre izbânzi sau alte cele.

Printre aceste cete se afla și una în frunte cu *messer* Betto Brunelleschi, în care *messer* Betto cu prietenii domniei-sale se străduiseră din greu să-l vâre și pe Guido al lui *messer* Cavalcante de Cavalcanti și nu fără de-un rost anume; căci Guido, în afară de faptul că era unul dintre cei mai luminați cunoscători ai logicei din câți se numărau pe lume și un filozof desăvârșit în cele ale naturii (lucruri de care celorlalți de fapt nu le păsa deloc), era de asemeni și-un bărbat din cale-afară de plăcut și de curtenitor, cu mare dar la vorbă și care izbutea să isprăvească mai bine ca oricare altul orice lucru din câte se cuvin făcute de oamenii de neam; ba pe deasupra mai era și putred de bogat și, când era la o adică, știa să preacinstească cum nu se poate mai frumos pe cei ce socotea că merită aceasta. Dar *messer* Betto nu putuse cu nici un chip să și-l câștige și socotea, cu-ai lui deolaltă, că pricina era doar faptul că Guido uneori, pierzându-se în filozofări, se retrăgea de lume. Și, fiindcă împărtășea întrucâtva filozofia epicureană, lumea de rând spunea că toată străduința lui nu urmărea decât să afle, dac-ar fi fost cu putință, că nu există Dumnezeu.

Și, într-o bună zi, plecând Guido de la Orto San Michele[43] pe calea Aldimari către biserica San Giovanni, un drum pe care se obișnuise să-l bată adeseori - și aflându-se în preajma bisericii o mulțime de racle mari de marmură, care se află azi la Santa Reparata[44] - ajuns pe locul acela, în preajma catedralei, care era încuiată, printre coloane de porfir și racle, se întâmplă să deie peste el acolo *messer* Betto cu ai lui, care, veneau călare prin piața Santa Reparată. Și, îndată ce-i zăriră în mijlocul

[43] Biserică florentină (n. t.).

[44] Biserică florentină (n. t.).

mormintelor, făcură:

— Hai să-l necăjim!

Drept care, împintenându-și caii, îl luară cu asalt în glumă și, până a prinde el de veste, îi și picară în spate, strigându-i:

— Guido, tu nu vrei deloc să intri-n ceata noastră; da' hai să zicem c-ai să afli că nu există Dumnezeu. Și-apoi? La ce-o să-ți folosească?

La care Guido, văzându-se împresurat de toate părțile de ei, răspunse imediat:

— La voi acasă, domnilor, puteți să-mi spuneți ce vă place.

Și, rezemându-se într-o mână pe una dintre racle, care erau înalte, ușor ca fulgul cum era, sări de partea cealaltă și, descotorosindu-se de ceata călăreților, fugi într-ale sale. Ceilalți rămaseră prostiți uitându-se unul la altul și-și ziseră că Guido era un zăpăcit și că răspunsul lui, nu însemna nimica, deoarece nici ei, nici ceilalți orășeni și Guido mai puțin ca orișicare dintre dânșii n-aveau nimica nici în clin și nici în mânecă cu locul în care se aflau. Ci *messer* Betto, întorcându-se spre ei, le zise așa:

— Ba zăpăciți sunteți voi, de nu l-ați priceput Guido, cu două vorbe zvârlite așa ușure, ne-a împuns cu cea mai grea ocară din câte sunt pe lume. Căci raclele acestea, de stați să vă gândiți puțin, de vreme ce în ele sunt puși să șadă morții, sunt casa lor; și ca atare el zice că sunt casa noastră ca să ne arate că noi ăștia, care suntem mai mărginiți și nu prea avem știință de carte, suntem mai rău ca morții alături de el și de ceilalți mari cărturari; de aceea, aflându-ne aici, suntem la noi acasă.

Atuncea fiecare dintre cei de față pricepu ce socotise a spune Guido cu vorbele acelea și toți se rușinară, fără a îndrăzni mai mult să-l necăjească ori să-l atâțe; cât despre *messer* Betto, el începu din ziua aceea să treacă drept un cavaler cu minte ageră și iute.

POVESTEA A ZECEA

Călugărul Cipolla făgăduiește unor țărani să le arate pana arhanghelului Gavril; ci aflând în locul ei tăciuni, le spune că sunt tăciunii pe care a fost ars sfântul Laurențiu.

Văzând că dintre cei de față fiștecare își spusese povestea în ziua aceea, Dioneo își dădu seama că îi venise rândul și lui să povestească. Drept care, fără să aștepte poftire anume sau poruncă, după ce-i potoli pe aceia care lăudau vorba ascuțită a lui Guido, prinse a grăi astfel:

— Fermecătoare doamne, deși e privilegiul meu să povestesc despre ce-mi place, azi n-am de gând să părăsesc nici eu subiectul despre ce voi toate ați vorbit cu atâta îndemânare, ci luându-v-o pe urme socot să vă arăt cu câtă luare-aminte a izbutit să scape printr-o minciună gogonată un călugăr din cinul sfântului Antoniu de-o păcăleală pusă la cale împotriva lui de către doi flăcăi. Iar dacă am să mă-ntind întrucâtva la vorbă, ca să desăvârșesc povestea în toate ale sale, nădăjduiesc că lucrul ăsta n-o să vă supere prea mult, dacă, uitându-vă la soare, vă veți da seama că-i de-abia la jumătatea bolții și că deci vreme avem destulă.

Certaldo, după cum pesemne ați auzit și dumneavoastră, e un sătuleț în Val d'Elsa, așezat prin părțile noastre și care, deși-i mic, a fost pe vremuri locuit de nobili și de oameni cu oarecare stare. Și într-acest sat, fiindcă-și aflase

păsune grasă și mănoasă, umbla de multă vreme, o dată la un an, ca să adune pentru ai lui pomenile cu care îi miluiau neghiobii, un frate zis Cipolla[45], din cinul sfântului Antoniu, care era bine văzut de băștinași, dar nu atât din pricina cucerniciei, cât mai degrabă poate din pricina numelui său, căci locurile acelea făceau un soi de cepe vestite în Toscana toată. Era Cipolla ăsta un om mărunt de stat, roșcat la păr, vesel la față și-un hâtru fără de pereche; ba pe deasupra, fără s-aibă știință de carte nici de fel, se pricepea să mânuiască cu atâta măiestrie vorba, că cine nu l-ar fi știut s-ar fi grăbit să zică nu doar că-i mare vorbitor, ci că-i de-a dreptul Cicero ori pasămite Quintilian; și cu mai toți din sat legase cumetrie, cu mulți, se avea la cataramă și mulți îi erau prieteni.

Or, după obiceiul lui, picând odată în sat în luna lui cuptor, într-o duminică, la ceasul când toți drept-credincioșii de prin cătunele vecine se adunaseră, în biserică s-asculte sfânta liturghie, când socoti că-i vremea, făcu un pas înainte și zise:

— Domni și doamne, după cum știți cu toții, e obiceiul dumneavoastră să dați în fiecare an săracilor din cinul lui *messer* sfântul Antoniu din grâul și fâneața voastră care mai mult, care mai puțin, fiștecare după avutul și după evlavia lui, ca fericitul sfânt Antoniu să vă păzească boii, măgarii, oile și porcii; pe lângă asta, datina mai cere să plătiți, și mai cu seamă cei care se țin de cinul nostru, obolu acela mititel care se strânge o dată pe an. Or, pentru treaba asta, mai marele meu, starețul, m-a rânduit pe mine și m-a trimis să strâng pomana. Drept care, cu blagoslovenia lui Dumnezeu măritul, către vecernie, când s-or trage clopotele, să v-adunați cu toții în fața sfântului lăcaș, aicea, unde eu, cum îs deprins a face, am să vă țin o predică și apoi îți săruta și crucea. Ba fiindcă, vă cunosc smeriți și cu credință tare la *messer* sfântu Antoniu, am să vă fac hatârul și-am să v-arăt și niște sfinte și

[45] *Ceapă* (n. t.).

preafrumoase moaște pe care le-am adus chiar eu de peste mări și țări, drept de la Rusalim; am să v-arăt adică o pană de-a arhanghelului Gavril, care a rămas în odăița Fecioarei Preacurate, când a venit să-i deie bunavestire în Nazaret.

Și astfel zicând tăcu și se întoarse iar la slujbă.

Pe când călugărul Cipolla rostea acestea, se aflau printre alții în biserică doi tineri tare șmecheri, pe care îi chema Giovanni dela Bragoniera pe unul, iar pe celălalt Biagio Pizzini. Și ăștia, după ce dintâi făcură mare haz de moaștele călugărului, deși se aveau bine cu el și se țineau tovarăși de chefuri și petreceri, se socotiră între ei să-i tragă o păcăleală pe socoteala penei. Și aflând ei că de amiază călugărul Cipolla avea de gând să ospăteze în sat, c-un prieten de-al lui, cât ce-l văzură că se așază la masă, coborâră iute pe cale și o luară drept către hanul unde trăsese cuviosul, cu gând ca-n timp ce Biagio avea să-l țină de povești pe slujitorul fratelui, Giovanni, celălalt flăcău, să-i scotocească prin desagi ca să găsească pana, oricum s-ar fi aflat să fie, și să i-o ia, ca mai la urmă să vadă cum avea să se descurce cuviosul de față cu norodul.

Acu, avea Cipolla al nostru un slujitor, căruia unii îi ziceau Guccio Balena, alții Guccio Imbratta, iar alții Guccio Porco; și slujitorul ăsta era așa podoabă de om, că Lippo Topo[46] în viața lui n-a zugrăvit vreunul să-i semene întrucâtva. Călugărul Cipolla obișnuia adeseori să-și bată joc de sluga lui când se afla cu prieteni și le spunea: „Să știți că slujitorul ăsta al meu ascunde într-însul nouă păcate așa de mari, că unul singur dintre ele, dac-ar fi fost să fie în Solomon, Seneca sau în Aristotel, ar fi fost chiar de ajuns ca să le pângărească toată virtutea sufletească,

---

46 Pare să fi fost un pictor. Nu se știe altceva despre dânsul decât că în testamentul său a lăsat moștenire câteva mii de scuzi pe care nu-i avea; fiind întrebat în ce fel urma să i se împlinească dorința, a răspuns: „Aici e aici!” de unde a rămas și vorba. (Pietro Fanfani, *Il Decameron di messer Giovanni Boccacci*, Firenze, *Le Monnier*, 1897, v. II, p. 109, n. 2) (n. t).

toată înțelepciunea și toată faima lor. Așa că socotiți și dumneavoastră acum ce om poate să fie dacă nici un dram de înțelepciune sau faimă de om vrednic nu are în el, ci numai cele nouă păcate”. Și uneori, când prietenii îl întrebau care anume erau păcatele lui Guccio, cum dumnealui le așezase în stihuri bine ticluite, zicea: „Iaca vă spun: e mincinos, e puturos și pe deasupra și lenos; e lăsător, e cârtitor și e și neascultător; uituc, năuc și hăbăuc. Unde mai puneți că mai are și alte câteva metehne, dar despre alea e mai bine să nici nu pomenim. Și ceea ce-i mai nostim la el e că pe unde trece se și gândește să se însoare și să se așeze la casa lui; și, fiindcă are o mândrețe de barbă de trei coți, neagră și unsuroasă, socoate că-i așa de chipeș, că nu-i femeie să dea ochii cu el și să nu pice îndrăgostită foc; că, dacă ar fi să-l lași să-și facă mendrele în voie, și-ar pierde brăcinarul fugind după muieri. Da' ce-i a lui, i-a lui: îmi e de mare ajutor, că nu e om să vrea să-mi spună o vorbuliță mai în taină, fără ca el să nu poftească să tragă cu urechea; și, dacă oarecine mă-ntreabă de ceva, i-e așa de frică dumnealui că n-am să știu răspunde, că una-două mi se vâră și zice el în locul meu, ori da, ori ba, precum socoate că e cu cale să răspundă”.

Așadar, când plecase de la han, călugărul Cipolla îi poruncise tocmai lui Guccio ăsta s-aibă grijă, nu care cumva cineva, să-i umble printre lucrușoare și mai cu seamă prin desagi, că cele sfinte erau acolo. Dar Guccio, căruia îi plăcea să stea în bucătărie mai mult decât îi place privighetorii în ram, și mai cu seamă când simțea că-i și vreo slujnică pe acolo, cum se întâmplase să zărească în cuhnie la hangiu o fetișcană îndesată și groasă, scurtă și cam slută la trup, cu o pereche de țâțe de-ai fi zis că-s două corfe de gunoi și c-un obraz cum numai pe la baronci mai vezi, toată asudată, unsă și afumată ca un horn, lăsând în plata Domnului odaia și desagii călugărului, nu altminteri de cum se azvârle un hultan pe-un hoit, se scoborî în bucătărie. Și, fără a ține seamă că era în luna lui cuptor, se

așează la gura vetrei și începu să lege vorbă cu slujnica, Nuta-i zicea, și se apucă să-i spuie că el e de neam mare după zapise și hrisoave, că are bani cu ridicata, fără să-i puie-n socoteală pe ăia ce-i avea de împărțit la alții și care erau și ei destui, și că știa să facă, să dreagă și să zică ce n-a văzut pământul. Și, fără a lua în seamă că are o glugă așa slinoasă c-ai fi putut să dregi cu ea ciorba din căldarea d'Altopascio[47], că poartă o scurtă ruptă și toată peticită, care împrejurul gâtului și la subsuori era tivită cu jeg de două degete și avea pe ea atâtea pete și atâta de bălțate, cum n-au avut nicicând brocaturile tătărești ori cele indiene, și așijderi, zic, făr' să se uite că încălțările i-s rupte și că ciorapii i-s ferfeniță, îi spuse, ca și când ar fi fost rege în Castiglione[48], că el voia s-o îmbrace din cap până-n picioare, s-o scoată de la slugărit și, așa săracă cum era, să-i dea nădejdi de mai bine și s-o căpătuiască; ba și alte multe îi mai spuse, dar, deși vorba îi era muiată în lapte și în miere, cuvintele-i zburau în vânt și, ca de obicei, nu dobândi nimic cu ele.

Flăcăii îl aflară dar pe Guccio Porco atârnat de fusta Nutei. Drept aceea, voioși nevoie mare că dinspre partea lui nu mai era de lipsă să-și dea vreo, osteneală, fără de nicio împotrivire, aflând-o descuiată, intrară în odaia călugărului și primul lucru peste care dădură fură tocmai desagii cu pricina. De aceea, dezlegându-i, într-o boccea de borangic dădură peste o cutiuță și într-însa aflară o pană din coada unui papagal, drept care își dădură cu socoteala că aceea trebuia să fie pana pe care fratele Cipolla făgăduise să le-o arate cucernicilor certaldezi. Și fără îndoială ar fi putut să facă un lucru ca acesta și minciuna i-

[47] E proverbiala și imensa căldare de la mănăstirea Altopascio în care se gătea ciorba ce era distribuită săracilor de două ori pe săptămână (n. t.).

[48] Castiglione e un sătuleț, dar autorul vorbește despre el în mod intenționat ca despre un regat, spre a mări efectul lăudăroșeniilor lui Guccio (n. t.).

ar fi fost lesne crezută, căci pe vremea aceea nu pătrunseseră în Toscana, venind de la Egipet, decât o mică parte din moliciunile Răsăritului, care apoi, cu vremea, s-au răspândit cu prisosință, spre paguba întregii Italii; și chiar dacă-n Toscana se mai știa pe alocurea câte ceva despre ele, acolo, în sătulețul cela, nimeni n-avea habar de-așa ceva; ba dimpotrivă, cum țăranii păstrau încă în cuget neștiința dintru început moștenită din moși-strămoși, nu numai că de când erau nu apucaseră să vază un papagal, dar nici măcar nu-i auziseră de nume.

Flăcăii noștri dar, buni bucuroși de pană, o luară și, zărind într-un ungher al odăiței niște tăciuni, ca să nu lase cutia goală, o umplură și, după ce-o încuiară și rânduiră lucrurile așa precum le aflaseră, fără a fi fost văzuți de nimeni, o șterseră cu pana și apoi se puseră s-aștepte să vadă ce-o să spună călugărul Cipolla când o să dea în cutiuță peste tăciuni în loc de pană.

Norodul cel sărac cu duhul care se afla în biserică, după ce luă aminte c-avea să vadă după toacă pana arhanghelului Gavril, la sfârșitul liturghiei se împrăștie care încotro; și, vestea umblând din om în om și din cumătră în cumătră, după ce fiecare mâncă de amiaz, atâta amar de lume se adună în piața din fața bisericuței, c-abia de mai putea să încapă; și toți mureau de nerăbdare să vadă o dată pana.

Călugărul mancă cu poftă, îi trase un puișor de somn și către cinci, sculându-se și auzind că se adunase norodul câtă frunză și iarbă ca să vadă pana, trimise vorbă slugii sale să vie la biserică în deal cu clopoțeii și cu desagii dumnealui. Iar Guccio, după ce se smulse cu mare greutate din cuhnie și de lângă Nuta, se duse la stăpân cu lucrurile poruncite. Și dacă ajunse, gâfâind, căci apa multă ce-o băuse îi cam umflase pântecele, la porunca fratelui Cipolla se așeză în pragul bisericii și începu să sune de zor din clopoței. Iar după ce norodul se adună cu mic cu mare, călugărul Cipolla, fără să-și deie seama că cineva îi

umblase în lucruri, se apucă să predice și spuse vrute și nevrute ca să-și aducă apa la moară; iar când veni vremea s-arate pana arhanghelului, rosti dintâi cu multă evlavie un *confiteor*, pe urmă puse să-i aprindă două lumânări de seu și dând deoparte borangicul cu multă gingășie, după ce-și trase dintâi gluga, scoase cutia la lumină își, murmurând vreo două vorbe întru slăvirea cea de veci a moaștelor și a arhanghelului, deschise cutiuța. Văzând-o plină de tăciuni, nu-l bănui de fel pe Guccio, căci îl știa ce-i poate capul și nici nu-l sudui că n-avusese grijă de lucrurile sale; ci prinse să se ocărască în gând pe sine însuși că tocma-n paza lui se aflase să-și lase lucrușoarele, când doar știa prea bine că-i lăsător, neascultător, uituc și hăbăuc. Totuși, făr' să roșească ori să pălească, își ridică obrazul și brațele la cer și zise cu glas tare ca să-l audă toată lumea:

— O, slavă Ție Doamne, acum și-n vecii vecilor!

Pe urmă, închizând cutia, se întoarse spre norod și prinse a cuvânta astfel:

— Domni și doamne[49], trebuie să știți că eu, în tinerețea mea, am fost trimis de stareț departe, pe meleagurile unde răsare soarele, cu strașnică poruncă să caut până ce-oi da de drepturile Porcellanei[50], care drepturi, deși, vorba aia, pot fi întărite cu peceți fără să dai din buzunar, aduc totuși foloase mari, da' altora, nu, nouă. Așa că, așternându-mă la drum, precum ziceam, pornit-am din Veneția și, luând-o pe la Borgo de Greci[51] și de-acolo călare prin împărăția Garbo și prin Baldaoca, am ajuns hăt până-n Parione, de unde ars

[49] Această primă parte a predicii este un amestec grotesc de prostii, de echivocuri ridicole și de minciuni sfruntate, spuse anume pentru a lua ochii mulțimii din biserică și pentru a pregăti atmosfera de evlavioasă incantație, în care călugărul trece - în partea a doua a predicii - la enumerarea burlescă a imaginarelor moaște (n. t.).

[50] Numele unui spital din Florența acelor vremi; aluzia e, ca multe altele, lipsită de orice sens (n. t.).

[51] Borgo de Greci, Garbo, Baldaoca, Parione, Sardinia, Sfântul Gheorghe sunt cartiere ale Florenței; călugărul abuzează și-și bate joc de țărani, care nu cunoșteau Florența (n. t.).

de sete, după mai multă vreme, am nimerit și la Sardinia. Dar ce să mai înșir degeaba țară de țară, loc de loc pe unde m-am călătorit? Ajunge să vă spun că după ce-am trecut strâmtoarea Sfântul Gheorghe, am nimerit în Truffia și-n Buffia, țări înțesate de norod, da' de norod de neam; de unde am ajuns apoi drept în împărăția Minciunilor și acolo am dat peste o mulțime de călugări de-ai noștri și de-ai altora, care toți, de dragul Domnului, fugeau cu scârbă de poveri și nici că le păsa de truda celorlalți când pricepeau că le mai poate pica și lor ceva, și-n loc de bani nu cheltuiau decât făgăduinți de bine pe cealaltă lume și vorbe goale cu duiumul. De acolo am trecut pe urmă în țara Abruzilor, pe unde bărbații și femeile umblă în târlici de lemn pe munți și tocătura de cârnați o vâră în mațe de om; și-oleacă mai departe am dat peste un norod care-și purta vinul în traistă și pâinea-n băț; iară de-acolo am nimerit în munții Bachilor, pe unde nu e râu să nu curgă la vale. Da' ce mai tura-vura; atâta am pribegit încoace și încolo, pân' ce-am ajuns de-a dreptul în India Pastinaca, pe unde, iaca, jur pe straiul care-l port, că am văzut zburând pe sus tot neamu-ntraripatelor[52], lucru de necrezut dacă nu-l vezi cu ochii tăi. Mi-e martor că nu mint un negustor de vază, Maso del Saggio, așa-i zicea, pe care l-am aflat acolo și care zdrobea nuci și vindea coji cu bucățica. Ci fiindcă n-a fost chip să aflu ce căutam, cum de acolo mai departe calea mergea pe apă, întorcându-mă, am dat de locurile sfinte, pe unde vara pâinea rece te costă patru bani, iar aia caldă-i pe degeaba. Și acolo l-am găsit pe preacucernicul părinte Numănjuraterog, vrednic păstor de suflete și patriarh la Rusalim. Și dumnealui, de dragul hainei pe care pururi am purtat-o, sutana sfântului Antoniu, mi-a îngăduit să văd o groază de preasfinte moaște pe care le și avea acolo. Și, Doamne, multe mai

52 Pentru crearea echivocului, Boccaccio face uz de un joc de cuvinte, întrebuințând pentru *întraripate* cuvântul *pennati*, care în limba italiană mai însemnează și *cosoare*. (n. t.).

erau! Atâtea, că de-aș vrea să vi le-nșir pe toate, aș număra trei zile-n șir și tot n-aș isprăvi. Da' totuși, ca să nu vă las cu buzele umflate, de câteva din ele barem și tot am să vă povestesc. Întâi și întâi mi-a arătat degetul Sfântului Duh[53], nevătămat și întreg, să juri că e aievea; pe urmă moțul îngerului ce i s-a arătat sfântului Francisc din Assisi; o unghie a heruvimilor; o coastă de-a lui *Verbum caro*; o bucățică din veșmântul sfintei credințe catolice; vreo două sau trei raze din steaua ce-au văzut-o magii la răsărit; o bărdăcuță cu sudoare de-a sfântului Mihai când s-a bătut cu diavolul; falca morții sfântului Lazăr și altele asemeni. Și, fiindcă eu de bunăvoie m-am apucat și i-am trecut în grai de rând câteva foi din Monte Morello și-o bună parte din Caprezio[54], cărți după care el umbla de multă vreme, bătrânul m-a făcut părtaș la moaște și mi-a dat unul din dinții sfintei cruci și într-o ulcică o fărâmă din sunetul de clopote din templul lui Solomon, pana arhanghelului Gavril de care vă spuneam, și unul din târlicii lui San Gherardo din Villamagna, pe care acuma nu de mult l-am dăruit la Florența lui Gherardo di Bonsi, care se arată cu mare credință la sfântul ăsta; ba pe deasupra mi-a mai dat și-o mână de tăciuni din cei pe care a fost prăjit sfântul Laurențiu, mucenicul. Care lucruri, toate bine eu le-am adus cu mine, grijindu-le cu mare smerenie, și le am pe

53 Moaștele enumerate sunt bineînțeles născociri ale călugărului; totuși ele puteau fi crezute de către țărănimea înapoiată și superstițioasă a acelor vremi și absurditatea lor nu mai pare chiar atât de exagerată, dacă ne gândim că în evul mediu în cele mai mari biserici din Europa erau venerate moaște ca „laptele Fecioarei, lacrima vărsată de Isus pe trupul sfântului Lazăr, o bucățică de carne prăjită din trupul sfântului Laurențiu sau chiar pene ale arhanghelilor Gavril și Mihail” (Arturo Graf, *Fu superstizioso Boccaccio?* în *Miti, superstizioni e leggende*, Torino, Loescher, 1893, vol. II, p. 185) (n. t.).

54 Monte Morello este o localitate. Denumirea este întrebuințată fără de sens și legătură, numai pentru a face impresie asupra ascultătorilor. Caprezio pare a fi o născocire a lui Boccaccio, deși după unii comentatori autorul face aluzie la titlul unei cărți ridicole care circula în evul mediu și căreia i se zicea Capreccio sau Caprona (n. t.).

toate. E drept că starețul dintâi nu m-a învoit să le arăt, până ce nu s-a încredințat că-s moaște adevărate. Da' fiindcă acu, pe urma unor minuni înfăptuite de ele și pe urma unor răvașe ce-a primit din partea patriarhului, a dobândit încredințare că sunt adevărate, m-a încuviințat să le arăt; iar eu, ce nu cutez să le dau altora în grijă, le port mereu asupra mea. Și pana arhanghelului Gavril, ca nu cumva să mi se strice, o țin într-o cutie, iar tăciunii pe care a fost ars sfântul Laurențiu într-alta; și aste două cutiuțe seamănă așa de tare, încât de multe ori mi s-a-ntâmplat s-o iau pe una în locul celeilalte; și-așa am pățit și astăzi. Crezând că iau cutia cu pana, am luat în schimb pe aceea cu cărbunii. Dar, după socotința mea, eu cred că asta nu-i greșeală, ci e de bună seamă voința Tatălui ceresc, care mi-a pus cu dinadins cutia cu tăciuni în mână, căci tocmai adineauri mi-am amintit că de azi în două zile e sfântul Laurențiu. De aceea, vrând cerescul Tată ca eu - cu acești tăciuni care l-au ars pe sfânt - s-aprind și mai vârtos în sufletele voastre credința către Dânsul, m-a îndemnat să iau nu pana, ci tocmai acești tăciuni, care-au fost stinși cu sângele ce-a curs din trupu-acela sfânt. Drept care, fiilor, dintâi vă scoateți glugile din cap și apropiați-vă apoi cu inima smerită ca să-i vedeți pe ei. Și încă mai aflați c-acela care-i însemnat cu unul din tăciunii ăștia cu semnul sfintei cruci tot anul poate fi pe pace, că n-are să-l atingă focul fără ca el să simtă.

Și zicând astfel, după ce dintâi cântă un imn de slavă în cinstea sfântului Laurențiu, deschise cutiuța și arătă cărbunii. Pe care, după ce mulțimea cea proastă îi privi cu gurile căscate și cu smerenie multă, tot omul se îmbulzi în jurul fratelui Cipolla și, dând pomeni mai grase decât erau deprinși a da, fiștecare se ruga să fie și el însemnat c-o bucățică de tăciune. Drept care cuviosul, umplându-și pumnul de tăciuni, prinse a-i mânji cu niște cruci, cât toate zilele de mari pe cămeșoaiele lor albe, pe scurte și broboadele cumetrelor, zicând că pe cât scad tocindu-se

de-atâtea cruci, pe-atâta cresc iarăși la loc în cutiuța lor, precum se încredințase el, cu ochii lui, de atâtea ori. Și într-acest chip, nu făr' de mare câștig pentru Sfinția-sa, după ce-i însemnă pe toți țăranii din Certaldo cu semnul sfintei cruci cu atare șiretlic îi păcăli el pe flăcăii care, furându-i pana, crezuseră că-i joacă un renghi. Iar dânșii, care se aflau de față, când auziră cum o întoarce preacuviosul din condei și cum o ia pe departe și cu ce vorbe ticluite, se prăpădiră de râs, mai-mai să-și strâmbe fălcile. Și după ce plecă norodul, ducându-se la el, cu mare haz îi povestiră tot ce făcuseră și apoi îi înapoiară pana, de care în anul următor călugărul Cipolla se folosi cu același câștig pentru domnia-sa cu care se slujise și de cărbuni în ziua aceea.

Povestea aceasta le plăcu și-i desfată din cale-afară pe toți cei ce se aflau de față și multă vreme râseră în hohote pe seama fratelui Cipolla și mai ales pe seama călătoriei lui și-a moaștelor văzute și aduse de pe acolo. Iar când văzu regina că istorioara se sfârșise și așijderi și domnia ei, se ridică în picioare și, luându-și de pe cap cununa, i-o așeză râzând lui Dioneo și-i zise:

— E vremea, Dioneo, să simți și tu ce va să zică să cârmuiești peste femei; fii rege dar și încearcă să ne conduci astfel încât să ne putem mândri la urmă cu domnia ta.

Dioneo primi cununa și-i răspunse râzând:

— Regi socotesc c-ați mai văzut de multe ori zic regi de șah - și chiar mai buni ca mine; dar sunt încredințat că, dacă îmi veți da ascultare ca unui rege adevărat, voi izbuti să vă desfăt cu lucruri făr' de care nicio petrecere nu e desăvârșită întru totul. Dar să lăsăm deoparte asta; am să domnesc cum am să pot.

Și, după obicei, chemându-și credincerul, îi porunci cu rânduială tot ce trebuia să facă de-a lungul stăpânirii lui și apoi grăi precum urmează:

— Vrednice doamne, de atâtea ori am povestit despre strădaniile omenești și despre fel de fel de întâmplări, încât, dacă mai adineauri n-ar fi venit Licisca - din ale cărei vorbe am izbutit să-mi aflu subiect poveștilor de mâine - mi-e teamă că m-aș fi căznit cam multișor căutând cam despre ce-am putea vorbi. Ea, după cum ați auzit, spunea că nu cunoaște vecină măritată care să fi purces fecioară la măritiș și că așijderi știe prea bine ce mai șotii și ce mai păcăleli le trag nevestele bărbaților. Acu, de măritiș și feciorie nu mă leg, că-s lucruri prea copilărești; dar despre celelalte socot c-ar fi plăcut să stăm de vorbă. De aceea (de vreme ce Licisca ne-a dat acest prilej) doresc ca mâine să vorbim despre păcălelile pe care nevestele, ori că erau îndrăgostite ori ca să scape de bucluc, le-au tras bărbaților, cu știința ori fără știința lor.

Cum însă unora din doamne li se păru că nu se cade și nici nu le-ar sta bine să povestească atare lucruri, îl rugară pe Dioneo să-și schimbe hotărârea. Dar dânsul le răspunse:

— Doamnele mele, îmi dau seama la fel de bine ca și voi de ceea ce vă cer, dar ce-ați dori să-mi dovediți nu-i chip să mă împiedice de la această hotărâre; căci, dacă stau să mă gândesc, trăim atare vremuri, că orice lucru-i slobod să fie povestit, dacă atât bărbații, cât și femeile au grijă să nu se poarte necinstit. Oare nu știți că de pe urma molimei care bântuie, judecătorii au părăsit lăcașurile de județ? Că legile divine și omenești au amuțit? Că fiecărui om îi este îngăduit să facă orice, numai să scape cu viață? De aceea, dacă povestind vă mai călcați oleacă pe cinstea dumneavoastră, și nu pentru a greși cu fapta, ci doar pentru a petrece cu vorba, nu văd, zău, cu ce temei ar îndrăzni să vă învinovățească lumea. Și-apoi tovărășia noastră din prima zi și până acuma s-a dovedit pe cât se poate de înțeleaptă și cinstită, iar cele povestite aicea n-au întinat-o cu nimic și nici de-acu înainte, cu ajutorul Domnului, n-au s-o întineze. Cum adică? Nu știe oare toată lumea că vă păziți cu dinții cinstea? Cinstea pe care nici

măcar frica de moarte n-ar fi în stare să v-o știrbească, necum niște povești de șagă. Și, ca să vă spun drept, cine-ar afla că vă codiți la atare fleacuri ar bănui că vă simțiți cu musca pe căciulă și că de aceea nu vă place să povestiți de ele. Unde mai puneți că mi-ați face și mie o mare cinste, dacă - după ce-am fost ascultător și m-am învrednicit să fiu ales drept rege - mi-ați da legea pe mână și nu v-ați mai împotrivi poruncilor date de mine. Lăsați deci teama la o parte, căci nu e vrednică de voi și hai gândiți-vă mai bine ce snoave mai frumoase ați ști să povestiți.

Când doamnele auziră acestea, răspunseră că-s gata să-i facă voia întru totul, drept care Dioneo, nemaiavând ce zice, încuviință pe toată lumea să-și treacă vremea după plac până la ceasul cinei. Or, soarele fiind încă sus, căci nu se întinsese nimeni la vorbă în ziua aceea, Elisa, văzând că Dioneo cu ceilalți tineri dimpreună se apucaseră de table, își chemă deoparte tovarășele și le spuse:

— De când suntem aici mă tot gândesc cu drag c-am să vă duc o dată aicea aproape, într-o vale, căreia îi zice Vâlceaua Doamnelor și pe unde nu cred c-ați mai fost; dar n-am găsit nicicând prilej, căci niciodată n-am ajuns să isprăvim cu povestitul așa de repede ca azi. De aceea, dacă vreți să mergeți, nu mă-ndoiesc c-o dată ajunse veți fi nespus de mulțumite de ceea ce-ați făcut.

Doamnele se învoiră iute și luând cu ele o slujnică, fără să spuie tinerelor că au de gând să plece, se așternură drumului; și, după ce umblară ca la vreo poștă, nu mai mult, pe-o cărăruie îngustă ce mărginea de-o lături un râu cu ape limpezi, pătrunseră în vâlceaua aceea, așa dezmierdătoare și-așa de plină de încântare - la vremea aceea mai ales, când zăpușeala era-n toi - cum nu și-o poate închipui o minte omenească. Căci, după cum mi-a spus pe urmă una din doamne, întinsul văii era așa rotund, de parcă-ar fi fost tras cu arcul, deși nu mâna omului, ci însăși firea îl făurise; vâlceaua măsura în jur ca la vreo jumătate leghe și era înconjurată de șase măguri nu prea

înalte, pe vârful cărora vedeai la rând, pe fiecare, câte-un palat micuț în formă de castel. Iar coasta delușoarelor aluneca la vale la fel de lin precum scoboară în teatre treptele din vii și până jos la cea din urmă, strângându-și mereu cercul. Coastele de miazăzi erau așa de pline de vii, măslini, migdali, cireși, smochini și alte zeci de soiuri de arbori roditori, că nicio palmă de pământ nu rămăsese nelucrată. Cât despre celelalte coaste, care erau întoarse cu fața către apus, erau împovărate de crânguri de stejari puieți, de frasini și alți copaci, toți înverziți și drepți precum e lumânarea. Valea, în care nu puteai pătrunde pe altă cărăruie decât pe aceea străbătută de doamne, era plină la rândul ei de brazi, de chiparoși, de lauri și de vreo câțiva pini așa de mândru așezați și bine rânduiți, de parcă cine știe ce mână de maestru i-ar fi sădit acolo; și printre ei, când soarele era în crucea amiezii, mai pătrundea ici-colo câte-un mănunchi de raze, ce luminau țărâna unde se așternuse o iarbă deasă și mărunță, plină de flori împurpurate. Apoi, un alt prilej de nu mai mică desfătare era un pârâiaș care curgea pe-o vale săpată între două măguri, rostogolindu-se săltat peste pietrișul albiei c-un susur dulce ca un cântec și de departe, cum stropea, ploaia de picuri luminoși părea că-i argint viu țâșnit de cine știe unde. Pe urmă, ajungând în cale, își aduna prisosul de ape într-un jgheab frumos și, alergând grăbit spre mijlocul câmpiei, săpa într-însa un iaz, așa cum sapă uneori și oamenii în grădină, când vor să crească pești. Și era iazu-acela nu mai adânc de-un stat de om cam până pe la piept și înăuntru apele-i erau așa curate și-așa de limpezi, de vedeai la fund pietrișul mărunțit, pe care, de-ar fi fost să n-aibă cineva de lucru, ar fi putut să-l numere piatră de piatră, tot. Și, dacă te uitai în lac, nu-i străvedeai doar fundul, ci așijderi și-o mulțime de pești care umblau încoace și încolo, mai mare dragul și mirarea să te tot uiți la ei. În jurul lui, vâlceaua îl ocolea de pretutindeni și malurile ei erau cu atâta mai frumoase, cu cât mai mult se

împărtășeau din umezeala lui. Iar apa care îi prisosea se aduna într-un alt jgheab și, prefirându-se la vale, spre șes, lăsa în urmă dumbrava minunată.

Sosind dar tinerele doamne în colțișorul acela, după ce pretutindeni își preumblară ochii și foarte lăudară locul, de îndată ce zăriră iazul ferit de ochi iscoditori, cum era tare cald afară, se hotărâră să se scalde. De aceea, poruncindu-i slujnicei să șadă pe drumul ce ducea spre lac, ca să pândească de se arată vreun om și să le dea de știre, se dezbrăcară câteși șapte și se afundară în apă, ce nu altminteri ascundea trupul lor alb ca neaua decum ascunde străvezimea cristalului un trandafir împurpurat ca sângele. Și, fiindcă apa lacului nu-și tulburase limpezimea când doamnele intrară într-însa, ele porniră a fugări încoace și încolo peștii, care nu prea aveau cum să se ascundă, vrând să-i prindă cu mâna. După ce zburdară într-acest chip o vreme și prinseră și câțiva pești, ieșind din iaz se îmbrăcară și neaflând alte cuvinte să laude locul și mai mult decât îl lăudaseră, văzând că-i vremea să se întoarcă, porniră înapoi spre casă cu pas domol, vorbind mereu de frumusețile vâlcelei. Și, fiindcă ajunseră înapoi destul de timpuriu, îi găsiră pe cei trei tineri tot la table, așa cum îi lăsaseră. Pampinea le spuse râzând:

— Să știți că azi v-am tras pe sfoară!

— Și cum așa? întrebă Dioneo. Ați trecut de-a dreptul la fapte? Dintâi e fapta și-apoi vorba?

La care Pampinea zise:

— Așa, stăpâne, așa.

Și-i povesti pe larg de unde anume se întorceau, cum era locul acela, cât de departe se afla și ce făcuseră acolo. Regele, auzind cât de frumoasă e vâlceaua și vrând și el s-o vadă, ceru degrabă cina. Și după ce mâncară cu multă poftă toți, tinerii, luându-și slujitorii și părăsindu-le pe doamne, se duseră și ei pe vale; și cercetând-o cu amănuntul - ca unii ce-o vedeau pentru întâia oară - găsiră că nu-i alta să-i semene pe tot cuprinsul pământului acesta.

Iar după ce se îmbăiară, se îmbrăcară iute și se întoarseră acasă, căci începea să se însereze. Acolo, aflându-le pe doamne dansând la cântecul Fiammettei, se prinseră și ei în horă și, după ce sfârșiră dansul, se apucară să vorbească despre Vâlceaua Doamnelor și nu mai conteniră până târziu cu laudele. Drept care regele, văzând că-i fermecase valea aceea, puse să-i cheme slujitorul și porunci ca a doua zi să rânduiască masa acolo și să mai aducă și vreun pat, ca cei care ar fi vrut să poată să se odihnească sau chiar să doarmă după masă. Apoi, cerând să fie aduse sfeșnice, vin și dulciuri, după ce mai gustară oleacă, dădu poruncă tuturor să se gătească pentru dans. Și, fiindcă Pamfilo, ascultându-l, prinsese a încinge jocul, regele se întoarse către Elisa și-i spuse plin de curtenie:

— Frumoaso, tu mi-ai făcut azi cinstea coroanei și la rândul meu am să-ți fac cinstea unui cântec; de aceea cântă unul, care ți-o fi mai drag.

Elisa îi răspunse zâmbind că îl ascultă cu dragă inimă și începu cu dulce glas, așa precum urmează:

Iubire, de-o fi să-ți mai scap din gheare,
Nu-mi vine-a crede c-altădată
Ușor am să cad prinsă-n laț sau fiare.

Copilă, pătruns-am în jocul tău; crunt,
Crezându-l liman de veșnică pace,
Și armele toate le-am pus la pământ,
Cum cel cu deplină încredere face.
Dar tu, despot rău, pizmaș pe noroace,
Pe mine-ai sărit de îndată,
Cu brațe de fier m-ai strâns în prinsoare.

Pe urmă în lanțuri pe veci cetluită,
Plânsă de lacrimi, de chin și durere,
Celui prin care mi-e moartea sortită
Prinsă m-ai dat și mă are-n putere;

E atâta de aspră-a stăpânului vrere,
Că plânsul și jalea mea toată
Nicicând n-au aflat la el îndurare.

Rugările mele vântul le duce,
Nimica n-aude, nimica n-ascultă,
Chinu-mi sporește, viața mi-e cruce
Și moartea încă tot mă-nspăimântă.
Te-ndură, stăpână, de mine cea frântă,
Puterea în locu-mi ți-arată,
Dă-mi-l legat în a ta-ncătușare.

De nu, fii bună măcar și dezleagă
Strânsoarea nădejdii ce roabă mă ține.
Te-ndură, stăpână temută și dragă!
De ruga mi-o asculți, credință e-n mine
Bujori fericirea-n obraji să-mi anine
Și-atuncea, de chinuri scăpată,
Mi-oi prinde în plete roșie floare.

Elisa își isprăvi cântarea cu un suspin amar, dar - deși cu toții se mirară de cuvintele ei nimeni din cei de față nu pricepu ce pricină îi smulge atâta tânguire. Ci regele, care era cu chef în seara aceea, puse să-l cheme pe Tindaro și-i porunci să-și sune cimpoiul, la al cărui sunet, după porunca lui, jucară multă vreme. Și abia într-un târziu, văzând că noaptea-i pe trecute, îi îndemnă pe toți să meargă la culcare.

ZIUA A ȘAPTEA
D I O N E O

Sfârșește cea de a șasea zi a *Decameronului* și începe cea de a șaptea, în care, sub sceptrul lui Dioneo, se vorbește despre păcălelile pe care nevestele, ori că erau îndrăgostite, ori ca să scape de bucluc, le-au tras bărbaților, cu știința sau fără știința acestora.

Toate stelele pieriseră spre răsărit, afară de una singură, căreia îi zicem luceafărul de dimineață și care încă strălucea în zarea luminoasă, când slujitorul regelui, sculându-se porni cu încărcătura de merinde și cu toate cele trebuincioase către Vâlceaua Doamnelor, ca să gătească acolo totul după porunca și dorința stăpânului. Apoi, nu după multă vreme, regele se sculă și el, trezit de zarva slugilor și-a dobitoacelor, și puse să-i scoale și pe

ceilalți tineri cu doamnele împreună. Soarele nu apucase încă să strălucească bine, când ei se și așternură la drum; și parcă niciodată nu auziseră cântând privighetorile și toate celelalte păsări cu atâta voioșie ca în dimineața aceea; însoțiți deci de cântecul lor, ajunseră până la Vâlceaua Doamnelor, unde fură întâmpinați de alte mii de păsărele, de parcă toată valea se bucura de oaspeți. Pe urmă, înconjurând-o și cercetând-o iarăși toată, li se păru și mai frumoasă decât fusese în ajun, căci ceasul îi sporea și farmecul și frumusețea. Iar după ce-și potoliră foamea cu dulciuri și cu vin de soi, începură să cânte de parcă-ar fi dorit să nu fie întrecuți de păsări; valea răsuna și-i îngâna cu același viers în care păsările toate se amestecau cu dulce glas, de teamă ca nu cumva să fie ele cele învinse. Și către ora prânzului, după ce așternură mesele în preajma iazului, sub lauri înfrunziți și alte soiuri de copaci de toată frumusețea, la porunca regelui, se așezară să mănânce; și în vreme ce mâncau, vedeau în apă peștii înotând în pâlcuri dese, privelișteе ce-i îndemna nu numai să se uite, dar uneori îi și îmbia la gânduri și la vorbă. Iar când sfârșiră prânzul și fură ridicate bucatele și mesele, se apucară iar să cânte, și mai voioși ca înainte. Apoi, cum pe cuprinsul îngust al văii ici și colo fuseseră așezate paturi de care sluga cea isteață se îngrijise să fie împrejmuite cu perdele și acoperite cu poloage din țesături subțiri de ață, cu învoirea regelui, cei dornici de odihnă putură să se culce în voie, iar ceilalți să petreacă după obiceiul rânduit. Pe urmă însă, după ce se sculară cu toții, cum era vremea să se apuce din nou de povestit, punând să se aștearnă covoare peste iarbă, nu prea departe de ungherul unde mâncaseră de amiaz, după dorința regelui se așezară lângă lac, iar el îi porunci Emiliei să înceapă a povesti. Drept care ea, voioasă, prinse a grăi zâmbind:

POVESTEA ÎNTÂI

Gianni Lotteringhi aude peste noapte că-i bate cineva la ușă și-o scoală pe nevastă-sa; femeia îi dă a crede că-i vorba de-o stafie; se apucă amândoi să spună o rugăciune, ca să-i descânte arătării, și bocănitul contenește.

— De ți-ar fi fost pe plac, stăpâne, eu tare aș fi dorit să înceapă a vorbi altcineva, nu tocmai eu, despre un subiect așa frumos ca cel sortit zilei de azi dar, de vrei cu dinadins ca prin povestea mea să dau o pildă celorlalți, mă supun cu dragă inimă. Mă voi căzni dar, prea iubite doamne, să vă povestesc o istorioară care să vă fie de folos în viitor; căci, dacă sunteți și dumneavoastră la fel de fricoase ca mine, mai ales când este vorba de stafii, de care noi, cu toatele, ne temem deopotrivă - deși, mi-e martor Dumnezeu, habar n-am ce pot fi și încă n-am găsit pe cineva să știe - atunci, luând bine seama la istorioara mea, veți putea învăța dintr-însa o rugăciune sfântă și foarte de folos, cu ajutorul căreia să alungați stafiile, de-o fi să vi se arate.

Trăia pe vremuri la Florența, în mahalaua San Brancazio, un meșter iscusit în dărăcitul linii, pe nume Gianni Lotteringhi, om norocos în meseria lui, dar cam lipsit de înțelepciune când era vorba de alte treburi, fapt pentru care - cum se întâmpla să fie numit deseori căpetenie a Laudesilor de la Santa Maria Novella, pe care avea îndatorința de a-i supraveghea la adunările lor, și

cum primea destul de des și alte slujbe mărunțele de același soi - își închipuia, fiind cam sărac cu duhul, că-i cine știe cine; dar toate acestea i se întâmplau deoarece, ca om avut, poftea adesea pe călugări la câte o masă bună. Iar dumnealor, cum se alegeau destul de des care c-o pereche de ciorapi, care c-o glugă ori c-o sutană, îl învățau tot soiul de rugăciuni folositoare, îi dădeau *Tatăl Nostru* tălmăcit din latinește în grai de rând *Cântarea sfântului Alexe*, *Jelania sfântului Bernardo*, *Imnul de slavă al Matildei* și alte fleacuri ca acestea, la care el ținea grozav și le păstra cu mare grijă pentru mântuirea sufletului său.

Acu, avea meșterul nostru o frumusețe de nevastă, isteață foc și înțeleaptă, pe nume *monna* Tessa, copila unui oarecare Mannuccio de la Cuculia. Femeia, care știa prea bine câte parale face bărbatul ei, fiind îndrăgostită de Federigo di Neri Pegolotti, un tinerel frumos și proaspăt, îndrăgostit și el de dânsa, puse la cale c-o slujnică de-a ei ca tânărul să vie să stea de vorbă împreună la Camerata, pe-o moșie tare frumoasă de-a lui Gianni, unde ședea ea în timpul verii și unde mai venea și bărbatul din când în când la cină și, după ce ședea o noapte, a doua zi de dimineață se întorcea la meserie și la confrații întru Domnul. Federigo, care aștepta ca pe tăciuni să se întâlnească cu femeia, la ziua sortită se duse la moșie și, fiindcă în seara aceea bărbatul nu veni, cină și se culcă cu doamna în tihnă și cu mare plăcere pentru amândoi; iar peste noapte, dânsa, în timp ce-i sta în brațe, îl învăță nu mai puțin de șase imnuri de mărire pe care le știa de la bărbatul ei. Dar cum nici ea, nici Federigo nu înțelegeau ca noaptea aceea, care fusese cea dintâi, să fie și cea de pe urmă - pentru ca slujnica să n-aibă a merge de fiecare dată să-l înștiințeze când să vie - căzură la învoială să facă după cum urmează: în fiecare zi când Federigo s-ar fi dus sau s-ar fi întors de pe-o moșie a lui, ce se afla puțin mai sus de-a doamnei, să ia aminte la o vie care era în preajma casei unde locuia femeia și-n care pe un par de viță ar fi văzut înfiptă o

țeastă de măgar; dacă țeasta ar fi stat cu botul spre Florența, atunci în noaptea aceea să vie negreșit la dânsa și, dacă s-ar fi întâmplat să afle ușa închisă, să bată de trei ori încet și dânsa i-ar fi descuiat; iar de-ar fi fost să vadă că țeasta stă cu botul spre Fiesole, să nu mai vie, fiind semn că-i Gianni acasă.

Acu, urmând această cale, cei doi se întâlniră și nu numai o dată. Dar într-un rând, când Federigo trebuia să vie să cineze cu *monna* Tessa dimpreună, drept care dânsa pregătise din vreme doi claponi de soi, se întâmplă ca Gianni, care în seara aceea n-ar fi trebuit să vie, să pice pe înnoptate; femeia, tare cătrănită, mâncă cu el niște carne sărată, pusă anume să fiarbă la o parte, și-i porunci slujnicei să ia claponii și să-i puie într-un șervet curat, să ia și ouă proaspete și un clondiraș de vin din cela bun și să le ducă pe toate în grădină - unde puteai ajunge fără să treci prin casă și unde dânsa uneori cina cu Federigo - spunându-i să le așeze jos, lângă tulpina unui piersic ce se afla acolo, de-o latură a livezii. Dar, de înciudată ce era, nu-și aminti să-i spună fetei să steie spre a-l aștepta pe Federigo și a-i spune că Gianni era acasă, așa ca el să-și ia merindea.

După ce cinară, *monna* Tessa cu Gianni se culcară și slujnica de asemeni. Nu după multă vreme însă, ibovnicul venind, bătu încet la ușa care era așa de aproape de odaie, încât Gianni auzi numaidecât bătaia și *monna* Tessa de asemeni, dar, ca să nu-i dea omului vreo pricină de bănuială, femeia se făcu că doarme. Federigo, după ce așteptă nițel, bătu a doua oară; Gianni, mirat, își zgâlțâi ușor nevasta și-i zise:

— Tesso, auzi? Pare că bate cineva la ușă.

Dar femeia, care auzise ciocănitul mai bine decât dânsul, se prefăcu a se trezi din somn și zise:

— Ce-i? Ce spui?

— Spun, răspunse Gianni, că parcă bate cineva la ușă.

Femeia zise atunci:

— Ai auzit că bate? Vai, Gianni dragă, nu știi ce-i? E o stafie; o stafie de care-n nopțile astea mi-a fost așa de teamă, încât de îndată ce-o auzeam îmi și vâram capul sub perini și până dimineața nu-l mai scoteam de-acolo.

La care Gianni îi răspunse:

— Dacă-i așa, n-ai teamă, că eu chiar mai-nainte, când ne-am culcat, am spus *Te lucis* și *Intemerata* și alte sfinte rugăciuni; ba am blagoslovit și patul din colț în colț în numele Tatălui, al Fiului și-al Sfântului Duh. N-avem de ce ne teme deci; că orișice putere ar fi să aibă arătarea, tot nu ne poate vătăma.

Femeia însă, de teamă ca nu cumva ibovnicul s-o bănuiască de ceva, se hotărî fără de alta să-l facă a pricepe că Gianni era acasă. Și-i zise bărbățelului:

— Tu n-ai decât să-ndrugi la rugăciuni cât vrei; dar, eu din partea mea nu m-oi simți la adăpost și mântuită de stafie decât după ce-am să-i descânt cu tine dimpreună, acum că ești și tu acasă.

Gianni întrebă:

— Cum să-i descânți?

— Las' că-ai să vezi, răspunse dânsa; mai deunăzi când m-am dus la Fiesole la spovedanie și la iertare de păcate, o sihastră de pe-acolo - una din alea care sunt femei cum nu se poate mai sfinte-n lumea asta - văzându-mă așa fricoasă, m-a învățat să spun o sfântă rugăciune de foarte mult folos la asemenea împrejurări; și mi-a mai spus c-o încercase chiar ea în mai multe rânduri, până ce nu se despărțise de lume, și că-ntotdeauna i-a fost de mare ajutor. Da' Dumnezeu mă știe că n-aș fi cutezat nicicând s-o-ncerc de una singură; acu însă, că ești aici, hai și i-om descânta împreună.

Bărbatul se învoi bun bucuros; drept care, sculându-se amândoi, se duseră tiptil-tiptil până la ușa unde ibovnicul aștepta cuprins de bănuieli. Și, o dată ajunși acolo, femeia zise către Gianni:

— Tu, când ți-oi spune eu, să scuipi.

Și Gianni zise:

— Bine.

Atunci nevasta începu descântecul și zise:

— Stafie, stafie, ce umbli noaptea unde apuci, cu coada-n sus cum ai venit, așa să mi te duci: te du-n grădină, caută-n poale piersicul cel mare și-ai să-l găsești uns cu unsoare și găinați o sută de la găina mea; bea din clondir, te du apoi, și nu mi te lega de noi.

Și astfel zicând, făcu:

— Acuma scuipă, Gianni!

Și Gianni numaidecât scuipă.

Federigo, care auzea de după ușă tot ce vorbeau ei înăuntru și care acum se liniștise, căci nu-și mai bănuia iubita, deși era posomorât, avea un chef de râs, că de abia se stăpânea să nu pufnească în hohote; iar când bărbatul fu să scuipe, șopti:

— Scuipa-ți-ai dinții!

După ce-i descântă stafiei de trei ori în același chip, femeia se întoarse cu Gianni al ei în pat. Iar Federigo, bietul, care, crezând c-o să mănânce cu dânsa, nu cinase, înțelegându-i bine vorba, se duse în grădină și, aflând la poala piersicului cei doi claponi, vinul și ouăle, le luă și se întoarse acasă unde mâncă în tihnă. Pe urmă, întâlnindu-se și în alte rânduri cu femeia, făcură amândoi mare haz de ce descântec născocise ea.

Acu, e adevărat că după spusa unora, femeia totuși ar fi întors țeasta măgarului cu botul spre Fiesole; dar zisese că un plugar care trecea prin vie lovise țeasta cu o bâtă și ea, învârtindu-se pe par, rămăsese întoarsă spre Florența; drept care Federigo, crezând că-i așteptat, veni, și atunci femeia îi potrivi descântecul precum urmează:

— Stafie, stafie, te du cu Dumnezeu, că țeasta n-am întors-o eu, ci altu, bată-l Dumnezeu, și mi-s aici cu Gianni-al meu.

Iar tânărul plecând, se zice că în seara aceea ar fi rămas fără adăpost, ba pe deasupra și flămând. Dar o vecină a

mea, o femeie foarte bătrână, mi-a spus că, după câte a auzit pe vremea când era copilă, femeia s-ar fi folosit de amândouă descântecele; dar că de acesta de la urmă nu ca să-l păcălească pe Gianni Lotteringhi, ci pe un oarecare Gianni di Nello după nume, care ședea pe lângă Porta San Pietro și era și el, ca și bărbatul doamnei, un mare nătărău. Așa că, dragi prietene, alegeți după placul vostru care descântec vreți sau poate chiar pe amândouă. Căci, după cum ați auzit, sunt încercate și unul și celălalt și ascund puteri nebănuite întru asemenea împrejurări: de aceea învățați-le și poate, cine știe, or să vă prindă bine.

POVESTEA A DOUA

Peronella, prinzând de veste că omul ei se întoarce acasă, își ascunde ibovnicul într-un butoi; aflând de la bărbat că tocmai îl vânduse, îi spune că înaintea lui și ea îl vânduse unuia, care intrase în el să vază dacă e bun. Ibovnicul iese din el, îl pune pe bărbat să curețe butoiul și apoi și-l duce acasă.

Povestea Emiliei fu ascultată cu hohote de râs și rugăciunea fu socotită drept sfântă și folositoare; apoi, după ce povestea se sfârși, regele îi porunci lui Filostrato să spună mai departe, și dânsul începu:

— Prea iubitoare doamne, atâtea păcăleli vă trag vouă bărbații și mai cu seamă soții, încât atunci când se întâmplă ca vreuna dintre voi să-și păcălească și ea omul, nu numai c-ar trebui să fiți prea bucuroase de-o asemenea întâmplare, ca și de faptul că o știți sau că v-o spune cineva, dar ar trebui s-o trâmbițați voi înșivă peste tot locul, astfel încât bărbații să ia aminte bine că, dacă ei știu să vă înșele, nici voi nu vă lăsați cu nimica mai prejos. Un lucru ca acesta numai foloase v-ar aduce; căci, dacă omul știe că altul nu se lasă, n-are nici dânsul îndrăzneală să-l înșele cu una cu două. Or, dacă e așa, cine ar putea să nu creadă că cele ce vom spune azi în legătură cu aceasta, ajungând la urechea bărbaților, nu le-ar slujii drept frâu în pofta lor de a vă înșela, când ar vedea că voi, numai să vreți, și-ați fi în stare să-i înșelați oricând? De aceea am de

gând să vă arăt acum ce-a născocit o tânără - deși de neam destul de prost - ca să-și înșele bărbățelul și ca să scape de belea.

Nu demult, la Napoli, un nevoiaș se însură c-o tânără frumoasă și drăgălașă, zisă pe nume Peronella, și amândoi, el ca zidar cu meșteșugul lui și ea torcând, își câștigau cu anevoie viața și-o înnodau și ei de azi pe mâine, cum puteau.

Acu, se nimeri odată ca un holtei din ăștia tineri cu slăbiciune la femei - văzând-o într-o bună zi pe Peronella noastră și tare mult plăcând-o - să mi se îndrăgostească de ea și pân' la urmă, tot stând de capul ei, s-ajungă și la prietenie. Și ca să poată după plac să se întâlnească unul cu altul, căzură la învoială să facă după cum urmează: în fiecare dimineață, la ceasul când bărbatul pornea cu noaptea în cap la lucru ori ca să caute de lucru, tânărul să se ascundă pe undeva pe aproape, așa încât să-l vază; și cât ce-ar fi văzut că pleacă - cum mahalaua unde sta femeia și căreia i se zicea Avorio era de obicei pustie - să intre înăuntru în casă. Zis și făcut; într-acest chip se întâlniră nu o dată. Dar într-o zi de dimineață, plecând omul de acasă și tânărul, Giannello Strignario după nume, intrând degrabă înăuntru, se întâmplă nu după mult ca, în timp ce el sta cu Peronella, bărbatul - care de obicei nu da pe acasă toată ziua - să se întoarcă așa deodată și aflând ușa încuiată să înceapă a bocăni în ea și apoi să-și zică în sinea lui: „Doamne, mărire ție-n veci! Că, dacă m-ai făcut sărac, m-ai procopsit măcar cu o nevastă cum nu-i alta de bună și cinstită. Uite, de-abia am plecat de acasă și ea a și zăvorât ușa, ca nu cumva, vreun străin să vie și s-o supere”.

Peronella, care își recunoscuse bărbatul după bocănit, grăi:

— Vai, Gianni, ce să mă fac? Iacă a venit bărbatul meu, trăsni-l-ar Dumnezeu, și nu știu ce să fie asta, că niciodată nu se întoarce așa devreme acasă; pasămite te-o fi văzut

când ai intrat. Acu, oricum ar fi te rog frumos fă bine și intră în butoiul ăsta pe care îl vezi aici, că eu mă duc să-i deschid ușa și să vedem ce-nseamnă asta.

Giannello intră degrabă în butoi și Peronella, după ce-i descuie bărbatului, îi zise îndârjindu-se:

— Ce naiba mai e ș-asta, că vii așa devreme acasă? Pre câte văd, se pare că nu prea ai chef de lucru astăzi, de mi te-ntorci acasă cu sculele în mână. Dacă faci așa, din ce vrei să trăim? Crezi c-aș răbda să-mi zălogești bruma de haine ce le mai am? Că nu fac altceva din zori și până-n noapte decât să torc întruna (de mi s-a dezlipit și carnea de pe unghii), ca să am măcar atâta ulei cât să ne-ajungă la opaiț. Bărbate, bărbate, n-am o vecină, una barem, să nu se mire cât muncesc și să nu-și bată joc de mine și de truda mea. Iar tu te-ntorci acasă bălăbănindu-ți mâinile, când ar trebui să fii la lucru.

Și zicând astfel, se apucă să plângă și-o luă iar de la capăt:

— Ah, vai și amar de mine, rău ceas m-a mai adus pe lume! C-aș fi putut să mă mărit c-un tânăr cumsecade și n-am vrut, nu de alta, ci numai ca să-l iau pe ăsta, care nici barem nu se uită pe cine și-a adus în casă. Că altele-și petrec în tihnă cu câți ibovnici au - că una nu-i să n-aibă cel puțin doi sau trei - și-și fac de cap cât vor, turnându-le bărbaților minciuni de-ngheață apele, iar eu, săraca de mine, dacă-s cuminte și nu vreau să mă dedau la d-astea, rabd chin și viață urgisită. Zău dacă știu de ce nu-mi caut și eu ca ele un ibovnic. Pricepe o dată, omule, că dacă mi-ar sta capul la rele, aș găsi, n-ai grijă, cu cine să le fac: că sunt destui băieți frumoși care mă iubesc și mă au dragă și mi-au făgăduit bani grei sau, după placul meu, veșminte ori giuvaieruri; da' nu mă lasă inima să fac una ca asta, că maică-mea n-a fost dintr-alea. Și tu te-n-torci acasă când ar trebui să fii la lucru!

Bărbatul îi răspunse:

— Femeie, pentru Dumnezeu, nu-ți face sânge rău

degeaba! Eu știu că ești cinstită și-n parte chiar azi dimineață mi-am dat seama de asta; e adevărat că am plecat ca să mă duc la lucru, dar pare-se că nici tu nu știi, cum n-am știut nici eu, că azi e sfântul Galeone și deci nu se lucrează; de aceea m-am întors la ceasul ăsta acasă. Dar totuși am avut de grijă și am găsit mijloc s-avem din ce trăi mai bine de o lună, fiindcă am vândut omului ăstuia, pe care îl vezi aici cu mine, butoiul ăla care, pe câte știi, de-atâta vreme ne ține loc degeaba-n casă; și omu îmi dă pe el cinci galbeni.

La care Peronella zise:

— Pe legea mea, mă scoți din fire! Tu, care ești bărbat și care umbli pretutindeni și s-ar cădea să te pricepi la lucrurile astea, dai bunătate de butoi pe-o nimica toată, când eu, care-s biată femeie și pot zice că n-am trecut de pragul porții, văzând că ne încurcă în casă, l-am dat pe șapte galbeni unui bărbat de treabă care a intrat chiar adineauri în el să vază dacă-i bun.

Când auzi una ca asta, bărbatul, tare bucuros, se întoarse către acela care voia să-l cumpere și-i spuse:

— Mergi cu Dumnezeu, că, după câte-ai auzit, nevastă-mea a vândut butoiul pe șapte galbeni, de unde dumneata dădeai doar cinci pe el.

— Să fie-ntr-un ceas bun, răspunse omul și se duse.

Atunci femeia zise:

— De vreme ce-ai venit acasă, hai și tu și te-nțelege cu omul care vrea să-l ieie.

Giannello, care din butoi ciulea urechea să audă dacă-i de bine sau de rău, auzind vorbele Peronellei, ieși degrabă afară și, ca și cum n-ar fi știut că omul se întorsese, prinse a striga:

— Nevastă, nevastă, unde ești?

La care dumnealui, bărbatul, venind spre el, grăi:

— Iată-mă-s. Ce poftești?

— Cine ești tu? întrebă Giannello. Eu am chemat-o pe femeia cu care m-am tocmit pentru butoiul ăsta.

Bărbatul îi răspunse:

— Zi-i fără frică ce poftești, că eu sunt omul ei.

Atunci Giannello spuse:

— Butoiul pare bun. Da, parcă-ați fi ținut în el gunoi, c-atâta jeg s-a adunat pe dinăuntru, de nu-l pot curăți nicicum, oricât zgârii cu unghiile; de aceea nici nu-l iau, de nu-l văd dintâi curățat.

Atuncea Peronella zise:

— Doar n-o să stricăm târgul pentru atâta lucru: las' că ți-l curăță bărbatul meu.

— Acuși, răspunse omul.

Și așezându-și sculele, se dezbrăcă de haină și, după ce-i ceru femeii o lumânare aprinsă și o rindea, intră în butoi și începu să-l radă. Peronella, ca și cum ar fi poftit să vază ce face înăuntru, vârî și ea capul în butoiul care era îngust la gură, și așijderea și-o mână cu braț cu tot, și începu să-i spuie:

— Vezi, rade ici, rade colea, ba ici în partea asta, ba dincoace vezi c-a rămas oleacă de gunoi.

Și-n timp ce sta astfel și-și dăscălea bărbatul, Giannello, care - din pricină că omul se întorsese acasă - nu apucase în dimineața aceea să-și astâmpere pofta pe de-a-ntregul, văzând că nu-i chip să și-o curme cum ar fi vrut, se hotărî să facă așa cum se putea: și apropiindu-se de femeie, care astupa de tot gura butoiului, asemeni cu armăsarii năbădăioși care în câmpiile întinse se aruncă înfierbântați peste iepele din Partia, își astâmpără și el pofta lui tinerească și, aproape în aceeași clipă sfârșind și el cu bine treaba și isprăvind și omul de curățit butoiul, se trase la o parte, femeia scoase afară capul și soțul ei ieși din butoi. Drept care Peronella îi zise lui Giannello:

— Omule, ia feștila asta și vezi de-i bine curățat.

Giannello, uitându-se înăuntru, răspunse că e bine și că amu e mulțumit; iar după ce dădu cei șapte galbeni pe butoi, chemă pe cineva să i-l ducă acasă.

POVESTEA A TREIA

Călugărul Rinaldo se culcă cu cumătra lui; dând peste ei bărbatul, îl fac să creadă că Rinaldo descânta finului de viermi.

Filostrato nu izbuti să vorbească cu destule ocolișuri despre iepele din Partia, astfel că doamnele de față, istețe cum erau, să nu pufnească în râs, deși se prefăceau că râd de altceva. Dar mai apoi, când regele își dete seama că Filostrato sfârșise, îi porunci Elisei să povestească mai departe; și dânsa, bucuroasă să-i deie ascultare, prinse a grăi astfel:

— Plăcute doamne, descântecul stafiei de care povestea Emilia mi-a amintit de o poveste cu un alt descântec; și, fiindcă deocamdată nu-mi vine în minte alta mai potrivită cu subiectul poveștilor de azi, am să v-o spun pe asta, deși nu-i chiar așa frumoasă ca istorioara ei.

Aflați dar că la Siena a fost odată un tânăr, băiat frumos și de neam bun, pe care îl chema Rinaldo; și fiind el tare îndrăgostit de o vecină a lui, o frumusețe de femeie, nevasta unui bogătaș, și tot trăgând nădejde că de-ar fi fost să poată vorbi cu ea în voie ar fi înduplecat-o să-i facă toate poftele, văzând că nu-i chip să ajungă altminteri a-i vorbi, știind că femeia e grea, se chibzui să lege cu dânsa cumetrie. Drept care, împrietenindu-se cu bărbatul femeii, îi spuse pre cât putu mai cuviincios ce-ar fi poftit să facă și voia îi fu împlinită.

Făcându-se Rinaldo deci cumătru cu *madonna* Agnese, fiindcă îi botezase fiul, și ca atare având prilej nebătător la ochi să stea cu ea de vorbă, își luă inima în dinți și-i spuse ce avea pe suflet, lucru pe care dânsa îl știa încă de mult, căci îi citise în ochi iubirea; cu toate acestea, însă, nu ajunse la nimica, deși femeia în sinea ei îl ascultase cu plăcere.

Nu după multă vreme, n-aș ști să spun de ce anume, Rinaldo se călugări și, fie că-și află ori nu pășune grasă acolo, rămase întru călugărie. Dar, deși la început dădu deoparte întrucâtva iubirea ce-o purta cumetrei și alte atari deșertăciuni, totuși cu vremea, încet-încet se întoarse iar la ele, fără să-și lepede sutana, și începu să afle plăcută desfătare în a ieși în lume, în a îmbrăca veșminte scumpe, în a fi pururi spilcuit și tare îngrijit în toate ale sale, în a așterne în versuri cântări, sonete și balade, în a cânta din gură, și într-altele de același soi, căci numai la asta îi sta capul.

Dar de ce adică spun acestea numai despre Rinaldo al nostru? Ce? Parcă toți ceilalți călugări nu fac și ei la fel? Ah, ce rușine, ce ocară pe capul lumii ăsteia stricate până în măduva oaselor! Căci dumnealor nu se sfiesc să se arate grași, îmbujorați la față și plini de moliciuni în toate ale lor; și nu smeriți ca porumbeii, ci îngâmfați precum cocoșii, cu creasta sus, umflați în pene, așa purced oriunde. Iar ceea ce-i mai rău (fără a mai pune la socoteală că și chilioarele li-s pline de borcănașe cu pomezi și băuturi întăritoare, cu cutiuțe pline cu acadele de tot soiul, de ulciorașe și garafe cu ape și uleiuri plăcut mirositoare, de poloboace pântecoase și pline ochi cu vinuri din cele mai alese, c-ai putea să juri că nu-s chilii, ci mai degrabă spițerii ori cine știe ce dugheni unde se vând parfumuri), ce e mai rău, zic, e că n-au barem rușine de ceilalți, adică de mireni, care știu cu toții foarte bine că dumnealor bolesc de gută; ei cred că noi n-am ști că posturile multe, bucatele puține și fără meșteșug gătite, cât și o viață

cumpătată îi subțiază și-i slăbesc pe oameni, dăruindu-le îndeobște și sănătate; or, dacă totuși de pe urma unui atare trai s-ar întâmpla să cază bolnavi, apoi de bună seamă nu guta i-ar ajunge, că leacul gutei este tocmai deplina înfrânare a poftelor trupești și viețuirea întru cele ce-s rânduite călugărilor. Ce? Parcă noi n-am ști, cred ei, că în afară de o viață cumpătată, ajunurile îndelungate, rugarea multă și strunirea de la plăceri și pofte îi sărbezesc pe oameni și îi mâhnesc la suflet; și parcă n-am ști de asemeni că nici sfântul Domenico și nici sfântul Francisc n-aveau de schimb patru sutane și nu îmbrăcau ca ei veșminte făcute din mătăsuri sau alte țesături de soi, ci straie din dimie groasă și nevăpsite cu văpsele, ca să se apere de frig și nu ca să se umfle în pene. Dar să lăsăm acestea toate în plata Tatălui Ceresc, căci el se cade s-aibă grijă de ei, cât și de sufletul neghiobilor care îi hrănesc.

Așadar, întorcându-se călugărul Rinaldo la cele pământești, se apucă s-o cerceteze cu multă râvnă pe cumătră; și fiindcă acu, vezi dumneata, crescuse într-însul cutezanța, prinse s-o roage și s-o îndemne să-i facă voia întru totul și mai vârtos ca înainte. Femeia, văzându-se rugată cu atâta stăruință și poate și fiindcă Rinaldo i se părea acum mai chipeș ca odinioară, după ce-o tot pisă într-o zi mai mult ca de obicei, făcu și ea cum fac toate femeile când vor să dea ce li se cere și-i zise:

— Cum așa, părinte? Călugării fac lucruri din astea?

La care dumnealui răspunse:

— După ce am să-mi scot sutana - și zău așa, de scos mi-o scot cât ai clipi din ochi - n-am să-ți mai par călugăr, ci un bărbat ca toți bărbații.

Femeia prinse a zâmbi și zise:

— Vai de mine! Doar dumneata îmi ești cumătru. Cum vrei să faci așa ceva? Blestemăția ar fi prea mare; că doar de atâtea ori am auzit spunându-se c-o faptă ca aceasta ar fi păcat de moarte. De n-ar fi așa, de bună seamă aș face cum poftești.

Prea cuviosul zise atunci:

— Dacă de-atâta ți-e, să știi că ești o proastă! Eu nu zic că n-ar fi păcat, dar Dumnezeu îi iartă și de altele mai mari pe cei ce se căiesc. Ia spune-mi cine-i rudă mai apropiată cu copilul; eu care ți l-am botezat ori bărbatul dumitale care l-a făcut?

Femeia îi răspunse:

— Bărbatu-meu, vezi bine.

— Drept, ai grăit, făcu Rinaldo. Și el se culcă ori nu cu dumneata?

— Se culcă.

— Atunci, răspunse cuviosul, eu, care mă înrudesc mai de departe cu copilul decât bărbatul dumitale, nu se cade să mă pot culca și eu cu dumneata, precum se culcă el?

Femeia, care, biata, habar n-avea de logică și care se lăsă destul de lesne înduplecată, ori că se prefăcu a-l crede ori că-l crezu cu adevărat, răspunse:

— Doamne, părințele, cine-ar putea răspunde la atari cuvinte înțelepte?

Și apoi, cu toată rubedenia, îi făcu poftă întru totul și nu numai o dată, căci, sub perdeaua cumetriei aflându-se la largul lor, de foarte multe ori se întâlniră împreună.

Dar ce să vezi! Odată, venind călugărul Rinaldo acasă la femeie și aflând-o singurică, numai c-o slujnică de-a ei frumoasă coz și drăgălașă, după ce-și puse însoțitorul s-o învețe Tatăl Nostru afară în hulubar[55], el cu femeia și copilul, care atârna de mâna ei, intrară într-o odaie și, încuindu-se înăuntru, porniră a se zbengui pe-o laviță din cameră. Or, într-acestea se întâmplă să pice și cumătrul acasă și, fără să-l auză nimeni, ajunse pân' la ușa odăii și bătu, strigând-o pe femeie. *Madonna* Agnese, auzindu-l, făcu:

— S-a isprăvit cu mine! Bărbatu-meu i-acu la ușă și are să-și deie seama de ce ne avem așa de bine.

---

55 Construcție mică de lemn care servește drept adăpost pentru hulubii (porumbeii) de casă; porumbar.

Preacuviosul, dezbrăcat, căci lepădase ipingeaua și așijderi și sutana, când auzi acestea zise:

— Drept zici: măcar de-aș fi îmbrăcat, că tot am născoci ceva; dar dacă-i deschizi ușa și mă găsește în halul ăsta, nu mai încape nicio deslușire.

Atunci femeia, fulgerată la repezeală de-o idee, făcu:

— Te îmbracă iute și după ce te îmbraci ia-ți finu-n brațe și ascultă cu luare aminte ce-am să-i spun bărbatului, ca vorba ta să se chitească cu a mea la o adică. Pe urmă las' pe mine.

Și n-apucă bărbatul să contenească bocănitul, că dânsa îi și răspunse:

— Acuși, acuși.

Și ridicându-se în picioare se duse și-i deschise ușa cu zâmbetul pe față, zicând:

— Bărbate, a venit Rinaldo cumătrul, și să știi că Dumnezeu ni l-a trimis, că, dacă nu venea, de bună seamă pruncul nostru se prăpădea cu zile.

Când auzi una ca asta, neghiobul de bărbat fu cât p-aci să pice jos și abia îngăimă:

— Ce fel?

— Vai, bărbățele, zise dânsa, uite adineauri i-a venit așa ca o sfârșeală, de am crezut că moare, și nu știam nici ce să fac, nici ce să zic; dar tocmai atunci veni cumătrul și luând copilul în brațe îmi spuse: „Cumătră, ăștia-s viermi pe care îi are în trup și care i se apropie de inimă și l-ar da gata dac-ar ajunge acolo; dar n-ai la ce te teme, că eu i-oi descânta și-am să-i omor pe toți și până n-oi pleca de aici ai să-ți vezi copilașul mai sănătos ca niciodată”. Și cum aveam nevoie de tine, ca să spui niscaiva rugăciuni și slujnica nu te-a aflat, l-am pus pe însoțitorul lui să le rostească în hulubar, adică pe locul cel mai ridicat din casă, iar noi ne-am încuiat aicea. Și, fiindcă la o atare treabă nu poate sta altcineva decât mama copilului, am zăvorât ușa cu cheia, să nu ne stingherească nimeni; și dumnealui, cumătrul, încă mai ține pruncu-n brațe și cred

că nu așteaptă decât să isprăvească celălalt cu rugăciunile și treaba-i ca făcută, căci copilașul e mai bine.

Netotul de bărbat crezu toată povestea și cum iubirea părintească îl zăpăcise pe de-a întregul, nu-și dete seama că nevasta îl ducea cu minciuna; de aceea, oftând o dată din baierele inimii, grăi:

— Să-l văd și eu.

— Stai, nu te duce, zise dânsa, că poți strica tot ce-am făcut; așteaptă un pic: mă duc să văd dacă-i îngăduit să vii și apoi te chem.

Călugărul, care auzise vorbă de vorbă toate astea și avusese timp să se îmbrace în tihnă, luă copilașul în brațe și, hotărând în sinea lui ce-avea să zică și să facă, strigă:

— Cumătră, mi se pare sau a venit cumătrul?

La care prostănacul zise:

— Ba am venit, părinte.

— Atuncea vino încoace, grăi călugărul Rinaldo.

Blegul se duse iute și cuviosul îi zise:

— Uite-ți copilul teafăr, din mila Tatălui Ceresc, de unde adineauri credeam că n-ai s-apuci să-l mai vezi viu vreodată; de aceea, să faci bine și întru mărirea Domnului s-așezi un chip de ceară aidoma cu copilașul în fața sfântului Ambruogio, în semn de mulțumită că Dumnezeu ți l-a scăpat.

Copilul, când își văzu tatăl, se repezi la el, strigând și dând din mâini cum fac cei mititei; iar el, luându-l în brațe și lăcrimând, prinse a-l pupa de parc-ar fi înviat din morți și a-i mulțumi cumătrului că i-l scăpase de la moarte.

Tovarășul călugărului, care într-acestea o învățase pe slujnicuță pe puțin vreo patru Tatăl Nostru și-i dăruise și-o punguță făcută din mătase albă, ce-o avea de la o maică, după ce-i dobândi credința întru dânsul, când auzi că se întorsese bărbatul și bătea la ușă, se strecură tiptil într-un ungher de unde să vază și să asculte tot, iar când văzu că treaba purcede ca pe roate, se înfățișă tocmai la timp și zise:

— Frate, am isprăvit cu cele patru rugăciuni pe care le-ai dat de spus.

La care cuviosul zise:

— Halal să-ți fie, frățioare, că buni bojoci mai ai! Bine-ai făcut! Cât despre mine, eu nu rostisem decât două când a venit cumătrul; dar Dumnezeu, luându-le în seamă p-ale tale și p-ale mele, ne-a învrednicit de mila lui și-a însănătoșit copilul.

Neghiobul de bărbat puse să aducă vin și dulciuri și își omeni cumătrul și pe însoțitorul lui tocmai cu acele bunătăți de care aveau mai mare lipsă. Apoi, ieșind cu dânșii, îi mai blagoslovi o dată și fără întârziere, punând să-i facă un chip de ceară aidoma cu copilașul, îl așează alături de celelalte chipuri în fața icoanei sfântului Ambruogio, dar nu a celui din Milano.

POVESTEA A PATRA

Într-o noapte, Tofano își încuie nevasta afară; femeia văzând că nu poate pătrunde cu binișorul în casă, se preface că se azvârle într-un puț și aruncă în locul ei o piatră. Tofano iese iute și dă fuga la puț; femeia intră în casă, îl zăvorește afară și-l face de rușine, strigând la el și suduindu-l.

Regele, văzând că povestirea Elisei se sfârșise, se întoarse fără de zăbavă spre Lauretta și-o rugă să povestească mai departe; dansa începu pe dată:

— O, dragoste, cât e de mare puterea ta și cât de minunate îți sunt îndemnurile și născocirile-ți viclene! Ce filozof sau vraci a izbutit vreodată sau ar putea să izbutească a-l învăța pe om acele căi izbăvitoare, acele șiretlicuri și acele vicleșuguri cu care tu îi înveți pe cei ce te urmează? De bună seamă toată știința cea dobândită de prin cărți e searbădă pe lângă a ta, după cum limpede se vede din cele câte au fost istorisite până acum și cărora, iubite doamne, am să le adaug și eu povestea unui vicleșug scornit de o femeiușcă simplă, pe care fără îndoială numai iubirea a învățat-o să fie atât de șmecheră.

Trăia pe vremuri la Arezzo un bogătaș ce se chema Tofano; și omul ăsta se însură cu o femeie tare frumoasă, pe nume *monna* Ghita, pe care el foarte curând, fără vreo pricină anume, se apucă s-o bănuiască. Femeia, dându-și seama de treaba asta, se înciudă și-l întrebă în mai multe

rânduri de ce anume o bănuiește, dar, fiindcă omul nu fu în stare să-i spună o pricină anume, ci numai lucruri ce se spun îndeosebi în atare cazuri, femeia se gândi să facă astfel, încât bărbatul să piară chiar pe limba lui. Și, cum băgase în seamă că un tânăr - după socotința ei, bărbat tare de treabă - se tot ținea de dânsa, se împrieteni cu el în taină și, cum nu mai lipsea acum decât să treacă de la vorbe la fapte, *monna* Ghita se chibzui să afle și pentru asta o cale. Or, știind că omul ei, printre alte apucături urâte, se ducea și la băut, se apucă să-i laude năravul, ba mai mult, adeseori îl îndemna chiar ea cu gând ascuns să beie cât mai zdravăn. Și-l obișnui atât de bine, încât de câte ori poftea îl împingea pân' la beție, iar când vedea că e beat turtă, îl așeza să doarmă. Într-acest chip se întâlni întâia oară cu iubitul și apoi urmă să se întâlnească și într-alte rânduri, fără teamă. Și atâta încredere avea în puterea băuturii, încât nu doar că-și aducea ibovnicul în casă, dar se ducea chiar ea la el - fiindcă ședea pe aproape - și-și petrecea acolo, de multe ori, mai toată noaptea.

Acu, în timp ce dumneaei urma într-acest chip să se întâlnească cu iubitul, se întâmplă ca omul ei să-și deie seama că nevastă-sa nu bea deloc, deși pe el îl îndemna la băutură; de aceea intră la bănuială c-ar fi înșelat, precum era de altfel, și că femeia îl îmbăta anume ca să-și poată face de cap în timp ce el dormea. Și vrând să se încredințeze de treaba asta, într-o seară - când nu băuse peste zi nici barem strop de vin - se prefăcu la vorbă și la purtare că-i beat criță. Femeia se lăsă înșelată și, socotind că-i de ajuns atâta cât băuse, îl așează degrabă în pat. Apoi, precum era deprinsă a face deseori, ieși din casă și se duse drept la ibovnic, stând cu el până la miezul nopții.

Cât ce plecă femeia, Tofano se sculă, se duse și închise ușa pe dinăuntru, iar apoi se puse la fereastră ca la întoarcere s-o vază și să-i arate că aflase în ce chip se purta; și așteptă acolo până veni femeia acasă. Dânsa, când se văzu încuiată, se necăji amarnic și începu să vază

de n-ar putea deschide ușa cu sila. Însă Tofano rabdă el cât rabdă și pân' la urmă îi zise:

— Femeie, geaba obosești, c-aicea înăuntru n-ai să mai pui piciorul, întoarce-te unde ai șezut până acum și fii încredințată că-n casa mea n-ai să mai calci până ce nu te-oi omeni pentru isprava asta, așa după cum meriți, de față cu tot neamul tău și cu vecinii dimprejur.

Femeia începu să-l roage, pe sfinți și dumnezei, s-o lase înăuntru, căci nu umblase după rele, cum bănuia pesemne, ci se dusese în priveghi la o vecină a ei, fiindcă, zicea, nopțile-s lungi și nu putea să doarmă din asfințit și până-n zori și nici nu se îndura să șadă să vegheze așa, de una singură. Degeaba însă, căci bărbatul, neghiob cum se afla a fi, se hotărâse în sinea lui să-și vestească rușinea în tot târgul, de unde până atunci n-o știa nimeni încă. Femeia se apucă atunci să-l amenințe și îi zise:

— Dacă nu-mi deschizi, are să fie vai și amar de pielea ta, să știi!

La care Tofano răspunse:

— Și ce-ai putea să-mi faci, mă rog?

Femeia, căreia iubirea îi ascuțise mintea, răspunse:

— Decât să rabd ocara ce vrei s-arunci asupra mea, deși n-am vină, mai bine mă-azvârlu în puțul ăsta din ogradă; iar când m-or afla moartă, oamenii au să creadă că tu m-ai aruncat în el, fiind beat; așa că ori vei fi silit să fugi și să trăiești de-a pururea în surghiun, pierzându-ți avuțiile, ori au să-ți taie capul, ca unui ucigaș ce ești.

Cuvintele astea însă nici că-l clintiră pe bărbat de la prostească-i hotărâre. Din care pricină, femeia, dacă văzu așa, îi zise:

— Eu una nu mai pot răbda asemenea înfruntare; te ierte Dumnezeu! Pune să-mi ducă în casă furca pe care o las aici.

Și zicând astfel, cum se întâmplase a fi o noapte așa de întunecoasă că om cu om nu se vedea, se duse către puț și, luând de jos un bolovan, strigă: „Iartă-mă, Doamne!” și-l

azvârli înăuntru. Piatra căzând în apă făcu un zgomot strașnic, pe care omul auzindu-l, crezu fără de alta că însăși nevastă-sa se azvârlise în puț; de aceea, punând mâna pe funie și pe ciutură, ieși cu zor din casă și alergă la puț să-i sară într-ajutor. Femeia, care se pitise în dosul ușii, când văzu că dă fuga în ogradă, se adăposti în casă și zăvorându-se înăuntru se duse la fereastră și zise:

— Vinul să-l botezi atuncea când îl bei, nu după ce l-ai dat pe gât.

Când o auzi bărbatul și pricepu că-i tras pe sfoară, se întoarse iute, dar neputând deschide ușa, strigă femeii să-i descuie. Ci ea, de data asta nemaivorbind în șoaptă, precum făcuse până atunci, se apucă să strige și-i zise:

— Bețiv nesuferit ce ești, mă jur pe ce am mai sfânt că-n noaptea asta n-ai să pui piciorul înăuntru; că sunt sătulă până-n gât de apucăturile-ți urâte și nu mai pot răbda. Las' că le-arăt eu celorlalți ce poamă-mi ești și la ce ceas din noapte mi te întorci acasă.

Tofano, învrăjbit și el, se apucă s-o înjure, strigând în gura mare; drept care megieșii, când auziră tărăboiul, se deșteptară și ieșiră cu mic cu mare la ferestre să întrebe ce se întâmplase. Femeia începu să plângă și zise:

— Ce să fie! E ticălosul ăsta care se întoarce noaptea beat, dacă n-adoarme pe la cârciumi, și-mi vine acu, la ceasul ăsta; iar eu, dac-am văzut că nu-mi ajută la nimic să pătimesc ce pătimesc de atâta amar de vreme, n-am mai putut răbda și am chibzuit să-l fac de râs, că doar-doar s-o îndrepta.

Însă Tofano, dobitocul, nu se lăsa nici el și povestea în felul lui cum se întâmplase pozna, zbierând în gura mare că-i vine el de hac femeii.

— Vedeți? zicea femeia. Vedeți ce poamă-mi este? Ce-ați zice dumneavoastră acum, dac-aș fi eu afară și el în locul meu în casă! Pe legea mea, îmi vine a crede că lui i-ați da dreptate. Dintr-asta vă puteți da seama că vinul i-a luat mințile. Auzi! Se apucă acu să-mi puie mie în cârcă ce-a

făcut el, nu eu. Și socotea c-o să mă sperie fiindcă a azvârlit ceva în puț; măcar de-ar fi sărit chiar el, să moară acolo înecat și să-și boteze singur vinul cel mult pe care l-a băut!

Vecinii, femei și bărbați, se apucară a-l dojeni pe Tofano, toți într-un glas, a da vina pe el și a-l sudui cu vorbe pentru că își ponegrea nevasta; și în scurtă vreme zvoana, umblând din gură în gură, ajunse până la urechea rubedeniilor femeii, care, venind cu toatele și auzind de la vecini cum se întâmplase treaba, îl prinseră pe Tofano și-i împușcară o bătaie de îl lăsară lat. Pe urmă, pătrunzând în casă, luară lucrurile femeii - și după ce-i făgăduiră bărbatului încă o snopeală - se întoarseră acasă cu ea cu tot. Bărbatul, văzând că tot el trage ponoasele întâmplării și că buclucul lui fusese gelozia, ca unul ce-și iubea nevastă ca pe ochii din cap, alese drept mijlocitori pe niște prieteni de-ai lui și umblă până ce izbuti să se împace cu femeia și s-o aducă iar acasă, făgăduindu-i să n-o mai bănuiască niciodată și lăsând-o slobodă să-și facă poftele în voie, numai să aibă grijă ca el să nu prindă de veste. Și iacă așa omul prost făcu și pace pe deasupra, după ce și cu paguba tot el se alesese. Trăiască pururi dragostea și moară câți îi sunt potrivnici!

POVESTEA A CINCEA

Un soț gelos, deghizându-se în preot, își spovedește nevasta; femeia îi mărturisește că îndrăgește un popă, care în fiecare noapte vine la ea acasă; în vreme ce bărbatul pândește pe ascuns la ușă, nevasta își aduce ibovnicul prin acoperiș și se desfată în voie.

După ce Lauretta sfârși cu povestitul și fiecare întări cu laude fapta *monnei* Ghita, zicând că așa îi trebuia bărbatului, iar femeia făcuse bine ce făcuse, regele, ca să nu mai piardă vremea, se întoarse către Fiammetta și-i porunci curtenitor să povestească mai departe. Drept care ea începu astfel:

— Vrednice doamne, povestea Laurettei mă îndeamnă să vă spun și eu o istorioară despre un bărbat bănuitor, căci după socotința mea bărbații de acest soi merită a fi încornorați, și mai cu seamă atunci când gelozia lor e fără de temei. Dacă făuritorii legii s-ar fi gândit mai mult la lucrurile acestea și le-ar fi cumpănit mai bine, n-ar fi trebuit să rânduiască femeilor altă osânda pentru o pricină ca asta decât osânda rânduită aceluia ce vătămă pe altul apărându-se; căci orișice bărbat gelos întinde zeci de curse nevestei lui și zi de zi nu face altceva decât să-i pregătească cu multă râvnă moartea. Sărmanele femei, după ce stau închise mai toată săptămâna în casă și robotesc la câte toate, poftesc și ele ca tot omul să aibă oleacă de răgaz în zilele de sărbătoare, să mai petreacă

niţeluş şi să răsufle în tihnă, precum răsuflă şi plugarii, şi meseriaşii din oraşe, şi cei care sunt pristavi la curţile domneşti; precum a răsuflat şi Atoatefăcătorul, care într-a şaptea zi s-a odihnit de toată truda şi precum cer şi legile, care întru slava Lui şi pentru binele obştesc au rânduit ca zilele de odihnă să se deosebească de cele lucrătoare. Dar la aşa ceva bărbaţii cei bănuitori nici gând să se învoiască, ba dumnealor chiar dimpotrivă: din zilele de sărbătoare - care sunt prilej de veselie pentru celelalte femei - fac zile de obidă şi chin pentru ale lor, ţinându-le încuiate în casă mai abitir ca în celelalte. Şi numai ele ştiu, săracele, ce trag şi câte pătimesc din pricina aceasta. Iată de ce mă întorc şi spun că o femeie care îi trage o păcăleală bună unui bărbat bănuitor nu se cuvine nicidecum să fie osândită, ci dimpotrivă s-ar cădea să fie lăudată pentru o faptă ca aceasta.

Trăia pe vremuri în Arminio un negustor bogat, cu bani de nu-i mai putea număra şi cu moşii întinse, care, însurat fiind c-o frumuseţe de femeie, cu timpul deveni din cale-afară de gelos; şi fiindcă-şi iubea mult nevasta şi-o socotea tare frumoasă, ştiind că ea, biata, se trudea în fel şi chip să-i placă, socotea că nu-i bărbat să n-o iubească tot ca el, să nu-i pară frumoasă, şi că la rândul ei şi dânsa se străduia să placă celorlalţi la fel ca lui; şi pe credinţa asta smintită şi neroadă se bizuia fără temei în gelozia lui şi aşa din scurt ţinea femeia şi atâta o mai păzea, că poate nici cei osândiţi la chinurile veşnice n-au parte în iad de temniceri mai straşnici decât era el. Femeia, las' că nu putea să meargă niciodată nici la petreceri, nici la nunţi, nici la biserică măcar, ori să mai iasă barem din când în când din casă, dar nici barem la geam nu cuteza să se arate sau să se uite afară, drept care viaţa îi era chin şi cu atât mai greu răbda pacostea asta, cu cât ştia că n-are pe cuget nicio pată.

Văzându-se dar pe nedrept păzită într-acest chip, se hotărî, să afle o cale (de-ar fi putut afla vreuna) prin care

cel puțin, spre mulțumirea ei, să facă astfel, încât bărbatul s-o bănuiască având temei. Și fiindcă n-avea cum să se arate la fereastră și prin urmare nu putea să se prefacă nicidecum că-i mulțumită de iubirea vreunui tânăr care, trecând pe strada ei, s-ar fi îndrăgostit de dânsa, știind că în casa de alături trăia un holtei chipeș, se chibzui să caute, de-ar fi aflat, vreo crăpătură în zidul dintre case și să se uite apoi de atâtea ori prin ea, până ce-ar fi aflat prilej să-i vorbească în voie; și se gândi să-i dăruiască iubirea ei, dacă holteiul s-ar fi învoit la asta, și chiar să se întâlnească cu el din când în când, de-ar fi putut ca într-acest chip să-și mai aline amarul, până ce omul ei s-ar fi tămăduit de boala geloziei. Și atunci, cercetând peretele ici-colo, când îi era plecat bărbatul, dădu într-un ungher mai dosnic de-o crăpătură în zid și uitându-se printr-însa, deși vedea cu greu de cealaltă parte, zări totuși o odăiță și-și zise în sinea ei: „Dacă odaia asta ar fi a lui Filippo (vecinul ei, adică), treaba ar fi ca și făcută”. Și punând pe o slujnică de-a ei, căreia îi părea rău de dânsa, să stea și să pândească la spărtură cu mare grijă, află că tânărul Filippo dormea în odaia aceea, singur. Și așa, cum de multe ori pândea la crăpătură și, când îl auzea umblând, zvârlea în odaia lui crenguțe ori pietricele atâta drese și făcu până ce el, curios, se apropie să vază ce-i, și dânsa îl chemă în șoaptă. Băiatul, cunoscându-i glasul, răspunse, iar femeia, folosindu-se de acest prilej, îi spuse în două vorbe tot ce-i ședea pe suflet. Tânărul, tare mulțumit, lărgi nițel spărtura de către odaia lui, dar în așa fel, încât nimeni să nu-și dea seama c-o mărise; și apoi de pe locul acela, adesea își vorbiră în taină, prinzându-se de mâini, dar mai departe nu putură s-ajungă căci bărbatul își străjuia nevasta cu multă strășnicie.

Acu, apropiindu-se sărbătorile Paștelui, femeia își rugă bărbatul s-o lase să se ducă în dimineața primei zile la biserică, zicând că vrea și ea să se mărturisească și să se cuminece ca toți drept-credincioșii. La care omul cel gelos

făcu:

— Și ce păcat ai pe suflet, de vrei să mi te spovedești?

Femeia îi răspunse:

— Ei, asta-i! Crezi că-s sfântă fiindcă mă ții închisă în casă? Doar fac și eu păcate, cum face orișicine; da' nu ți le spun ție, fiindcă tu nu ești popă.

Bărbatul, auzind așa, căzu la bănuială și, chibzuind să afle cam ce fel de păcate avea pe inimă femeia, găsi pe dată și mijlocul să-și stâmpere curiozitatea; de aceea îi răspunse c-o lasă să se spovedească, dar numai la bisericuța din parohia lor; și-i spuse să se ducă acolo în zorii dimineții, să se spovedească, fie la preotul bisericuții, fie la altul ales de preot și nu la orice popă, iar după aceea de îndată să se întoarcă acasă. Femeii i se păru că-i înțelege socotelile, dar, fără a mai vorbi de asta, răspunse că avea să facă întocmai după voia lui.

Venind Paștele, femeia se sculă în zori, se pregăti cu tot dichisul și se duse la bisericuța cu pricina. Bărbatul, pe de altă parte, sculându-se și el, se duse la aceeași biserică și ajunse înaintea ei; iar acolo, după ce puse la cale cu preotul ce avea de gând să facă, îmbrăcă degrabă o sutană de-a lui, c-o glugă strânsă pe obraji, așa cum poartă preoții, și-o trase peste nas și se așeză în încăperea din spatele altarului. Ajunsă la biserică, femeia îl căută pe preot. Acesta, auzind că vine anume pentru spovedanie, îi spuse că el nu putea s-o spovedească în ziua aceea, dar că avea să-i trimită pe un tovarăș de-al lui: și îi trimise tocmai pe bărbatul ei. Dânsul veni c-o mutră gravă, dar, deși nu se luminase de-a binelea afară și deși își trăsese gluga cât putuse peste ochi, nu izbuti să se ascundă atât de bine, încât femeia să nu-l cunoască de îndată. Iar când văzu că-i el, își zise în sinea ei: „Har Domnului că din bărbat bănuitor ce-a fost s-a prefăcut în popă; dar lasă c-am să-l fac eu să deie singur de belea, dacă o vrea cu dinadinsul”. Și prefăcându-se a nu-l cunoaște, se așeză la picioarele lui. Bărbatul își vârâse în gură niscaiva pietricele ca să-și

slușească vorba și ca nevastă-sa, vezi Doamne, să nu-l cunoască după glas; căci întru celelalte i se părea că-i străvestit[56] așa de bine, încât credea că nici în ruptul capului n-ar fi putut să-l recunoască.

Or, ajungând la spovedanie, femeia, printre alte lucruri, după ce-i spuse că-i nevastă, mărturisi că se află îndrăgostită de un popă, care în fiecare noapte venea și se culca cu ea. Când auzi una ca asta bărbatul ei, sărmanul, simți că parcă îl înjunghie un cuțit prin inimă; și, dacă nu l-ar fi ținut pe loc dorința de-a afla și alte amănunte, ar fi lăsat acolo baltă și spovedanie și tot și s-ar fi dus într-ale sale. Dar, fiindcă nu-i venea să plece, ținându-se dârz, o întrebă:

— Cum vine treaba asta? Bărbatul dumitale nu doarme lângă dumneata?

Femeia îi răspunse:

— Ba doarme, cum să nu.

— Atunci, făcu gelosul, cum poate popa cela să vie să se culce și el cu dumneata?

— Părinte, drept să-ți spun, eu nu știu ce învârtește popa, atâta știu că nu e ușă, oricât ar fi de zăvorâtă, să n-o descuie dumnealui cu o atingere de mână; și, după câte-mi spune, după ce ajunge în fața ușii de la odaia mea, mai înainte s-o deschidă rostește niște vorbe anume, cu care-l adoarme de îndată pe omul meu și atuncea el, când îl aude sforăind, deschide iute ușa, pătrunde înăuntru și apoi se culcă lângă mine; și până acum niciodată nu s-a întâmplat să deie greș.

Bărbatul îi răspunde atunci:

— Rău, doamnă, foarte rău; cuvine-se numaidecât să curmi povestea asta.

La care doamna zise:

— Părinte, mi-e cu neputință să fac ce-mi ceri că prea mi-e drag.

— Atunci, grăi bărbatul, nu pot să-ți dau iertare pentru

[56] Deghizat.

păcatul ăsta.

Femeia îi răspunse:

— Îmi pare tare rău, părinte, dar, vezi, eu n-am venit aicea cu gând să spun minciuni; dacă aș putea-o face, ți-aș spune-o fără înconjur.

— De, doamnă, zău așa, îmi pare rău de dumneata care-ți pierzi sufletul pe veci din pricina aceasta; dar ca să-ți vin într-ajutor am să mă străduiesc eu singur și-n numele domniei-tale am să înalț la ceruri niște anumite rugăciuni, care cred că au să-ți prindă bine; și-am să trimit din când în când la dumneata acasă pe un diac de-al meu căruia dumneata să-i spui dacă ți-s de folos sau nu; iar de ți-or prinde bine, vom mai rosti și altele.

Femeia îi răspunse.

— Ferit-a Dumnezeu, părinte! Să nu faci una ca asta; că dacă ar ști bărbatul meu, care-i al naibii de gelos, că îmi trimiți pe cineva acasă, o lume întreagă n-ar putea să-i scoată din cap gândul că omul vine pentru rele; și n-aș avea zi bună cu el un an întreg din pricina asta.

La care omul ei răspunse:

— Nu-ți fie frică, doamnă; voi face în atare chip, încât nici barem un cuvânt să nu-ți auzi de la bărbat.

— Dacă-i așa, grăi femeia, și vrei să-mi faci un bine, sunt foarte mulțumită.

Și isprăvind cu spoveditul, după ce luă canonul, se ridică în picioare și se duse să asculte slujba. Bărbatul cel bănuitor, pufnind de ciudă și mânie, își lepădă sutana popii și apoi se întoarse acasă, arzând de nerăbdare să afle un chip ca să le vină de hac la amândoi. Femeia se întoarse și ea și de pe fața lui văzu că izbutise să-i strice toată bucuria, tocmai de sărbători, deși bărbatul se căznea pe cât putea să ascundă ce-și închipuia că aflase. Și cum se hotărâse ca în noaptea următoare să stea și să pândească la poarta casei ca să-l vază pe preot dacă vine, grăi către femeie:

— Deseară trebuie să mă duc la cineva la cină și n-am să

dorm acasă; de aceea închide bine poarta, ușa de către scară și cea de la odaie, și apoi, când ți-o fi somn, poți să te culci dacă poftești.

Femeia îi răspunse:

— Bine, bărbate, așa am să fac.

Și cât ce avu prilejul se duse drept la crăpătură și făcu semnul obișnuit; Filippo se grăbi să vie și atunci femeia îi povesti tot ce făcuse dimineața și câte îi spusese bărbatul după prânz, iar la sfârșit îi zise:

— Sunt sigură că n-o să iasă din casă; dimpotrivă, are să șază să pândească la poartă, așa că tu la noapte încearcă și pătrunde înăuntru pe acoperiș, ca să putem sta împreună.

Tânărul, foarte mulțumit, răspunse:

— Las' pe mine, doamnă.

Când se înnoptă, bărbatul își luă cu sine armele și se ascunse pe furiș jos într-o odăiță. Iar dumneaei, nevastă-sa, după ce închise ușile și mai cu seamă ușa ce dădea spre scară, astfel încât bărbatul să nu poată urca la dânsa, când socoti că-i vremea, îl slobozi înăuntru pe tânăr, care coborâse cu grijă de pe acoperiș, și apoi, culcându-se împreună petrecură de minune unul cu celălalt. Pe urmă, când se lumină, băiatul se întoarse acasă.

Bărbatul cel bănuitor, flămând și cătrănit, cu dinții clănțănind de frig, rămase lângă ușă cu armele asupra lui aproape toată noaptea, tot așteptând să-l prindă pe popă; iar spre zi, nemaiputând veghea, se culcă acolo unde era. Apoi, cam către nouă ceasuri, trezindu-se din somn, cum poarta era descuiată, se prefăcu că vine de abia atunci acasă, urcă la dânsul în odaie și acolo prânzi. Pe urmă, nu după mult timp, trimise nevesti-si un băiețandru, diacul preotului chipurile, s-o întrebe dacă omul de care știa dânsa venise ori nu în noaptea aceea. Femeia, care pricepu pe dată șmecheria, răspunse că în noaptea aceea bărbatul nu venise și că, de-ar fi urmat așa, s-ar fi putut să-l uite, deși ea n-ar fi vrut să-l dea cu dinadins uitării.

Acu, ce să vă spun mai mult? Bărbatul șezu multe nopți

de veghe ca să-l prindă pe preot la intrare, în vreme ce nevastă-sa își petrecea cu ibovnicul. Dar până la urmă, nemaiputând răbda, își luă la rost nevasta și-o întrebă încruntat ce anume îi spusese preotului la spovedanie. Femeia îi răspunse că nu voia să-i spună, că nu era lucru cinstit și nici nu se cădea să facă una ca asta. La care omul zise:

— Nemernice, în ciuda ta, eu știu tot ce i-ai spus; și dacă nu-mi spui cine-i popa de care ești îndrăgostită și care în fiecare noapte se culcă aici cu tine prin farmece, te strâng de gât.

Femeia îi răspunse că nu-i îndrăgostită de nici un preot.

— Cum? întrebă bărbatul. N-ai spus chiar tu așa la spovedanie, afurisito?

Femeia zise atunci:

— Măi, da grozav ești dumneata! Nici de-ai fi fost de față n-ai fi știut mai bine. Ei, iaca da; așa i-am spus.

— Atunci, grăi bărbatul, spune-mi și mie cine-i popa, acuși pe dată, ai înțeles?

Femeia prinse a zâmbi și zise:

— Tare îmi place când văd cum un bărbat deștept se lasă dus de nas de-o biată femeiușcă, cum duci de coarne un berbec; deși, la drept vorbind, tu nu ești înțelept și nici n-ai fost vreodată din ceasu-n care te-ai lăsat - fără să știi nici tu de ce - cuprins de boala geloziei; și cu cât ești mai dobitoc și nătărău, cu atât scad și meritele mele în toată treaba asta. Crezi cumva, bărbate, că-s oarbă cum ești dumneata care ai orbit de ochii minții? De bună seamă nu; de aceea am cunoscut pe cel ce m-a spovedit și știu c-ai fost chiar tu; dar mi-am vârât în cap să-ți dau anume ce căutai și, precum vezi, ți-am dat. Atâta doar că tu, dac-ai fi fost om, înțelept precum te ții, n-ai căuta să afli într-acest chip tainele nevesti-ti, ci fără să mai cazi la bănuieli deșarte, ți-ai fi putut da seama că ceea ce-ți mărturisea era curatul adevăr și că ea nu avea pe suflet nici urmă de păcat. Ți-am spus că îndrăgesc un preot; și oare nu te

preschimbaseși în preot tocmai tu, pe care eu te îndrăgesc prostește, fără de temei? Ți-am spus că-n casa mea nu-i ușă s-o poți păstra încuiată, când dânsul vrea să vină și spune tu, ce ușă ți-a fost vreodată încuiată, când ai poftit să vii unde mă aflam eu? Pe urmă ți-am mai spus că preotul acela se culcă noapte de noapte cu mine; și spune tu, a fost vreo noapte să nu se întâmple așa? De câte ori trimis-ai diacul să mă caute, știai că-n nopțile acelea nu ne culcasem împreună și ca atare îți răspundeam că nu venise preotul. Ce alt năuc și zăpăcit în locul tău, care te-ai lăsat orbit de gelozie, n-ar fi înțeles acestea? Dar tu-mi ședeai nopțile în casă și-ți închipuiai că eu te cred când îmi spuneai c-ai să cinezi și-ai să te culci aiurea. Vino-ți în fire omule, fii iar bărbat precum ai fost și nu te mai lăsa prostit de cine te cunoaște cum te cunosc eu. Astâmpără-te o dată și nu mă mai păzi așa; că-ți jur pe Dumnezeul meu, de-ar fi să-mi vie cheful să-ți pun vreodată coarne, și de-ai avea o sută de ochi, nu doi cum ai, m-aș face luntre și punte și tot te-aș înșela, fără să prinzi de veste.

Bărbatul cel bănuitor și urâcios, care credea că aflase cu destoinicie taina nevestei sale, când auzi așa, pricepu că fusese tras pe sfoară; de aceea nu mai zise nici pâs și-și socoti nevasta femeie cumsecade și pe deasupra și înțeleaptă; drept care acum, când i-ar fi fost mai de trebuință gelozia, se lepădă de ea, după cum prima oară, când îi fusese de prisos, și-o cuibărise în suflet. Din care pricină femeia, înțeleaptă cum era și având - aș zice - aproape încuviințarea de la soț să-și facă mendrele în voie, fără a-și mai strecura ibovnicul pe acoperiș, ca mâțele, ci aducându-l pe ușă, ca tot omul, își petrecu pe urmă cu dânsul multe ceasuri plăcute, având de grijă să-și țină dragostea ascunsă.

POVESTEA A ȘASEA

Madonna Isabella, în timp ce stă cu Leonetto, primește vizita lui *messer* Lambertuccio, care e îndrăgostit de dânsa; venind bărbatul ei acasă, doamna îl trimite afară pe *messer* Lambertuccio cu un cuțit în mână și până la urmă bărbatul ei îl însoțește pe Leonetto până acasă.

Povestea Fiammettei plăcu din cale-afară tuturor și toți cei se aflau de față găsiră că femeia făcuse foarte bine și că purtarea ei fusese pe măsura faptelor săvârșite de dobitocul de bărbat. Apoi, când se sfârși povestea, regele îi porunci Pampineei să spună mai departe, și dânsa începu astfel:

— Sunt mulți acei care susțin, vorbind fără a se gândi, că dragostea răpește mințile oamenilor și că cel ce iubește își pierde adesea capul. Credința asta mie una îmi pare prostească. De altfel, cele povestite au dovedit cu prisosință că nu-i așa și același lucru am să vi-l povestesc și eu.

În orașul nostru, oraș îmbelșugat în bunuri de tot soiul, trăia odinioară o femeie tânără, frumoasă foarte și de neam, soția unui cavaler viteaz și cumsecade. Or, cum se întâmplă adeseori ca omului să-i vină lehamite dacă mănâncă mereu aceeași hrană și să poftească uneori să mai mănânce și altceva, tot astfel și femeia noastră nefiind pesemne mulțumită chiar întru totul de bărbat, se

îndrăgosti, de un tânăr pe nume Leonetto, băiat foarte plăcut și cu purtări alese, deși de neam destul de prost, care la rândul lui se îndrăgosti și el de dânsa. Și, fiindcă rareori se întâmplă, după cum știți, ca dragostea să nu-și atingă țelul când vor ambele părți, nu trecu multă vreme și tinerii ajunseră să dea desăvârșire iubirii ce-i lega. Or, fiindcă doamna noastră - precum spuneam și adineauri - era plăcută și frumoasă, se întâmplă ca un cavaler, pe nume *messer* Lambertuccio, să se îndrăgostească pătimaș de dânsa; dar ea, fiindcă bărbatul i se părea nesuferit și plicticos din cale-afară, nu izbutea nicicum să-l placă. Cavalerul, care o pisa întruna cu răvășele și solii, văzând că totul e zadarnic, cum era om cu stare și trecere în oraș, o amenință c-o rușinează și-o face de ocară lumii, dacă nu vrea să fie a lui. Din care pricină femeia, știindu-l de ce-i în stare și temându-se de el, se înduplecă să-i facă pe voie.

Ducându-se dar doamna, pe nume *madonna* Isabella, după obiceiul nostru, vara, la o moșie a ei, un loc tare frumos pe care îl avea la țară, odată într-o dimineață, când soțul ei plecase călare într-un loc anume unde avea să steie vreo două sau trei zile, trimise după Leonette să vie și să stea cu dânsa, iar el, foarte bucuros, veni numaidecât. *Messer* Lambertuccio, prinzând de veste că bărbatul iubitei lui lipsea de acasă, urcându-se pe cal, porni de unul singur către ea și, ajunse acolo, bătu în poartă. Slujnica doamnei îl văzu și dete fuga la stăpână, care ședea în odaie dimpreună cu Leonetto, și, după ce-o chemă, îi zise:

— Doamnă, *messer* Lambertuccio e jos la poartă și e singur.

Când auzi una ca asta, femeia se mâhni grozav, dar, fiindcă se temea de Lambertuccio ca de dracul, îl rugă pe Leonetto să fie așa de bun și să se ascundă nițeluș după perdeaua patului, până ce cavalerul ar fi plecat de acolo. Leonetto, care murea și el de frică, se ascunse imediat și atuncea doamna îi porunci slujnicei să meargă să-i deschidă poarta lui *messer* Lambertuccio. Acesta,

pătrunzând în curte, descălecă de pe armăsar și după ce-l legă, o luă în sus pe trepte. Doamna, făcând pe bucuroasa, ieși în capu scărilor, căznindu-se să-l agrăiască cu cât mai multă veselie și-l întrebă apoi cu ce prilej se abătuse prin părțile acelea. Cavalerul, după ce-o sărută și-o îmbrățișă, îi zise:

— Iubita mea, am auzit că ți-e plecat bărbatul și ca atare am venit să stau nițel cu dumneata.

Și după aceste vorbe, intrând împreună în odaie și zăvorându-se înăuntru, se apucă s-o drăgostească. În timp ce sta cu dânsa, se întâmplă ca soțul doamnei, potrivnic așteptărilor, să se întoarcă acasă; slujnica, deodată ce-l văzu că se apropie de palat, se repezi către odaia stăpânei și-i strigă:

— Doamnă, vine stăpânul; trebuie să fi pătruns în curte.

Femeia, când o auzi și p-asta, văzându-se așa deodată cu doi bărbați în casă și știind că nu-l putea ascunde pe cavaler ca pe celălalt, din pricina armăsarului care se afla în curte, se socoti pierdută. Totuși, sări din pat la repezeală, luă iute o hotărâre și-i zise cavalerului:

— *Messer*, de ți-s dragă măcar cât de puțin și vrei să mă scapi de la moarte, fă cum ți-oi spune eu. Scoate-ți iute pumnalul, ține-l în mână și coboară pe scări mânios și încruntat, strigând: „Mă jur pe Dumnezeul meu că tot îl prind o dată”. Iar dacă soțul meu ar vrea să te oprească sau să te întrebe ceva, nu spune decât ce ți-am spus. Apoi încalecă degrabă și nu mai zăbovi cu el pentru nimica în lume.

Messer Lambertuccio zise că avea să facă întocmai și scoțându-și pumnalul, roșu și înfierbântat la față, parte din pricina oboselii pe care o îndurase, parte de ciudă că bărbatul se întorsese acasă, făcu cum îi spusese doamna.

Bărbatul femeii - care între timp descălecase și se uita cu mirare la calul priponit în curte - tocmai când vru să urce, îl zări pe *messer* Lambertuccio scoborând scările și, uimit de cele ce spunea și de înfățișarea lui, îi zise:

— Ce-i asta, *messere*?

Dar cavalerul încalecă cât ai clipi din ochi și nu răspunse altceva decât:

— Mă jur pe Dumnezeul meu că tot îl prind o dată!

Bărbatul se urcă sus și își află nevasta în capul scărilor speriată și tremurând ca varga; drept care o întrebă:

— Ce s-a întâmplat, femeie? Pe cine fugărește *messer* Lambertuccio așa mânios la față?

Doamna, trăgându-se spre odaie, ca s-o audă Leonetto, răspunse:

— Vai, bărbate, de când mă știu n-am tras o spaimă așa cumplită ca asta. Un tânăr pe care nu-l cunosc s-a repezit în casă urmărit de *messer* Lambertuccio cu un cuțit în mână și aflând din întâmplare odaia, asta descuiată, dădu să intre înăuntru și tremurând ca varga îmi zise: „Doamnă, ajută-mă pentru Dumnezeu, că dacă nu, îți mor în brațe!” Eu m-am sculat iute în picioare și tocmai când vroiam să întreb ce s-a întâmplat și cine este, l-am auzit urcând pe *messer* Lambertuccio, care urla „Unde ești, Iudă?” Dacă am auzit așa, m-am așezat în fața ușii și când a vrut să intre m-am pus de-a curmezișul ei, iar dânsul, înțelegând că nu-mi convine nicidecum să intre în odaia mea, a dat dovadă de bun simț și după ce-a mai spus și alte vorbe fără șir, a luat-o în jos pe scări așa cum l-ai văzut.

Bărbatul zise atunci:

— Bine-ai făcut, femeie: că dacă-l omora aicea ne-am fi făcut noi de ocară. Cât despre *messer* Lambertuccio, e un mojic și jumătate dacă a îndrăznit să urmărească un om care încerca să se ascundă în casa noastră.

Pe urmă întrebă unde era băiatul. Femeia îi răspunse:

— *Messer*, nu știu unde-i; s-o fi ascuns pesemne.

Atunci bărbatul întrebă:

— Unde ești, tinere? Arată-te fără frică!

Leonetto, care auzise totul, ieși de unde sta ascuns, galben și tremurând de teamă, ca unul care într-adevăr trăsese o spaimă strașnică. Bărbatul îl întrebă:

— Ce-ai de împărțit cu cavalerul?

— *Messere*, zise tânărul, nimica, chiar nimica; de aceea sunt încredințat că nu-i în toate mințile ori că m-a luat drept altul; de îndată ce-a dat cu ochii de mine nu departe de casa dumneavoastră, a înșfăcat pumnalul și-a început să strige: „S-a isprăvit cu tine”. Eu n-am mai stat să întreb de ce, am pornit-o ca din pușcă și am ajuns aicea, unde, mulțumită lui Dumnezeu și doamnei ăsteia de treabă, m-am mântuit de el.

Bărbatul zise atunci:

— Lasă, băiete, nu te teme; am să te duc acasă teafăr și pe urmă ai să afli ce are dumnealui cu tine.

Și, după ce cinară, îi dădu să încalece un cal și-l însoți la Florența, ducându-l până acasă. Iar Leonetto, după sfatul pe care i-l dăduse doamna, încă într-aceeași seară vorbi cu *messer* Lambertuccio și se învoi cu el astfel, încât, deși pe urmă umblară fel de fel de zvonuri despre povestea asta, bărbatul doamnei nu află nicicând de păcăleala pe care i-o trăsese nevastă-sa în ziua aceea.

POVESTEA A ȘAPTEA

Lodovico destăinuiește *madonnei* Beatrice iubirea ce i-o poartă; femeia, după ce-și trimite bărbatul să meargă în locul ei în grădină, se culcă cu Lodovico, care se duce apoi și-l bate măr pe bărbățel.

Toți cei de față găsiră strașnică ideea *madonnei* Isabella, cea din povestea Pampineei. Ci Filomena, căreia regele îi poruncise să urmeze, grăi:

— Iubitoare doamne, dacă nu mă înșel, cred că povestea mea va fi la fel de izbutită. De aceea v-o spun iute.

Trebuie să știți că la Perugia trăia odinioară un nobil florentin, care, sărăcind, se făcu negustor; și treburile îi merseră așa de bine, că în curând se îmbogăți grozav. Nobilul acesta avea de la nevasta lui un singur fiu, pe care îl botezase Lodovico.

Or, cum băiatul aducea a nobil, nu a negustor, bătrânul nu-i îngădui să învețe ale negustoriei ci îl trimise cu alți nobili la curtea regelui din Franța, unde băiatul învață cum să se poarte în lume și alte multe lucruri bune. Acu, pe când se afla acolo, se întâmplă odată ca niște cavaleri, care se întorceau de la Sfântul Mormânt, să deie - într-o bună zi peste un grup de tineri printre care se afla și Lodovico și, auzindu-i că vorbesc despre femeile din Franța, din Anglia ori din alte țări și despre frumusețea lor, să se amestece în vorbă și unul dintre ei să spună că dintre toate doamnele pe care le văzuse cutreierând pământul nici una n-o

întrecea în frumusețe pe nevasta lui Egano dei Galluzzi din Bologna, pe care o chema *madonna* Beatrice; iar tovarășii lui, întrucât o văzuseră și ei pe doamnă la Bologna, îi întăriră vorba. Lodovico, auzind acestea, cum până atuncea niciodată nu fusese îndrăgostit, simți că se aprinde în el atât de vajnic dorul de-a o vedea pe doamnă, încât nu izbutea să-și ieie gândul de la dânsa; și, hotărât fiind să meargă la Bologna s-o vază și să stea mai mult dacar fi fost să-i placă, dădu a înțelege părintelui său că poftește să meargă în pelerinaj la locurile sfinte și dobândi cu mare greu încuviințarea lui.

Schimbându-și numele așadar, din Lodovico în Anachino, ajunse la Bologna și, după voia sorții, încă de-a doua zi se nimeri s-o vază la o petrecere pe doamna și îi păru mult mai frumoasă decât și-o închipuia el; drept care, îndrăgostindu-se cu patimă de dânsa, se hotărî cu dinadins să nu mai plece din Bologna până ce n-o izbuti să-i dobândească dragostea. Și cum ședea în cumpănă, neștiind ce cale să urmeze spre a-și atinge țelul, se chibzui până la urmă că, de-ar fi izbutit să intre în slujba soțului femeii, care ținea pe lângă sine slujitorime multă, c-oleacă de noroc ar fi putut să facă astfel, încât să-și împlinească vrerea. Ca atare, vânzându-și caii și rostuindu-și slujitorii, după ce le împărți porunci să se prefacă a nu-l cunoaște, intrând în vorbă cu hangiul la al cărui han trăsese, îi spuse c-ar dori să intre în slujba unui nobil de treabă, de-ar găsi vreunul. Hangiul îi răspunse:

— Tu ești chiar omul care-i trebuie unui anume Egano, un nobil din orașul ăsta, care are o mulțime de slujitori și-i vrea pe toți chipeși și arătoși ca tine; am să-i vorbesc despre treaba asta.

Hangiul se ținu de vorbă, îl căută pe nobil și până a nu se despărți de el făcu astfel, încât băiatul fu luat în slujba lui spre marea-i mulțumire.

Șezând dar Anichino cu Egano - și având prilej s-o vază adeseori pe doamna - prinse a-l sluji pe nobil cu atâta

îndemânare și așa de bine, încât dânsul, cu vremea, îl îndrăgi nespus, până într-atâta încât nu mai făcea nimica fără sfatul lui; și nu numai pe sine i se lăsa în grijă, ci toate ale sale i le dădea pe mână. Or, într-o bună zi, plecând nobilul nostru ca să vâneze păsări și Anichino rămânând acasă, doamna Beatrice, care încă nu-și dăduse seama de dragostea băiatului - deși, văzându-i nu o dată deprinderile alese, îl lăudase în sinea ei și îi plăcu foarte - se apucă să joace șah cu dânsul. Anichino, care dorea să-i placă, făcea ce făcea și se lăsa mereu bătut, de care lucru dânsa se bucura ca un copil. Iar când femeile *madonnei*, văzând că joacă șah, plecară și-i lăsară singuri, tânărul scoase un oftat din baierele inimii, drept care doamna îl privi și-i zise:

— Ce-i cu tine? Îți pare așa de rău, fiindcă te bat la șah?

— Doamnă, răspunse Anichino, o pricină cu mult mai grea mi-a smuls din piept suspinul.

Femeia zise atunci:

— Te rog pe dragostea ce-mi porți, spune-mi și mie ce te apasă?

Când Anichino auzi că cea pe care o îndrăgea cu patimă nespusă îl roagă pe dragostea ce-i poartă să vorbească, mai suspină o dată și mai adânc ca înainte; doamna iar începu a-l ruga să-i spună de ce anume suspină. Anichino îi zise:

— Doamnă, tare mă tem c-ai să te superi dacă-ți spun; și mi-e frică să nu spui și altora ce mă apasă.

La care dânsa zise:

— N-am să mă supăr, fii pe pace, și orișice mi-ai spune, n-oi mărturisi nimănui nimic, decât cu învoirea ta.

Atuncea Anichino zise:

— Dacă îmi făgăduiești, îți spun.

Și lăcrămând aproape, îi spuse cine era el, ce auzise despre dânsa, unde și cum se îndrăgostise de ea și din ce pricină intrase slugă la bărbatul ei; apoi, cu multă umilință, o rugă, dacă-i ședea în putere, să aibă milă și îndurare de el și să-i aline focul și dorul lui cel pătimaș, iar dacă nu

vroia, să-l lase barem s-o iubească și mai departe într-acest chip, în starea în care se afla.

O, gingășie unică a firii boloneze! Ce vrednică de laude te-ai dovedit întotdeauna în astfel de împrejurări! Tu n-ai iubit nicicând nici lacrimi, nici suspine, ci pururi te-ai înduplecat la rugi și-ai ascultat supusă dorințele iubirii. De aceea, de-aș găsi cuvinte vrednice de laudă ca să te urc în slăvi, glasul meu niciodată n-ar amuți slăvindu-te.

Doamna privea la Anichino în timp ce el vorbea și, dându-i pe deplin crezare, simțea cum îi pătrunde în suflet iubirea lui cu atâta forță prin rugile ce-i înălța, și ea începu să ofteze și după câtva timp grăi:

— Iubite Anichino, alungă de la tine jalea: nici daruri, nici făgăduinți, nici lacrimile multe pe care le-au vărsat atâția nobili, cavaleri și alți nenumărați bărbați (căci sunt și-am fost de mulți iubită) n-au izbutit vreodată să mă înduplece s-ajung a îndrăgi pe vreunul; dar tu, într-acest scurt răstimp cât au durat vorbele tale, ai izbutit să faci așa fel, încât acum mă simt mai mult a ta decât a mea. Fiindcă ai știut să-mi dobândești iubirea mai bine ca oricare altul, ți-o dăruiesc întreagă și-ți jur c-ai să te bucuri de ea chiar înainte de revărsatul zorilor. Și, ca să fie precum zic, încearcă de pătrunde la mine în odaie cam către miezul nopții; eu am să las ușa deschisă; tu știi de care parte a patului mă culc, așa încât să vii la mine, să mă trezești de cumva dorm, și eu am să-ți astâmpăr dorul care de atâta vreme îți mistuie simțirea. Iar ca să fii încredințat că nu te duc cu vorba, îți dau zălog o sărutare.

Încolăcindu-și brațele pe după gâtul lui, îl sărută cu dragoste și tânărul pe dânsa. Pe urmă, despărțindu-se de doamnă, Anichino se duse și-și văzu de treburi, așteptând cu nesfârșită bucurie să vie o dată noaptea.

Egano, după ce se întoarse de la vânătoare, cină și fiind trudit se duse să se culce; doamna porni pe urma lui și, după cum făgădui, lăsă ușa deschisă. La ceasul hotărât, Anichino veni și, intrând tiptil în cameră după ce închise

ușa, se duse către pat, de partea unde dormea doamna și, punându-i mâna pe piept, văzu că nu dormea. Dânsa, când îl simți alături, luă mâna lui într-ale ei și strângându-l tare se apucă să se învârtească în pat, până ce-l deșteptă pe Egano care dormea și-i zise:

— Aseară nu ți-am spus nimic căci te vedeam trudit; acuma însă te-aș ruga să-mi spui pe care dintre slujitorii tăi îl socotești mai vrednic, mai credincios și mai aproape cu inima de tine?

Bărbatul îi răspunse:

— De ce mă-ntrebi, femeie? Doar bine știi care-i acela. Nu am și n-am avut nicicând un slujitor în care să am mai multă încredere și pe care să-l iubesc mai mult decât pe Anichino. Dar ce-ți veni? De ce mă întrebi?

Anichino, văzând că Egano e treaz și că e vorba despre el, căutase în mai multe rânduri să-și tragă mâna și să plece, gândind că doamna îi întinsese o cursă; ci ea îl ținuse așa de strâns și încă îl mai ținea, încât nu se putea mișca. Femeia răspunse bărbatului:

— Uite ce am să-ți spun: credeam și eu că Anichino ți-e sluga cea mai credincioasă; dar el mi-a dezmințit credința, căci astăzi, după ce-ai plecat, el, care rămăsese acasă, s-a folosit de prilej și nu s-a rușinat a-mi cere să mă înduplec poftei lui; iar eu, ca să te încredințez, fără a mai fi nevoie de prea multe dovezi și ca să-ți dau prilejul să te convingi cu ochii tăi, i-am spus că mă învoiesc și că la miezul nopții am să mă duc în grădină și am să-l aștept la poalele pinului. Eu, de la sine înțeles, nici gând n-am să mă duc; dar tu, dacă dorești să pui la încercare credința slugii tale și dac-ai să te îmbraci c-o rochie de a mea și ai să-ți pui pe cap un văl, poți să te duci și să-l aștepți: sunt sigură c-are să vină.

Egano, auzind așa, grăi:

— De bună seamă c-am să merg.

Și sculându-se din pat, se îmbrăcă de bine de rău, pe întuneric, c-o rochie de-a femeii, își puse un văl pe cap și

apoi se duse în grădină unde se puse să-l aștepte pe Anichino lângă pin.

Femeia, cât ce-l auzi că iese din odaie, se ridică degrabă și închise ușa după dânsul. Anichino, care trăsese o spaimă soră cu moartea, bietul, și care încercase din răsputeri să scape din mâinile femeii și-o blestemase în gând de mii de ori pe ea, iubirea ei și încrederea ce-o avusese într-însa, văzând ce face până la urmă, fu omul cel mai fericit din câți trăiesc sub soare; și, după ce femeia se întoarse în pat, se dezbracă și el și cuprinzând-o în brațe se desfătară împreună o bucățică bună. Iar când femeia socoti că-i vremea să se despartă, îl puse să se scoale din pat și să se îmbrace, zicându-i:

— Sufletelul meu, ia o măciucă noduroasă și du-te în grădină; pe urmă fă-te c-ai dorit să-mi pui credința la încercare și, prefăcându-te a crede că Egano sunt eu, arde-i o mamă de bătaie și ocărăște-l strașnic, că ai să vezi ce bine-om râde și ne-om petrece după aceea pe socoteala lui.

Anichino se sculă și se duse în grădină cu un băț de salcie în mână. Egano, cât ce-l văzu, se ridică în picioare, de parcă s-ar fi bucurat că-l vede, și-i ieși înainte. Dar Anichino îi zise:

— Care va să zică ai venit, femeie spurcată ce ești! Credeai că vreau cu adevărat să-mi fac stăpânul de ocară! Fire-ai a dracului să fii!

Și ridicând nuiaua se apucă să-l bată. Egano, auzind ce zice și dând cu ochii de nuia, fără a mai scoate o vorbă o luă la sănătoasa, cu Anichino după el, care strigă:

— Fugi, ticăloaso, fugi, trăsni-te-ar Dumnezeu, că am să-i spun eu mâine lui Egano ce poamă-mi ești.

Egano, după ce mâncă bătaia, se întoarse cât putu mai repede în odaie și acolo, întrebându-l doamna dacă venise Anichino, răspunse:

— Măcar de n-ar mai fi venit! Fiindcă, închipuindu-și că ești tu, mi-a ars o mamă de bătaie de nu-mi mai simt ciolanele și m-a mai și înjurat cum nu cred c-a mai fost

vreodată înjurată o femeie. Vezi bine, mă miram eu să-ți spună tocmai el așa ceva cu gând să-mi facă mie o rușine. A vrut doar să te-ncerce, fiindcă vedea că te arăți așa sprințară și voioasă.

Atunci femeia zise:

— Slavă Domnului că pe mine m-a încercat cu vorba și pe tine cu fapta; deși, la drept vorbind, s-ar spune că eu una îndur mai lesne vorba decât înduri tu fapta. Dar, fiindcă-ți poartă atâta credință, s-ar cădea să-l îndrăgești și tu și să-l cinstești cum se cuvine.

Egano îi răspunse:

— De bună seamă. Bine zici.

Și luând de bună vorba doamnei, din ziua aceea fu încredințat că n-a mai fost pe lume nobil cu o nevastă mai cinstită și un servitor mai credincios. Din care pricină pe urmă, deși de multe ori făcură haz toți trei de întâmplarea aceasta, femeia și cu Anichino avură mult mai lesne decât ar fi avut altfel prilej să se întâlnească spre a-și petrece în voie, atâta vreme cât băiatul pofti să șază la Bologna în slujba lui Egano.

POVESTEA A OPTA

Un bărbat își bănuiește nevasta; dânsa își leagă peste noapte o sforicică de un deget, ca-n felul acesta să simtă când vine ibovnicul. Bărbatul își dă seama și, în timp ce el se ia pe urmele iubitului, femeia așază în pat, în locul ei, pe alta, pe care el apoi o bate măr și-o tunde; la urmă pleacă după frații nevestei, care însă, aflând că dumnealui minții se, îl fac cu ou și oțet.

Felul în care *madonna* Beatrice își bătuse joc de bărbatul ei li se păru tuturor din cale-afară de răutăcios și fiecare adeveri că Anichino, bietul, trăsese o spaimă de moarte când doamna, în timp ce-l ținea zdravăn, mărturisea bărbatului că tânărul o îmbiase să facă dragoste cu dânsul. Ci regele, văzând că Filomena isprăvise, se întoarse spre Neifile, zicând:

— Grăiește, doamnă.

Neifile zâmbi oleacă din colțul buzelor și apoi prinse a grăi astfel:

— Frumoase doamne, n-are să-mi fie prea ușor să încerc a fi pe placul vostru cu o poveste ca acelea pe care vi le-au spus suratele înaintea mea; dar cu ajutorul Domnului nădăjduiesc s-o scot și eu cu bine pân' la capăt. Se cade dar să știți că în orașul nostru trăia odinioară un negustor foarte bogat, pe care îl chema Arriguccio Berlingheri și care din prostie, după cum fac și astăzi mai în fiece zi negustorii, se chibzui să-și ieie o nevastă de neam, ca să-și

ridice și el rangul; și ca atare se însură c-o nobilă, o tânără, Sismonda după nume, cu care nu se potrivea de loc. Or ea, fiindcă bărbatul umbla cam mult printre străini, cum umblă negustorii, și nu prea sta cu dânsa, se îndrăgosti de un tânăr pe care îl chema Ruberto și care înainte vreme îi cam făcuse curte. Și cum îl întâlnea adesea, fără a-și păzi pesemne cu îndestulă grijă taina, căci întâlnirile acestea îi dădeau nespusă mulțumire, se întâmplă ca Arriguccio - fie auzind ceva, fie din altă pricină - să înceapă a fi gelos cum n-a mai fost pe lume altul; și ca atare, lăsând baltă umblatul prin străini și toate treburile lui, se apucă să-și păzească nevasta cu strășnicie și nu s-ar fi culcat o dată până ce n-o auzea că se vârâse în pat, din care pricină femeia răbda amarnic chin, căci nu putea nicicum să-l întâlnească pe Ruberto.

Acu, fiindcă se frământase de multe ori în sinea ei ca să găsească un chip spre a-l întâlni pe tânăr, până la urmă se gândi să facă după cum urmează: pentru că odaia ei dădea cu geamul către stradă și cum își dăduse seama că Arriguccio se trudea cam mult până s-adoarmă, dar o dată adormit, pe urmă dormea tun, se chibzui să-l pună pe tânăr către miezul nopții s-aștepte în fața porții, ea să se ducă să-i deschidă și apoi să stea cu el cât timp dormea bărbatu-său. Și, ca să facă astfel încât să-l simtă numai ea când ar fi fost să vină, se gândi să lase pe fereastra odăii o sforicică, care c-un capăt să atingă pământul în fața casei, iar cu celălalt să treacă pe sub fereastră pân' la ea, astfel încât să poată, când se culca, să-și lege sfoara de degetul cel mare de la picior. Pe urmă, înștiințându-l și pe Ruberto despre asta, îi porunci să tragă de sfoară când venea la dânsa și ea, dacă bărbatul s-ar fi întâmplat să doarmă, ar fi lăsat sfoara și s-ar fi dus să-i deschidă; iar dacă nu dormea, ar fi ținut-o strâns și ar fi tras-o către sine, ca el să înțeleagă și să n-o aștepte degeaba. Ruberto fu încântat de născocirea aceasta și folosindu-se de ea, avu prilejul să se întâlnească din când în când cu doamna.

În cele de pe urmă însă, urmând ei să se vadă cu atare șiretlic, se întâmplă ca într-o noapte, pe când femeia dormea dusă, bărbatul să întindă piciorul către dânsa și să găsească sfoara; drept care, întinzând o mână și aflând-o înnodată de degetul femeii, își zise în sinea lui: „Aicea nu miroase a bine”. Iar când văzu că sfoara mai ieșea și pe fereastră, fu încredințat că-i vorba de șiretlic și înșelăciune. De aceea, după ce-o tăie cu grijă de unde era legată și și-o legă lui de deget, se puse să aștepte să vază ce se întâmplă. Nu după multă vreme, venind Ruberto la întâlnire și ca de obicei trăgând de sforicică, bărbatul se trezi: dar, fiindcă nu se pricepuse să-și lege bine sfoara, Ruberto, care trase zdravăn, se pomeni cu ea în mână și socotind că-i semnul doamnei se puse s-o aștepte. Arriguccio se sculă degrabă și luându-și armele din cui se repezi la ușă să vadă cine e acolo ca să-l cotonogească bine. Deși un simplu negustor, Arriguccio acesta era un om puternic și viteaz; și ajungând la ușă, cum n-o deschise ușurel, precum făcea nevastă-sa, Ruberto, care-l auzise, căzu la bănuieli și pricepând că nu femeia îi deschisese ușa, o luă la sănătoasa cu Arriguccio după dânsul. În cele de pe urmă însă, după ce alergară o bucățică bună, Ruberto își trase spada, căci era înarmat și el, se întoarse și se încăierară în lege, unul cu gândul de-a lovi și celălalt de-a se apăra.

Femeia, care se trezise din somn când Arriguccio ieșise din odaie, văzând că îi tăiase sfoara, își dete seama imediat că îi aflase șmecheria; și auzind că Arriguccio se luase după tânăr, se sculă degrabă și cum știa ce tărăboi ar fi ieșit din treaba asta, își chemă servitoarea, care cunoștea toată povestea, și atâta se ținu de ea, rugând-o să-i ia locul în pat și să îndure cu răbdare bătaia de la Arriguccio, fără a se da de gol, urmând s-o răsplătească apoi cu vârf și îndesat, că până la urmă fata se învoi și intră în pat. Apoi ea, după ce întâi suflă în lumânarea care ardea în odaie, ieși și se ascunse în alt ungher al casei, așteptând ce-avea

să se întâmple.

Încăierându-se așadar Ruberto cu Arriguccio, precum am spus, vecinii, trezindu-se din somn la zgomot, porniră a-i ocărî; din care pricină Arriguccio, temându-se să nu-l cunoască, deși nu izbutise să afle cine e băiatul și nici să se răzbune, croindu-i câteva cu spada, îl lăsă în plata Domnului și se întoarse acasă c-o falcă în cer și alta în pământ. Cum intră în odaie, prinse a striga mânios:

— Unde ești, ticăloase? Degeaba ai stins lumina, că de scăpat tot n-ai să-mi scapi.

Și ducându-se către pat o înhață pe servitoare, crezând că e nevastă-sa, și-o rupse în bătaie, cărându-i la picioare și pumni din răsputeri, până ce-o învineți la față; și-n cele de pe urmă îi mai tăie și părul, strigându-i în răstimp cele mai strașnice ocări pe care le-a auzit ureche de femeie. Fata plângea, săraca, de potopea pământul, ca una care avea de ce; și chiar dacă din când în când strigă: „Îndură-te, pentru Dumnezeu” sau „Lasă-mă, destul”, așa-i schimbase plânsul vocea și pe Arriguccio așa de tare îl învrăjbise mânia, încât nu fu în stare să-și deie seama că nu-i glasul nevesti-si, ci al alteia. Iar după ce-o cotonogi mai-mai să-i frângă oasele și mai tăie și părul, precum spuneam, îi zise:

— N-am să te mai bat, femeie fără de rușine. Dar am să merg la frații tăi și-am să le spun ce poamă-mi ești; să vie ei pe urmă, să facă ce-or pofti cu tine și ce le-o cere cinstea lor, dar să te ducă de la mine, că de acu înainte n-ai ce căuta la casa mea.

Și grăind astfel ieși din odaie, o zăvorî înăuntru, apoi plecă de unul singur. De îndată ce auzi că pleacă, *monna* Sismonda, care trăsese cu urechea și auzise totul, intră în odaie, aprinse lumânarea și o găsi pe slujnică bătută măr, sărmana, și hohotind în gura mare. Doamna se strădui s-o mângâie pe cât știu mai bine și-o duse în odaia ei, unde punând s-o îngrijească și s-o slujească în taină, o răsplăti cu multă dărnicie pe cheltuiala lui Arriguccio, iar slujnica

fu mulțumită. Pe urmă, întorcându-se degrabă în odaia ei, făcu la repezeală patul, deretică prin cameră, aprinse lumânarea și puse toate cele la locul lor, ca și cum nimeni n-ar fi dormit acolo; apoi se îmbrăcă frumos, se pieptănă și se găti, căznindu-se să arate de parcă nici nu s-ar fi culcat. Pe urmă aprinse un opaiț și, luându-și niște rufe în poală, se puse în capul scărilor și începu să coasă, așteptând să vază în ce chip avea să se descurce toată povestea.

Plecând de acasă, Arriguccio se duse întins la frații doamnei și atâta le bătu la poartă, până ce slugile, auzindu-l, îi descuiară. Frații doamnei, trei la număr, și cu mama ei, când auziră că musafirul e Arriguccio, se sculară cu toții și, după ce porunciră să li se aducă lumânări, ieșiră în calea lui și-l întrebară ce caută la ceasul acela singur. Arriguccio le povesti de-a fir-a-păr toată întâmplarea, de la sfoara pe care o aflase înnodată la degetul nevesti-si și până la sfârșit, când se bătuse cu Ruberto; și, spre a le da și-o mărturie a celor ce făcuse, le arătă cosițele ce socotea că-s ale ei, adăugând că-i roagă să vie după dânsul și apoi să facă ce-or crede mai nimerit pentru cinstea lor, căci el nu mai avea de gând s-o ție în casa lui. Frații doamnei, mânioși din cale-afară de cele auzite, pe care le credeau deplin adevărate, și porniți împotriva surorii lor, după ce porunciră să li se aducă torțe aprinse, plecară cu Arriguccio la el acasă, hotărâți să-și pedepsească sora. Văzându-i cât sunt de porniți, bătrâna, mama lor, se luă plângând după ei și începu să-i roage când pe unul, când pe celălalt, să nu dea așa de lesne crezare unor asemenea lucruri, până ce nu s-or încredința cu ochii lor de cele spuse de bărbat; căci el, zicea femeia, s-ar fi putut din alte pricini s-o bată și să-i poarte pică și acu să pună în cârca ei toată povestea asta doar ca să scape dânsul; că nu putea pricepe, zicea, și se mira grozav cum de putuse să se întâmple așa ceva, când ea își cunoștea bine fata, căci o crescuse de micuță; și multe altele ca astea.

Ajunși la Arriguccio acasă, frații intrară înăuntru și-o

luară în sus pe scări. *Madonna* Sismonda, când îi auzi că vin, strigă:

— Cine-i acolo?

La care unul din fraţi răspunse:

— Lasă, ticăloaso, că ai să vezi tu acuşa cine-i.

Femeia zise atunci:

— Da' ce mai e şi asta? Doamne, fereşte-ne de rău.

Şi ridicându-se în picioare, urmă:

— Bine aţi venit! Dar ce căutaţi la ceasul ăsta şi încă toţi trei laolaltă?

Fraţii, când o văzură că şade liniştită şi coase, fără urmă de vânătaie în obraz, după ce Arriguccio spusese c-o bătuse măr, se cam mirară la început şi-şi mai struniră oleacă furia, pe urmă însă îi cerură să spună cum se întâmplase povestea pentru care o învinuia bărbatul, ameninţând-o strașnic dac-ar fi cutezat să nu le spună tot.

Femeia le răspunse:

— Zău dacă ştiu ce să vă spun: habar n-am din ce pricină mă învinuieşte Arriguccio.

Bărbatul, într-acestea, se tot uita la ea şi-o măsura ca un năuc din cap până-n picioare, fiindcă ştia prea bine că îi trăsese zeci de pumni în faţă, c-o zgâriase, c-o bruftuluise în fel şi chip şi-acu femeia arăta de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic din toate astea. După ce însă fraţii ei îi povestiră mai pe scurt tot ce spusese Arriguccio de sfoară, de bătaie şi de toate celelalte, femeia se întoarse către bărbat şi zise:

— Vai, Arriguccio, ce mi-e dat s-aud? Se poate aşa ceva? De ce mă ponegreşti, făcându-mă de râsul lumii, pe mine care sunt cinstită şi în schimb tu vrei cu dinadinsul să pari om rău şi crud, când nu eşti? Nici n-ai venit acasă azi-noapte, necum să fi dormit cu mine! Şi zici că m-ai bătut? Eu nu-mi aduc aminte.

Bărbatul o întrebă atunci:

— Cum, ticăloaso, nu ne-am dus noi împreună la culoare? Nu m-am întors eu, după ce-am alergat pe urma

ibovnicului tău? Nu te-am snopit oare în bătaie și nu ți-am tăiat părul?

Femeia îi răspunse:

— Aicea, în casa asta, aseară nu mi te-ai culcat. Dar, fiindcă treaba asta n-am cum s-o dovedesc altminteri decât cu vorba, vorbă dreaptă, hai s-o lăsăm deoparte și să ne întoarcem la ce spui, că m-ai bătut adică și mi-ai tăiat și părul. Eu nu știu să mă fi bătut; dar voi, care sunteți de față, și tu, uitați-vă de vreți, și-o să vedeți că n-am niciunde urmă de bătaie; și nu te-aș sfătui să ai atâta îndrăzneală încât să te atingi de mine, că-ți jur pe Dumnezeul meu, ți-aș face sânge toată fața. Cât despre păr, pre câte știu, nu pare să mi-l fi tăiat; doar dacă n-ai făcut-o fără să-mi dau eu seama. Hai, chiar să văd.

Și zicând astfel, își ridică vălul de pe cap și le arătă la toți că avea cosițele întregi.

Văzând și auzind așa, frații și mama doamnei îi spuseră bărbatului:

— Ce mai e și asta, Arriguccio? Parcă spuneai cu totul altfel când ai venit la noi; cum ai să poți acu să faci dovada celor spuse?

Arriguccio ședea ca aiurit. Ar fi poftit el să vorbească, dar cum vedea că nu e chip să dovedească ce-ar fi vrut, nu cuteza să deschidă gura. Femeia se întoarse atunci spre frații ei și zise:

— Dânsul, pre câte văd, a încercat cu dinadinsul să mă îndemne a face ce n-aș fi vrut să fac nicicând: să vă înșir adică toate blăstămățiile și toată mârșăvia lui. Ei, iaca am s-o fac. Sunt pe deplin încredințată că ceea ce v-a spus i s-a întâmplat cu adevărat și iată cum. Bărbatul ăsta cumsecade pe care mi l-ați dat - spre nenorocul meu - drept soț, care își zice negustor și ca atare vrea să fie cinstit de toată lumea și care în sfârșit s-ar cuveni să fie mai cumpătat ca un călugăr și mai cinstit că o fecioară, se îmbată pe la cârciumi aproape în fiecare seară și se înhăitează cu tot soiul de femeiuști stricate, lăsându-mă pe

mine să stau și să-l aștept acasă, așa cum m-ați văzut, până la miezul nopții, ba uneori chiar până-n zori. Sunt sigură că fiind beat turtă s-o fi culcat cu vreuna d-alea și ei i-o fi găsit, când s-a trezit din somn, sfoara legată de picior și-a săvârșit apoi minunile de vitejie cu care se laudă acum, snopind-o în bătaie și retezându-i cozile; dar, fiindcă nu și-a revenit cu totul din beție, credea și crede încă, sunt sigură, că toate astea mi le-a făcut mie, nu ei. Uitați-vă la el și veți vedea și voi că-i încă beat pe jumătate. Totuși, orice-ar fi spus despre mine, vă rog să nu i-o luați în nume de rău, gândindu-vă că la beție omul vorbește multe, de aceea să-l iertați și voi, precum îl iert și eu.

Bătrâna însă, mama doamnei, când auzi una ca asta, se apucă să facă gură, zicând:

— Pe legea mea, copilă, una ca asta nu înghit: un dobitoc nesuferit și ingrat ca omul ăsta s-ar cuveni chiar, dimpotrivă, să fie omorât pe loc, că n-a fost vrednic să se însoare c-o fată cum ești tu. Auzi nemernicie! Nici de te-ar fi cules din tină și nu s-ar fi căzut să facă ce-a făcut. Bătu-l-ar Dumnezeu să-l bată! De ce să fii tu nevoită s-asculți scârbavnicele vorbe ale unui negustor de balegi de măgar? Da' ce-și închipuie dumnealor, că nu știm cine sunt? Vin toți de pe la țară, toate scursorile și pleava, cu straie de dimie, cu pantalonii ca burlanul, cu pana-n cur și cât ce-ajung să pună trei bănuți deoparte vor nici mai mult nici mai puțin să puie mâna pe copile de neam și pe femei cinstite și fac pe nobilii, zicând: „Eu mi-s din neamul lui cutare și-ai mei făcut-au asta și aia și cealaltă”. Ehei, ce bine ar fi fost dacă feciorii mei mă ascultau pe mine! C-ar fi putut să te mărite, și încă așa de bine, cu unul dintre conții Guidi, care te lua oricum, c-o zestre cât de mică. Da' vezi c-au vrut să mi te dea după podoaba asta de negustor, căruia nu i-a fost rușine - deși ești cea mai bună și mai cinstită fată din Florența - să vie în puterea nopții și să te facă târfă, de parcă noi nu te-am cunoaște! Mi-e martor Dumnezeu, de-ar fi să fie după mine, ar merita o

scărmăneală de să-și aducă aminte de ea o viață întreagă.

Și întorcându-se către băieți, le zise:

— N-am spus eu că așa ceva nu-i cu putință? Ați auzit cum vi se poartă iubitul cumnatei cu surioara voastră? Lepădătura dracului de negustor calic! Că dac-aș fi în locul vostru, după ce-am auzit câte a vorbit de ea și câte i-a făcut, n-aș avea liniște și pace până nu l-aș omorî; și dac-aș fi bărbat, și nu femeie precum sunt, eu singură i-aș face felul și n-aș lăsa pe nimeni să se amestece într-asta. Trăsni-l-ar Dumnezeu de spurcat și de bețiv fără rușine!

Frații doamnei, văzând și auzind acestea, se întoarseră spre Arriguccio și-i azvârliră în față cele mai strașnice sudălmi din câte a auzit vreodată ureche de nemernic. Iar mai la urmă îi ziseră:

— De data asta te iertăm, că ai făcut-o la beție; dar, de ți-i dragă viața, ai grijă nu care cumva să auzim de-acu înainte povești de soiul ăsta, că dacă o fi să ne ajungă vreun cuvințel pe la ureche, apăi să știi că ți-om plăti-o și p-asta și pe cealaltă.

Și astfel zicând, plecară.

Arriguccio, care rămăsese ca lovit în cap, neștiind nici el dacă visase sau dacă ceea ce făcuse fusese faptă aievea, nu cuteză să mai crâcnească și își lăsă nevasta în pace. Iar ea, prin istețimea ei, nu numai că scăpă de pacostea ce-o amenința, dar pe deasupra mai găsi și mijlocul de a-și face în voie toate poftele, fără să-i pese de bărbat.

POVESTEA A NOUA

Lidia, nevasta lui Nicostrato, îl iubește pe Pirrus; acesta, drept dovadă a dragostei, îi cere să săvârșească trei lucruri, pe care ea le săvârșește și pe deasupra se mai și desfată cu el sub ochii lui Nicostrato, căruia îi dă a crede că ceea ce văzuse fusese doar o nălucire.

Povestea Neifilei plăcuse atât de mult doamnelor, încât nu mai sfârșeau acum cu râsul și pălăvrăgeala, deși regele, care îi poruncise lui Pamfilo să-și înceapă și el istorioara, le rugase în mai multe rânduri să isprăvească o dată. Dar după ce tăcură, Pamfilo începu astfel:

— Cinstite doamne, după părerea mea, nu se află lucru, oricât ar fi de greu și primejdios, pe care să nu cuteze a-l săvârși cine iubește cu ardoare. Or, deși treaba asta a fost adesea dovedită prin multe istorioare, eu totuși cred să izbutesc a-i face și mai limpede dovada prin povestea mea, în care e vorba de-o femeie, ajutată aș zice mai degrabă de noroc decât de istețime în cele câte le-a săvârșit; de aceea nu v-aș sfătui să urmați pilda ei, căci soarta nu ne sare întotdeauna în ajutor și nici bărbații nu-s toți orbi, ca cel din povestirea mea.

La Argos, o străveche cetate în Achaia, nu mare, dar vestită prin regii care au stăpânit-o, trăia odinioară un nobil zis Nicostrato, căruia în pragul bătrâneții soarta îi dărui drept soață o doamnă de neam mare, frumoasă și îndrăzneață, pe numele ei Lidia. Și nobilul acesta, ca om

de neam și bogătaș ce se afla a fi, ținea pe lângă sine slujitorime multă și câini și păsări cu duiumul, căci îi plăcea și-l desfăta peste măsură vânătoarea; printre ceilalți slujitori avea și-un tânăr spălătel, frumos și chipeș la făptură, cu multă îndemânare la tot soiul de lucruri, pe care îl chema Pirrus și căruia Nicostrato îi arăta cu mult mai multă iubire și încredere decât celorlalți slujitori. Pe tânărul acesta Lidia prinse a-l îndrăgi cu atâta patimă, încât nici zi nici noapte nu putea să-și ieie gândul de la dânsul. Dar de iubirea aceasta, lui Pirrus - ori că nu-și dă seama, ori c-o făcea cu dinadinsul - părea că nici nu-i pasă, din care pricină femeia se chinuia cumplit. Și, hotărâtă fiind să-i arate că-l iubește, chemă într-o zi la sine pe-o slujnică de-a ei, căreia îi zicea Lusca și-n care avea încredere, și-i spuse:

— Ascultă, Lusca, tot ce-ai avut din parte-mi se cade a fi plătit prin ascultare și credință; bagă de seamă deci și nu sufla o vorbă din cele ce-am să-ți spun acum, decât numai acelui căruia ți-oi porunci eu să-i spui. După cum vezi, sunt tânără, sunt proaspătă și pe deasupra îndestulată cu tot ce inima-mi poftește; pe scurt nu mă pot plânge decât de un singur lucru și ăsta e că anii bărbatului meu, de stai să-i măsori cu ai mei, sunt mult prea mulți la număr, din care pricină trăiesc lipsită de plăcerea la care țin femeile mai mult ca la orice. Or, cum poftesc și eu la asta, ca toate celelalte, de vreme ce norocul - dându-mi un soț așa bătrân - mi s-a vădit potrivnic, am hotărât încă de mult să nu-mi mai fiu și eu potrivnică întru acestea, lăsându-mă pradă tânjelii, ci să găsesc un mijloc de a-mi împlini dorințele; de aceea, spre a afla deplină mulțumire și-n dragoste, ca-n celelalte, am hotărât ca Pirrus - mai vrednic fiind el decât oricare pentru asemenea treabă - să-mi vină într-ajutor cu îmbrățișările lui și de aceea am început să-l îndrăgesc cu atâta foc, încât n-am liniște și pace decât atuncea când îl văd sau mă gândesc la dânsul. Și dacă n-am să mă întâlnesc cu el cât mai curând, am să mor negreșit. Deci,

dacă viața mea ți-e dragă, fă ce știi și cum ți s-o părea mai bine, spune-i că-l îndrăgesc și roagă-l tu din partea mea să vină la întâlnire când te-oi trimite după el.

Slujnica îi răspunse că se învoiește bucuros și, cât ce află prilejul și locul potrivit, îl luă pe Pirrus la o parte și-i spuse cât putu mai bine tot ce-o rugase doamna. Pirrus se minună nespus când auzi una ca asta, căci nu-și dăduse încă seama de dragostea stăpânei, dar se temu ca nu cumva femeia să-i întindă o cursă și de aceea zise iute și cu asprime în glas:

— Lusco, nu-mi vine a crede că vorbele acestea vin de la doamna mea, de aceea ia aminte la cele ce vorbești, ori, dacă totuși ea te-a îndemnat să mi le spui, nu cred că sunt pornite din inimă; și, chiar de-ar fi, stăpânul meu mă prea cinstește cu mult mai mult decât o merit și de aceea nu i-aș face nici mort o astfel de rușine; bagă de seamă dar și nu-mi umbla cu de-astea.

Lusca nu se sperie de vorba lui cea aspră, ci-i zise:

— Pirrus, dacă doamna are să-mi dea poruncă, am să-ți vorbesc și despre asta și despre tot ce va vroi, fie că-ți place ori nu; dar ești un prost, să știi.

Și nițeluș cam mânioasă, se întoarse la stăpână cu vorbele lui Pirrus, pe care ea, când le auzi, mai-mai să-și dorească moartea, sărmana, și-alta nu. Dar, după vreo trei-patru zile, vorbi din nou cu slujnica și-i zise:

— Lusco, după câte știi, stejarul nu se doboară c-o lovitură de secure; de aceea eu aș zice să te mai duci o dată la cel care dorește în chip neobișnuit și numai înspre răul meu să-mi fie credincios și, aflându-ți vreme cu prilej, să-i spui din nou ce drag îmi este și să încerci în fel și chip să faci astfel ca să te creadă; căci, dacă ne oprim aici, eu am să mor de bună seamă, iar el s-o crede înșelat și până la urmă, de unde eu îi caut iubirea, m-oi pomeni că mă urăște.

Lusca o îmbărbătă pe doamnă și după ce-l căută pe Pirrus, aflându-l de astă dată în toane bune, îi zise:

— Pirrus, acu câteva zile ți-am arătat cât suferă stăpâna ta și-a mea din pricina iubirii ce-o simte pentru tine și acuma iarăși vin să-ți spun că, dacă stărui în asprimea pe care ai dovedit-o deunăzi, poți fi sigur că n-are să trăiască mult; de aceea te-aș ruga să fii așa de bun și să-i asculți dorința, căci dacă și de data asta te arăți așa încăpățânat, de unde înainte vreme te socoteam tare înțelept, apăi de aci înainte să știi c-am să te țin de prost. Ce ți-ai putea dori mai mult decât să fii iubit, așa cum ești iubit, de-o doamnă atât de nobilă și de frumoasă cum e ea? Și, în afară de asta, nu vezi cât de îndatorat s-ar cuveni să te arăți față de propria-ți soartă, când stai să te gândești că-ți scoate în cale un prilej atât de potrivit cu focul tinereții tale și care-ți poate mulțumi în același timp și poftele? Ce alt bărbat de seama ta mai știi care să stea mai bine cu lucrurile astea decât vei sta tu însuți, dac-ai să fii înțelept? Unde ai găsi un altul mai bine înzestrat cu arme, cai, veșminte și bani decât ai fi tu însuți, dacă ți-ai dărui iubirea unei femei ca dânsa? Ascultă-mă ce-ți spun și vino-ți în fire: să nu uiți niciodată că soarta nu ne îmbie cu zâmbetul pe față și brațele deschise decât o dată în viață; iar dacă atuncea omul nu știe să-i primească darul și ajunge pân' la urmă sărac lipit și cerșetor, se cade să arunce vina pe sine însuși, nu pe soartă. Și, dacă vrei să știi, între stăpâni și slujitori nu se cuvine să te ții de aceleași legi de cinste ca între rude și prieteni; dimpotrivă: cu un stăpân să nu te porți, când poți, altfel de cum se poartă și el cu sluga lui. Crezi că Nicostrato de pildă, dac-ai avea fie o nevastă frumușică, fie o mamă, o copilă sau o surioară și i-ar place, s-ar mai gândi la cinste, la cinstea pentru care tu te dai acum în lături? Ești prost dacă-ți închipui asta; fii sigur că, de n-ar ajunge la ea cu binișorul, cu rugăminți și cu momele, nu s-ar sfii deloc s-ajungă cu de-a sila, orice ai zice tu. Să ne purtăm deci și noi cu ei și cu-ale lor așa precum se poartă ei cu noi și cu-ale noastre. Folosește-te de prilejul ce ți-l îmbie soarta; n-o alunga, primește-o cu

brațele deschise, dacă nu, de bună seamă - las' că stăpână, sărăcuța, are să moară sigur din pricina aceasta - dar chiar și tu te vei căi și încă așa de amarnic, încât ai să-ți cauți moartea.

Pirrus, care se gândise de multe ori la cuvintele ce i le spusese Lusca, se hotărâse în sinea lui, de-ar mai fi fost să-l caute, să-i dea cu totul alt răspuns și să împlinească voia doamnei, dacă putea dobândi încredințare de la dânsa că nu-i întinde o capcană. De aceea îi răspunse fetei:

— Vezi, Lusco, eu știu bine că tot ce-mi spui e adevărat; dar știu pe de-altă parte și că stăpânul meu e un om tare înțelept și isteț; or, cum mi-a dat pe mână toate ale lui, tare mă tem că Lidia nu face treaba asta decât spre a mă încerca, după voia și povața lui. De aceea, dacă vrea să facă trei lucruri pentru a-mi da încredințare că nu mă păcălește, pe urmă îmi poate cere orice și am s-o ascult pe dată. Iată care sunt aceste lucruri: întâi și întâi să omoare de față cu Nicostrato pe cel mai bun dintre șoimii săi; în al doilea rând să-mi trimită o șuviță din barba lui Nicostrato și în al treilea rând să-mi mai trimită și-un dinte de-al lui, dar dintre cei mai sănătoși.

Lucrurile acestea i se părură grele fetei, iar doamnei și mai grele. Iubirea însă, care știe să îmbărbăteze sufletele și-i mare meșteră la sfaturi, o hotărî să încerce totuși și ca atare doamna îi trimise vorbă lui Pirrus c-avea să facă grabnic și întocmai tot ce îi ceruse, ba și pe deasupra, iar fiindcă el îl socotea așa de înțelept pe Nicostrato, zicea că va să se desfete în fața lui cu Pirrus, dând a crede bărbatului că tot ce vede e numai o închipuire. Pirrus se puse să aștepte ce avea să facă doamna.

La câteva zile după aceea, rânduind Nicostrato - după cum obișnuia adesea - un mare ospăț pentru niscaiva nobili, după ce musafirii se ridicară de la mese, doamna, îmbrăcată în catifea verde și toată plină de podoabe, ieși din iatacul ei și intră în sala unde se aflau mesenii; acolo, de față fiind și Pirrus, se duse drept către stinghia pe care

sta cel mai iubit dintre șoimii lui Nicostrato, îl dezlegă, făcându-se că vrea să și-l așeze pe mână, și prinzându-l de legături îl azvârli cu capul de perete și-l omorî pe loc.

Nicostrato strigă:

— Vai, ce-ai făcut, femeie?

— Nimic, răspunse dânsa.

Dar pe urmă, întorcându-se către meseni, grăi:

— Domnilor, greu mi-ar fi să mă răzbun pe un rege care m-ar face de ocară, dacă pe un șoim n-aș cuteza să mă răzbun cum se cuvine. Trebuie să știți că șoimul ăsta îmi răpește de multă vreme tot timpul pe care un bărbat este dator să îl închine nevestei lui; căci, de îndată ce mijesc zorile, Nicostrato se scoală, încalecă, așază șoimul pe mâna lui și pleacă cutreierând câmpiile să-l vază cum știe zbura; iar eu, așa cum mă vedeți, rămân singură în pat, ba și nemulțumită; de aceea nu o dată, ci de mai multe ori am vrut să fac ce-am făcut astăzi, dar m-a ținut în loc dorința de-a o face în văzul unor oameni care să mă judece pe drept; și socotesc că dumneavoastră veți fi de bună seamă juzi nepărtinitori.

Bărbații care o ascultau, crezând că vorba ei e pe măsura dragostei ce-o avea pentru Nicostrato, se întoarseră râzând spre el, care tăcea mânios, și începură a-i zice:

— Bine-a făcut femeia, dacă s-a răzbunat pe șoim!

Și tot glumind pe socoteala acestei întâmplări, căci între timp femeia plecase în iatacul ei, întoarseră în voie bună mâhnirea lui Nicostrato. Pirrus, văzând acestea, își zise în sinea lui: „Bun început a dat stăpâna dragostei mele; deie Domnul să facă tot așa și de acu înainte”. Nu multă vreme după întâmplarea asta, aflându-se doamna într-o zi cu soțul ei la ea în odaie, în timp ce-l dezmierda prinse a glumi cu dânsul și el așa din joacă trăgând-o nițeluș de păr, îi dărui prilejul să ducă la îndeplinire cel de al doilea lucru pe care i-l ceruse Pirrus; căci apucându-l iute de-un smoculeț de barbă, râzând, îl trase așa de tare, încât i-l smulse din

bărbie. Iar când Nicostrato se plânse că-l doare, dânsa îi zise:

— Ce ai? De ce te-ai îmbufnat? Fiindcă ți-am scos vreo câțiva peri? Dar mai înainte când mă trăgeai de păr nu te durea, așa-i?

Și-așa, dintr-una într-alta, urmând cu joaca mai departe, femeia puse bine smocul pe care îl smulsese din barba lui Nicostrato și chiar în ziua aceea îl și trimise iubitului.

Acu, al treilea lucru îi cam dădu de furcă doamnei; totuși, fiindcă era tare isteață și dragostea îi ascuțea tot mai vârtos deșteptăciunea, găsi până la urmă o cale spre a-l căpăta și pe acesta. Nicostrato ținea la el doi băiețași, copii de neam, pe care ai lor i-i daseră ca să deprindă în casa lui purtare și obiceiuri bune; iar când Nicostrato mânca, unul din băiețași tăia bucatele pe taler, iar celălalt îi turna în pahar. Femeia îi chemă pe amândoi la dânsa și le dădu a crede că le miroase gura; de aceea îi învăță să tragă capul la o parte pe cât puteau mai tare când îl slujeau pe Nicostrato, dar îi povățui să nu sufle o vorbă la nimeni despre treaba asta. Băieții o crezură și se căzniră să facă așa cum îi învățase. Or, într-o bună zi femeia îi zise lui Nicostrato:

— N-ai băgat de seamă cum își întorc băieții capul când te slujesc la masă?

Nicostrato răspunse:

— Ba da, vroiam chiar să-i întreb de ce.

La care doamna zise:

— Nu-i întreba pe ei, c-am să-ți răspund chiar eu. De mult vroiam să-ți spun, dar îmi era c-ai să te superi; acuma însă, fiindcă văd că-și dau și alții seama, n-am încotro și-ți spun. Băieții întorc capul fiindcă-ți miroase gura; și nu știu din ce pricină, că până acu nu-ți mirosea. Urâtă-i treaba asta și mai cu seamă pentru tine care ai de-a face tot cu nobili. Ar fi cu cale să vedem ce anume-i de făcut.

Nicostrato răspunse:

— Ce ar putea să fie? Să am vreun dinte rău în gură?

La care Lidia îi zise:

— S-ar prea putea.

Și ducându-l la o fereastră, îl puse să deschidă gura și, după ce îl cercetă de-o parte și de cealaltă, îi zise:

— Vai, Nicostrato, cum ai putut să-l rabzi atâta amar de vreme? Ai unu-n partea asta și după câte mi se pare nu numai că-i stricat, dar e și ros aproape tot și, dacă-l mai ții mult în gură, de bună seamă c-o să-i strice și pe ceilalți de lângă el; de aceea eu te-aș sfătui să-l scoți numaidecât, până ce nu se întinde răul.

Nicostrato răspunse:

— Dacă-i așa, îl scot și gata; trimite iute după un meșter să vie să mi-l tragă.

La care doamna zise:

— Ferit-a Dumnezeu să vie un meșter pentru atâta; dintele abia se ține și cred c-am să ți-l scot chiar eu ușor, fără nici un meșter. Unde mai pui că ei au mâna așa de grea, că nu m-ar lăsa inima pentru nimica-n lume să mi te las pe seama lor. Am să ți-l scot chiar eu: că cel puțin, dacă te doare, eu te-oi lăsa să mai răsufli, pe câtă vreme meșterul nu te-ar lăsa nici mort.

Poruncind dar să i se aducă niște clești anume pentru treaba asta, trimise pe ceilalți afară și ea rămase doar cu Lusca; pe urmă, zăvorându-se înăuntru, îl întinseră pe Nicostrato pe-o masă și vârându-i în gură cleștele, îl apucă de-un dinte; și-n timp ce Lusca îl ținea zdravăn, deși Nicostrato urla de parcă îl scuturau toți dracii, doamna îi scoase dintele, îl puse bine la o parte și luând din mâna Luscei un altul, găunos și ros pe toate părțile, i-l arătă bărbatului, care zăcea, săracul, pe jumătate mort de câte pătimise, zicându-i:

— Ia uite ce țineai în gură de atâta amar de vreme.

Iar el dându-i crezare, deși răbdase atâta chin și încă se mai văicărea, văzând că nu mai are în gură spurcăciunea aia de dinte, se socoti tămăduit și după ce femeile îl ogoiră cu de toate, cum între timp durerea îl mai slăbise nițeluș,

plecă din odaie.

Doamna luă dintele și îl trimise iubitului, care, acu fiind sigur de dragostea femeii, se arătă gata să facă tot ce-ar fi vrut. Ci doamna, vrând să-i deie și mai deplină încredințare și abia așteptând s-apuce a se întâlni cu el, fiindcă dorea să-și țină făgăduința dată, se prefăcu bolnavă; și într-o după amiază, venind Nicostrato la dânsa și ea văzând că nimeni altul nu-l însoțește decât Pirrus, îi rugă pe amândoi s-o ajute să meargă până în grădină ca să-și mai uite de urât. Drept care, sprijinind-o Nicostrato de-o parte și Pirrus de cealaltă, o duseră în grădină și-o așeză într-o poiană, la poala unui păr frumos. Acolo, după ce șezură o vreme câteșitrei, femeia, care într-aceasta îl înștiințase pe băiat ce-ar fi trebuit să facă, îi zise:

— Pirrus, tare-aș vrea să gust, niscaiva pere; urcă-te-n pom și-azvârle câteva jos.

Pirrus se cățără degrabă, prinse a zvârli la pere și-n timp ce le azvârlea grăi:

— Stăpâne, ce te-apucă? Și dumneata, stăpână, cum de-i îngădui treaba asta aici sub ochii mei? Nu ți-e rușine, zău așa, doar nu-ți închipui că sunt orb? Parcă erai bolnavă mai adineauri, iar acum te ții de lucruri d-astea? Dacă ai chef de-așa ceva, de ce nu mergi într-o odaie - că ai destule doar - și-acolo n-ai decât să te iubești în voie, da' nu aici, sub ochii mei.

Doamna, întorcându-se către bărbatul ei, îi zise:

— Ce-ndrugă Pirrus? Aiurează?

La care el, de sus, răspunse:

— Ba, n-aiurez de loc. Crezi dumneata că nu văd ce faceți împreună?

Nicostrato se minună din cale-afară și grăi:

— Pirrus, visezi sau ce-i cu tine?

La care el răspunse:

— Ba nu visez, stăpâne, cum nu visezi nici dumneata; așa mi te mai hâțâni, că dacă părul ăsta s-ar hâțâna ca dumneata, n-ar mai rămâne în el o pară.

Femeia zise atunci:

— Ce-o mai fi fiind și asta? Se poate oare într-adevăr să i se pară precum spune? De n-aș fi așa bolnavă, mai că m-aș cățăra în pom să văd și eu minunea asta.

Pirrus de sus din pom îi da cu gura înainte și nu mai contenea cu vorba. Nicostrato îi zise atunci:

— Coboară-te.

Și după ce se coborî îl întrebă:

— Ce zici că vezi?

Pirrus răspunse:

— Mi se pare că m-ați luat drept un zăpăcit sau un năuc de cap; dar, fiindcă vrei cu dinadins să-ți spun, află că te vedeam culcat peste nevasta dumitale; iar când m-am coborât te-am văzut sculându-te și așezându-te aici, unde te afli acum.

— Ți-a luat Dumnezeu mințile? se minună Nicostrato. Doar noi de când te-ai cățărat în păr nu ne-am clintit din loc și-am stat așa precum ne vezi.

La care Pirrus zise:

— De ce să mai vorbim degeaba? Eu de văzut tot te-am văzut; și ce-i într-asta oare? Că doar erai pe-al dumitale, nu pe-al altuia.

Nicostrato se minună din ce în ce mai tare și pân' la urmă zise:

— Trebuie să văd și eu dacă-i adevărat că părul ăsta-i fermecat și cel care se urcă în el vede de sus minunății.

Și se urcă pe dată. Cât ce fu sus, femeia și cu Pirrus începură să se desfete împreună. Nicostrato, văzându-i, se apucă să țipe:

— Netrebnico, ce faci acolo? Și tu, mișelule, în care aveam atâta încredere?

Și zicând astfel, începu să coboare. La asta, doamna și cu Pirrus răspunseră:

— Ședem.

Iar când văzură că scoboară, se așezară repede așa cum îi lăsase. Nicostrato, cât ce fu jos și îi văzu șezând pe locul

unde îi lăsase, se apucă să-i ocărască, dar Pirrus îi răspunse:

— Nicostrato, mărturisesc că, după cum spuneai, mi s-o fi năzărit când eram sus în păr; și nu-mi dau seama după alta decât după aceea că văd și știu că nici dumneata n-ai văzut adevărat. Și ca să fii încredințat că nu mint, gândește-te cum s-ar putea ca nevasta dumitale, care-i așa cinstită și-așa de înțeleaptă, dac-ar voi să te înșele s-o facă chiar aici sub ochii dumitale? De mine nici nu mai vorbesc, că mai degrabă m-aș lăsa jupuit de viu decât să mă gândesc la una ca aceasta, necum s-o mai și fac cu dumneata de față. De aceea toată vina acestor năluciri n-o poartă decât părul și de la el purcede totul, că o lume întreagă, zău așa, nu m-ar putea încredința că nu te-ai culcat cu nevasta dumitale, dacă n-ai zice și dumneata c-am făcut și eu același lucru, de care sunt încredințat că nici nu l-am gândit, darămite să-l mai și fac.

Doamna, la rândul ei, făcând pe supărata, se ridică în picioare și începu și ea:

— Afurisit să fii dacă mă crezi așa de proastă, încât, de mi-ar sta capul la atari blăstămații ca cele câte zici că le-ai văzut din păr, să vin și să le fac tocmai sub nasul tău. Fii sigur că de-aș vrea s-o fac nu mi-aș alege locul ăsta, ci aș izbuti să mă ascund în vreo odaie de-ale noastre și încă așa de bine, că mare lucru ar fi să afli tu vreodată.

Nicostrato în sinea lui le da la amândoi dreptate, gândindu-se că niciodată nu s-ar fi încumetat la asta, de față fiind și el; de aceea, dând deoparte atari dojeni și vorbe grele, prinse a vorbi de ciudățenia acestei întâmplări și de minunile pe care le înfăptuia vederea de-acolo de sus, din pom. Dar doamna, care se arăta mânioasă de bănuiala lui, făcu:

— De bună seamă, părul ăsta n-o să-mi mai facă niciodată, nici mie și nici alteia, o astfel de rușine; de aceea, Pirrus, du-te fuga, adu degrabă o secure și taie-l ca să ne răzbuni pe amândoi deodată, deși ar fi mai bine

poate să-i dai cu ea în cap lui Nicostrato, care așa de lesne și fără pic de chibzuință își pierde judecata: chiar dacă-ai fi văzut cu ochii tăi cele ce-ai spus, cu ochii minții nu trebuia pentru nimica în lume să crezi așa ceva.

Pirrus fugi după secure și când se întoarse tăie părul; doamna văzându-l la pământ, grăi către bărbatul ei:

— De vreme ce dușmanul meu și-al cinstei mele-i doborât, mânia mi s-a spulberat.

Și zicând astfel îl iertă cu mărinimie pe Nicostrato care o rugă de îndurare, punându-l să făgăduiască că n-o să-și mai închipuie nicicând așa ceva despre femeia ce-l iubea ca pe ochii ei din cap.

Într-acest chip, bietul bărbat batjocorit, cu doamna lui și cu ibovnicul alături, se întoarse în palatul unde apoi de multe ori cei doi se desfătară mai cu răgaz ca prima oară. De care desfătare ne facă parte Dumnezeu și nouă celora de față.

POVESTEA A ZECEA

Doi sienezi iubesc o femeie, cumătra unuia dintre ei; cumătrul moare și, după cum îi făgăduise tovarășului său, se întoarce spre a-i povesti cum e pe lumea cealaltă.

Numai regelui îi mai rămăsese de povestit în ziua aceea; prin urmare, după ce văzu că doamnele - care plângeau pomul tăiat fără de vină - se potoliră, începu:

— E îndeobște cunoscut că orice rege drept se cade a fi el, cel dintâi, slugă plecată a legilor pe care le-a făcut, căci altfel nu-l poți numi rege, ci slujitor demn de pedeapsă; or, tocmai eu, ce vă sunt rege, mă văd silit să cad întru greșeala aceasta și să mă învrednicesc pe drept de dojenirea dumneavoastră. E adevărat că ieri am rânduit o lege - prin care hotărâm un anumit subiect poveștilor de astăzi - cu gândul să nu mă țin de privilegiul meu ce mă îndreptățește să povestesc despre ce-mi place; vroiam să mă supun adică aceleiași legi ca și voi și să vorbesc despre aceleași lucruri despre care ați vorbit cu toții. Dar din păcate până acum nu numai că s-au povestit toate întâmplările ce vroiam să vi le spun chiar eu, dar pe deasupra s-au mai spus despre subiectul acesta atâtea alte lucruri, care de care mai frumoase, încât oricât m-aș strădui să-mi scormonesc mintea, n-aș izbuti să-mi amintesc și nici nu știu vreo istorioară care să poată sta alături de cele spuse până acum. De aceea, fiind silit să

calc eu însumi legea pe care am făcut-o și fiind deci vrednic de pedeapsă, mă leg chiar de pe acum să fac tot ce poftiți ca să-mi răscumpăr vina și să mă întorc din nou la privilegiul meu. Povestea Elisei despre cumătru și cumătră, cât și prostia sienezilor mă îndeamnă să vă spun - lăsând deoparte păcălelile pe care nevestele istețe le trag nătărăilor de bărbați - o altă istorioară, tot despre ei, poveste care, deși cuprinde lucruri ce nu sunt de crezut, în parte barem tot va fi pe placul dumneavoastră.

Trăiau dară la Siena doi tineri, oameni de rând, unul pe nume Tingoccio Mini, iar celălalt Meuccio de Tura, care locuiau pe lângă Poarta Salaia și umblau mai toată vremea împreună, având-se nespus de dragi pe câte se părea. Și umblând ei ca tot omul pe la biserici și pe la predici, auziră de multe ori vorbindu-se de slava vieții veșnice ori de cumplita jale cu care Dumnezeu plătește pe celălalt tărâm sufletele celor ce-au murit, dând fiecăruia în parte răsplata cuvenită, după purtarea lui. Or, tinerii, poftind să afle vești mai amănunțite despre aceste lucruri și neștiind cum să ajungă la ele, își făgăduiră că acela dintre ei care avea să moară mai întâi să se întoarcă, dacă poate, pe lume și să-i spună tovarășului său tot ce acesta ar dori să știe; și întru atare învoială legară jurământ.

Făcându-și dar flăcăii făgăduința asta și urmând a se întâlni și a umbla împreună, se întâmplă ca Tingoccio să lege cumetrie cu unul, după nume Ambruogio Anselmini, care ședea la Campo Reggi și avusese de la nevasta lui, pe nume *monna* Mita, un copilaș. Or, cum Tingoccio însoțit de bunul lui prieten își cerceta din când în când cumătra, o femeie a naibii de frumoasă și cu mult vino-ncoace, cu toată cumetria se îndrăgosti de dânsa; Meuccio, pe de altă parte, găsindu-și-o și el pe plac și auzindu-l pe Tingoccio cum o mai urcă în slăvi din zori și până-n seară, se îndrăgosti și el de ea. De dragostea aceasta însă nu pomeniră nicio vorbă, căci fiecare se păzea din altă pricină de celălalt. Tingoccio se ferea să-i spună lui Meuccio,

fiindcă-și dădea cu socoteala că nu-i lucru frumos să-ți îndrăgești cumătra și s-ar fi rușinat să știe și alții treaba asta; iar cât despre Meuccio, el nu se ascundea din pricina aceasta, ci doar fiindcă-și dăduse seama că și Tingoccio o iubea. Drept care își zicea în sine: „Dacă i-aș spune că mi-e dragă, de bună seamă ar fi gelos; și, cum el poate sta de vorbă cu ea oricând poftește, ca unul care-i e cumătru, are să facă așa fel ca dânsa să mă ia la ochi și-atunci m-am șters pe bot de ea”.

Acu, iubind cei doi flăcăi așa precum spuneam, Tingoccio, căruia îi era mai la îndemână să-i vorbească femeii și să-și spună păsul, făcu el ce făcu cu vorba și cu fapta și până mai la urmă avu de la cumătră tot ce poftea să aibă. Meuccio își dete seama, însă cu toate că-i venea cam greu să înghită treaba asta, totuși, fiindcă trăgea nădejde s-ajungă și el la femeie, se prefăcea a nu-și da seama, ca nu cumva Tingoccio să-i pună bețe în roate ori s-aibă pricină să-i strice cu voie socotelile. Iubind așadar cei doi prieteni într-acest chip - unul cu mai mult folos ca celălalt - Tingoccio aflând țărâna dulce pe moșioarele cumetrei, săpă cu atâta râvnă și așa-i munci pământul, că mi-l lovi damblaua și după vreo trei-patru zile boala îl uscă așa de tare, încât, nemaiputând să-i țină piept, sărmanul, se petrecu din viață. Iar după ce muri, după făgăduința dată, în cea de a treia zi (că nu putuse pasămite să vină mai degrabă) se coborî într-o noapte în odaia lui Meuccio, care dormea buștean, și îl chemă pe nume. Meuccio deșteptându-se grăi:

— Cine ești tu?

La care el răspunse:

— Tingoccio sunt și vin, după făgăduința dată, cu vești din ceea lume.

Se cam sperie Meuccio când îl văzu, ce-i drept, dar până la urmă se liniști și zise:

— Bine-ai venit, frățioare!

Și-l întrebă apoi dacă-i pierdut pe veșnicie ori nu.

Tingoccio îi răspunse:

— Pierdute sunt doar lucrurile pe care nu le mai găsești; dar eu, dacă-s aici, cum aș putea să fiu pierdut?

— Nu asta vreau să spun, făcu Meuccio, dar te întreb de nu cumva te zbați și tu cu sufletele osândite în focul cel de veci?

La care celălalt răspunse:

— Nu, asta nu; da' de zbătut, mă zbat și eu în chinuri grele, pentru păcatele pe care le-am săvârșit în viață.

Atunci Meuccio îl întrebă să-i spună cu amănuntul la ce păcat ce chin ți-e dat pe lumea cealaltă, răspunse c-avea să facă bucuros tot ce-i cerea; apoi, Meuccio îl întrebă dacă putea să facă vreun lucru anume pentru el aici pe lumea asta. Tingoccio îi răspunse că da și anume să se roage, să deie slujbe pentru dânsul și să mai dea și de pomană, că lucrurile astea prind tare bine celor morți. Meuccio îi răspunse c-avea să facă bucuros tot ce-i cerea; apoi, chiar când Tingoccio se pregătea să plece, își aminti și de cumătră și ridicându-și nițel capul, grăi:

— Bine că-mi amintesc, Tingoccio; da' pentru vina că pe lume te-ai culcat cu cumătra, ce osândă ai primit?

Tingoccio îi răspunse:

— Frate, cât ce-am ajuns pe celălalt tărâm, am dat de unu', acolo, care părea că-mi știe toate păcatele pe de rost și care m-a trimis pe locul unde apoi m-am pocăit răbdând cumplită osândire și unde am aflat și alți tovarăși osândiți să îndure același chin ca mine; și aflându-mă între ei și amintindu-mi de păcatul ce-l săvârșisem cu cumătra - deși eram în foc și ardea cumplit văpaia lui am început să tremur ca varga, fiindcă m-așteptam, pentru păcatul ăsta, la o pedeapsă și mai grea ca cea care-mi fusese dată. Și, când mă văzu așa, unul de lângă mine mă întrebă: „Ce poți avea pe suflet mai mult ca ăștialalți, de tremuri stând în foc?” „Vai, prietene, i-am spus, mă ia cu frig când mă gândesc la judecata ce m-așteaptă pentru un păcat îngrozitor pe care l-am făcut în viață”. Atuncea el mă

întrebă care-i păcatul cela și eu i-am spus: „Păi uite, m-am culcat chiar cu cumătra mea și, de prea mult ce m-am iubit cu ea, mi-am dat și duhul, precum vezi”. Când auzi una ca asta, ăla începu să-și bată joc de mine și grăi: „Măi, nu fi prost și nu te teme; că doar p-aicea nimeni nu ține seama de cumetre”. Iar eu, dac-auzii așa, mă liniștii cu totul.

Și zicând astfel, cum se mijea de ziuă, făcu:

— Rămâi cu Dumnezeu, Meuccio, că nu pot sta mai mult cu tine.

Și, cât ai zice „vai”, pieri.

Meuccio, auzind că nimeni nu ține seamă de cumetre pe cealaltă lume, se apucă să-și bată joc de nerozia lui, căci până atuncea mai cruțase și el vreo câteva, drept care acum, lăsând deoparte prostia de odinioară, se dovedi mai înțelept în lucrurile acestea. Care lucruri, de le-ar fi știut călugărul Rinaldo, s-ar fi putut lipsi de vorbăria multă cu care se căznise s-o aducă pe cumătră a-i face toate poftele.

Soarele da în asfințit stârnind o boare dulce, când regele, sfârșind cu povestirea lui și nemaifiind nici unul dator cu povestitul, își luă cununa de pe cap și, așezând-o Laurettei, rosti:

— Doamnă, te încoronez - cu laurii ce-i porți în nume - regină peste noi; e rândul dumitale acum, ca doamnă și stăpână, să poruncești ce crezi de bine pentru supușii tăi.

Și zicând astfel, se așează.

Lauretta, văzându-se regină, puse să-i cheme credincerul și-i porunci să rânduiască masa de seară tot pe vale, dar olecuță mai devreme ca-n alte dați, ca să se poată întoarce în tihnă la palat; iar după ce-i mai arătă ce anume ar fi trebuit să facă de-a lungul stăpânirii ei, se întoarse către cavaleri și doamne și le zise:

— Ieri Dioneo a rânduit ca azi să se vorbească despre păcălelile pe care nevestele le trag bărbaților; eu, dacă n-aș dori să vă arăt că nu-s din neamul acelora care vor să se răzbune cu orice preț, aș zice acum ca mâine să se

vorbească despre păcălelile pe care bărbații le trag nevestelor. Dar, dând deoparte gluma, cred c-ar fi mult mai bine să se gândească fiecare să spună o poveste despre acele păcăleli pe care zilnic și le trag fie bărbații între ei, fie femeile bărbaților, fie ei femeilor, pentru că acest subiect cred că va fi tot atât de plăcut ca și cel de astăzi.

Și zicând astfel, se ridică în picioare, lăsând pe fiecare să facă ce poftește până la ceasul cinei.

Doamnele și cavalerii se ridicară de jos și unii, descălțându-se, intrară cu picioarele în apa cristalină, iar ceilalți începură a se plimba pe vale, printre copacii înfrunziți și drepți ca lumânarea. Fiammetta și cu Dioneo cântară împreună o bună parte din cântarea Arcitei și-a lui Palemone și într-acest chip, cu amestecate și felurite desfătări, petrecură de minune până la ceasul cinei. Pe urmă, așezându-se pe malul lacului la masă, cinară veseli, pe îndelete, la cântecul a mii și mii de păsărele, mângâiați de boarea dulce care pornea de către dealuri și alunga din preajma lor și cea din urmă musculiță. Iar după ce se strânse masa și înconjurară o dată vâlceaua cea dezmierdătoare, cum soarele nu apucase să asfințească încă, pe voia doamnei lor porniră cu pas agale spre palat; și, tot glumind și povestind fel și fel de lucruri, și despre cele povestite în după amiaza aceea și despre multe altele, ajunseră într-un târziu, pe înserate, la palat. Acolo, după ce dintâi se răcoriră oleacă și-și alungară osteneala cu vinuri reci ca gheața și felurite dulciuri, cât ai clipi din ochi se adunară roată împrejurul fântânii și începură să danseze, la sunet fie de cimpoi, fie de cobze și lăute. Iar la sfârșit regina îi porunci Filomenei să cânte o cântare, și dânsa începu astfel:

O, viață de chin necurmat!
Putea-voi cândva, din nou fericită
Să-nnod firul vieții, de unde-a plecat?

Nu știu: prea mă arde, mă mistuie-n piept
Dorul - foc și vâlvoare -
De ceea ce-a fost deplină-mplinire.
Pe alții să-ntreb nu cutez, nici aștept
Răspuns la-ntrebare.
Tu singur, iubite, ce-ai pus stăpânire
Pe-ntreaga mea fire,
Spune-mi să știu și nădejde-nsorită
Sădește-mi în sufletul greu încercat.

Să spun n-aș putea ce dulce simțire
În piept mi se zbate.
De ziua, nici noaptea nu-mi găsesc pace.
Căci văzul, auzul și-a simțului fire în parte și toate
Aprins-au văpaia ce-n suflet îmi zace
Și inima-mi coace.
Tu singur, iubite, simțirea pierită
Mi-o poți întări, doar tu, nimeni alt!

O, spune-mi de-ajunge-voi oare și când
Ochii să-ți văd înc-o dată
La locul pe unde sărutul le-am dat.
Spune-mi, iubite, că vii pe curând,
Spune-mi și-alină-mi pe dată
Durerile multe ce-n piept mi se zbat.
Fie, cât fi-vei plecat
Timpul să zboare, și mult la iubită
Să stai, ca s-o mângâi de chinu-ncercat.

Iar dacă vreodată al meu fi-vei iar,
Nătângă nu cred să mai fiu
Și iar să te las, ca pe vremuri, să-mi pleci.
Strâns te voi ține la piept ca pe-un dar
Și dorul meu pururea viu

Pe gura ta dulce-am să-l stâmpăr pe veci.
Destul. Mi-s buzele reci;
Vino, sărută-le iute. Pornită
Mă simt de pe-acuma, la gând, pe cântat.

Din cântecul acesta toți cei de față pricepură că o iubire nouă și dulce îi pătrunsese în suflet Filomenei; dar, cum din vorbele cântării părea că doamna cunoscuse și alte bucurii pe lângă aceea de a-și vedea mereu alăturea iubitul, fu socotită pe deplin fericită, deși din cei de față se aflau unii care o pizmuiau. După ce Filomena își isprăvi cântărea, regina, amintindu-și că ziua următoare era o vineri, se întoarse către supușii ei și le zise cu glas dulce:

— După cum știți, nobile doamne și tineri cavaleri, mâine e ziua închinată Domnului nostru Isus Cristos și patimilor sale; or, azi o săptămână, dacă v-aduceți bine aminte, am preamărit această zi și ziua următoare, oprindu-ne cu povestitul. De aceea, urmând pilda Neifilei, cred c-ar fi bine să ne oprim și de-astă dată și să încercăm a ne aminti câte s-au săvârșit pe vremuri spre mântuirea noastră în aste sfinte zile.

Toți ascultară cu plăcere vorbele pline de evlavie ale reginei lor și apoi, la îndemnul ei, cum noaptea se scursese pe jumătate aproape, se duseră să se odihnească.

ZIUA A OPTA
L A U R E T T A

Sfârșește cea de a șaptea zi a *Decameronului* și începe cea de a opta, în care, sub sceptrul Laurettei, se vorbește despre acele păcăleli pe care zilnic și le trag fie bărbații între ei, fie femeile bărbaților, fie aceștia femeilor.

În dimineața aceea de duminică, razele soarelui se iveau de după culmile celor mai înalți munți și umbrele nopții pierind lăsau să se

zărească limpede tot ce se afla în jur, când regina, sculându-se din somn dimpreună cu toți ceilalți, porni cu ei într-o plimbare prin iarba înrourată și apoi, cam către nouă ceasuri, intrând într-o bisericuță ce se afla prin apropiere, ascultă acolo sfânta slujbă. Pe urmă, întorcându-se acasă, după ce întâi prânziră cu multă voie bună, se apucară de cântat și dănțuit, iar după aceea, cu învoirea doamnei lor, cei care aveau chef de odihnă se duseră să se odihnească; apoi, după ce soarele trecu de jumătatea bolții, se adunară câteșizece lângă fântână la povești, iar la porunca reginei, Neifile începu așa precum urmează:

POVESTEA ÎNTÂI

Gulfardo se înțelege cu nevasta lui Guasparruolo să se culce cu ea pentru o sumă de bani; împrumută banii de la Guasparruolo, îi dă femeii, iar apoi, de față cu bărbatul - zicând că înapoiase banii femeii - o silește să spună că-i primise.

— Dacă Cel-de-Sus a rânduit ca tocmai eu cu povestirea mea să dau bun început zilei de azi, eu una o fac bucuroasă. De aceea, iubitoare doamne, cum până acum s-au povestit nenumărate păcăleli din cele trase de femei bărbaților, de data asta vreau să vă istorisesc o păcăleală trasă de un bărbat unei femei; și nu fiindcă aș avea de gând să ponegresc bărbatul și ceea ce-a făcut, ori să susțin că ea, femeia, nu și-a primit pe drept răsplata, ci tocmai dimpotrivă ca s-o condamn pe ea și-n schimb să-l laud pe el, cât și pentru a vă dovedi că și bărbații știu să-și bată joc de aceia care au încredere în ei, după cum sunt și ei la rândul lor batjocoriți de cei în care cred. Deși - dacă ar fi să spunem lucrurilor pe adevăratul lor nume - atuncea păcălelii din povestirea mea nu s-ar cădea să-i zicem păcăleală, ci mai degrabă răsplată, răsplată bine meritată; căci o femeie se cuvine să fie în primul rând cinstită și să-și păzească cinstea ca pe ochii ei din cap, ferindu-și-o cu strășnicie de orișice întinare. Cum însă treaba asta e greu s-o duci la bun sfârșit din pricină că Domnul ne-a zămislit slabe de înger, socot că-i vrednică de rug numai aceea

femeie care se vinde pentru bani; pe câtă vreme aceea care se dă din dragoste - ale cărei puteri știm cu toții cât sunt de mari - e vrednică după părerea mea de îngăduință și iertare, așa precum ne-a dovedit deunăzi și Filostrato cu povestea lui despre *madonna* Filippa din Prato.

Trăia pe vremuri la Milano un neamț, un lefegiu pe care îl chema Gulfardo, bărbat viteaz de felul lui și cu credință multă față de cei pe care îi slujea, așa cum rareori mai întâlnești la nemți; și, fiindcă oșteanul ăsta se dovedise platnic bun la banii luați pe datorie, găsea, dac-ar fi vrut, oricând destui negutători care să-i dea cu împrumut pe-o camătă micuță orișice sumă ar fi poftit. Or, stând el la Milano, se întâmpla să-i pice dragă o doamnă tare frumușică, pe care o chema Ambruogia, nevasta unui negustor bogat, cu care oșteanul nostru se cunoștea și era prieten; și îndrăgind-o el în taină, fără de știrea soțului și-a nimănui altcuiva, într-o bună zi îi trimise vorbă, rugând-o să aibă bunătatea de a-i dărui iubirea ei, căci el din partea lui ar fi fost gata oricând să facă tot ce-i poruncea. Femeia, după multă și îndelungată târguială, îi răspunse că era gata a-i face în voie, dacă ar fi fost să se aleagă de pe urma acestui fapt cu două lucruri și anume: în primul rând cu încredințarea că dumnealui n-avea să sufle nici un cuvânt de treaba asta și în al doilea rând cu două sute de florini de aur, de care avea nevoie pentru un lucru oarecare, zicând că el, ca om bogat, putea s-o dăruiască cu bănișorii ăștia; și cu învoiala asta ar fi fost gata orișicând să-i facă toate poftele.

Gulfardo, când văzu ce lacomă-i femeia pe care el o socotea o doamnă vrednică de cinste, scârbit de atâta josnicie își preschimbă în ură iubirea lui înflăcărată și, hotărât s-o păcălească, îi trimise vorbă c-o face bucuros și p-asta și orișice i-ar fi cerut, dacă-i ședea în putere; de aceea o rugă să-i spună când să vie, făgăduindu-i să-i aducă fără de alta banii și să păstreze taina față de toți ceilalți, afară doar de un prieten în care se încredea

orbește și care îl însoțea întotdeauna și în tot locul. Doamna, netrebnică femeie, când auzi așa, fu foarte mulțumită și îi trimise vorbă că Guasparruolo, soțul ei, urma să plece curând la Genova cu treburi și că atunci îl va înștiința și va trimite după dânsul. Gulfardo, într-o bună zi, când îi veni la îndemână, îl luă pe Guasparruolo și-i zise:

— Uite ce-i: am pus la cale o trebușoară pentru care aș avea nevoie de două sute de florini de aur; de aceea vin la tine cu rugămintea să mi-i dai pe aceeași camătă cu care mă împrumuți de obicei.

Guasparruolo se învoi bucuros și-i numără pe dată banii.

La vreo câteva zile după aceea, Guasparruolo, așa precum spusese doamna, plecă la Genova, iar dânsa trimise vorbă oșteanului să vie și s-aducă banii. Gulfardo, luându-și prietenul, se duse acasă la femeie și primul lucru ce-l făcu fu să-i așeze în palmă cei două sute de florini, sub ochii prietenului său, zicând:

— Ia banii ăștia, doamnă, și dă-i bărbatului dumitale când s-o întoarce acasă.

Femeia luă florinii, fără să-și dea seama de ce zicea așa Gulfardo; și, socotind că poate dânsul spusese anume astfel pentru ca însoțitorul lui să nu bage de seamă că pentru banii aceia ea se vindea pe sine, răspunse:

— Bucuros îi dau, dar vreau să văd întâi câți sunt.

Și răsturnându-i pe o masă se apucă să-i numere și, aflând că-s două sute în cap, îi luă și-i puse bine, nespus de bucuroasă, apoi se întoarse la Gulfardo și-l duse în odaia ei și nu numai în noaptea aceea, dar și în alte multe nopți, până ce Guasparruolo se întoarse de la Genova, îl mulțumi cu trupul ei.

Când Guasparruolo se întoarse, Gulfardo pândi un prilej să-l afle acasă cu nevasta și apoi, ducându-se la el, îi zise față cu femeia:

— Guasparruolo, cei două sute de florini pe care mi i-ai dat deunăzi nu mi-au făcut trebuință, căci trebușoara nu mi-a mers; așa că i-am adus de îndată și i-am înapoiat

nevestei dumitale, drept care fii bun și mă șterge de datoria asta.

Guasparruolo, întorcându-se către nevastă, o întrebă dacă-i primise. Femeia, când văzu că nu-i chip să tăgăduiască, căci martorul era de față, răspunse:

— I-am primit, vezi bine, dar am uitat să-ți spun.

La care Guasparruolo zise:

— Gulfardo, mergi cu Dumnezeu și nu-ți fă griji, c-am să te șterg de datorie negreșit.

Iar după ce plecă Gulfardo, femeia păcălită înapoie bărbatului nerușinatul preț al mârșăviei ei și într-acest chip ibovnicul, prin istețimea lui, ajunse să aibă parte de hapsâna de femeie, fără să deie măcar un ban.

POVESTEA A DOUA

Popa din Varlungo se culcă cu *monna* Belcolore și-i lasă drept zălog giubeaua lui; pe urmă, luând de la femeie o piuliță cu împrumut, când i-o trimite înapoi, îi cere în schimb giubeaua; femeia i-o înapoiază și-și varsă focul ocărându-l.

În timp ce doamnele și cavalerii îl lăudau pe Gulfardo pentru ceea ce-i făcuse lacomei milaneze, regina, întorcându-se către Pamfilo, îi porunci zâmbind să povestească mai departe, și dânsul începu astfel:

— Frumoase doamne, am să vă spun acum o istorioară îndreptată împotriva acelora ce zilnic ne batjocoresc, fără ca noi, la rândul nostru, să le putem întoarce ocara, adică o istorioară care lovește în preoți; căci dumnealor, care ne pun nevestele la cazne, când dau și ei de câte una cu care ajung să mi se culce, își închipuiesc, vezi Doamne, că-s tot așa de vrednici de milă și iertare precum ar fi de pildă de l-ar aduce pe sultanul din Alexandria, legat burduf, papei de la Avignon[57]. Pe câtă vreme credincioșii, sărmanii, n-au putința să le plătească după merit, deși, ca să-și aline

[57] În istoria bisericii catolice, Avignon are un loc important, deoarece în cursul a 72 de ani (1309-1378) orașul a servit ca sediu al papilor, Clement al V-lea, prin ordonanță de la Filip al IV-lea a mutat reședința de la Roma. Dar, chiar și după această perioadă de 70 de ani, cunoscută sub numele de „Captivitate papilor Avignonieni” acest oraș până în 1409 a servit ca sediu al multor papi nerecunoscuți).

focul, se războiesc și ei cu tot atâta înflăcărare ca mamele, surorile, copilele și prietenele lor. De aceea am de gând să vă istorisesc acum o snoavă, mai degrabă hazlie decât lungă, din a cărei încheiere veți trage învățătura că pe preoți nu se cuvine să-i crezi orbește întotdeauna.

Spun dar, că la Varlungo, un sătuleț pe aici pe-aproape, după cum știți și dumneavoastră din auzite ori văzute, trăia un popă de ispravă, voinic nevoie mare când era vorba de femei și care, deși de citit nu prea știa citi, afla totuși destule vorbe de bine și evlavie ca să-și desfete credincioșii, duminica, când se adunau la umbra unui ulm ce străjuia bisericuța. Și mai știa părintele - mai bine ca oricare altul dintre înaintașii lui - să cerceteze pe femei când le erau plecați bărbații și nu uita nicicând să le aducă acasă fie te-miri-ce flecuștețe din cele ce se vând la sărbători prin bâlciuri, fie apă sfințită, fie vreun muc de lumânare, lucruri pe care le însoțea de binecuvântarea lui.

Or, printre alte țărăncuțe pe care le băgase în seamă, se întâmplă să-i placă mai mult ca toate celelalte una pe nume Belcolore, nevasta unui muncitor care-și zicea Bentivegna del Mazzo, și care era într-adevăr o țărăncuță frumușică și proaspătă ca mărul, bine împlinită în trup și oacheșă nevoie mare, făcută parcă anume să macine mai bine ca orișicare alta. Unde mai puneți că știa să cânte de minune bătând din tamburină *Apa se scurge în puhoaie* și să învârtească dansul c-o băsmăluță în mână, când se ivea prilejul. Și, cum ziceam, prea-cuviosul se îndrăgosti așa de tare de ea, că mai să-și piardă mintea, și cât e ziulica de mare nu făcea decât să umble brambura doar-doar s-o întâlnească. Iar când se nimerea s-o vadă duminică în biserică, slobozea câte un „Kirie” ori câte un „Sanctus” de-ai fi jurat că-i un măgar ce rage, când el, bietul, se străduia să pară un meșter neîntrecut la ghiers; iar dacă n-o vedea, nici că-i păsa de cele sfinte și una-două mântuia cu slujba și cu toate celea. Oricum, știa să facă astfel, încât nici Bentivegna, nici vreun vecin de-al lui, nu apucaseră să afle

nimic de treaba asta. Și, ca să i se vâre în suflet femeii, o cinstea din când în când cu câte un dar și-i trimitea ba un mănunchi de usturoi abia cules - că dumnealui avea în grădina pe care și-o lucra el singur un soi de usturoi cum n-avea nimeni în tot satul - ba câte un coșuleț cu mazăre aleasă, ba câte o legătură de ceapă verde ori arpagic; iar când afla vreun prilej, după ce întâi o privea galeș, o agrăia cu vorbe dulci, dar dânsa, cam sălbăticuță, se prefăcea că nu-și dă seama și se ținea bățoasă; din care pricină preasfântul nu-i da de capăt nicidecum.

Or, într-o zi în amiaza mare, pe când cucernicul părinte umbla lela prin sat, se întâmplă să se întâlnească cu Bentivegna del Mazzo, care mâna din spate un catâr încărcat cu fel de fel de lucruri; drept care, agrăindu-l, îl întrebă unde o pornise.

Țăranul îi răspunse:

— Mă duc pân' la oraș, părinte, cu niște treburi de-ale mele și astea toate i le duc lui *messer* Bonaocorro da Ginestreto ca să m-ajute pentru - naiba mai știe, că eu nu știu - ce pricină a pus judecătorul să mă cheme printr-un slujbaș de-al lui.

Popa făcu voios:

— Bine faci, fiule; te du cu binecuvântarea mea și vezi de vino iute acasă; iar dacă te-ntâlnești cumva cu alde Lapuccio ori Naldino, spune-le negreșit să vină să-mi aducă curelele pentru îmblăciu.

Bentivegna îi răspunse c-avea să facă întocmai; și-n timp ce omul se îndrepta către Florența, preotul se chibzui în sinea lui că acu e vremea să-și încerce norocul și s-o caute pe Belcolore acasă. De aceea, luând-o la picior, nu se opri până la dânsa și după ce intră înăuntru făcu:

— Dea Domnul bine! Nu-i nimenea acasă?

Femeia, care era în șură, îl auzi și zise:

— Bine-ai venit, părinte! Da' ce cauți pe căldura asta?

La care popa îi răspunse:

— Iac-am venit să stau oleacă cu dumneata de vorbă,

dac-am văzut că omul ți-i dus cu treabă la oraș.

Belcolore se scoborî din sură, se puse jos și începu să curețe niște sămânță de varză pe care Bentivegna o îmblătise tocma atunci.

Popa prinse a vorbi și zise:

— Care va să zică, Belcolore, mă lași cu dinadins să mor de dragul dumitale?

Nevasta începu să râdă și zise:

— Ce-ți fac eu, părinte?

— Nu-mi faci nimic, răspunse popa, da' nu mă lași să-ți fac nici eu ce-aș vrea și ce-a rânduit Domnul.

La care Belcolore zise:

— Ei lasă, lasă, părintele! Da' ce, fac popii trebi ca astea?

— Te cred, ba chiar mai bine ca alți bărbați, răspunse popa; și de ce nu adică? Ba chiar mai mult; află că noi facem mai bine treaba asta. Și știi de ce? Pentru că noi nu măcinăm decât când apa învârte roata. Așa că, dacă stai cuminte și mă-nvoiești să fac ce-mi place, are să-ți fie bine, ascultă-mă pe mine!

Nevasta îi răspunse:

— Ce bine, părințele? Că doar te știe toată lumea ce zgârie-brânză îmi ești!

La care popa zise:

— Nu știu cu ce să te îmbii. Cere tu singură: vrei poate niscaiva ciuboțele? Ori vreo podoabă cu beteală? Ori poate vrei de-o rochie? Spune tu singură ce vrei.

Femeia zise atunci:

— Uite ce e, părinte: din astea am destule. Dar, dacă mă iubești atâta, fă-mi un hatâr și-s gata să-ți fac și eu pe voie.

Părintele îi răspunse:

— Spune ce vrei, că eu te-ascult.

Atuncea Belcolore zise:

— Sâmbătă trebuie să mă duc pân' la Florența, să dau înapoi niște lână pe care am tors-o și să-mi tocmesc roata de tors; iar dacă dumneata îmi dai cu împrumut cinci lire -

că de avut știu că le ai - mi-oi scoate de la cămătar fusta cea roșie-vineție și cingătoarea de zile mari pe care le-am adus în zestre, că, după câte vezi, din pricină că nu le am, nu mă pot duce nicăieri, nici la biserică măcar; iar dacă-mi dai bănuții, pe urmă fac tot ce poftești.

Popa grăi:

— Așa să-mi ajute Dumnezeu dacă îi am la mine. Da' uite, îți făgăduiesc că până sâmbătă-ai să-i ai.

— Las' că știu eu cine-mi sunteți, răspunse Belcolore; de făgăduit, făgăduiți, marea cu sarea, dar când la o adică, nu vă țineți niciodată de vorba dată. Crezi c-ai să faci cu mine cum ai făcut cu Biliuzza, pe care ai dus-o cu palavre și care a ajuns o târfă din pricina domniei-tale? Mă jur pe ce-am mai sfânt, cu mine n-o să-ți meargă; dacă n-ai banii, mergi de-i adă.

— Fii bună - zise popa - și nu mă fă să mă duc până acasă, acu că am avut norocul să te aflu singurică; când m-oi întoarce s-ar putea să dau de cineva aicea și n-am mai fi la largul nostru. Iar altădată nu știu, zău, de-oi mai avea prilej ca ăsta.

Femeia îi răspunse:

— Mă rog! Dacă poftești să mergi, atuncea du-te acuma; iar dacă nu, rabdă și taci.

Popa, dacă văzu că Belcolore nu vrea să-i facă în voie fără de „*salvum me fac*”[58], pe câtă vreme dumnealui ar fi dorit s-o facă „*sine custodia*”[59], grăi:

— Tu nu vrei să mă crezi; de aceea am să-ți las zălog giubeaua asta sinilie.

Femeia ridică obrazul și zise:

— Asta? Ce plătește o ipingea ca asta?

Părintele făcu:

— Cum ce plătește? Auzi vorbă. Află c-a fost croită din cel mai scump postav de Flandra și poate chiar mai scump decât îți închipuiești. Și nu-s nici cincisprezece zile de când

[58] Fă-mă sănătos (lat.) (n. t.).

[59] Fără de pază (lat.) (n. t.).

i-am dat lui Lotto, cel care vinde haine vechi, drept șapte lire-n cap pe ea; și înc-am dobândit-o ieftin, căci după spusa lui Buglietto, care știi că se pricepe la țesături din astea, am câștigat cinci bani la ea.

— Așa? se minună femeia. N-aș fi crezut. Ia dă-o încoace.

Preacuviosul, bietul, care ședea cu arcu întins, scoase giubeaua și i-o dete. Iar dânsa, după ce dintâi o împături și-o puse bine, făcu:

— Părinte, haide în șopru ăsta, că nimenea nu-l calcă în veci.

Și intrară în șopron. Acolo, popă, răsfățând-o cu pupăciuni mai dulci ca mierea și înrudind-o cu Cristos, se desfată cu ea o bucățică bună și apoi, plecând numa-n sutană - de parc-ar fi slujit la nuntă - se întoarse iar la parohie.

Acasă însă, cugetând că mucurile de fețile pe care le aduna într-un an din mila credincioșilor nu făceau toate laolaltă nici barem două lire, îi păru rău de ce făcuse și începu să se gândească cum ar putea să puie mâna pe haină fără să dea banii. Și, cum era viclean din fire, găsi numaidecât mijlocul și izbuti din plin. A doua zi fiind sărbătoare, trimise pe băiatul unui vecin de-al lui la *monna* Belcolore acasă, rugând-o să-i dea cu împrumut mojarul cel de piatră, fiindcă poftise la amiaz pe Binguccio del Poggio și pe Nuto Buglietti și-ar fi dorit să facă o zeamă cu mujdei. Femeia i-l trimise. Iar popa, pe înserate, anume către ceasul când bănuia că Bentivegna del Mazzo cinează cu femeia, își chemă diacul și-i zise:

— Ia mojarul ăsta, du-te cu el la Belcolore și spune-i: „Zice cuviosul că-ți mulțumește pentru el și că te roagă să-i trimiți giubeaua pe care ți-a lăsat-o băiatul drept zălog.”

Diacul luă mojarul și se duse la femeie, pe care o află la masă cu bărbatul ei, așa că puse jos mojarul și îi ceru giubeaua, precum îl învățase popa. Belcolore, când auzi una ca asta, dădu să zică oarece, însă bărbatul, înciudat, făcu:

— Te-ai pus să-i iei zălog popii? Măi, ce ți-aș trage una! Du-te și dă-i-l iute, bătu-te-ar Dumnezeu de proastă; să nu te prind de-acu înainte că nu-i dai tot ce-ți cere - de-ar fi să-ți ceară și catârul - că-i vai de capul tău.

Belcolore se sculă bombănind, scoase giubeaua dintr-o ladă și i-o dădu diacului, zicând:

— Să-i spui cucerniciei-sale din partea mea că Belcolore se jură pe toți sfinții să nu-l mai lase în veci să bată în mojarul ei, că n-a știut să-i facă cinste precum s-ar fi căzut.

Diacul luă giubeaua și repetă în fața popii cuvintele femeii, la care dumnealui, râzând, făcu:

— Dac-o mai vezi să-i spui că, dacă ea nu-mi dă mojarul, nu-i dau nici eu pilugul. Așa că suntem tot acolo.

Bentivegna crezu că nevastă-sa rostise vorbele acelea mânioasă fiind c-o suduise și nu le luă în seamă. Dar ea se supără cu popa și nu-i vorbi pân' la cules; pe urmă însă, tot speriind-o preacuviosul c-o trimite la caznele de veci în gura împielițatului, de frică și pentru niscaiva must și câteva castane, se împacă și nu o dată își mai făcu de cap cu el. Iar pentru cele cinci lire, popa îi drese tamburina și-i atârnă un zurgălău, iar dumneaei fu mulțumită.

POVESTEA A TREIA

Calandrino, Bruno și Buffalmacco încearcă să găsească pe valea râului Mugnone o piatră fermecată, căreia îi zice Elitropia. Calandrino își închipuie c-a găsit-o el și se întoarce acasă încărcat de pietre; nevasta îl ocărăște; el, înfuriat, o bate zdravăn și apoi le povestește prietenilor ceea ce ei știau mai bine decât dânsul.

Isprăvindu-se povestea lui Pamfilo - de care doamnele făcură atâta haz, încât poate mai râd și astăzi - regina îi porunci Elisei să spună mai departe, iar dânsa, care însă râdea de cele povestite, începu astfel:

— Nu știu, plăcute doamne, dac-am să izbutesc să stârnesc tot atâta haz cu istorioara mea, nu mai puțin adevărată decât plăcută, pe cât a stârnit Pamfilo cu-a lui; oricum, mă voi căzni s-o fac.

În orașul nostru, cel veșnic plin de caraghioși și obiceiuri felurite, trăia acuma nu de mult un oarecare Calandrino, zugrav de felul lui, om cam sărac cu duhul și cu apucături ciudate; și Calandrino acesta umbla mai toată vremea cu alți doi zugravi, unul pe nume Bruno, iar celălalt Buffalmacco, doi hâtri buni de glumă, dar altfel oameni iscusiți și greu de tras pe sfoară, care se împrieteniseră cu Calandrino pentru că adeseori aveau prilejul să petreacă pe socoteala neghiobiei și-a obiceiurilor lui. Tot pe la vremea aceea trăia la Florența un tânăr, băiat destoinic

foarte și mare meșter la de toate, viclean și îndemânatic, pe nume Maso del Saggio, care, auzind și el tot soiul de povești despre prostia lui Calandrino, ca să petreacă nițeluș, se hotărî să-i joace un renghi ori să-l îmbie a crede mai știe naiba ce minune. Și într-o bună zi, dând peste el din întâmplare în biserica San Giovanni și, văzându-l cum stă și cască gura la zugrăvelile și încrestăturile de pe firida care se afla deasupra altarului și care nu de multă vreme fusese așezată acolo, se chibzui că ăsta-i locul și vremea potrivită ca să-și atingă țelul. De aceea, după ce dintâi destăinui unui tovarăș cu care se afla acolo ce avea de gând să facă, se apropiară amândoi de locul unde Calandrino ședea de unul singur și, prefăcându-se amândoi că nici nu-l bagă în seamă, se apucară să vorbească despre virtuțile ascunse pe care le au unele pietre, despre care Maso turuia cu atâta iscusință, de-ai fi jurat că nu-i pe lume giuvaergiu mai priceput și mai destoinic decât el. Calandrino, care trăgea cu urechea, de la o vreme se sculă și, pricepând că nu e vorba de nicio taină la mijloc, se dădu binișor pe lângă dânșii, lucru de care Maso se bucură nespus. Și, fiindcă omul nu se sinchisea de el, ci-i da înainte cu gura, Calandrino îl întrebă pe unde s-ar putea găsi asemenea pietre minunate. Maso îi răspunse că cele mai multe se găseau în Berlinzone, pământ în țara bascilor, și anume într-un sat căruia îi zicea Bengodi, unde viile erau legate cu cârnați, iar o gâscă te costa un ban, pe care mai primeai și-o rață pe deasupra; și mai era acolo un munte întreg de parmezan - zicea - răzăluit de-a gata, deasupra căruia ședea un neam de oameni care n-aveau altă treabă decât să facă *ravioli*[60] și macaroane pe care să le pună la fiert în supa de claponi, iar mai la urmă să le azvârle la vale, în jos pe munte, și ăla de prindea mai multe era mai câștigat; și-n preajma muntelui curgea un râuleț cu vin, un vin fără pereche în lume și fără strop de apă

[60] Un fel de colțunași cu carne sau cu brânză, care se fierb în supă (n. t.).

într-însul.

— Halal de-așa țară! se minună Calandrino. Da' cu claponii ăia pe care-i fierb ce se alege?

Maso îi răspunse:

— Îi papă bascii.

Atuncea Calandrino zise:

— Ai fost vreodată în țara aceea?

— Vreodată? Asta-i bună, răspunse Maso. Nu o dată, ci de mii de ori am fost.

La care Calandrino zise:

— Și câte mile-s până acolo?

— Păi să tot fie cam vreo mie.

— Care va să zică-i mai departe decât ar fi până-n Abruzzi?

— Vezi bine, făcu Maso. Oleacă mai depărtișor.

Calandrino, bietul, sărac cu duhul cum era, văzând că Maso nici nu râde, nici nu clipește barem la vorbele acestea, le socoti adevărate și le dădu crezare cum dai oricărui adevăr care-și vădește limpede și fără înconjur fața. De aceea zise:

— Din păcate e prea departe pentru mine! Dar dac-ar fi mai la îndemână, zău că m-aș duce o dată, cu tine împreună, nu de alta, dar să văd și eu macaroanele cum fac la tumbe și să mănânc pe săturate. Da' fă bine și spune-mi, pe aicea pe la noi nu se găsește nicio piatră din alea fermecate?

La care Maso zise:

— Ba da și încă două soiuri cu strașnice virtuți: un soi îs pietrele alea tari din Settignano și Montisci, cu care faci făină dacă le pui la moară; d-aia se zice acolo, prin țările alea depărtate, că mila vine de la Domnul și pietrele de moară din Montisci și Settignano; da' vezi c-aici la noi atâtea pietre d-astea sunt, încât își pierd din preț, după cum și la ei își pierd din preț smaraldele, fiindcă p-acolo-s munți întregi, mai mari ca muntele Morello, care scânteiază noaptea de te crucești nu alta. Și află că de-ar fi

vreunul să șlefuiască bine, până ce nu sunt găurite, pietrele astea tari, din care se fac pietre de moară, și să le înșire pe o ață, ar căpăta bani grei pe ele, dacă le-ar duce la sultan. Cât despre celălalt soi de pietre, cărora noi, giuvaergiii, le zicem Elitropia, acelea-s niște pietre cu însușiri și mai grozave: oricine poartă în sân o pietricică d-alea, nu poate fi văzut de nimeni acolo unde nu-i.

Atuncea Calandrino zise:

— Măi, ce mai pietre minunate! Da' astea de la urmă pe unde se găsesc?

Maso îi răspunse că în Mugnone.

— Și cum e piatra asta? E mare ori e mică? Și ce culoare are? îl întrebă Calandrino.

Maso îi răspunse:

— Așa și-așa. Sunt unele mai măricele și altele mai mici. Da' toate-s negricioase.

Calandrino, care își vârâse bine în cap toate amănuntele acestea, se prefăcu atunci că are altă treabă și, despărțindu-se de Maso, se hotărî în sinea lui să caute piatra fermecată, dar nu fără de știrea lui Bruno și-a lui Buffalmacco la care ținea îndeosebi. Se puse deci să-i caute, pentru ca fără de zăbavă și înaintea tuturor să se apuce de cercetat și toată dimineața și-o irosi căutându-i. În cele de pe urmă, cam după ceasul prânzului, amintindu-și că lucrau amândoi la mănăstirea maicilor din strada Faenza, deși arșița era mare, lăsându-și toate treburile, se duse într-un suflet până la dânșii și, chemându-i, le zise după cum urmează :

— Fraților, dacă-mi dați crezare, e rost să devenim cei mai bogați bărbați din tot orașul ăsta ; am auzit de la un om vrednic de toată încrederea, c-aicea în Mugnone se află o piatră minunată, pe care, dac-o porți la tine, nici dracul nu te vede. De aceea aș zice s-o pornim întru căutarea ei, acum, fără întârziere, ca nu care cumva să ne-o ia alții înainte. Și-o s-o găsim fără îndoială, fiindcă eu știu cam cum arată ; iar după ce-om găsi-o, ce alta am putea să

facem decât să ne-o vârâm în pungă și să ne ducem la zarafi - care știți că pururi țin pe mese movile de florini și arginți - și să furăm cât om putea. Că nimeni n-are să ne vadă; și într-acest chip ne îmbogățim pe dată câteșitrei, făr' să trebuiască cât e ziua de lungă și de mare să stăm să mâzgălim pereții, așa cum face melcul.

Pe Bruno și pe Buffalmacco îi pufni râsul în sinea lor când o auziră și pe asta; dar, uitându-se unul la altul, se prefăcură mirați foarte și lăudară între ei sfatul lui Calandrino. Totuși, Buffalmacco îl întrebă să-i spuie cum îi zicea pe nume pietrei. Dar Calandrino, bietul, care era cam greu de cap, uitase cum îi zice; de aceea îi răspunse:

— Ce nevoie avem de nume, când știm ce însușiri ascunde? Eu zic să nu mai pierdem vremea și să ne ducem s-o căutăm.

— Da' cum e piatra ? zise Bruno.

— Să vezi, răspunse Calandrino. Sunt unele mai mari și altele mai mici, dar la culoare toate-s negre, de aceea, după socotința mea, aș zice să le strângem pe toate cele negre, până ce-om da de ea. Haidem, să nu mai pierdem vremea.

— Ci stăi oleacă, zise Bruno.

Și, întorcându-se către Buffalmacco, făcu:

— Are dreptate Calandrino. Dar nu e vremea acu pentru o treabă ca aceasta, căci soarele e în crucea amiezii și cum răzbește în albie usucă toate pietrele; de aceea alea care-s negre în zori, când nu sunt dogorite, acum la ceasul ăsta ni s-or părea că-s albe. Ba pe deasupra astăzi, cum e și zi de lucru, trebuie să fie tare multă lume în vale la Mugnone și s-ar putea, văzându-ne, să ghicească ce căutăm acolo și să se apuce și ceilalți să caute piatra cu pricina; iar de le pică lor în mână, noi pierdem tot și nu de alta, ci numai fiindcă ne-am grăbit. Eu cred, de vă învoiți și voi, că asta-i treabă de făcut în zorii dimineții, că poți deosebi mai bine culorile la pietre, și nu în zi de lucru, ci-n zi de sărbătoare, ca să nu fim văzuți de nimeni.

Buffalmacco găsi de bună povața lui Bruno și Calandrino aș̦ijderi; drept care câteș̦itrei căzură la învoială ca în dimineața următoarei duminici să pornească în căutarea pietrei. Calandrino însă îi rugă stăruitor să nu care cumva să sufle o vorbă despre asta, căci cel ce îi spusese taina îl juruise s-o păstreze. Iar după aceea se apucă să le înș̦ire ce auzise despre ț̦inutul Bengodi, jurându-se că spune drept.

Rămași singuri, Bruno și Buffalmacco se sfătuiră între ei cum să urzească treaba. Calandrino aș̦teptă ca pe jăratec ziua de duminică, iar când veni în sfârș̦it, sculându-se de mânecate, își adună tovarășii și luând-o pe la poarta San Gallo, coborâră în valea râului Mugnone, unde începură câteș̦itrei să umble în sus și-n jos în căutarea pietrei. Calandrino, ca cel mai avântat, mergea înaintea celorlalț̦i și, ț̦opăind când ici când colo, cât ce zărea o piatră neagră se năpustea asupra ei și și-o vâra în sân. Bruno și Buffalmacco călcau pe urma lui și adunau și ei ici una, colo alta. Ci Calandrino, tot strângând, se pomeni nu după mult cu sânul plin de pietre; drept care, ridicându-și poalele cămeș̦ii, care era destul de largă, le prinse bine în brâu și cât ai zice „vai” își încărcară și poala; apoi, nu după multă vreme, făcu și din giubeică o traistă și o umplu și pe aia. Bruno și Buffalmacco, văzându-l încărcat de pietre, cum se făcuse și de amiaz, se apucară să vorbească precum se înț̦eleseseră mai dinainte încă, și ca atare Bruno zise:

— Da' unde-i Calandrino?

Buffalmacco, care îl vedea doar bine, acolo la doi pași de el, se răsuci căutându-l la dreapta și la stânga și într-un târziu răspunse:

— Habar n-am unde poate fi. Doar mai înainte era aici.

La care Bruno zise:

— Se poate, nu zic ba, dar sunt încredinț̦at că acu trebuie să fie acasă, unde mănâncă de amiaz și-n schimb pe noi ne lasă aici să ne prostim căutând la pietre.

— Așa ne trebuie, zise celălalt. Bine-a făcut că ne-a amăgit și ne-a lăsat aicea baltă, de vreme ce-am fost

nătărăi și l-am crezut ca proștii. Care altul mai neghiob ca noi ar fi putut să creadă c-o piatră cu atari virtuți se află tocmai în Mugnone?

Calandrino, când i-auzi vorbind așa, crezu că în sfârșit dăduse peste piatra cu pricina și mulțumită virtuților ei minunate tovarășii lui nu-l vedeau, deși se afla sub ochii lor. De aceea, bucurându-se peste măsură de norocul care dăduse peste dânsul, fără să spună o vorbă, se hotărî să se întoarcă și de aceea o luă din loc și se porni spre casă. Văzându-l că se duce, Buffalmacco zise către Bruno:

— Ce facem, vere? Nu plecăm?

— Ba hai și-om merge, zise Bruno, da' jur pe Dumnezeul meu că n-o să-și bată joc de mine a doua oară Calandrino. Și de mi-ar fi la îndemână, cum mi-a fost toată dimineața, ți l-aș atinge pe la glezne cu una din pietrele astea, de și-ar aduce aminte și-o lună întreagă de păcăleala ce ne-a tras.

Și n-apucă să zică bine că și înșfacă o piatră și azvârli cu ea în picioarele lui Calandrino, care simțind durerea până în rărunchi, chirci piciorul și începu să sufle tare, dar fără să se vaite, și merse mai departe.

Buffalmacco mi-ți apucă și el o piatră din cele adunate și zise către Bruno:

— Vezi pietricica asta? Ajunge-l-ar pe Calandrino cât ai clipi, în spinare!

Și dându-i drumul îi arse una, dar zdravănă de tot, în șale. Într-acest chip, dintr-una într-alta, tot asmuțindu-l de la spate cu pietre, urcară valea și ajunseră la poarta San Gallo. Acolo, după ce aruncară pietroaiele adunate, se opriră oleacă să vorbească cu vameșii de strajă, iar dânșii, aflând despre ce-i vorba, se prefăcură a nu-l vedea pe Calandrino și stricându-se de râs îl lăsară să treacă nestingherit poarta. Calandrino nu zăbovi deloc pe drum, ci merse țintă acasă, la doi pași de Ungherul Morii. Și atâta de prielnică se arătă șotiei soarta, încât în timp ce urca din vale și străbătu orașul, nimeni nu-l agrăi, cu toate că în drum se întâlni cu câțiva oameni, puțini ce-i drept,

căci cei mai mulți mâncau de amiaz la ora aceea.

Ajuns acasă intră înăuntru, așa încărcat cum se afla. Nevastă-sa, femeie frumoasă și isteață, pe nume *monna* Tessa, se afla din întâmplare tocmai în capul scărilor; și, înciudată cum era că întârziase atâta, când îl văzu că vine se apucă să-l ocărască, zicând:

— Bin' că te-aduce dracu acasă! Toți îs mâncați de-amiaz când te trezești și tu să vii.

Când Calandrino o auzi și pricepu că-l vede, făcu plin de obidă și de durere:

— Lua-te-ar dracu, femeie blestemată! Care va să zică aici erai? M-ai mâncat fript de data asta. Da' las' că ți-oi plăti-o eu cu vârf și îndesat.

Și, după ce urcă și-și lepădă povara într-o săliță, sus, se repezi la dânsa și apucând-o de cosițe, o azvârli pe jos și începu să-i care la pumni și la picioare, lovind-o orbește în cap, în șale, pe unde apuca: degeaba se ruga femeia cu mâinile împreunate; până ce n-o snopi în bătaie, zdrobindu-i toate oasele și până ce nu-i smulse și cel din urmă fir de păr, nu se clinti de lângă dânsa.

Bruno și Buffalmacco, după ce râseră o bucată cu vameșii porții San Gallo, porniră agale pe urmele lui Calandrino. Și, ajunși la poarta casei lui, auziră de jos ce mamă de bătaie îi mai ardea nevesti-si; drept care, prefăcându-se că tocmai în clipa aceea pică, strigară după el de jos. Calandrino ieși la fereastră roșu la față, nădușit și frânt de oboseală și îi rugă să vie sus. Bruno și Buffalmacco, făcând pe îngrijorații, urcară până sus la el și văzură odaia plină de pietre, iar într-un colț pe biata Tessa, care plângea amarnic, cu părul răvășit, cu rochia sfârtecată și cu obrazul însângerat și plin de vânătăi; iar într-un alt ungher pe Calandrino stând pe un scaun, ca omul frânt de osteneală, cu straiele ca vai de lume și gâfâind din greu. Și, după ce priviră la ei și-n jur o vreme, grăiră:

— Ce mai e și asta? Vrei să zidești ceva de-ai adunat

atâtea pietre?

Iar mai pe urmă adăugară:

— Da' *monna* Tessa ce-are? S-ar zice c-ai bătut-o. Ce înseamnă toate astea?

Calandrino, frânt de povara pietrelor pe care le cărase, de mânia îndrăcită cu care își altoise nevasta și de supărare, fiindcă își scăpase ca un prost norocul printre degete, nu era în stare să-și adune mințile ca să răspundă deslușit. De aceea, văzându-l că tace, Buffalmacco o luă de la capăt zicând:

— Măi Calandrino, dacă erai mânios din altă pricină pe noi, nu se cădea de fel să ne batjocorești așa cum ne-ai batjocorit, că după ce ne-ai dus cu tine ca să căutăm piatra aia rară, ne-ai lăsat baltă acolo ca pe niște caraghioși și te-ai întors fără un cuvânt. Să știi că păcăleala asta ne-a supărat din cale-afară și are să fie ultima din câte ne-ai mai tras. De bună seamă ultima.

La vorbele acestea Calandrino răspunse:

— Fraților, nu vă supărați, că lucrurile stau altminteri de cum vi le-ați închipuit voi. Eu, vai și amar de mine, găsisem piatra aceea. Și, ca să fiți încredințați că nu mințesc, să știți că atunci când voi tot întrebați de mine și mă căutați în jur, eu mă aflam acolo, la doi-trei pași de voi; iar dac-am văzut că plecați și nu mă vedeți, v-am luat-o înainte și abia adineauri am sosit, puțin înaintea voastră.

Și luând-o de la capăt, le povesti de-a fir-a-păr tot ce făcuseră acolo și ce vorbiseră între ei, arătându-le și vânătăile cu care se alesese pe la călcâie și pe spinare de pe urma pietrelor azvârlite de dânșii. Pe urmă îi dădu înainte zicând:

— Iar când am trecut poarta cu toate pietrele astea în sân, nici pâs nu mi-a zis nimeni, deși știți și voi bine ce plicticoși și urâcioși sunt vameșii aceia, care vor cu tot dinadinsul să-și vâre nasu-n tot ce duci. Ba pe deasupra m-am întâlnit pe drum și cu niscaiva prieteni, cari totdeauna m-agrăiesc și mă poftesc să beau cu ei și totuși n-a fost

unul să-mi deie ziua bună, pentru că ei nu mă vedeau. De-aici, când am ajuns acasă, împielițata asta de cutră blestemată mi s-a făcut înainte și m-a văzut; ea singură. Și nu e de mirare, că, precum știți, muierile dezleagă orice farmec și alungă orice însușire din cele câte zac în lucruri. Și tocmai când să zic și eu că-s cel mai norocos bărbat din tot orașul ăsta, m-am pomenit mai oropsit ca orișicare altul; de aceea am căptușit-o de să mă ție minte și nu știu, zău, ce mă oprește să n-o omor pe dată. Afurisit să fie ceasul când am văzut-o prima oară și când mi-a pus picioru-n casă.

Și aprinzându-se din nou, fu cât p-aci să sară și să-i mai ardă o bătaie. Bruno și Buffalmacco făceau, ai naibii, pe mirații și îi dădeau dreptate lui Calandrino, deși în sinea lor abia se stăpâneau să nu pufnească în râs. Dar, când văzură că se scoală mânios că s-o mai bată o dată, se ridicară și-l opriră, spunându-i că nu ea, ci el era de vină, el care ar fi trebuit să-i spună dinainte să nu i se arate în ziua aceea în față, dacă știa că femeile dezleagă orice farmec; iar dacă Dumnezeu nu-i trimisese gândul ăsta era ori fiindcă soarta lui era să nu se norocească, ori fiindcă se gândise să-și înșele tovarășii, pe care ar fi trebuit să-i înștiințeze de norocul care dăduse peste dânsul. Și după multe alte vorbe, într-un târziu, cu chiu cu vai, îl împăcară cu nevasta și plecară de la dânsul, lăsându-l îngândurat în casa plină de pietre.

POVESTEA A PATRA

Canonicul din Fiesole iubește o văduvă, căreia nu-i e drag; crezând că se culcă cu dânsa, se culcă c-o slujnică de-a ei și-i prins de episcopul care fusese adus de față de către frații doamnei.

Elisa își isprăvise povestea, ascultată cu mare plăcere de către toată ceata de cavaleri și doamne, când regina, întorcându-se către Emilia, îi arătă c-ar fi dorit să spună dânsa mai departe. Emilia începu pe dată:

— Vrednice doamne, după câte îmi amintesc, în multe din poveștile istorisite până acum s-a dovedit cu prisosință ce mult ne bat la cap, pe noi femeile, preoții, călugării și îndeobște popii; dar, fiindcă în legătură cu treaba asta nu e chip să dai de fundul sacului oricât ai povesti, vreau să vă spun și eu o istorioară despre un preot, care dorea cu dinadins, cu voia ori fără voia ei, să i se vâre pe sub piele unei femei de neam, care, fiind înțeleaptă foarte, îl răsplăti cum merită.

După cum știți cu toatele, Fiesole, a cărui coastă o poți vedea de aici, a fost pe vremuri un oraș măreț și cu vechime mare, din care pricină a avut întotdeauna un episcop și îl mai are și acum. Acolo, în preajma catedralei, o văduvă de neam, Piccarda după nume, avea o moșioară a ei și-o casă nu prea mare; or, fiindcă doamna nu era din cale-afară de bogată, își petrecea cea mai mare parte a anului în căsuța aceea, împreună cu doi frați de-ai ei, băieți

curtenitori și foarte cumsecade. Și cum umbla adesea pe la biserica amintită, fiind încă foarte tânără, frumoasă și plăcută, canonicul se îndrăgosti cu atâta patimă de dânsa, încât nu-și mai găsea odihnă nicăieri; și după câtva timp avu îndrăzneala să se ducă și să-i destăinuiască singur dorința lui, rugând-o să nu se împotrivească iubirii ce-i purta și să-l iubească și ea așa precum o iubea el.

Era canonicul acesta cam bătrâior de ani, dar tare tânăr la simțire, cutezător, semeț și foarte plin de sine, cu un fel de a fi dezgustător și cu apucături grețoase, într-un cuvânt așa scârbos și urâcios de felul lui, că nimeni nu-l putea înghiți; și, de-i era cuiva mai nesuferit, apoi doamnei îi era în primul rând, căci dânsa, nu doar că nu-l putea înghiți, da-l și ura cu strășnicie. De aceea, înțeleaptă fiind, îi spuse după cum urmează:

— Că mă iubești, părinte, asta ar putea să mă încânte; și eu trebuie să te iubesc și bucuros voi face-o; ci între iubirea dumitale și a mea nu trebuie să se întâmple nimica necinstit. Dumneata ești părintele meu sufletesc, ești preot și te apropii binișor de pragul bătrâneții, lucruri care trebuie să te îndemne spre curățenie și spre cinste; pe de altă parte eu nu mai sunt o copilă pe care o prind atare fleacuri, ci sunt o văduvă, și știi și dumneata, desigur, cât de cinstită i se cere să fie unei văduve. Să-mi fie cu iertare dar, că-n felu-n care vrei domnia-ta eu niciodată nu voi primi să te iubesc și nici nu vreau ca dumneata să mă iubești astfel.

Canonicul, văzând că deocamdată nu putea scoate mai mult de la femeie, nu se arătă mirat și nici nu se dădu bătut, ci cu îndrăzneala lui nerușinată o mai pisă încă de multe ori, și cu scrisori, și cu solii, și chiar cu vorba uneori, când o vedea în biserică. Drept care doamna, socotind purtarea lui din cale-afară de neplăcută și urâtă, se gândi să scape de el plătindu-i după merit, dacă altminteri nu putea; dar nu se încumetă să facă nimic până ce nu se sfătui dintâi cu frații ei. De aceea, după ce le spuse cum se

purta canonicul și ce avea de gând să facă, primind întru aceasta încuviințarea lor, după câteva zile se duse la biserică, precum îi era obiceiul. Canonicul, cât ce-o văzu, se duse drept la dânsa și intră cu ea în vorbă, nestingherit, ca de obicei. Femeia, văzându-l că se apropie, îl întâmpină cu surâsul pe buze și după ce se traseră mai la o parte, într-un colț, și după ce sfinția-sa îi spuse iar aceleași lucruri, femeia suspină adânc și zise:

— Părinte, am auzit de multe ori spunându-se că nu-i cetate, oricât ar fi de întăritǎ, să n-o poți cuceri, dacă te ții de ea și zi de zi o ataci; și de adevărul ăsta îmi dau prea bine seama, căci, mi s-a întâmplat chiar mie. Atâta te-ai ținut de capul meu cu vorbe dulci, cu gesturi drăgăstoase și fel de fel de lucruri, încât m-ai făcut să renunț la hotărârea mea și, fiindcă-ți sunt așa de dragă, iată-mă gata să-ți fac voia și să mă culc cu dumneata.

Canonicul, prea bucuros, îi zise:

— Doamnă, mare mulțumită; la drept vorbind mă și miram cum de-ai putut atâta vreme să mi te împotrivești, căci până acum, cu altele, n-am mai pățit așa ceva. Ba dimpotrivă, nu o dată mi-am zis în sinea mea că dacă femeile ar fi de argint, n-ar face nici doi bani, fiindcă nici una barem nu s-ar împotrivi încercării. Dar să lăsăm deoparte asta; spune mai bine când și cum putem să ne întâlnim.

Femeia îi răspunse:

— Părinte dragă, oricând, la orice ceas poftești, fiindcă eu n-am bărbat ca să trebuiască să-i dau seama de nopțile mele; dar unde, asta nu mai știu.

— Cum așa? se miră canonicul. De ce nu în casa dumitale?

Femeia îi răspunse:

— Părinte, dumneata știi bine că eu am doi frați tineri, care-și aduc acasă, fie că e ziuă ori e noapte, tot felul de prieteni și casa mea nu-i mare; de aceea nu ne putem întâlni la mine decât de-ar fi să nu vorbim și să tăcem ca

muții ori să orbecăim ca orbii pe întuneric; așa s-ar mai putea, nu zic ba, fiindcă ei niciodată nu vin la mine în odaie; dar vezi că odaia lor e așa de aproape de a mea, că nu e chip să spui o vorbă, cât de încet ai spune-o, fără să fie auzită.

Canonicul îi zise atunci:

— Fie și-așa o noapte ori două, până ce m-oi gândi unde-am putea să ne-ntâlnim mai în largul nostru.

Femeia îi răspunse:

— Fă cum gândești, părinte; eu nu-ți cer altceva decât să păstrezi bine taina, astfel încât să nu se știe nimica, niciodată.

Canonicul răspunse:

— N-ai grijă despre asta, doamnă, și, dacă poți, vezi fă ceva să ne întâlnim la noapte.

— Bine, făcu femeia.

Și, după ce îi spuse când și în ce fel să vie, se despărți de el și se întoarse acasă.

Acu, avea femeia noastră o slujnică, nu prea tânără, și care avea o față așa urâtă și pocită cum nu s-a mai văzut pe lume; nasu-i era turtit, gura strâmbată într-o parte, buzele groase, dinții mari și încălecați care încotro, ba pe deasupra, sărăcuța, era și cam sașie și pururi cu scursori la ochi și verde-galbenă la față, de parcă nu la Fiesole, ci drept la Sinigaglia ar fi șezut în timpul verii. Și peste toate astea mai era și șchioapă de-un picior și damblagită oleacă de-o lature a trupului. Fusese botezată Ciuta; dar, fiindcă era așa pocită la față, toată lumea nu-i mai zicea decât Ciutazza. Cât despre felul ei de-a fi, după ce că era așa de slută, mai era și răutăcioasă. Doamna puse s-o cheme deci tocmai pe Ciuta asta, și-i zise:

— Ascultă aici, Ciutazza, dacă la noapte îmi faci un bine, te alegi din parte-mi c-o cămașă de toată frumusețea.

Ciutazza, când văzu că-i vorba de-o cămașă, răspunse:

— Doamnă, dacă-mi dai cămașa, m-arunc și-n foc, nu altceva.

— Bine, grăi femeia. Vreau dar ca-n noaptea asta să mi te culci în patul meu cu un bărbat și să-l dezmierzi, dar ai de grijă nu cumva să sufli vreun cuvânt, ca nu cumva să te audă frații mei care dorm alături în odaie; pe urmă am să-ți dau cămașa.

La care slujnica răspunse:

— Dacă-i de lipsă, doamnă, dorm și cu șase, nu numai cu unul.

Când se înserа, preacuviosul veni acasă la femeie, după porunca dată. Frații doamnei, după înțelegerea avută cu dânsa, se aflau alături în odaia lor și sfătuiau ei între ei ca să-i audă popa; drept care el intră tiptil și pe întuneric în odaie, după povața doamnei, și se culcă în pat cu Ciutazza lângă el, pe care doamna o învățase tot ce trebuia să facă. Cuvioșia-sa, crezând că stă lângă iubită, cuprinse în brațe pe Ciutazza și, fără a scoate o vorbă, se apucă să o sărute și ea așijderea pe dânsul; după care popa începu să se desfete cu femeia, făcându-se stăpân pe bunurile la care râvnise de atâta amar de vreme.

După ce mântui cu bine treaba asta, doamna le porunci fraților ei să facă dânșii restul, precum se înțeleseseră. Frații, ieșind tiptil din casă, o luară către piață și acolo soarta îi ajută mai mult decât nădăjduiau; cum era tare cald afară, episcopul pusese să-i caute chiar pe ei, ca să se ducă împreună până la ei acasă într-o plimbare și acolo să bea un păhărel de vin. Dar când văzu că vin spre el, le spuse ce poftește și-o luară încetișor spre casă. Acolo, așezându-se într-o grădiniță răcoroasă, plină de torțe aprinse, bău cu mare desfătare dintr-un vin bun de-al lor. Tinerii îl lăsară să-și beie în tihnă vinul și după aceea îi spuseră:

— Cuvioșia-ta, de vreme ce-ai binevoit să vii până la noi și să calci pragul casei noastre în care aveam de gând să te poftim chiar noi, ai bunătatea și ne lasă să-ți arătăm ceva.

Episcopul răspunse că îi ascultă bucuros; atuncea unul dintre frați punând mâna pe-o torță și așezându-se înainte,

o luă cu toți ceilalți pe urme, în frunte cu episcopul, către odaia unde preacuviosul canonic își petrecea cu slujnica.

Grăbit s-ajungă cât mai iute, popa încălecase grabnic și, până a nu da peste el episcopul cu toți ceilalți, el călărise la mai bine de trei leghe încheiate; drept care acu trudit săracul, se odihnea cu Ciuta în brațe, cu toată zăpușeala care domnea în odaie. Tânărul, după ce intră cu torța aprinsă în mină, i-l arătă episcopului pe canonic, care dormea cu slujnica în brațe. Între acestea, dumnealui trezindu-se din somn și dând cu ochii de lumină și de toți oamenii aceia care ședeau în jurul lui, vârî capul sub plapumă înfricoșat și rușinat. Episcopul îi azvârli cuvinte de ocară și îl sili să-și scoată capul din așternut și să se uite cu cine se culcase. Canonicul, când pricepu păcăleala doamnei, pe de o parte de ciudă, iar pe de alta de rușine, prinse a se văieta ca cel mai mâhnit om din toată lumea asta. Și, după ce se îmbrăcă, la porunca episcopului fu trimis sub pază bună acasă, ca să se pocăiască acolo cu strașnice canoane de răul săvârșit.

Pe urmă preasfinția-sa dori să știe cum anume se întâmplaseră acestea și cum de popa se culcase tocmai cu slujnica Ciutazza. Frații doamnei îi povestiră împrejurarea de la capăt, iar dânsul, auzind așa, o lăudă mult pe femeie și așijderi și pe frații ei, care știuseră să deie răsplata cuvenită popii, fără să-și spurce mâinile cu sânge preoțesc.

Episcopul îl sili pe popă să-și plângă patruzeci de zile la șir păcatul săvârșit; dar ciuda îl sili să-l plângă mai mult de patruzeci și nouă, pe lângă faptul că mult timp nu mai putu ieși pe stradă fără să nu fie arătat cu degetul de toți strengarii, care strigau pe urma lui: „Uite-l pe ăla care s-a culcat cu Ciutazza!”, treabă ce-l supăra așa de tare pe canonic, încât era mai-mai să-și piarză mințile, sărmanul. Iată dar în ce chip femeia aceea iscusită se descotorosi de obraznicul de popă, iar sluta de Ciutazza se alese c-o cămașă și cu o noapte fericită.

POVESTEA A CINCEA

Trei tineri îi trag izmenele unui judecător venit la Florența din provincia Le Marche, în timp ce el, din jilțul lui, ținea județ la pricini.

Emilia își isprăvise povestea și văduva cu pricina fusese îndeobște lăudată, când regina, privind către Filostrato, îi spuse:

— E rândul tău acum.

Filostrato răspunse că-i gata și începu astfel:

— Plăcute doamne, tânărul pe care l-a amintit adineaori Elisa, Maso del Saggio adică, mă îndeamnă să renunț la istorioara pe care aveam de gând să v-o spun, pentru a istorisi în schimb o altă povestire, în care e vorba despre el și câțiva prieteni de-ai lui; și chiar dacă povestea asta e oarecum mai deșucheată, fiindcă se spun în ea o seamă de cuvinte pe care voi, femeile, vă rușinați să le rostiți, eu totuși am s-o spun, fiind peste fire de hazlie.

După cum știți și dumneavoastră, în orașul nostru se pripășesc destul de des guvernatori veniți din Le Marche, de obicei oameni lipsiți de orice îndrăzneală, niște calici care duc o viață așa de mizerabilă și atât de strâmtorată, încât orișice faptă de-a lor pare că nu-i decât cărpănoșie; și, fiindcă sunt cu toții din fire niște puchinoși și niște zgârie-brânză, aduc cu ei juzi și notari de care ai zice mai curând că vin de la coarnele plugului sau drept de la vreo cizmărie decât din școlile de legi. Or, într-un rând, unul din

ei, care venise ca primar, adusese după sine, printre mulți alți judecători, pe unul ce-și zicea pe nume *messer* Nicola da San Lepidio și care arăta mai degrabă a tinichigiu decât a altceva; și printre ceilalți juzi el fu ales să dea județ la pricinile cu omor. Or, cum adeseori se întâmplă ca oamenii, deși n-au treabă, să meargă pe la tribunal doar ca să caște gura, Maso del Saggio într-o zi, căutând pe un prieten de-al lui, trecu și el pe acolo; și dând din întâmplare cu ochii de *messer* Nicola, cum chipul lui de nătărău i se păru nou în oraș, se apucă să-l cerceteze din cap până în picioare. Văzu deci, ca atare, blănița unsă și jegoasă ce-i căptușea scufia, peana și călimara ce-i atârnau la brâu, pulpanele cămeșii ce-i spânzurau de sub giubeică, precum și alte multe lucruri ce nu le vezi la oamenii cei puși la rând și-s îngrijiți; dar printre toate acestea mai văzu una care, după părerea lui, le punea vârf la celelalte și anume o pereche de izmene, pe care - cum judecătorul ședea pe scaun și hainele i se crăpau în față, fiindcă erau prea strâmte - avu prilejul să le cerceteze în voie și să vază că fundul lor îi ajungea aproape până la pulpe. De aceea nu mai pierdu vremea uitându-se la ele, ci, părăsind gândul cu care intrase în tribunal, se apucă să caute doi prieteni buni de-ai lui, unul pe nume Ribi, iar celălalt Matteuzzo, la fel de năzdrăvani și de poznași ca el, și după ce-i găsi le spuse:

— Băieți, dacă vi-s drag, veniți cu mine până aici, la Casa judecății și-am să v-arăt o nătăfleață cum n-ați văzut de când sunteți.

Și ducându-se cu ei la tribunal, le arătă pe jude și izmenele lui. Flăcăii încă de departe se puseră pe râs văzându-l; și apropiindu-se de podiumul pe care sta judecătorul, văzură că era ușor să te strecori sub el și că podeaua peste care își sprijinea picioarele avea o gaură la mijloc, prin care ai fi putut să treci fără prea mare greutate mâna cu braț cu tot. Văzând așa, Maso făcu:

— Băieți, haideți să-i tragem izmenele de tot, că doar nu-

i lucru mare.

Tovarășii lui Maso se lămuriră iute cam cum trebuia făcută treaba, așa că puseră la cale ce aveau să facă și să zică și-a doua zi de dimineață se întoarseră la tribunal și aflară sala înțesată de lume. Matteuzzo, fără să-l vadă nimeni, se strecură sub podium și merse drept la locul unde-și ținea judecătorul picioarele pe scândură. Maso se trase lângă jude și apucându-l de giubeică - în timp ce Ribi îl trăgea și el de partea cealaltă - prinse a striga:

— *Messere*, ascultă aici, *messere*! Te rog ca pe unul Dumnezeu, pune-l iute pe pungașul ăsta, până n-o șterge el de-aici, să-mi dea înapoi perechea de încălțări ce mi-a furat-o și-acu tăgăduiește, deși nu-i nicio lună de când l-am prins chiar eu că le dădea la pingelit.

Ribi pe de altă parte striga și el în gura mare:

— Nu-l asculta, *messere*, că minte, pușlamaua; mă învinuiește pe mine că i-am furat ciubotele, pe care le am de atâta vreme, numai fiindcă m-am dus la el să-i cer să-mi dea înapoi un cufăr pe care mi l-a șterpelit. Și, dacă nu mă crezi, pot să-ți aduc și martori, pe Trecca aia din vecini, pe Grassa care vinde mațe și pe-o măturătoare care adună gunoiul de către Santa Maria până la Verzaia și care l-a văzut când se întorcea din sat.

Dar Maso nu-l lăsă să spuie, ci se vârî în vorba lui strigând, iar Ribi și mai tare. Și în timp ce judele, în picioare, se tot trăgea spre ei ca să-i audă deslușit, Matteuzzo se folosi de acest prilej și vârând mâna prin podea, prinse izmenele de fund și i le trase în jos. Izmenele alunecară cât ai clipi din ochi, căci judecătorul era slăbuț și tare deșelat. Iar el, simțind că-i lunecă, și neștiind ce se întâmplă, dădu să-și tragă hainele ca să se acopere în față și să se așeze, însă Maso și Ribi, care îl trăgeau zdravăn, țineau de el zbierând de zor:

— Mă faci de râs, *messere*, dacă nu vrei să-mi faci dreptate și să m-asculți, ci te gătești să pleci într-altă parte; că doar pentru un fleac ca ăsta nu-i obiceiul pe la

noi să se întocmească scripte.

Și tot zicând așa, atâta mi ți-l traseră de poalele giubeicii, până ce tot norodul care se afla de față văzu că-i fără de izmene. Matteuzzo, după ce ținu de ele, până la urmă i le lăsă și ieșind de sub podium, plecă fără să-l vază nimeni. Iar Ribi, socotind că e de ajuns atât, făcu:

— Mă jur pe legea mea c-am să mă plâng la primărie.

Iar pe de altă parte Maso, lăsându-l de giubeică, zise:

— Ba nu, eu nu mă las nici mort și-atât am să umblu p-aicea, pân-am să te aflu o dată și-o dată mai la largul dumitale decât azi dimineață.

Și zicând astfel, o luară care încotro cât îi țineau picioarele. Judecătorul, după ce-și trase izmenele sub ochii tuturor, de parcă chiar în clipa aceea s-ar fi sculat din somn, băgând de seamă abia atuncea pozna, întrebă unde plecaseră cei doi de se sfădeau pentru încălțări și cufăr; iar când văzu că nu-i găsește, se apucă să înjure pe mațele lui Dumnezeu cum că dorea morțiș să știe de-i obiceiul la Florența să tragi izmenele la juzi când stau în jilțul judecății.

Primarul pe de altă parte, când auzi și el isprava, făcu un tărăboi cumplit; dar, după ce niscaiva prieteni îi deslușiră că întâmplarea avea un tâlc și că prin ea cei din Florența îi dovedeau că știu cu toții că adusese în loc de juzi niște neghiobi, ca să-i plătească cât mai ieftin, tăcu chitic și pozna rămase fără de urmări.

POVESTEA A ȘASEA

Bruno și Buffalmacco îi fură un porc lui Calandrino; ca să găsească hoțul, îl pun să facă o încercare cu acadele de ghimber și vin din cela dulce și-i dau și lui două acadele, amare înăuntru, amestecate cu aloi; hoțul se arată a fi chiar el, drept care e nevoit să deie prietenilor săi două perechi de claponi grași, ca să nu-l spună nevestei lui.

Abia se isprăvi povestea lui Filostrato, de care se râsese zdravăn, când regina îi porunci Filomenei să spună mai departe și dânsa începu:

— Grațioase doamne, după cum numele lui Maso l-a îndemnat pe Filostrato să vă spună povestea pe care ați ascultat-o, tot așa numele lui Calandrino și al tovarășilor săi, de care s-a mai pomenit aicea, mă îndeamnă și pe mine să vă povestesc o istorioară, ce trag nădejde să vă placă.

Nu cred c-ar fi nevoie să mai spun și eu cine e Calandrino, Bruno și Buffalmacco, fiindcă îi cunoașteți dinainte; de aceea, trecând mai departe, spun că numitul Calandrino avea o moșioară, nu prea departe de Florența, pe care o primise în zestre de la nevasta lui, și printre celelalte bunuri pe care i se aducea moșia se afla și câte un porc cu care se alegea în fiecare an.; și, fiindcă așa se obișnuise, în luna lui decembrie mergea la țară cu nevasta și acolo tăia porcul și-apoi îl punea la sărat. Or, într-un an se întâmplă ca, fiind nevastă-sa bolnavă, Calandrino să

meargă singur la tăiatul porcului. Bruno și Buffalmacco, prinzând de veste treaba asta, se duseră și ei la un bun prieten de al lor, un popă care era vecin cu Calandrino, să petreacă acolo vreo trei sau patru zile. Calandrino, care tăiase porcul în dimineața zilei în care ei sosiseră, văzându-i pe amândoi cu popa, îi chemă și le zise:

— Bine-ați venit, măi fraților! Ia haideți să vedeți ce gospodar sunt eu!

Și, ducându-i în casă, le arătă porcul tăiat. Bruno și Buffalmacco găsiră porcul strașnic și pricepură din spusele lui Calandrino că avea de gând să-l puie la sare pentru ai lui. Atuncea Bruno zise:

— Măi, da' mare prost mai ești! Vinde-l mai bine și de bani ne-om bucura împreună, iar Tessei n-ai decât să-i spui că ți l-au șterpelit.

Calandrino zise:

— Nici gând; întâi că nu m-ar crede și-apoi m-ar da afară din casă. Nu v-amestecați în treburile mele, că și-așa nu v-ascult.

Degeaba se căzniră flăcăii să-l convingă, căci tot n-o scoaseră la cap. Calandrino îi pofti la cină cu jumătate de gură, drept care dânșii nu primiră, și-apoi plecară de la el. Pe drum Bruno făcu:

— Ce-ar fi să-i furăm porcul la noapte, hai? Ce zici?

— Dar cum naiba am putea-o face? întrebă Buffalmacco.

— Lasă că știu eu, zise Bruno. Numai de nu i-ar schimba locul.

— Dacă-i așa, hai să-l furăm, răspunse Buffalmacco. De ce adică să n-o facem? Și-om trage apoi un chef cu popa, de să ne meargă vestea!

Părintele se învoi bun bucuros la furt și atuncea Bruno zise:

— La treaba asta e de lipsă nițică dibăcie. Tu, Buffalmacco, știi doar bine ce cărpănos e Calandrino și cât de bucuros se îmbată când e să nu plătească el. Haide să-l ducem la o crâșmă; popa să se prefacă numai că ne

cinstește pe toți trei și să nu-l lase să plătească nimic pe Calandrino. O să se îmbete turtă și-o să-l putem fura în voie, că nu e decât el acasă.

Făcură, dar, întocmai precum spusese Bruno.

Calandrino, văzând că popa nu lasă pe nimeni să plătească, se apucă să beie zdravăn și, deși nu-i trebuia prea mult ca să se amețească, bău până nu mai putu. Și, cum era noapte târzie când se întoarse acasă, nu mai pofti nimic de cină, intră și se trânti pe pat, lăsând ușa deschisă, deși era încredințat c-o încuiase cu zăvorul. Bruno cu Buffalmacco se duseră împreună cu popa să cineze; și, după ce mâncară bine, luară cu ei niscaiva scule, ca să se poată strecura la Calandrino în casă pe unde dibuise Bruno că-i locul potrivit și se porniră într-acolo. Ci aflând ușa descuiată, intrară înăuntru și, luând porcul din cui îl duseră la popă acasă, unde îl dosiră bine, iar pe urmă se culcară.

A doua zi de dimineață Calandrino se sculă, de astă dată treaz la minte, și cât se coborî văzu că porcul nu-i în cui și ușa e deschisă; drept care, după ce întrebă pe unul și pe altul dacă nu știu cumva cine îi furase porcul, văzând că nu-i chip să-l găsească, se apucă să facă un tărăboi cumplit, jelindu-se în gura mare că cineva îi furase porcul. Bruno și Buffalmacco, sculându-se și ei, se duseră la Calandrino să vadă ce mai zice. Calandrino, cât ce dădu cu ochii de ei, îi chemă cu lacrimile în ochi și le spuse:

— Vai, fraților, mi-au furat porcul.

Bruno se apropie de el și-i zise pe șoptite:

— Mare minune, zău așa, c-ai fost și tu înțelept o dată!

La care Calandrino zise:

— Nu mint. Mi l-au furat. De-adevăratelea v-o spun.

— Așa, așa, făcu celălalt; strigă cât poți, ca să te creadă.

Calandrino, bietul, striga din ce în ce mai tare, zicând:

— A naibii treabă! Nu mint, pricepe o dată. Mi l-au furat de-a binelea.

Dar Bruno îi dă înainte:

— Zi numai, zi; așa și trebuie. Strigă cât poți în gura mare, ca să te creadă că spui drept.

— Pe legea mea, mă scoți din fire, răspunse Calandrino. Nu vrei să crezi și pace; să mă trăsnească Dumnezeu dacă te mint. Mi l-au furat.

Atunci Bruno zise:

— Cum dracu? Nu pricep. Ieri încă l-am văzut aicea. Doar n-oi fi vrând să cred că peste noapte a zburat.

— Așa cum îți spun, răspunse Calandrino.

— E oare cu putință? se minună celălalt.

— Vezi bine, zise Calandrino. Așa e, cum îți spun. Am rămas de pagubă și nu știu cum să mă întorc acasă; nevastă-mea n-o să mă creadă și, chiar dacă m-ar crede n-o să mai am zi bună cu ea un an de zile.

Atuncea Bruno zise:

— Dacă-i așa, pe legea mea, i-o mârșăvie treaba asta dar, Calandrino, tu știi bine că ieri te-am învățat chiar eu să născocești povestea și n-aș vrea să-ți bați joc acuma de noi și de nevastă-ta.

Calandrino prinse a zbiera și zise:

— De ce mă scoți din fire și mă îndemni să înjur de Dumnezeu și sfinți? Îți spun și iar îți spun că mi-au furat porcul azi-noapte.

Atunci grăi și Buffalmacco:

— Dacă-i așa, trebuie să-aflăm, dac-om putea, un mijloc ca să-l găsim neapărat.

— Ce mijloc am putea găsi? întrebă Calandrino.

La care Buffalmacco zise:

— Apăi de bună seamă că n-a venit din India, acela de ți l-a furat. Hoțul trebuie să fie unul dintre vecinii tăi. Și dacă tu poți să-i aduni, eu știu să fac o încercare, aia cu pâinea și cu brânza, și cât ai zice „vai” îl și găsim pe hoț.

— Ți-ai găsit! făcu Bruno. Crezi c-o să poți să-i duci pe ăștia cu pâinea și cu brânza? Sunt încredințat că unul din ei a furat porcul și n-o să vrea nimeni să vie, fiindcă o să-și deie seama de ce îi chemăm așa pe toți.

— Ce-i de făcut atunci? întrebă Buffalmacco.

— Eu cred, răspunse Bruno, că încercarea asta ar fi mai bine dac-am face-o cu acadele de ghimber și cu vin din cela dulce, la care să-i poftim să beie. N-o să le treacă prin minte că vrem să-i încercăm și vor veni de bună seamă; că doar putem sfinți și acadelele la fel de bine ca pâinea și ca brânza.

— Așa e, bine zici, făcu Buffalmacco. Ce spui de asta, Calandrino? Să încercăm?

— De bună seamă, răspunse Calandrino. Ba chiar vă rog s-o faceți, că, dacă aș ști măcar pe mâna cui a încăput, m-aș simți oarecum mai mângâiat.

— Atunci haidem, zise Bruno. Dacă-mi dai bani, sunt gata să mă duc până la Florența, s-aduc de acolo ce ne trebuie.

Calandrino avea la el vreo patruzeci de sfanți, pe care îi dădu pe toți. Bruno plecă dar la Florența, la un spițer, prieten de-al lui, și cumpără ca la vreo litră de acadele de ghimber; pe urmă puse pe spițer să-i facă două de-alea amare, să le amestece înăuntru cu zeamă proaspătă de aloi[61] și la sfârșit să le îmbrace în zahăr, ca pe celelalte; și, ca să nu le încurce ori să le piardă, le făcu la amândouă câte un semn, după care putea ușor să le recunoască. Pe urmă, după ce mai cumpără și-o damigeana cu vin dulce, se întoarse în sat la Calandrino și-i zise:

— Mâine dimineață să-i poftești la un pahar de vin pe cei ce-i bănuiești; e zi de sărbătoare și vor veni bucuroși; iar Buffalmacco și cu mine la noapte om sfinți acadelele și mâine dimineață le-om aduce acasă. Mai mult: de dragul tău am să-i îmbii chiar eu pe oameni să ia și să mănânce și tot eu am să le vorbesc și am să fac ce-i de făcut.

---

61 Aloe, s. f. Nume dat mai multor specii de plante exotice decorative, din familia liliaceelor, cu flori mari, galbene sau roșii, dispuse în spice, și cu frunze cărnoase care conțin un suc folosit în farmacie (Aloe). ♦ Substanță solidă cu miros plăcut și cu gust amar, extrasă din frunzele unor specii de aloe și folosită în farmacie; sabur.

Calandrino făcu precum îl învățase. Drept care a doua zi, în jurul ulmului din fața bisericii se adunară o ceată întreagă de țărani și de tineri florentini care se aflau la țară. Bruno și Buffalmacco veniră cu cutia de acadele și cu vinul și, după ce așezară pe cei de față în cerc, Bruno prinse a vorbi și zise:

— Domnilor, trebuie să vă spun de ce v-am adunat aici, ca nu cumva la urmă să fiu eu vinovatul, dacă s-ar întâmpla ceva ce nu v-ar fi pe plac. Lui Calandrino aici de față i s-a furat ieri noapte un porc și nu se știe cine-i hoțul; or, fiindcă el de bună seamă se află printre noi, ca să-l putem găsi, Calandrino vă poftește să luați din acadelele astea, fiecare câte una și după ele să beți vin. Și-i bine să știți de pe acuma că hoțul n-o să fie în stare să înghită acadeaua, căci o să-i pară mai amară ca fierea și-o s-o scuipe; de aceea, ca să n-aibă a pătimi rușinea asta aicea în văzul tuturor, cred c-ar fi mai bine să se mărturisească popii și eu sunt gata să mă las de orice încercare.

Toți cei de față se învoiră bucuroși să mănânce acadelele. Drept care Bruno, după ce-i așeză la rând și-l puse și pe Calandrino să șadă în șir cu ei, o luă de la un capăt și începu să împartă fiecăruia acadeaua.

Ajuns în dreptul lui Calandrino, luă una din acelea amare și i-o așeză în palmă. Calandrino și-o azvârli degrabă în gură și începu să mestece: cât ce-i ajunse însă pe limbă gustul de aloi, nemaiputând răbda amăreala, scuipă pe dată acadeaua. Toți se uitau unul la altul să vadă care scuipă, și-n timp ce Bruno împărțea de zor la acadele, făcându-se că nu ia în seamă la ce se întâmplă în jurul lui, se auzi din spate un glas:

— Ce-i asta, Calandrino?

Bruno se întoarse iute și, când văzu pe Calandrino scuipându-și acadeaua, făcu:

— Ia stați nițel; poate a scuipat din alte pricini. Mai ține una, Calandrino.

Și luând și-a doua acadea, i-o puse el în gură și pe urmă

își văzu de treabă până sfârși de împărțit. Prima ca prima, dar a doua i se păru și mai amară bietului Calandrino; totuși, fiindcă îi era rușine s-o scuipe și pe asta, o mestecă o vreme în gură și într-acestea începu să slobozească niște lacrimi mari cât niște alune; și până mai la urmă, nemaiputând răbda, scuipă și-a doua acadea, precum făcuse și cu prima, între acestea Buffalmacco cu Bruno dimpreună dădeau oamenilor să beie. Când îl văzu însă pe bietul Calandrino c-o scuipă și pe cea de-a doua, se alăturară celorlalți și toată lumea zise că fără îndoială Calandrino își furase singur porcul, iar unii dintre cei de față îl și certau cu asprime. Dar, după ce plecară ceilalți și Calandrino rămase cu Buffalmacco și cu Bruno, acesta de pe urmă zise:

— Puteam să jur că l-ai vândut și că pe noi ne-ai dus cu vorba, zicând că ți l-au șterpelit, ca nu cumva, Doamne ferește, să ne cinstești și tu o dată cu un pahar de vin din banii ce i-ai luat pe el.

Calandrino, care nu scuipase încă bine amărăciunea de aloi, se apucă să jure că nu vânduse porcul. Dar Buffalmacco zise:

— Hai, vere, spune drept: cât ai primit pe el? Ai luat barem șase florini?

Calandrino, când o auzi și p-asta, se luă cu mâinile de cap. Atuncea Bruno îi spuse:

— Ascultă aicea, Calandrino: unul din cei care a mâncat și a băut cu noi ne-a spus că ai pe aici prin apropiere o fetișcană, o țiitoare, căreia îi dai toți banii pe care îi pui deoparte și că e încredințat că ei i-ai trimis porcul. Zi de-ăștia-mi ești? Ai învățat să tragi lumea pe sfoară, hai? Deunăzi ne-ai pornit pe valea râului Mugnone ca să culegem pietre negre și, după ce ne-ai pus la treabă, ne-ai lăsat baltă acolo și te-ai întors de unul singur. Iar după aceea mai vroiai să te și credem c-ai găsit-o. Acu, la fel ca atunci, te juri și vrei cu dinadins să ne încredințezi că porcul, pe care ori că l-ai vândut, ori că l-ai dăruit, ți l-au

furat vecinii. Da' vezi că noi ne-am obișnuit cu renghiurile tale și le cunoaștem pe de rost, așa că nu ne mai poți duce. De aceea, ca să-ți spunem drept, află că ne-am căznit destul cu sfințirea acadelelor și ca atare ori ne dai două perechi de claponi grași, ori, dacă nu, îi spunem Tessei toată povestea de la capăt.

Calandrino, văzând că nu-i crezut și socotind că-i de prisos să-și mai sporească amărăciunea și cu blestemele nevestii, n-avu ce să mai facă și le dădu claponii, pe care ei, după ce întâi sărară bine porcul, îl luară cu ei la Florența, lăsându-l pe bietul Calandrino cu paguba și cu rușinea.

POVESTEA A ȘAPTEA

Un student iubește o văduvă: femeia, îndrăgostită fiind de altul, îl lasă o noapte întreagă să stea în zăpadă și s-o aștepte; studentul află și el mijlocul de-a se răzbuna și-o lasă pe femeie să șadă goală o zi întreagă în toiul verii pe un turn, în bătaia soarelui și în voia muștelor și-a tăunilor.

Mult haz făcură doamnele de bietul Calandrino și poate încă ar mai fi râs, de nu le-ar fi fost milă văzând că până mai la urmă fu păgubit și de claponi, pe lângă că pierduse porcul. Dar când povestea se sfârși, regina îi porunci Pampineei să spună mai departe și dânsa începu pe dată:

— Preaiubite doamne, se întâmplă adeseori ca viclenia însăși să-și bată joc de viclenie; de aceea nu-i lucru cuminte să afli desfătare în a-i batjocori pe ceilalți. Până acuma am râs destul de toate păcălelile care ne-au fost istorisite, dar nimeni n-a vorbit de nicio răzbunare; tocmai de aceea eu vreau să stârnesc puțină milă în inimile dumneavoastră pentru răsplata dreaptă cu care s-a ales o văduvă din orașul nostru, care a plătit aproape cu viața renghiul jucat unui student. Și cred că-i spre folosul vostru să-mi ascultați povestea, căci din cuprinsul ei veți învăța să vă feriți a-i păcăli pe ceilalți, dând în atare chip dovadă de multă înțelepciune.

Trăia pe vremuri la Florența - și nu sunt prea mulți ani de atunci - o tânără, frumoasă la trup, dar trufașă la suflet,

copilă de neam mare, pe care Dumnezeu o dăruise din belșug cu toate bunurile firii; și tânăra aceasta, Elena după nume, rămânând văduvă de bărbat, nu mai vroi cu nici un chip să se mărite a doua oară, fiindcă se îndrăgostise de un tinerel frumos și cu mult vino-ncoace, pe care chiar ea însăși și-l alesese după plac; de aceea, nefiind stingherită de nici un alt bărbat, petrecea clipe minunate alături de iubitul ei, cu care se întâlnea adesea, prin mijlocirea unei slujnice în care se încredea orbește. Or, tocmai pe la vremea aceea se întâmplă ca un alt tânăr, pe nume Rinieri, un nobil din orașul nostru, care studiase multă vreme la Paris - nu ca să-și vândă știința pe bani, cum fac mulți alții, ci ca să afle rosturile și firea ascunsă a lucrurilor (obicei ce-i prinde de minune pe nobili) - se întâmplă, zic, să se întoarcă acasă, la Florența, unde începu să ducă o viață de om cu scaun la cap, cinstit de toată lumea, atât pentru noblețea lui, cât și pentru învățătura multă ce-o dobândise de prin cărți. Dar, fiindcă adeseori pe oamenii care cunosc mai cu temei adâncul firii iubirea îi prinde în mreje mult mai ușor decât pe ceilalți, Rinieri se lăsă și el cuprins de patima iubirii, căci într-o bună zi, mergând la o petrecere, doamna de care aminteam i se arătă îmbrăcată în negru, după obiceiul văduvelor, și, după socotința lui, atât de plină de gingășie, de farmec și de frumusețe, încât nu-și aminti să fi văzut vreodată femeie mai frumoasă; de aceea își zise în sinea lui că cel căruia Domnul avea să-i hărăzească darul de-a o cuprinde goală în brațe, putea pe drept cuvânt să-și zică fericit. Privind-o dară pe ascuns și cunoscând că nu e chip să dobândești fără de trudă un lucru mare și de preț, se hotărî cu dinadins să facă tot ce-i stă în putere ca să-i câștige prietenia, astfel încât pe urmă, prin mijlocirea prieteniei, să-i dobândească și iubirea și prin iubire să ajungă a-și molcomi dorințele. Doamna, ce n-avea obiceiul să-și țină ochii în pământ, ci, înfumurată cum era, îi învârtea cu tâlc la dreapta și la stânga și cunoștea pe dată pe cei care o priveau ca pe-un cireș ce dă în pârg,

văzu cum se uita Rinieri la ea și în sinea ei își zise chicotind: „Pre cât se pare, n-am venit degeaba la petrecere, căci dacă nu mă înșel am prins de nas un papă-lapte”. Și astfel începu să-l măsoare din când în când cu coada ochiului, trudind să-i dovedească tânărului că-l băgase și ea în seamă, căci dumneaei credea că pe cât crește numărul celor răpuși și prinși în laț de farmecele ei, pe atâta își sporește și prețul frumuseții, și mai cu seamă în ochii aceluia căruia i-o dăduse în dar cu dragostea ei dimpreună.

Așa stând lucrurile deci, studentul cel cu multă carte lăsă deoparte cugetările filozofice și începu să se gândească numai la draga lui; de aceea, închipuindu-și că s-ar putea să-i placă și el, după ce află unde ședea, se apucă să se învârtească prin fața casei ei cu câte o pricină sau alta. Doamna, care, precum spuneam, afla în treaba asta prilej de vană înfumurare, îi dovedi că-i bucuroasă să-l vază în preajma ei; din care pricină studentul, după ce află mijlocul de a-i cunoaște servitoarea, îi spuse c-o iubește pe doamna și-o rugă să facă astfel, încât să dobândească de la dânsa bunăvoință pentru dânsul. Slujnica îi făgădui cu ușurință și pe urmă îi povesti totul stăpânei, care o ascultă râzând cu lacrimi și apoi făcu:

— Care va să zică tocma aici trebuia să-și piardă capul pe care l-a adus tobă de carte de la Paris! Mă rog, să-i dăm ce caută! De-o fi să te agrăiască iar, să-i spui că eu îl îndrăgesc cu mult mai mult decât el pe mine; dar că, femeie fiind, sunt nevoită să-mi păzesc cu strășnicie cinstea, ca să pot păși cu fruntea sus printre celelalte femei; și pentru treaba asta, dacă e într-adevăr așa înțelept precum se spune, s-ar cuveni să mă iubească de mii de ori mai mult.

Sărmana văduvioară! Habar n-avea ce înseamnă să ai de-a face cu studenți!

Slujnica, aflându-l pe Rinieri, își împlini solia precum îi poruncise doamna, iar el, voios nevoie mare, se apucă s-o

roage cu și mai multă înflăcărare, să-i scrie răvășele și să-i trimită daruri. Doamna le luă pe toate, dar, când era ca să-i răspundă, îi răspundea cam în doi peri; și-l duse așa cu vorba o bucățică bună. În cele de pe urmă însă, fiindcă iubitul ei, căruia îi povestise totul, căzu la bănuieli și se cam supără oleacă, femeia, vrând să-i dovedească c-o bănuiește pe nedrept - cum într-acestea Rinieri o tot pisa de zor - trimise slujnica la dânsul să-i spună după cum urmează: că de când el o încredințase de dragostea ce i-o purta, nu avusese niciodată prilej de a-i face în voie, dar că trăgea nădejde să-l poată întâlni de sărbătorile Crăciunului, care erau aproape; de aceea îl rugă ca în seara primei zile de Crăciun să vie peste noapte în curte, unde, de îndată ce-o putea, ar fi venit și dânsa. Studentul, nemaiputând de bucurie, la vremea hotărâtă se duse acasă la femeie și, după ce fu dus de slujnică în curte și încuiat acolo, se puse să aștepte. Doamna, care își poftise în seara aceea ibovnicul la dânsa, cină cu el în voie bună și după aceea îi povesti ce avea de gând să facă și mai la urmă adăugă:

— În felul-acesta ai să pricepi cum l-am iubit și îl iubesc pe cel pe care ești gelos prostește, fără de temei.

Cuvintele acestea îi veseliră sufletul ibovnicului, dornic să vadă adeverindu-se cu fapta spusele femeii.

Cu o zi înainte se întâmplase să ningă tare afară și neaua acoperise totul, din care pricină studentul nu apucă să aștepte mult că și începu să simtă frigul mai tare decât ar fi vrut; dar, în nădejdea că în curând se va încălzi la pieptul doamnei, îl îndură plin de răbdare. Femeia după câtva timp grăi către ibovnic:

— Haide în odaia mea ca să vedem prin ferestruică ce face în curte tinerelul pe care ești gelos și ce-i răspunde slujnicei pe care am pus-o să-i vorbească.

Și ducându-se amândoi la o ferestruică de unde se putea vedea fără a fi văzut cel dinăuntru, o auziră pe slujnică vorbind de la altă fereastră cu studentul și zicându-i:

— Rinieri, doamna-i foc și pară, că tocma-n seara asta s-a nimerit să vie unul din frații ei, care a ținut-o mult de vorbă și pe urmă a rămas la cină și încă n-a plecat; da' cred c-are să plece iute. De aceea n-a putut să vină, da' vine acuș, numaidecât. Te roagă deci să nu te superi că trebuie s-o aștepți.

Studentul o crezu și zise:

— Spune-i iubitei mele să nu-și mai facă griji degeaba până ce n-o putea veni fără de nicio împiedicare; dar de venit, să vie cât o putea mai iute.

Slujnica închise fereastra și apoi se duse să se culce. Atuncea doamna îi spuse ibovnicului său:

— Ei, ce mai zici de asta? Crezi c-aș putea să rabd să știu că dârdâie în frig, dac-aș simți față de el iubirea de care te temi?

Și, zicând astfel, se duse să se culce cu iubitul, mulțumit în parte de cele ce făcuse doamna, și-și petrecură multă vreme râzând și făcând glume pe socoteala bietului student.

Rinieri țopăia prin curte ca să se încălzească oleacă, dar n-avea nici pe ce să șadă, nici unde să se adăpostească și blestema în gând șederea îndelungată a fratelui cu doamna. La fiecare mișcare credea că se aude o ușă, dar în zadar nădăjduia. Femeia, după ce-și făcu de cap până la miezul nopții, grăi către ibovnic:

— Ce zici, iubitul meu, de studențelul nostru? Ce crezi, care-i mai mare? Înțelepciunea lui sau dragostea ce-i port? Frigul pe care l-am făcut să-l îndure în noaptea asta are să poată alunga bănuiala pe care ți-au vârât-o în suflet vorbele mele de deunăzi?

Ibovnicul răspunse:

— Inimioara mea, știu bine acum că tot așa după cum tu ești pentru mine tot ce am mai scump pe lumea asta, nădejdea, bucuria și toată mângâierea mea, la fel sunt și eu pentru tine.

— Dacă-i așa, răspunse dânsa, sărută-mă de o mie de

ori, ca să te încredințezi tu însuți de cele câte-ai spus.

Ibovnicul o prinse în brațe, strângând-o cu putere și-o sărută, dar nu de-o mie, ci de zeci de mii de ori. Și, după ce se alintară o vreme într-acest chip, femeia zise iar:

— Ia hai să ne sculăm nițel și să vedem nu s-o fi stins pârdalnicul de foc în care tinerelul meu zicea că arde ziua-ntreagă?

Și, ridicându-se, se apropiară de aceeași ferestruică și mi-l văzură pe student în curte, jucând tontoroiul pe-o clănțăneală zdravănă, așa de săltăreț și iute cum nu-l văzuseră jucat de când erau pe lume. Doamna grăi atunci:

— Ce zici, nădejdea vieții mele? Așa-i că știu să fac bărbații să joace tontoroiul, făr' să le cânte nimeni din fluier sau cimpoi?

La care dânsul îi răspunse:

— Te văd că știi, iubita mea.

— Hai să ne ducem pân' la ușă, zise atunci femeia; tu ai să șezi cuminte, iar eu am să-i vorbesc și-o să vedem ce zice. Mai știi? Poate auzindu-l vom râde tot așa de bine pe cât am râs văzându-l.

Și, deschizând încet ușa odăii, se scoborî până la poartă și acolo, fără s-o deschidă, îl chemă în șoaptă printr-o crăpătură. Studentul, când auzi că-l cheamă, crezu că-i venise ceasul să intre înăuntru și, mulțumind lui Dumnezeu, se apropie și zise:

— Uite-mă aicea, doamnă; deschide, pentru Dumnezeu, că mor de frig nu alta.

Femeia îi răspunse:

— Ce friguros mai ești! Nu poate fi așa de frig numai pentru un pic de nea! Doar la Paris e mult mai frig! Nu-ți pot deschide încă, din pricina blestematului ăsta de frate al meu care a venit la cină și acu nu mai dă Dumnezeu să plece o dată acasă. Da' las' că tot se duce el și cât ce pleacă, îți și deschid. De abia am putut să scap mai adineaorea de el și-am și venit să-ți dau curaj, ca să nu-ți pară rău c-aștepți.

Studentul zise atunci:

— Vai, doamnă, pentru Dumnezeu, fii bună și-mi deschide să pot ședea la adăpost, că s-a pornit iar o ninsoare deasă cum n-am mai pomenit și ninge fără încetare; deschide-mi și pe urmă te aștept cât ai să vrei.

Femeia îi răspunse:

— Iubitul meu, nu pot; ușa asta scârțâie așa de tare când o deschizi, încât de bună seamă că fratele meu m-ar auzi. Dar am să-i spun să plece și pe urmă am să-ți deschid.

— Spune-i degrabă, doamnă, o îndemnă Rinieri și pune slujnica, te rog, să facă un foc bun în odaie, ca să mă pot încălzi bine cât ce-am să intru înăuntru, c-am înghețat de tot.

Femeia îi răspunse:

— Dacă, precum mi-ai scris de atâtea ori, arzi de dragul meu din cap până-n picioare, nu-i cu putință acum să îngheți; sunt sigură că-ți râzi de mine. Uite, mă duc. Așteaptă și fă-ți curaj, că vin îndată.

Ibovnicul, care auzind cuvintele femeii simțea că-i crește inima în piept de bucurie, se întoarse cu ea în pat, dar nu prea apucară să doarmă în noaptea aceea, căci aproape toată vremea și-o petrecură desfătându-se și bătându-și joc de student.

Rinieri, care, bietul, părea că se făcuse stârc de tare ce mai clănțănea, dându-și seama că doamna îl păcălise, încercă de mai multe ori să deschidă poarta și se uită în jur nădăjduind să afle prin altă parte vreo ieșire; dar când văzu că nu-i nici una, se apucă să se învârtească pe loc ca leul în cușcă și începu să blesteme vifornița de afară, inima neagră a femeii, noaptea aceea ce părea că nu se mai sfârșește o dată și propria-i neghiobie; și, înciudat peste măsură, își preschimbă pe dată iubirea multă în ură cruntă și prinse a depăna prin minte tot felul de închipuiri prin care ar fi putut să se răzbune pe femeie, pentru că acum dorea aceasta cu mult mai mult decât râvnise mai înainte vreme s-o aibă numai pentru el.

În cele de pe urmă, după îndelungată așteptare, noaptea începu să se destrame și zorii prinseră a miji. Slujnica, dăscălită din vreme de stăpâna ei, se coborî, deschise poarta care dădea spre stradă și prefăcându-se răzbită de milă față de student, îi zise:

— Lua-l-ar dracu pe ăla de-a venit aseară că ne-a ținut toată noaptea ca pe jăratec și tu din cauza lui ai înghețat de frig. Da' știi ce-aș zice eu? Împacă-te cu gândul că ce nu s-a putut azi noapte o să se poată altă dată. Biata stăpână! Nu știu, zău, ce-ar fi putut s-o amărască mai mult ca treaba asta.

Studentul, ca unul ce era înțelept, știind bine că amenințarea nu e decât o armă în mâna amenințatului, își zăvorî mânia în piept, deși ar fi dorit din suflet să-i poată da frâu liber, și, fără a se arăta mânios, grăi cu voce liniștită:

— Într-adevăr, în viața mea n-am petrecut o noapte așa de păcătoasă, dar știu că doamna nu-i de vină, căci fiindu-i milă de suferința mea a venit ea însăși până jos ca să se dezvinovățească și să-mi dea curaj. Așa că vorba ta: ce n-a fost noaptea asta are să fie altă dată. Cu bine dar, și, nu uita, mai pune câte o vorbă bună la dânsa pentru mine.

Și aproape înțepenit de frig, se întoarse cum putu acasă; acolo, frânt de oboseală și mort de somn, se trânti pe pat și, după ce dormi o vreme, se trezi cu mădularele amorțite. Drept care, trimițând degrabă să-i aducă un doctor, după ce-i povesti ce frig cumplit răbdase, îl puse să-l îngrijească. Doctorii se căzniră să-l vindece cu leacuri scumpe, dar numai după câtva timp putură să-l tămăduiască de nervi și să-l mai liniștească; că dacă n-ar fi fost tinerețea lui și apropierea verii, ar fi zăcut el mult și bine. Iar după ce se însănătoși pe deplin, ținându-și ura ascunsă în piept, începu să se arate mai îndrăgostit ca niciodată de văduva lui.

La câtva timp după întâmplarea asta, soarta îi dărui prilej studentului să se răzbune; căci tânărul pe care îl

îndrăgea femeia, fără să țină seamă de ea și de iubirea ei, se îndrăgosti de alta și, fiindcă nu vroia de loc să-i facă văduvei pe plac, dânsa se prăpădea cu zile de atâta plâns și amărăciune. Slujnica doamnei însă, care îi plângea de milă, văzând că nu e chip să-și mângâie stăpâna și băgând de seamă că studentul se învârtea ca de obicei, zilnic, prin fața casei, avu un gând prostesc și anume că poate ar fi putut prin vrăji să aprindă iar iubirea în sufletul ibovnicului și că de bună seamă studentul era mare meșter în tainele vrăjitoriei și-ar fi putut-o ajuta. De aceea îi spuse doamnei ce socoteală își făcuse. Femeii însă, biata, prostuță cum era, nu-i dădu prin cap că de-ar fi fost să fie meșter în tainele vrăjitoriei, studentul s-ar fi folosit el însuși de puterea vrăjii; de aceea, punându-și și ea mintea cu slujnica, îi porunci să-l ispitească dacă vroia să facă vraja și să-l încredințeze că drept răsplată avea să-i deie tot ceea ce poftea să aibă. Slujnica își împlini solia cu sârg și cu pricepere; studentul, auzind ce-i cere, se bucură în sinea lui și-și zise: „Slavă ție, Doamne; iată, a venit și ceasul s-o pedepsesc, cu voia și ajutorul tău, pe afurisita aia, pentru că, drept răsplată a dragostei ce i-am purtat, și-a bătut joc de mine”. Pe urmă îi zise slujnicei:

— Să-i spui iubitei mele să n-aibă nicio grijă, că și de-ar fi să-i fie în India iubitul, eu tot i l-aș aduce încoace și l-aș sili să-și ceară iertare pentru tot ce-a săvârșit potrivnic vrerii ei. Cât despre ce-are de făcut ca să-l redobândească, asta îi voi spune numai ei, unde și când îi va plăcea; spune-i deci ce ți-am spus și mângâi-o din partea mea.

Slujnica îi duse vorba și pe urmă rândui astfel, ca studentul să se poată întâlni cu stăpâna ei în biserica Santa Lucia del Prato. Acolo, stând de vorbă singuri, doamna, uitând pesemne că-l împinsese pe student până în pragul morții, îi povesti necazul ei și-i spuse verde ce poftește, rugându-l s-o ajute. Studentul îi răspunse:

— Doamnă, e adevărat că la Paris, printre alte multe lucruri, am învățat de asemeni și tainele vrăjitoriei, despre

care, nu încape nicio îndoială, știu tot ce poate fi știut; dar, fiindcă Dumnezeu urăște știința asta, m-am jurat să nu mă folosesc niciodată de ea, nici în folosul meu, nici în al celorlalți. Pe de altă parte însă iubirea ce ți-o port e atât de puternică, încât nici eu nu știu cum aș putea să nu te ascult; de aceea, chiar de-ar fi să mă cufund în iad din pricina aceasta, tot nu m-aș da înapoi, de vreme ce dorești s-o fac. Dar țin să-ți amintesc că lucrul ăsta e mult mai greu de isprăvit decât pesemne îți închipuiești domnia-ta; și mai cu seamă atunci când o femeie vrea să-l facă pe un bărbat să o iubească sau când bărbatul vrea s-ajungă la dragostea unei femei, pentru că vraja se cuvine s-o facă cel cu pricina și ca atare e nevoie de foarte mult curaj, căci numai noaptea o poate face, în locuri singuratice și fără nimeni alături. De aceea nu știu, zău, dac-ai să fii în stare să faci una ca asta.

Femeia, la care dragostea trăgea mai greu decât înțelepciunea, răspunse:

— Iubirea mă îmboldește cu atâta strășnicie, c-aș face orișice să-mi pot redobândi iubitul, care m-a părăsit fără temei și pe nedrept. De aceea spune-mi totuși în ce anume se cuvine să dau dovadă de curaj.

Studentul, vulpoi bătrân și rău la suflet, grăi:

— Eu, doamnă, va trebui să fac un chip de cositor, în numele aceluia pe care vrei să-l recâștigi; iar când ți-l voi trimite, va trebui să te scufunzi pe lună nouă, goală și singură într-un râu, cam pe la zece ceasuri seara, și să te scalzi de șase ori cu chipul dimpreună; apoi, tot goală, să te urci într-un copac sau pe vreo casă părăsită, și întoarsă către soare-apune să zici, cu chipul în mână, de șapte ori niște cuvinte pe care ți le-oi scrie eu; și, după ce-ai să le rostești, au să se apropie de dumneata două copile încântătoare, cum n-ai văzut mai minunate, și-au să te întrebe cu dulceață ce anume îți dorești. Să ai de grijă atunci și să le spui lor, deslușit, tot ceea ce poftești, dar nu care cumva să te încurci la nume. Și, după ce-ți vei spune

păsul, ele au să piară de îndată și dumneata atunci să te cobori la locul unde ți-ai lăsat veșmintele, să te îmbraci cu ele și să te întorci acasă. În noaptea următoare poți fi încredințată că nici n-ai să apuci s-auzi bătând de miezul nopții și iubitul dumitale va și veni plângând să ți se roage de iertare și să-ți cerșească mila; și află că din ceasul acela n-are să te mai părăsească niciodată pentru alta.

Femeia, luând de bune palavrele studentului, se și vedea strângându-și ibovnicul în brațe și, înviorată oarecum, grăi:

— Nu te îndoi de mine, căci am să fac întocmai; am pentru treaba asta tot ceea ce-mi trebuie: am o moșie adică, mai sus de Valea Arnului, chiar la doi pași de râu și, cum acuș intrăm în iulie, va fi de-a dreptul o plăcere să mă îmbăiez în apa lui. Și-mi amintesc că nu departe de el se află un turnuleț pustiu, la care ajungi pe o scăriță făcută din lemn de castan; dar în afară de păstorii care din când în când se urcă pe acoperișul lui făcut din pământ bătut, ca să se uite în zare după vitele pierdute, nimeni nu calcă pe acolo niciodată. Locu-i cam peste mână și tare singuratic, așa c-am să mă urc în turn și am să isprăvesc cu bine tot ceea ce-mi vei porunci.

Studentul, care cunoștea ca în palmă atât moșia, cât și turnul, bun bucuros să vază că-i ascultat de dânsa, grăi:

— Doamnă, eu n-am fost niciodată prin părțile acelea și nu știu unde ți-e moșia și turnulețul cela; dar de-i așa, nici că se poate mai bună potriveală. De aceea eu, când va fi vremea, îți voi trimite chipul și rugăciunea scrisă. Dar te-aș ruga în schimb, după ce vei fi izbutit să-ți recâștigi iubitul și te vei fi încredințat că te-am slujit cu sârg, să-ți amintești de mine și să nu-ți uiți făgăduința.

La care doamna îi răspunse că fără îndoială avea să-ți țină vorba; pe urmă, luându-și rămas bun de la student, se întoarse acasă.

Rinieri, bucuros că sfatul lui prinsese, făcu un chip de cositor, pe care mâzgăli niscaiva semne magice și scrise niște baliverne în chip de rugăciune. Apoi, când socoti că-i

vremea, i le trimise doamnei, cu vorbă ca în noaptea următoare să facă fără de zăbavă tot ceea ce-i spusese. Și, ca să ducă treaba la bun sfârșit, plecă și el, cu un slujitor de-al lui, în mare taină la un prieten, care avea o casă în preajma turnulețului. Doamna plecă și dânsa la moșie cu servitoarea ei; iar când se lăsă noaptea, se prefăcu că vrea să doarmă și, după ce-o trimise pe servitoare la culcare, cam pe la zece ceasuri ieși încet din casă și o luă spre râu, nu prea departe de locul unde era turnul. Acolo, după ce dintâi se uită bine în jurul ei, văzând că nu e nimeni și nu se aude nicio șoaptă, se dezbrăcă până la piele și, după ce-și ascunse veșmintele într-un tufiș, se îmbăie de șapte ori cu chipul strâns la piept; pe urmă, goală cum era, se îndreptă spre turn cu chipul strâns în brațe. Studentul, care de cu seară se ascunsese dimpreună cu slujitorul lui în preajma turnulețului într-un desiș de sălcii și alți copaci, văzu tot ce făcea femeia și, când trecu pe lângă el, mai să-l atingă, așa goală, văzând-o că împrăștie cu albeața trupului de nea întunecimea nopții și uitându-se la sânii ei, i se făcu milă văzând-o așa frumoasă la gândul că-n curând avea să-și piardă frumusețea; iar pe de altă parte imboldurile cărnii porniră a-l ațâța pe dată și îl scularăă în picioare pe cel ce odihnea și-l îndemnară totodată să iasă din ascunzătoare, s-o prindă în brațe pe femeie și să-și aline focul; și era cât pe-aci să fie biruit de aceste două simțăminte. Dar amintindu-și cine era el și ce batjocură îndurase, din partea cui și pentru ce, se înfierbântă din nou de ciudă și, alungindu-și mila care-i mijise în suflet și poftele trupești, rămase neclintit în hotărârea lui și o lăsă pe doamnă în pace.

Femeia se urcă în turn, se întoarse către soare-apune și începu să spuie cuvintele pe care i le dăduse Rinieri. Curând după aceea, studentul, intrând și el în turn, luă binișor scărița pe care se urcase doamnă pe acoperiș și după aceea șezu să vadă ce va face. Femeia, după ce rosti de șapte ori la rând numita rugăciune, se puse să aștepte

copilele; dar așteptarea, care, din cauza nopții răcoroase i se părea fără sfârșit, îi fu atât de lungă, încât o apucară zorii; și atunci, pătrunsă de mâhnire că nu se adeveriseră cuvintele studentului, își zise în sinea ei: „Tare mă tem c-a vrut și el să-mi facă o noapte ca aceea pe care i-am făcut-o eu; dar dacă ăsta i-a fost gândul, n-a prea știut să se răzbune, căci noaptea mea n-a fost nici barem pe un sfert așa de lungă ca noaptea lui și nici răcoarea din nopțile de vară nu seamănă cu aceea a nopților de iarnă”. Și, ca să n-o apuce ziua pe acoperiș, vru să coboare, dar când să ia scărița, ia-o de unde nu-i. Atunci păru că i se scufundă pământul sub picioare, pierdu simțirea și căzu răpusă pe acoperiș. Iar când își reveni în fire, prinse a se văita și-a plânge cu suspine amare și, dându-și seama că studentul era acel ce-o păcălise, se căina amarnic că-și bătuse joc de dânsul și că-l crezuse orbește, tocmai pe el, în care ar fi trebuit pe drept cuvânt să vadă un dușman; și într-acest chip, muncită de gânduri și de remușcări, șezu timp îndelungat. Pe urmă se apucă să caute vreun alt mijloc ca să coboare, dar când văzu că nu găsește nici unul începu să plângă din nou și se lăsă în pradă unui gând amar, zicându-și: „O, nenorocito, ce au să spună frații tăi, rudele tale, și vecinii, și toți cei din Florența, când vor afla că-ai fost găsită aicea și încă goală? Are să afle toată lumea că cinstea ta neîntinată e numai prefăcătorie; și chiar de-ai să găsești, căci ai putea găsi, vreo minciună potrivită, studentul cela blestemat, care îți cunoaște taina, n-o să-ți îngăduie să minți. Ah, vai de capul tău! Deodată ți-a fost scris să-ți pierzi și cinstea și ibovnicul!” Și, după ce rosti cuvintele acestea, durerea o răzbi cu atâta vrăjmășie, încât fu cât pe-aci să se arunce jos din turn.

Între acestea soarele se înălțase binișor și doamna, care se trăsese cât mai aproape de perete, de-o latură a turnului, se apucă să caute în zare, doar-doar va da cu ochii de vreun copil cu vitele, ca să trimită vorbă prin el slujnicei sale. Studentul, care între timp trăsese un puișor

de somn la umbra unor tufe, trezindu-se, o văzu - și ea așijderea pe el - și-i zise:

— Bună dimineața, doamnă! N-au venit copilele?

Femeia, văzându-l și auzindu-l, se puse iar pe plâns și începu să-l roage să vină până la turn ca să-i poată vorbi. Studentul se arătă curtenitor la ruga ei și-i împlini pe dată voia. Femeia se așeză atunci cu burta întinsă pe podea, și, aplecându-și numai capul peste chepeng, grăi plângând:

— Rinieri, dacă te-am lăsat să îngheți o noapte întreagă afară, apăi te-ai răzbunat și tu cu vârf și îndesat, să știi! Fiindcă, deși suntem în iulie, am înghețat de frig azi-noapte, stând goală pe acoperiș. Unde mai pui că atâta am plâns batjocura ce ți-am făcut și propria mea prostie, încât mă mir că mai am ochi. De aceea te rog acum, nu pentru mine, căci eu nu-ți merit dragostea, dar pentru tine însuți, ca om de neam și drept ce ești, să curmi batjocura aceasta prin care te răzbuni pe mine. Fii bun și pune dar să mi se aducă hainele, ca să mă pot da jos și nu-mi lua ceea ce pe urmă, chiar dacă ai vrea, tot n-ai putea să-mi mai înapoiezi, adică cinstea mea. Că dacă în noaptea aceea nu te-am lăsat să vii la mine, numai să vrei și eu sunt gata să-ți dau în schimbul acelei nopți oricâte altele poftești. Fie-ți de ajuns atâta; ca om de omenie ce ești, ajungă-ți c-ai putut să te răzbuni pe mine și să-mi arăți că asta ai vrut; nu încerca să-ți măsori puterile cu o femeie, căci vulturul nu se mândrește c-a învins o porumbiță. Te rog deci încă o dată, pentru răsplata cerului și pentru tine însuți, ai milă de mine.

Studentul, frământând în minte cu suflet împietrit batjocura răbdată, văzând-o pe femeie că plânge și se roagă, simțea în același timp și bucurie, dar și milă: se bucura de răzbunarea pe care și-o dorise mai mult ca orișice pe lume, însă îl durea și inima pentru nenorocita aceea. Dar, fiindcă bunătatea nu fu în stare să învingă cruzimea-i neîmblânzită și setea lui de răzbunare, îi răspunse:

— Doamnă Elena, dacă atunci, în noaptea aceea îngrozitoare pe care am petrecut-o în curtea-ți plină de zăpadă, rugăciunile mele (pe care, ce e drept, n-am izbutit să le amestec cu atâta miere în glas și nici să le stropesc cu lacrimi, cum faci domnia-ta acum) te-ar fi atins cât de puțin, barem atât cât să mă lași să stau nițel la adăpost, mi-ar fi ușor acum să le ascult pe ale tale; dar dacă acum, așa deodată, vădești atâta grijă față de cinstea dumitale, de care înainte vreme nu-ți prea păsa, și nu-ți convine să stai sus despuiată, nu te ruga de mine, ci roagă-te de acela în ale cărui brațe nu ți-a fost greu să petreci goală în noaptea despre care ai pomenit chiar tu; în timp ce m-auzeai cum țopăi în zăpadă, umblând în sus și-n jos prin curte, cu dinții clănțănind de frig. Cheamă-l pe el să te ajute, pune-l pe el să-ți aducă scara și hainele ca să te cobori. Arată-i lui, nu mie, ce grijulie ai devenit față de cinstea ta, pe care și acum și de nenumărate ori ți-ai pus-o în primejdie de dragul lui, fără a clipi măcar. De ce nu-l chemi să te-ajute? E datoria lui s-o facă. Tu ești a lui; pe care alta s-ar cuveni s-o sprijine și s-o ferească de primejdii, dacă nu chiar pe tine? Cheamă-l, nătângo, cheamă-l și încearcă. Nu cumva iubirea ce i-o porți și înțelepciunea ta împreună cu a lui pot să te scape acum de neghiobia mea? Căci, dacă nu mă înșel, în timp ce petreceai cu dânsul, l-ai întrebat ce crede și care e mai tare, prostia mea sau dragostea pe care i-o purtai. Acuma nu mai poți să mi te-arăți mărinimoasă, dându-mi ce nu poftesc să iau, dar nici de împiedicat nu m-ai putea împiedica, dac-aș vrea totuși să te am. Păstrează-ți nopțile, așadar, pentru iubitul tău, dac-ai s-apuci vreodată să mai scapi teafără de aici; să fie ale tale și ale lui, căci mie mi-a fost de ajuns o noapte, cu vârf și îndesat, și mi-i de ajuns de asemeni c-am fost batjocorit o dată. Punându-ți în cuvinte întreaga viclenie de care ești în stare, mă lingușești, căznindu-te să îmi câștigi bunăvoința, îmi zici că-s om de omenie și încerci pe ascuns să mă îndemni, ca

unul ce-s mărinimos, să nu te pedepsesc pentru purtarea ta; dar nu mă poți îmbrobodi cu lingușirile astea, așa cum m-ai îmbrobodit cu făgăduințele tale mincinoase. Acuma mă cunosc și știu că în tot răstimpul petrecut acolo la Paris n-am izbutit să aflu atâtea lucruri despre mine, câte am aflat aici, prin tine, de-a lungul unei singure nopți. Dar hai să zicem totuși c-aș fi mărinimos; tu însă nu ești dintr-acelea față de care omul se cade a fi mărinimos; căci pentru fiarele din codru, cărora tu le semeni, sfârșitul pocăinței și-al răzbunării nu se cade să fie altul decât moartea, pe câtă vreme pentru oameni ajunge atâta cât ai spus. De aceea, chiar dacă nu-s vultur, știindu-te în schimb pe tine șarpe otrăvit, nu porumbiță, am să te chinuiesc din răsputeri, cu toată ura de care sunt în stare, ca pe-un străvechi dușman de-al meu; deși, la drept vorbind, purtarea mea nu poate fi numită răzbunare, ci mai degrabă pedeapsă, căci răzbunarea se cuvine să întreacă în strășnicie ocara pătimită, ceea ce nu e cu putință la mine; căci de-ar fi să mă răzbun pe tine, la gândul suferinței pe care mi-ai prilejuit-o, nu mi-ar ajunge viața ta și nici a altora ca tine, chiar dac-ar fi să omor o sută, fiindcă-aș stârpi de pe pământ o ființă mârșavă și rea. Și apoi, la urma urmelor - dacă lăsăm deoparte bruma de frumusețe ce-ți luminează chipul, pe care câțiva ani vor fi de-ajuns să-l ofilească, umplându-ți-l de zbârcituri - oare întrucât ești tu mai bună decât o biată slujnicuță? Tu ai fost în stare să împingi până pe pragul morții un om de omenie - cum mă numeai mai adineauri - a cărui viață, una singură, ar putea să fie mult mai de folos întregii omeniri decât ar fi de pildă de-a lungul veșniciei sute de mii de vieți de teapa vieții tale. Vreau să te învăț prin suferința pe care o înduri acuma ce înseamnă să-ți bați joc de oamenii cu inimă și mai cu seamă de studenți; și vreau să-ți dau prilejul de-a nu te mai lăsa târâtă de-o astfel de nebunie, dac-ai să scapi cu viață din suferința aceasta. De ce nu te arunci din turn, dacă ai chef să te cobori? Rupându-ți gâtul, ai putea, cu

ajutorul Domnului, să scapi de chinurile în care îți pare că te zbați și în același timp ai izbuti să faci din mine cel mai ferice om din toată lumea asta. Și cu acestea am terminat; eu am făcut tot ce am știut, ca să te aduc aicea sus; acuma fă și tu ce știi, ca să te poți da jos, că de batjocorit văd c-ai știut batjocori.

În vreme ce studentul vorbea, biata femeie plângea de potopea pământul, iar timpul trecea iute și soarele se înălța din ce în ce mai sus pe cer. Apoi, când pricepu că isprăvise de vorbit, grăi:

— Om crud ce ești, dacă noaptea aceea blestemată ți-a fost într-adevăr așa de greu de îndurat și dacă vina mea îți pare atât de mare, încât nici frumusețea mea, nici lacrimile amare, nici rugămințile-mi smerite nu-ți pot trezi în suflet mila, atunci te lasă înduioșat și-ți potolește asprimea măcar la gândul c-am avut încredere în tine și că ți-am mărturisit toate tainele mele, dându-ți prilejul de-a mă face să-mi recunosc greșeala; căci, dacă n-ar fi fost încrederea aceasta, n-ai fi putut găsi un mijloc ca să-ți astâmperi pofta de răzbunare, la care, pare-se, ai râvnit cu atâta lăcomie. Lasă mânia la o parte și iartă-mă, te rog; dacă mă ierți și-mi dai scărița să mă cobor de aici, sunt gata să-l părăsesc pe acela care m-a înșelat și să te socotesc pe tine iubitul și stăpânul meu, deși îmi ponegrești cu vorbe grele frumusețea și încerci să-mi dovedești că-i fără preț și pieritoare. Se poate, nu zic ba, dar orișicum ar fi, eu știu că, așijderi frumuseții altor femei, ea e sortită să placă, dacă nu de altceva măcar fiindcă pentru cei tineri ea însemnează bucurie, petrecere și desfătare; iar tu nu ești bătrân. Și, chiar dacă te porți atât de crud cu mine, eu totuși nu pot crede că îmi dorești într-adevăr o moarte atât de îngrozitoare precum ar fi să mă arunc de aici de sus, sub ochii tăi, cărora odinioară - de-ar fi să cred că nu mințeai, așa cum minți acuma - le-am fost plăcută foarte. Oh, pentru Dumnezeu, ai milă de mine! Soarele se înfierbântă din ce în ce mai tare și, după cum azi noapte

mă supăra răcoarea, acum mă chinuie căldura.

Studentul, care parcă anume lungea bucuros vorba, răspunse:

— Doamnă, încrederea pe care mi-ai vădit-o n-a fost pornită nicidecum din dragoste față de mine, ci numai din dorința de a-ți redobândi iubitul; așa încât e vrednică de-o și mai cruntă pedepsire. Și e curată nebunie să crezi că n-aveam altă cale pentru a ajunge totuși la mult râvnita răzbunare. Nu una aveam, ci o mie; și prin iubirea multă pe care ți-o vădeai îți întindeam mii de capcane, încât mai iute ori mai târziu, de nu s-ar fi întâmplat așa, prin forța împrejurărilor ai fi căzut întruna. Și nu știu zău ce altă cursă ar fi putut să te mâhnească și să te umple de rușine mai mult decât aceasta. Tocmai de aceea am ales-o; nu ca să-ți ușurez pedeapsa, ci ca s-ajung mai repede la bucuria asta. Dar, chiar de-aș fi pierdut, să zicem, prilejurile acestea, îmi rămânea totuși condeiul, cu care aș fi scris pe socoteala ta atât de multe lucruri și atât de îngrozitoare, încât, dac-ar fi fost să le afli (și sunt convins că le aflai), de mii de ori pe zi ai fi ajuns să-ți dorești moartea. Puterile condeiului sunt mult, cu mult mai mari decât își închipuiesc aceia ce nu l-au încercat nicicând. Mă jur pe Dumnezeul meu - și, dacă mint, nu-mi facă parte de bucuria răzbunării cu care până acum m-a prisosit din plin - că aș fi scris pe seama ta atâtea răutăți, încât, cuprinsă de rușine, față de tine însăți, nu față de străini, ți-ai fi scos ochii singură, numai spre a nu te mai vedea; de aceea nu dojeni marea fiindcă își sporește apele cu apa unui râuleț. Că mă iubești ori mi te dai, precum ți-am spus, puțin îmi pasă; din parte-mi n-ai decât să fii a cui ai fost și până-acum, dacă mai poți să fii a lui; căci, dacă ți-am urât pe vremuri ibovnicul, astăzi în schimb, la gândul că te înșală, îmi e de-a dreptul drag. Voi, femeile, vă îndrăgostiți de tineri și le căutați iubirea fiindcă îi vedeți rumeni la față, negri la păr și drepți în spate și fiindcă știu să învârte dansul și lancea la întreceri; dar toate însușirile astea le-au

avut și cei mai bătrâiori oleacă și pe deasupra ei știu lucruri pe care tinerii de abia acuma încep să le învețe. Și în afară de aceasta îi luați drept călăreți mai buni și în stare să străbată mai multe mile într-o zi decât bărbații mai în vârstă. Desigur, recunosc și eu că tinerii știu scutura mult mai vârtos blănițele, dar cei mai vârstnici, ca unii ce-s mai pricepuți, cunosc mai bine locurile unde se îndeasă puricii. Și e de mii de ori mai bine să te alegi mai cu puțin, dar mai cu gust, decât cu mult și fără nici un gust; că trapul, cât ai fi de tânăr, te ostenește și te frânge, pe câtă vreme pasul lin, deși te duce cu întârziere la han, măcar te duce odihnit. Voi, dobitoace fără cuget, nu vă dați seama câte rele se ascund sub bruma aceea de frumusețe înșelătoare. Tinerii nu se mulțumesc să aibă o femeie, ci câte văd atâtea vor și cred c-ar fi vrednici de toate; de aceea dragostea lor nu poate fi statornică și tu îți slujești acum drept mărturie vie a adevărului acestuia. Ei socotesc că-s vrednici să fie proslăviți și dezmierdați de iubitele lor și-și fac o adevărată fală din a se fuduli cu femeile pe care le-au avut, cusur ce le-a împins pe multe să încapă pe mâna călugărilor, pentru că aceștia nu spun mai departe ce-au făcut. Deși tu zici că taina ta n-o știe nimeni în afară de servitoare și de mine, se pare că te înșeli și crezi greșit ce crezi, căci mahalaua ei și-a ta numai de asta trăncănește; dar cel cu musca pe căciulă de obicei e ultimul care află că e știut de toți. Unde mai pui că tinerii te mai și pradă pe deasupra, pe câtă vreme cei mai vârstnici ei sunt acei ce dăruiesc. Așa că tu, care ai greșit când ți-ai ales iubitul, fii dar a lui, căci lui te-ai dat, și lasă-mă pe mine, pe care m-ai batjocorit, să fiu al alteia, căci mi-am găsit altă iubită, care a știut să mă cunoască mai bine decât tine și prețuiește mult mai mult. Și, ca să poți duce cu tine pe celălalt tărâm mai multă încredere în dorința ochilor mei decât aceea pe care o dai vorbelor mele aicea pe tărâmul ăsta, aruncă-te de sus degrabă și sufletul tău păcătos - cuprins pe loc în brațe, pe câte cred,

de Aghiuță - are să vadă atunci dacă privirea mea s-a tulburat sau nu, văzându-te cazând grămadă. Dar, fiindcă nu nădăjduiesc să-mi dărui bucuria asta, te sfătuiesc să-ți amintești, dacă te arde soarele, de frigul acela îngrozitor pe care m-ai făcut să-l rabd și care, dacă ai să-l amesteci cu arșița de-acum, de bună seamă n-ai să simți că te mai arde așa de tare.

Biata femeie, pricepând că vorbele studentului, oricum le-ar fi întors, tot înspre răul ei erau, se puse iar pe plâns și zise:

— Dacă eu nu-ți pot stârni mila, lasă-te înduioșat măcar în numele iubirii pe care o porți acelei doamne, mai înțeleaptă decât mine, pe care zici că ai găsit-o și care spui că te iubește, și iartă-mă de dragul ei. Fii bun și adu-mi hainele să mă îmbrac și ajută-mă să mă cobor de-aici.

Studentul începu să râdă; dar, când văzu că soarele se apropia de amiaz, grăi:

— De vreme ce mă rogi în numele iubitei mele, nu mai pot zice nu; spune-mi unde ți-s hainele, să ți le aduc și să-ți ajut să te dai jos de acolo.

Femeia, dându-i crezare, își mai veni oleacă în fire și-i spuse în ce loc își ascunsese hainele. Studentul ieși din turn și-i porunci slujitorului său să nu se miște de acolo, să stea în preajma turnului și să nu îngăduie pe nimeni să intre înăuntru până ce nu s-ar fi întors. Apoi se duse acasă la prietenul său și dejună pe îndelete, iar mai apoi, când socoti că-i vremea potrivită, se duse să se culce.

Femeia, în vârful turnului, deși mai mângâiată acu de jalnice nădejdi, se ridică totuși mâhnită, tare mâhnită, biata, se trase către o parte a zidului spre un pic de umbră și, pradă gândurilor negre, se apucă să aștepte, într-acest chip, pierdută în gânduri, când alintată de nădejdi, când pradă deznădejdii, fiindcă vedea că tânărul nici gând n-avea să se întoarcă, trecând de la un gând la altul, până la urmă adormi răpusă de durere și frântă de oboseală, ca una care toată noaptea nu închisese ochii. Soarele, care

ardea pe cer ca un cuptor încins, înfipt în crucea amiezii, bătea de-a dreptul în trupul gingaș și dezgolit al doamnei și în capul ei descoperit, cu atâta strășnicie, încât nu doar că-i arse carnea pe locul unde o atinse, dar îi crăpă și pielea în mii de crăpături mărunte și arsura fu așa de cumplită, încât o deșteptă pe doamnă din somnul ei adânc. Și, când simți arsura și începu să miște, la fiecare mișcare i se părea că-i crapă pielea și că-i plesnește toată, ca pergamentul ars când îl atingi cu mâna; și pe deasupra o durea și capul de părea că-i crapă, lucru ce nu e de mirare. Pe de altă parte acoperișul frigea așa de îngrozitor, încât nu era chip să șadă nici în picioare, nici altminteri; din care pricină, sărmana, nu-și află locul nicăiri, și se învârtea plângând de colo până colo. Iar fiindcă afară nu bătea nici barem pic de vânt, muștele și tăunii se adunaseră în roiuri și se așezau pe pielea ei crăpată și roșită, pișcând-o așa de adânc, încât de fiecare dată i se părea c-o țeapă i se înfige în carne și ca să se ferească dădea mereu din mâini și-și blestema întruna viața, iubitul, pe student și chiar pe ea însăși. În cele de pe urmă, în halul în care era, așa înțepată, dogorită și chinuită de arșiță, de soare, de tăuni și muște, de foame și de sete, cu mult mai mult de sete, ba pe deasupra hărțuită de mii de gânduri dureroase, se ridică în picioare să vadă nu cumva aude sau vede un om prin apropiere, căci hotărâse în sinea ei, cu orice preț și cu orice primejdie, să-l cheme și să-i ceară sprijin. Dar și de data asta soarta i se arătă vrăjmașă. Țăranii plecaseră cu toții de pe ogoare, din pricina arșiței, și în ziua aceea întâmplarea făcuse ca nici unul să nu meargă la lucru prin părțile acelea, căci toți cei din împrejurimi munceau acasă la îmblătit. Drept care biata doamnă nu auzea decât cosașii și nu vedea nici pui de om, ci numai apa Arnului, care, stârnindu-i pofta, nu-i potolea nicidecum setea, ci, dimpotrivă i-o întețea. Și mai vedea de asemeni ici-colo câte o casă sau câte o pădurice umbroasă, ce mai vârtos îi sporeau chinul, dornică cum era de ele. Ce-am mai putea

să spunem oare de biata noastră doamnă? Soarele ce-o izbea de sus, podeaua acoperișului care o ardea de jos, muștele și tăunii care o înțepau din lături, toate o sluțiseră într-atâta, că ea, care împrăștia în ajun întunecimea nopții cu albeața trupului de nea, acuma, roșie ca racul și plină peste tot de blânde însângerate, părea de-a dreptul o sperietoare. În timp ce sta astfel, fără să știe ce să facă, și-și aștepta sfârșitul cu deznădejdea în suflet, cam către ceasurile patru, studentul, deșteptându-se din somn și amintindu-și de femeie, se întoarse la turn și își trimise slujitorul acasă să mănânce, căci omul nu prânzise încă. Femeia, auzindu-l, slăbită cum era și frântă de atâta zbucium, se așează lângă chepeng și aplecându-și capul deasupra lui, zise plângând:

— Rinieri, răzbunarea ta a întrecut măsura; căci dacă te-am lăsat să îngheți o noapte întreagă în curte, tu m-ai lăsat în schimb să mă prăjesc sau mai degrabă să ard o zi întreagă deasupra acestui turn, ba mai mult, m-ai lăsat să mor de foame și de sete; de aceea te conjur acum, în numele lui Dumnezeu, urcă-te aicea sus și, fiindcă nu-s în stare să mă omor eu singură, omoară-mă tu, căci chinul pe care îl rabd e atât de mare, încât îmi doresc moartea mai mult ca orișice pe lume. Ori, dacă totuși nu vrei să-mi faci hatârul ăsta, atuncea pune barem să mi se dea puțină apă, să-mi umezesc gura cu ea, fiindcă mi-o simt așa de arsă și uscată, că nici lacrimile nu-mi sunt de ajuns ca să mi-o înmoaie.

Studentul pricepu din glasul ei cât e de frântă și mai văzu de asemeni și-o parte a trupului ei ars și tăbăcit de soare, lucruri ce, dimpreună cu ruga ei smerită, treziră în el un dram de milă; dar totuși îi răspunse:

— Ba n-am să te omor, femeie fără suflet; omoară-te tu singură, dacă ai chef de așa ceva. Și atâta apă am de gând să-ți dau ca să-ți astâmperi setea, cât foc mi-ai dat tu ca să-mi astâmpăr frigul. Numai de una îmi pare rău: că în timp ce eu, ca să mă vindec de frigul îndurat, am fost silit să

rabd căldura puturoasă a unui foc de iască, tu ai să te vindeci de arșiță cu răcoreala și parfumul apei de trandafiri; și-n timp ce eu eram pe cale de a-mi pierde mințile și viața, tu, jupuită acum de soare, ai să rămâi din nou frumoasă, precum rămâne șarpele după ce-și schimbă pielea.

— O, vai da capul meu! se tângui femeia. Nici dușmanilor mei nu le doresc să aibă parte de-o frumusețe dobândită cu atâta chin ca ăsta. Dar tu, om crud și nemilos, mai crud ca fiarele din codru, cum poți răbda să mă supui la atâta suferință? Nici de ți-aș fi ucis tot neamul în cazne îngrozitoare, nu m-ai fi chinuit mai rău, nici tu, nici nimeni altul. Nu știu, zău, ce cazne mai groaznice ca astea la care m-ai supus, lăsându-mă să ard în soare și să fiu înțepată de tăuni, ar merita un trădător care ar fi măcelărit un oraș întreg. Și după toate astea nici barem un pahar de apă să nu catadicsești să-mi dai, când chiar și ucigașilor ce-s pedepsiți de lege, dacă-și doresc, li se dă vin când sunt mânați la moarte? Ei bine, află dar că, întrucât tu stărui în răutate și cruzime și patimile mele nu-ți mișcă inima de fel, am să mă pregătesc de moarte cu suflet dârz și răbdător, pentru ca Dumnezeu, pe care îl rog să cumpănească cu dreaptă judecată purtarea ta, să aibă milă de sufletul meu.

Și zicând astfel se trase cu dureri cumplite spre mijlocul acoperișului, pierzând orice nădejde de-a mai scăpa vreodată de vâlvătaia arșiței. Acolo, plângând cu hohote amare și căindu-și soarta, pe lângă celelalte chinuri ce pătimea, sărmana, crezu, și nu o dată, ci chiar de mii de ori, c-are să-și deie duhul de sete ce-i era.

Către vecernie, însă, studentul, socotind c-o pedepsise îndeajuns, puse să i se aducă veșmintele femeii, le învălui în giubeaua slugii și-o luă cu ele către casa nefericitei doamne. Acolo, în pragul porții, dădu de servitoarea ei, care, neștiind ce să mai facă, ședea mâhnită și posacă și-o întrebă:

— Ce-i cu stăpâna ta, fetico?

La care slujnica răspunse:

— Nu știu, *messere*, ce-i cu ea; azi dimineață îmi închipuiam c-am s-o găsesc în pat, căci, dacă nu mă înșel, parc-am văzut-o aseară culcându-se; dar n-am găsit-o nici acolo și nici în altă parte. Nu știu ce s-a întâmplat cu ea și sunt mâhnită ca de moarte. Nu știi cumva domnia-ta?

Studentul îi răspunse:

— Păcat că n-am putut să te prind și pe tine și să te țiu ca pe stăpână, ca să-ți plătesc și ție vina, cum i-am plătit-o ei! Dar tot ai să-mi încapi pe mână o dată și-am să te învăț eu minte atunci să-ți mai bați joc de oameni.

Și zicând astfel se întoarse către sluga lui și-i spuse:

— Dă-i veșmintele și spune-i să se ducă după stăpână, dacă vrea.

Sluga îi împlini porunca, iar servitoarea, când văzu că-s hainele stăpânei și c-o trimite după dânsa, crezu c-o omorâseră și se sperie așa de tare, încât fu cât p-aci să țipe; se stăpâni totuși cu greu și, cât ce plecă studentul, o luă plângând la fugă spre turn cu hainele la subsuoară.

Acu, tocmai în ziua aceea unul dintre pălmașii doamnei se întâmplă să piarză doi porci și tot căutându-i, ajunse, la puțină vreme după plecarea lui Rinieri, în preajma turnulețului și acolo, cum umbla căutându-i la dreapta și la stânga, se întâmplă să auză suspinele femeii, drept care intrând în turn, strigă cât putu mai tare:

— Hei, cine plânge acolo?

Femeia își cunoscu pe dată pălmașul după glas și, după ce-l chemă pe nume, îi zise:

— Du-te, rogu-te, și chemă-mi servitoarea, iar după ce-o veni, ajută-i să se urce sus.

Pălmașul o recunoscu și zise:

— Vai de mine, doamnă, cum ai ajuns tocmai acolo? Slujnica dumitale te-a căutat toată ziulica, da' cine-ar fi putut să creadă că tocma-aici erai.

Și apucând brațele scării le așeză în picioare și începu

să-i lege pe lături treptele cu sfoară între acestea însă pică și servitoarea, care intră în turn și se apucă să strige, lovindu-se cu pumnii în cap:

— Stăpâna mea cea dulce, stăpână, unde ești?

Femeia, auzind-o, grăi pe cât putu mai tare:

— Aicea sunt, surioară; nu plânge! Adă-mi repede veșmintele să mă îmbrac.

Când o auzi vorbind, slujnica își mai veni în fire și, urcându-se pe scara pe care omul o întocmise aproape pe de-a-ntregul, ajunse cu ajutorul lui deasupra pe acoperiș. Când dădu cu ochii de biata ei stăpână, al cărei trup nu mai avea nimic omenesc în el, ci părea mai curând un butuc zvârlit în foc și ars pe jumătate, când o văzu așa pierită și fără pic de vlagă zăcând goală pe jos, își înfipse unghiile în obraz și începu să o bocească de parc-ar fi fost moartă. Femeia însă o rugă să tacă și s-o ajute să-și puie hainele pe dânsa. Iar după ce află din gura servitoarei că nimeni nu știa unde șezuse până atunci, decât cei doi cu hainele și omul care era jos, mai mângâiată oarecum, îi rugă pe amândoi să nu spună la nimeni ce se întâmplase acolo. După ce trăncăni o vreme, omul o luă pe doamnă în spate, căci nu putea să meargă, și-o scoase teafără din turn. Dar slujnicei, sărmana, ce rămăsese în urma lor, din nebăgare de seamă îi lunecă piciorul pe scară și căzu, zdrobindu-și-l din șold, drept care de durere multă se apucă să urle, de-ai fi crezut că-i leu nu alta. Omul o puse pe femeie pe iarbă și se duse să vadă ce-i cu slujnica; și aflând-o cu piciorul rupt, o duse și pe ea în iarbă și-o așeză lângă stăpână. Doamna, văzând-o și pe asta, colac peste pupăză, văzându-și slujnica adică, din partea căreia aștepta mai mult ca de la alții sprijin, cu coapsa ruptă din șold, mâhnită peste poate se puse iar pe plâns și hohotea cu atâta jale, încât nu numai că pălmașul nu izbuti s-o mângâie, dar se apucă și el să plângă. Ci într-un târziu, cum soarele se coborâse binișor, ca să nu-i prindă noaptea acolo, se duse după placul doamnei până la el acasă și

luându-și frații și nevasta veniră toți c-un pat de scânduri și-o duseră pe slujnică acasă la stăpână. Pe urmă, dându-i doamnei să bea nițică apă rece, după ce-o îmbărbătă și cu vreo două vorbe bune, omul o luă în cârcă și-o duse până acasă, drept în odaia ei, unde nevasta lui, după ce-i dete să mănânce pâine muiată în apă și-o dezbrăcă, o puse în pat; pe urmă potriviră lucrurile astfel, încât chiar în aceeași noapte stăpâna și cu slujnica să fie duse la Florența; și fură duse într-adevăr.

Acolo, doamna, care avea oricând minciuna la îndemână, scornind un basm - cu totul altfel de cum fusese întâmplarea - dădu a crede fraților, surorilor și tuturor că atât ea cât și slujnica căzuseră amândouă pradă unor puteri satanicești care urziseră un farmec. Fură aduși degrabă doctori și cu cumplite suferinți și chinuri nesfârșite, căci doamna își lăsă de nu știu câte ori la rând pielea lipită de cearșaf, o vindecară până la urmă de fierbințeli și de arsuri, precum o vindecară de asemeni și pe servitoare. Din care pricină femeia, uitându-și de ibovnic, din ziua aceea se feri ca dracu de tămâie și de-a batjocori pe alții și așijderea și de iubire. Iar dumnealui, studentul, când auzi că slujnica căzuse și-și frânsese coapsa, se socoti din plin și pe de-a-ntregul răzbunat și, bucuros nevoie mare, nu-i mai făcu nimic și uită de toată întâmplarea.

Iată așadar ce-a pătimit zăluda de femeie din pricina isprăvii ei și fiindcă a cutezat să-și bată joc de un student cu aceeași ușurință cu care îți bați joc de ceilalți; dar vezi că dânsa nu știa pesemne că studenții - nu zic chiar toți, dar cei mai mulți - sunt tare ai dracului din fire. De aceea voi, doamnele mele, feriți-vă de-a face pozne și mai cu seamă studenților.

POVESTEA A OPTA

Doi tineri se au foarte bine; unul din ei se culcă cu nevasta celuilalt; acesta, dându-și seama, se înțelege cu nevasta prietenului său ca să-l închidă într-o ladă, deasupra căreia pe urmă, în timp ce el sta înăuntru, ei se desfată împreună.

Doamnele ascultaseră povestea Elenei cu plăcere, dar c-o plăcere amestecată și cu puțină amărăciune; totuși, fiindcă nenorocirile ei li se păreau în parte binemeritate, trecură mai ușor peste ele, deși socoteau purtarea studentului aspră și neîndurătoare, ba uneori de-a dreptul crudă. Oricum, după ce Pampinea sfârși cu povestitul, regina îi porunci Fiammettei să spună mai departe, și dânsa, dornică s-o asculte, grăi:

— Plăcute doamne, deoarece asprimea studentului batjocorit v-a cam mâhnit la suflet, cred că n-ar strica să ne mai descrețim oleacă frunțile c-o istorioară mai hazlie; de aceea am de gând să vă istorisesc acum povestea unui tânăr care a știut să rabde cu suflet mai senin batjocura făcută și s-a vădit mai potolit în răzbunarea lui. Iar din povestea mea veți înțelege, sper, că atunci când omul vrea cu orice preț să se răzbune se cade să se mulțumească cu o răzbunare dreaptă, adică pe măsura batjocurii răbdate, fără să încerce - întrecând măsura cuvenită - să facă rău cu orice preț.

Trebuie să știți, dar, că la Siena, pe câte am auzit, trăiau

pe vremuri doi tineri înstăriți, feciori de oameni cumsecade, unul pe nume Spinelloccio Tanena, iar celălalt. Zeppa di Mino, oare erau vecini, căci locuiau alături în mahalaua Cammollia. Tinerii aceștia doi umblau tot timpul împreună și arătau a se iubi ca frații, dacă nu mai mult. Și amândoi aveau la casă neveste tare frumușele. Or, ce să vezi! Cum Spinelloccio umbla adesea pe la Zeppa - că dânsul o fi fost sau n-o fi fost acasă, nu știu - se întâmplă să se înțeleagă așa de bine cu nevasta acestuia din urmă, încât ajunse să se culce cu ea; și-o duseră astfel o bucățică bună, fără să-i știe nimeni. Totuși, cu vremea se întâmplă ca într-o bună zi, aflându-se Zeppa acasă fără de știrea nevesti-si, Spinelloccio să vie să-l caute. Nevasta îi răspunse că nu era acasă și atuncea Spinelloccio, urcând degrabă sus și aflând-o pe femeie singură în odaie, o prinse iute în brațe și se apucă să o sărute, iar ea așijderea pe el. Zeppa, care văzuse totul, nu scoase nicio vorbă, ci rămase și pe mai departe ascuns ca să vadă unde duce jocul; și la puțin timp după aceea îi văzu, așa îmbrățișați, intrând într-o odaie și încuindu-se înăuntru, lucru de care el se tulbură amarnic. Dar, cunoscând c-ar fi zadarnic să facă tărăboi, fiindcă ocara lui n-ar fi scăzut printr-asta și nici prin altceva, ci tocmai dimpotrivă i-ar fi sporit rușinea, se apucă să chibzuiască ce răzbunare să-și aleagă, ca fără a-și trâmbița ocara, să-și afle totuși mulțumirea; și, după ce se gândi mult și socoti că aflase mijlocul cel mai potrivit, nu se clinti totuși din loc atâta timp cât Spinelloccio șezu în odaie cu femeia. Apoi, de îndată ce plecă, intră înăuntru și dădu peste nevastă-sa care își tocmea vălurile pe cap, căci pasămite Spinelloccio i le trăsese jos din joacă. Și-i zise:

— Femeie, ce faci tu acolo?

La care ea răspunse:

— Nu vezi?

— Ba văd, răspunse Zeppa, și-am mai văzut și altele pe care n-aș dori să le mai văd vreodată.

Și zicând astfel se apucă să-i spuie tot ce văzuse, iar

femeia, moartă de frică cum era, după ce îndrugă verzi și uscate, pân' la urmă mărturisi tot ce făcuse, căci n-avea cum să mintă, și începu apoi plângând să i se roage de iertare. Zeppa îi zise atunci:

— Femeie, ai greșit și pace; dar dacă vrei să te iert, gândește-te să faci întocmai tot ceea ce-am să-ți cer și iată ce: să-i spui lui Spinelloccio ca mâine către ceasurile zece să facă ce-o face și, despărțindu-se de mine, să vie aici la tine; iar după ce-o să vie, eu m-oi întoarce acasă, iar tu cât ce-ai să vezi că-s eu, să-l vâri în lada asta și să-l încui în ea. Pe urmă am să-ți spun eu mâine ce-ți mai rămâne de făcut. N-are la ce să-ți fie teamă, căci îți făgăduiesc să nu-i fac nici un rău.

Femeia, ca să-l mulțumească, răspunse că va face întocmai și se ținu de vorbă.

A doua zi de dimineață, cam către ceasurile nouă, în timp ce Zeppa se afla cu Spinelloccio dimpreună, acesta de pe urmă, care îi făgăduise femeii să se ducă la ea tocmai la ora aceea, grăi:

— Azi dimineață trebuie să dejunez cu un prieten și n-aș dori să-l las să aștepte; rămâi cu bine dar.

La care Zeppa zise:

— Da' până la dejun mai e destulă vreme.

— O fi, dar n-are a face, răspunse Spinelloccio. Mai am și altceva de vorbit cu el, așa că trebuie să mă duc din vreme la întâlnire.

După ce Spinelloccio se despărți de Zeppa, făcu un mic ocol și apoi se duse la nevastă. Dar n-apucară ei să intre bine în odaie, că hop, pică și Zeppa. Femeia, cât ce-l auzi, prefăcându-se că moare de frică, îl ascunse pe Spinelloccio în lada de care îi spusese bărbatul ei și, după ce-l închise bine, ieși din odaie. Zeppa urcă până la dânsa și o întrebă:

— Ce zici, femeie, e vremea de mine oare?

Nevastă-sa răspunse:

— Da, cred c-o fi.

La care Zeppa zise:

— Spinelloccio prânzește azi c-un prieten și și-a lăsat nevasta singură; ia fă-te la fereastră și cheam-o să vie să mănânce cu noi.

Femeia, care își temea pielea și se făcuse dintr-o dată grozav de ascultătoare, făcu precum îi porunci. Și, după ce-o rugă frumos, nevasta lui Spinelloccio, aflând că omul ei prânzește în altă parte, veni. Abia intră pe ușă, că Zeppa și începu s-o mângâie de zor și apucând-o prietenește de mână, după ce-i porunci în șoaptă nevesti-si să meargă în bucătărie, o duse pe nevasta lui Spinelloccio în odaie. Cât ce intră înăuntru, el se întoarse înapoi și închise ușa cu zăvorul. Femeia, când văzu că închide ușa, întrebă:

— Ce înseamnă asta, Zeppa? De ce m-ai adus aici? Asta ți-e dragostea și credința față de Spinelloccio?

Zeppa, apropiindu-se de lada în care sta închis bărbatul ei, o prinse bine pe femeie și-i zise:

— Nu te plânge, ci ascultă întâi ce am de spus: eu l-am iubit și îl iubesc pe Spinelloccio ca pe un frate, dar ieri, deși el nu știe nimic despre treaba asta, mi s-a întâmplat să aflu că încrederea pe care i-am arătat-o întotdeauna l-a împins să mă înșele și să se culce cu nevasta mea așa cum se culcă cu tine. Eu însă, fiindcă îmi este drag, nu vreau să mă răzbun altminterea decât cu ocara pe care mi-a făcut-o el. El s-a culcat cu nevastă-mea și eu am să mă culc cu tine. Iar dacă tu te împotrivești, am să mă văd silit să-i fac o altă boroboață; și, fiindcă n-am de gând să-l iert, am să-l ating c-o răzbunare de n-o să mai aveți zi bună, nici tu, nici el cât veți trăi.

Femeia, auzind ce spune, cum Zeppa se jură c-are să-și ție vorba, până la urmă îl crezu și-i zise:

— Zeppa dragă, dacă răzbunarea asta trebuie să cadă asupra mea, eu n-am nimic de zis, ba chiar sunt mulțumită; dar te-aș ruga și eu ceva: să faci astfel, încât, după ce ne-om culca împreună, nevastă-ta să nu-mi poarte pică, după cum n-am să-i port nici eu, deși ea m-a batjocorit.

La care Zeppa zise:

— Așa am să fac, fii sigură. Ba pe deasupra am să-ți dau și-un giuvaer de preț, cum n-ai avut tu niciodată.

Și zicând astfel, după ce-o cuprinse în brațe, se apucă să o sărute și, întinzându-se pe lada în care sta bărbatul ei, se desfată cu ea cât vru și ea așijderea cu el.

Spinelloccio, care ședea închis în ladă și care auzise bine toate cuvintele lui Zeppa, cât și pe-ale nevesti-si și căruia îi fu dat s-audă și sârba îndrăcită pe care i-o jucau în cap cei doi, simți la început o durere așa de cumplită, încât i se păru că-i gata să-și dea duhul. Și, dacă nu s-ar fi temut de Zeppa, i-ar fi zvârlit nevesti-si, așa închis cum se afla, niște sudălmi îngrozitoare. Dar mai apoi, gândindu-se că de la el pornise ocara, că Zeppa nu făcea decât să se răzbune și că purtarea lui era aceea a unui prieten și a unui om de omenie, se hotărî în sinea lui, de s-ar fi învoit și Zeppa, să-i fie prieten și mai bun decât mai înainte vreme.

Zeppa, după ce-și petrecu după placul inimii cu femeia, se dădu jos de pe ladă și, când dânsa îi ceru să-i deie giuvaerul făgăduit, deschise ușa și-și chemă nevasta, care nu zise alta decât atâta:

— Doamnă, mi-ai dat ce meritam.

Și acestea le rosti râzând. Bărbatul îi zise atunci:

— Deschide lada asta.

Și, după ce-o deschise, Zeppa i-l arătă femeii pe Spinelloccio al ei. Acu, ar însemna să ne lungim prea mult la vorbă ca să mai spunem pe îndelete care din ei se rușina mai tare de întâmplarea asta: Spinelloccio văzându-l pe Zeppa și știind că știe ce-i făcuse, ori nevasta văzându-și bărbatul și știind că auzise și că simțise ce făcuse deasupra lui cu celălalt. Atunci Zeppa zise către nevasta lui Spinelloccio:

— Dumnealui e giuvaerul pe care ți-l dăruiesc.

Spinelloccio, ieșind din ladă, grăi și el, fără înconjur:

— Zeppa, acuma stăm la fel; de aceea cred că n-ar strica, după cum îi spuneai și tu mai adineauri nevesti-mi, să rămânem prieteni așa precum am fost. Și fiindcă noi am

fost deprinși să împărțim tot ce-am avut, aș zice că de-acu înainte să ne împărțim și nevestele.

Zeppa se învoi și apoi prânziră câteșipatru în bună înțelegere. Iar de atunci încolo femeile avură fiștecare doi bărbați, iar ei două femei, fără ca niciodată s-ajungă la necaz sau la vreo neînțelegere din pricina aceasta.

POVESTEA A NOUA

Maestrul Simone, doctorul, ducându-se într-o noapte la îndemnul lui Bruno și al lui Buffalmacco într-un anume loc, pentru a fi primit într-o anume ceată care mergea la tâlhărit, e aruncat de Buffalmacco într-o groapă cu gunoi și lăsat acolo.

După ce doamnele glumiră o vreme pe socoteala înțelegerii dintre cei doi tineri din Siena, care hotărâseră să-și împartă nevestele între ei, regina, singura care nu-și spusese încă povestea în ziua aceea, spre a nu-l nedreptăți pe Dioneo, începu astfel:

— Iubitoare doamne, după părerea mea, Spinelloccio s-a dovedit vrednic de farsa pe care i-a jucat-o Zeppa; de aceea eu socot că nu-i de învinuit - precum dorea să ne arate mai adineauri Pampinea - acela care joacă o farsă unuia care o merită sau care o caută singur. Spinelloccio e dintre aceia care și-a meritat batjocura; eu am să vă povestesc acum despre un alt bărbat, unul din cei ce-și caută batjocura cu lumânarea și cred că cei doi tineri care și-au bătut joc de el sunt vrednici mai degrabă de laudă decât de ponegrire. Omul cu pricina e un doctor, un nătărău care s-a întors de la Bologna la Florența acoperit cu păr de jder din cap până-n picioare[62].

După cum zi de zi avem prilejul să vedem, concetățenii

[62] Doctorii în medicină purtau pe vremea aceea ca semn distinctiv o haină purpurie și o beretă căptușită cu blană de jder (n. t.)

noștri se întorc de la Bologna care judecător, care notar și care doctor, împopoțonați cu straie lungi și largi de culoare stacojie, cu pălăriuțe căptușite cu blană de jder și cu multe alte nimicuri bătătoare la ochi, de pe urma cărora avem de asemenea prilejul de a vedea mai zilnic cu ce ajung să se aleagă. Or, unul dintre aceștia, și anume maestrul Simone da Villa, un om avut de la părinți, de care știința însă nu se prinsese mai deloc, se întorsese nu de mult de la Bologna - îmbrăcat în haine stacojii și împopoțonat c-o pălărie de care atârna o fâșie lungă de postav - doctor în medicină cică, precum își zicea dumnealui, și se statornici pe o stradă căreia acum îi zice strada Pepenelui. Întors dar de curând, precum spuneam, maestrul nostru, printre alte obiceiuri demne de amintit, avea și obiceiul de a-și întreba însoțitorul la fiecare pas de numele acelora care treceau pe stradă; și se uita la toți cu multă luare-aminte, de parcă din înfățișarea lor și-ar fi cules și făurit leacurile pe care le dădea bolnavilor săi. Printre cei pe care îi cercetă mai cu osebire se aflau și doi zugravi despre care s-a mai pomenit astăzi încă de două ori, Bruno și Buffalmacco, prieteni nedespărțiți și megieși de-ai doctorului. Și părându-i-se dumnealui că ăștia doi trăiesc mai fără griji decât nimeni altul și că le pasă mai puțin ca orișicui de lumea asta - precum era, într-adevăr - se apucă să întrebe la dreapta și la stânga ce fel de oameni sunt. Și aflând din toate părțile că sunt niște sărmani zugravi, își vârî în cap că e cu neputință s-o ducă așa de bine din sărăcia lor și ca atare se gândi - fiindcă auzise c-ar fi oameni șireți nevoie mare - că-și scot din altă parte pârleala, cu câștiguri grase, fără să-i știe nimeni, și îi veni un chef grozav să încerce a se împrieteni cu amândoi sau, dacă nu, măcar cu unul singur. Și se împrieteni cu Bruno, care, dându-și seama din câteva întâlniri că doctorul e un dobitoc, prinse a petrece de minune pe seama neghiobiei lui, iar doctorul, de asemenea, găsi în tovărășia lui Bruno nespusă desfătare. După ce-l pofti de vreo câteva ori la

masă, crezând că-i vremea acu să-i poată vorbi prietenește, îi mărturisi cât de mare era mirarea lui văzându-i pe amândoi, pe dânsul și pe Buffalmacco, c-o duc așa de bine, deși erau săraci și îl rugă să-i spună cum vine treaba asta. Bruno, socotind întrebarea doctorului drept una din obișnuitele-i prostii, dar mai lipsită de haz ca altădată, începu să râdă și se gândi să-i deie un răspuns pe seama neghiobiei lui. De aceea îi răspunse:

— Nu multora le-aș spune, maestre dragă, ce învârtim; dar de dumneata, fiindcă-mi ești prieten bun și știu că n-ai să spui la alții, nu mă feresc. E adevărat că n-avem griji și-o ducem tare bine, mai bine decât crezi. Dar de pe urma meseriei și a pământurilor noastre n-am fi în stare să plătim nici barem apa pe care o bem. N-aș vrea să crezi din cauza asta c-am fi pungași, Doamne ferește! Atâta că ne ducem, cum zicem noi, la tâlhărit, și de pe urma lui ne alegem cu tot ce ne lipsește și ce ne e spre desfătare, fără să păgubim pe nimeni prin aceasta; cât despre viața fericită de care te-ai încredințat și dumneata c-o ducem, ea tot de acolo ni se trage.

Doctorul auzind acestea se minună din cale-afară și, fiindcă nu știa ce înseamnă să mergi la tâlhărit, crezu toată povestea și-l apucă pe dată o poftă nebunească să știe și el ce-i aceea, drept care îl rugă stăruitor pe Bruno să-i spună, încredințându-l că n-o să sufle o vorbă despre povestea asta.

— Vai de mine, maestre, răspunse Bruno, îți dai seama ce-mi ceri? Ceea ce vrei să știi e o taină mult prea mare ca s-o mai spun și altora. E un lucru care m-ar nenoroci, m-ar alunga din lume, m-ar trimite de-a dreptul în gura satanei din San Gallo[63], de-ar fi să-l afle și alții. Dar dragostea ce-o port înțelepciunii dumitale și încrederea pe care o am în dumneata e atât de mare, încât nu pot să nu-ți fac voia. De aceea am să-ți spun, dar numai dacă-mi juri pe crucea de

[63] În biserica San Gallo era pictată figura unui Lucifer înspăimântător: la el face aluzie Bruno (n. t.).

la Montesone că n-ai să sufli o vorbă, așa cum mi-ai făgăduit.

Maestrul îl încredință că n-o să spună nimănui și atuncea Bruno zise:

— Trebuie să știi, maestre dragă, că nu de mult trăia în orășelul nostru un meșter foarte iscusit în tainele vrăjitoriei, pe care îl chema Michele Scotto - fiindcă era din Scoția - și care fu cinstit aicea, la vremea lui, ca nimeni altul, de către o mulțime de nobili, dintre care astăzi prea puțini au mai rămas în viață. Și vrând să plece din oraș, la rugămintea acestor nobili, lăsă în locul lui doi ucenici destoinici, cărora le dădu poruncă să asculte întotdeauna orbește de bărbații care îl cinstiseră pe el. Ucenicii îi slujiră cu credință pe nobili, dându-le ajutor în dragoste și-n alte cele. Iar mai apoi, fiindcă îndrăgiseră orașul și obiceiurile statornicite pe la noi, se hotărâră să rămână pentru totdeauna la Florența și se împrieteniră la cataramă cu unii oameni de pe aici, fără să caute dacă-s nobili sau nu, dacă-s bogați sau săraci, ci căutând în ei numai deprinderi asemănătoare cu ale lor. Și ca să-și mulțumească prietenii, alcătuiră o ceată ca de vreo douăzeci și cinci de oameni, care cel puțin de două ori pe lună se întâlnesc într-un anume loc prehotărât de ei; și acolo fiecare le spune lor tot ce-și dorește și ei îl mulțumesc chiar în aceeași noapte. Or, fiindcă atât Buffalmacco cât și eu ne avem tare bine cu ei și suntem prieteni buni, am fost primiți și noi în ceată și mai suntem și acum într-însa. Și crede-mă, când ne întâlnim cu toții laolaltă e o minunăție să vezi ce mai perdele înconjură pereții odăii în care stăm la masă, ce mai ospețe împărătești ne așteaptă, ce de servitori aleși ca pe sprânceană, atât bărbați cât și femei, toți puși să ne slujească pe fiecare în parte, ce de mai talere, de ulcioare, de sticle și de cupe și tot soiul de vase de aur și de argint din care noi mâncăm și bem; fără să mai pun la socoteală nenumăratele bucate pe gustul fiecăruia, care se petrec

prin fața noastră la rând, un fel după celălalt. Mi-ar fi cu neputință să-ți înșir ce cântece melodioase se aud de pretutindeni, din fel și fel de instrumente, ce sunete dulci și suave; și cred că n-aș putea să-ți spun nici câtă ceară arde la câte un ospăț din ăsta sau ce grămezi de dulciuri se înghit și cât de bune și de alese sunt vinurile ce se beau. Să nu-ți închipui însă că stăm acolo îmbrăcați cu hainele cu care ne vezi. Aș, nici poveste! Nu-i nici unul, oricât ar fi el de sărac, să nu pară împărat, de înzorzonat ce e cu haine scumpe și podoabe. Dar pe deasupra tuturor acestor bucurii, mai e și bucuria femeilor frumoase, care-s aduse acolo din toate colțurile lumii la voia fiecăruia. Acolo poți să te întâlnești cu doamna Barbaniechilor[64], cu regina Bascilor, cu nevasta sultanului, cu împărăteasa Obsechului, cu Ciancianfera di Nornieca, cu Semistante di Berlinzone și cu Scalpedra di Narsia. Dar ce rost are să ți le înșir? Destul să-ți spun că vin acolo toate reginele din lume, până și Schinchimurra părintelui Giovanni, care după părerea mea își poartă coarnele în cur. Așa că vezi și dumneata! Și, după ce mâncăm la dulciuri și bem pe săturate, ne învârtim oleacă în dans și după aceea doamnele se duc cu cel ce le-a cerut și pentru care au fost aduse, fieștecare într-o odaie. Și trebuie să mai știi că, în odăile acestea te simți ca-n rai nu alta, atâta-s de frumoase; și împrăștie în jur niște miresme nu mai puțin plăcute decât acelea care ies din vasele de mirodenii din spițeria[65] voastră, când vă pisați chiminul[66]; iar în odăi sunt

64 Barbanicchi, Baschi etc. - aceste nume, cât și alte multe din povestea de față sunt pocite sau născocite anume în scopul de a-și bate joc de prostia doctorului (n. t.).

65 În evul mediu doctorii erau în același timp și farmaciști (n. t.).

66 Chimionul (*Cuminum cyminum*) este o plantă anuală, bienara din familia *Apiaceae*, răspândită din estul Mării Mediterane până în estul Indiei. De la chimion se folosesc semințele uscate ca atare sau măcinate. Semințele de chimion seamănă cu cele de chimen, având formă alungită, fiind crestate longitudinal și galben-maro la culoare, la fel ca și cele ale altor membri ai familiei *Umbelliferae*, cum ar fi

niște pături de întrec în frumusețe până și patul dogelui din Veneția; acolo ne culcăm. Cât despre cum se zbat potnogii și cum mai trag țesătoarele la suveici ca să iasă pânza bătută, eu nu-ți mai spun nimic. Te las pe dumneata să-ți dai cu socoteala. Totuși, dintre toți tovarășii noștri, după părerea mea, tot noi stăm cel mai bine, adică Buffalmacco și cu mine, fiindcă el o cheamă de obicei pe regina Franței, iar eu pe aceea a Angliei și amândouă, ce să-ți spun, sunt ca rupte din soare; și am făcut noi ce-am făcut, încât acum nu le stă capul măritelor regine decât la noi și pace. Așa că vezi și dumneata dacă suntem ori nu îndreptățiți să ne ținem mai fericiți ca toți ceilalți, când dragostea unor regine ca astea e a noastră. Unde mai pui că, dacă vrem vreo mie ori două de florini, ele ni-i dau pe dată. La treaba asta, dar, îi zicem noi pe limba noastră a merge la tâlhărit; căci după cum corsarii îi jefuiesc pe oameni, la fel îi jefuim și noi, numai cu atâta osebire, că în timp ce ei nu înapoiază nicicând ce-au jefuit, noi cât ce ne-am slujit de lucrurile jefuite, le și înapoiem. Acu socot c-ai priceput, maestre dragă, ce însemnează să mergi la tâlhărit și cred c-ai priceput de asemeni că lucrul ăsta se cuvine să-l tăinuim cu strășnicie. De aceea nici nu te mai rog să-l ții doar pentru dumneata.

Doctorul nostru, a cărui știință se mărginea pesemne la vindecarea țâncilor de bube dulci, dădu aceeași crezare cuvintelor lui Bruno pe care o dai îndeobște oricărui adevăr curat; și se aprinse de dorința de a intra în ceata lor, cum te-ai aprinde după dorul a cine știe ce minuni. De aceea, după ce-i răspunse lui Bruno că de bună seamă nu era lucru de mirare dacă trăiau așa de bine, abia se stăpâni să nu-l roage pe loc să-l ieie și pe el în ceată și nu se opri decât la gândul că i-ar fi fost mai la îndemână să-i ceară treaba asta după ce i-ar fi dat dintâi și alte câteva dovezi de mare prietenie. Cu gândul ăsta dar, începu să se întâlnească cu el din ce în ce mai des și să-l poftească pe la

---

pătrunjelul și mărarul.

mese, fie la cină, fie la prânz, vădindu-i o iubire cum nu s-a mai văzut; și prietenia asta era așa de mare și atât de des se întâlneau, încât părea că fără Bruno maestrul nu putea trăi. Iar Bruno, care o ducea ca în sânul lui Avram, ca să-i plătească cinstea cu care îl copleșea și să nu pară nerecunoscător, îi zugrăvise în odaie păresimile toate și la intrare un „*agnus dei*”, iar pe deasupra porții care dădea în stradă îi zugrăvise un țucal, pentru ca cei ce aveau nevoie de sfaturile lui să-l poată recunoaște printre ceilalți confrați; și-i zugrăvi de asemeni într-un pridvor mai mititel încăierarea mâțelor cu șoarecii, care îi plăcea din cale-afară doctorului. Apoi, din când în când, când se întâmpla să nu cineze cu maestrul, Bruno zicea:

— Azi-noapte am fost la adunarea noastră și, fiindcă m-am cam săturat de regina Angliei, am pus să mi-o aducă pe Gumedra marelui Han din Tarisi.

Iar doctorul îl întreba:

— Da' ce-nseamnă „Gumedra”? Eu nu pricep numele astea.

Și Bruno de colo:

— Nici nu mă mir, maestre. Da' ce, parcă eu știu cine e Porco-grasso și Vannacena ăla de care tot aud?

— Tu vrei să zici pesemne Ipocrat și Avicenna, îi răspundea maestrul.

— Habar n-am, zău așa: mă pricep tot atât de puțin la numele voastre, ca dumneata la ale mele. Gumedra pe limba marelui Han înseamnă în limba noastră cam cum s-ar zice „împărătească”. Măi, ce ți-ar mai plăcea s-o vezi! E-al naibii de frumoasă! Sunt sigur că te-ar face să uiți pe loc de leacuri, de unsori și de clistire.

Și cum îi îndruga din când în când povești din astea, ca să-l atâțe și mai mult, se întâmplă ca într-o seară - în timp ce Bruno zugrăvea încăierarea mâțelor cu șoarecii și doctorul îi ținea feștila - să i se pară dumnealui că-l copleșise; chiar de ajuns cu mesele și prietenia, ca să cuteze acum să-i spună ce avea pe suflet. Și, singuri fiind,

îi zise:

— Bruno, mi-e martor Dumnezeu, nu-i om pe lumea asta de dragul căruia să fac ce-aș face pentru tine; dacă mi-ai cere să mă duc de aici până la Peretola, mai-mai c-aș face-o și pe asta. De aceea n-aș vrea să te miri dacă ți-oi cere și eu, cu toată prietenia și încrederea ce-ți port, să-mi faci și tu un bine. Pre câte știi, mi-ai povestit acuma nu de mult de felul în care petreceți voi cei din ceata voastră și așa un chef m-a apucat să fiu și eu de-ai voștri, că nu știu zău dacam râvnit vreodată la ceva cu atâta sete ca la asta. Și, dacă voi ajunge să-mi văd visul cu ochii, ai să te încredințezi că nu de florile mărului îmi doresc să intru în ceata voastră. Uite, te las să-ți râzi de mine chiar de pe acum, dacă n-oi cere-o pe cea mai mândră slujnică din câte ai văzut vreodată. Am întâlnit-o acum un an la Cacavincigli[67] și mor de dragul ei. Dar din păcate n-a fost chip s-o am, căci n-a vrut să se lase, deși, mă jur pe ce-am mai sfânt, vroiam să-i dau zece bănuți. De aceea, te rog din tot sufletul, învață-mă ce trebuie să fac să pot intra și eu în ceata voastră și fă și tu, te rog, tot ce-i putea ca să mă ajuți, fiindcă o s-aveți în mine un tovarăș bun și de încredere, care are să vă facă cinste. Uite: întâi și întâi, pre câte vezi, sunt un bărbat frumos, bine împlinit la trup și cu obrazul ca o floare; pe urmă, vorba aia, mai sunt și doctor pe deasupra și nu prea îmi vine a crede că mai aveți vreunul în ceată. Unde mai pui că știu o droaie de povești și de cântări frumoase, din care chiar am să-ți cânt una.

Și începu pe loc să cânte. Bruno avea un chef de râs de sta, săracul să plesnească, dar totuși se ținu; și, după ce sfârși cântarea, maestrul zise:

— Cum îți place?

La care Bruno îi răspunse:

— Așa de strașnic cânți, maestre, că ți se potrivește vorba: „*Cetera e gura mea, îmi pot zice când oi vrea*”.

— Așa-i? făcu maestrul. N-ai fi crezut-o niciodată, dacă

[67] O mahala a Florenței (n. t).

nu m-auzeai cu urechile tale.

— Într-adevăr, răspunse Bruno.

Doctorul spuse mai departe:

— Mai știu și alte multe încă; dar să lăsăm asta deoparte. Așa cum sunt și cum mă vezi, trebuie să știi că tatăl meu a fost un om de neam, deși trăia la țară, iar dinspre partea mamei mă trag din cei de la Vallecchio. Și, după câte ai văzut, nu-i doctor la Florența să aibă cărți și straie mai mândre ca ale mele. Că am un rând de haine ce m-a costat unul peste altul, acu vreo zece ani, aproape o sută de florini. Pe legea mea ți-o spun. De aceea, tare mult te rog, ajută-mă să pot intra și eu în ceata voastră, și-ți jur pe Dumnezeul meu, că dacă faci asta pentru mine, poți fi bolnav cât vrei și cât poftești, n-am să-ți cer niciodată un ban ca să te îngrijesc.

Bruno, auzindu-l câte spune și socotindu-l de astă dată, mai abitir ca în alte dați, un nătărău fără pereche, grăi:

— Maestre, fă te rog încoace feștila aceea și ai răbdare până ce termin de făcut și cozile șoarecilor ăstora, că pe urmă am să-ți răspund.

Sfârșind cu cozile, zugravul, făcând pe îngrijoratul, zise:

— Ce-ai face dumneata de dragul meu e lucru mare, maestre, nu zic ba; dar totuși treaba ce mi-o ceri, deși pentru domnia-ta și pentru strălucita-ți minte e un lucru de nimica, pentru mine e un lucru foarte mare și nu știu, zău, de dragul cui l-aș face, de-aș putea, dacă nu de dragul dumitale: pe de o parte fiindcă-mi ești drag și pe de alta pentru vorbele dumitale drese cu atâta înțelepciune, încât ar fi în stare să le clintească din ciubote și pe mironosițe, necum pe mine, amărâtul, din hotărârea mea. Și, cu cât te cunosc mai bine, cu atât îmi pari mai înțelept. Ba mai mult: chiar de-ar fi să nu te îndrăgesc din celelalte pricini, tot te-aș îndrăgi măcar și pentru asta una, că ești îndrăgostit adică de-o fată frumoasă ca cea de care îmi vorbeai. Dar uite ce-i: cuvântul meu nu trage așa de greu cum crezi și prin urmare nu pot face de dragul dumitale tot ceea ce-ar

trebui să fac. Dar, dacă îmi făgăduiești pe cinstea dumitale că n-ai să spui la nimeni, am să te învăț ce-ai de făcut și sunt aproape sigur că având, precum ziceai, atâtea cărți frumoase și atâtea alte lucruri, vei izbuti să faci astfel, încât să intri în ceata noastră.

Maestrul zise atunci:

— Spune, nu-ți fie frică: pre câte văd, nu mă cunoști destul și nu știi încă ce strașnic pot păstra o taină. Pe vremea când *messer* Guasparruolo da Saliceto era judecătorul primarului din Forlimpopoli, nu făcea mai nimica fără să-mi spuie mie, fiindcă știa că sunt mormânt când e să mi se încredințeze o taină. Mă crezi că spun adevărul? Uite, ca să te încredințez, află că mie, cel dintâi, mi-a spus că vrea să se însoare cu Bergamina. Vezi?

— Bine, răspunse Bruno. Dacă un om ca el avea încredere în dumneata, nu văd la ce n-aș avea eu. Uite ce-ai de făcut: în fruntea cetei noastre se află un căpitan cu doi sfătuitori, care tot la șase luni se schimbă; or, luna viitoare are să fie căpitan Buffalmacco și eu sfătuitor. E lucru hotărât. Și cine-i căpitan are cuvânt cu greutate și poate face astfel, încât să intre în ceată oricine îi place lui: de aceea cred c-ar fi cu cale să te împrietenești cu el, da' știi, așa, la cataramă, și să-l cinstești cum se cuvine. Că el e tocmai omul ce fără doar și poate, văzându-te așa înțelept, va prinde drag de dumneata și, după ce-ai să izbutești cu înțelepciunea dumitale și cu toate celelalte să ți-l apropii întrucâtva, poți liniștit să-l rogi ce m-ai rugat pe mine; n-are să zică nu, sunt sigur. Eu i-am mai vorbit despre dumneata și te iubește ca pe-un frate. Fă numai cum te-am învățat și după aceea las' pe mine.

Maestrul zise atunci:

— Mă bucură ceea ce-mi spui; și, dacă Buffalmacco e într-adevăr dintre cei ce află desfătare în a ședea de vorbă cu oameni înțelepți, dac-om ajunge să vorbim măcar cât de cât, sunt sigur c-am să-l fac să-mi caute el tovărășia; căci, dacă e pe înțelepciune, eu aș putea să împart din ea unui

oraș întreg și tot mi-ar mai rămâne.

După ce se învoi cu maestrul într-acest chip, Bruno se duse la Buffalmacco și-i spuse întâmplarea de la capăt; drept care Buffalmacco de abia aștepta acu să-i facă pocinogul maestrului Prostilă, de îi părea că n-o s-apuce în veci să-și împlinească pofta. Doctorul, care își dorea mai presus de orice să meargă la tâlhărit, nu se lasă bătut până nu se împrieteni cu Buffalmacco - lucru ce nu-i fu greu de loc - și-n cinstea lui se apucă să deie niște mese și niște ospețe împărătești, la care întotdeauna era poftit și Bruno. Cei doi îl lingușeau pe cât puteau și, ca și alții, simțind că în casa lui e rost de băutură bună și de mâncări alese, claponi[68] și alte bunătăți, ședeau mereu în preajma lui și rămâneau cu el la masă și fără a fi prea mult poftiți, zicând că numai pentru el și pentru nimeni altul n-ar face treaba asta. La urmă însă, când meșterul se chibzui că-i vremea, se rugă și de Buffalmacco așa cum se rugase și de Bruno. Buffalmacco se prefăcu că-i foc și pară de cele auzite și-l luă la rost pe Bruno, zicându-i:

— Mă jur pe Dumnezeul bisericii din Passignano, c-abia mă țin să nu-ți dau două, de să-ți culegi măselele, Iudă ce ești, că numai tu puteai să-i spui maestrului de toată treaba asta.

Doctorul însă încercă să-l dezvinovățească pe Bruno, jurându-se că aflase din altă parte taina; și până mai la urmă îl copleși pe Buffalmacco cu vorbele lui înțelepte și izbuti să-l liniștească.

Buffalmacco se întoarse atunci către el și-i zise:

— Maestre, ce să-ți spun, se vede că vii de la Bologna și c-ai ținut gura închisă până ai ajuns aicea. Sunt încredințat că n-ai deprins abecedarul pe un măr, cum fac toți nătărăii, ci l-ai deprins pe un bostan, care-i cu mult mai mare; și, dacă nu mă-nșel, ești pare-mi-se dintre cei ce dau în gropi. Bruno mi-a spus, ce-i drept, că medicina ai învățat-o, dar mie îmi vine a crede c-ai învățat mai degrabă cum să prinzi

[68] Cocoș castrat care se îngrașă ușor și oferă o carne gustoasă.

oamenii în mreje; lucru pe care dumneata, cu înțelepciunea dumitale și cu lipiciul vorbei, știi să-l faci mai bine ca oricare altul din câți am văzut eu.

Maestrul însă îi tăie vorba și întorcându-se spre Bruno făcu:

— E mare lucru, zău așa, să stai de vorbă cu înțelepții și să te împrietenești cu ei. Care altul ar fi putut pricepe așa de iute și de bine că omul ăsta de ispravă toată simțirea mea și toate meritele mele? Tu, bunăoară, n-ai priceput așa de repede ca el cât prețuiesc. Așa-i? Dar spune, barem, m-am ținut ori nu de vorba ce ți-am spus-o, când am aflat din gura ta că Buffalmacco se desfată în tovărășia înțelepților?

La care Bruno zise.

— Ho, ho și încă cum!

Maestrul se întoarse atunci spre Buffalmacco și-i spuse:

— Mi-ar fi plăcut să mă vezi la Bologna. Atunci știu c-ai fi vorbit cu admirație despre mine! Acolo nu era om, mare sau mic, student sau doctor, care să nu mă îndrăgească ca pe un frate adevărat, de bine ce știam să-i farmec cu cuvântul și cu înțelepciunea mea. Ba mai mult: află că nicicând nu mi s-a întâmplat să scap o vorbuliță, fără să-i fac pe toți să râdă de mult ce le plăcea. Iar când m-am despărțit de ei, nu-și mai uscau ochii de lacrimi de tare ce plângeau, căci ar fi vrut cu orice preț să mai rămân la dânșii; și atât m-au bătut la cap, că până mai la urmă au vrut ca eu de unul singur să-i învăț medicina pe toți studenții care se aflau acolo, numai ca să rămân la ei. Da' n-am vrut, fiindcă hotărâsem să mă întorc aici, unde îmi aveam pământurile și celelalte avuții rămase de la moși-strămoși și chiar așa am și făcut.

La acestea Bruno se întoarse către Buffalmacco și zise:

— Ei, ce mai zici acum? Când îți spuneam nu mă credeai. Pe legea mea, nu-i doctor în tot orașul acesta care să se priceapă mai bine decât el la pișatul de măgar și fără îndoială că n-ai găsi un altul să-i semene, nici de-ai umbla

de aci pân' la Paris. Poftește acu, dacă-ți dă mâna, și nu-i fă pe plac.

La care doctorul făcu:

— Are dreptate Bruno, dar încă nu sunt cunoscut aicea în oraș. Voi sunteți oameni de rând, dar mi-ar plăcea să mă vedeți când stau de vorbă cu confrații.

— Într-adevăr, maestre, îi zise Buffalmacco, văd că știi cu mult mai multe decât aș fi crezut. De aceea, ca să-ți vorbesc precum se cade să le vorbești înțelepților, îți spun că fără doar și poate voi face tot ce-mi stă în putere ca să intri și dumneata în ceata noastră.

După făgăduința aceasta, maestrul își înzeci atențiile față de tineri; drept care ei, petrecând de minune pe socoteala lui, îl făcură să înghită cele mai strașnice prostii și îi făgăduiră să-i deie drept ibovnică pe contesa di Civillari[69], ce după spusa lor n-avea pereche în lume de mândră ce era. Maestrul îl întrebă atunci cine era contesa asta, la care Buffalmacco zise:

— E o doamnă foarte mare și nu știu, zău, să fie în lume vreo casă împărătească în care ea să n-aibă drepturi; până și călugării din sânul franciscanilor i se închină ei în sunet de chimbale. Și pot să-ți spun că, de se întâmplă să iasă la plimbare, știe să facă vâlvă în jurul ei, deși de obicei șade închisă în casă; și totuși, nu de mult, când se ducea într-o noapte să-și spele picioarele la Arno și să mai ia și nițel aer, ți-a trecut tocmai prin fața ușii, însă de fapt ea locuiește mai mult în Laterina[70]. Curtenii ei în schimb se plimbă chiar destul și poartă toți vergea și plumb, drept semn al rangului contesei. Vasali de-ai ei găsești câți vrei și peste tot, cum e de-o pildă Tamagnin, *don* Meta, Manico

---

69 Civillari era numele unei străduțe din Florența acelor vremi;; acolo le era îngăduit oamenilor să-și facă nevoile și existau niște gropi unde se adunau gunoaiele cu care se îngrășau pământurile grădinilor din apropiere. (n. t.).

70 Un sat lângă *Arezzo*; autorul însă folosește anume acest cuvânt pentru echivocul pe care îl creează cu cuvântul latrină (n. t.).

di Scopa, Squacchera și alții, de care nu-ți aduci aminte așa la repezeală, deși cred că ți-s prieteni buni. Iată dar cui vrem să te dăm, dacă ne-ajută Dumnezeu, și la ce dulce piept ne-am socotit c-ar fi cu cale să stai, după ce-ți vei uita de slujnica din Cacavincigli.

Doctorul, ca unul care se născuse și crescuse în Bologna, nu pricepea vorbele lor, așa că se arăta prea mulțumit de doamnă.

La scurtă vreme după aceea, tinerii îl înștiințară că fusese primit în ceata lor. Și, cu o zi înainte de noaptea în care câteșitrei trebuiau să se întâlnească, maestrul, care îi poftise pe amândoi la masă, îi întrebă după dejun ce anume ar fi trebuit să facă spre a se întâlni cu ceilalți. La care Buffalmacco zise:

— Maestre, în primul rând trebuie să fii om curajos și încă foarte curajos, că, dacă nu, s-ar putea să te îneci la mal și nouă să ne faci o pagubă cumplită; și iată de ce anume trebuiește așa de mult curaj. Diseară, către zece-unsprezece, să faci așa ca să te afli pe unul din mormintele ce s-au clădit acu de curând în jurul bisericii Santa Maria Novella, îmbrăcat cu cele mai frumoase haine pe care le ai - ca să te înfățișezi încă de prima oară cu cinste în fața alor noștri - și pentru că, nobil fiind, contesa - precum ni s-a spus - vrea să te facă pe cheltuiala ei cavaler; acolo să aștepți până o să vie să te ieie trimisul nostru. Or, ca să știi din vreme totul, îți spun de pe acuma c-are să vie să te ieie o fiară neagră și cornută, de mărime mijlocie, care are să se învârtească prin fața dumitale, suflând pe nări năprasnic și țopăind ca apucata, anume ca să te înspăimânte; dar dacă are să vază că dumitale nu ți-e frică, are să ți se apropie încet, și, când ți-o fi la îndemână, să te cobori de pe mormânt fără să-ți fie frică și fără a pomeni de Dumnezeu sau sfinți și să te urci pe ea; pe urmă să stai liniștit, cu brațele cruce pe piept și nu oare cumva s-o atingi. Ea o s-o ia din loc domol și-o să te aducă pân' la noi. Îți spun însă de pe acum că, dacă ai să te apuci să

pomenești de Dumnezeu sau de sfinți ori dacă ai să te temi de ea, s-ar putea să te trântească la pământ sau să te atingă așa de zdravăn, de s-o ții minte toată viața. De aceea, dacă socotești că n-ai destul curaj, mai bine nu veni, că numai rău ți-ai face dumitale și nouă nici un bine.

Doctorul zise atunci:

— Nu mă cunoști, se vede treaba. Te îndoiești, pesemne, fiindcă mă vezi că port mănuși și straie lungi până la glezne. Dar dacă ai ști ce mai isprăvi am făcut eu la Bologna, când mă duceam uneori cu tovarășii mei la femei, ai rămâne cu gura căscată. Uite, pe legea mea ți-o spun, într-o noapte, fiindcă una din alea (o nenorocită, o stârpitură cât un cot) nu voia să vină cu noi, i-am ars niște pumni zdraveni și pe urmă am luat-o pe sus și-am dus-o așa o bucățică, încât până la urmă, ce-am dres și ce-am făcut, tot a venit cu noi. Iar altă dată, într-o seară, puțin după ce clopotele trăseseră de *Ave Maria*, îmi amintesc c-am trecut, fără a fi însoțit decât de servitorul meu, pe lângă cimitirul fraților franciscani și nu mi-a fost frică, deși chiar în aceeași zi înmormântaseră o femeie. De aceea, îți spun, nu te îndoi, că am curaj cât zece. Cât despre straie, am să mă îmbrac - ca să mă arăt cum se cuvine - în haina aceea stacojie în care am fost și la Bologna când mi s-a dat titlul de doctor și apoi să vezi de nu m-or alege în scurtă vreme căpitan. Numai s-ajung o dată acolo și-o să vedeți cum o să-mi meargă, dacă contesa aia, chiar înainte să mă vadă, s-a îndrăgostit de mine și încă așa de tare, că vrea să mă facă cu tot dinadinsul cavaler; și ce adică mi-ar sta rău în strai de cavaler sau vă închipuiți că n-am să știu cum să mă port și ce să fac? Aș, vă înșelați. Lăsați pe mine!

Atuncea Buffalmacco îi zise:

— Așa-i, maestre, bine zici. Da' vezi să nu ne duci cu vorba și pân' la urmă să nu vii, ori să nu fii acolo când om trimite să te aducă. Ți-o spun fiindcă afară-i frig și știu că domnii doctori se cam feresc de frig.

— Ferit-a Dumnezeu, răspunse maestrul. Eu nu-s din ăia

friguroși și nu-mi pasă de ger. Arareori mi s-a întâmplat să mă scol noaptea ca tot omul pentru nevoile trupești și să-mi mai iau peste cămașă și altceva decât cojocul. De aceea fii pe pace, că voi veni neapărat.

După ce tinerii plecară, de îndată ce se înnoptă, maestrul, după ce află o scuză față de nevastă, își scoase pe ascuns straiele, cele mai frumoase și, când i se păru că-i vremea, se îmbrăcă cu ele și-o luă către morminte. Acolo, covrigându-se pe marmura rece ca gheața, căci era tare frig afară, se apucă s-aștepte fiara. Buffalmacco, care era o matahală de om, își făcu rost de un obrăzar din cele ce se folosesc la anumite jocuri care azi nu se mai joacă și luându-și în spinare, pe dos, o bundă neagră, se învăli în ea astfel, încât părea că-i urs; atâta doar că obrăzarul era de drac și avea și coarne. Străvestit[71] astfel se duse în piața nouă a bisericii Santa Maria Novella, cu Bruno după el, care venea să vază ce avea să se întâmple. Acolo, cât ce-și dete seama că doctorul se afla la locul hotărât, se apucă să țopăie în sus și în jos prin piață, să facă o larmă îngrozitoare, să pufăie, să urle și să necheze, de credeai că-i apucat de streche. Maestrului, săracul, când îl văzu și-l auzi, i se făcu părul măciucă și începu să tremure din toate mădularele, ca unul ce era fricos, ba mai fricos, ca o femeie; și nu o dată bietul și-ar fi dorit să fie la el acasă, mai curând decât în piața aceea. Totuși, fiindcă venise, se strădui să-și dea curaj, căci prea îl ardea dorința s-ajungă a vedea și el minunățiile acelea despre care îi vorbiseră tinerii. Buffalmacco, după ce nărăvi o vreme prin piață, după cum spuneam, se prefăcu mai potolit și, apropiindu-se de racla pe care sta maestrul, se opri de-a dreptul în fața lui. Maestrul, care tremura ca varga, nu știa nici el ce să facă, să urce ori să rămână locului, în cele din urmă însă, temându-se să nu-l înhațe: ori să-l mănânce fiara, goni cu frica asta frica de mai înainte și coborând de pe mormânt c-un „Doamne ajută” abia șoptit, se urcă pe

[71] Travestit.

dobitoc și, după ce se înfipse bine în spinarea lui, tot tremurând de zor, își duse mâinile la piept așa precum i se spusese. Atuncea Buffalmacco o luă încetișor către Santa Maria de la Scala și așa, umblând în patru labe, îl duse până în mahalaua la care îi zice Ripole. Acolo se aflau la vremea aceea niște gropi în care țăranii din apropiere o azvârleau pe așa-zisa contesă Civillari, ca să-și îngrașe ogoarele. Ajuns acolo, Buffalmacco se apropie de marginea uneia dintre gropi și zăbovind oleacă, atâta cât să-l prindă pe doctor de-un picior, îi dete un brânci din spate și-l azvârli de-a dreptul în groapă cu capul înainte. Apoi se apucă din nou să mârâie cu strășnicie, să țopăie ca un turbat și-o luă de-a lungul Sfintei Maria de la Scala către livada Ognissanti, unde îl află pe Bruno, care nemaiputând să-și stăpânească râsul, dăduse fuga acolo. Și se apucară amândoi, râzând pe înfundate, să urmărească de departe ce avea să facă doctorul așa mânjit cum se afla.

Maestrul, când se văzu în cloaca aceea, se strădui să se ridice și să se împingă afară, dar, răsturnându-se când ici, când colo, se mânji din cap până în picioare. În cele din urmă însă, mâhnit ca vai de el și jalnic la înfățișare, după ce înghiți, sărmanul, și câteva înghițituri, ieși totuși afară, dar își pierdu în groapă gluga; și, după ce se curăți de bine, de rău cu mâinile, neștiind ce altă ar putea face, se întoarse acasă și bătu până ce-i fu deschisă poarta. Dar n-apucă să intre bine și să se închidă ușa pe urma lui care, săracul, puțea de te trăsnea nu alta, că Bruno și cu Buffalmacco îl și ajunseră din urmă și se opriră ca să audă cum îl întâmpină nevasta. Și-o auziră pe femeie cum îl făcea de trei parale și-l înjura ca pe un netrebnic, zicându-i:

— Bine-ți șade! Mi te porniseși după alta și vreai să mi te-arăți grozav în haina aia stacojie. Da' ce, eu nu-ți ajung? Că i-aș ajunge unui târg, decum nu ți-aș ajunge ție? Măcar de te-ar fi și înecat, așa cum te-au azvârlit acolo unde meriți. Poftim! Ăsta e doctor! Are nevastă acasă și umblă

toată noaptea după nevestele altora.

Și-n timp ce-l curăța, spălându-l din cap până an picioare, îl tot bătu la cap până la miezul nopții cu vorbe ca acestea și cu altele de același soi.

A doua zi de dimineață Bruno și Buffalmacco, după ce-și vopsiră trupurile pe sub haine cu zeci de vânătăi, se duseră la doctor și îl găsiră sculat; și intrând în casă simțiră că toate lucrurile miroseau urât, deoarece nu avusese timp să le curețe, în așa fel încât să nu mai miroasă; dumnealui, când îi auzi că vin, le ieși înainte și le ură zi bună. La care tinerii, înțeleși din vreme între ei, răspunseră mânioși:

— Noi nu-ți urăm zi bună, ci ne rugăm lui Dumnezeu să-ți trimită toate belelele pe cap, ca să te prăpădești cu zile ca trădător ce ești, cel mai nemernic trădător și mai afurisit din câți trăiesc pe lume. Că din pricina dumitele era cât p-aci să fim omorâți în bătaie și asta numai fiindcă am vrut să-ți facem cinste și plăcere. Cu ciomăgeala ce-am răbdat-o din cauza dumitale și chiar cu mai puțin ai fi putut mâna un măgar până la Roma; fără să pui la socoteală c-am fost și în primejdie de a fi dați afară din ceata în care am pus la cale să te primim și pe dumneata. Și, dacă nu ne crezi, uită-te la trupurile noastre să vezi în ce hal sunt.

Și trăgându-se mai la lumină, își desfăcură hainele pe piept și-i arătară vânătăile vopsite cu albastru, după care se încopciară iute. Maestrul, ca să se dezvinovățească, începu să le spuie ce pățise și unde fusese azvârlit. Dar Buffalmacco îi zise:

— Mi-ar fi plăcut să te arunce de-a dreptul în Arno, de pe pod; de ce-a trebuit să pomenești de sfinți și Dumnezei? Ți-am spus ori nu să taci din gură?

— Să mor dacă i-am pomenit.

— Pe dracu nu i-ai pomenit. Las' că mi-a spus trimisul nostru că tremurai ca varga și nu mai știai pe ce lume ești. De data asta ne-ai făcut-o; dar de aci înainte nu mai lăsăm pe nimeni să-și bată joc de noi și-ți arătăm noi dumitale.

Maestrul le ceru iertare și se apucă să-i roage în numele

lui Dumnezeu să nu-l facă de râsul lumii. Și, cu șoșele cu momele, făcu tot ce putu ca să-i împace și de teamă ca nu cumva să-i trâmbițeze rușinea în toate părțile, dacă îi cinstise până atunci, apăi de atunci încolo să vezi ce mese le mai trase și ce-i mai giugiuli, purtându-i ca pe palme.

În felul acesta dar, așa precum ați auzit, se toarnă înțelepciunea în cap acelora ce n-au știut să și-o însușească la Bologna.

POVESTEA A ZECEA

O siciliană îi fură cu îndemânare unui negustor tot ce-și adusese la Palermo; negustorul, prefăcându-se că se întoarce cu mult mai multă marfă decât întâia oară, împrumută bani de la femeie și-i lasă în schimb apă și câlți.

E de prisos să vă mai spun ce râsete au stârnit anumite părți din povestea reginei; doamnele simțiseră de nenumărate ori că li se umplu ochii de lacrimi de atâtea hohote de râs. Dar după ce regina sfârși de povestit, Dioneo, care știa că-i rândul lui, începu astfel:

— Grațioase doamne, e lucru bine cunoscut că păcăleala îți place cu atât mai mult, cu cât acela ce-i păcălit cu măiestrie este el însuși un maestru în arta păcălelilor. De aceea, deși dumneavoastră ați povestit cu toatele povești foarte frumoase, eu am de gând acum să vă istorisesc o snoavă cu atât mai vrednică de a fi pe placul dumneavoastră, cu cât femeia păcălită din istorioara mea era mai mare meșteră la păcăleli decât oricare dintre bărbații sau femeile despre care ați vorbit dumneavoastră.

În toate orașele cu port din cele așezate pe țărmurile mării era pe vremuri obiceiul - și poate e și astăzi - ca negustorii ce veneau cu mărfuri în oraș, după ce întâi le descărcau, să și le ducă apoi într-un șopron, căruia, în multe părți i se mai zice și vamă și care era ținut fie de sfatul orașului, fie de domnul locului. Acolo, negustorii,

după ce dădeau vameșului în scris tot ce aduseseră și așijderi prețul mărfii, primeau din partea lor fiștecare o magazie în care își puneau mărfurile și le țineau sub lacăt, iar vameșii scriau în condicele vamei pe seama negustorului toată marfă pe care o adusese și se cereau apoi plătiți cu drepturile lor, fie pentru întreaga marfă, fie și numai pentru o parte, după cum omul și-o scotea din magazia lor. Și foarte adesea se întâmpla ca tocmai din aceste condici, samsarii să iscodească cât prețuiește marfa și cât e de multă, precum și ce negustori o au în stăpânire, pentru ca să vorbească apoi cu ei, când li se da prilejul, despre schimburi, despre vânzări și alte afaceri de acest soi. Obiceiul acesta, ca în multe alte părți, era înscăunat și la Palermo, în Sicilia, unde se aflau și se mai află încă femei tare frumoase la trup, dar cam certate cu cinstea, care ar putea trece, și trec chiar, drept femei cinstite și doamne de neam mare în ochii bieților străini ce n-au de unde le cunoaște. Și, fiindcă se îndeletnicesc nu cu furatul, ci de-a dreptul cu jupuitul oamenilor, de îndată ce zăresc un negustor străin, se și reped la vamă și caută în condică să vadă ce marfă are omul și ce-ar putea scoate pe dânsa; iar după aceea încearcă cu șoapte drăgăstoase, cu vorbe dulci și cu momele să-i prindă în laț și să-i subjuge; și prind destui așa, cărora apoi le papă marfa, unora în parte numai, dar altora chiar toată; și sunt și dintr-aceia ce-și lasă în mâna lor și marfă, și corabie, și oasele, și tot, de bine ce-a știut femeia să-i ducă ușurel de nas.

Nu de mult, se întâmplă să sosească la Palermo, trimis chiar de stăpânii lui, un tânăr din orașul nostru, căruia lumea îi zicea Nicolo din Cignano, deși îl chema Salabaetto, c-o încărcătură așa de mare de țesături de lână, marfă ce-i rămăsese de la bâlciul din Salerno, încât făcea la preț cinci sute de florini de aur; și după ce dădu în scris la vamă tot ce adusese, își puse marfa într-un hambar și, fără a dovedi prea mare grabă în vânzare, prinse a-și petrece prin oraș. Or, fiind bălai și alb la piele, frumos și

bine împlinit la trup, se întâmplă ca una din aceste hoațe, care își zicea pe nume *madonna* Biancofiore, să afle ce învârtește și să pună ochii pe băiat. El, dându-și seama de aceasta, cum socotea că doamna e o femeie de neam mare, își închipui c-o cucerise cu frumusețea lui și se gândi să-și tăinuiască iubirea; drept aceea, fără să spuie nimănui nimic din toată treaba asta, se apucă să se învârtească prin fața casei ei. Femeia, dându-și seama că umblă după dânsa, după ce îl lăsă vreo două sau trei zile să se aprindă de văpaia ochirilor ce-i arunca și să se încredințeze că moare după dânsul, trimise la el o femeie care se pricepea grozav la meșteșugul de codoașcă. Aceasta, după multe vorbe, îi mărturisi cu ochii înotând în lacrimi că stăpâna ei se îndrăgostise așa de tare de el, de frumusețea și chipul lui plăcut, încât nu-și mai găsea odihnă nici ziua și nici noaptea; de aceea, dacă se învoia și el, stăpâna ei, zicea, ar fi dorit mai mult ca orișice pe lume să se întâlnească pe ascuns cu dânsul la o baie; și, după ce sfârși de spus, scoase din pungă un inel și i-l dădu din partea doamnei. Când auzi una ca asta, Salabaetto se simți în culmea fericirii și luând inelul în mână, după ce și-l frecă de ochi și-l sărută, îl puse în deget și îi răspunse slujnicei că dacă doamna Biancofiore îl iubea, era și dânsa la rândul ei iubită, căci el o îndrăgea ca pe ochii lui din cap și era gata să se ducă la orice ceas din zi sau din noapte oriunde i-ar fi fost pe plac iubitei lui. Femeia se întoarse cu acest răspuns la doamna ei și apoi, la foarte scurtă vreme, se duse iar la tânăr să-l înștiințeze la ce baie s-o aștepte a doua zi după asfințit pe doamna. Salabaetto, fără să spuie nimănui nimic, se duse a doua zi la ora hotărâtă și află că doamna reținuse clădirea băii pentru ei; drept care nu șezu mult timp și apărură două slujnice, una purtând pe cap o saltea mare și frumoasă făcută din bumbac, iar cealaltă un coș uriaș, plin până-n vârf cu tot felul de lucruri; și după ce întinseră salteaua pe o rogojină în una din odăile clădirii în care era baia, întinseră deasupra ei niște cearșafuri fine,

tivite cu mătase, peste el o pătură din lână cipriotă, albă ca spuma laptelui și două perini încărcate cu broderii și horbotele. Pe urmă, dezbrăcându-se, intrară amândouă în baie și-o curățară și-o spălară de strălucea ca aurul. Nu după multă vreme sosi în clădirea băii și doamna, însoțită de alte două slujnice; și cât ce fu în largul ei, văzându-i lui Salabaetto nespusă bucurie, după ce suspină din greu și-l sărută și îmbrățișă de mii de ori, îi zise:

— Nu știu, zău, de dragul cui aș fi ajuns să fac una ca asta, dacă nu de dragul tău; tu, numai tu, toscan al naibii ce ești, m-ai pus pe jar.

Pe urmă, după voia doamnei, intrară goi în baie, ei doi și două slujnice. Și acolo doamna, nelăsând pe nimeni să-l atingă, îl spălă ea însăși pe tânăr din cap până în picioare cu un săpun înmiresmat cu mosc și cu garoafe; pe urmă se lăsă și ea spălată și frecată de cele două slujnice. O dată îmbăiați, slujnicele aduseră degrabă două cearșafuri subțirele și albe, care împrăștiau în jur atât de tare parfumul lor de trandafiri, încât fiece lucru în preajmă mirosea ca ele; și, după ce fură înveliți fiștecare într-un cearșaf, slujnicele îi luară în spate și-i duseră în pat. Acolo după ce asudară, fetele luară de pe ei cearșafurile ude și, goi precum erau, rămaseră în așternut. Pe urmă scoaseră din coșuri niște ulcioare mici de argint, de toată frumusețea, pline cu tot soiul de ape de trandafiri, de portocali, de iasomie și alte multe și îi stropiră pe amândoi din creștet până în tălpi; iar mai la urmă scoaseră cutiile cu dulciuri și vinurile cele scumpe, din care gustând prinseră puteri.

Salabaetto se simțea ca în sânul lui Avram; de mii de ori o măsurase pe doamnă, care într-adevăr era o frumusețe, și i se părea că niciodată n-o să mai plece slujnicele și n-o s-apuce să odihnească în brațele iubitei. Pe urmă, la porunca doamnei, fetele, în sfârșit plecară, lăsând în odăiță o lumânare aprinsă; atuncea doamna îl cuprinse în brațe pe Salabaetto și el pe ea, șezând astfel, spre nesfârșita

desfătare a tânărului ce credea că doamna moare după dânsul, mai bine de un ceas. Dar când femeia socoti că-i vremea să se scoale, puse să-i cheme slugile și, după ce se îmbrăcară și mai gustară o dată din vinuri și din dulciuri, stropindu-se din nou pe față și pe mâini cu apele înmiresmate, când fură gata de plecare, femeia îi zise tânărului:

— Dacă dorești și tu, mi-ar face mare bucurie să vii diseară să cinezi și să te culci cu mine.

Salabaetto, care fusese prins în mreje de frumusețea și de grația vicleană a femeii, fiind pe deplin încredințat că dânsa îl iubește cum se iubea pe sine, răspunse:

— Doamnă, voia dumitale mi-e dragă mai presus de orice și de aceea și astă-seară și orișicând sunt gata să fac tot ce dorești și tot ce poruncești.

Femeia, după ce se întoarse acasă, puse să-i întocmească odaia cu tot ce avea mai bun în casă și, după ce dădu porunci să-i facă o cină îmbelșugată, îl aștepta pe Salabaetto. Tânărul, cât ce se înnopta, se duse la femeie, care îl primi cu voie bună și apoi cină cu ea în tihnă, slujit împărătește. Iar când intră la ea în odaie îl izbi parfumul lemnului de aloe și văzu patul încărcat cu podoabe ce aveau înfățișarea unor păsărele cântătoare[72] și polițele pline de lucruri minunate, drept care își zise în sinea lui că fără îndoială doamna era femeie de neam mare și era și foarte înstărită. E adevărat că auzise pe seama ei niscaiva zvonuri potrivnice părerii lui, dar pentru o lume întreagă nu le-ar fi dat crezare; și chiar dacă ajungea să creează că doamna își bătuse joc de unul și de altul, de el în ruptul capului nu-și închipuia că s-ar putea să-și bată joc vreodată. Se culcă dar în noaptea aceea cu ea și petrecu împărătește, înflăcărându-se ca prostul din ce în ce mai

[72] Pe vremurile acelea, în casele înstărite, pe coloanele ce susțineau pologul patului se fixau niște instrumente mici, în formă de pasăre, care printr-un anumit mecanism scoteau sunete asemănătoare cântecului păsărelelor. (n. t.).

mult. A doua zi de dimineață femeia îl încinse c-o cingătoare de argint de care atârna o pungă și-i zise:

— Iubitul meu cel drag, mă las în grija ta; și vreau să știi că după cum făptura mea e a ta și poți să faci cu ea ce vrei, așijderi orice am e-al tău și orișicând sunt gata să fac tot ce poftești.

Salabaetto, încântat, o sărută și-o îmbrățișă și apoi, plecând de la iubită, se duse într-un loc unde obișnuiau să se adune negustătorii din oraș.

Văzându-se într-acest chip și azi și mâine cu femeia, fără să-l coste nici un ban și îndrăgostindu-se de ea din ce în ce mai tare, cu vremea se întâmplă să-și vândă marfă pe bani gheață și c-un câștig frumos, lucru pe care dânsa îl și află de îndată, nu de la el, ci de la alții. De aceea într-o seară, când tânărul se afla la dânsa, doamna începu a se alinta și a glumi cu el în joacă, a-l săruta și îmbrățișa, făcându-se că îl iubește cu atâta dor și patimă, de-ai fi crezut c-acuș-acuș are să-i moară în brațe de prea multă iubire; și pe deasupra mai voia să-i dea cu orice preț și două cupe de argint de toată frumusețea, pe care însă el nu vru să le primească, fiindcă primise de la dânsa, pe rând, azi una, mâine alta, o mulțime de daruri care făceau cu toatele ca la vreo treizeci de florini de aur, fără însă să poată face astfel încât femeia să primească și dânsa de la el un dar cât de mărunt, în cele din urmă, după ce-l puse pe jăratec vădindu-i-se darnică și îndrăgostită peste fire, una din slujnice - ce fusese din vreme dăscălită - veni și o chemă afară. Femeia ieși din odaie și după cât va timp se întoarse hohotind și azvârlindu-se în pat cu fața ascunsă în perini, se apucă să se bocească de ți se rupea inima. Salabaetto, uimit, o cuprinse în brațe și începu și el să plângă și s-o întrebe:

— Ce ai, iubito? De ce plângi? Ce s-a întâmplat așa deodată și ce durere te frământă? Hai, spune-mi, inimioara mea.

Femeia, după ce se lăsă rugată o vreme, îi spuse:

— Vai, iubitul meu, nu știu nici eu ce să mai fac și ce să mai spun; am primit adineauri o scrisoare de la Messina, scrisă de un frate al meu, în care îmi cere să-i trimit fără de alta - chiar de-ar fi să-mi zălogesc toată averea ori să mi-o vând pe loc - o mie de florini de aur, de mâine în șapte zile, că dacă nu își pierde capul; și nu știu cum să-i scot așa la repezeală. Că, de-aș avea măcar răgaz vreo cincisprezece zile, aș izbuti să-i capăt dintr-un anume loc de unde am de luat încă pe atâția bani sau poate aș vinde o moșie; dar, fiindcă nu pot face nimic așa la repezeală, aș vrea să fi murit mai bine decât s-aud o veste așa de rea ca asta.

Și zicând astfel nu contenea cu plânsul și se arăta din cale-afară de frământată și amărâtă. Salabaetto, căruia focul dragostei îi cam furase mințile, se încrezu în lacrimi și mai cu seamă în vorba ei și-i spuse:

— Doamnă, n-aș putea să-ți dau o mie de florini, dar cinci sute oricând, dacă socoți că vei putea să mi-i înapoiezi de azi în cincisprezece zile; norocul dumitale că tocmai ieri mi-am vândut marfa, altminteri n-aș fi fost în stare să-ți dau nici barem o para.

— Vai, cum așa? făcu femeia. Ai dus lipsă de bani? De ce nu mi-ai cerut? Chiar dacă n-aș fi avut o mie, o sută, două tot aveam să-ți dau. Pe când așa mi-ai luat toată îndrăzneala de a primi din parte-ți banii cu care mă îmbii.

Salabaetto, îmbărbătat din ce în ce mai mult de vorbele femeii, îi zise:

— Doamnă, n-are rost să nu-i primești din cauza asta; de-aș fi avut atâta lipsă ca dumneata acum, ți-aș fi cerut și eu să-mi dai cu împrumut.

— Vai, dragul meu, făcu femeia, într-adevăr văd bine acum ce adâncă și curată e dragostea ce-mi porți, dacă mă îmbii de bună voie c-o sumă atât de mare fără s-aștepți a fi rugat. Desigur, eu eram a ta și fără de dovada asta, dar de acu înainte am să fiu și mai mult a ta și niciodată n-am să uit că numai ție îți datorez viața fratelui meu. Mă știe

Dumnezeu că nu iau cu plăcere banii, căci tu eşti negustor şi ştiu că negustorii numai cu bani peşin îşi învârtesc afacerile; dar, fiindcă sunt silită de împrejurări să-i iau şi fiindcă am credinţa că voi putea în curând să ţi-i înapoiez pe toţi, îi iau totuşi, iar pentru rest, de n-oi găsi vreo altă cale ca să fac rost de bani mai iute, mi-oi zălogi tot ce am în casă.

Şi zicând astfel se prăbuşi plângând în braţele lui Salabaetto. Tânărul începu s-o mângâie şi după ce rămase cu dânsa peste noapte, spre a-şi dovedi iubirea şi multa-i dărnicie, fără s-aştepte să-l mai roage, îi aduse cinci sute de florini de aur, pe care ea îi primi cu lacrimile în ochi, dar cu bucuria în suflet. Şi pentru atâta amar de bani se mulţumi netotul doar c-o făgăduinţă.

Cât ce puse mâna pe bani, femeia întoarse foaia. De unde înainte Salabaetto era primit în casa ei oricând, numai să fi poftit să vie, acum, din felurite pricini, mergea de câte şapte ori la ea şi abia îl primea o dată, dar nu cu aceeaşi bucurie şi aceleaşi mângâieri ca mai înainte vreme. Or, cum sorocul hotărât cu înapoierea banilor trecuse cam de multişor, după vreo două luni Salabaetto şi-i ceru, însă în loc de bani se alese doar cu vorbe goale. Dându-şi seama că blestemata de femeie îl păcălise ca pe un prost şi că în povestea asta - cum n-avea nici scrisoare la mână şi nici martor - se afla la bunul plac al doamnei, iar pe de altă parte fiindu-i ruşine să se plângă faţă de alţii, atât fiindcă fusese mai dinainte prevenit, cât şi de frica îndreptăţită de a nu fi luat în râs pentru dobitocia lui, îşi muşca pumnii, bietul, şi-şi căina prostia, îndurerat peste măsură. Între acestea, cum primise vreo câteva scrisori de la stăpânii lui, prin care aceştia îi cereau să schimbe banii câştigaţi pe marfă şi să li-i trimită, se hotărî să plece, că nu cumva stăpânii, văzând că nu trimite banii, să-l prindă cu greşeala; şi urcându-se pe-o corăbioară se coborî la Napoli şi nicidecum la Pisa, unde s-ar fi căzut să meargă.

Se afla pe vremea aceea la Napoli prietenul nostru

Pietro dello Canigiano, vistiernicul împărătesei de la Constantinopole, om tare înțelept și ascuțit la minte și bun prieten cu Salabaetto și cu părinții lui. Or, la vreo câteva zile după ce-l întâlni, Salabaetto i se plânse și, știindu-l om de încredere, îi povesti tot ce făcuse și ce i se întâmplase, cerându-i ajutor și sfat ca să găsească o cale de a-și câștiga acolo viața, căci la Florența nu voia nici mort să se întoarcă. Canigiano, mâhnit de cele auzite, îi zise:

— Rău ai făcut, băiete, rău te-ai purtat printre străini și rău ți-ai ascultat stăpânii. Prea mult bănet ai cheltuit în desfătare și huzur; dar, fiindcă n-avem încotro, se cade să căutăm și să găsim o îndreptare.

Și cum era descurcăreț își dete seama imediat ce se putea face și-i spuse lui Salabaetto. Tânărul încântat, se hotărî, fie ce-o fi, să-i asculte sfatul; și cum avea niscaiva bani, îi puse laolaltă cu banii, nu prea mulți, împrumutați de Canigiano și, după ce puse să-i facă vreo două-trei duzini de pachețoaie mari încinse bine în funii și cumpără vreo douăzeci de butoaie de untdelemn și le umplu, le încarcă și se întoarse la Palermo. Acolo, după ce dădu lista pachetelor la vamă și așijderea și prețul butoaielor de untdelemn, punând să i se treacă totul pe socoteala lui, își puse marfa într-un hambar, zicând că nu vrea să se atingă de ea până ce nu-i sosește un alt transport de marfă.

Madonna Biancofiore, prinzând de veste toate acestea și auzind că de-astă-dată marfa făcea mai bine de două mii de florini de aur, fără de marfa așteptată care făcea și ea vreo trei mii de florini, se chibzui în sinea ei că-i luase lui Salabaetto mult prea puțin întâia oară și se gândi să-i dea înapoi cei cinci sute de galbeni, ca să ajungă a pune mâna pe cea mai mare parte din cei cinci mii; și ca atare trimise după dânsul. Salabaetto, care acu se învățase a fi mai șmecher, se duse. Doamna, prefăcându-se că nu știe nimic de marfa pe care o adusese, îl primi cu brațele deschise și-i spuse:

— Dacă te-ai supărat pe mine că nu ți-am dat banii

înapoi la vremea hotărâtă...

Salabaetto prinse a râde și luându-i vorba, zise:

— Doamnă, treaba asta m-a cam mâhnit nițel, e drept, căci mi-aș fi scos și inima din piept ca să ți-o dau, dacă ți-ar fi făcut plăcere; cât despre supărare însă, ascultă ce-am să-ți spun și ai să vezi atunci dacă sunt supărat sau nu. Iubirea ce ți-o port e așa de mare și de aprinsă, încât află că mi-am vândut mai toate bunurile mele și am adus cu mine marfă ce prețuiește peste două mii de florini; pe lângă asta mai aștept și din Apus niscaiva mărfuri, care fac și ele mai bine de trei mii de florini. Cu banii aceștia am de gând să deschid aici o prăvălie și să rămân pe loc spre a-ți fi mereu aproape, căci nu cred să mai fie pe lume alt îndrăgostit mai mulțumit cu dragostea decât sunt eu cu a dumitale.

Femeia îi zise atunci:

— Uite ce e, Salabaetto: tot ce-i spre bucuria ta îmi e și mie bucurie, căci te iubesc mai mult decât îmi iubesc viața și sunt nespus de mulțumită că te-ai întors aici cu gândul de-a rămâne, fiindcă nădăjduiesc să mai petrecem împreună încă mult timp de acu înainte; dar totuși aș dori să mă dezvinovățesc nițel față de tine pentru faptul că înainte de-a pleca s-a întâmplat să nu te pot primi de câte ori ai fi poftit să vii și nici să te primesc cu aceeași bucurie cu care te primeam înainte; și apoi, pe lângă asta, aș vrea să-ți cer iertare și fiindcă n-am putut să-ți dau banii înapoi chiar la sorocul hotărât. Trebuie să știi însă că eu la vremea aceea pătimeam nespusă suferință și omul, când e necăjit, oricât ar iubi pe cineva, nu poate să-i zâmbească mereu și nici să se poarte cu el așa cum ar fi dorit celălalt. Și trebuie să mai știi de asemeni că-i foarte greu pentru o femeie să facă rost la repezeală de o mie de florini; cât e de mare ziulica suntem purtate cu minciuni, nimeni nu-și ține vorba dată față de noi și de aceea suntem și noi silite să-i mințim pe ceilalți; asta și numai asta e pricina pentru care nu ți-am înapoiat banii. Dar am făcut rost de ei

imediat după plecarea ta și dacă aș fi știut unde să ți-i trimit, fii sigur că i-aș fi trimis; cum însă nu știam, i-am pus deoparte anume ca să ți-i dau la înapoiere.

Și poruncind să i se aducă o pungă în care se găseau taman aceiași galbeni pe care i-i dăduse el, i-i așează în palmă și-i spuse:

— Numără-i să vezi de sunt ori nu cinci sute.

Salabaetto, care nu mai putea de bucurie, după ce-i numără și află că sunt cinci sute în cap, îi puse în chimir și-i spuse:

— Văd, doamnă, că spui adevărul; e chiar destul cât ai făcut, de aceea pentru treaba asta și pentru dragostea ce-ți port sunt gata orișicând să te împrumut cu orice sumă de care ai avea nevoie; și vei avea prilejul să te încredințezi de asta când m-oi statornici aici.

Împăcându-se dar într-acest chip cu doamnă, Salabaetto începu să se întâlnească iar cu dânsa și ea să-l țină ca pe palme, vădindu-i strașnică iubire.

Salabaetto însă care ținea morțiș s-o pedepsească pe femeie tot printr-o înșelăciune, se duse într-o zi la ea - chemat fiind de dânsa ca să petreacă seara și noaptea împreună - așa de trist și dus pe gânduri, de-ai fi crezut că i s-au înecat toate corăbiile. *Madonna* Biancofiore, după ce-l îmbrățișă și-l sărută, începu să-l întrebe de ce era așa de trist. Salabaetto, după ce se lăsă rugat o vreme, îi răspunse:

— Sunt ruinat: corabia care îmi aducea încărcătura așteptată a încăput pe mâna unor pirați din Monaco, care cer în schimbul ei zece mii de florini de aur, din care partea mea e de o mie de florini; și n-am nici barem o lăscaie, căci banii pe care mi i-ai înapoiat i-am trimis pe dată la Napoli și-am pus să mi se cumpere pânzeturi ca să le aduc încoace; iar dacă ar fi să-mi vând marfa pe care o am aici, cum n-am răgaz destul, n-aș lua pe ea nici barem jumătate preț și, cum aicea în oraș nu mă cunoaște încă nimeni, n-am de la cine împrumuta; de aceea nu știu ce să

fac și ce să zic. De nu trimit pe dată banii, pirații o să-mi ducă marfa la Monaco și niciodată n-am să mai pun mâna pe ea.

Femeia, tare necăjită, ca una care socotea că pierde totul printr-asta, găsi degrabă mijlocul ca marfa să n-apuce spre Monaco și zise:

— Mă știe Dumnezeu ce necăjită sunt să văd că te frământi atâta. Dar la ce bun să te amărăști? Dac-aș avea toți banii, mi-e martor Dumnezeu că ți i-aș da pe loc; dar din păcate nu-i am. E adevărat că știu pe cineva, un cămătar, care mai ieri-alaltăieri mi-a împrumutat cinci sute de florini care-mi făceau trebuință, dar cere camătă cam mare; nu-i chip să te împrumute fără treizeci la sută. Dacă vrei să te împrumuți de la el, trebuie să-i dai zălog de preț, or eu, din partea mea, sunt gata oricând să-mi zălogesc pentru tine toate lucrurile acestea pe care le vezi aici, ba chiar pe mine însămi, pentru a-ți veni într-ajutor. Dar pentru rest ce chezășie socoți c-ai putea da?

Salabaetto pricepu numaidecât care era pricina ce-o îndemna pe doamnă să-i sară într-ajutor și își dădu de asemeni seama că ea era aceea care avea de gând să-i împrumute banii. Și încântat de treaba asta, după ce-i mulțumi, îi spuse că, fiind silit de împrejurări nu se dădea înapoi din fața unei camete oricât de lacome ar fi fost și adăugă apoi că avea să deie chezășie marfa pe care o avea la vamă, cerându-le vameșilor s-o treacă în socoteală aceluia ce-i dădea banii; dar că voia să țină el cheile de la magazie, atât pentru a putea să-și arate marfa de-ar fi avut cumpărători, cât și pentru ca s-o păzească să nu i-o fure cineva sau să i-o schimbe cu altă marfă.

Femeia îi dădu dreptate și adăugă că chezășia era îmbietoare.

A doua zi de dimineață doamna trimise după un samsar în care avea mare încredere și, după ce șezu de vorbă cu el despre treaba asta, îi dădu o mie de florini, pe care samsarul îi împrumută lui Salabaetto, punând să i se

treacă la vamă în socoteala lui marfa pe care tânărul o avea trecută în condică; și, după ce încheiară târgul, se despărțiră mulțumiți și fiecare își văzu de treburile lui.

Salabaetto cât se putu mai iute, urcându-se într-o corabie cu cei o mie și cinci sute de galbeni câștigați, se întoarse la Napoli, la Pietro dello Canigiano și de acolo le trimise stăpânilor săi la Florența partea ce li se cuvenea; pe urmă, după ce-și plăti și celelalte datorii pe care le avea față de Pietro și de alții, petrecu câteva zile cu Canigiano, bătându-și joc de renghiul jucat frumoasei siciliene, iar mai apoi lăsându-se de negustorie, se statornici la Ferrara.

Madonna Biancofiore, văzând că nu-i mai dă de urmă, dintru început se minună și apoi căzu la bănuieli și, după ce-l tot așteptă vreme de două luni de zile, văzând că nu mai vine, îl puse pe samsar să descuie cu forța hambarul. Și cercetând întâi și întâi butoaiele, află că în loc de untdelemn aveau în ele apă și numai pe deasupra, în dreptul cepului, aveau fiștecare câte un litru sau mai puțin de untdelemn. Pe urmă desfăcură pachetele și aflară că toate erau pline cu cârlți, mai puțin două, care aveau în ele stofă; pe scurt întreaga marfă dacă făcea cu chiu, cu vai două sute de florini și nici un ban mai mult. Drept care Biancofore, când se văzu păcălită, se căină amarnic pentru cei cinci sute de galbeni pe care îi dase înapoi, dar și mai mult pentru mia pe care o împrumutase, zicându-și nu o dată: „*De cu toscanii mi te pui, nici patru ochi nu ți-s destui*”. Și-așa, după ce rămase cu pagubă și cu păcăleala, învățâ minte doamna că mai erau pe lume meșteri la fel de iscusiți la păcăleli ca dânsa.

De îndată ce Dioneo își isprăvi povestea, Lauretta, știind că răstimpul domniei ei luase sfârșit, după ce lăudă sfatul lui Pietro Canigiano, care din cele întâmplate se dovedise a fi fost bun, cât și iscusința lui Salabaetto care știuse să-l ducă la bun sfârșit, își scoase cununa de pe cap și așezându-i-o Emiliei, îi zise cu glas dulce:

— Doamnă, nu pot să știu de pe acum dacă ai să fii regină bună, dar de frumoasă știu că ești; fă dar astfel ca fapta să-ți fie pe măsura frumuseții.

Și zicând astfel se așează din nou.

Emilia încercă o undă de rușine, nu atât fiindcă fusese aleasă ca regină, ci mai degrabă fiindcă fusese lăudată în fața tuturor pentru acea însușire la care doamnele râvnesc mai mult ca orice și chipul ei se îmbujoră ca trandafirii îmbobociți în roua dimineții. Pe urmă însă, după ce rămase câtva timp cu ochii plecați și după ce bujorii i se împrăștiară din obraji, îi spuse credincerului tot ce urma să facă pe a doua zi, apoi prinse a grăi astfel:

— Plăcute doamne, e îndeobște cunoscut că boii, după ce trudesc aproape toată ziua împovărați de jug, sunt dejugați și lăsați liberi să pască prin păduri în voie; așijderea cunoaștem că o grădină semănată cu fel de fel de flori nu-i cu nimic mai prejos, ba-i mai frumoasă chiar decât un codru în care cresc numai stejari peste tot locul; de aceea, ținând seamă de faptul c-atâtea zile în șir am povestit ținuți din scurt de un subiect hotărât, socot că n-ar strica, ba cred c-ar fi chiar bine, să ne lăsăm oleacă în voia întâmplării și rătăcind pe ici pe colo să ne adunăm puterile pentru a intra din nou la jug. Iată de ce n-aș vrea ca mâine să vă silesc a povesti despre un anumit subiect, ci aș vrea ca fiecare să povestească ce-i convine, fiind pe deplin încredințată că nu e mai puțin plăcut să vorbești despre lucruri felurite de cum ar fi de pildă să vorbești mereu despre același subiect; iar după ce vom face așa, urmașul meu întru domnie ne va putea constrânge mai lesne și mai bine la legea noastră obișnuită, ca pe unii care am dobândit puteri noi între timp.

După ce rosti acestea, îi învoi pe toți până la ceasul cinci. Doamnele și cavalerii găsindu-i vorba înțeleaptă, o lăudară pe regină și apoi, sculându-se de jos, se apucară să petreacă fieștecare după plac: doamnele împletind ghirlande și dându-se la joacă, iar tinerii cântând sau

jucând șah ori table. Într-acest chip își petrecură până la ceasul cinci, când, adunându-se cu toții în jurul fântânii, cinară în voie bună și apoi, ca de obicei, își petrecură timpul cântând și dănțuind. În cele de pe urmă însă, regina, ca să facă și ea ca înaintașii ei, deși mulți dintre cei de față cântaseră de bună voie tot felul de cântări, îi porunci lui Pamfilo să cânte și el una, iar dânsul începu pe dată:

Iubire, atâta belșug
De bine și-adânci bucurii mi-ai adus,
Că inima-mi râde, de-n chinuri sunt pus.

Năvalnic îmi bat bucuriile-n piept,
De tine stârnite
Și aprig mai cresc.
Năvalnic se zbat să iasă din piept.
Și-n față ivite iubire-mi vădesc;
De e să iubesc
Și dorul mereu să mă-ndemne mai sus,
Dulce mi-e chinul la care sunt pus.

Nu pot fericirea prin cânt să mi-o arăt,
Iubire, și nici să mi-o scriu
Pe foaie cu peana.
Să pot și de frică m-aș da îndărăt
Să nu se prefacă, de-o știu
Și alții, în durere și rană.
E bine cum e; căci vană
Mi-ar fi străduința și vorbele nu-s
Vrednice a spune îndeajuns ce-i de spus.

Cine să creadă c-ajuns-am vreodată
Iubita să-mi frâng în brațele mele?
Că har mi-a fost fața s-o țin aplecată
Pe ochii ei dragi și să strâng

Lumini din ei ca din stele?
Nimeni n-ar crede în ele,
În multele-mi, dulci bucurii fără-apus.
De-aceea ascunzându-le rabd chin nespus.

După ce Pamfilo își isprăvi cântarea, deși toți cei de față îi răspunseră în cor cu grijă și cu luare-aminte, niciunul barem nu rămase fără a băga de seamă - chiar cu mai multă râvnă decât s-ar fi căzut - cuvintele cântării, din care se căzneau să ghicească ceea ce el dorea cu dinadins să țină ascuns. Dar, deși își închipuiră fel de fel de lucruri, nici unul dintre ei n-ajunse să ghicească adevărul. Regina însă, când văzu că Pamfilo își isprăvise cântarea și că doamnele și tinerii s-ar fi dus bucuroși să se odihnească, le porunci tuturor să meargă la culcare.

ZIUA A NOUA
E M I L I A

Sfârșește cea de a opta zi a *Decameronului* și începe cea de a noua, în care, sub sceptrul Emiliei, fiecare vorbește cum îi place și despre ce îi place.

Lumina aurorei, a cărei strălucire împrăștie negurile nopții, schimbase albastrul întunecat al boltei înstelate în azuriu, iar florile își ridicau căpșorul prin pajiștile înverzite, când regina, sculându-se din somn, își chemă la sine tovarășii. Dânșii, adunându-se cu toții și luând-o încetișor pe urma ei, porniră către o pădurice nu departe de locul unde se afla palatul; și pătrunzând într-însa văzură o mulțime de dobitoace: cerbi, căprițe și altele, care acum - nemaiavând de ce să se teamă, căci vânători nu mai erau de când cu molima de ciumă - îi întâmpinau fără frică, de parcă ar fi fost domesticite; drept care ei, apropiindu-se când de o căprițã, când de un cerb și fugărindu-i de ici-

colo, petrecură o bucată de vreme, până ce socotiră că ar trebui să se întoarcă acasă, căci soarele urca pe cer din ce în ce mai sus. Erau cu toții încinși cu frunze de stejar și aveau mâinile pline de flori și ierburi parfumate, încât de s-ar fi întâmplat să-i întâlnească cineva, n-ar fi putut să-și spună decât atât: „O, moartea nu-i va răpune pe aceștia, ori, dacă-i va răpune totuși, îi va găsi cu surâsul pe buze!” Umblând dar astfel pas de pas, cântând, tăifăsuind și petrecând cu glume, ajunseră pân' la palat, unde aflară totul în cea mai bună rânduială și unde slugile îi primiră cu multă voie bună. Acolo, după ce se odihniră nițel, nu se așezară la masă până ce nu cântară dintâi vreo șase cântece, unul mai vesel ca celălalt. Apoi, după ce se spălară pe mâini și se lăsară în voia credincerului care îi așează la masă după dorința doamnei lor, bucatele fiind aduse, prânziră toți cu voie bună. După prânz se apucară de dănțuit și de cântat, iar mai apoi, la porunca reginei, cei dornici de odihnă se duseră să se odihnească. Dar către ceasul obișnuit se adunară câteșizece la locul cu poveștile, unde regina, întorcându-se către Filomena, o rugă să dea bun început istoriilor din ziua aceea; și Filomena, surâzând, prinse a grăi precum urmează:

POVESTEA ÎNTÂI

Madonna Francesca, fiind iubită de doi tineri, Rinuccio și Alessandro, și dânsa neiubind pe nici unul din ei, îl pune pe Alessandro să zacă într-o criptă, ca și cum el ar fi fost mortul, iar pe Rinuccio să-l scoată pe răposat din raclă; și, fiindcă tinerii nu-s vrednici să ducă treaba pân' la capăt, cu atare vicleșug femeia scapă de amândoi.

— Doamnă, de vreme ce așa poftești, sunt foarte bucuroasă să fiu eu prima care să intru în bătălia asta pe câmpul liber și deschis al istorioarelor de astăzi, spre care ne-a îndrumat chiar înălțimea-ta; și, chiar dacă voi ști să mă descurc cu bine, sunt sigură că cei ce-mi vor călca pe urme vor ști și ei să se descurce, ba chiar mai bine decât mine.

De multe ori în cele istorisite aici s-a dovedit, prea drăgălașe doamne, cât de mari și cât de multe sunt puterile iubirii; cu toate astea nu pot crede că lucrul a fost vădit cu îndeajunsă limpezime și nici n-ar fi, chiar de-am vorbi un an întreg despre aceasta. Or, fiindcă dragostea îi împinge pe îndrăgostiți să înfrunte moartea, ba mai mult, fiindcă îi face să intre și în morminte spre a scoate morții de acolo, mi-e drag să vă istorisesc în legătură cu aceasta încă o poveste, în afară de cele ce s-au spus, din care veți vedea nu numai cât de mari sunt puterile iubirii, dar și de câtă înțelepciune a dat dovadă o femeie, care a știut să

scape de doi îndrăgostiți ce o iubeau cu sila.

Spun dar că la Pistoia trăia odinioară o văduvă frumoasă foarte, de care doi concetățeni de-ai noștri, ce locuiau acolo fiind surghiuniți de la Florența - unul pe nume Rinuccio Palermini, iar celălalt Alessandro Chiarmontesi - fără a ști unul de altul, se îndrăgostiră întâmplător și acu mureau de dragul ei, căznindu-se fiștecare să facă pe ascuns tot ce putea, spre a câștiga iubirea acestei doamne. Dânsa, pe nume *madonna* Francesca dei Lazzari, văzându-se mereu pisată de către cei doi tineri cu rugăminți și cu solii la care ea în mai multe rânduri, fără prea multă judecată, își aplecase urechea, încercă să dea înapoi, dar, văzând că nu-i chip să se descotorosească de ei, născoci un vicleșug: se gândi adică să le ceară amândurora câte un serviciu, pe care nici unul din ei să nu-l poată îndeplini, deși serviciul nu era cu neputință de împlinit, pentru ca în felul acesta să aibă un temei cinstit și bine întocmit de a nu mai fi silită să le asculte rugile. Aceasta fu născocirea doamnei.

Acu, tocmai în ziua în care îi dădu în cap gândul acesta, se întâmplă să moară la Pistoia un cetățean, care, deși era scoborâtor al unei vechi familii de nobili din oraș, trecea drept omul cel mai rău nu numai din Pistoia, ci din întreaga lume; și în afară de aceasta fusese în timpul vieții un om atât de urât și de pocit la față, încât de nu l-ai fi știut și ți s-ar fi întâmplat să-l vezi întâia oară, te-ai fi speriat de el, nu alta. Omul fusese înmormântat într-o criptă din preajma bisericii călugărilor franciscani. Doamna își dădu cu socoteala că ăsta era omul ei și că prin el avea să-și poată împlini dorința. De aceea se apucă și-i zise unei slujnice:

— Tu știi ce mult mă plictisesc și ce nesuferite îmi sunt soliile cu care zilnic mă bat la cap Rinuccio și Alessandro, cei doi tineri veniți aici de la Florența. De aceea, fiindcă nu am chef să le împărtășesc dragostea, ca să mă scap de ei, mi-am pus în gând - cum zi de zi mă îmbie să le încerc

iubirea - să-i pun la încercare, cerându-le un lucru pe care sunt încredințată că n-au să-l poată face și într-acest chip să scap de ei. Și ascultă ce-am de gând: tu știi că azi de dimineață a fost înmormântat în mănăstirea călugărilor franciscani vestitul Scannadio (așa îl chema pe mort), de care se temeau grozav până și cei mai îndrăzneți bărbați de pe la noi pe când era în viață, darămite acum că-i mort. Așa c-ai să te duci pe ascuns dintâi la Alessandro și ai să-i spui precum urmează: „*Madonna* Francesca îți trimite vorbă că a veni în sfârșit clipa de a-i câștiga iubirea pe care o râvnești atâta și de-a te întâlni cu ea, dacă te învoiești să faci așa precum urmează. Dintr-o anume pricină, pe care vei afla-o mai apoi, o rudă de-a madonei are s-aducă acasă la ea, în noaptea asta, trupul lui Scannadio, cel îngropat azi dimineață; or ea, fiindcă se teme de el, deși e mort, n-ar vrea să i-l aducă acasă. De aceea te-ar ruga să-i faci serviciul ăsta mare și să te duci diseară, cam către unsprezece ceasuri, la locul unde-i îngropat numitul Scannadio și după ce-ai să intri în criptă, să te îmbraci cu hainele lui și stând ca și cum tu ai fi mortul, s-aștepți pe cel care o să vie ca să te ia de acolo: pe urmă, fără să te miști sau să crâcnești, să te lași scos și dus acasă la stăpână, unde ai să fii primit de dânsa și-ai să petreci apoi cu ea, putând să pleci când vei pofti: iar despre rest să nu-ți faci griji, că are grijă «doamna». Dacă va răspunde că se învoiește, atunci bine; iar dacă nu, să-i spui din parte-mi mai mult să nu mi se arate în ochi și nu care cumva, de ține la viață, să îndrăznească a-mi mai trimite vreun sol sau vreo solie. Pe urmă ai să te duci la Rinuccio Palermini și ai să-i spui așa: «*Madonna* Francesca îți trimite vorbă că-i gata să-ți facă pe plac, dacă și tu te învoiești să-i faci un mare bine, și anume să te duci la noapte, cam către miezul nopții, la cripta unde a fost înmormântat azi dimineață Scannadio și fără a sufla o vorbă, orice s-ar întâmpla s-auzi, să-l scoți încetișor din raclă și să-l aduci la ea acasă. Iar dacă nu vrei să faci asta,

nu-i mai trimite niciodată nici soli și nici solii»”.

Slujnica se duse la ambii tineri și le spuse fiecăruia pe rând tot ce-o învățase doamna. Răspunsul dat de amândoi fu că sunt gata să pătrundă și în iad, nu numai într-un mormânt, dacă aceasta e voia doamnei. Iar dânsa, după ce află din gura slujnicei răspunsul, se puse să aștepte, curioasă fiind să vază dacă sunt chiar așa de nebuni, încât s-o facă și pe asta.

Când se înnoptă afară, cam către unsprezece ceasuri, Alessandro Chiarmontesi se dezbrăcă până la vestă și-o luă din loc, să se așeze în locul mortului în raclă. Și în drum i se vârî în suflet un gând de toată spaima și prinse a-și zice în sinea lui: „Ce dobitoc mai sunt și eu! Unde am pornit-o ca un prost? De unde pot să știu că rudele femeii, aflând pesemne c-o iubesc și închipuindu-și c-a fost ceva între noi, n-au pus la cale treaba asta anume ca să mă omoare în racla aceea blestemată? Și, dacă ar fi așa, eu unul aș da ortul popii, iar ei în schimb n-ar pătimi nici cea mai mică vătămare, căci nimeni n-ar afla nimic. Or poate, cine știe, s-ar prea putea ca vreun dușman de-al meu să mă fi împins la asta vrând s-o slujească pe femeie, care pesemne îl iubește!” Și pe urmă adăugă tot el: „Da' hai să zicem totuși că treaba nu stă așa și că de fapt rudele ei au să mă ducă pân' la dânsa; și eu să cred că dumnealor vor trupul lui Scannadio numai așa de florile mărului, ca să și-l țină în brațe adică, ori ca să-l pună în brațele ei? Doar mai degrabă-i de crezut că-l vor ca să-l măcelărească, ca pe unul care poate le-o fi făcut vreun rău în viață. Ea zice să nu mă clintesc, orice mi-ar face ei. Dar, dacă bunăoară mi-ar scoate ochii, dinții, mi-ar ciunti brațele sau poate mi-ar face cine știe ce, eu să nu zic nimica? Cum naiba aș putea să tac? Iar dacă am să vorbesc, ori mă vor recunoaște și mă vor chinui, ori, dacă n-au s-o facă, eu tot n-am câștigat nimic, căci nu mă vor lăsa cu dânsa; iar ea are să zică apoi că nu i-am ascultat porunca și deci n-o să vrea să-mi stâmpere dorințele”. Și astfel zicând fu cât pe-aici să se

întoarcă acasă; dar marea lui iubire îl îndemnă înainte cu tot soiul de temeiuri potrivnice și atât de tari, încât prin puterea lor ajunse pân' la criptă. Acolo, deschizând-o, pătrunse înăuntru și după ce dezbrăcă mortul și se îmbrăcă cu hainele lui, trase capacul criptei și se întinse în ea. Și stând așa își aminti cine e mortul și începu să-și depene prin minte tot felul de isprăvi care se întâmplă noaptea, chiar și prin alte părți, necum în criptele cu morți; și tot gândindu-se la ele, simți că părul i se adună măciucă în vârful capului și i se păru c-acuși-acuși mortul avea să se ridice și să-l sugrume fără de alta. Ci totuși, ajutat de dragostea-i înflăcărată, izbuti până la urmă să alunge gândurile astea și altele și mai cumplite și, stând întins ca mortul, se apucă să aștepte să vază ce-o să se întâmple.

Rinuccio, către miezul nopții, ieși și el din casă ca să împlinească voia doamnei. Și în drum căzu la multe și felurite gânduri în legătură cu tot soiul de lucruri ce ar fi putut să i se întâmple peste noapte: așa de-o pildă se gândi că s-ar putea să fie prins de străjile orașului cu trupul mortului în spate și apoi să fie osândit la rug ca vrăjitor; sau, dacă fapta lui s-ar fi aflat, să-și ieie în cap toată familia mortului și alte multe ca acestea, gânduri ce fură cât pe-aici să-l mâne înapoi spre casă. Pe urmă însă, luându-și seama, își zise în sinea lui: „Cum vine asta, frate? Să mă împotrivesc adică primului lucru pe care mi-l cere femeia asta îndrăgită cu atâta patimă de mine și mai cu seamă când e vorba să-i dobândesc iubirea? Nu. Chiar de-ar fi să mor, tot mă voi ține de cuvânt”. Și mergând înainte, ajunse pân' la criptă și o deschise încetișor. Alessandro, când auzi că se deschide, deși murea de frică, șezu fără să miște. Rinuccio intră în criptă și, crezând că apucă trupul lui Scannadio, îl apucă pe Alessandro de un picior și-l trase afară; apoi și-l puse în spate și-o luă cu el spre casa doamnei. Și cum mergea așa, fără să se uite la el, îl tot izbea când ici, când colo de marginile băncilor ce se aflau

de-a lungul străzii; și noaptea era așa de neagră și așa de întunecoasă, că nu vedea pe unde merge. Când ajunse în sfârșit la casa unde sta femeia - care se așezase cu slujnica ei la fereastră, ca să-l audă pe Rinuccio dacă venea cu Alessandro, și era gata pregătită să le facă vânt la amândoi, de s-ar fi întâmplat să vie - ostașii stăpânirii, care ședeau la pândă tocmai pe strada aceea și așteptau fără să sufle să prindă un surghiunit, auzind tropăitul lui Rinuccio pe caldarâm, scoaseră iute o lumânare să vază încotro s-o apuce și puseră mâna pe scuturi și lănci, strigând:

— Care-i acolo?

Rinuccio, dându-și seama că sunt ostașii stăpânirii, cum n-avea timp să stea pe gânduri, îi dădu drumul lui Alessandro și-o luă la sănătoasa cât îl țineau picioarele. Iar Alessandro, sculându-se și el degrabă, deși era îmbrăcat cu hainele mortului, care-i erau grozav de lungi, o luă și el la fugă.

Mulțumită lumânării pe care-o aprinseseră ostașii, femeia îl văzuse pe Rinuccio fugind cu celălalt pe umeri și așijderea văzuse că și Alessandro era îmbrăcat cu hainele lui Scannadio, drept care se miră nespus de îndrăzneala lor; dar, cu toată mirarea, se prăpădi de râs când îl văzu pe cel dintâi că-l zvârle pe Alessandro și că amândoi o iau la fugă. Și, bucuroasă foarte de întâmplarea aceasta, îl preamări pe Dumnezeu că o scăpase de beleaua pe care și-o luase pe cap cu îndrăgostiții și după ce se întoarse la dânsa, în odaie, șezând cu slujnica de vorbă, îi spuse că de bună seamă cei doi o iubeau tare mult, de vreme ce amândoi făcuseră ce le ceruse.

Rinuccio, bietul, cătrănit și blestemându-și ceasul rău, nu socoti c-ar fi cu cale să se întoarcă acasă pentru atâta lucru, ci, după ce așteptă să plece ostașii de pe strada femeii, se întoarse iar la locul unde îl azvârlise pe Alessandro și începu să-l caute pe caldarâm în patru labe, ca să desăvârșească fapta la care îl pusese doamna. Dar, fiindcă nu-l găsi, gândindu-se că ostașii îl luaseră de acolo,

se întoarse îndurerat acasă. Cât despre Alessandro, neștiind ce alta ar putea face, fără să-l fi recunoscut pe cel care îl purtase în spate, luă și el drumul casei, mâhnit de jalnica întâmplare.

A doua zi de dimineață, aflându-se deschisă cripta lui Scannadio și el nefiind văzut într-însa, căci Alessandro îl împinsese tocmai în fund de tot, toată Pistoia prinse a vui de treaba asta și proștii fură încredințați că diavolul furase trupul. Îndrăgostiții însă, după ce-i arătară doamnei tot ceea ce făcuseră și ce se întâmplase, rugând-o să le dea iertare de nu putuseră nicicum să-i împlinească voia, îi cerură fiștecare în parte iubire și îndurare. Dar dânsa, prefăcându-se a nu le da crezare, se descotorosi de ei printr-un răspuns tăios, zicând că nici prin gând nu-i trece să li se arate îndurătoare, de vreme ce nici ei nu-i împliniseră dorința.

POVESTEA A DOUA

O stareță se scoală în mare grabă pe întuneric să prindă o călugăriță cu ibovnicul ei în pat, pârâtă fiind de celelalte maici; dar cum stareța se afla ea însăși cu un popă, socotind că-și pune vălurile în cap, își pune la locul lor izmenele părintelui; văzând una ca asta, pârâta îi spune ce are în cap și, fiind iertată de pedeapsă, se poate desfăta în tihnă cu iubitul ei.

Filomena sfârșise cu povestitul și înțelepciunea doamnei care știuse să scape de cei a căror dragoste nu îi era pe plac fusese lăudată de toți, în timp ce dimpotrivă cutezătoarea semeție a celor doi îndrăgostiți fusese socotită nu dragoste, ci nebunie, când regina, întorcându-se către Elisa, îi zise cu glas dulce:

— Urmează tu, Eliso!

Și dânsa începu degrabă:

— Preaiubite doamne, *madonna* Francesca, după cum s-a spus, a dat dovadă de multă înțelepciune prin felul în care a știut să scape de beleaua care dăduse peste dânsa; dar o călugăriță tinerică, ajutată ce-i drept și de noroc, a izbutit să scape printr-un cuvânt bine țintit de o primejdie și mai mare. După cum știți cu toții, sunt unii oameni, proști de dau în gropi nu alta, care cu toate acestea se apucă a-i dăscăli pe ceilalți, ba chiar a-i pedepsi: atâta doar că soarta îi mai batjocorește din când în când și pe ei, după cum veți avea prilejul să vedeți din istorioara mea; lucru ce

i s-a întâmplat unei stareţe în slujba căreia se afla călugăriţa despre care am să vă povestesc.

Trebuie să ştiţi că în Lombardia se află o mănăstire vestită pretutindeni de sfântă şi cucernică. Şi în mănăstirea aceasta, printre celelalte călugăriţe care trăiau acolo, se afla şi-o tânără de neam, de-o frumuseţe răpitoare, pe nume Isabetta, care într-o bună zi, ducându-se să stea de vorbă printre zăbrelele vorbitorului c-o rudă de-a ei, se îndrăgosti de un tânăr chipeş care se afla cu ruda sa. Iar tânărul, văzând şi el cât de frumoasă e fata şi pricepând din ochi dorinţa ce-i mijise în piept, se îndrăgosti şi el de dânsa şi nu fără de mare chin răbdară amândoi un timp iubirea asta multă, fără a-i culege roadele. În cele de pe urmă însă, cum amândoi erau munciţi de acelaşi dor, băiatul află o cale ca să ajungă pe ascuns la draga lui, lucru de care ea fu foarte mulţumită şi în felul acesta o cercetă de multe ori, spre desfătarea şi bucuria amândurora. Urmând ei dar a se vedea într-acest chip, într-o noapte se întâmplă ca una din călugăriţe să-l vază pe băiat pe când pleca de la copilă, fără ca el să-şi deie seama; şi spuse întâmplarea asta şi celorlalte maici. Măicuţele se sfătuiră dintâi s-o spună stareţei, *madonna* Usimbalda pe nume, o femeie care trecea în ochii lor şi-a tuturor acelora ce-o cunoşteau drept sfântă şi bună cum e pâinea caldă; dar mai apoi se chibzuiră c-ar fi mai bine dac-ar face astfel ca stareţa s-o prindă chiar ea pe maică cu iubitul, pentru ca Isabetta să nu poată tăgădui. Îşi puseră dar lacăt gurii şi-şi împărţiră într-ascuns vegherile şi paza, ca să o poată prinde. Isabetta, cum nu ştia nimic şi nici nu se păzea de ele, îşi strecură într-o noapte ibovnicul la dânsa, lucru pe care dumnealor, care n-aveau altă grijă, îl şi aflară de îndată. Şi către miezul nopţii, când socotiră că e vremea, se împărţiră în două: o parte se aşezară de pază la uşa chilioarei în care se aflau cei doi, iar celelalte o luară fuga-fuga către odaia stareţei, bătură în uşă şi, cât ce le răspunse, grăiră:

— Cuvioaso, vino degrabă c-am aflat că Isabetta și-a adus un tânăr în chilie.

În noaptea aceea stareța avea la ea un popă, pe care adeseori și-l strecura în chilie ascuns într-un lădoi. Și auzind una ca asta, de teamă nu care cumva măicuțele de prea mult zel și grabă să-i deschidă ușa de tare ce împingeau în ea, se ridică din pat cât ai clipi din ochi, își trase iute veșmintele pe întuneric și socotind că pune mâna pe niște văluri păturite pe care dumnealor le poartă în cap și cărora le zic *saltero*, puse mâna pe izmenele popii; în graba aceea mare însă, nu-și dete seama de greșeală și, azvârlindu-și-le în cap, ieși afară din chilie și închise iute ușa în urma ei, zicând:

— Unde-i nelegiuita?

Apoi cu toate celelalte, care de înflăcărate și de zeloase ce erau s-o prindă în păcat pe biata Isabetta nici nu băgaseră de seamă ce are în cap preacuvioasa, ajunse pân' la ușa chiliei și, ajutată de celelalte maici, o scoase din țâțâni; și pătrunzând în odăiță, aflară în pat ibovnicii, care ședeau îmbrățișați și care, năuciți de întâmplarea aceasta, neștiind ce să mai facă, rămaseră pe loc, așa cum se aflau. Fata fu luată numaidecât de celelalte maici și din porunca stareței fu dusă în încăperea unde țineau sobor. Tânărul, care rămăsese singur, după ce se îmbrăcă, începu să aștepte ca să vază cum se sfârșește treaba, cu gând să le cam facă felul maicilor - câte-o putea prinde - de i s-ar fi întâmplat ceva iubitei lui, și apoi s-o fure.

Stareța, așezându-se în sobor cu toate celelalte maici ce nu vedeau în jurul lor nimic decât pe vinovată, se apucă s-o ocărască pe fată cu sudălmi cumplite, ca pe una care pângărise cu fapta ei nerușinată și vrednică de toată ocara cinstea și faima de sfințenie a sfântului lăcaș, dacă nelegiuirea ei s-ar fi aflat și în alte părți; și-și însoțea sudălmile cu strașnice amenințări. Fata, sfioasă cum era și copleșită de rușine, căci cunoștea că-i vinovată, nu mai știa ce să răspundă și prin tăcerea ei stârnea mila măicuțelor.

Cum însă stareța nici gând n-avea să se oprească, Isabetta își ridică din întâmplare privirea și văzu ce avea preacuvioasa în cap, după cum văzu și băierile izmenelor ce-i atârnau din creștet de-o parte și de alta a feței. Drept care, dându-și seama de cele întâmplate, se liniști cu totul și zise:

— Cuvioaso, pentru Dumnezeu, leagă-ți dintâi scufia și pe urmă poți să-mi spui ce-ți place.

Dar stareța, nepricepând ce vrea să spună fata, răspunse:

— Ce scufie, femeie mârșavă ce ești! Ai nas să faci și glume acum? Socoți că merge gluma cu ceea ce-ai făcut?

Fata mai zise o dată:

— Te rog, preacuvioaso, leagă-ți dintâi scufia și pe urmă poți să-mi spui ce-ți place.

Multe din maici priviră atunci la stareță și ea așijderi se pipăi cu mâinile, drept care toate pricepură de ce rostise Isabetta cuvintele acelea. Stareța, dându-și seama de greșeala ei și înțelegând că maicile o pricepuseră și ele, drept care nu putea s-aștepte din parte-le îngăduință, întoarse numaidecât foaia și se apucă să predice cu totul în alt chip, zicând ca încheiere că e cu neputință ca omul să se apere de poftele trupești; de aceea le învoi pe toate să-și facă mendrele în voie, dar într-ascuns, așa precum făcuseră și până atunci. Și dându-i drumul Isabettei, se duse să se culce cu popa, iar fata se întoarse la ibovnic pe care apoi de multe ori și-l mai aduse în chilioară în ciuda acelor maici care plesneau de zavistioase ce erau. Cât despre celelalte, care n-aveau ibovnic, făcură ce putură, căznindu-se și ele să ajungă la mai bine.

POVESTEA A TREIA

Maestrul Simone, îndemnat de Bruno, de Buffalmacco și de Nello, îi dă a crede lui Calandrino că a rămas însărcinat, drept care el le dă claponi și bani să-i ieie leacuri și leapădă fără să nască.

După ce Elisa își isprăvi povestea și doamnele îi mulțumiră lui Dumnezeu că o scăpase cu bine pe tânăra călugăriță din ghearele tovarășelor ei pizmătărețe, regina îi porunci lui Filostrato să urmeze, iar el, fără să aștepte altă poruncă, începu:

— Preafrumoase doamne, judele acela necioplit despre care v-am povestit deunăzi mi-a luat din gură altă poveste pe care aveam de gând s-o spun și anume una despre Calandrino. Or, cum toate cele ce se spun pe seama lui nu fac decât să ne sporească petrecerea și hazul, deși s-au povestit destule în legătură cu el și cu tovarășii săi, eu totuși am să-mi spun povestea pe care aveam de gând s-o povestesc încă de ieri.

În cele auzite până acum s-a arătat cu limpezime cine sunt Calandrino și ceilalți despre care voi aminti în povestea mea; de aceea nu mă mai opresc asupra acestor lucruri, ci spun de-a dreptul că într-o zi, murindu-i o mătușă lui Calandrino, îi lăsă drept moștenire două sute de lire în mărunțiș peșin, drept care Calandrino se apucă să spuie în dreapta și în stânga că vrea să-și cumpere o moșie; și, ca și cum ar fi avut vreo zece mii de galbeni de

cheltuit, nu două sute, se târguia cu câți samsari se aflau pe atuncea la Florența, dar târgul se strica de fiecare dată când ajungeau cu vorba la prețul moșioarei. Bruno și Buffalmacco, care știau acestea, îi spuseră în mai multe rânduri c-ar face mult mai bine să-și cheltuiască banii trăgând un chef de pomină cu ei decât să-i deie pe-o bucățică de pământ. Dar ți-ai găsit! Nu izbutiră a-l face nici măcar să le plătească o masă, necum un chef în lege. De-aceea, într-o zi, în timp ce se plângeau ei între ei de treaba asta, picând la sfat un prieten de-al lor pe nume Nello, zugrav și el de meserie, se hotărâră câteșitrei să afle un chip ca să se înfrupte c-o cină împărătească pe cheltuiala lui Calandrino; și, fără să mai zăbovească, după ce hotărâră cum să urzească treaba, a doua zi de dimineață, Nello se așeză la pândă spre a-l zări pe Calandrino; și abia ieși omul din casă, că el îi și sări înainte și-i zise:

— Bună dimineața.

Calandrino îi ură și el zi bună și an bun, după care Nello, care într-acestea se oprise, se apucă să-l cerceteze la față. Atuncea Calandrino îl întrebă:

— La ce te uiți?

— Nu ți-a fost rău azi-noapte? îl întrebă celălalt. Arăți altfel că de obicei.

Calandrino intră la bănuieli pe dată și zise:

— Vai de mine, cum? Ce ți se pare că am?

— Nu d-aia zic, făcu celălalt. Dă-mi pari așa, schimbat la față. O fi o nimica toată.

Și îl lăsă să plece.

Calandrino, muncit de bănuieli și gânduri, dar totuși nesimțind nimic, se duse mai departe. Și iaca Buffalmacco, care se afla prin apropiere, văzându-l că se desparte de Nello, ieși și el în calea lui și după ce-i dădu binețe îl întrebă ce are. Calandrino îi răspunse:

— Habar n-am. Tocmai adineauri m-am întâlnit cu Nello care zicea că-i par schimbat; oare să am ceva?

La care Buffalmacco zise:

— Te cred; ești galben ca un mort.

Calandrino începuse să simtă fierbințeli, când iată se arătă și Bruno și primul lucru ce găsi să-i spună fu:

— Ce-i fața asta, Calandrino? Ești ca un mort. Zău, ce-i cu tine?

Calandrino, văzând că toți îi spun la fel, fu încredințat că e bolnav și plin de îngrijorare zise:

— Ce să mă fac?

— Eu cred, răspunse Bruno, c-ai face bine să te întorci acasă, să te vâri în pat, să pui să te învelească bine și să-ți trimiți udul la doctor, maestrului Simone adică, fiindcă știi bine că mi-e prieten. El o să-ți spună numaidecât ce ai de făcut, iar noi o să venim cu tine și, dacă o fi nevoie de ceva, om face noi.

Între acestea, Nello se alătură și el tovarășilor săi și se porniră câteșitrei să-l ducă pe bolnav acasă. Acolo Calandrino, cât ce intră în odaie, sleit și fără pic de vlagă îi zise nevesti-si:

— Vino și acoperă-mă bine, că stau să mor de rău ce mi-e.

Și, după ce se întinse în pat, își trimise udul cu o slujnică maestrului Simone, care ținea la vremea aceea o spițerie în Piața Veche, cu firma „La bostan”[73].

Bruno făcu atunci spre ceilalți:

— Voi stați aici cu el, că eu mă duc până la doctor să văd ce zice dumnealui și, dacă e nevoie, îl și aduc cu mine.

La care Calandrino zise:

— Bine, faci, frate, du-te iute și vino să-mi spui ce am, că simt ceva înăuntru, în măruntaie, nu știu ce.

Bruno ajunse la maestru înaintea servitoarei și-i povesti toată întâmplarea. Drept care, când veni și dânsa, maestrul, după ce văzu urina, îi zise:

— Du-te acasă și spune-i lui Calandrino să șadă la căldură, că vin și eu numaidecât să-i spun ce anume are și ce trebuie să facă.

[73] Aluzie la prostia doctorului (n. t.).

Slujnica își împlini solia și la puțină vreme veni și doctorul cu Bruno. Maestrul se așează alături de bolnav și, după ce-i pipăi pulsul, grăi, de față fiind și nevasta lui Calandrino:

— Uite ce e, băiete; ți-o spun așa ca unui prieten. N-ai altceva nimic decât că ești însărcinat.

Când auzi așa, Calandrino prinse a se văicări și-a zice:

— Vai, Tesso, tu mi-ai făcut asta, fiindcă vroiai cu dinadinsul să stai tot tu deasupra. Bine ziceam eu ce ziceam.

Nevastă-sa, femeie din cale-afară de cinstită, când auzi ce zice, se înroși până în vârful urechilor și, lăsându-și fruntea în pământ, ieși din odaie fără să zică o vorbă. Dar Calandrino îi da înainte cu văicărelile, zicând:

— Ah, vai de capul meu! Ce-am să mă fac? Cum am să nasc? Pe unde dracu o să iasă copilul ăsta? Văd eu bine că mi-a venit de hac spurcata asta de nevastă cu poftele ei strâmbe, trăsni-o-ar Dumnezeu; că dac-aș fi întreg m-aș ridica și-așa ți-aș bate-o, de ți-aș lăsa-o lată, deși la drept vorbind e vina mea, că nu trebuia s-o lasă se stea deasupra. Da' lasă că-i arăt eu ei, numai să scap cu bine! Din partea mea poate să moară de chef și tot n-o mai las deasupra.

Bruno, Buffalmacco și Nello simțeau c-abia își pot ține râsul la cuvintele lui Calandrino, dar totuși se stăpâniră. În schimb maestrul Scimmione[74] râdea cu gura până la urechi, de-ai fi putut să-i scoți toate măselele. Totuși până la urmă, după ce Calandrino se rugă de maestru să-i deie sfat și ajutor, acesta îi zise:

— Calandrino, n-aș vrea să te frământi degeaba. Har Domnului că ne-am dat seama din vreme de povestea asta, așa încât am să te scap de sarcină fără dureri, în două sau trei zile. Atâta doar că va trebui să cheltuiești nițel.

La care Calandrino zise:

[74] Joc de cuvinte: în loc de Simone, autorul spune *Scimmione* - maimuțoi (n. t).

— Maestre dragă, mai e vorbă? Uite, am aici două sute de lire cu care aș fi vrut să-mi cumpăr o moșie; dar, dacă ai nevoie de toți, ia-i fără înconjur, numai să scap de naștere, că nu știu ce m-aș face dac-ar trebui să nasc. Știu că femeile se vaită așa de cumplit la treaba asta, deși au loc destul pe unde să împingă, că dac-ar fi să rabd niște dureri ca alea, cred de bună seamă c-aș muri înainte de-a naște.

Maestrul zise atunci:

— Fii fără grijă, Calandrino. Am să-ți fac o băutură anume, folositoare foarte și bună și la gust, care în trei zile își face treaba și te tămăduiește tun; dar vezi să fii cuminte apoi și să nu mi te lași din nou târât la d-alde-astea. Cât despre băutura aceea, ca să ți-o fac îmi trebuie vreo trei perechi de claponi grași, iar pentru celelalte dresuri să-i dai cinci lire în bani mărunți unuia dintre amicii tăi ca să le cumpere pe toate. Pe urmă trimite-mi-le mie la spițerie și eu, cu ajutorul lui Dumnezeu, îți voi trimite mâine în zori băutura cu pricina, din care să începi a bea câte un pahar zdravăn pe zi.

Calandrino auzind acestea făcu:

— Maestre dragă, mă las în grija dumitale.

Și, dându-i cinci lire lui Bruno și bani să cumpere claponii, îl rugă să-și ieie oboseala asta de dragul lui, că-i era prieten. Maestrul, după ce plecă de la Calandrino, puse să-i facă o băutură liniștitoare și i-o trimise acasă. Iar Bruno, cumpărând claponii și celelalte bunătăți trebuincioase ospățului, le mâncă dimpreună cu maestrul și cu tovarășii săi.

Calandrino bău trei dimineți la rând licoarea făcută de doctor și-a treia zi maestrul venind cu prietenii să-l vadă, după ce-l pipăi la încheietura mâinii, îi zise:

— Calandrino, ești vindecat fără de alta. Poți merge fără grijă să-ți vezi de treburile tale, căci nu mai e nevoie să stai la pat, în casă.

Calandrino se sculă bucuros și își văzu de treburi, fără să uite a lăuda, de câte ori avea prilejul să stea de vorbă cu

vreun om, leacul miraculos prin care maestrul Simone îl făcuse să lepede în trei zile. Iar Bruno, Buffalmacco și Nello fură încântați că izbutiseră să-și râdă de el și de zgârcenia lui printr-o atare născocire, deși nevasta, *monna* Tessa, care își dăduse seama de păcăleala lor, își beșteli bărbatul zile de-a rândul pentru asta.

POVESTEA A PATRA

Cecco al lui *messer* Fortarrigo își joacă la Buonconvento tot ce are și pe deasupra și banii lui Cecco ai lui *messer* Angiulleri; pe urmă, fugind după el numai în cămașă și învinovățindu-l de furt, pune niște țărani să-l prindă, se îmbracă cu straiele lui, îi ia calul și pleacă, lăsându-l numai în cămașă.

Cuvintele pe care Calandrino le spusese despre nevasta lui fuseseră primite de cavaleri și doamne cu hohote de râs; dar, după ce Filostrato tăcu, Neifile, la porunca reginei, începu astfel:

— Vrednice doamne, dacă oamenilor nu le-ar veni mai greu să-și arate virtuțile și înțelepciunea decât prostia și stricăciunea lor, zadarnic s-ar căzni să-și pună lacăt gurii; și lucrul acesta vi l-a dovedit cu prisosință neghiobia lui Calandrino, care, ca să se vindece de meteahna pe care în prostia lui își închipuia c-o are, n-ar fi avut nevoie să spună în fața tuturor plăcerile ascunse ale nevestei sale. Asta îmi aduce aminte o altă întâmplare, potrivnică acesteia, prin faptul că-n povestea mea viclenia unuia întrece înțelepciunea altuia, spre paguba și spre rușinea acestuia din urmă, și tocmai întâmplarea asta mi-e drag să v-o istorisesc.

Acum vreo câțiva ani trăiau la Siena doi bărbați, ambii în puterea vârstei și amândoi pe nume Cecco, dintre care unul era fiul lui *messer* Angiulieri, iar celălalt fiul lui

messer Fortarrigo. Aceștia doi, deși la multe se osebeau întru deprinderi, se asemănau așa de tare la una - și anume că amândoi își urau tații - încât pe socoteala asta se împrieteniseră în lege și umblau adesea împreună. Ci, chibzuindu-se Angiulieri, care era bărbat frumos și avea purtări alese, c-o duce rău la Siena cu banii ce-i primea pe lună din partea părintelui său și auzind că la Ancona venise drept trimis al papei un cardinal cu care se avea nespus de bine, se hotărî să meargă la dânsul, socotind că întru acest chip avea să-și îmbunătățească starea. După ce-i mărturisi părintelui său gândul acesta, căzu cu dânsul la învoială să-i deie banii cuveniți pe șase luni de zile o dată, ca să se poată îmbrăca, să-și poată lua un cal ca lumea și să se înfățișeze cu cinste cardinalului. Or, cum căuta de zor să-și ia pe cineva în slujbă, un om care să-l însoțească, Fortarrigo, prinzând de veste treaba asta, se duse la Angiulieri și începu să-l roage cu multă stăruință să-l ieie chiar pe el, zicând c-avea să fie slugă, tovarăș și orice-ar fi vrut, fără să-i ceară altă simbrie decât ce cheltuia pe el. Dar Angiulieri îi răspunse că nu voia să-l ieie, nu fiindcă nu l-ar fi știut vrednic de orice treabă, dar fiindcă îi plăcea să joace și uneori să se și îmbete. La acestea Fortarrigo i se jură în fel și chip c-avea să se ferească de joc și băutură ca dracul de tămâie și atâta se ținu de capul lui cu rugăminți, până ce Angiulieri, dându-se bătut, răspunse că se învoiește.

Așadar, într-o dimineață porniră amândoi la drum și-o luară către Buonconvento ca să prânzească acolo. După amiază Angiulieri, cum era tare cald afară, puse să i se aștearnă un pat în han și, după ce se dezbrăcă cu ajutorul lui Fortarrigo, se duse să se culce și-i spuse să-l trezească cam către ceasurile șase. În vreme ce Angiulieri dormea, Fortarrigo se duse în sat la crâșmă și după ce bău se apucă să joace cu unii de pe acolo, care în scurtă vreme îi câștigară bruma de bani ce-o avea la sine și așijderi tot ce avea pe el. Fortarrigo, poftind să-și ia revanșa, așa în

cămașă cum era, se duse în odaia unde dormea Angiulieri și, când văzu că doarme dus, îi luă din pungă toți bănuții pe care îi avea și întorcându-se la joc îi pierdu și pe aceia, cum îi pierduse și pe ceilalți.

Angiulieri, trezindu-se singur din somn, se ridică din pat și, după ce se îmbrăcă, prinse a întreba de Fortarrigo; dar, fiindcă nu-l găsi, își dădu cu socoteala că doarme beat pe undeva, precum îi era obiceiul. De aceea, hotărându-se să-l lase în plata Domnului, porunci să-i puie șeaua pe cal și cufărul la spate, cu gând să-și caute altă slugă la Corsignano; dar la plecare, când să-l plătească pe hangiu, ia banii de unde nu-s. Din pricina aceasta fu mare vâlvă în han, căci Angiulieri susținea că acolo îl furaseră și amenința c-are să-i ducă pe toți legați burduf la Siena. Între acestea însă se arătă și Fortarrigo, care venea să ia și hainele stăpânului, să le joace și pe ele cum îi jucase banii. Văzându-l însă pe Angiulieri gata să sară în șa, grăi:

— Ce-i ăsta, Angiulieri? Iar o pornim la drum? Fii bun și-așteaptă nițeluș, că uite acu trebuie să pice unul la care mi-am lăsat giubeaua[75] drept zălog pe treizeci și opt de zloți; și, de-l plătim pe loc, sunt sigur că ne-o dă și pentru treizeci și cinci.

Și, în timp ce Fortarrigo grăia astfel, pică un om care îl încredință pe Angiulieri că Fortarrigo era hoțul și drept dovadă îi arătă banii pierduți la joc. Angiulieri, peste măsură de mânios, se apucă să-l ocărască în fel și chip pe Fortarrigo; și, dacă nu s-ar fi temut mai mult de osânda legilor decât de osânda Domnului, i-ar fi făcut bucata. Așa însă, amenințându-l cu ștreangul și surghiunul din Siena, sub pedeapsa furcii de-ar fi îndrăznit să se reîntoarcă, sări în șa gata să plece. Ci Fortarrigo, ca și cum nu lui i-ar fi sunat aceasta, ci altuia, zicea:

— Măi Angiulieri, las-o naibii de treabă, că numai cu

[75] 1. Haină lungă și largă din postav (fin), adesea căptușită cu blană, purtată, în trecut, de boieri. 2. Haină largă și lungă de postav purtată de preoți și, în unele locuri, de țărani.

vorba și-așa n-o scoți la capăt; să ne împăcăm cu gândul c-o s-o răscumpărăm pe treizeci și cinci de zloți, dacă-l plătim pe loc, că dacă-l lăsăm până mâine n-are să vrea s-o deie decât pe treizeci și opt, atâția câți mi-a împrumutat. Hai, fă-mi hatârul ăsta, că eu m-am încrezut în el. De ce nu vrei să câștigăm trei zloți la treaba asta?

Angiulieri simțea că-și iese din sărite când îl auzea vorbind astfel și mai ales fiindcă-i vedea pe cei din jurul lui uitându-se la el de parcă ar fi crezut că el e hoțul, nu celălalt care jucase banii. Și ca atare zise:

— Ce-mi pasă de giubeaua ta? Vedea-te-aș cu streangul de gât, afurisit ce ești, că după ce m-ai furat și mi-ai jucat paralele îmi ții și calea acum și-ți bați joc de mine.

Fortarrigo nici nu clipea măcar, ca și cum nu lui i-ar fi spus, și-i da cu gura înainte:

— De ce nu vrei să câștig și eu trei zloți? Nu crezi c-am să-ți dau și altă dată cu împrumut? Hai, te rog, fă-o de dragul meu măcar. Ce-i graba asta mare? Până diseară tot ajungem la Torrenieri, să n-ai grijă. Hai, scoate punga, zău așa. Află că-n toată Siena să caut și n-aș găsi giubea să-mi stea așa de bine ca asta; și când mă gândesc c-am zălogit-o pe nimica: pe treizeci și opt de zloți! Face și patruzeci, ba și mai mult; tocmai de aceea, zic, m-ai păgubit de două ori.

Angiulieri, văzându-se furat și ținut locului cu fleacuri, fierbând de ciudă și mânie, nu-i mai răspunse nicio vorbă și întorcându-și calul o apucă spre Torrenieri. Fortarrigo însă, cuprins așa pe dată de-un gând viclean și răutăcios, se luă pe urma lui, așa în cămașă cum era. Și, după ce alergă vreo două mile după el, rugându-l mereu de giubea, în timp ce Angiulieri mergea din ce în ce mai iute, ca să se scape o dată de milogeala lui, se nimeri să vază pe un lan, chiar lângă drum, în fața lui Angiulieri, niște țărani; și, de îndată ce-i zări, strigă la ei din răsputeri:

— Puneți mâna pe el, puneți mâna pe el!

Țăranii, socotind că omul care venea călare furase pe celălalt, care fugea în cămașă strigând pe urma lui, îi

ținură calea, punându-i-se în față cu sape și hârlețuri, și-l prinseră. Degeaba se străduia Angiulieri să le arate cine este și cum se întâmplase treaba. Vorbele nu prindeau, Fortarrigo, după ce ajunse și el de față, grăi mânios și încruntat:

— Nu știu ce naiba mă mai ține să nu te omor, pungaș netrebnic, care-ai fugit cu banii mei!

Și întorcându-se către țărani, le zise:

— Uitați-vă în ce hal m-a părăsit la han, după ce și-a jucat toți banii. Dar pot să zic acum că numai mulțumită cerului și vouă am izbutit să pun mâna măcar pe acestea și pentru treaba asta n-am să vă uit cât oi trăi.

Angiulieri vorbea și el, însă degeaba, căci nimeni nu-i da ascultare. Și între acestea Fortarrigo cu ajutorul țăranilor îl coborî jos de pe cal și, dezbrăcându-l de veșminte, se îmbrăcă cu ele; pe urmă, urcându-se pe cal, după ce îl lasă pe Angiulieri desculț și numai în cămașă, se întoarse iar la Siena, spunând peste tot locul că-i câștigase lui Angiulieri calul și hainele la joc. Iar bietul Angiulieri, care credea c-are să ajungă pe lângă cardinalul lui de la Ancona om bogat, se întoarse fără nici un ban și numai în cămașă până la Buonconvento; și, de rușinea multă ce-o pătimise nu îndrăzni să se întoarcă imediat la Siena, ci luând niscaiva straie cu împrumut, încalecă pe roibul cu care venise Fortarrigo și se duse la Corsignano, la niște rude de-a lui, cu care șezu împreună până ce tatăl său îl ajută din nou cu bani. Iată dar în ce chip vicleșugul lui Fortarrigo încurcă socotelile cele bune ale lui Angiulieri, deși nici el nu se lăsă nerăzbunat până la urmă.

POVESTEA A CINCEA

Calandrino se îndrăgostește de o fată; Bruno îi face un bilețel cu care, dacă o va atinge, fata îl va urma pretutindeni; Calandrino se întâlnește cu ea, dar nevastă-sa îl prinde și-i face un tărăboi cumplit.

După ce Neifile sfârși cu istorioara ei, care fusese ascultată fără prea multă vorbă și râsete, regina, întorcându-se către Fiammetta, îi porunci să urmeze, și dânsa, învoindu-se cu dragă inimă, începu:

— Gingașe doamne, după cum știți pesemne, sunt anumite lucruri care, cu cât vorbești mai mult de ele, cu atât îți plac mai mult, dacă acela ce le spune știe să aleagă așa cum trebuie locul și timpul potrivit istorisirii lor. De aceea, dacă mă gândesc la pricina ce ne-a îndemnat să ne adunăm aici, dorința de-a petrece adică și de-a uita de griji, cred că tot ceea ce ar putea să ne înveselească și să ne fie întru plăcere își află aicea locul și vremea potrivită și chiar dacă am vorbi despre anumite lucruri de mii de ori, putem vorbi încă pe atâta despre ele și desfătarea va fi aceeași. Drept care, deși s-au povestit, nenumărate întâmplări cu Calandrino al nostru, eu - luând în seamă cele spuse mai adineauri de Filostrato, care zicea că toate sunt deopotrivă de plăcute - voi cuteza să mai spun una, pe care, dacă aș fi dorit ori dacă aș vrea cu dinadins să mă abat de la adevăr, aș fi știut și-aș ști s-o povestesc cu alte nume; dar, fiindcă a te îndepărta de la adevăr în povestire

înseamnă să înjumătățești plăcerea celor ce ascultă, am să v-o spun așa cum e.

Niccolò Cornacchini, un florentin de-al nostru, om putred de bogat, avea, printre alte moșii, una frumoasă foarte la Camerata și pe dânsa dură o casă ca-n povești, căzând la învoială cu Bruno și cu Buffalmacco să i-o zugrăvească în întregime. Și, fiindcă treaba era multă, cei doi se întovărășiră cu Nello și cu Calandrino și apoi se puseră pe lucru. Or, cum se aflau în casă câteva odăi gata pregătite cu pat și cele trebuincioase, precum și-o slujnică bătrână care păzea încăperile, căci alte slugi nu mai erau, unul din fiii lui Niccolò, Filippo după nume, care era holtei și tânăr, se obișnuise să-și aducă spre desfătarea lui, din când în când, câte-o femeie și, după ce-o ținea cu el o zi sau două, îi da drumul. Așa, într-un rând aduse una pe nume Niccolosa, pe care un ticălos căruia îi zicea Mâncăul o ținea anume pentru asta într-o casă de femei desfrânate la Camaldoli și-o împrumuta pe bani. Fata era frumoasă la trup, bine îmbrăcată și pentru o femeie de teapa ei se pricepea destul de bine la vorbă și avea și bună creștere.

Or, într-o bună zi, ieșind ea pe la amiaz din casă c-o fustă albă și cu părul încolăcit în jurul capului, în timp ce se spăla pe față și pe mâini la o fântână ce se afla în curte, Calandrino veni să ieie apă și-i dete prietenos binețe. Fata îi răspunse, iar apoi prinse a-l privi așa într-o doară, mai degrabă fiindcă îi părea un prostănac decât din altă pricină. Calandrino începu și el s-o privească și, cum i se păru frumoasă, află în sinea lui tot soiul de temeiuri ca să se afle în treabă și își uită să se întoarcă cu apă la tovarășii; dar, fiindcă nu o cunoștea, nu cuteză să sufle o vorbă. Fata, care văzuse bine cum se uita la ea, îi arunca și dânsa în batjocură, din când în când, câte o privire însoțită de un oftat ușor; drept care Calandrino se îndrăgosti de ea pe dată și dânsa nu plecă din curte până ce n-o chemă Filippo să vie în odaie. Pe urmă, odată întors la lucru, nu mai făcu decât să geamă și să ofteze întruna. Bruno, ca unul care,

aflând nespusă desfătare în poznele lui Calandrino, era tot cu ochii pe el, își dete seama și îi spuse:

— Ce naiba ai, cumetre, de tot oftezi întruna?

La care Calandrino zise:

— Of, de-aș afla un om să-mi dea o mână de ajutor n-aș mai ofta atâta.

— Ei, cum așa? întrebă Bruno.

— Să nu spui nimănui, răspunse Calandrino. Este pe aici o fată mai mândră că o zână și e așa de îndrăgostită de mine, de să te crucești; adineauri mi-am dat seama, când m-am dus după apă.

— Vezi, zise Bruno, ai de grijă să nu cumva să fie nevasta lui Filippo.

La care Calandrino zise:

— Ba cred că ea e, fiindcă a chemat-o și s-a dus la el înăuntru. Ei și? Ce dacă îi e nevastă? În de-alde-astea eu îmi bat joc chiar și de Cristos, darmite de un Filippo. Uite ce e, cumetre: ca să-ți spun drept, fetica asta îmi place așa de tare, cât nu-s în stare a-ți spune în vorbe.

Atuncea Bruno zise:

— Am să descopăr cine e; și, dacă e cumva nevasta lui Filippo, din două vorbe îți pun pe roate toate socotelile, fiindcă mi-e bună prietenă. Dar cum am putea face ca Buffalmacco să nu știe? Nu pot să-i spun o vorbă fetei, că întotdeauna e cu mine.

— De Buffalmacco nu mă tem, răspunse Calandrino. Mai bine ne-am păzi de Nello, că el e rubedenie cu Tessa și-ar fi în stare să ne pună bețe în roate.

La care Bruno zise:

— Așa e, bine zici.

Bruno știa cine-i femeia, căci o văzuse la sosire și îi spusese chiar Filippo. De aceea, cât ce Calandrino lăsă oleacă lucrul ducându-se s-o vază, Bruno le și povesti celorlalți toată povestea și rânduiră câteștrei în taină cum să facă spre a-i scoate pe nas, bietului băiat, dragostea asta. Cât ce se întoarse, Bruno îi zise:

— Ei, ai văzut-o?

— Da, răspunse Calandrino și adăugă oftând: mă omoară!

Atuncea Bruno zise:

— Vreau să mă duc să văd dacă e cea pe care o știu; și, dacă o fi așa, atuncea las' pe mine.

Bruno se coborî în curte și aflându-l pe Filippo cu fata, după ce le spuse amândurora cu amănunțime cine e Calandrino și ce-i mărturisise, puse la cale și cu ei ce anume ar fi trebuit să facă și să spună fiește care în parte, ca să-și petreacă și să-și râdă de dragostea lui Calandrino. Pe urmă, întorcându-se la el, îi zise după cum urmează:

— Ea e, nevastă-sa; de aceea trebuie să fim cu multă grijă, că, dacă Filippo își dă seama, Arnul întreg nu ne-ar ajunge ca să ne spele de greșeala asta. Dar ce-ai dori să-i spun din partea ta, dacă se întâmplă s-o văd și să-i vorbesc?

Calandrino răspunse:

— Întâi și-ntâi să-i spui că aș mânca-o toată, atâta mi-e de dragă și apoi că-s sluga ei plecată, dac-are lipsă de ceva. Ai priceput?

— Am priceput, răspunse Bruno. Las' pe mine.

Spre seară, către ceasul cinci, zugravii lăsând lucrul se coborâră în curte unde se afla și Filippo cu Niccolosa lui, ca să-i facă în voie lui Calandrino, se așezară oleacă, în preajma lor. Calandrino începu să se uite la fată și să-i arunce niște priviri, strâmbându-se în fel și chip, încât orb să fi fost și tot ți-ai fi dat seama că e îndrăgostit de dânsa. Fata pe de altă parte făcea tot ce credea că-i bine ca să-l aprindă și mai tare și-și petrecea de minune pe socoteala lui, mai cu seamă după cele spuse de Bruno despre Calandrino. Ceilalți se prefăceau că stau de vorbă și nu bagă de seamă ce se întâmpla în jurul lor. Totuși, după vreo câtva timp, spre mâhnirea lui Calandrino, plecară și, în drum către Florența, Bruno făcu:

— Măi frate, să știi c-o faci să se topească ca gheața

lângă foc de dragul tău, nu alta; pe trupul lui Cristos, dacă-ți aduci și cobza și-i cânți vreo două-trei cântări de-ale tale, d-alea de iubire, o faci să se azvârle pe fereastră, zău așa.

La care Calandrino zise:

— Crezi, cumetre? Crezi c-ar fi bine s-o aduc?

— De bună seamă, zise Bruno.

Atuncea Calandrino îi spuse:

— Vezi? Nu mă credeai când îți spuneam azi-dimineață. Să știi, cumetre, că mă pricep mai bine ca oricare altul să fac ce-mi place mie. Care altul în locul meu ar fi știut să facă pe o femeie cum e asta să se îndrăgostească și încă așa de repede? Sunt sigur că înfumuraţii ăia, care se plimbă în sus și-n jos cât e ziulica de lungă și care n-ar fi în stare nici într-o mie de ani s-adune trei pumni de alune, n-ar fi știut s-o facă. Dar stai! Așteaptă să-mi iau cobza și atunci să vezi ce pot. Se cade să pricepi o dată că nu-s bătrân cum îți par ție; și dânsa și-a dat seama. Da' las' c-o fac eu într-alt chip să simtă treaba asta, numai să pun laba pe ea. Pe legea mea, am s-o joc de-are să umble după mine cum umblă umbra după om.

— Ai s-o sorbi dintr-o înghițitură, făcu Bruno; parcă te văd cum ai să-i muști cu dinții ăștia rășchirați guriţa aia ca de fragă și obrăjorii ăia ca doi boboci de trandafiri și pe urmă ai s-o mănânci întreagă.

Calandrino auzindu-l se și vedea la treabă și umbla cântând și țopăind, de nu-și mai încăpea în piele de atâta voie bună.

A doua zi își aduse cobza și spre marea desfătare a prietenilor săi cântă vreo câteva cântări. Pe scurt, îl apucase o poftă atât de nesățioasă de-a o vedea mereu pe fată, încât nu mai lucra nimica și întruna dădea fuga când la fereastră, când la poartă, când în curte ca s-o vază, iar fata, dăscălită de Bruno, se purta cu multă șiretenie și-l ațâța pe cât putea. Bruno, pe de altă parte, îi purta vorbele și uneori îi răspundea în numele fetei; iar când era plecată fata, și de obicei era plecată, îi aducea răvașe scrise de el

în locul ei, în care îl legăna în nădejdi, spunându-i că se afla acasă la părinți și că acolo nu putea să vie s-o întâlnească. Într-acest chip cei doi care trăgeau sforile în toată întâmplarea asta, Bruno și Buffalmacco adică, făceau un haz nespus pe socoteala lui, punându-l să le deie din când în când, ca pentru fată, fie un pieptene de fildeș, fie o pungă, un cuțitaș sau alte fleacuri ca acestea și îi dădeau în schimbul lor inele fără nici un preț, de care Calandrino se bucura grozav. Ba pe deasupra se alegeau și cu câte o prânzare bună sau vreun alt plocon cu care Calandrino îi omenea spre a dobândi sprijinul și ajutorul lor.

Acum, după ce fu ținut într-acest chip vreo două luni, fără să ajungă mai departe, Calandrino, văzând că lucrul e pe sfârșite și chibzuindu-se că dacă nu izbutea să ajungă acum, până ce mai era de lucru, cu dragostea la bun sfârșit, pe urmă niciodată n-ar fi ajuns să aibă parte de ea, prinse a-l pisa pe Bruno și a-l îmboldi să-i dea ajutor. Drept care, după ce se întoarse fata, Bruno puse la cale cu ea și cu Filippo ce anume ar fi trebuit să facă și apoi îi spuse lui Calandrino:

— Uite ce e, cumetre: femeia asta mi-a făgăduit de o mie de ori până acuma să-ți împlinească voia, dar de ținut nu-și ține vorba și mi se pare că te cam duce de nas; de aceea, fiindcă nu se ține de ce-a făgăduit, eu zic să-i arătăm noi ei, dacă te învoiești și tu, fie că vrea, fie că nu vrea.

Calandrino răspunse:

— Desigur, mai încape vorbă? Hai, pentru Dumnezeu, să facem repede ceva.

La care Bruno zise:

— Te încumeți s-o atingi c-un bilețel făcut de mine?

— Vezi bine, zise Calandrino.

— Atuncea, spuse Bruno, fă ce știi și adu-mi o bucățică de hârtie nescrisă pe nicio parte, un liliac viu, trei boabe de tămâie, o lumânare sfințită și lasă-te în grija mea.

Calandrino își petrecu toată noaptea căznindu-se din răsputeri să prindă un liliac și după ce-l prinse i-l dădu lui

Bruno dimpreună cu celelalte lucruri. Bruno se închise într-o odaie și scrise pe hârtie niște slove magice, tot felul de prostii, după care îi dădu hârtiuța lui Calandrino, zicându-i:

— Să știi că dacă o atingi pe fată cu biletul ăsta are să vie după tine numaidecât și-are să facă tot ce poftești. De aceea, dacă îl vezi cumva pe soțul ei că pleacă, apropie-te de dânsa, atinge-o cu biletul și du-o apoi cu tine în șopronul ăsta din ogradă, că nu umblă nici dracul în el. Ai să vezi c-are să vină; și după ce-ai s-o duci acolo, știi tu și singur ce să-i faci.

Calandrino voios nevoie mare luă bilețelul și grăi:

— Las' pe mine, cumetre.

Nello, cel de care se ferea Calandrino, își petrecea și el nu mai puțin ca ceilalți pe socoteala lui, dându-le tovarășilor o mână de ajutor la toată treaba asta; de aceea la porunca lui Bruno plecă la Florența, la nevasta lui Calandrino și-i spuse:

— Tesso, tu știi bine ce mamă de bătaie ți-a tras Calandrino, și încă pe nedrept, în ziua aia când s-a întors cu pietrele de pe Mugnone; de aceea vreau să te răzbun, ori dacă nu, de-aci înainte să știi că nu-ți mai sunt nici rudă, nici prieten. Află dar că i s-au aprins călcâiele, acolo sus unde lucrează, după o femeiușcă, o târfă care de multe ori se închide în șopron cu el. Și uite, chiar mai adineauri s-au înțeles să se întâlnească acuși, nu peste mult, acolo; de aceea vino, prinde-l și pedepsește-l zdravăn.

Când auzi una ca asta, femeia îi dădu crezare și ridicându-se degrabă făcu:

— Auzi, pungașul naibii! Să-mi facă el una ca asta! Pe legea mea, n-are să-mi scape. Las' că-i arăt eu lui!

Și luându-și un surtuc în spate și-o slujnică s-o însoțească, porni cu Nello în grabă mare spre locul cu pricina. Bruno, cât ce-o zări din depărtare, îi zise lui Filippo:

— Uite că vine.

Iar Filippo, ducându-se la locul unde lucrau zugravii cu Calandrino dimpreună, grăi:

— Meșteri zugravi, trebuie să plec numaidecât pân' la Florența; dați zor cu lucrul până vin.

Și prefăcându-se că pleacă, se duse să se ascundă într-un anume loc, de unde fără a fi văzut putea să vază în voie ce avea să facă Calandrino. Acesta, cât ce socoti că Filippo se îndepărtase îndeajuns, se scoborî în curte unde o găsi pe Niccolosa singură-singurică și intră cu ea în vorbă; fata, care știa ce avea de făcut, se apropie de el și se arătă mai prietenoasă ca în alte dați, drept care Calandrino o atinse cu biletul și fără a scoate o vorbă făcu stânga împrejur și-o luă către șopron cu Niccolosa după dânsul. De îndată ce intrară, fata închise ușa și, după ce-l îmbrățișă pe Calandrino, îi dădu brânci în paie și se așeză pe el călare, proptindu-și mâinile pe umerii lui ca să nu se poată apropia de obrazul ei; și ținându-l într-acest chip, prinse a-l privi cu dor și a-i zice:

— O, dulcele meu Calandrino, inima mea, sufletul meu, comoara mea și viața mea, de câtă vreme te doresc și aștept să pun mâna pe tine! M-ai scos din minți cu ochii tăi și mi-ai prins inima în mreji cu cobza ta. E adevărat? E adevărat că în sfârșit te am?

Calandrino, care de abia putea să miște, zise:

— Stai, suflețelul meu, stai, lasă-mă să te sărut.

Dar Niccolosa îi răspundea:

— O, Doamne, cum te mai grăbești; lasă-mă să te privesc în voie, să-mi satur ochii uitându-mă la obrăjorii ăștia dulci.

Bruno și Buffalmacco se duseseră și ei la locul unde se ascunsese Filippo și toți trei vedeau și auzeau ce se petrecea în șopron. Or, chiar când Calandrino se încerca să o sărute, pe față cu tot dinadinsul, pică și Nello cu nevasta și cât ce ajunse zise:

— Mă jur pe Dumnezeul meu că-s împreună în șopron.

Și, ajunși la ușă, Tessa, care plesnea de ciudă, izbi în ea

dând-o deoparte și o văzu pe Niccolosa stând peste Calandrino. Fata, cât ce-o zări se ridică într-o clipă și dete fuga să se ascundă unde se afla Filippo. *Monna* Tessa se repezi cu unghiile în obrazul lui Calandrino, care n-apucase încă să se ridice, zgâriindu-l peste tot și pe urmă îl apucă de păr, smucindu-l încoace și încolo și urlând:

— De astea-mi faci tu mie, câine spurcat ce ești? Afurisită fie în veci iubirea ce ți-am purtat-o, bătrân ieșit din minți. Care va să zică nu-ți ajunge ce ai de lucru acasă, de mi te îndrăgostești acum și prin străini. Halal de așa ibovnic! N-ai ochi să mi te vezi, mârșave? N-ai ochi să te cunoști? Că de te-ar stoarce omul tot, bucată cu bucată, și tot n-ar aduna din tine nici barem atâtica zeamă! Pe legea mea, nu Tessa te-a lăsat greu deunăzi, ci alta, lua-o-ar dracu, oricare-ar fi; îmi închipuiesc ce trebuie să fie, dacă s-a îndrăgostit de un giuvaer ca tine!

Calandrino când dădu cu ochii de nevastă-sa nu mai știu nici el de-i viu sau mort, săracul, și nu avu îndrăzneala să miște nici măcar un deget întru apărarea lui, ci, așa zgâriat și ciufulit cum se afla, își luă căciula și, ridicându-se de jos, se apucă s-o roage cu multă umilință să nu mai țipe așa la el dacă voia să scape teafăr, căci aia cu care îl găsise era nevasta gazdei. Femeia zise atunci:

— Fie la ea acasă, trăsni-o-ar Dumnezeu!

Bruno și Buffalmacco, care împreună cu Filippo și cu iubita lui se prăpădiseră de râs, la urmă, prefăcându-se aduși de gălăgie, veniră în șopron și, după ce-o îmbunară cu chiu, cu vai pe *monna* Tessa, îl sfătuiră pe Calandrino să plece la Florența și să nu se mai întoarcă de acolo, ca nu cumva Filippo să-i facă cine știe ce, dacă s-ar fi întâmplat s-auză de toată istoria asta.

Iată dar în ce chip sărmanul Calandrino, după ce le dădu prilej tovarășilor săi să se strice de râs, bătut ca vai de el, zgâriat și ciufulit, se întoarse la Florența, fără să aibă îndrăzneala de-a mai călca pe locul cela, și puse capăt cu de-a sila iubirii lui, certat și chinuit fără răgaz, zi și noapte

întruna, de arțagul *monnei* Tessa.

POVESTEA A ȘASEA

Doi tineri trag la un han; unul din ei se culcă cu fata hangiului, iar celălalt cu nevasta, care din greșeală intrase în patul lui; cel care se culcase cu copila se întinde apoi lângă tatăl ei și-i povestește tot, crezând că se destăinuiește tovarășului său. Se iscă o ceartă, dar nevasta hangiului, dându-și seama de greșeală, se vârâ în patul fetei și pune rânduială în toate prin câteva cuvinte.

Calandrino, care de atâtea ori stârnise râsul cetei de cavaleri și doamne, îi făcu și de astă dată să râdă; dar după ce doamnele încetară de a mai vorbi despre el, regina îi porunci lui Pamfilo să spună mai departe și dânsul începu:

— Vrednice doamne, numele Niccolosei, iubita lui Calandrino, îmi amintește de-o poveste c-o altă Niccolosa, poveste ce-aș dori să v-o istorisesc, căci din cuprinsul ei o să vedeți cum născocirea unei femei de treabă a alungat primejdia unui mare tărăboi.

În valea râului Mugnone, acuma nu de mult, trăia un om de treabă care dădea drumeților mâncare și băutură pe bani; și, deși omul nostru era sărac și nu avea decât o casă mititică, din când în când, la nevoie, mai găzduia și câte un prieten, dar nu pe orișicine. Hangiul acesta era însurat cu o femeie tare frumoasă și avea cu dânsa doi copii: o fetișcană drăgălașă cam de vreo cincisprezece-șaisprezece ani, nemăritată încă, și-un băiețaș mai mititel ce nu

împlinise încă anul și care încă mai sugea. De fată se îndrăgostise un tânăr din orașul nostru, băiat frumos și de neam bun, care umbla adesea prin părțile acelea și o iubea cu patimă, iar dânsa, care se mândrea grozav că e iubită de-un băiat ca el, în timp ce se căznea să-i țină dragostea aprinsă printr-o purtare drăgălașă, se îndrăgosti și ea de el, și în mai multe rânduri, din voia ambilor părtași, iubirea lor era pe cale să-și afle împlinirea, dacă Pinuccio (așa îl chema pe tânăr) nu s-ar fi gândit c-o necinstește pe copilă și așijderi și pe el. Cu toate acestea însă, cum patima se aprindea din zi în zi mai tare, băiatului îi veni cheful să se întâlnească totuși cu fata și-i dădu prin gând să afle un chip spre a fi primit pentru o noapte în gazdă la hangiu, socotindu-se - ca unul care aflase de la iubita lui cum era împărțită casa - că prin atare vicleșug s-ar fi putut culca cu fata, fără că nimenea să-i știe. Așadar, zis și făcut.

Într-o seară, destul de târzior, el și c-un prieten credincios, pe nume Adriano, luând cu împrumut doi cai și așezându-le în spate două cufere pline cu paie, ieșiră din Florența și, după un ocol, ajunseră călare în valea râului Mugnone, o dată cu lăsarea nopții. Acolo, ca și cum s-ar fi întors de-a dreptul din Romagna, făcură stânga împrejur, o luară către casa hangiului și, o dată, ajunși, bătură cu nădejde în poartă. Omul, ca unul care îi cunoștea bine de tot pe amândoi, deschise fără de zăbavă, și atunci Pinuccio îi zise:

— Uite ce e: ar cam trebui să ne adăpostești la noapte; credeam c-o să ajungem din vreme la Florența și nu ne-am mai grăbit la drum, așa că asta-i pricina pentru care ne aflăm la ceasul ăsta aici.

Hangiul îi răspunse:

— Pinuccio, tu știi bine că nu-s eu om în stare să găzduiesc doi nobili așa cum sunteți voi; dar, fiindcă vremea e târzie și n-aveți timp să mergeți în altă parte la vreun han, eu vă primesc bun bucuros, așa cum oi putea.

Tinerii descălecară și, după ce intrară, se îngrijiră întâi

și întâi de cai iar apoi, cum fiecare își adusese de-ale gurii, cinară cu hangiul. Acu, omul n-avea în casă decât o singură odaie destul de mititică, în care se aflau trei paturi pe care el se străduise să le așeze cât mai bine; cu toate acestea însă - cum două dintre ele erau de-o latură a odăii, iar celălalt drept în fața lor, de cealaltă parte - locul era îngust și numai anevoie puteai să te strecori pe acolo. Hangiul alese cel mai bun dintre paturi, puse să-l înfețe și îl dădu celor doi tineri; apoi, după vreo câtva timp, cum ei se prefăceau că dorm, deși erau treji amândoi, își culcă copila într-unul din paturile rămase, iar în celălalt se culcă el cu nevastă-sa, care așeză alături leagănul copilașului. Fiind dar cu toții așezați așa precum am arătat, Pinuccio, care le văzuse pe toate, după câtva timp, când socoti că dorm cu toții, se ridică tiptil, se duse la patul unde dormea iubita lui și se culcă cu ea. Fata îl primi cu bucurie, deși cu frica în sân, și apoi se înfruptară amândoi din desfătările iubirii.

În vreme ce Pinuccio ședea cu fata, se întâmplă ca o pisică să răstoarne ceva pe jos și nevasta hangiului se deșteptă din somn; ori, neștiind ce se întâmplase și fiindu-i frică de mai rău, se duse așa pe întuneric la locul de unde auzise zgomotul ca să vază ce-i. Între acestea Adriano, care avea altele în gând, mânat de anumite nevoi trupești, se ridică și vru să meargă afară; dând însă peste leagăn și neputând să treacă, îl ridică din locul lui și-l așeză alături de patul în care dormea el; pe urmă, ușurat, se întoarse iarăși în odaie și, fără să se mai sinchisească de leagăn, se culcă. Femeia, după ce căută și află că ceea ce căzuse nu era lucru mare, nu mai aprinse lumânarea să vază și mai bine ce-i, ci alungind pisica se întoarse și ea în odaie și se îndreptă pe pipăite spre patul în care-i dormea omul. Dar, fiindcă nu găsi alături leagănul copilașului, își zise în sinea ei: „Vai, ce era să fac! Pe legea mea, era să intru în patul oaspeților mei”. Și mai făcând vreo câțiva pași dădu și peste leagăn și se culcă în patul de alături, lângă Adriano, crezând că e bărbatul ei. Adriano, care nu adormise încă,

simțind-o lângă el se bucură și o primi bine, drept care, fără a scoate o vorbă, se desfată cu dânsa de nenumărate ori, spre mulțumirea ei.

Între acestea însă, Pinuccio, care se temea să nu cumva să adoarmă alături de copilă, se ridică de lângă ea ca să se întoarcă în patul lui, dar dând de leagăn socoti că patul e-al hangiului; drept care, trăgându-se nițel mai la o parte, se culcă de-a dreptul cu hangiul, care, simțindu-l, se trezi. Pinuccio închipuindu-și că stă lungit lângă Adriano, făcu:

— Prietene, pot să-ți spun că n-a mai fost nicicând pe lume copilă așa de dulce ca Niccolosa asta; mă jur pe Dumnezeul meu c-am încercat cu ea cea mai plăcută desfătare din câte a încercat vreodată bărbat cu o femeie; și află că de când m-am despărțit de tine am călărit, zic pe puțin, la șase leghe și mai bine.

Hangiul se posomorî când auzi una ca asta și dintru început își zise în sinea lui: „Ce dracu face ăsta aici?” Pe urmă însă, înfuriat, nu mai luă seama la nimica și spuse:

— Pinuccio, fapta ta e o mârșăvie fără margini și nu știu, zău, de ce a trebuit să-mi faci chiar mie una ca, asta; mă jur pe trupul lui Cristos să te plătesc după cum meriți.

Pinuccio, care nu era cel mai deștept tânăr din lume, își dădu seama de greșeala lui, dar nu încercă să o îndrepte, ci zise:

— Ce-ai putea să-mi faci și pentru ce să mă plătești?

Nevasta hangiului, care credea că-i cu bărbatul ei, făcu către Adriano:

— Auzi? Oaspeții noștri s-ar zice că se ceartă.

La care Adriano zise râzând:

— Lasă-i în pace c-au băut prea mult aseară.

Femeii i se păru atunci că cel ce strigă e omul ei și când îl auzi și pe Adriano lângă dânsa își dădu seama numaidecât în ce pat se culcase și așijderi și cu cine; de aceea, înțeleaptă fiind, fără a scoate o vorbă, se ridică degrabă și luând leagănul în brațe, deși în odăiță era întuneric beznă, îl puse pe ghicite lângă pătuțul fetei și se

culcă cu ea. Pe urmă, prefăcându-se că se trezește din pricina zgomotului pe care îl făcea bărbatul ei, îl strigă și-l întrebă de ce se ceartă cu Pinuccio. Bărbatul îi răspunse:

— N-auzi ce zice c-a făcut cu fata noastră azi noapte?

Femeia îi răspunse:

— Minte de îngheață apele; nici vorbă să se fi culcat cu Niccolosa noastră; eu m-am culcat cu ea, nu el, și n-am putut închide ochii din clipa aceea nici un strop. Ești dobitoc de-l crezi. Că voi, bărbații, beți la cină până visați năzbâtii noaptea și vă plimbați de colo-colo în somn și vă închipuiți că faceți tot felul de minunății. Păcat că nu vă rupeți gâtul! Da' ce caută Pinuccio acolo? De ce nu stă în patul lui?

Adriano, văzând că gazda acoperea rușinea ei și-a fetei cu multă înțelepciune, grăi și el la rândul lui:

— Pinuccio, ți-am spus de o mie de ori să nu mai pleci la drum, fiindcă meteahna asta de-a te trezi din somn și-a spune vrute și nevrute, tot ce visezi adică, are să-ți joace un renghi odată. Hai, vino lângă mine, fire-ai să fii de zăpăcit!

Hangiul, auzind câte spunea femeia și pe urmă Adriano, încăpu să creadă de-a binelea că Pinuccio visase; de aceea, apucându-l de umăr, începu să-l zgâlțâie și să-l strige pe nume, zicându-i:

— Pinuccio, scoală-te o dată și dute-n patul tău.

Pinuccio, care auzise bine ce se spusese despre dânsul, se apucă să aiureze ca omul când visează, spre desfătarea hangiului, care se prăpădea de râs. În cele din urmă însă, simțindu-se zgâlțâit din ce în ce mai tare, se prefăcu că se trezește și-l chemă pe Adriano zicându-i:

— S-a luminat de zi, de mă trezești, ori ce-i?

La care Adriano zise:

— Da, da, hai vino încoace.

Pinuccio, făcând pe somnorosul, se sculă de lângă hangiu și se întoarse în patul lui.

A doua zi, după ce oaspeții se sculară, hangiul începu să

râdă și să-și bată joc de Pinuccio și de visele lui. Și tot glumind astfel, după ce tinerii înșeuară caii și le așezară în spinare cuferele lor, mai băură o dată cu hangiul și apoi, urcându-se în șa, o luară spre Florența, nu mai puțin mulțumiți de felul în care se petrecuseră lucrurile decât de urmările lor.

Iar mai pe urmă, aflând o altă cale, Pinuccio se întâlni de multe ori cu Niccolosa, ce susținea morțiș față de mama ei că tânărul visase. Din care pricină femeia, ce-și aducea doar bine aminte de îmbrățișările lui Adriano își zicea în sinea ei că numai ea veghease în noaptea aceea în casă.

POVESTEA A ȘAPTEA

Tolano di Molese visează că un lup sfâșie gâtul și fața nevestei lui; îi spune să se păzească, femeia nu-l ascultă și visul se adeverește.

Isprăvindu-se povestea lui Pamfilo, după ce toată lumea lăudă șiretlicul femeii, regina îi porunci Pampineei să-și spună și dânsa povestea, și Pampinea începu:

— Plăcute doamne, s-a mai vorbit aici și alteori despre adevărul anumitor vise care se împlinesc și în care multă lume nu crede; de aceea, pe lângă cele ce s-au spus, n-am să scap nici eu prilejul de a vă istorisi printr-o poveste foarte scurtă ceea ce i s-a întâmplat nu de mult unei vecine de-a mele, din pricină că n-a crezut un vis care o privea pe dânsa, visat de soțul ei.

Nu știu dacă îl cunoașteți pe Talano di Molese, un florentin de-al nostru și om de mare vază. Acesta se însură c-o tânără, pe nume Margarita, fără pereche de frumoasă, dar din cale-afară de iute la mânie, de arțăgoasă și țâfnoasă, până într-atâta încât nu s-ar fi învoit în ruptul capului să asculte de sfatul nimănui și nimeni nu-i putea intra în voie cu nimica. Și, deși bietului Talano îi venea nespus de greu să îndure toanele nevesti-si, cum n-avea încotro, le înghițea și pace. Or, într-o noapte - în timp ce Talano se afla cu Margarita asta la țară, pe-o moșie a lui - se întâmplă să i se pară în vis c-o vede plimbându-se printr-o pădure frumoasă pe care o aveau acolo în

apropierea casei; și-n vreme ce-o vedea plimbându-se astfel, i se păru că din pădure iese un lup uriaș și fioros, care sări pe dată la gâtul ei și-o răsturnă, căznindu-se pe urmă s-o tragă după el, în timp ce ea, sărmana, striga după ajutor; iar după ce-i scăpă din gură, părea că fiara îi sfâșiase gâtul și fața toată. A doua zi de dimineață, trezindu-se din somn, Talano îi zise Margaritei:

— Femeie, cu toate că din pricina firii tale arțăgoase n-am avut zi bună cu tine de când m-am însurat, cu toate acestea zic, aș fi mâhnit foarte dacă ți s-ar întâmpla ceva; de aceea, dac-ai vrea s-asculți de sfatul meu măcar o dată, azi n-ar trebui să ieși din casă.

Și, cum femeia îl întrebă de ce, Talano îi povesti de-a fir-a-păr tot visul. Ci dânsa, clătinând din cap, făcu:

— Cine nu te iubește te visează rău! Tu faci pe grijuliul cu mine, însă mă visezi așa cum ai vrea să mă vezi; firește c-am să mă feresc și azi și câte zile oi mai avea de-acu înainte de a-ți da prilejui să te bucuri de răul meu, ăsta ori altul.

Atuncea Talano îi spuse:

— Știam eu c-ai să zici așa: cu asta se alege cel care piaptănă un chelbos. Tu n-ai decât să crezi ce-ți place, dar eu ți-o spun spre binele tău și iarăși te povățuiesc să stai în casă astăzi sau, dacă nu, să te ferești de-a merge în pădure.

Femeia îi răspunse:

— Bine, așa am să fac.

Dar pe urmă își zise în sinea ei: „Ai priceput adică cum își închipuie dumnealui c-a vârât spaima în mine și că din pricina aceasta n-am să îndrăznesc să mă mai duc azi în pădure? Sunt sigură că și-a dat întâlnire acolo cu vreo nerușinată și nu vrea să dau peste el. Adică cum vine asta? Să-și facă dumnealui de cap bătându-și joc de mine? Ar însemna să fiu o proastă, dacă i-aș da crezare și nu i-aș ghici gândul. Dar las' că n-o să-i meargă lui! Trebuie să văd, chiar dac-ar fi să stau la pândă toată ziua, ce treburi

învârtește.”

Și zicând astfel, cât ce plecă bărbatul, plecă și ea de acasă și fără de zăbavă o luă pe ascuns către pădure, unde o dată ajunsă, se tupilă într-un bunget stufos, șezând cu ochii în patru să vadă doar de s-o întâmpla să vină cineva pe acolo. Și în timp ce sta astfel, fără să se gândească nici cât de cât la lup, dintr-un desiș de alături ieși un lup uriaș și groaznic la vedere. Femeia abia îl văzu și abia avu răgaz să murmure un „Doamne ajută”, că fiara se și repezi la gâtul ei, o prinse zdravăn și începu s-o târâie ca pe un mielușel. Ea nu putea să țipe, căci o strângea prea tare de gât, și nici de ajutat nu era chip să se ajute; de aceea fără îndoială că lupul ar fi sugrumat-o cum o ducea așa, dacă în drumul lui n-ar fi întâlnit niște păstori ale căror strigăte îl siliră să-i deie drumul și să fugă. Iar ea, nenorocita, recunoscută fiind și dusă acasă de păstori, fu lecuită într-un târziu de doctori cu strădanie multă, dar nu astfel încât tot gâtul și o parte din obraz să nu-i rămână așa de sluțit, încât de unde înainte era o frumusețe, pe urmă, câte zile avu, fu hâdă și pocită. Drept care apoi - fiindu-i rușine să se arate în ochii lumii - își plânse amarnic încăpățânarea și faptul că nu se îndurase să dea crezare visului, când n-ar fi costat-o nimica.

POVESTEA A OPTA

Biondello îi joacă un renghi lui Ciacco poftindu-l la un prânz; Ciacco se răzbună cu băgare de seamă, făcând astfel încât Biondello să fie snopit în bătaie.

Toți cei de față susțineau că ceea ce văzuse Talano în timpul somnului nu fusese vis, ci viziune, de vreme ce se adeverise în toate amănuntele. Dar, după ce sfârșiră cu vorba, regina îi porunci Laurettei să povestească mai departe și dânsa zise:

— Preaînțelepte doamne, după cum toți cei care au vorbit azi înaintea mea au plecat de la anumite lucruri care s-au mai amintit aici, la fel și eu, plecând de la răzbunarea cruntă a studentului despre care ne-a povestit ieri Pampinea, am să vă povestesc despre o altă răzbunare, destul de neplăcută pentru acela ce-a îndurat-o, deși mai puțin aspră ca cea de care am amintit.

Trăia, așadar, la Florența un om căruia toată lumea se deprinsese a-i zice Ciacco[76], un mâncăcios și un lacom cum nu s-a mai văzut pe lume. Or, fiindcă averea lui nu-i ajungea spre a face față acestei lăcomii, cum era un om de lume și avea purtări frumoase și minte ascuțită, pururea gata la răspunsuri de duh și zeflemele, se apucă să facă, nu pe bufonul chiar, dar oarecum pe măscăriciul și să se învârtă prin preajma bogătașilor care se desfătau cu mese

[76] În italiana veche - porc (n. t.).

îmbelșugate; și cu aceștia obișnuia să meargă adeseori la cină sau uneori la prânz, deși nu întotdeauna era poftit de ei. Tot pe la vremea aceea trăia, tot la Florența, un oarecare zis Biondello, un om micuț de stat, mai curățel decât o muscă și foarte spilcuit, cu o scufie în cap și cu o chică bălăioară din care nici măcar un fir de păr nu se clintea, care învârtea și el aceeași meserie pe care o făcea și Ciacco. Or, într-o dimineață din postul Pastelul, Biondello, ducându-se la hala de pește să aleagă două mrene mari și grase pentru *messer* Vieri de Cerchi, fu văzut de Ciacco, care se apropie de el și-i zise:

— Ce însemnează asta?

Biondello îi răspunse:

— Ieri seară *messer* Corso Donatti a primit încă vreo trei mrene și mai frumoase ca astea, ba și un nisetru pe deasupra; dar fiindcă nu-i ajung, căci are musafiri la masă, m-a trimis să mai cumpăr două. Tu nu vii?

La care Ciacco îi răspunse:

— Vezi bine c-am să viu.

Și, când i se păru că-i vremea, se duse la *messer* Donatti și îl găsi șezând cu niște megieși de-ai lui. Întrebat fiind cu ce prilej venise, răspunse:

— Vin, *messere*, ca să prânzesc cu dumneata și cu amicii dumitale.

La care *messer* Donatti zise:

— Dacă-i așa, fii binevenit: haidem la masă, că e vremea.

Și așezându-se la masă, li se servi dintâi năut și ton sărat, iar după aceea pește de râu prăjit fără nimica altceva.

Ciacco își dădu seama de păcăleala lui Biondello și, înfuriat peste măsură, hotărî să se răzbune. Nu trecu multă vreme și într-o bună zi se întâlni cu el, care între timp făcuse pe mulți să râdă de păcăleala asta. Biondello îl salută și-l întrebă râzând cum îi plăcuse prânzul de la *messer* Donatti. La care Ciacco îi răspunse:

— De astăzi în opt zile vei ști mai bine decât mine cum

mi-a plăcut.

Și despărțindu-se de el, fără a mai zăbovi în planurile sale, căzu la învoială cu un șarlatan destoinic asupra prețului isprăvii și dându-i o butelcă goală, îl duse aproape de foișorul Cavicciuli, unde îi arătă un cavaler, numit *messer* Filippo Argenti, un om cât toate zilele, bine legat și tare criță[77], țâfnos și pus pe sfadă și-i zise:

— Ai să te duci la el cu sticla asta în mână și ai să-i spui așa: „*Messere*, mă trimite Biondello și te roagă să-i umpli sticla asta cu vin din cela rubiniu din care ai domnia-ta, fiindcă poftește să-și petreacă cu niște prieteni de ai lui”. Și pe urmă ai de grijă să nu pună mâna pe tine, căci ar fi vai de capul tău și pe deasupra mi-ai strica și mie socotelile.

Șarlatanul îl întrebă:

— Mai am ceva de spus?

— Atâta tot, răspunse Ciacco. Și după ce-ai să spui așa, să te întorci cu sticla la mine și-am să te plătesc.

Omul o luă din loc și își făcu solia. *Messer* Filippo, auzindu-l, ca unul căruia îi sărea mustarul numaidecât, își închipui că Biondello, pe care îl cunoștea, vroia să-și bată joc de el și, împurpurându-se la față, urlă:

— Ce vin, ce prieteni? Fire-ați ai naibii amândoi!

Și ridicându-se în picioare, întinse mâna ca să-l prindă, dar el, care ședea la pândă, fugi cât ai clipi din ochi și întorcându-se la Ciacco îi povesti răspunsul dat de *messer* Filippo. Ciacco îl plăti pentru ispravă și pe urmă nu-și află odihnă până ce nu dădu din nou peste Biondello, pe care îl întrebă:

— N-ai trecut zilele astea pe la foișorul Cavicciuli?

— Nu, dar de ce mă întrebi? răspunse Biondello.

La care Ciacco zise:

— Fiindcă te caută *messer* Filippo, dar nu știu de ce.

— Bine, mă duc la el și-am să-l întreb, făcu celălalt.

Abia plecă Biondello, că Ciacco îi și luă urma, curios să

[77] Aici cu sensul de *oțel* (tare ca oțelul).

vază în ce fel avea să se descurce. *Messer* Filippo, care nu izbutise să pună mâna pe șarlatan, fierbea de ciudă în sinea lui și-și frământa zadarnic mintea, nefiind în stare a deslușì din vorbele acestuia nimica altceva decât că Biondello, la îndemnul cine știe cui, vroia să-și bată joc de el. Și, în timp ce se muncea cu gândurile acestea, tocmai pică Biondello. Cât ce-l zări, *messer* Filippo ieși înaintea lui și-i trase un pumn drept în obraz.

— Aoleu, *messere*, ce înseamnă treaba asta? întrebă Biondello.

Messer Filippo, apucându-l de chică, îi sfâșie scufia, îi azvârli gluga pe jos și, dând în el cu sete, îi zise:

— Las' c-ai să vezi tu, secătură, ce înseamnă treaba asta! Auzi colo, să trimită la mine după vin. Ce vin, ce prieteni? Ce-ți închipui, că poți să mă batjocorești ca pe-un mucos, tocmai pe mine?

Și zicând astfel, îi zdrobi toată fața cu pumnii lui de fier și nu-i lăsă în cap nici firicel de păr nerăvășit și nesmintit; pe urmă îl dădu de-a dura prin noroi, până ce-i rupse toate veșmintele, punând atâta sârg în toată treaba asta, încât bietul Biondello nici n-apucă să mai întrebe încă o dată de ce îl căptușea așa. Auzise el că-i vorba de prieteni și de vin, dar nu putea pricepe ce înseamnă vorbele acestea. În cele de pe urmă, după ce fu snopit în lege, fu smuls cu mare greutate din mâinile lui *messer* Filippo, așa bătut ca vai de el cum se afla a fi, de către cei din preajmă, care îi vădiră apoi de ce îi trăsese *messer* Filippo păruiala aceea și-l dojeniră că îndrăznise să-i ceară vin, zicându-i c-ar fi trebuit să știe cu cine are de-a face și să cunoască că e om ce nu știe de glumă. Biondello, sărăcuțul, se dezvinovățea plângând și susținea morțiș că niciodată în viața lui nu trimisese după vin, și încă la *messer* Filippo. Iar după ce-și mai reveni din spaimă și din suferință, se întoarse îndurerat și necăjit acasă, dându-și cu socoteală că întâmplarea aceasta i-o datora lui Ciacco. După câtva timp, vânătăile i se traseră de pe față și, începând din nou să

iasă printre oameni, se întâlni într-o zi cu Ciacco, care îl întrebă râzând:

— Biondello, cum ți s-a părut vinul de la *messer* Filippo?

— Așa cum aș dori să ți se fi părut și ție mrenele lui *messer* Corso, răspunse Biondello.

La care Ciacco zise:

— Sunt la porunca dumitale: de câte ori ai să poftești să mă îmbii la mese ca cea la care m-ai poftit, ți-oi da și eu să bei așa cum ai băut.

Biondello, care știa cu cine are de-a face și cunoștea că-i mai ușor să-i vrei răul lui Ciacco decât să i-l și faci, îl lăsă în plata Domnului și se feri de-atunci încolo să-și mai bată joc de el.

POVESTEA A NOUA

Doi tineri cer sfatul lui Solomon, unul ca să afle ce trebuie să facă pentru a fi iubit, iar celălalt ca să afle cum ar putea să-și pedepsească nevasta îndărătnică. Solomon îl învață pe cel dintâi să iubească, iar pe al doilea să se ducă la Podul Gâștei.

Ținând seama de privilegiul lui Dioneo, nu-i mai rămăsese de povestit decât reginei. Drept care, după ce doamnele făcură destul haz pe socoteala nefericitului Biondello, ea începu voioasă așa precum urmează:

— Plăcute doamne, dacă stai să cumpănești cu mintea sănătoasă rânduiala și firea lucrurilor, îți dai seama ușor că toată obștea femeiască a fost supusă de către obiceiuri, de fire și de legi bărbaților și că se cere de așijderi ca ea să fie cârmuită și stăpânită tot de ei; de aceea, orișice femeie care dorește să trăiască în pace, înțelegere și tihnă cu bărbații de care ține în casă trebuie să fie răbdătoare, smerită și ascultătoare și mai presus de toate cinstită, fiindcă cinstea este comoara cea mai de preț a oricărei femei înțelepte. Și chiar dacă legile, care urmăresc mereu și întru toate doar binele obștesc, sau chiar dacă obișnuința sau datinile, ale căror forțe sunt neînchipuit de mari și vrednice de tot respectul nu ne-ar vădi lucrul acesta, natura ni-l arată în chip cu totul deslușit, căci ea ne-a făcut gingașe și puțintele în trup, fricoase și sfielnice la suflet și ne-a dat slabe puteri trupești, glasuri plăcute și

mișcări înmlădiate și suave, toate însușiri ce dovedesc că noi avem nevoie de cârmuirea altora. Și orișicine are nevoie de ajutor și cârmuire se cere a fi la rândul lui supus, ascultător și respectuos față de acela care îl ocârmuiește. Or, noi pe cine avem sprijinitor și îndrumător, de nu chiar pe bărbați? De aceea dar, se cade ca, cinstindu-i mai presus de toate, să ne supunem lor; iar cea care se abate de la această lege, după părerea mea, se învrednicește nu numai de-o aprigă dojana, dar și de-o aspră pedepsire. La încheierea aceasta, pe care am tras-o și alteori, m-a îndemnat să ajung povestea Pampineei despre nevasta arțăgoasă a bietului Talano, căreia Dumnezeu i-a hărăzit pedeapsa pe care soțul ei n-a știut singur să i-o deie; de aceea socotesc, precum am spus și mai înainte, că toate acele femei care nu sunt supuse, plăcute și ascultătoare, după cum firea, datina și legile o cer, sunt vrednice de o pedeapsă aspră și neîndurătoare. Iată de ce mi-e drag să vă istorisesc acum povestea unui sfat pe care l-a dat Solomon, sfat care e în același timp un leac folositor pentru femeile ce suferă chiar de meteahna asta. Cât despre cele care n-au nevoie de acest leac, le rog să nu-l ia în seamă și să nu creadă că l-am spus anume pentru ele, deși bărbații obișnuiesc să spună adesea un proverb după care: „Calul, fie bun sau rău, are nevoie de pinteni, precum femeia, bună ori rea, are nevoie de bâtă.” Cuvinte ce, dacă le iei în glumă, cred că nu e greu să le socotești adevărate și nici chiar de le judeci altminteri, nu poți spune că sunt lipsite de adevăr. Femeile sunt din firea lor nestatornice și ușuratice, or tocmai de aceea, spre a le îndrepta pe acelea care întrec măsura, se cade să le pedepsești cu bâta; iar pe de altă parte, bâta mai prinde bine și ca să le sperie pe celelalte, păstrându-le virtutea tare și nelăsându-le să cază în vreo ispită sau păcat.

Ci dând de-o parte predica și întorcându-mă la cele pe care aveam de gând să vi le povestesc, spun dar că lățindu-se aproape în toată lumea faima nestăvilită a înțelepciunii

lui Solomon, cât și bunăvoința cu care îi făcea dovada față de toți aceia care vroiau să i-o pună la încercare, începu să curgă spre împărăția lui un val nestăvilit de oameni care veneau la el din toate colțurile lumii, spre a-i cere sfat la grele și arzătoare pricim. Printre cei mulți plecă și un tânăr, un nobil foarte avut, pe care îl chema Melisso, pornit la drum de la Laiazzo, oraș în oare se născuse și în care locuia. Și în timp ce tânărul acesta călătorea spre Rusalim, se nimeri, chiar când ieșea din Antiohia călare, să se întâlnească cu un alt tânăr, pe nume Giosefo, care avea aceeași cale și, după obiceiul drumeților, Melisso intră în vorbă cu Giosefo. După ce află din gura lui cine era și din ce parte, Melisso îl întrebă unde mergea și cu ce scop; Giosefo îi răspunse că se ducea la Solomon pentru a afla din gura lui cum să se poarte cu nevasta, femeie fără seamăn de rea și îndărătnică, pe care el nu izbutise s-o îndrepte nici prin rugăminți și nici prin dezmierdări sau prin vreo altă cale. Pe urmă își întrebă și el tovarășul de drum de unde era, unde mergea și cu ce scop. Melisso îi răspunse:

— Eu sunt de fel de la Laiazzo și am și eu, ca tine, necazul și durerea mea; pre câte vezi, sunt tânăr, bogat și-mi risipesc averea ținând casă deschisă și preacinstindu-mi prietenii; totuși - și-i lucru nemaiîntâlnit și cât se poate de sucit acesta ce ți-l spun - nu găsesc barem un singur om să mă iubească. De aceea m-am pornit unde ai pornit și tu, să aflu în ce chip aș putea fi și eu iubit.

Cei doi tovarăși făcură dar calea împreună; și, ajunși la Rusalim, prin mijlocirea unuia din sfetnicii lui Solomon, fură aduși în fața lui. Melisso îi spuse în două vorbe tot ce-i ședea pe suflet și regele îi răspunse:

— Iubește.

După care fu luat din fața lui. Giosefo spuse și el la rândul lui de ce venise și Solomon îi spuse numai atât și nimic alt:

— Du-te la Podul Gâștei.

Iar după acest răspuns Giosefo fu luat și el din fața regelui și afară, întâlnindu-se cu Melisso, îi spuse ce răspuns primise. Tinerii, gândindu-se la cuvintele acestea și neputând alege din ele nici un înțeles și nici un bine pentru dânșii, se socotiră oarecum batjocoriți de rege și o porniră iar la drum, ca să se întoarcă acasă. După ce umblară vreo câteva zile în șir, ajunseră la un râu peste care se întindea o punte frumoasă; și, fiindcă tocmai atunci trecea un convoi lung de cai și de catâri cu poveri mari, fură siliți să aștepte, căci nu puteau să treacă râul. Convoiul se scursese aproape în întregime, când un catâr, speriindu-se, precum adesea îi vezi că fac, se opinti și nu fu chip să meargă mai departe. Omul care îi mâna își rupse o nuielușă și începu să dea în el, mai ușurel la început, ca să-l îndemne a trece. Catârul însă bătea drumul cruciș și curmeziș și uneori da înapoi, dar de trecut nici gând să treacă. Omul, dacă văzu așa, peste măsură de mânios, prinse a-l croi cu sete când peste cap, când peste șale, cum apuca și nimerea, dar în zadar: catârul nu se clintea din loc. Melisso și Giosefo, care priveau la om cum îl croiește pe catâr, îi spuseră în mai multe rânduri:

— Ce ai de gând, mișelule? Vrei să-l omori? De ce nu-l iei cu binișorul? Care să treacă mai ușor decât cu ciomăgeala.

La care omul le răspunse:

— Voi vă cunoașteți caii și eu îmi cunosc catârul; lăsați-mă să fac cum știu.

Și zicând astfel se apucă din nou să-l bată și atâta îl ciomăgi de-o latură și de alta, până ce dobitocul trecu și omul izbuti să ducă treaba la bun sfârșit. Înainte de-a pleca, Giosefo îl întrebă pe un om care ședea la capul podului cum îi zice locului acela. Omul răspunse:

— Podul Gâștei.

Când auzi una ca asta, Giosefo își aminti de vorbele lui Solomon și-i zise lui Melisso:

— Ascultă aicea, frate, să știi că sfatul regelui e bun și înțelept, fiindcă de abia acum văd că nu știam să-mi bat

nevasta; dar omul cu catârii m-a învățat ce-am de făcut.

La vreo câteva zile după aceea, ajungând în Antiohia, Giosefo își găzdui la el tovarășul de drum, pentru ca să se odihnească vreo trei sau patru zile. Și, cum nevastă-sa îl primise ca de obicei cu toane, îi spuse să gătească cina după porunca musafirului. Melisso, dacă văzu că așa vroia prietenul său, dădu porunca în câteva cuvinte. Femeia, după cum era deprinsă a face întotdeauna, nu pregăti bucatele după porunca lui Melisso, ci tocmai pe de-a-ndoaselea. Giosefo, când văzu mâncarea, rosti mânios:

— Cum, nu ți-a spus Melisso ce să gătești de cină?

Femeia se răsuci semeață și-i zise:

— Ce mai e și asta? Cinează, dacă ți-i de cină. E drept, mi-a spus altminteri, dar eu am vrut să fac așa și dacă îți place bine, iar dacă nu, iar bine.

Melisso se miră de răspunsul femeii și-o ponegri în sinea lui. Giosefo însă, auzind-o, făcu:

— Pre câte văd, femeie, nu te-ai schimbat de loc. Da lasă c-am să am eu grijă.

Și întorcându-se către Melisso, grăi:

— Prietene, vom vedea curând câte parale face sfatul lui Solomon; te rog însă să nu te superi de cele ce-ai să vezi și nici să nu-ți închipui că e un simplu joc ceea ce am de gând să fac. De aceea, ca să nu mă împiedici, încearcă de-ți adu aminte răspunsul cărăușului când ni s-a făcut milă de catâri.

Melisso îi răspunse:

— Mă aflu în casa ta și n-aș vrea să m-așez de-a curmezișul vrerii tale.

Giosefo făcu rost de-o bâtă noduroasă, ruptă dintr-un stejar puiet, și se duse în odaia femeii – unde ea, plecând cu ciudă de la masă, se retrăsese bombănind - și, apucând-o de păr, o azvârli la picioarele lui și începu să-i care la lovituri cu bâta. Femeia la început se apucă să țipe și apoi să amenințe; dar, când văzu că lui nu-i pasă și c-o lovește mai departe, se apucă să-l roage să n-o omoare în bătaie,

făgăduindu-i ca niciodată să nu-i mai iasă din cuvânt. Giosefo însă nu se oprea, ci dimpotrivă, dând cu sete când pe de lături, când pe șolduri, când pe spinare, o snopi și nu se astâmpără până ce nu se osteni; pe scurt, bietei femei nu-i mai rămase pe tot trupul nici barem un locșor neînvinețit și nezdrobit. Iar după ce sfârși cu treaba, se întoarse la Melisso și-i zise:

— Mâine o să vedem ce roade are să deie sfatul lui Solomon.

Și, după ce se odihni nițel și se spălă pe mâini, cină împreună cu Melisso și, când li se păru că-i vremea, se duseră să se odihnească. Femeia, biata, se sculă foarte anevoie de jos și se trânti pe pat; iar după ce se odihni ca vai de capul ei, a doua zi de dimineață, sculându-se cu noaptea în cap, trimise o slugă la Giosefo ca să-l întrebe ce poftea să aibă la dejun. Tinerii făcură mare haz când auziră ce-i întreba femeia și apoi Giosefo spuse slugii ce feluri de bucate poftea să aibă la dejun; iar când se făcu ceasul mesei aflară totul rânduit întocmai cum suna porunca, drept care foarte lăudară sfatul lui Solomon, pe care dintru început îl pricepuseră greșit.

După vreo câteva zile Melisso, plecând de la Giosefo, se întoarse în orașul lui și spuse unui înțelept cuvintele lui Solomon. Înțeleptul îi răspunse:

— N-ar fi putut să-ți dea povață mai adevărată și mai cu cap ca asta. Tu știi că nu iubești pe nimeni și că cinstirea ta și binele pe care îl faci nu-l faci de dragul nimănui, ci numai pentru tine și strălucirea ta. De aceea, după cum ți-a spus și Solomon, iubește și ai să fii și tu iubit.

În felul acesta dar, femeia îndărătnică fu pedepsită de bărbat, iar tânărul, iubind, ajunse a fi și el iubit.

POVESTEA A ZECEA

Don Gianni, la îndemnul cumătrului Pietro, face niscaiva farmece ca s-o preschimbe pe nevasta cumătrului în iapă, dar când să-i pună coada, cumătrul Pietro strică tot, zicând că nu vrea coadă.

Povestea reginei le făcu pe doamne să murmure nițel, iar pe bărbați să râdă, dar, după ce tăcură cu toții, Dioneo prinse a grăi astfel:

— Fermecătoare doamne, în mijlocul unui stol de porumbițe albe un corb sporește frumusețea priveliștii cu mult mai mult decât ar izbuti s-o facă o lebădă albă ca neaua; la fel, printre înțelepți se întâmplă uneori ca unul mai slăbuț de cap să facă a străluci mai tare înțelepciunea celorlalți, dându-le în același timp prilej de râs și desfătare. Iată de ce, cum dumneavoastră sunteți cu toatele înțelepte și foarte cumpănite, eu - care-s mai sărac cu duhul și care fac printr-asta să strălucească mai vârtos înțelepciunea dumneavoastră - se cade să vă fiu mai drag decât dac-aș umbri-o prin meritele mele; așadar, se cuvine să am mai multă libertate în a mă arăta așa cum sunt, iar dumneavoastră se cade să mă ascultați cu mai multă răbdare decât dacă aș fi înțelept. Am să vă spun dar o poveste, nu prea lungă, din care veți pricepe cu câtă grijă se cuvine să ții seama de sfatul acelora ce fac farmece și cum o abatere măruntă de la povața lor poate să strice totul.

Era anul trecut un popă la Barletta, pe care îl chema don Gianni din Barolo și care, fiindcă avea o parohie cam săracă, pentru ca să-și câștige traiul se apucă să care marfă c-o iapă, ici și colo, pe la bâlciurile din Puglia și să se îndeletnicească cu cumpărări și cu vânzări. Și tot umblând așa, se împrieteni la cataramă cu unul Pietro din Tresanti, care învârtea și el aceeași meserie, umblând cu un catâr; și în semn de prietenie și dragoste îi zicea după obiceiul locului „cumetre” și, de câte ori se nimerea ca Pietro să vie la Barletta, îl găzduia în parohie și se căznea să-l omenească pe cât putea mai bine. Pietro pe de altă parte, care era foarte sărac și n-avea la Tresanti decât o casă mititică în care abia încăpea el cu nevasta - o femeie tânără foarte și frumoasă - și lângă ei catârul, de câte ori don Gianni se nimerea în Tresanti, îl aducea la el acasă și-l preacinstea după puteri în semn de mulțumită pentru frumoasa găzduire de care avea parte când se ducea la Barletta. Dar, fiindcă Pietro n-avea în casă decât un singur pat micuț, în care dormea cu nevasta, la somn nu prea putea să-l omenească pe don Gianni, așa cum ar fi vrut și fiindcă n-avea încotro îl punea să doarmă pe-o grămadă de paie într-un grajd micuț de lângă odaia lor, în care adăsta și iapa alături de catâr. Femeia, știind cât de frumos era primit bărbatul ei de către popă la Barletta, voise în mai multe rânduri, când popa nimerise la ei, să meargă să se culce cu o vecină, pe nume Zita Carapresa a lui Giudice Leo, ca într-acest chip don Gianni să doarmă în pat cu omul ei și îi spuse popii în mai multe rânduri lucrul ăsta, dar dânsul se împotrivise. Odată însă popa îi spuse:

— Cumătră Gemmata, nu-ți mai face sânge rău din pricina mea. Eu mă simt ca-n sânul lui Avram în grajd, căci ori de câte ori am chef îmi fac din iapă o fetișcană frumoasă și mă culc cu ea, iar după aceea o fac iar iapă, așa că nu-mi convine să mă despart de ea.

Nevasta se miră, dar îl crezu și de aceea îi spuse și bărbatului minunea și adăugă:

— Dacă te ai așa de bine cu el, de ce nu-l pui să te învețe și pe tine să faci farmecul ăsta, ca să mă poți preface în iapă? Într-acest chip ți-ai căra marfa c-o iapă și-un catâr și am câștiga încă pe-atât, iar la întoarcere acasă m-ai face iar femeie.

Cumătrul Pietro, sărăcuțul, care era cam prostănac, crezu povestea adevărată și, luând de bun sfatul femeii, se apucă să-l roage cu toată stăruința pe popă să-l învețe a face și el farmecul. *Don* Gianni se căzni în fel și chip să-i scoată din cap prostia asta, dar când văzu că e în zadar, îi spuse:

— Uite, fiindcă vrei cu tot dinadinsul să te învăț, ne-om scula mâine până-n zori, ca de obicei, și-am să-i arăt. Dar lucrul cel mai greu la toată socoteala asta, precum ai să te încredințezi tu singur, e să pui bine coada.

Cumătrul Pietro și cumătra, care de mult ce așteptau să vază farmecele popii abia dacă apucaseră să închidă ochii toată noaptea, cât ce se lumină de ziuă, se ridicară iute și îl chemară pe *don* Gianni, care veni în odaia lor așa în cămașă cum era și zise:

— Nu știu, zău, de dragul cui aș face în toată lumea asta ce fac de dragul vostru; dar, dacă vreți să iasă treaba, să faceți cum vă spun.

Bărbatul și femeia răspunseră că-s gata să facă tot ce le va cere. Popa luă atunci o lumânare, i-o puse omului în mână și-i zise:

— Uită-te bine cum fac eu și ține minte ce-am să spun: dar dacă vrei să nu strici tot, să nu cumva să scoți o vorbă, orice-ai vedea și ai auzi. Și roagă-te lui Dumnezeu să se lipească bine coada.

Cumătrul luă feștila și zise că avea să facă întocmai după voia popii. După care *don* Gianni o puse pe femeie să se dezbrace pân' la piele și să se așeze în patru labe ca iepele, dăscălind-o și pe dânsa să nu sufle o vorbă orice s-ar întâmpla. Pe urmă începu s-o pipăie cu mâinile pe față și pe cap, zicând:

— Căpșorul ăsta să se facă un cap frumos de iapă.

Apoi i-atinse părul și zise:

— Părul ăsta să se facă un păr frumos de iapă.

Pe urmă o pipăi pe brațe și zise:

— Astea să se facă picioare frumoase de iapă.

Pe urmă, atingându-i sânii și aflându-i tari și rotunjori - cum între acestea se trezise și ăl de nu era chemat - grăi:

— Și pieptul ăsta să se facă un piept frumos de iapă.

Apoi făcu la fel cu spatele, cu pântecul, cu șoldurile și cu picioarele femeii. Iar la urmă, cum nu-i mai rămăsese decât să puie coada, își ridică cămașa și apucând pilugul cu care seamănă bărbații, îl vârî iute în brazda făcută anume pentru asta și zise:

— Asta să fie coada.

Cumătrul Pietro, care până atunci se uitase cu mare băgare de seamă, văzând treaba din urmă ce nu prea îi fu pe plac, strigă:

— *Don* Gianni, nu vreau coadă, don Gianni, nu vreau coadă.

Umoarea din străfunduri, prin care toate plantele se împreună cu pământul, țâșnise când don Gianni, trăgând deoparte coada, făcu:

— Vai, ce-ai făcut cumetre! Doar nu ți-am spus să taci chitic orice-ai să vezi și ai s-auzi? Iapa era ca și făcută, dar tu, cu vorba ta, ai stricat toată treaba și nu-i chip s-o mai facem de-acu înainte niciodată.

Cumătrul Pietro zise:

— Lasă, părinte, nu-i nimica; de coada aceea n-aveam lipsă. Dar de ce adică nu mi-ai spus: „Pune-i-o tu, cumetre!” Și pe-urmă adevărul e că o lipeai cam jos.

La care popa îi răspunse:

— Nu te-am lăsat pe tine, fiindcă n-ai fi știut s-o pui de prima oară așa de bine.

Femeia, auzind acestea, se ridică în picioare și, de bună credință cum era, îi zise bărbatului:

— Măi, mare dobitoc mai ești! Auzi! Să-și strice

dumnealui norocul lui și-al meu! Da' ce, ai mai văzut vreodată iapă să n-aibă coadă? Ești om sărac, e drept, dar s-ar cădea să fii încă de zece ori pe atâta, pe legea mea ți-o spun.

Și astfel, văzând femeia că nu mai e putință să fie preschimbată în iapă din pricina cuvintelor pe care le rostise Pietro, porni a se îmbrăca mâhnită și îngândurată, iar Pietro cu catârul lui se apucă din nou de vechea-i meserie, precum era deprins a face, și, cu *don* Gianni dimpreună, se duse a doua zi la bâlciul din Bitonto, fără a mai cuteza vreodată să-i ceară a-i face un bine ca cel pe care i-l făcuse.

Cât s-a mai râs pe socoteala poveștii cu cumătrul Pietro - înțeleasă de doamne cu mult mai bine decât ar fi dorit povestitorul ei - își poate închipui ușor acela care încă râde pe socoteala ei. Dar, isprăvindu-se povestea, cum soarele începea să încălzească tot mai mult, regina, știind că se apropie sfârșitul cârmuirii ei, se ridică în picioare, își scoase de pe cap cununa și punându-i-o lui Pamfilo, singurul care nu fusese cinstit cu alegerea de rege, îi zise surâzând:

— Stăpâne, ca ultim rege al nostru, grea sarcină îți revine, căci vei avea de îndreptat tot ce-am greșit eu și ceilalți care au șezut pe locul tău; de aceea îți doresc să te ajute Dumnezeu precum mi-a ajutat și mie și cu acestea te încunun drept rege și stăpân al nostru.

Pamfilo primi cu bucurie cinstea pe care i-o făcea Emilia și îi răspunse:

— Doamnă, meritele dumitale și ale celorlalți supuși ai mei vor face astfel încât și eu, ca toți ceilalți, să fiu vrednic de lauda dumneavoastră.

Pe urmă, după ce la fel cu înaintașii săi se sfătui cu credincerul și-i rândui porunci, se întoarse către doamnele ce-i așteptau cuvântul și zise:

— Îndrăgostite doamne, înțelepciunea Emiliei, care ne-a

fost regină astăzi, ne-a dat prilejul să vorbim fiecare despre ce-am vrut, spre a ne mai odihni nițel puterile greu încercate. Drept care acuma, odihniți, socot că n-ar strica să ne întoarcem iar la legea obișnuită, și ca atare, mâine să povestim ceva în legătură cu aceia care, mânați de dărnicie sau de mărinimie, au săvârșit lucruri de seamă în dragoste ori în alte cele. Aceste povestiri sunt sigur că vor aprinde în voi dorința de-a săvârși lucruri bune, căci numai în acest chip viața ce ne-a fost dată și care în trup de muritor nu poate fi decât prea scurtă va dăinui de-a pururi în faima vrednică de laudă pe care orice om ce nu trăiește numai și numai pentru pântec, ca dobitoacele, se cade nu numai s-o dorească, dar s-o și caute cu strădanie și să trudească pentru dânsa.

Subiectul ales de rege plăcu veselei cete de cavaleri și doamne, care cu învoirea lui se ridică din loc, spre a petrece după plac până la vremea cinei, fiecare după cum îi da ghes inima să facă. Iar după ce se adunară cu toții bucuroși la cină și fură îngrijit slujiți și în bună rânduială, se apucară să danseze ca de obicei, cântând poate și-o mie de cântări, mult mai plăcute la cuvinte decât la melodie. Iar după aceea regele îi porunci Neifilei să cânte pentru el un cântec și dânsa începu pe dată cu glas voios și limpede:

Mi-e drag să mă bucur, căci tânără sunt,
Iubirea mă-ndeamnă și inima-mi cere,
Mi-e drag primăvara să râd și, să cânt.

Dumbrăvi înverzite străbat culegând
Flori albe ca neaua, gălbui, purpurii,
Măcieșii în floare și crinii-aurii,
Pe toate în minte le-asemăn la rând
Cu obrajii acelui ce pururea-n gând
Mă poartă pe mine ce n-am altă vrere
Decât bucurie să-i fiu pe pământ.

Și dacă prin iarbă vreo floare găsesc
Să-i semene lui întru totul, deplin,
O-alint, o sărut, pe palme mi-o țin
Și-ntregul meu suflet i-l destăinuiesc.
Pe urmă-n cununa de flori o-mpletesc
Și fire de păr ca stropii de miere
Îi leg împrejur să nu zboare în vânt.

Floarea menită-i să dea bucurie
Oricui de-o privește, ci mie îndoit,
Căci pare că-n ea văd chipul iubit
Al celui ce drag mi-a fost dat să-mi fie.
Cuvântul nu-i vrednic a spune și-a scrie
Ce dulce mă-mbată a miresmii putere;
Numai suspinele martore-mi sunt.

Adânci, dureroase, din inima, mea
Nu-mi scapă vreodată, ca altor femei,
Ci calde, suave ca boarea de tei,
Și pleacă iubitului veste să-i dea,
Iar el, care pururi ferice m-ar vrea,
Degrabă m-ajunge și n-apuc a-i cere
Să vie, ca dorul să nu-mi mai frământ.

Atât regele cât și doamnele lăudară cu prisosință cântarea Neifilei, după care, cum se scursese o bună parte din noapte, regele porunci să meargă toată lumea la culcare până într-a doua zi.

ZIUA A ZECEA
P A M F I L I O

Sfârșește cea de a noua zi a *Decameronului* și începe cea de a zecea și ultima în care, sub sceptrul lui Pamfilo, se povestește despre aceia care, mânați de dărnicie ori de mărinimie, au săvârșit lucruri de seamă în dragoste ori în alte cele.

Pe boltă spre apus mai erau încă nori roșietici, pe câtă vreme cei din răsărit își teșeau tiv de aur

strălucitor pe margini, căci soarele îi lovea din plin, când Pamfilo, sculându-se, puse să-i cheme și pe ceilalți. Și după ce veniră toți, hotărî împreună cu ei unde ar putea să meargă ca să-și petreacă ziua și apoi porni cu pas agale, însoțit de Filomena și Fiammetta și urmat de toți ceilalți. Într-acest chip, vorbind de viața ce-i aștepta de atunci încolo, își petrecură o bucată și după ce făcură o plimbare lungă se întoarseră la palat, căci soarele începea să se înfierbânte tot mai tare; acolo, adunându-se în jurul fântânii celei limpezi, după ce porunciră să li se clătească paharele într-însa, cei însetați băură și apoi se desfătară în umbra dulce a grădinii până la ceasul prânzului. Iar după ce mâncară și își făcură somnul de după amiază, se adunară ca de obicei pe locul hotărât de rege și acolo, la porunca lui, Neifile, voioasă, prinse a grăi precum urmează:

POVESTEA ÎNTÂI

Un cavaler îl slujește pe regele Spaniei; i se pare că nu e răsplătit cum trebuie, dar regele îi dovedește deslușit că nu e vina lui, ci a sorții, care îi e vrăjmașă, și la urmă îl dăruiește cu fel de fel de daruri.

— Vrednice doamne, e o mare cinste pentru mine faptul c-am fost aleasă de către regele nostru să vorbesc eu cea dintâi despre un lucru așa măreț precum e dărnicia, care, asemeni soarelui ce e podoaba bolții cerești, este și ea lumina tuturor celorlalți virtuți. Am să vă spun, dar, o poveste scurtă, dar plăcută foarte după părerea mea, încredințată fiind c-o să vă prindă bine să vă amintiți de dânsa.

Cuvine-se să știți că, printre alți cavaleri vrednici care trăiau pe vremuri în orașul nostru, se afla unul pe nume Ruggieri de Figiovanni, poate cel mai viteaz și cel mai vrednic dintre toți. Și cavalerul ăsta, avut și inimos din fire, văzând ce fel de viață duc și ce deprinderi au toscanii, se socoti în sinea lui că de-ar rămâne în Toscana n-ar avea prilejul să-și dovedească vitejia și prin urmare hotărî să plece o vreme la curtea regelui Alfonso al Spaniei, care trecea la vremea aceea drept cel mai viteaz rege din câți erau pe lume. Și, luând cu sine un număr mare de slujitori cu cai și arme, plecă în Spania, unde fu bine primit de către rege. Acolo, trăind pe picior mare și săvârșind adevărate minuni de vitejie în faptele de arme, ajunse în

foarte scurtă vreme a trece în ochii tuturor drept un viteaz fără pereche. Iar, după ce își petrecu așa un timp destul de îndelungat, luând seama zi de zi la felul în care regele se purta cu ceilalți curteni, i se păru că acesta dăruiește fără nicio chibzuială cetăți, palate și moșii unor oameni care nu se învredniciseră de ele; or, cum pe el, ce se știa în sinea lui cât prețuiește, nu-l dăruise cu nimic, gândindu-se că treaba asta îi micșorează faima, se hotărî să plece și ceru încuviințarea regelui. Regele îl învoi și îi dădu în dar un catâr de soi, de toată frumusețea, de care cavalerul, la gândul căii lungi pe care o avea de străbătut, se bucură întrucâtva. Pe urmă regele porunci unui slujitor credincios să facă ce l-o tăia capul și să încerce a-l însoți la drum pe cavaler, fără să-i dea de bănuit că e trimis de el, să-și vâre bine în cap tot ce avea să spună, astfel încât la urmă să-i poată povesti, și-a doua zi să-i poruncească să se întoarcă iar la dânsul. Slujitorul șezu cu ochii în patru și, cât ce-l văzu pe *messer* Ruggieri că părăsește orașul, porni și el la drum și-l însoți cu dibăcie, dându-i a înțelege că merge și el în Italia.

Călărind dar *messer* Ruggieri pe catârul dăruit de rege, cam către ceasurile nouă - în timp ce însoțitorul lui vorbea de una și de alta - el zise:

— Cred că n-ar strica să ușurăm oleacă dobitoacele astea.

Și zicând astfel, își duseră dobitoacele într-un grajd unde toate celelalte, în afară de catâr, își lepădară udul. Apoi pornind din nou la drum și slujitorul stând mereu la pândă că să auză ce avea să spună cavalerul, ajunseră la un pârâu, în care, în timp ce caii se adăpau, catârul își făcu nevoile. *Messer* Ruggieri, când îl văzu ce face, zise:

— Fire-ai al dracului de catâr, că ești făcut pe măsura stăpânului ce mi te-a dat!

Slujitorul regelui își vârî bine în cap cuvintele cavalerului, dar, deși îl însoți la drum din zori și până în noapte și avu prilejul să audă nenumărate alte vorbe de-ale

lui, nu auzi nici una care să nu fie rostită întru cinstirea regelui și întru lauda sa. A doua zi de dimineață, după ce încălecară gata să plece spre Toscana, slujitorul îi împărtăși cavalerului porunca regelui, drept care el se întoarse fără de preget înapoi. Regele, după ce află câte spusese cavalerul despre catâr, puse să-l cheme. Îl întâmpină cu fața zâmbitoare și-l întrebă să-i spuie de ce-l asemănase pe dânsul cu catârul sau pe catâr cu dânsul. La care *messer* Ruggieri îi răspunse fără înconjur:

— Stăpâne, te-am asemănat catârului pentru că, tot așa precum domnia-ta dai daruri cui nu trebuie și cui ar trebui nu-i dai nimic, la fel și el, în loc să-și facă nevoile unde se cuvenea, și le-a făcut anapoda, acolo unde nu se cuvenea.

Atuncea regele îi zise:

— *Messer* Ruggieri, dacă nu ți-am dat și dumitale palate și moșii ca altora mulți care-s nimica pe lângă ce ești dumneata, nu înseamnă că n-aș fi știut cât ți-e de mare vitejia și cât de vrednic ești de orice dar, oricât de prețios ar fi el; nu eu, ci soarta dumitale, ce nu mi-a îngăduit să-ți dau răsplata cuvenită, e vinovată de acest lucru. Și-am să-ți arăt deslușit că nu mint când vorbesc așa.

La care *messer* Ruggieri răspunse:

— Stăpâne, eu nu mă necăjesc că n-am primit din parte-ți daruri, căci nu mi le doream pentru a-mi spori avutul; dar mă mâhnește gândul că nu mi-ai dat nici a dovadă că-mi prețuiești virtuțile. Cu toate acestea însă îți iau de bună vorba și-o socotesc cinstită, drept care-s gata să te ascult, deși te cred și așa, fără de nicio mărturie.

Regele îl duse atunci într-o sală încăpătoare, în care - la porunca lui - fuseseră așezate din vreme două lăzi închise și ferecate bine și zise în fața altor mulți care se aflau acolo:

— *Messer* Ruggieri, în una din aceste lăzi se află coroana mea cu sceptrul și așijderea o mulțime de giuvaeruri scumpe, paftale, cingători, inele și alte odoare. Cealaltă ladă în schimb e plină de țărână; ia una dintre ele

și, ori pe care ai alege-o, să fie a dumitale. Ai să-ți dai singur seama atunci cine s-a dovedit nedrept cu vitejia dumitale, adică eu ori soarta care îți e vrăjmașă.

Messer Ruggieri dacă văzu c-așa cerea porunca regelui să facă, alese una dintre lăzi și după ce fu descuiată, tot la porunca regelui, ieși la iveală că era tocmai lada cea plină cu țărână. Atuncea regele grăi râzând:

— *Messer* Ruggieri, poți să te încredințezi acum că-s drepte cele ce ți-am spus despre ursita ce ți-e dată; de bună seamă însă că vitejia dumitale merită să mă pun de-a curmezișul acestei ursite. Eu știu că dumneata n-ai chef să mi te faci spaniol și tocmai de aceea nu vreau să-ți dăruiesc palate și cetăți aicea; în schimb ia lada asta pe care soarta n-a vrut să ți-o hărăzească și pe care eu ți-o dăruiesc în ciuda ei, ca s-o poți duce cu dumneata acasă și să te poți mândri pe drept cuvânt cu dovada prețuirii mele față de toți ai dumitale.

Messer Ruggieri luă ladă și, după ce-i mulțumi regelui din toată inima pentru prețiosul dar, se întoarse vesel în Toscana.

POVESTEA A DOUA

Ghino di Tacco îl prinde pe abatele din Cluny, îl vindecă de rău de pântec și apoi îl lasă slobod. Abatele se întoarce la curtea papală din Roma, îl împacă pe tămăduitor cu papa Bonifaciu și-l face frate ospitalier[78].

Dărnicia regelui Alfonso față de cavalerul florentin fusese lăudată de toți când regele, căruia povestea aceasta îi plăcuse foarte mult, îi porunci Elisei să urmeze; și dânsa începu pe dată:

— Gingașe doamne, dărnicia unui rege, precum și faptul că s-a vădit mărinimos față de un om care îl slujise e mare lucru într-adevăr și vrednic e de toată lauda; dar oare ce-am mai putea zice, dacă ne-ar spune cineva de câtă dărnicie a dat dovadă un preot față de un om pe care ar fi putut să-l dușmănească, fără ca nimeni să-i aducă vreo învinuire pentru asta? Desigur, altceva nimic decât că fapta regelui a dovedit virtute, pe câtă vreme a preotului a

[78] Frații ospitalieri erau cavaleri ai unui ordin care se bucura de mari beneficii eclesiastice (n. t.). Ordinul Ospitalierilor, cunoscut și ca Ospitalieri, Cavalerii Ospitalieri, Cavalerii Sfântului Ioan și Ordinul Sfântului Ioan, a fost unul dintre cele mai renumite ordine militare creștine occidentale din timpul Evului Mediu. În secolul al XVI-lea, Ordinul Ospitalierilor a devenit Ordinul Cavalerilor de Malta. Creat de călugărul benedictin Gerardo de Sasso, s-au ocupat la început de îngrijirea bolnavilor din zona Ierusalimului.

fost de-a dreptul o minune, dat fiind că știm cu toții că preoții sunt mai zgârciți chiar și decât femeile și că-s dușmani de moarte ai faptelor mărinimoase. Și - deși orice om râvnește în chip firesc să se răzbune pe cel ce i-a făcut un rău - preoții, după cum se știe, cu toate că propovăduiesc răbdarea și laudă mai presus de toate iertarea celor ce-au greșit, se lasă orbiți de răzbunare mai vârtos decât mirenii. Cu toate acestea însă, din povestea mea veți deslușI acum tocmai contrariul acestui adevăr și veți pricepe lămurit cât de mărinimos s-a dovedit un preot.

Ghino di Tacco, vestit în toată lumea de crud și de tâlhar, fiind izgonit din Siena și aflându-se în dușmănie cu conții Santa Fiore, răzvrăti orașul Radicofani împotriva bisericii din Roma și, statornicindu-se în el, începu să prade, prin mijlocirea alor săi, pe toți drumeții care se abăteau prin partea locului. Or, cum pe vremea aceea era papă la Roma Bonifaciu al optulea, veni la curtea lui abatele din Cluny, despre care se spune c-ar fi fost una din cele mai avute fețe bisericești din lume; și pe când se afla acolo, se îmbolnăvi de pântec și fu sfătuit de doctori să meargă la băile din Siena, unde ziceau că fără doar și poate s-ar fi lecuit. Abatele dobândi învoirea papei și se porni la drum cu un alai întreg de slugi și cai împovărați cu fel de fel de lucruri, fără să-i pese de zvonurile care umblau pe seama lui Ghino di Tacco. Acesta, auzind că vine, împânzi locul cu iscoade și fără a pierde un singur om îl prinse pe abate cu tot alaiul și toate ale sale într-un locșor ferit și strâmt. Pe urmă trimise la el un slujitor de-al lui, pe unul dintre cei mai buni și mai iscusiți la vorbă, cu alți câțiva pe lângă el, care să-i spuie abatelui frumos și mai cu binișorul că e poftit să vie la Ghino la castel. Abatele, auzind acestea, răspunse mânios că nici în ruptul capului n-ar fi făcut una ca asta, pentru că el cu Ghino n-avea nimic de împărțit, ci tocmai dimpotrivă poftea să plece mai departe și apoi avea să vază el cine s-ar fi încumetat să îi ație calea. La care solul răspunse cu

smerenie:

— Uite ce-i, *messere*: domnia-ta ai nimerit un loc pe unde noi nu ne mai temem de nimeni decât de Dumnezeu și unde afuriseniile și opreliștile sunt dinainte afurisite și n-au cum ne lovi; de aceea caută, rogu-te, spre binele domniei tale, să-i împlinești voia lui Ghino.

În timp ce ei vorbeau astfel, tâlharii împresuraseră de jur împrejur locul; drept care abatele, văzând că-i prins cu toți ai săi, porni mânios nevoie mare cu solul spre castel, urmat de tot alaiul de slugi și dobitoace. Acolo, după ce descălecă, la porunca lui Ghino fu dus de unul singur într-o cămăruță întunecoasă și foarte neîngrijită, în timp ce însoțitorii săi fură găzduiți cu mult mai bine decât el, fiecare după rangul lui, iar caii și poverile fură așezate bine, fără ca nimeni să se atingă nici barem de-un ac. După ce rândui aceasta, Ghino se duse la abate și-i zise după cum urmează:

— *Messere*, Ghino, al cărui oaspe te afli a fi aicea, te roagă să ai bunătatea și să-i spui și lui unde vroiai să mergi și pentru ce anume.

Abatele, om înțelept, lăsând deoparte înfumurarea, îi deslușì unde vroia să meargă și de ce. Ghino, dacă auzi așa, plecă de la abate și hotărî în sinea lui să-l vindece și fără băi, drept care porunci ca în cămăruța lui, care era bine păzită, să ardă mereu focul. Pe urmă nu se întoarse la el decât a doua zi și atuncea îi aduse într-un șervet mai alb ca neaua două bucăți de pâine prăjită și un pocal cu vin, vin dulce de Corneuil, adică tocmai din părțile abatelui, și-i zise:

— *Messere*, Ghino în tinerețe a învățat printre altele și științele doftoricești; or, pentru rău de pântec dumnealui zice că nu-i leac mai bun decât acela pe care ți-l va face el; și cum bucatele acestea pe care ți le aduc sunt începutul leacului, mănâncă-le și te întremează.

Abatele, ca unul care era flămând și n-avea chef de trăncăneală, mâncă pâinea prăjită, goli pocalul, iar apoi

rosti cuvinte aspre, puse tot felul de întrebări și împărți povețe, dar mai presus de toate ceru să poată sta de vorbă cu Ghino. Acesta îi răspunse cuviincios la unele întrebări, lăsând în schimb fără răspuns altele care erau întru totul deșarte și la sfârșit îi spuse că Ghino avea să-l cerceteze cât de curând; pe urmă plecă de la el și nu se întoarse iarăși decât a doua zi, aducându-i și de astă dată pâine prăjită și vin. Într-acest chip îl ținu vreo câteva zile, până ce-și dete seama că abatele mânca niscaiva boabe uscate pe care el i le aducea anume, într-ascuns, și le lăsa acolo. Iar când văzu așa, îl întrebă ca din partea lui Ghino cum îi merge cu boala. La care abatele răspunse:

— Socot că nu mi-ar merge rău, dac-aș scăpa din mâna lui. Așa m-a vindecat de bine cu leacurile ce mi-a dat, că toată ziua mă gândesc numai și numai la mâncare.

Atuncea Ghino, după ce-i puse pe slujitorii abatelui să-i rânduiască cu lucrurile lui o odaie frumoasă și după ce pregăti un ospăț strașnic la care dimpreună cu cei de la castel pofti și pe slujbașii abatelui, se duse a doua zi la dânsul și-i spuse:

— *Messere*, e vremea să te scapi de cămăruța asta, de vreme ce te simți mai bine.

Și luându-l de mână, îl duse în odaia pe care i-o pregătise, îl lăsă acolo împreună cu ai lui și el se duse să vază de ospăț. Abatele șezu vreo câtva timp cu ai săi și le povesti câte îndurase el în zilele acelea, în vreme ce slujbașii îi arătară dimpotrivă că ei fuseseră cinstiți cum nici că se putea mai bine de către același Ghino. Apoi, când se făcu de amiaz, abatele și toți ceilalți fură slujiți după tipic cu fel de fel de soiuri de bucate alese și vinuri minunate; dar Ghino nici de data asta nu spuse cine este.

După ce fu ținut într-acest chip încă vreo câteva zile, Ghino porunci să fie aduse într-o sală toate lucrurile abatelui și într-o curte, dedesubt, toți caii lui până la unul, după care se duse la el și-l întrebă cum se simțea și dacă e destul de tare spre a putea încăleca. Abatele îi răspunse că

se simțea destul de tare, că era vindecat de pântec și că s-ar fi simțit și mai bine dacă ar fi scăpat din mâinile lui Ghino. Acesta îl duse atunci în sala unde se aflau toți slujitorii lui, cu toate ale sale și, îndrumându-l spre o fereastră de unde își putea vedea toți caii adunați în curte, îi zise:

— Trebuie să știi, *messere*, că nu din josnicie sau răutate sufletească Ghino di Tacco - care-s eu - a ajuns tâlhar de drumul mare și vrăjmaș al curții din Roma; numai faptul c-a fost nobil, sărac și izgonit din propria lui casă, precum și nenorocul lui de-a fi avut dușmani puternici și numeroși, l-au îndemnat să-și apere neamul și viața. Dar, fiindcă dumneata îmi pari un om de treabă, acu că te-am tămăduit, n-am să mă port cu dumneata așa cum m-aș purta cu un altul, pe care, dacă l-aș avea la mână așa precum te am, nu l-aș lăsa să-mi scape până ce nu mi-aș face parte din lucrurile lui. De data asta în schimb aș vrea ca dumneata să fii acela care, ținând seama de ce-mi lipsește, să-mi dai din ale dumitale cât socotești de bine. Tot ce-ai avut se află aici și de la geamul ăsta îți poți vedea în curte, jos toți caii până la unul; de aceea, fie că iei tot, fie că iei numai o parte, ești slobod din această clipă să pleci ori să rămâi la voia dumitale.

Abatele se minună de atâta dărnicie la un tâlhar de drumul mare și îi plăcură foarte cuvintele lui Ghino; de aceea, lepădând pe loc disprețul și mânia, ba preschimbându-le de-a dreptul în dragoste și prietenie, se repezi la el și-i zise îmbrățișându-l:

— Mă jur pe ce am mai sfânt că pentru a câștiga prietenia unui om ca tine aș îndura să pătimesc orice ocară, chiar mai grea decât ocara ce-am crezut c-o pătimesc din parte-ți. Blestemată fie soarta care te-a silit s-apuci pe căi atât de greșite.

Apoi, după ce luă cu el din cai și celelalte toate atât cât îi făcea trebuință, lăsându-i cea mai mare parte lui Ghino, se porni spre Roma.

Papa, deși aflase de întâmplarea abatelui, de care se mâhnise foarte, când îl văzu în fața lui, îl întrebă cum îi priiseră băile. La care abatele răspunse zâmbind:

— Sfinția-ta, n-am apucat s-ajung la băi și-am dat în drum de un doctor priceput, care m-a lecuit de minune.

Și-i povesti cum și în ce fel, lucru de care papa făcu un haz nespus. Pe urmă, continuându-și vorba, mânat de un gând mărinimos, ceru înaltului părinte să-i facă un hatâr. Papa, crezând că-i cere cu totul altceva, se învoi bucuros să-i împlinească rugămintea și atuncea abatele îi spuse:

— Ce vreau să-ți cer, sfinte părinte, e să te înduri de Ghino di Tacco și să-l ierți, căci el m-a vindecat; din câți oameni de treabă am cunoscut în viață, el este fără îndoială unul din cei mai vrednici. Răul pe care îl face socot că-i mai degrabă păcatul sorții, nu al lui, iar dacă preasfinția-ta ar vrea să-i îmbuneze soarta dându-i ceva ca să trăiască așa cum cere starea lui, sunt sigur c-ar ajunge în foarte scurtă vreme să-l judece ca mine.

Papa, auzind acestea, ca unul ce avea suflet mare și îndrăgea oamenii vrednici, îi răspunse abatelui că, dacă Ghino, într-adevăr, era așa precum zicea, putea să i se înfățișeze, și el ar fi fost bucuros să-l poată ajuta. Încredințat fiind de abate că n-avea a se teme, Ghino veni la curte și, cât ce ajunse în preajma papei, acesta își dete seama că e un om de omenie, drept care se împacă cu el și-i dărui o parohie din cele ale Spitalului[79], făcându-l în același timp și frate ospitalier. Iar Ghino stăpâni de-a lungul întregii sale vieți această parohie, păstrându-se până la moarte prieten și slugă credincioasă a sfintei biserici catolice și a abatelui din Cluny.

[79] E vorba despre spitalul pelerinilor care mergeau la Ierusalim (n. t.).

POVESTEA A TREIA

Mitridanes, pizmuind dărnicia lui Natan, pleacă în căutarea lui cu gând să-l omoare și nimerește peste el; Natan, nefiind recunoscut, îl învață cum să facă și îl așteaptă într-un desiș, așa precum orânduise; Mitridanes, recunoscându-l, se rușinează foarte de gândurile lui și până mai la urmă se despart buni prieteni.

Faptul că un preot dovedise atâta dărnicie li se păru celor de față de-a dreptul o minune, și, după ce doamnele sfârșiră cu vorba, regele porunci lui Filostrato să urmeze, iar dânsul începu degrabă:

— Nobile doamne, mare a fost dărnicia regelui Spaniei și nemaiauzită, poate, aceea a abatelui, dar socotesc c-o să vă pară lucru la fel de minunat să auziți acum că un om, spre a-și vădi mărinimia față de un altul ce râvnea la viață sau, mai bine zis, de-a dreptul la sufletul lui, s-a hotărât să-i dea el însuși prilejul de a fi omorât, și ar fi făcut treaba asta negreșit, dacă celălalt ar fi primit, așa cum veți vedea de îndată din istorioara mea.

De e să dăm crezare vorbelor unor genovezi și altor călători care au umblat prin China, e lucru neîndoios că pe meleagurile acelea trăia odinioară un nobil putred de bogat, pe care îl chema Natan. Și cum Natan acesta ședea chiar lângă drumul pe care îl străbăteau de voie, de nevoie toți cei care călătoreau dinspre apus spre răsărit ori

dinspre răsărit spre apus, fiind el nespus de darnic, de inimos și mai cu seamă de dornic să-și vădească prin fapte aceste însușiri, puse un mare număr de meșteri să-i clădească pe locul acela o așezare și în foarte scurtă vreme meșterii îi durară cel mai frumos, mai mare și mai bogat palat din câte s-au văzut vreodată; și după ce Natan îl înzestră din plin cu toate cele de trebuință pentru a putea primi și preacinsti în el pe orice om de neam, cum slujitori avea destui, se apucă să găzduiască și să omenească împărătește pe orice călător care se abătea pe acolo. În obiceiul acesta vrednic de toată lauda stărui cu atâta râvnă, încât îi merse vestea și ajunse cunoscut nu numai prin părțile răsăritului, dar chiar și pe meleagurile apusului.

Acu, pe când era bătrân și împovărat de ani, deși nici bătrânețea barem nu-i obosise dărnicia, se întâmplă ca faima lui să ajungă la urechile unui tânăr, pe nume Mitridanes, care trăia într-o țară vecină cu a lui; și tânărul acesta, știindu-se tot așa de bogat pe cât era și Natan, prinse a-i pizmui renumele și dărnicia și hotărî deci să-i adumbrească faima ori să i-o întunece cu totul prin săvârșirea unor fapte și mai mărețe ca ale lui. Și, după ce puse să i se facă un palat la fel cu al lui Natan, se apucă să săvârșească cele mai neînchipuite și mai nesăbuite fapte de dărnicie din câte s-au făcut vreodată; și, cum era de așteptat, în scurtă vreme faima lui se împrăștie ca focul. Or, într-o bună zi, pe când tânărul nostru ședea singur în curtea palatului, se întâmplă să intre pe una din porți o femeie sărmană care îi ceru pomană și dânsul îi dădu. Femeia se întoarse apoi din nou pe altă poartă și iarăși îi ceru pomană și dânsul iarăși îi dădu; se întoarse într-acest chip de douăsprezece ori, până ce a treisprezecea oară Mitridanes îi zise:

— Femeie, prea te-ntreci cu gluma!

Dar totuși îi dădu pomana. Bătrânica, auzind ce-i spune, răspunse:

— Doamne, ce minunată e mărinimia lui Natan! De treizeci și două de ori am intrat la el prin cele treizeci și două de porți câte are palatul lui, așa cum are și acesta, și i-am cerut pomană, dar el nu mi-a vădit că m-ar cunoaște și mi-a dat de fiecare dată; aicea n-am intrat decât de treisprezece ori și dumneata mă și cunoști și mă faci și de batjocură.

Și zicând astfel plecă și nu se mai întoarse. Mitridanes, auzind cuvintele femeii, ca unul care socotea că tot ce aude despre Natan și dărnicia lui îi micșorează faima, se înfurie peste măsură și prinse a-și zice în sinea lui: „Ah, vai de capul meu! Când voi ajunge oare nu să-l întrec, dar barem să-l ajung pe Natan în faptele-i mărețe, când nici în astea mici nu pot să fiu ca el? Pe legea mea, mă zbat zadarnic, de nu mă hotărăsc să-i curm o dată viața; și, fiindcă bătrânețea nu se îndură să-l răpună, cuvine-se să fac eu însumi și cât de iute treaba asta”. Și ridicându-se de acolo, așa pornit precum era, fără să spună nimănui ce hotărâre luase, porni la drum călare, c-o mână de însoțitori și într-a patra zi ajunse pe locul unde se afla palatul lui Natan. Acolo, după ce le porunci însoțitorilor săi să se prefacă a nu-l cunoaște și să se îngrijească singuri de gazdă până ce ar fi avut porunci noi de la dânsul, rămas de unul singur, cum într-acestea se înserase, nu departe de palat dădu peste Natan, care îmbrăcat în straie simple se plimba de colo-colo, neînsoțit de nimeni; și fiindcă Mitridanes nu știa cine este, îl întrebă să-i spuie unde ședea Natan. Bătrânul îi răspunse vesel:

— Băiete dragă, nu e nimeni în tot ținutul ăsta care să știe să-ți răspundă la întrebarea asta mai bine decât mine; de aceea, dacă vrei, am să te duc la Natan.

Mitridanes îi răspunse că-l însoțește bucuros, dar c-ar fi vrut, de se putea, să nu fie văzut și cunoscut de Natan. La care celălalt îi zise:

— Voi face-o și pe asta, dacă așa ți-e voia.

Mitridanes descălecă și plecă însoțit de Natan, care îl

ținu de vorbă și-i povesti o mulțime de lucruri până ce ajunseră la palat. Acolo bătrânelul dădu în grija unei slugi calul lui Mitridanes și-i spuse la ureche să facă astfel ca nimeni din casă să nu-i spună băiatului că el e Natan; și voia îi fu împlinită. Pe urmă, după ce intrară în palat, îl găzdui pe Mitridanes într-o prea frumoasă odaie, în care porunci să nu pătrundă nimeni decât cei rânduiți cu slujba și acestora le spuse să-l prea-cinstească în toată legea; pe urmă rămase el însuși să-i ție tovărășie tânărului. Mitridanes, șezând de vorbă cu Natan, deși se arăta smerit ca față de un părinte, îl întrebă cine era. La care Natan îi răspunse:

— Eu sunt un biet slujbaș mărunt de-al lui Natan și am îmbătrânit cu el de când îl tot slujesc, deși, pre câte vezi, el nu m-a învrednicit c-o slujbă mai înaltă; de aceea, chiar dacă ceilalți au pricină să se mândrească cu dărnicia lui, eu n-am cu ce să mă mândresc.

Cuvintele bătrânului sporiră nădejdile lui Mitridanes, făcându-l să-și închipuie c-are să-și poată înfăptui mai lesne cu ajutorul lui gândul mârșav ce-l adusese pe locurile acelea. Natan la rândul lui îl întrebă și el cu vorbe cuviincioase cine era și ce nevoi îl aduseseră acolo, arătându-se gata să-i sară într-ajutor cu vorba sau cu fapta, dac-ar fi fost în stare. Mitridanes șezu câtva la îndoială mai înainte de-a răspunde, dar mai la urmă, hotărât să se încreadă în el, după ce-l luă pe ocolite și îi ceru făgăduința că nu-l va da de gol, îi spuse cine era el și cu ce gând venise acolo, cerându-i sfat și ajutor. Natan, când auzi ce spune și-i pricepu gândul mârșav, se tulbură în sinea lui, dar nu șezu prea mult pe gânduri și, fără a clipi măcar, cu suflet dârz îi spuse:

— Mitridanes, vrednic om trebuie să fi fost părintele tău și pesemne c-ai dorit să-i semeni, de vreme ce ți-ai pus în gând să te arăți mărinimos față de toată lumea; de asemeni vrednic este de laudă pentru invidia ce o porți mărinimiei lui Natan, căci dacă ar mai fi și alții să pizmuiască atare

lucruri, lumea, din rea și ticăloasă ce e, s-ar face dintr-o dată bună. Taina pe care mi-ai încredințat-o voi ține-o ascunsă, fii pe pace; ce-i drept, prea mare ajutor la treaba asta nu-ți pot da, dar am să-ți dau în schimb un sfat folositor și iată care anume: cam la o jumătate de milă de aici se află un desiș, pe care îl poți vedea chiar de pe locul ăsta, și-n care aproape zilnic Natan se plimbă dimineața vreo două sau trei ceasuri; acolo ai să-l găsești ușor și ai să afli chip să-ți îndeplinești dorința. Iar după ce-l vei omorî, ca să te poți întoarce acasă fără nicio piedică, să n-o iei pe cărarea pe care ai venit, ci s-o apuci pe cealaltă, pe care o vezi la stânga și care-i mai aproape de casa ta și mai ferită, deși e mai sălbatică.

Mitridanes, după ce află acestea, de îndată ce plecă Natan le dădu de știre pe ascuns alor săi, care se aflau pe aproape, unde să vie să-l aștepte în ziua următoare.

A doua zi de dimineață Natan, care nu se răzgândise, ci rămăsese credincios sfatului dat lui Mitridanes, se duse singur în desiș ca să-și aștepte acolo moartea. Mitridanes se sculă și el și luându-și arcul și spada, căci n-avea alte arme, încalecă pe cal și-o apucă spre desiș: dar, văzându-l de departe pe Natan care se plimba, se gândi că n-ar strica să-l vază și să-i auză glasul mai înainte de a-l lovi; de aceea se repezi la el și, apucându-l de panglica ce-i înconjura fruntea, îi zise:

— Bătrâne, moartea te-a ajuns!

Natan nu zise altceva decât atât:

— Atunci înseamnă c-am binemeritat-o.

Mitridanes, auzindu-i glasul și privindu-l în ochi, recunoscu numaidecât în el pe cel care în ajun îl găzduise așa de bine, îl întovărășise cu atâta prietenie și-l sfătuise cu credință; și atuncea tot avântul lui se risipi într-o clipă și furia i se preschimbă în rușine. De aceea, zvârlind spada pe care o și trăsese ca să-l lovească în piept, descălecă degrabă, se aruncă plângând la picioarele lui și-i zise:

— Părinte scump, văd limpede ce mare ți-e mărinimia,

de vreme ce cu atâta grijă ți-ai pregătit tu singur moartea și ai venit aici spre a-mi dărui sufletul tău, pe care eu, fără temei, ți l-am cerut chiar ție; dar Dumnezeu, ce poartă mai multă grijă decât mine îndatoririnței mele, m-a ajutat tocmai la timp și mi-a deschis ochii pe care nimicnicia pizmei mi-i închisese odinioară. De aceea mă socot acum cu atât mai vrednic de a-mi plăti greșeala făptuită, cu cât mai multă grabă mi-ai dovedit în râvna de a-mi mulțumi dorința; răzbună-te pe mine cu răzbunarea ce socoți c-o meritată păcatul meu.

Natan îl ridică pe Mitridanes de jos și, după ce-l îmbrățișă și-l sărută cu duioșie, îi zise:

— Fiul meu, pentru fapta pe care ai vrut s-o faci - fie că-i zici nemernicie sau altfel - nu trebuie să-mi ceri iertare ori s-o primești, pentru că nu pornea din ură, ci numai din dorința de-a trece în ochii lumii drept un om mai bun decât alții. Trăiește dar fără a te teme de mine și fii sigur că n-a trăit nicicând un om pe care să-l iubesc așa cum te iubesc pe tine, pentru că porți în piept un suflet bun și mare, ce nu s-a înjosit să grămădească bani și averi, așa cum fac zgârciții, ci i-a chivernisit anume cu gând a-i cheltui. Să nu-ți fie rușine fiindcă-ai râvnit la viața mea ca să-ți sporești printr-asta faima și nici să nu-ți închipui că eu mă mir de așa ceva. Cei mai de seamă împărați și cei mai vrednici regi nu și-au mărit regatele - și drept aceea faima lor - altcum decât prin omorârea, nu doar a unui singur om, ci a mii și mii de oameni, prin nimicirea de orașe, prin arderea a zeci de sate; de aceea, dacă tu vroiai să mă omori numai pe mine pentru a-ți spori renumele, nu săvârșeai prin ăsta nimic deosebit sau nou, ci tocmai dimpotrivă un lucru foarte obișnuit.

Mitridanes nu încercă să se dezvinovățească, ci, lăudând cuvintele pe care Natan le aflase spre a-l dezvinovăți pe el, din vorbă în vorbă ajunse a-i spune că se miră nespus de mult cum de-și pusese singur capul în ștreang și cum de tocmai el îl sfătuise cum să facă spre a-și atinge țelul. La

care Natan zise:

— Mitridanes, n-aș vrea să te miri de hotărârea mea și de sfatul pe care ți l-am dat, pentru că eu - de când ajuns-am să fiu stăpân pe mine însumi și să mă hotărăsc a face ce-ai încercat și tu să faci, adică să fiu darnic față de toată lumea - n-am lăsat niciodată pe nimenea să plece din casa mea fără să încerc, după puterea mea, să-i împlinesc orice dorință. Tu ai venit și mi-ai vădit că jinduiești la viața mea; drept care eu, văzând aceasta, cum n-aș fi vrut ca numai tu să pleci nemulțumit de aicea, m-am hotărât fără zăbavă să-mi dărui viața ție, și pentru ca s-o poți avea fără primejdie pentru tine, ți-am dat sfatul pe care l-am socotit mai nimerit; de aceea încă o dată îți spun, și chiar te rog, dacă dorești, ia-mi viața și împlinește-ți voia, fiindcă eu zău de știu cum aș putea altminteri s-o folosesc mai bine. Sunt optzeci de ani de când mă slujesc de ea pentru a mă mulțumi pe mine și știu că, precum cere firea și precum zilnic se întâmplă cu toate și cu toți, n-are să-mi fie dat să mai trăiesc prea multă vreme; de aceea socotesc că e cu mult mai bine să-mi dăruiesc eu singur viața, așa precum mi-am dăruit și cheltuit averile, decât să țin cu dinții de ea, ca pân' la urmă să mi-o răpească firea potrivnic vrerii mele. Să dăruiești o sută de ani nu-i mare lucru; cu cât e mai puțin atunci să dăruiești șase sau opt, câți mai am eu de trăit? Ia-mi viața, deci, te rog, dacă îți este de trebuință; de când sunt, niciodată n-am mai găsit pe cineva care să jinduiască tocmai la ea și, dacă tu, care mi-o ceri, n-o iei, nu cred că mai găsesc vreodată un altul s-o dorească. Sau dacă totuși aș găsi, știu bine dinainte că de ce-aș vrea mai mult s-o țin, de ce i-aș micșora din preț; de aceea, până a nu ajunge la atare josnicie, fă bine, rogu-te, și curmă-mi-o tu.

Mitridanes, rușinându-se foarte, răspunse:

— Ferească Dumnezeu nu numai să ți-o iau - să iau un lucru așa de scump cum este viața dumitale! - dar și să jinduiesc la ea, precum făcut-am până acum. Departe de a-

ți scurta eu anii, să pot, ți-aș da cu bucurie vreo câțiva dintr-ai mei.

La care Natan zise iute:

— Și, de-ai putea, oare n-ai vrea să mai adaugi vreo câțiva ani vieții mele și într-acest chip să-mi dai putința să fac ce n-am făcut nicicând? Să iau adică dintr-al tău, eu, care niciodată n-am luat nimica de la nimeni?

— Sigur c-aș vrea, răspunse celălalt.

— Atuncea, zise Natan, să faci așa precum îți spun: tânăr cum ești, tu să rămâi aicea în casa mea și să-ți zici Natan; eu în schimb am să mă mut la tine și îmi voi zice Mitridanes.

La care tânărul răspunse:

— Dacă aș fi în stare să fac și eu atâta bine cât ai făcut domnia-ta și faci și-acuma încă, n-aș sta de loc pe gânduri și aș primi de îndată schimbul; dar fiindcă sunt încredințat că faptele mele n-ar face decât să micșoreze faima lui Natan și fiindcă nu doresc să stric ce-au izbutit să facă alții și eu n-am izbutit, nu pot primi un schimb că ăsta.

După ce mai vorbiră o vreme în chip la fel de prietenesc, pe voia lui Natan se întoarseră amândoi la palat, unde bătrânul îl preacinsti pe Mitridanes încă vreo câteva zile, îndemnându-l din toată inima să stăruie în pornirea lui înaltă și măreață. Iar mai apoi, când Mitridanes îi spuse c-ar dori să se întoarcă acasă cu însoțitorii lui, Natan îl învoi să plece, după ce-i dovedi din plin că n-ar fi ajuns niciodată să-l poată întrece în dărnicie.

POVESTEA A PATRA

Messer Gentile dei Carisendi, întorcându-se de la Modena, scoate din mormânt o femeie iubită de el care fusese îngropată fiind socotită moartă. Femeia, venindu-și în fire, naște un băiat, iar *messer* Gentile o înapoiază dimpreună cu copilul, bărbatului ei, Niccoluccio Caccianimico.

Minunată faptă li se păru tuturor ca cineva să-și dăruiască de bunăvoie viața și pe bună dreptate socotiră că fapta lui Natan întrecuse pe aceea a regelui Spaniei și a abatelui din Cluny. Dar după ce se spuseră o mulțime de lucruri în legătură cu aceasta, regele se uită spre Lauretta și îi dădu a înțelege că era rândul ei să povestească mai departe, drept care ea începu degrabă:

— Tinere doamne, minunat de frumoase au fost poveștile spuse până acum și într-atât de pline de strălucirea faptelor istorisite în ele, încât aș fi îndemnată să cred că nouă, celor care nu ne-am rostit încă povestea, nu ne mai rămâne nimic de adăugat pentru a putea pluti și noi pe aripile basmelor, de nu ne întorceam iar la poveștile de iubire, care sunt nesecat izvor de cugetări și vorbe; de aceea, fie pe de-o parte din pricina aceasta și fie și pentru că este firesc ca noi să fim atrase de cele potrivite cu tinerețea noastră, am să vă povestesc fapta mărinimoasă a unui tânăr îndrăgostit, faptă ce pân' la urmă socot că n-o să vi se pară că-i mai prejos de celelalte, dacă-i adevărat că

omul își dăruiește averile și uită dușmăniile, își primejduiește viața, ba chiar renumele și cinstea, ceea ce-i mult mai mult, numai și numai ca să ajungă la aceea pe care o iubește.

Trăia pe vremuri la Bologna, oraș de mare vază în Lombardia, un cavaler nespus de prețuit pentru însușirile-i alese și pentru neamul lui străvechi, pe care îl chema *messer* Gentile Carisendi și care se îndrăgosti de-o nobilă, pe nume *madonna* Catalina, nevasta unui oarecare Niccoluccio Caccianimico; și fiindcă doamna nu vroia să știe de iubirea lui, tânărul, fiind chemat în slujba de primar la Modena, plecă acolo cu disperarea în suflet.

Între acestea, lipsind Niccoluccio din Bologna și doamna, însărcinată fiind, aflându-se pe una din moșiile sale, la vreo trei mile departe de oraș, se întâmplă așa deodată să se abată asupra ei un rău fără de leac și atât de năprasnic, încât goni din trupul ei orice sclipire de viață, drept care chiar și doctorii o socotiră moartă. Or, cum femeile înrudite cu ea mai îndeaproape ziceau că știu chiar de la dânsa că nu era însărcinată de atâta vreme încât copilul să fie chiar desăvârșit în toate ale sale, fără a-și mai bate capul, o îngropară cum era, cu bocete și lacrimi, în cimitirul unei biserici care se afla prin apropiere. Toate acestea ajunseră fără întârziere printr-un prieten de-al său la urechea lui *messer* Gentile, care, deși iubirea nu-i fusese împărtășită de femeie, se amărî nespus de mult și în cele de pe urmă ajunse a-și zice în sinea lui: „Ai murit, *madonna* Catalina! Mie, cât timp ai fost în viață, nici barem o privire de-a ta nu mi-a fost hărăzită; acuma însă, că ești moartă și nu te mai poți apăra, trebuie să-ți fur de bună seamă măcar o sărutare”. Și zicând astfel, cum între timp se înnoptase, după ce porunci să-i fie tăinuită plecarea, încalecă dimpreună cu un slujitor de-al său și ajunse fără de zăbavă la locul unde doamna fusese îngropată; acolo, deschizând mormântul, intră cu dibăcie în el și, după ce se întinse alături de iubita lui, își apropie

obrazul ei și începu să o sărute, vărsând șiroaie de lacrimi. Dar fiindcă pofta omului nu-i niciodată îndestulată, ci tot mai mult râvnește, mai ales când este vorba de îndrăgostiți, *messer* Gentile hotărî să nu se mai împotrivească dorinței sale și își zise: „Doamne, de ce nu i-aș atinge măcar o dată pieptul, de vreme ce-s aici? Nicicând n-am mângâiat-o și nici n-am s-o mai mângâi de acu înainte niciodată”. Învins dar de dorința aceasta, îi puse mâna pe sân și după câtva timp i se păru că simte bătând ușor inima doamnei. Și după ce-și înfrânse teama și-o cercetă mai cu curaj, își dete seama că nu-i moartă, deși nu mai mijea într-însa decât un firicel de viață; de aceea, ajutat de slugă, o scoase din mormânt cu nesfârșită grijă și așezând-o în fața sa pe cal, o duse în mare taină acasă la Bologna.

Acolo, dimpreună cu el, trăia și maica sa, femeie înțeleaptă și foarte de ispravă, căreia, auzind din gura lui de-a fir-a-păr toată povestea, i se făcu milă de doamnă și ca atare, încingând un foc zdravăn în casă, o îmbăie în apă caldă și pân' la urmă izbuti s-o readucă la viață. Doamna, cât ce-și veni în fire, oftă o dată din adânc și zise:

— Oare unde sunt?

Bătrâna inimoasă îi răspunse:

— Nu te teme! Ești printre oameni buni.

Catalina, venindu-și în simțiri, privi în jurul ei mirată, fără a pricepe unde este și, când dădu cu ochii de *messer* Gentile, plină de uimire o rugă pe mama acestuia să-i spună în ce chip ajunsese acolo. Cavalerul îi povesti atunci pe larg tot ceea ce se întâmplase. Catalina se tângui o vreme de cele auzite și apoi îi mulțumi pre cât putu mai bine și îl rugă frumos, în numele iubirii pe care i-o purtase și-n numele bunei-cuviințe de care dă dovadă, să facă astfel, încât nici ea și nici bărbatul ei să n-aibă a pătimi rușine în casa lui și ca atare s-o lase să se întoarcă a doua zi acasă.

Messer Gentile îi răspunse:

— Doamnă, oricât de mare mi-a fost dorința în trecut, acum că Dumnezeu, pentru iubirea multă pe care ți-am purtat-o, mi-a hărăzit minunea de-a mi te aduce iar la viață din moartă ce erai, n-am să mă port cu dumneata de-acu înainte niciodată altminterea decât așa cum m-aș purta c-o soră, oriunde te-ai afla. Dar binele pe care ți l-am făcut azi-noapte e vrednic de-o răsplată și ca atare îți cer să-mi faci și mie un hatâr.

Catalina, plină de bunăvoință, îi răspunse că dacă îi cere un lucru cinstit, ea este gata să facă tot ce-i stă în putere. La care cavalerul zise:

— Doamnă, toate rudele dumitale și toți bolognezii sunt încredințați că ești moartă și prin urmare nimeni nu te așteaptă acasă; îți cer dar și te rog să fii atât de bună și să rămâi aici în taină, cu maica mea împreună, până ce eu mă voi întoarce de la Modena, adică nu peste mult timp. Și dacă îți cer lucrul acesta e fiindcă vreau să mi te dau în dar soțului dumitale de față cu cei mai de seamă concetățeni ai noștri.

Catalina, care își dădea bine seama de recunoștința pe care i-o datora cavalerului, văzând că nu-i cerea să facă nimica necinstit - deși ar fi dorit din suflet să-i bucure pe-ai ei vădindu-le că este în viață - se hotărî să-i facă voia și îi făgădui să-l asculte întru totul. N-apucă însă bine să-și isprăvească vorba, că și începu să simtă că îi venise vremea să nască; drept aceea, ajutată cu blândețe de mama cavalerului, nu peste multă vreme născu un fecioraș voinic, spre bucuria ei și-a lui *messer* Gentile.

Cavalerul se îngriji să nu-i lipsească nimic din cele trebuincioase și porunci slugilor sale să-i deie ascultare și s-o cinstească întru totul ca pe nevasta lui; apoi plecă în taină la Modena. De acolo, după ce împlini sorocul slujbei, înainte de a se întoarce la Bologna, trimise vorbă alor săi să-i pregătească acasă în ziua sorocită întoarcerii un ospăț falnic, la care să fie poftit, printre alți nobili mai de vază, și Niccoluccio Caccianimico. Pe urmă, întorcându-se acasă,

unde o află pe Catalina mai împlinită și mai frumoasă ca oricând, iar pe copil mare și voinic, după ce dădu bineț oaspeților, îi pofti la masă, voios nevoie mare și-i omeni în toată legea cu multe feluri de bucate. Apoi, către sfârșitul mesei, după ce-i spuse Cătălinei ce avea de gând să facă și-o învățâ cum să se poarte, prinse a grăi precum urmează:

— Cinstiți meseni, îmi amintesc, din câte am auzit pe vremuri, că-n Persia e un obicei - pe care eu îl socotesc din cale-afară de frumos - după care, când cineva dorește să-și preacinstească prietenul, îl poftește la el acasă și acolo, arătându-i odorul său cel mai de preț, nevastă, prietenă sau fiică, îi spune că, dac-ar putea, i-ar arăta așijderi și inima din piept, cu și mai multă bucurie; or, datina aceasta am s-o înscăunez și eu aicea la Bologna. Dumneavoastră ați avut bunătatea să-mi preacinstiți ospățul, iar eu la rândul meu vreau să vă preacinstesc după obiceiul amintit, înfățișându-vă adică ce am mai scump pe lume sau ce-ar trebui să am. Mai înainte însă vreau să vă rog să-mi spuneți părerea dumneavoastră în legătură c-o îndoială de-a mea, pe care am să v-o spun. Să zicem că se află în casa unui om o slugă credincioasă, care într-o bună zi cade la pat răpusă de-o boală nemiloasă; stăpânul, fără să aștepte să-și deie omul duhul, poruncește să fie azvârlit în mijlocul străzii și nu-i mai poartă de grijă; se arată un străin și fiind cuprins de milă îl duce pe bolnav acasă, unde cu grijă multă și cheltuieli, până la urmă, îl pune iarăși pe picioare. Acu aș vrea să știu ce credeți dumneavoastră: se poate plânge cu temei primul stăpân de cel de-al doilea, dacă acesta de pe urmă, care între timp păstrează sluga și-o folosește în casă, nu vrea să i-o mai dea înapoi?

Mesenii, după ce dintâi se sfătuiră între ei și fură toți de o părere, îl încredințară cu răspunsul pe Niccoluccio Caccianimico, care știa să mânuiască cu multă măiestrie vorba. Acesta, după ce lăudă dintâi frumosul obicei persan, îi spuse gazdei că și el, ca toți ceilalți meseni, e de părere că stăpânul care lăsase sluga în stradă nu mai avea nici un

drept asupra ei, cu atât mai mult cu cât o azvârlise din casă. În schimb stăpânul cel de-al doilea, prin toate îngrijirile pe care i le dase, putea pe drept cuvânt să spuie că servitorul e al lui; drept care, de-l păstra, nu săvârșea printr-asta ocară ori strâmbătate față de cel dintâi. Musafirii, printre care se aflau mulți oameni înțelepți, încuviințară cuvintele lui Niccoluccio, spunând că socotesc și ei întocmai ca și dânsul. Cavalerul, mulțumit de răspuns și de faptul că tocmai Niccoluccio fusese cel care îl dăduse, le arătă mesenilor că-i gând la gând cu ei și după aceea adăugă:

— E vremea acum să vă cinstesc așa cum v-am făgăduit.

Și chemând la sine doi slujitori, îi trimise doamnei, pe care o învățase din vreme să se împodobească și să se îmbrace bine, cu rugămintea s-o poftească în sala de ospețe, spre a bucura mesenii cu înfățișarea ei. Catalina luă copilașul în brațe și însoțită de cei doi pătrunse în sală, unde, pe voia cavalerului, se așeză alături de un musafir de vază. *Messer* Gentile zise atunci:

— Domnilor, ăsta-i lucrul cel mai de preț pe care îl am și ca atare vreau să-l țin; ce credeți, am sau nu dreptate?

Mesenii, după ce-o cinstiră și-o lăudară pe femeie spunându-i gazdei că putea pe drept cuvânt s-o îndrăgească, începură să se uite la ea și mulți ar fi recunoscut-o, de n-ar fi socotit-o moartă. Dar dintre toți, bărbatul ei o cerceta mai cu ardoare și când *messer* Gentile se îndepărtă pentru o clipă, nemaiputându-se răbda și vrând cu dinadins să știe cine este, o întrebă dacă-i străină sau dacă-i din Bologna. Doamna, văzându-se agrăită chiar de bărbatul ei, se stăpâni cu greu să nu-i răspundă de îndată; dar totuși, ținând seama de cele rânduite de cavaler, tăcu din gură. Pe urmă alții o întrebară dacă era al ei copilul, dacă-i era nevastă sau rudă lui *messer* Gentile, dar dânsa nu răspunse nici un cuvânt la toate acestea, în cele de pe urmă veni și cavalerul și atuncea unul din meseni îl întrebă:

— *Messere*, ia spune-ne și nouă, e mut odorul dumitale? Că de frumos știu că-i frumos.

— Domnilor, zise cavalerul, faptul că n-a scos nicio vorbă e încă o dovadă a vredniciei ei.

La care celălalt grăi:

— Atunci ne spune dumneata cine e doamna aceasta.

— Voi face-o cu plăcere, răspunse cavalerul, dacă îmi făgăduiți să stați pe locurile voastre și orice-ar fi să auziți, să nu vă ridicați, până ce n-am s-ajung la capătul poveștii mele.

După ce toți făgăduiră să-i împlinească voia, cum într-acestea masa fusese strânsă, cavalerul se așeză lângă femeie și zise după cum urmează:

— Cinstiți meseni, această doamnă e servitorul credincios de care v-am vorbit la începutul prânzului. Puțin iubită de ai ei, a fost zvârlită în stradă cum zvârli un lucru de prisos, de unde am cules-o eu și-am smuls-o din puterea morții prin îngrijirea ce i-am dat, drept care, Dumnezeu văzând iubirea mea, din trup hidos precum era, mi-a hărăzit-o mai frumoasă de cum era înainte. Dar ca să pricepeți mai limpede cum s-au săvârșit acestea toate, am să vă înșir pe scurt povestea.

Și luând-o de la capăt, de când se îndrăgostise de doamna Catalina, le povesti pe rând tot ceea ce se întâmplase, spre uimirea tuturor, și pe urmă adăugă:

— După toate acestea, dacă nu v-ați schimbat cumva părerea și mai cu seamă Niccoluccio, se cheamă că femeia aceasta pe drept cuvânt este a mea și nimeni n-are dreptul să mi-o mai ceară înapoi.

La cuvintele acestea nimeni nu răspunse nimic, așteptând dimpotrivă ca *messer* Gentile să-și urmeze vorba. Niccoluccio precum și alți meseni dimpreună cu doamna Catalina lăcrămau de milă; atunci *messer* Gentile se ridică în picioare și luând copilașul în brațe și pe doamna de mână, se îndreptă către Niccoluccio și-i zise:

— Nu te teme, seniore! Eu nu-ți înapoiez soția de care ai

tăi și-ai ei s-au lepădat cu nepăsare, ci vreau să-ți dăruiesc pe femeia aceasta care îmi e cumătră și pe copilul ei, de care sunt încredințat că tu l-ai zămislit și pe care eu l-am botezat cu numele ce-l porți; de-a stat în casa mea aproape trei luni încheiate, te rog să nu-ți precupețești din pricina aceasta iubirea ce i-o porți; îți jur pe Dumnezeul meu care mi-a aprins în piept iubirea pentru dânsa - poate anume ca prin ea, prin dragostea aceasta, s-o mântui cum am mântuit-o din ghearele morții - că nicicând n-a viețuit la ea acasă, lângă părinții ei sau mai pe urmă lângă tine, în chip mai drept și mai cinstit decât aici, cu mama mea, în propria mea casă.

Și zicând astfel, se întoarse către Catalina și-i spuse:

— Doamnă, te dezleg de tot ce mi-ai făgăduit și slobodă te las în brațele lui Niccoluccio.

Și după ce conduse femeia și copilul în brațele bărbatului, se așează la locul lui. Niccoluccio își întâmpină cu dragoste nevasta și copilul, cu atât mai bucuros cu cât mai fără de nădejdi fusese înainte și îi mulțumi cavalerului pre cât putu mai bine. Ceilalți, care lăcrămau de milă, îl lăudară din belșug pentru purtarea lui și așijderea fu lăudat de toți câți îi aflară fapta. Femeia fu primită apoi cu mare bucurie de-ai ei și multă vreme încă cei din Bologna o priviră cu încântare ca pe una ce aproape că înviase din morți; cât despre cavaler, el viețui mereu în bună prietenie cu Niccoluccio, cu ai lui și cu ai *madonnei* Catalina.

Ce ziceți dar de toate acestea, preabinevoitoare doamne? Socotiți oare fapta unui rege care-și dă sceptrul și coroana, aceea a unui preot care împacă pe un tâlhar cu papa fără a da nimica de la dânsul sau fapta unui moșneag care își întinde singur gâtul cuțitului unui dușman, vrednice de a sta alături de fapta lui *messer* Gentile? A lui *messer* Gentile, care, tânăr și plin de foc, deși îndreptățit fiind să țină pentru sine ceea ce alții aruncaseră din nebăgare de seamă, iar el spre norocul lui culesese, totuși nu numai c-a știut să-și stăpânească ardoarea, dar a mai și

înapoiat, deși o avea în mâna lui, pe femeia îndrăgită pe care o dorea din adâncul sufletului și pe care se străduise în fel și chip s-o aibă. De bună seamă nici una din faptele istorisite n-o poate întrece pe aceasta.

POVESTEA A CINCEA

Madonna Dianora îi cere lui *messer* Ansaldo o grădină tot atât de frumoasă în ianuarie ca și în mai; *messer* Ansaldo i-o dă cu ajutorul unui vraci. Soțul *madonnei* Dianora o lasă să împlinească dorința lui *messer* Ansaldo, care, mișcat de mărinimia soțului, o dezleagă pe femeie de făgăduința ei și la rândul lui vraciul îl dezleagă pe *messer* Ansaldo de făgăduința lui, fără să-i ia nimica în schimb.

Mărinimia lui *messer* Gentile fusese ridicată în slăvi de către cavaleri și doamne, când regele îi porunci Emiliei să urmeze; dânsa, cu îndrăzneală în glas, de parcă atât ar fi așteptat, prinse a grăi precum urmează:

— Gingașe doamne, nimeni n-ar putea spune pe bună dreptate că fapta lui *messer* Gentile n-a fost, cu adevărat măreață; cu toate acestea însă nu-i greu să dovedești că omul poate și mai mult și am să vă arăt aceasta prin istorioara mea.

În Friuli, ținut cam răcoros, ce-i drept, dar totuși înfrumusețat de munți înalți, de râuri și de fântâni cu ape limpezi, se află un oraș căruia îi zice Udine și în orașul ăsta trăia pe vremuri o femeie frumoasă și de neam, *madonna* Dianora, nevasta unui bogătaș numit Gilberto, om plăcut și foarte cumsecade. Doamna, mulțumită însușirilor ei, se învrednici pe drept cuvânt de dragostea aprinsă a unui nobil cu renume pe care îl chema *messer* Ansaldo

Gradense, om întreprinzător, și pretutindeni cunoscut prin faptele-i de arme și curtenia lui. Dar nobilul acesta, deși iubea cu patimă și se căznea să facă tot ce-i vedea în putere spre a fi și el iubit - cerând adesea doamnei prin soli și prin solii să-i mulțumească dragostea - se străduia zadarnic. Doamna, căreia i se cam urâse de atâta stăruință, văzând că nu e chip să scape de el și de iubirea lui, cu toate că niciodată nu-i împlinise vreo dorință, cugetă să-i ceară un lucru, după părerea ei cu neputință de făcut, și într-acest chip să-l alunge; de aceea, într-o bună zi îi spune unei femei, care venea adeseori la ea trimisă de bărbat, așa precum urmează:

— Femeie, uite ce-i: mi-ai spus de multe ori că *messer* Ansaldo mă iubește mai presus de orice și mi-ai adus din partea lui daruri de toată frumusețea, pe care însă eu nu vreau să le primesc, pentru că niciodată n-aș consimți de dragul lor să-l îndrăgesc și să-i fac voia; dar, dacă aș fi încredințată că mă iubește într-adevăr atâta pre cât spui, nu încape îndoială că l-aș iubi și eu și-aș face tot ce-mi cere. De aceea, dacă ar vrea să-mi dovedească lucrul ăsta îndeplinindu-mi o dorință, eu voi fi gata să-l ascult.

Femeia întrebă atunci:

— Și ce anume ai dori să facă pentru dumneata?

La care doamna îi răspunse:

— Uite ce vreau: poftesc să am în luna lui ianuarie aicea, în orașul ăsta, o grădină plină de flori, de iarbă verde și de copaci stufoși, întocmai precum sunt grădinile în mai; iar dacă nu-i în stare să-mi dea grădina asta, să nu mai cuteze niciodată să-mi trimită vorbe prin tine sau prin alții, căci dacă mă mai necăjește n-am să tac ca până acum, ci am să mă plâng bărbatului și rudelor mele, făcând tot ce-mi va sta în putință să scap de el într-acest chip.

Cavalerul, când auzi ce-i cere doamnă, deși dorința ei i se păru nespus de grea și aproape de neînfăptuit și deși cunoștea prea bine că-i cere lucrul ăsta numai pentru a-i smulge lui până și ultima nădejde, se hotărî să încerce să

facă ce-i ședea în puteri. Trimise dar în toată lumea soli, căutând să afle pe cineva care să-i deie vreun ajutor sau vreo povață și în cele de pe urmă dădu peste un vraci care îi făgădui - pentru o răsplată grasă - să facă și minunea asta cu ajutorul vrăjilor. *Messer* Ansaldo, după ce se înțelesese cu el să-i plătească o grămadă de bani, se apucă să aștepte vremea statornicită. Iar când veni în sfârșit și iarna și acoperi totul cu gheață și zăpadă, pe un ger cumplit vraciul făcu astfel ca pe o câmpie de toată frumusețea, care se afla lângă oraș, să apară peste noapte, în prima zi a lui ianuarie (precum mărturiseau aceia ce-o văzuseră), o grădină minunată, cum nu s-a mai văzut nicicând, plină de ierburi și de pomi cu roade de tot soiul. *Messer* Ansaldo, de îndată ce-o văzu, bucuros nevoie mare puse să-i culeagă cele mai mândre poame și cele mai frumoase flori din câte se aflau într-însa și le trimise pe ascuns iubitei lui, poftind-o să vină și să vază grădina ca să-și deie seama de dragostea ce i-o purta și să-și aducă aminte de cele ce-i făgăduise cu jurământ; drept care să-și țină vorba dată, ca o femeie de cuvânt ce se afla a fi.

Doamnei, care auzise de la mulți despre gradina aceea, când mai văzu și poamele și florile trimise, îi păru rău de cele ce făgăduise. Cu toate acestea însă, cum era dornică să vază minunăția aceea, se duse dimpreună cu alte doamne din oraș până la locul unde înflorise grădina, iar apoi, uimită peste fire, după ce-i lăudă cu prisosință frumusețea, se întoarse amărâtă ca vai de ea acasă, gândindu-se la prețul cu care se îndatorase pentru grădina aceea, și atât de mare îi fu durerea, încât, cum nu era în stare să și-o păstreze ascunsă, bărbatul ei își dete seama și vru cu orice preț să afle ce anume i-o pricinuia. Dintrunceput femeia se rușină să-i spună; dar mai apoi, silită fiind, îi spuse toată împrejurarea. Gilberto, auzind-o, se mânie tare la început; pe urmă însă, cugetând la gândul fără de prihană care o îndemnase pe femeie să ceară treaba aceea, își birui mânia și luându-și seama îi zise:

— Iubită Dianoră, nu-i șade bine unei femei cinstite și înțelepte să deie ascultare unor atare vorbe și nici să-și puie la bătaie cu nici un preț propria ei cinste. Cuvintele ce prin auz pătrund până la inimă ascund puteri cu mult mai mari decât cred unii oameni și pentru îndrăgostiți, aproape totu-i cu putință. Rău ai făcut întâi și întâi pentru că ai ascultat vorbele lui *messer* Ansaldo și apoi pentru că ai primit să te tocmești cu el. Dar, fiindcă eu te știu cu inimă curată, ca să te scap de jurământul cu care te-ai legat, am să te las să faci ceea ce nimeni altul nu cred că te-ar lăsa; și asta cu atât mai mult cu cât mi-e teamă și de vraciul pe care îndrăgostitul tău - dacă ar vedea că-l păcălești - s-ar putea să-l asmuțească cu rele împotriva noastră. De aceea să te duci la el și, dacă poți, să faci astfel încât să te dezlegi de juruința dată păstrându-ți neîntinată cinstea; iar dacă altfel nu se poate, dă-i pentru o dată trupul, dar nicidecum și sufletul.

Femeia, ascultând cuvintele bărbatului, plângea și susținea morțiș că n-avea să primească din parte-i un hatâr ca ăsta. Dar, deși ea se împotrivea cu încăpățânare, Gilberto rămase neclintit în hotărârea lui, astfel încât a doua zi, încă din zorii zilei, fără să piardă vremea gătindu-se prea mult, doamna se duse acasă la *messer* Ansaldo, însoțită de-o slujnică și de doi slujitori. *Messer* Ansaldo se minună din cale-afară când auzi că doamna venea să-l cerceteze și, sculându-se degrabă, puse să-l cheme pe vraci și-i zise:

— Poftesc să vezi cât de mult bine mi-au dobândit vrăjile tale.

Și ieșind în calea doamnei, fără a fi mânat de pofte rușinoase, o primi cu multă cuviință și, după ce-o conduse dimpreună cu toți ceilalți și o pofti să șază într-o cameră frumoasă în care ardea un foc mare, îi zise:

— Doamnă, dacă iubirea îndelungată pe care ți-am purtat-o e vrednică de vreo răsplată, te-aș ruga să fii așa de bună și să-mi arăți ce pricină te-a îndemnat să vii cu

slujitorii dumitale la ceasul ăsta aici la mine.

Doamna răspunse rușinată și cu ochii plini de lacrimi:

— *Messere*, n-am venit aici mânată de iubire și nici de făgăduința pe care ți-am făcut-o, ci numai și numai din pricina bărbatului meu, care - văzând mai multă grijă față de dumneata și de dovada dragostei smintite ce mi-o porți decât față de cinstea mea și-a lui - m-a îndemnat să vin; drept care la porunca lui sunt gata de-astă dată să-ți împlinesc orice dorință.

Messer Ansaldo se minună și rămase înmărmurit de cele ce spunea femeia; drept care, înduioșat de mărinimia lui Gilberto, simțind că patima iubirii i se preschimbă în milă, zise:

— Doamnă, ferească Dumnezeu, de vreme ce-i așa cum zici, ca tocmai eu să vatăm cinstea acelui ce simte milă pentru iubirea mea; de aceea cât vei sta la mine am să mă port cu dumneata cum m-aș purta c-o soră, iar dacă vei pofti să pleci, n-am să mă împotrivesc: un singur lucru vreau să-ți cer și anume să-i mulțumești bărbatului dumitale cu acele mulțumiri ce le vei crede de cuviință pentru mărinimia lui și de acu înainte să-i spui că va avea în mine un frate și un slujitor.

Femeia, auzind cuvintele acestea, răspunse mai bucuroasă că oricând:

— Ținând seama de felul în care pururi te-ai purtat, n-aș fi putut să cred pentru nimica în lume că n-ai să-mi dovedești aceeași curtenie și-acu ca întotdeauna; de aceea îți rămân pe veci îndatorată.

Și luându-și rămas bun, se întoarse la Gilberto cu însoțitorii ei și-i povesti cele întâmplate, drept care apoi cei doi bărbați legară între ei o strânsă prietenie.

Vraciul, căruia *messer* Ansaldo se pregătea să-i deie răsplata cuvenită, văzând mărinimia pe care i-o vădise Gilberto lui *messer* Ansaldo și acesta de pe urmă *madonnei* Dianora, zise:

— Să mă păzească Dumnezeu, de vreme ce mi-a dat să

văd cât de mărinimos s-a dovedit Gilberto fiind vorba despre cinstea lui și dumneata când a fost vorba de dragostea domniei-tale, ca eu să nu m-arăt la rândul meu la fel de darnic fiind vorba de răsplata mea; păstreaz-o deci, căci dumitale ți se cuvine s-o păstrezi.

Cavalerul se rușină și se căzni în fel și chip să-l facă să primească, dacă nu tot, măcar o parte din ceea ce-i era dator, dar când văzu că e în zadar, cum vraciul - ce într-a treia zi făcu să piară grădinița - se pregătea acum de ducă, își luă rămas bun de la el și, stăvilindu-și dragostea cea rușinoasă în piept, rămase însuflețit de simțăminte prietenești față de doamna Dianora.

Ce-am mai putea adăuga la asta, prea drăgălașe doamne? Credeți c-ar fi cu cale să așezăm alături femeia aproape moartă și dragostea slăbită de pierderea nădejdii, să le așezăm alături zic, de multa dărnicie a lui *messer* Ansaldo, care iubea cu patimă înflăcărat de noi nădejdi și care ajunsese să pună mâna în sfârșit pe prada mult râvnită? Eu, după a mea părere, socot că-i o prostie să crezi că dărnicia de care a dat dovadă *messer* dei Carisendi poate să fie asemănată cu aceasta de pe urmă.

POVESTEA A ȘASEA

Regele Carlo se îndrăgostește la bătrânețe, în culmea gloriei, de o copilă, dar până la urmă rușinându-se de nebunia lui, o mărită bine pe ea precum și pe sora ei.

Prea lung s-ar dovedi la vorbă acela care ar vrea să povestească pe îndelete câte au vorbit doamnele noastre despre *madonna* Dianora, căznindu-se să hotărască care din trei, Gilberto, *messer* Ansaldo ori poate vraciul, s-a arătat mai darnic. Regele le lăsă să se sfădească o vreme, dar după aceea îi porunci Fiammettei să spună mai departe spre a pune capăt sfadei și dânsa fără întârziere începu:

— Frumoase doamne, credința mea de totdeauna a fost că într-o tovărășie ca a noastră se cuvine să se vorbească într-un fel mai îngăduitor, aș zice, astfel ca lucrurile spuse să nu fie prilej de ceartă prin tâlcul lor prea îndrăgit, căci certurile de acest fel își află loc mai potrivit printre studenți și în școli decât aicea între noi, care abia de ne pricepem să mânuim furca și fusul. De aceea, eu, deși nutresc o oarecare îndoială în legătură cu ce-ați spus, văzându-vă puse pe sfadă, o las deoparte și vă spun în schimb o istorioară, nu despre un om de rând, ci despre un rege falnic, care prin dărnicia lui nu și-a întinat nicidecum cinstea.

Fiecare ați auzit vorbindu-se de multe ori despre bătrânul rege Carlo, întâiul, cum i se mai zice, care prin

vitejia lui și prin izbânda dobândită asupra lui Manfred a făcut astfel ca ghibelinii să fie alungați din Florența și în locul lor să vie guelfii. Din pricina aceasta un cavaler, pe nume *messer* Neri degli Uberti, fiind nevoit și el să plece din oraș cu toți ai săi și cu bani mulți, se gândi să caute sprijin și ocrotire chiar la rege, și ca să-și isprăvească viața în tihnă și întru bunăstare pe un loc mai singuratic, se statornici în Distabia, la Castel da Mare. Acolo, nu departe de celelalte așezări, își cumpără o moșioară în mijlocul castanilor, măslinilor și alunilor de care era plin ținutul și își dură pe ea o casă mare și frumoasă, cu o grădină minunată, în care - având la îndemână belșug de apă curgătoare - făcu la mijloc un havuz, după obiceiul italian, pe care îl umplu cu pești.

Acu, în timp ce cavalerul nu se gândea la altceva decât la felul în care să-și înfrumusețeze din zi în zi mai mult grădina, se întâmplă ca regele - cum vremea era caldă - să meargă la Castel da Mare să se odihnească oleacă; și acolo, auzind că se afla prin apropiere o grădină din cale-afară de frumoasă, dori și el s-o vază. Aflând însă a cui era, se chibzui c-ar fi cu cale s-arate cavalerului, care îi era dușman, mai multă prietenie decât i-ar fi vădit altfel și îi trimise vorbă că în seara următoare avea să vie însoțit de patru credincioși de-ai săi, să cineze în taină, la dânsul în grădină. *Messer* Neri fu foarte bucuros de întâmplarea asta și după ce orândui ospățul în chip falnic și hotărî cu slujitorii ce avea să facă fiecare, primi pe rege în grădină pre cât putu mai bine. Regele Carlo îi cercetă și-i lăudă grădina și casa, iar apoi, după ce se spălă pe mâini, se așeză la una din mesele așternute lângă havuz și porunci contelui Guido di Montforte, unul din cei ce-l însoțeau, să șadă de o parte a lui, lui *messer* Neri de cealaltă, iar celorlalți însoțitori care veniseră cu el le porunci să stea la masă după tipicul rânduit de către gazdă. Apoi bucatele alese și vinurile scumpe se perindară în liniște, cu bună rânduială și fără nicio zarvă, lucru de care regele fu foarte

mulțumit.

În vreme ce mânca voios și în sinea lui se bucura de locul acela singuratic, intrară în grădină două copile tinerele, ca de vreo cincisprezece ani, bălaie cum e aurul, cu pletele încârlionțate și încununate cu verbină, frumoase și gingașe la față, de-ai fi zis că-s îngeri pogorâți din ceruri; și amândouă aveau pe ele vesmânt țesut din in subțire și alb ca spuma laptelui, strâmt de la brâu în sus, iar de la brâu spre poale larg și lung pân' la călcâie. Cea care pășea înainte ducea cu mâna stângă în spate niște năvoade de pescar și în dreaptă o nuielușă lungă. Cealaltă, ce-i pășea pe urme, ducea pe spate o tigaie, sub brațul stâng o legătură de vreascuri, un trepied în mână și-n dreapta un ulcior de untdelemn și o lumânare. Regele se miră nespus când le văzu și așteptă cu sufletul la gură să vază ce însemnează asta. Copilele pășiră în fața lui și îmbujorate de rușine făcură o plecăciune adâncă; apoi se apropiară de marginea havuzului și cea care ducea tigaia, după ce-o puse jos și-și lepădă povara, luă nuielușa, adusă de cealaltă copilă și amândouă dintr-o dată se scufundară în havuz, a cărui apă le ajungea până în dreptul pieptului. Între acestea o slugă de-a lui *messer* Neri aprinse iute focul, puse tigaia pe trepied și, după ce turnă uleiul în ea, se puse să aștepte ca fetele să-i zvârle pește. Ele, în timp ce una stârnea cu nuielușa peștii, iar cealaltă întindea năvodul, prinseră o mulțime de pești, spre marea desfătare a regelui care privea cu multă luare-aminte, și, după ce zvârliră vreo câțiva slujitorului, care îi punea în tigaie la fript aproape vii, se apucară să aleagă - precum fuseseră învățate - pe cei mai mari și mai frumoși și să-i azvârle în sus pe masă, în fața regelui, a contelui Guido și a părintelui lor. Peștii săltau în sus pe masă, bucurând ochii regelui, care îi prindea voios și-i azvârlea din nou spre fete; într-acest chip se desfătară până ce slujitorul sfârși de prăjit peștii, care pe urmă, la porunca lui *messer* Neri, fură aduși la masă în fața lui Carlo, mai mult așa ca trufandale decât

ca cine știe ce bunătate de mâncare. Copilele, văzând că peștele e fript, cum pescuiră îndeajuns, ieșiră din havuz cu albul lor veșmânt lipit de piele, astfel încât prin străvezimea lui li se vedea tot trupul, și luându-și fiecare povara ei în spate trecură rușinoase prin fața înaltului oaspe și apoi intrară în casă.

Regele, contele și ceilalți care slujiseră la masă priviseră îndelung la fete și fiecare în sinea lui le lăudase frumusețea, multa drăgălășenie și bunele deprinderi, dar nimănui nu plăcură atât cât îi plăcură lui Carlo. Căci el, când fetele ieșiră din apă, le privise cu atâta luare-aminte fiștecare părticică a trupului, încât în clipa aceea chiar dacă l-ai fi împuns cu acul și tot n-ar fi simțit nimic; și tot gândindu-se la ele, fără să știe cine sunt, simți că i se aprinde în suflet un dor chinuitor de a le fi și el pe plac și pricepu din asta că-i gata să se îndrăgostească, de n-are grijă a se păzi; dar nu știa nici el pe care dintre fete o place mai cu osebire, căci amândouă semănau ca două picături de apă. După ce se gândi o vreme la toate lucrurile astea, se întoarse către *messer* Neri și-l întrebă cine erau copilele acelea; la care *messer* Neri zise:

— Măria-ta, sunt fetele mele și sunt născute deodată; pe una am numit-o Ginevra cea frumoasă, iar celeilalte îi zicem Izolda cea bălaie.

Regele lăudă cu prisosință fetele și-l îndemnă pe *messer* Neri să le mărite bine; dar dânsul își ceru iertare, zicând că n-are cum.

Cum masa era pe sfârșite și numai poamele lipseau, copilele, învești mântate în niște laibărașe de borangic, se înfățișară cu două talere uriașe de argint pline cu toate poamele ce se găseau la vremea aceea a anului, pe care le așezară pe masă în fața regelui. Apoi, făcând vreo câțiva pași și dându-se mai înapoi, porniră a cânta un cântec care începea astfel:

Iubire, să spun n-aș putea,

Și atât de dulce cântau, încât regelui, care le asculta și le privea cu desfătare, i se părea că toate cetele îngerești se pogorâseră din ceruri anume spre a-i cânta. Și, după ce sfârșiră, îngenunchează în fața lui și îi cerură voie să se întoarcă în casă, iar el le învoi cu fața zâmbitoare, deși în sinea lui îi părea rău că pleacă. Sfârșindu-se așadar ospățul, după ce regele cu ai săi încălecară și-l lăsară pe *messer* Neri într-ale lui, porniră la drum către palat, vorbind de una și de alta.

Ajuns acasă, regele, care își ținea ascunsă iubirea, deși nu era chip să poată da uitării - oricâte griji ar fi avut - drăgălășenia și farmecul Ginevrei cea frumoasă, de dragul căreia îi iubea și sora fiindcă-i semăna, se încurcă în așa măsură în țele iubirii, încât nu mai putea să-și ieie gândul de la fată. De aceea, încercând s-arate că alte pricini îl îndeamnă, legă o prietenie strânsă cu *messer* Neri și începu să-l cerceteze foarte des acasă, în grădina lui, pentru ca în felul ăsta s-o vază pe Ginevra. Și într-o bună zi, simțind că nu mai poate răbda văpaia dragostei, neștiind ce altă cale să aleagă, îi dădu prin gând să ieie cu de-a sila pe fete de la tatăl lor - și nu numai pe una, ci pe amândouă deodată - drept care își destăinui contelui Guido dragostea și gândurile lui ascunse. Contele, om cu scaun la cap, îi zise:

— Măria-ta, mă miră foarte cele ce-mi spui, cu atât mai mult cu cât socot că îți cunosc mai bine ca oricare altul deprinderile și purtarea încă din fragedă pruncie. Și fiindcă nu mi s-a părut c-ai încercat în tinerețe, când dragostea ar fi putut mai lesne să te prindă în mreje, o patimă ca asta, mă miră așa de mult s-aud cum că iubești cu adevărat acum, în pragul bătrâneții, încât toată povestea asta mi se pare o minune; și dacă mi-ar fi slobod mie să viu cu o mustrare și să te dojenesc, aș ști fără îndoială ce s-ar cădea să-ți spun, de stau și mă gândesc că

te afli încă înarmat într-un regat abia învins, în mijlocul unui popor necunoscut, viclean, și oricând gata de trădare, prins până peste cap de treburile împărăției și alte multe socoteli, și totuși - deși nici n-ai ajuns măcar să te așezi ca lumea aici - printre atâtea alte griji mai afli a face loc și dragostei înșelătoare. Aceasta nu e faptă de rege inimos, ci mai degrabă joacă de copilandru flușturatic. Și ceea ce-i cu mult mai rău e că ți-ai pus în gând să-i răpești copilele bietului cavaler care te-a omenit peste puteri în casa lui și ca să te cinstească cu și mai multă râvnă ți-a arătat copilele aproape dezbrăcate, vădind prin fapta aceasta încrederea ce-o are în măria-ta și încredințarea că ești un rege adevărat și nu o fiară hrăpăreață. Uitat-ai oare așa curând că tocmai silnicia cu care s-a purtat Manfred cu femeile ți-a înlesnit intrarea în regatul ăsta? S-a săvârșit vreodată trădare mai cumplită și vrednică de veșnic chin decât ar fi aceea să răpești celui ce te cinstește nădejdea, mângâierea și însăși cinstea lui? Ce-ar zice lumea dac-ai face-o? Crezi poate că-i de ajuns să spui: „Dac-am făcut-o, e numai fiindcă-i ghibelin?” Să fie asta oare dreptatea unui rege? Așa să fie răsplătiți - oricine ar fi să fie ei - aceia care caută sprijin în brațele lui tari? Îți amintesc, măria-ta, că e nespus de mare cinste aceea de a fi învingătorul lui Manfred, dar e de mii de ori mai mare să te învingi pe tine însuți; de aceea, tu, care se cade să-i dojenești pe ceilalți, învinge-te pe tine însuți și stăpânește-ți pofta, spre a nu mânji cu atare pată ceea ce-ai dobândit în chip atât de glorios.

Cuvintele acestea îl împunseră amarnic pe rege și-l dureră cu atât mai mult, cu cât știa prea bine că sunt adevărate; de aceea, după ce oftă din greu și de mai multe ori, grăi:

— De bună seamă, conte, pentru viteazul încercat e mult mai lesne să învingă orice vrăjmaș, oricât de tare, decât să-și biruiască și să-și înfrângă poftele; dar, deși-i mare amărăciunea și mari sunt puterile care-ți trebuiesc la asta,

cuvintele ce mi le-ai spus m-ațâță atât de tare, încât am să-ți arăt cât de curând prin fapte că, precum știu să înfrâng pe alții, mă știu înfrânge și pe mine.

La puțină vreme după aceea regele se întoarse la Napoli și acolo, atât pentru a-și lua singur orice prilej de-a săvârși vreo faptă rușinoasă, cât și pentru a-l răsplăti pe cavaler pentru cinstirea pe care i-o vădise, se hotărî să le mărite pe cele două fete - nu ca pe fetele lui Neri, ci ca pe propriile lui fiice - deși îi era nespus de greu să-i deie altcuiva în dar ceea ce el râvnea să aibă mai mult ca orișice pe lume. Și, după ce le înzestră regește pe amândouă, cu învoirea părintelui lor, pe Ginevra cea frumoasă o dădu de nevastă lui *messer* Maffeo de Palizzi, iar pe Izolda cea bălaie lui *messer* Guiglielmo della Magna, doi cavaleri de viță veche și amândoi baroni; iar după ce le dădu, plecă mâhnit de moarte în Puglia și acolo își mistui atât de bine poftele prin muncă și trudă zilnică, încât sfărâmă și lepădă cătușele iubirii, trăind pe urmă slobod de patima aceasta pân' la sfârșitul vieții sale.

Se vor afla pesemne unii care să zică bunăoară că-i o nimica toată pentru un rege să mărite două copile tinerele; e adevărat, nimic de zis; dar e cu mult mai greu ca un rege îndrăgostit să facă treaba asta și s-o mărite pe aceea pe care o iubește, fără să fi cules de pe urma dragostei acesteia o frunză, o floare sau un fruct. Iată așadar cum s-a purtat măritul rege Carlo, care a știut să-l răsplătească pe cavaler cu prisosință și, biruindu-se pe sine cu suflet dârz, i-a măritat cu cinste ambele copile.

POVESTEA A ȘAPTEA

Regele Petru, auzind ce mult îl îndrăgește Lisa, care de dragul lui zăcea la pat bolnavă, o mângâie cu vorbe bune și fata se întremează. Apoi o mărită cu un tânăr nobil, îi dă o sărutare pe frunte și-i făgăduiește să fie cavalerul ei.

Fiammetta își isprăvise povestea și dărnicia regelui fusese foarte lăudată, deși unele doamne - ca ghibeline ce erau - n-ar fi dorit s-o laude, când Pampinea, la porunca regelui, începu astfel:

— Cinstite doamne, nu-i înțelept care să nu împărtășească părerea dumneavoastră despre preabunul rege Carlo, afară doar de-i poartă cumva pică din alte pricini; dar fiindcă mi-a venit în minte o faptă tot atât de vrednică de laudă precum a fost și aceasta, făptuită de-un dușman al regelui sus amintit față de-o tânăra copilă din orășelul nostru, am să v-o povestesc cu drag.

Pe vremea când francezii fură izgoniți din Sicilia, trăia la Palermo un florentin de-al nostru, om foarte bogat, pe nume Bernardo Puccini, spițer de meserie, care avea de la nevastă o fată, numai una, de vârsta măritișului și cât se poate de frumoasă. Or, cum la vremea aceea regele Petru de Aragon ajunse domn în insulă, el dimpreună cu ai săi, orândui cu acest prilej o mare serbare la Palermo. La serbarea aceasta copila lui Bernardo, pe care o chema Lisa, văzu de la o fereastră unde se afla cu alte doamne, pe

rege, care alerga, luptându-se în turnir după tipicul catalan, și îi plăcu atât de mult, încât, privindu-l cu nesaț ba azi, ba mâine, pân' la urmă se îndrăgosti cu patimă de el; iar după ce serbările se isprăviră, șezând mereu în casă, nu mai putea să se gândească la altceva decât la rege și la iubirea asta înaltă. Și fiindcă-și dădea seama că ea era o fată de rând, gândul acesta o mâhnea peste măsură, căci n-o lăsa să tragă nicio nădejde de mai bine. Cu toate acestea însă nu se îndura să-l dea uitării pe rege și, de frică să n-o pățească și mai rău, nu cuteza să-și spuie focul. Regelui nu-i păsa de ea, căci n-o băgase în seamă și treaba asta o îndurera pe fată peste fire. Din pricina aceasta, cum dragostea creștea în ea din ce în ce mai mare și zi de zi îi sporea mâhnirea, copila cea frumoasă nemaiputând răbda atâta chin și suferință, căzu într-o bună zi la pat și începu să se topească cum se topește neaua când o atinge soarele. Părinții ei, mâhniți de întâmplarea aceasta, o mângâiau cu vorbe bune și se căzneau pe cât puteau să-i vie într-ajutor cu leacuri și cu doctori; dar totul era în zadar, căci fata, deznădăjduită, se hotărâse în sinea ei cu dinadins să moară.

Or, într-o bună zi - cum tatăl ei îi împlinea pe dată toate voile - copilei îi dădu prin gând să încerce, până a nu muri, să-și facă cunoscută iubirea ei regelui Petru - de-ar fi putut s-o facă în chip mulțumitor - și își rugă părintele să i-l aducă pe Minuccio. Minuccio d'Arezzo trecea la vremea aceea drept cel mai iscusit își mai destoinic cântăreț din gură și lăută și chiar și regele îl primea și-l asculte cu bucurie. Părintele copilei își închipui că fata vrea să-l audă cântând și ca atare îi trimise vorbă lui Minuccio, iar el, om cumsecade, veni numaidecât; și după ce o mângâie cu vorbe drăgăstoase, cântă din violă un cântec dulce și apoi îi zise și cu vocea vreo câteva cântări, care în loc s-o mângâie pe copilă, precum credea el, o ațâțară și mai mult, sporindu-i chinul dragostei. După ce isprăvi Minuccio, copila zise c-ar dori să-i spuie câteva cuvinte, dar numai

lui; drept care, după ce toți ceilalți plecară, îi spuse:

— Minuccio, să știi că te-am ales drept păstrător credincios al unei taine de-a mea, nădăjduind în primul rând că n-ai s-o spui decât cui îți voi cere eu, și în al doilea rând c-ai să m-ajuți pre cât poți; asta vroiam să-ți cer. Trebuie să știi, Minuccio dragă, că în ziua în care domnul nostru, regele Petru, a rânduit serbarea înscăunării sale eu l-am văzut luptând și-am prins din clipa aceea atâta drag de el, încât iubirea m-a adus în halul în care sunt acum; și, fiindcă știu cât de smintită și de nepotrivită cu un rege e iubirea mea, cum nu-s în stare nici măcar s-o alin, necum s-o curm, nemaiputând să îndur atâta chin și suferință, m-am hotărât să mor și-așa am să fac de bună seamă. Dar aș muri nemângâiată de nu i-aș da dintâi de știre cât îl iubesc; de aceea, fiindcă nu cunosc pe nimenea care ar putea mai bine decât tine să-i spună taina mea, ți-o încredințez, nădăjduind c-ai să m-asculți, și, după ce-i vei spune, te rog să-mi dai de știre, ca să-mi dau sufletul împăcată și să mă scap de atâta chin.

După ce rosti plângând cuvintele acestea, tăcu. Minuccio se miră nespus de sufletul dârz al fetei, cât și de hotărârea ei; dar, fiindcă îi părea rău de ea, află pe dată chipul în care s-o ajute și-i zise:

— Liso, vreau dintâi să fii deplin încredințată c-am să-ți păstrez drept sfântă taina și pe urmă, lăudându-te pentru simțirea înaltă care te-a împins să îndrăgești un rege atât de falnic, să-ți dăruiesc sprijinul meu, prin care - dacă vrei și tu să nu mai pătimești atâta - nădăjduiesc să fac astfel, încât de astăzi în trei zile să-ți pot aduce o veste bună; și ca să nu mai pierdem vremea, mă pun de pe acum la treabă.

Lisa îl mai rugă o dată să-i împlinească voia, făgăduindu-i să-și aline printr-asta suferința și apoi îi spuse să se ducă cu Dumnezeu. Minuccio, după ce plecă, se întâlni cu unul pe nume Mico da Siena, un meșter foarte iscusit în mânuirea versurilor și atâta se rugă de el, până ce Mico îi

scrise cântarea ce urmează:

Ție, Stăpână, îți înalț rugăminte,
Iubitul mi-l caută și spune-i ce dor
Mă îmbie să mor
De teamă ascunzându-i dorința-mi fierbinte.

Genunchii mi-i plec și te rog cu ardoare
Du-te, găsește-l și spune-i, că-n mine
Pătruns-a iubirea, dulce licoare,
Și-adesea-l doresc cu plâns și suspine;
Spune-i că focul mă arde, mă doare.
Că moartea mi-o tem, că ceas să-mi aline
Durerea nu știu, nici jarul din vine.
Teamă și dor pentru el pătimesc
Și pururi tânjesc.
O, poartă-i, Iubire, a mele cuvinte!

De când cu săgeata-ți în piept m-ai străpuns,
Nu știu să-mi fi dat îndrăzneală vreodată
Dorința pe față să-mi spun - nu pe-ascuns -
O dată măcar, o singură dată
Acelui ce-n suflet pe veci mi-a pătruns.
Amarnic mă doare să mor ne-mpăcată!
Dorul ce-i port și iubirea curată
Și lui poate dragi i-ar fi să le știe,
De-ar fi să mă-mbie
Puterea de-a-i spune ce inima-mi simte.

Dar, de-atare-ți fu vrerea, Stăpână,
Să nu-mi dai putere destulă să-i spun,
Fie prin carte, prin semne, prin strună
Durerea ce-n mine mocnește, împreună
Mâinile mele la tine, Stăpână,
Iubitul mi-l cată și roagă-l de-i bun
Aminte să ție că-n inimă-adun

Doruri și chin din ziua în care
Cu lancea, călare,
Pornind, l-am văzut, la luptă fierbinte.

Minuccio scrise iute pe vorbele acestea un cântec jalnic și gingaș, precum cerea povestea, și-a treia zi se duse la curte, unde îl află pe rege tocmai pe când ședea la masă. Regele îl rugă să-i cânte un cântec din violă și-atunci Minuccio începu să-și depene cântarea cu atâta duioșie în glas, încât toți cei de față îl ascultau tăcuți, cu răsuflarea curmată, de-ai fi jurat că sunt vrăjiți, și dintre toți cel mai vrăjit se arăta chiar regele. Cât ce Minuccio isprăvi, regele Petru îl întrebă de unde știa cântecul, căci lui i se părea că nu-l mai auzise.

— Stăpâne, zise atunci Minuccio, de abia s-au împlinit trei zile de când s-a scris cântarea asta.

Și fiindcă regele pofti să știe cine o scrisese, Minuccio îi răspunse:

— Nu pot să spun lucrul acesta decât măriei-tale.

Regele, dornic de-a afla, puse să strângă masa și după ce-l chemă la sine, Minuccio îi povesti împrejurarea de la capăt. Regele, bucuros de cele auzite, o lăudă cu prisosință pe Lisa și adăugă că avea să-și dovedească mila față de-o fată așa de treabă; de aceea îi spuse lui Minuccio să meargă la copilă, s-o mângâie din partea lui și să-i aducă știrea că în aceeași zi, spre seară, avea să meargă și el la dânsa ca s-o vază.

Minuccio, foarte bucuros de vestea ce-o ducea copilei, porni fără zăbavă la ea acasă, luându-și viola, și după ce-i istorisi în taină cele întâmplate, se apucă să-i cânte și ei cântarea ce-o făcuse. Fata fu atât de mulțumită și atât de bucuroasă, încât vădi pe dată mari semne de însănătoșire; și, fără ca ai casei să știe sau să bănuiască nimic din toate acestea, ea începu s-aștepte cu dor ceasul înserării, în care regele urma să vie și s-o vază.

Regele, om mărinimos și plin de bunătate, gândindu-se

îndelung la cele spuse de Minuccio, cum o știa pe fată și-i cunoștea frumusețea, simți că i se face milă de ea și către seară, zicând că merge să se plimbe, încalecă și merse drept la casa unde ședea spițerul. Acolo, pătrunzând într-o grădină minunată pe care o avea tatăl copilei, descălecă și după o vreme îl întrebă pe Bernardo cum îi mai merge fetei lui și dacă o măritase.

Bernardo îi răspunse:

— Măria-ta, nu-i măritată, pentru că a fost și încă e foarte bolnavă, deși, ce-i drept, de astăzi după masă se simte foarte bine.

Regele pricepu pe dată ce înseamnă întremarea aceasta și zise:

— Pe legea mea, ar fi păcat să piară așa curând o fată așa frumoasă; aș vrea s-o văd și eu.

Și însoțit de doi curteni și de părintele copilei se duse în odaia ei și de îndată ce intră se apropie de patul în care zăcea fata, care întrucâtva ușurată îl aștepta cu dor, și apucându-i mâna îi zise:

— Copilă, ce însemnează asta? Ești tânără și ca atare s-ar cuveni s-ajuți pe alții, nu să te lași răpusă de boală, așa cum faci. Se poate treaba asta? Haide, te rog, de dragul meu, luptă nițel cu răul, ca să te vindeci cât de iute.

Fata, simțindu-și mâna atinsă de cel pe care îl iubea mai mult ca orișice pe lume, deși se rușină puțin, era atât de fericită, încât i se părea că e de-a dreptul în rai; se strădui totuși să lege vreo câteva cuvinte și îi răspunse regelui:

— Stăpâne boala mi se trage din pricină că m-am supus cu slabele-mi puteri la încercări prea grele; dar mulțumită dumitale mă voi scăpa curând de ea.

Din câți se aflau de față, doar regele înțelesese cuvintele cu tâlc pe care le rostise fata și ca atare o prețuia din ce în ce mai mult, blestemând soarta ce-o făcuse copila unui om de rând; și după ce șezu încă puțin cu dânsa și-o mai îmbărbătă, plecă într-ale sale.

Mărinimia regelui fu foarte lăudată și toată lumea o

socoti drept semn de mare cinste pentru spițer și fata lui, care rămase tot atât de mulțumită de purtarea regelui ca orișicare altă femeie de purtarea iubitului ei; și însuflețită de nădejde se însănătoși curând și se făcu și mai frumoasă decât fusese înainte. După ce se însănătoși, regele, care într-acestea se sfătuise cu regina cu ce să răsplătească iubirea credincioasă a feței, încalecă într-o bună zi cu alți curteni de-ai lui și ducându-se la spițer acasă, după ce coborî în grădină, puse să-l cheme pe Bernardo și pe copila lui; și cum regina într-acestea venise și ea c-o mulțime de doamne de-ale ei, luară copila la mijloc și se încinse în grădină petrecere și veselie. Iar după câtva timp regele și regina o chemară pe Lisa și regele îi spuse:

— Copilă, dragostea cea mare pe care mi-ai purtat-o ți-a dobândit nespusă cinste în ochii mei și drept aceea vreau să te răsplătesc; or, fiindcă ai ajuns la vârsta măritișului, vreau să-ți fac cinstea și să-ți dau drept soț un om ales de mine, deși, cu toate acestea, poftesc ca de acu înainte să-ți fiu eu însumi cavaler, fără să-ți cer nimica în schimb decât o sărutare.

Fata, care se roșise până în vârful urechilor de rușine, se bucură de cuvintele regelui și îi răspunse cu glas stins:

— Stăpâne, sunt încredințată că dacă lumea ar ști că m-am îndrăgostit de tine m-ar socoti nebună, crezând că mi-am ieșit din minți și c-am uitat cine sunt eu și cine ești măria-ta; mă știe încă Dumnezeu, el care singur poate citi în sufletele noastre, că eu, din prima clipă când te-am văzut și mi-ai plăcut, mi-am dat prea bine seama că tu ești cap încoronat, iar eu copila unui biet spițer și astfel am știut că nu mi se cuvine s-așez iubirea mea pe o culme așa de înaltă. Dar, după cum măria-ta știi mult mai bine decât mine, omului nu-i e dat să îndrăgească pe ales, ci după cum îi cere și îi poftește inima; eu m-am împotrivit din răsputeri acestei legi, dar ea m-a învins și te-am iubit și pururi am să te iubesc. E adevărat pe de-altă parte că de îndată ce-am simțit mijind în piept iubirea, m-am hotărât

ca niciodată să nu-ți ies din cuvânt și întotdeauna voia ta să fie și a mea; de aceea, nu numai că-s gata să mă mărit cu cel pe care mi-l vei alege de bărbat, să-l îndrăgesc și să-l socot drept domnul și stăpânul meu, dar, chiar dacă mi-ai cere să mă azvârl în foc, eu nu m-aș da înapoi și-aș face-o cu plăcere, de-aș știi că asta ți-e dorința. Nu e de lipsă să mai spun ce înseamnă pentru mine să-mi fii măria-ta, care ești rege, cavaler; cât despre sărutarea pe care o vrei din parte-mi drept semn al dragostei ce-ți port, ea nu-ți va fi îngăduită decât cu încuviințarea reginei și-a stăpânei noastre. Oricum, pentru mărinimia și multa bunătate pe care atât măria-ta, cât și regina, aici de față mi-o dovediți, vă deie Domnul răsplata cuvenită, căci eu nu-s vrednică a v-o da.

Și aicea se opri. Reginei îi plăcu răspunsul fetei și găsi că regele îi spusese cuvinte înțelepte. Regele porunci să-i cheme pe părinții fetei și, auzind că amândoi sunt mulțumiți de cele ce avea de gând să facă, ceru să-i fie adus în față un tânăr nobil, dar sărac, pe nume Perdicone, și, după ce-i dădu două inele, îl puse cu învoirea lui să se cunune cu Lisa. Apoi, pe lângă pietrele prețioase și giuvaerurile scumpe cu care o dărui regina pe copilă, regele îi mai dădu două moșii bogate și foarte roditoare, Ceffalu și Calatabellotta, și-i zise tânărului astfel:

— Pământurile acestea să fie zestrea fetei; iar pentru tine vei vedea ce am de gând să fac.

Apoi se întoarse către Lisa și-i zise:

— Iar acum vreau să culeg rolul iubirii care pe drept mi se cuvine.

Și apucându-i capul cu amândouă mâinile, o sărută pe frunte. Pe urmă Perdicone cu Lisa și părinții ei, nespus de mulțumiți cu toții, făcură o nuntă ca-n povești și petrecură de minune. Iar regele, pre cât se spune, își ținu făgăduiala și atâta vreme cât trăi se numi cavalerul ei și nu purtă nicicând la întreceri și turnire alt semn și alte culori decât acelea pe care i le trimitea Lisa.

Iată dar în ce chip se cade să se poarte un rege spre a-și câștiga supușii, spre a-i îndemna la bine prin propria lui pildă și spre a dobândi nepieritoare faimă, lucruri spre care astăzi aproape nimeni nu mai tinde, căci domnii sunt de obicei cruzi și asupritori.

POVESTEA A OPTA

Sofronia, crezând că se mărită cu Gisippo, se mărită cu Titus Quintius Falvius și pleacă împreună cu el la Roma, unde sosește și Gisippo fără de nici un ban; crezând că e disprețuit de Titus, pentru a sfârși cu viața se învinovățește singur de moartea unui om. Titus îl recunoaște și pentru ca să-l scape ia asupra sa omorul făptuit; văzând acestea, adevăratul ucigaș își dă fapta în vileag, din care pricină Octavian îi iartă pe toți trei; la urmă Titus își mărită sora cu Gisippo și își împarte întreaga avere cu el.

După ce Pampinea sfârși cu povestitul și doamnele - mai cu seamă acelea care erau ghibeline - lăudară purtarea regelui Petru, Filomena, la porunca regelui, începu astfel:

— Preastrălucite doamne, cine nu știe oare că un rege, atunci când vrea, e în stare să săvârșească cele mai mărețe fapte și că tocmai regilor li se cere să se arate mărinimoși? Acela deci, care putând își face datoria, de bună seamă bine face; dar nu trebuie să ne mirăm, prea mult de fapta lui și nici să-l înălțăm în slăvi, așa precum s-ar cuveni să facem cu un om de rând, de la care - tocmai pentru că n-are puterea unui rege - ne-am aștepta la mai puțin. De aceea, dacă dumneavoastră slăviți cu atâta însuflețire faptele săvârșite de regi și vi se par frumoase, nu mă îndoiesc deloc că cele săvârșite de oamenii de rând ca noi au să vă placă și mai mult și vor fi lăudate își mai vârtos de

voi, dacă aceste fapte întrec sau se aseamănă măcar cu faptele regești; iată de ce mi-am pus în gând să vă istorisesc acum fapta măreață a unor tineri care erau buni prieteni.

Pe vremea când Octavian, căruia încă nu-i zicea August, cârmuia imperiul roman dimpreună cu alți doi triumviri, trăia la Roma un nobil, Publius Quintius Fulvius, care avea un băiat pe nume Titus Quintius Fulvius, și cum băiatul era înzestrat cu o minte strălucită, părintele său îl trimise la Atena să învețe filozofia și îl dădu în grija unui nobil, pe nume Cremente, care îi era vechi prieten. Nobilul îl găzdui pe Titus în propria lui casă, alături de un fecior de-al lui, Gisippo, după nume, și îi trimise pe amândoi la școala unui filozof pe care îl chema Aristip. Tinerii, trăind tot împreună și semănând la fire ca două picături de apă, ajunseră cu vremea să se aibă între ei ca frații și așa de strâns se împrieteniră, încât pe urmă numai moartea mai fu în stare să-i despartă. Nici unul dintre ei nu-și afla liniște și pace decât când se afla cu celălalt. Amândoi își începuseră studiile deodată și fiecare dintre ei, fiind înzestrat c-o minte luminată, urca cu același pas și cu aceeași vrednicie culmile înalte ale filozofiei; într-acest chip băieții trăiră trei ani încheiați, spre bucuria lui Cremente, care îi iubea pe amândoi ca pe copiii lui. Dar, după acești trei ani, precum se întâmplă îndeobște cu cele pământești, Cremente, care era bătrân, se petrecu din viață, lucru ce-i amărî pe ambii tineri deopotrivă, astfel încât nici rudele, nici prietenii bătrânului nu mai știau pe care din doi să-l mângâie mai mult. La vreo câteva luni după întâmplarea aceasta prietenii și rubedeniile lui Gisippo, dimpreună cu Titus, începură să-l îndemne la însurătoare și-i și găsiră o tânără de toată frumusețea, copila unor oameni de neam, tot din Atena, pe care o chema Sofronia și care să tot fi avut ca la vreo cincisprezece ani. Or, într-o bună zi, apropiindu-se sorocul nunții, Gisippo îl rugă pe Titus să meargă dimpreună cu el s-o vadă pe mireasă, căci n-o văzuse încă.

Ajunși la dânsa acasă, după ce se așezară jos toți trei, cu fata la mijloc, Titus, ca unul ce vroia să prețuiască frumusețea miresei prietenului său, se apucă să o privească cu multă luare-aminte și fermecat de gingășia și farmecele ei, în timp ce-n sinea lui o lăuda cu prisosință din cap până-n picioare, se îndrăgosti - fără s-arate însă - cu atâta patimă de dânsa, cum nu s-a mai îndrăgostit nicicând vreun tânăr de-o femeie. Pe urmă, după ce șezură cu fata o bucată de vreme, își luară rămas bun și se întoarseră acasă. Acolo, Titus, singur în odăița lui, începu să se gândească la iubită, aprinzându-se din ce în ce mai tare pe măsură ce stăruia în gândurile acestea. Iar când își dete seama că e îndrăgostit, după ce oftă din greu și de nenumărate ori, își zise în sinea lui: „Sărmane Titus, vai de tine și vai de viața ta! Cui ți-ai găsit să-ți dărui inima și iubirea și către ce nădăjduiești? Oare nu știi că pentru felul în care s-a purtat cu tine Cremente și ai săi și pentru marea prietenie care te leagă de Gisippo ce-i logodit cu fata aceasta, s-ar cuveni s-o preacinstești și s-o iubești ca pe-o soră? Unde te lași târât de dragostea-ți înșelătoare și de nădejdile-ți viclene? Deschide bine ochii minții și recunoaște-te pe tine: trezește-ți judecata, frânează-ți poftele trupești, astâmpără-ți dorințele necuviincioase și-ți înalță gândirea cât mai sus; înfrânge-ți încă de pe acum poftele tale dezmățate și învinge-te pe tine însuți până mai este vreme. Nu se cuvine să râvnești la fata asta: nu-i cinstit. Și chiar dacă ai fi sigur (deși de bună seamă nu ești) c-ai izbuti s-ajungi la ceea ce dorești, și atuncea ar trebui să te oprești la vreme, dacă ai sta să te gândești la datoria ta și la ce-ți cere prietenia. Așadar, spune: ce-ai să faci? Ai să-ți înăbuși dragostea, de vrei să faci ce se cuvine și ce-i de datorința ta”.

Pe urmă însă, aducându-și aminte de Sofronia, se răzgândea și, blestemând tot ce spusese, zicea: „Legile dragostei sunt mult mai tari ca celelalte; ele-s în stare să zdrobească și legile dumnezeiești, necum pe ale prieteniei.

De câte ori nu s-a întâmplat ca tatăl să-și iubească fiica, fratele să-și iubească sora și maștera feciorul? Acestea sunt nelegiuiri cu mult mai mari decât ar fi să îndrăgești de pildă pe nevasta prietenului tău, lucru întâmplat de mii de ori. Pe lângă acestea eu sunt tânăr și tinerețea, de când lumea, e subjugată de iubire. De aceea ce-i pe placul ei cată să fie și pe-al meu. Ție bătrânii seama de cinste și virtute; eu nu pot ține seama decât de legile iubirii. Frumusețea Sofroniei e vrednică de dragostea oricui; și dacă eu, care sunt tânăr, o îndrăgesc, nu poate nimeni să mă învinovățească. Eu n-o iubesc anume pentru că ea e a lui Gisippo; mi-ar fi la fel de dragă a oricui ar fi să fie. Vina e toată a sorții care i-a dat-o tocmai lui, adică prietenului meu, în loc s-o deie altcuiva; și dacă fata se cuvine să fie îndrăgită (și se cuvine a fi, pe drept cuvânt, căci e frumoasă), Gisippo, aflând că eu sunt cel care o iubesc, ar trebui să fie mai mulțumit decât dacă ar iubi-o un altul". Și de la cugetările astea, bătându-și joc de sine însuși, trecu apoi la altele, potrivnice celor dintâi și tot așa, mutându-și mintea de la un gând la altul și iarăși înapoi, își irosi nu numai ziua cu pricina și noaptea ei, dar încă multe alte zile, silit să zacă în pat din cauza slăbiciunii, căci își pierduse somnul și pofta de mâncare.

Gisippo, care îl tot vedea îngândurat de câtva timp și pe deasupra și bolnav, era nespus de amărât și, stând mereu în preajma lui, se străduia în fel și chip să-l mângâie și adeseori îl întreba stăruitor de pricina atâtor gânduri și-a bolii care îl macină. Dar, fiindcă în mai multe rânduri Titus îi înșirase verzi și uscate drept răspuns, lucru de care celălalt își dete curând seama, văzându-se silit să spuie adevărul, în cele de pe urmă, cu lacrimi și suspine, îi spuse după cum urmează:

— Gisippo, dacă zeii s-ar învoi la treaba asta, eu unu-aș fi mai bucuros să mor decât să mai îndur o viață ca aceasta, de stau și mă gândesc că soarta mi-a dăruit prilejul să-mi pun virtutea la încercare și eu, spre marea

mea rușine, mă văd înfrânt de la început; mi-aștept însă pe drept cuvânt răsplata ce îmi se cuvine, adică moartea, ce-mi va fi de mii de ori mai dragă decât o viață chinuită de gândul josniciei mele, pe care - fiindcă ție nu pot și nici nu trebuie să-ți tăinuiesc nimic - ți-o voi mărturisi, nu fără să roșesc până în albul ochilor.

Și luând-o de la capăt, îi povesti de-a fir-a-păr pricina gândurilor lui, lupta ce se dădea în el între aceste gânduri și cărora din ele le revenea izbânda, spunându-i că se prăpădește de dragă ce-i era Sofronia și că, știind bine ce păcat înfăptuia printr-asta, ca să se pedepsească singur, se hotărâse, a muri și că nădăjduia curând să-și vadă voia împlinită. Gisippo, auzind ce spune și văzându-i lacrimile, rămase o vreme îngândurat, ca unul ce era și el îndrăgostit de fată și de farmecele ei, deși iubirea lui era mai potolită decât a prietenului său; până la urmă însă, fără a mai sta pe gânduri, își zise în sinea lui că viața prietenului său trebuia să-i fie mult mai dragă decât Sofronia și de aceea, îndemnat de lacrimile lui, se apucă și el să plângă și-i zise:

— Titus, dacă n-ai avea nevoie de mângâiere, te-aș dojeni că ți-ai uitat de prietenia noastră, ținându-ți patima ascunsă atâta amar de vreme; chiar dacă socoteai că dragostea nu ți-e cinstită, n-ar fi trebuit să mi-o ascunzi, căci unui prieten se cuvine să-i spui orice, rele sau bune, pentru că el, dacă ți-e prieten cu adevărat, de cele bune se bucură cu tine, iar de cele rele încearcă să te scape; dar să lăsăm dojana de-o parte și să ne întoarcem la lucruri mai folositoare. Eu nu mă mir că-mi îndrăgești cu patimă logodnica, ci dimpotrivă, știind-o pe ea așa frumoasă și știind ce suflet mare și nobil zace în tine, suflet cu atât mai potrivit cu dragostea, cu cât mai plină de însușiri frumoase este aleasa lui, m-aș fi mirat să n-o iubești. Dar, dacă nu greșești iubind-o, greșești cu atât mai vârtos (deși nu vrei s-arăți) când pui vina pe soarta care mi-a hărăzit-o mie, gândindu-te c-ai fi putut s-o îndrăgești fără păcat, dacă ar fi fost a altuia; ci dacă ai fi înțelept, precum erai odinioară,

ți-ai da fără îndoială seama că tocmai dimpotrivă ar trebui să-i mulțumești sorții, fiindcă mi-a hărăzit-o mie și nu altuia. Oricare altul în locul meu, oricât de curată ți-ar fi fost iubirea, ar fi dorit-o pe Sofronia mai degrabă pentru el decât pentru tine, lucru de care nu trebuie să te temi când este vorba despre mine, dacă mă socotești cu adevărat prietenul tău, așa cum sunt și voi rămâne; și asta tocmai fiindcă eu, de câtă vreme suntem prieteni, am împărțit întotdeauna tot ce-am avut cu tine. Iată de ce și de-astă dată, dac-ar fi fost ca lucrurile s-ajungă prea departe și să nu fie altă cale, aș fi făcut ca în trecut; dar, fiindcă n-au ajuns și fiindcă pot face astfel ca ea să fie a ta, voi face-o negreșit; căci altfel nu știu, zău, cum ai putea să spui că ții la prietenia mea, dacă n-aș fi în stare să-ți împlinesc dorința, mai cu seamă când ea e cinstită și poate fi împlinită. E adevărat că Sofronia e logodnica mea, că o iubesc și că așteptam cu mare bucurie nunta; dar, fiindcă tu, ca unul ce ești mai vrednic decât mine:, râvnești cu mult mai multă ardoare făptura ei prețioasă, fii sigur c-are să pășească la mine în odaie nu ca soția mea., ci ca a ta. De aceea alungă întristarea și gândurile negre, recheamă-ți sănătatea și voioșia din trecut și de acu înainte așteaptă bucuros răsplata dragostei, de care ești mult mai vrednic decât mine.

La cuvintele lui Gisippo, Titus simțea deopotrivă și bucurie și rușine; nădejdile amăgitoare cu care îl legăna Gisippo îl bucurau, dar datoria și dreapta judecată îl făceau să roșească, făcându-l să priceapă că ar fi fost cu atât ouai josnic din parte-i să-i primească darul, cu cât mărinimia lui se dovedea mai mare. Drept aceea, fără a se opri din plâns, îi răspunse vorbind cu mare greutate:

— Gisippo, dărnicia și prietenia ta adevărată îmi arată limpede cum se cuvine să mă port. Ferească zeii să primesc din parte-ți pe Sofronia, pe care ei ți-au hărăzit-o că unuia ce ești mai vrednic decât mine. Dacă ei ar fi socotit că trebuia să fie a mea, nici tu, nici nimeni altul nu

s-ar fi cuvenit să creadă că ți-ar fi dat-o ție. Bucură-te dar de alegerea făcută, de darul și hotărârea lor înțeleaptă și lasă-mă pe mine cu lacrimile mele, pe care tot ei mi le-au dat, pentru că nu sunt vrednic de atâta fericire; ori voi putea să le înfrâng, spre bucuria ta, ori mă vor frânge ele și voi scăpa de chinuri.

Gisippo îi răspunse:

— Titus, de-mi este îngăduit în numele prieteniei care ne leagă pe amândoi să te silesc a-mi face voia fără de nicio împotrivire din parte-ți, ăsta e prilejul de care mă voi folosi; iar dacă tu n-ai să te îndupleci de bună voie să m-asculți, voi face totuși ca Sofronia să fie a ta cu sila și cu puierea ce se cade s-o folosești când este vorba de binele unui prieten. Eu știu cât sunt de mări puterile iubirii și știu că nu o dată, ci de nenumărate ori i-au dus pe îndrăgostiții la moarte; tu ești așa de aproape de ea, încât nu mai poți da înapoi și nu-ți mai poți înfrânge plânsul; dac-ai urma într-acest chip, te-ai prăpădi cu zile și eu de bună seamă că ți-aș călca pe urme. Deci, chiar de nu te-aș îndrăgi din alte pricini, viața ta mi-e dragă, căci prin ea îmi prelungesc eu însumi viața. Sofronia are să fie a ta, pentru că n-ai găsi ușor alta să-ți placă atât de mult, iar eu, căutând iubirea aiurea, voi izbuti într-acest chip să fac doi fericiți deodată. Poate n-aș fi atât de darnic, dacă n-aș ști că prietenii sunt mult mai rari și mult mai greu de aflat decât nevestele; dar, fiindcă știu c-am să-mi găsesc mult mai ușor altă nevastă decât alt prieten, vreau mai bine (nu zic s-o pierd pe ea, căci dându-ți-o n-o pierd, ci doar o dărui unuia mai vrednic decât anine) s-o dau în grija altuia decât să pierd un prieten. Iată de ce te rog, dacă ruga mea mai are trecere la tine, să-ți biruiești durerea, spre mângâierea ta și-a mea, și, însuflețit de noi nădejdi, să te gătești de bucuria pe care dragostea-ți fierbinte râvnește s-o primească din partea ființei mult iubite.

Titus, deși se rușina să se învoiască la aceasta și să se însoare cu Sofronia, drept care sta neînduplecat, cu

sufletul împărțit între iubire pe de-o parte și îndemnurile lui Gisippo care-i dau glas pe de-alta, într-un târziu grăi:

— Gisippo, n-aș putea să spun dacă făcând ceea ce-mi ceri și-mi spui că-ți face bucurie ascult de mine sau de tine; dar, fiindcă dărnicia ta întrece cu puterea ei întemeiata mea rușine, voi face așa precum mă rogi. Vreau să fii sigur însă că știu și n-am să uit niciodată că dimpreună cu femeia iubită îmi dăruiești și viața. De-i cu putință, facă zeii să-ți pot vădi și eu odată, spre binele și cinstea ta, cât sunt de bucuros de felu-n care te-ai purtat, tu, care te-arăți mai milostiv față de mine decât m-arăt eu însumi.

La care celălalt răspunse:

— Titus, de vrem să izbutim, eu cred c-ar fi cu cale să facem după cum urmează: pre câte știi, Sofronia, după îndelungi consfătuiri între ai ei și-ai mei, îmi este acum logodnică și drept aceea, de le-aș spune că n-o mai vreau, s-ar naște un tărăboi cumplit și-aș mânia din cale-afară atât pe-ai ei, cât și pe-ai mei. Nu mi-ar păsa de treaba asta, dacă în acest chip ea ar putea să fie a ta; mă tem însă ca nu cumva, făcând astfel, rudele ei s-o deie în grabă după altul și astfel tu să pierzi ceea ce eu n-am dobândit. De aceea, dacă te învoiești, cred c-ar fi bine să urmez așa precum am început, s-o aduc la mine acasă adică și să mă însor cu ea, că după aceea noi vom ști să facem astfel încât tu să te culci cu ea pe ascuns ca și cum ar fi propria ta soție. Apoi, la vremea potrivită, ne vom da fapta în vileag și, dacă o să le placă, bine, iar dacă nu, atâta rău; treaba va fi făptuită și, neavând cum s-o mai dreagă, vor fi siliți să se învoiască.

Lui Titus îi plăcu povața lui Gisippo, drept care acesta, cât ce Titus se înzdrăveni și se învioră, își aduse mireasa acasă ca să-și sărbătorească nunta; și după ce sfârși ospățul, când se înnoptă, femeile o așezară pe mireasă în patul lui Gisippo și apoi plecară din odaie. Odaia lui Titus era alături de odaia lui Gisippo și între ele se afla o ușă; drept aceea Gisippo, care se afla înăuntru și care încă

dinainte stinsese lumânările, trecu încetișor în cealaltă odaie și-i spuse prietenului său să meargă să se culce cu nevasta lui. Titus, văzând ce face, fu copleșit de rușine și de căință și nu mai vru să meargă; dar Gisippo, care nu-l îndemnase numai din gură, ci din tot sufletul, după ce se sfădiră o vreme, îl înduplecă totuși să meargă. După ce intră în pat, Titus cuprinse fața în brațe și mai din joacă, mai din glumă o întrebă în șoaptă dacă vroia să fie nevasta lui. Fata, crezând că e Gisippo, răspunse că da, drept care Titus îi puse în deget un inel de toată frumusețea, zicându-i:

— Eu așijderea doresc să fiu bărbatul tău.

După care, săvârșită fiind căsătoria, Titus se desfată îndelung și în multe rânduri cu copila, fără ca ea sau ceilalți să-și deie seama că se culca cu altul în locul lui Gisippo.

Acu, pe când căsătoria Sofroniei cu Titus mergea înainte într-acest chip, se întâmplă să moară părintele lui Titus, Publius Quintius Fulvius, drept care acesta fu rugat de către ai lui, printr-o scrisoare, să se întoarcă de îndată la Roma ca să vadă de treburile casei. Titus hotărî dimpreună cu prietenul său să plece și s-o ia și pe Sofronia cu ei, ceea ce nu puteau să facă decât spunându-i fetei cum stau lucrurile. De aceea, într-o bună zi o chemară în odaia lor și-i spuseră toată povestea, după care Titus o lămuri cum se întâmplase de se culcaseră împreună. Sofronia, după ce-i privi cu oarecare ciudă, se apucă să plângă cu hohote și să se vaite de înșelăciunea lui Gisippo. Apoi, până ce n-apucară să afle și ceilalți din casă toată istoria asta, se duse acasă la părinți și le istorisi și lor înșelăciunea pătimită de ea, dar și de ei, din partea lui Gisippo, spunându-le de asemenea că nu era nevasta lui, cum credeau ei, ci a lui Titus. Părintele Sofroniei se necăji amarnic când auzi una ca asta și se plânse dimpreună cu toți ai lui rubedeniilor lui Gisippo de cele întâmplate, făcând un tărăboi cumplit, de pe urma căruia se iscară

între cele două familii nenumărate vorbe și certuri nesfârșite. Gisippo era ponegrit și de-ai lui și de-ai Sofroniei: toți îl urau și-l socoteau vrednic nu numai de dojană, dar chiar și de-o pedeapsă aspră. El însă susținea că fapta lui era cinstită și că rubedeniile Sofroniei ar fi trebuit să-i fie recunoscătoare pentru că o măritase cu un tânăr mai vrednic decât el. Titus pe de altă parte, care vedea și auzea tot ce se întâmplă, era și el mâhnit; dar știind că grecii au obiceiul să tune și să fulgere cu amenințări atâta vreme cât n-are cine le răspunde, iar după aceea se îmblânzesc pe loc ca mielușeii și încep să tremure de frică, se socoti că-i vremea să-i potolească cu un răspuns; și având el suflet de roman și înțelepciune de atenian, adună cu multă dibăcie rubedeniile lui Gisippo, li se înfățișă și le vorbi precum urmează:

— Mulți filozofi își închipuie că cele săvârșite de muritori sunt hotărâte și prevăzute dinainte de către zei și de aceea sunt unii care cred că cele ce se întâmplă sau se vor întâmpla sunt toate de neînlăturat, deși pe de altă parte alții susțin că numai cele ce-au fost înfăptuite sunt lucruri de neînlăturat. Acu, dacă cercetăm mai bine și cu băgare de seamă părerile acestea, ne dăm seama învederat c-a ocărî un lucru pe oare nu-l vei mai desface înseamnă a vrea să te arăți mai înțelept chiar decât zeii, care hotărăsc asupra noastră și ne ocârmuiesc de sus cu strașnică dreptate și fără a da greș niciodată. De aceea e lesne de înțeles cât de prostească e îngâmfarea de a-i ponegri și cât de mare cuvine-se a fi pedeapsa acelora care cutează să facă una ca aceasta. Or dumneavoastră toți, după credința mea, vă numărați printre aceștia de care aminteam, dacă e adevărat ce aud c-ați spus și spuneți încă - mânioși cum sunteți că Sofronia este nevasta mea, când voi i-o dăduserăți lui Gisippo - fără să țineți seama că *ab eterno*[80] a fost scris ca ea să nu fie a lui, ci a mea, precum se adeverește azi din cele întâmplate. Dar, fiindcă mulți

[80] Din eternitate (lat.) (n. t.).

găsesc că-i foarte greu să înțelegi ceva când este vorba despre cele pe care zeii ni le rânduiesc în taină, presupunând că ei nu se amestecă în treburile noastre, am să mă întorc la oameni și-am să vorbesc despre ei și gândurile lor; făcând aceasta însă, mă văd silit să vă vorbesc de două lucruri despre care n-am obiceiul să vorbesc și anume: în primul rând să mă slăvesc pe mine și în al doilea rând să-i ponegresc pe ceilalți. Dar, fiindcă n-am de gând să mă abat de la adevăr, fie că-i vorba despre mine, fie că-i vorba despre alții, și fiindcă împrejurarea îmi cere să vorbesc, voi face-o. Voi, cu văicărelile voastre, pornite mai degrabă din furie decât din judecată, îl învinovățiți, îl ocărâți și-l blestemați cu vorbe grele pe Gisippo, fiindcă mi-a dat-o de nevastă, cu judecata lui, pe cea pe care voi, cu a voastră, i-o hărăziserăți lui. Eu, tocmai dimpotrivă, socot că fapta lui Gisippo e vrednică de toată lauda din două pricini și anume: întâi și întâi fiindcă a făcut ce se cuvine a face un prieten și apoi pentru că fapta lui s-a dovedit mai înțeleaptă decât a fost a voastră. N-am timp să vă arăt acum ce se cuvine să facă un prieten pentru altul în virtutea legilor sfinte ale prieteniei; sunt bucuros c-am izbutit să vă amintesc de ele și nu adaug decât atât că legăturile pe care le strânge prietenia sunt mult mai tari decât acelea de rubedenie sau de sânge, căci pe prieteni i-alegem noi, pe când cu rudele ne naștem. De aceea nu e de mirare dacă Gisippo a dat dovadă că ține mult mai mult la viața mea - fiindcă-i sunt prieten și astfel mă și socotesc - decât la bunăvoința dumneavoastră. Să ne întoarcem însă la cea de-a doua pricină, asupra căreia se cade să stărui mai cu osebire, ca să vă fac să înțelegeți că el a fost mai înțelept ca voi în cele ce-a făcut, dat fiind că voi nu înțelegeți nimic din vrerea zeilor și nu cunoașteți mai nimic din câte aduce prietenia. Spun dar că voi, cu înțelepciunea, cu sfatul și credința voastră, i-ați dat-o pe Sofronia unui tânăr filozof, adică lua Gisippo; Gisippo a dat-o și el tot unui tânăr filozof; voi, după judecata voastră,

ați dat-o unui atenian, iar el unui roman; voi unui tânăr nobil, el altui tânăr și mai nobil; voi unui tânăr înstărit, el unui mare bogătaș; voi unui tânăr care, nu doar că n-o iubea, dar nici n-o cunoștea ca lumea, pe când Gisippo în schimb i-a dat-o unui tânăr care o iubea mai mult decât își iubea viața. Și, ca să fiți încredințați că cele câte spun sunt drepte și că Gisippo e mai vrednic de laudă decât voi, să ne oprim nițel asupra celor spuse și să le cercetăm pe fiecare în parte. Că sunt și eu ca și Gisippo un tânăr filozof v-o dovedesc studiile mele și înfățișarea mea, fără a mai fi nevoie de alte mărturii. Amândoi avem aceeași vârstă și am urcat cu același pas treptele învățăturii. E adevărat că el e atenian, iar eu roman. Dar dacă-i vorba despre faima cetăților în care am văzut lumina zilei, voi spune că cetatea mea e liberă, pe când a lui e o cetate tributară; cetatea mea este stăpână peste întreaga lume, pe când a lui este supusă tocmai cetății mele; a mea e leagăn de imperiu și e vestită în toată lumea prin faptele-i de arme și cărturarii ei, pe când a lui nu strălucește decât prin cărturari. Și apoi, pe lângă asta, deși aicea, pentru voi, eu nu sunt altceva decât un biet școlar, cu toate acestea, zic, nu m-am născut din pleava poporului roman. La Roma, atât casele mele, cât și așezările obștești sunt pline de statui străvechi care înfățișează pe înaintașii mei și în cronicile noastre sunt pomenite la tot pasul izbânzile pe care Quinții le-au dobândit în Capitoliu. Renumele familiei noastre n-a putrezit de bătrânețe, ci-i mai înfloritor astăzi ca niciodată înainte. Despre bogățiile mele mi-e și rușine să vorbesc, căci nu pot nicio clipă să uit că sărăcia răbdată cu cinste e moștenirea cea mai de preț și cea mai sfântă a nobililor romani; dar, fiindcă plebea îndeobște nu-i de părerea asta și fiindcă ea nu prețuiește decât comorile lumești, am să vă spun că sunt bogat nu fiindcă aș fi râvnit la bani și avuții, ci numai fiindcă soarta mi s-a vădit prielnică. Știu cât de mult ați vrut și cât de drag v-a fost s-aveți aicea, la Atena, o rudă în Gisippo; dar nu văd pentru ce nu v-ar fi tot atât

de drag s-aveți și în mine o rudă, la Roma, mai ales dacă veți ține seama că veți găsi în mine, acolo, o gazdă minunată și un protector puternic, de mare ajutor și care, atât în treburile voastre, cât și în cele obștești, se va grăbi întotdeauna să vie în ajutorul vostru. Cine ar putea deci dând deoparte orice pornire pătimașă și judecând pe drept - să laude hotărârea voastră mai mult decât pe-a lui Gisippo? De bună seamă nimeni. Sofronia e bine măritată cu Titus Quintius Fulvius, tânăr de neam, bogat și nobil cetățean al Romei, care mai este pe deasupra și prieten cu Gisippo; iată de ce acela care cârtește sau se plânge de cele întâmplate greșește, fără a ști nici el măcar ce face. Vor fi poate și dintr-aceia care vor spune că Sofronia se plânge nu de faptul că e nevasta lui Titus, ci de felul în care a ajuns să-i fie nevastă, pe ascuns și pe furate adică, fără să știe nimeni nimic de toate acestea, nici prietenii, nici rudele. Împrejurarea nu e nouă și n-are în ea nimic ciudat. Dacă ne minunăm de asta, ce-am mai putea să spunem oare despre fetele ce și-au ales bărbații împotriva voinței alor lor? Sau despre acelea ce-au fugit cu ei și-au fost întâi ibovnice și abia apoi soții? Sau despre acelea ce și-au dat căsătoria în vileag de abia la nouă luni, prin nașteri, nu prin grai, silindu-i pe ai lor să se învoiască de nevoie? Nimic din toate acestea nu i s-au întâmplat Sofroniei; dimpotrivă; ea a fost dată de către Gisippo lui Titus drept soție cu bună rânduială, în chip cinstit și-n mare taină. Se vor afla alții să spună c-a măritat-o unul ce n-avea precădere. Acestea sunt văicăreli prostești, fără temei și vrednice de slăbiciunea femeiască. Nu-i pentru prima oară că soarta folosește căi noi și noi unelte pentru a-și atinge țelul. Ce-mi pasă mie dacă acela ce mă slujește la nevoie - așa precum îl taie capul, pe ascuns sau pe văzute - nu-i filozof, ci un biet cârpaci? Dacă a făcut o treabă bună, nu-mi pasă, fie cine o fi, eu unul îi mulțumesc. Dar dacă în schimb nu s-a vădit dibaci în ceea ce-a făcut, de altă dată mă feresc să-i mai încredințez vreo treabă.

Dacă Gisippo a măritat-o bine pe Sofronia, socot că-i o prostie cu totul de prisos să vii și să te plângi acum de felul în care a măritat-o. Dacă n-aveți încredere în el, feriți-vă ca altă dată să nu mai facă ce-a făcut și de astă dată mulțumiți-i. Trebuie să știți totuși că eu n-am încercat nici prin momeli și nici prin vicleșuguri să întinez cinstea și faima sângelui vostru prin Sofronia. Chiar dacă am luat-o de nevastă pe ascuns, nu i-am răpit ca furul fecioria și nici n-am vrut s-o necinstesc ca un vrăjmaș ce nu primește a se înrudi cu voi, și am luat-o, îndrăgostit fiind cu patimă de dânsa și de meritele ei, știind bine că dacă ar fi fost s-o cer cu tot tipicul - de teama c-am s-o duc la Roma - nu mi-ați fi dat-o niciodată, căci prea vă este dragă că să vă despărțiți de dânsa. Am luat-o deci pe ascuns și l-am îndemnat pe Gisippo să se învoiască în numele meu la cununia aceasta pe care el nu și-o dorea. Pe urmă însă, deși fata îmi era nespus de dragă, i-am căutat îmbrățișările ca soț, nu ca ibovnic și nu m-am apropiat de ea, precum v-o poate mărturisi ea însăși, decât după ce-am întrebat-o dacă mă vrea de soț, la care ea mi-a răspuns „da”, și după ce i-am pus în deget inelul cununiei. De aceea, dacă i se pare cumva că am înșelat-o, nu eu sunt vinovatul, ci ea, care a uitat să mă întrebe cine sunt. Iată dar care-i răul, care-i păcatul și greșeala pe care am săvârșit-o Gisippo ca prieten și eu ca îndrăgostit, păcat și rău prin care Sofronia a fost dată pe ascuns lui Titus Quintius și pentru atâta lucru voi tăbărâți asupra lui, îl ocărâți și îi întindeți capcane la tot pasul. Ce-ați putea face oare mai mult decât atât, dacă ar fi dat-o unui om de rând, unui nemernic sau unui sclav de-al vostru? Ce temniță, ce lanțuri, ce chinuri v-ar părea că-s vrednice de fapta lui? Dar să lăsăm deoparte acestea. Iată, a venit și clipa - la care nu mă așteptam așa curând, mărturisesc - ca tatăl meu să moară și eu să fiu silit să mă reîntorc la Roma; de aceea, vrând s-o iau cu mine pe Sofronia, v-am spus întregul adevăr, pe care poate altminteri vi l-aș fi ascuns; acu, de sunteți

oameni cu scaun la cap și judecată, veți trece ușor peste plecarea ei de aici, căci de-aș fi vrut să vă înșel sau să vă fac de ocară, puteam să plec de unul singur și să v-o las batjocorită; ferească zeii însă ca într-un suflet de roman să încapă atâta josnicie. Sofronia este a mea atât prin voia zeilor și prin puterea legilor, cât și prin marea înțelepciune a prietenului meu Gisippo și prin destoinicia mea, lucru pe care voi - ținându-vă mai înțelepți decât toți ceilalți muritori și chiar și decât zeii - îl osândiți dobitocește în două chipuri care îmi sunt la fel de neplăcute. În primul rând luându-mi nevasta, asupra căreia nu mai aveți nici un drept fără de încuviințarea mea, și în al doilea rând purtându-vă cu bietul Gisippo - căruia îi sunteți pe cuvânt îndatorați - cum te porți cu un dușman. Nu vreau să stărui însă asupra acestui lucru și nici să vă arăt cât de prostește vă purtați, ci socotindu-vă drept prieteni vin și vă sfătuiesc să lăsați deoparte ura și supărarea voastră și să-mi înapoiați nevasta, astfel încât să pot pleca cu inima împăcată și să mă socotesc de-a pururea al vostru, ca rudă și ca prieten. Fiți însă încredințați că dacă aveți de gând să vă purtați altminteri, fie că vreți sau nu vreți să încuviințați ce s-a făcut, eu am să-l iau cu mine la Roma pe Gisippo și, o dată ajuns acolo, o voi avea și pe aceea care-i a mea de drept, cu toată împotrivirea voastră; iar de acolo, jurându-vă război pe viață, am să vă fac să înțelegeți, pe pielea voastră chiar, de ce-i în stare un roman cuprins de ciudă și mânie.

După ce le vorbi astfel, Titus, cu fața încruntată se ridică în picioare, îl luă de mână pe Gisippo și, fără să-i mai pese de cei care se aflau în templu, ieși amenințând din cap. Cei ce rămaseră înăuntru, în parte atrași de gândul de-a se înrudi cu Titus și de-a avea în el un prieten, în parte îngroziți de ultimele lui cuvinte, se sfătuiră între ei c-ar fi mai bine, totuși, să aibă o rudă în Titus - de vreme ce Gisippo se învoise la aceasta - decât să-l piardă pe Gisippo, făcându-și în același timp din Titus un dușman. Se luară

deci pe urma lui și-i spuseră că se învoiesc s-o ieie pe Sofronia și-ar fi prea bucuroși să aibă în el o rudă și în Gisippo un prieten bun; drept care, după ce dintâi se veseliră împreună ca niște rude adevărate, la urmă își luară rămas bun și-o înapoiară pe Sofronia. Fata, înțeleaptă cum era, silită fiind de împrejurări, îi dărui lui Titus iubirea ce-o nutrise în trecut pentru Gisippo și plecă dimpreună cu el la Roma, unde fu primită cu mare cinste de către ai lui.

Nu după multă vreme Gisippo, care rămăsese la Atena și care îndura acolo disprețul tuturor, din pricina unor zavistii ce se iscaseră în oraș, fu izgonit de toți ai lui și, așa sărac și necăjit cum se afla a fi, fu osândit la surghiun veșnic. Aflându-se într-această stare și, din sărac ce era, ajuns de-a dreptul cerșetor, Gisippo se trudi, sărmanul, să ajungă pân' la Roma și să încerce dacă Titus își amintea de el. Și după ce ajunse acolo, aflând că e în viață, că-i îndrăgit de toți și că la el acasă domnește bunăstarea, se puse în fața porții, lui și prinse a-l aștepta, nădăjduind că Titus avea să-l recunoască, căci el n-avea îndrăzneala, în halul în care se afla, să-și agrăiască prietenul. Însă, deși se strădui să facă astfel încât să-l vază, Titus trecu pe lângă el fără să-l recunoască. Gisippo își închipui atunci că se preface a nu-l cunoaște și că-l disprețuiește, drept care, amintindu-și de cele câte săvârșise de dragul lui odinioară, plecă mânios și înciudat, cu deznădejdea în suflet. Cum într-acestea se înnoptase, flămând și fără nici un ban, dorindu-și moartea mai presus decât orice pe lume, Gisippo, bietul, nemaiștiind nici el unde să meargă, ajunse pe un maidan sălbatic și pustiu, unde zărind un fel de groapă se adăposti în ea, ca să-și petreacă noaptea acolo; și după ce se întinse, așa în zdrențe cum era, pe jos, învins de atâtea lacrimi, până la urmă adormi. Către dimineață doi hoți, care peste noapte fuseseră la jefuit, se ascunseră cu prada lor tocmai în groapa aceea și, ajungând la încăierare, unul din ei - pesemne mai zdravăn decât

celălalt - își omorî tovarășul și apoi o luă la sănătoasa. Lui Gisippo, care auzise și văzuse tot, i se păru că află prin întâmplarea aceasta o cale spre moartea mult râvnită, fără să fie nevoit să-și curme singur viața; de aceea nu plecă din groapă până ce nu se arătară ostașii stăpânirii, care auziseră de omor și care, înfuriați, îl luară pe Gisippo și-l duseră legat în fața judecății. Acolo, cercetat fiind, mărturisi că el îl omorâse pe tâlhar și că pe urmă n-avusese răgaz să fugă de acolo. Văzând așa pretorul, Marcus Varro după nume, îl osândi la moarte pe cruce, după obiceiul vremii.

Acu, tocmai în ziua ceea, ce întâmplă ca Titus să vie la pretură și, dând cu ochii de osândit și aflând și pricina osândei, îl recunoscu îndată pe Gisippo și se miră nespus de mult de soarta lui haină și de întâmplarea care îl adusese acolo. De aceea, vrând cu orice preț să-i vină într-ajutor, cum nu găsea alt mijloc pentru scăparea lui decât să se învinovățească pe sine de omorul cela, se înfățișă degrabă pretorului, strigând:

— Marcus Varro, cheamă-l iute pe bietul osândit, căci nu e vinovat. Eu, care-s ucigașul celui găsit azi dimineață de slujitorii tăi, i-am mâniat de-ajuns pe zei așa că nu mai vreau să-i mânii și prin moartea unui biet nevinovat.

Varro se miră de cele auzite și-i păru rău că tot pretoriul aflase întâmplarea, dar fiindcă cinstea nu-l lăsa să facă altminteri de cum porunceau legile, îl chemă înapoi pe Gisippo și-i zise de față cu Titus:

— Cum ai putut să faci atare nebunie, încât, fără să fii supus la chinuri, să vii să mărturisești o vină care nu-i a ta, când cunoșteai prea bine că-ți este viața în joc? Ziceai că tu l-ai omorât pe omul acela azi-noapte și acu bărbatul ăsta zice că el l-a omorât.

Gisippo îl recunoscu numaidecât pe Titus și pricepu că spusese așa numai pentru a-l scăpa pe el, căci se simțea îndatorat să-i răsplătească binele pe care i-l făcuse odată. De aceea, înduioșat până la lacrimi, zise:

— Varro, eu l-am omorât și mila ce-mi arată Titus nu mă mai poate ajuta.

Titus pe de altă parte zicea și el:

— Pretore, pre câte vezi omu-i străin și-a fost găsit fără de arme alăturea de mort; vezi bine dar că numai foamea și sărăcia îl împing să-și caute singur moartea. De aceea lui dă-i drumul și osândește-mă pe mine, care sunt vrednic de pedeapsă.

Varro se miră de atâta stăruință și, bănuind că nu-i nici unul dintr-înșii vinovat, se și gândea cam cum să facă spre a-i slobozi pe amândoi, când i se înfățișă un tânăr, pe nume Publius Ambustus, un ticălos fără pereche și un tâlhar știut de toți, care era făptașul omorului din noaptea aceea. Tâlharul, știind că cei doi tineri care se învinovățeau de omor erau nevinovați, se înduioșă așa de tare, încât, răzbit de mila lor, păși în fața lui Varro și-i zise:

— Jude, fapta mea mă împinge să pun capăt pricinei dintre acești doi și nu știu, zău, ce zeu mă îndeamnă să-mi mărturisesc păcatul. Află că tinerii aceștia nu-s vinovați de fapta pe care spun c-au săvârșit-o; eu l-am omorât pe omul acela, astăzi, în zorii zilei și pe nefericitul ăsta, care-i aici de față, l-am văzut eu cu ochii mei dormind acolo în groapă, în timp ce împărțeam cu celălalt - pe care apoi l-am omorât - prada furată peste noapte. Pe Titus nu mai trebuie să-l dezvinovățesc: toți îl cunosc și știu că n-ar fi în stare niciodată să facă așa ceva. De aceea dă-le drumul și osândește-mă pe mine, așa precum grăiește legea.

Octavian, aflând și dânsul întâmplarea, porunci să-i fie înfățișați cei trei împricinați și vrând să afle de ce dorea fiștecare să fie osânditul, tinerii îi mărturisiră. Octavian îi slobozi pe primii doi ca fiind nevinovați și de hatârul lor îl slobozi și pe al treilea.

Titus îl luă cu sine pe Gisippo și, după ce-l mustră pentru că se arătase sfios și neîncrezător, îi dovedi cu prisosință iubirea lui de prieten și bucuria lui, iar apoi îl duse acasă, unde Sofronia îl primi ca pe un frate bun, plângând de

înduioșare. Pe urmă, după ce Titus îl mângâie de cele pătimite și-l îmbracă cum se cuvine din cap până-n picioare, readucându-l iar la rangul ce i se cuvenea de drept, își împărți pe jumătate averea cu Gisippo și pe urmă îl însură c-o soră de-a lui, o tânără pe nume Fulvia, și-i zise:

— Acuma, prietene, alegeți singur ce-ți convine: ori te întorci iar la Atena cu toate câte ți le-am dat, ori, dacă nu, rămâi aici, alături de mine.

Gisippo, atât din pricina surghiunului ce-l izgonea pe viață din Atena, cât și din pricina iubirii pe care i-o purta lui Titus, se hotărî să stea pe loc. Și rămânând la Roma alături de Fulvia, trăiră în aceeași casă cu Titus și Sofronia lui ani mulți și fericiți pecetluindu-și zi de zi tot mai mult prietenia.

Sfânt lucru, dar, e prietenia și vrednic nu numai de cinste, ci și de veșnică slăvire; căci ea e mama cinstei și-a dărniciei fără margini, e soră cu recunoștința și mila creștinească, vrăjmașă juruită a urei și-a zgârceniei și-i gata orișicând, fără s-aștepte rugăminți, să facă pentru altul ceea ce așteaptă să facă și acela pentru dânsa. Azi binefacerile ei arareori și-arată fața, din pricina și spre rușinea prea ticăloasei lăcomii a firii omenești, care slujindu-se mereu și fără preget doar pe sine, a surghiunit-o pe vecie de pe meleagurile noastre. Ce dragoste, ce bogăție, ce legături de rubedenie ar fi avut puterea, de-a înduioșat în așa măsură inima lui Gisippo, încât să-l facă a-și dărui lui Titus propria lui iubită, frumoasă și de neam? Desigur numai prietenia. Ce alte legi, dacă nu legile prieteniei, ce temeri sau amenințări ar fi putut să stăpânească brațele lui Gisippo, oprindu-l de-a îmbrățișa copila îndrăgită - ce poate uneori îl îmbia chiar ea la asta - locuri singuratice, ascunse de vederea lumii sau chiar în propriu-i pat? Ce ranguri, ce câștiguri și ce răsplată oare l-ar fi putut îndupleca, de dragul unui prieten, să-și piardă propriile lui rude și pe acelea ale Sofronei, să nu ia în

seamă vorbele și cârcotelile mulțimii, batjocura și hula ei, dacă nu tocmai prietenia? Și pe de altă parte cine alta decât ea l-ar fi înduplecat pe Titus - care putea să se prefacă a nu vedea nimic - să se azvârle în gheara morții doar ca să-l scape pe Gisippo care o căuta cu dinadinsul? Cine l-ar fi făcut să se arate atât de darnic, încât fără precupețire să-și înjumătățească averea, dându-i o parte lui Gisippo căruia soarta i-o răpise, dacă nu aceeași prietenie? Cine dacă nu ea l-a pus să-și dea surioara, fără de preget, lui Gisippo, deși îl știa sărac lipit și ajuns ca vai de el? Dorească-și oamenii, așadar, frați cu nemiluita, puzderie de copii și rude cu duiumul și folosească-se de bani ca să-și sporească slujitorii, fără să ia aminte că fiecare din aceștia își teme numai pielea lui și-și face mult mai multe griji pentru te miri ce fleac decât pentru primejdiile ce-i amenință pe ai lor, fie părinți, frați sau stăpâni, în vreme ce cu prietenii se întâmplă tocmai dimpotrivă.

POVESTEA A NOUA

Messer Torello îl preacinstește în casa lui pe Saladin, care se deghizase în haine de neguțător, apoi pleacă în cruciadă, lăsând vorbă nevestei sale, că dacă nu se întoarce peste un an de zile, să se mărite a doua oară. În luptă cade ostatec și fiind șoimar vestit e dus în fața sultanului. Saladin îl recunoaște, îi spune cine este el și-l preacinstește ca pe un prieten. *Messer* Torello se îmbolnăvește și într-o noapte e dus prin vrăji acasă la Pavia; acolo ia parte la nunta nevestei lui, dar, fiind recunoscut de dânsa, se întorc amândoi la casa lor.

Filomena isprăvise de povestit și dărnicia fără margini pe care o dovedise Titus fusese lăudată de toți deopotrivă, când regele, lăsându-l pe Dioneo la urmă, prinse a vorbi precum urmează:

— Fermecătoare doamne, fără îndoială Filomena are dreptate întru totul în cele spuse adineauri cu privire la prietenie și la sfârșit s-a plâns pe drept cuvânt că cei de astăzi nu știu s-o prețuiască. De aceea, dacă noi, ne-am fi adunat aici spre a îndrepta greșelile și lipsurile omenești sau barem pentru a le înfiera, aș stărui și eu mai mult asupra lor; dar, fiindcă țelul nostru e altul, vreau să vă povestesc acum - e o istorioară nițeluș mai lungă, poate, dar plăcută - cât de mărinimos s-a dovedit odată sultanul Saladin, pentru că din povestea mea - dacă noi nu suntem în stare, din pricina viciilor noastre, să dobândim o

prietenie - să învățăm măcar a ne găsi o bucurie în preacinstirea celorlalți, nădăjduind, dreaptă răsplată.

Se zice că pe vremea împăratului Frederic întâiul[81], creștinii ar fi pornit cu mic cu mare o cruciadă pentru a pune stăpânire pe locurile sfinte. Or, Saladin, domn foarte vrednic, care pe vremea aceea era sultan al Babilonei, prinzând din timp de veste, se hotărî să vază el însuși pregătirile pe care le făceau creștinii pentru cruciada aceasta, pentru a putea în acest chip să se apere mai bine. Punându-și rânduială, dar, în treburile împărătești, se prefăcu a pleca într-un pelerinaj și, luând cu, sine doi dintre cei mai înțelepți și mai de seamă sfetnici ai lui, cât și trei slugi, porni la drum înveșmântat în haine de negustător. După ce colindă astfel multe ținuturi creștinești, dorind să treacă munții și călătorind prin Lombardia, i se întâmplă într-o seară, în timp ce bătea drumul de la Milano la Pavia, să se întâlnească cu un nobil pe care îl chema *messer* Torello d'Istria, de felul lui din Pavia, și care, însoțit de slujitorii săi, de șoimi și câini de vânătoare, mergea pentru un răstimp la o moșie de-a sa, așezată pe lângă Tessine. Cât ce văzu drumeții, *messer* Torello își închipui că sunt străini și nobili și vru să preacinstească. De aceea, când sultanul îl întrebă pe-unul din slujitorii săi cât mai aveau pân' la Pavia și dacă ar fi ajuns la timp pentru a putea intra în oraș, *messer* Torello îi răspunse în locul slujitorului, zicând:

— Domnilor, nu puteți ajunge la timp pentru a intra în oraș.

— Atunci, grăi sultanul, fii bun și ne arată unde am

[81] Frederic I, numit Barbarossa (n. 1122, Waiblingen? - d. 10 iunie 1190 pe râul Saleph (Anatolia), a fost ales la Frankfurt și încoronat la Aachen Rege al Germaniei în 1125, a fost încoronat Rege al Italiei la Pavia în 1154 și a fost încoronat Împărat al Sfântului Imperiu Roman în 1155, până la moartea sa. În perioada 1189-1190 a fost unul dintre conducătorii cruciadei a III-a, împreună cu regii Filip al II-lea al Franței și Richard I al Angliei. În cursul expediției s-a înecat în râul Salef, în Asia Mică.

putea trage la noapte, căci noi suntem străini de locurile acestea.

Messer Torello răspunse:

— Cu multă bucurie: chiar adineauri aveam de gând să trimit o slugă prin apropiere de Pavia pentru niscaiva treburi; am s-o trimit cu dumneavoastră și-o să vă ducă într-un loc unde veți fi bine primiți.

Și zicând astfel, se apropie de cea mai bună și credincioasă slugă a lui, îi porunci ce avea să facă și o trimise cu străinii. Apoi porni degrabă către moșia sa și acolo porunci să i se pregătească o cină îmbelșugată și să se așeze mesele afară în grădină, iar după ce făcu acestea, se așeză în pragul porții ca să-și aștepte musafirii. Slujitorul, vorbind de una și de alta cu nobilii străini, îi abătu din drum și-i duse, fără ca dânșii să-și dea seama, drept la moșia stăpânului său. Cât ce-i văzu venind, *messer* Torello le ieși grabnic în cale și le spuse râzând:

— Domnilor, fiți bineveniți!

Sultanul, om isteț, își dete seama că seniorul nu se încrezuse în ei și se temuse ca nu cumva să nu-i primească găzduirea, dacă i-ar fi poftit pe loc; de aceea, ca să nu-și răpească plăcerea de-a petrece o seară împreună, îi adusese în casa lui, slujindu-se de un șiretlic. Răspunse dar cuvintelor de bun venit și apoi îi zise:

— *Messer*, dacă s-ar cădea ca omul să se plângă de curtenia celorlalți, noi am avea la ce ne plânge de dumneata, care, pe lângă faptul că ne-ai întors din drum, ne și silești să primim din parte-ți cinstea ce ne faci, deși nu ne-am învrednicit de ea decât printr-un salut.

Cavalerul, care era om înțelept și mare meșter la cuvânt, răspunse:

— Domnilor, ceea ce fac e o nimica toată față de prea-cinstirea de care sunteți vrednici, pre câte socot eu după înfățișarea dumneavoastră, dar, credeți-mă, nicăieri pe aproape de Pavia n-ați fi putut fi găzduiți așa cum se cuvine. De aceea nu vă pară rău c-ați ocolit oleacă drumul

spre a vă simți mai bine.

Între acestea slujitorii, care se adunaseră împrejurul oaspeților, le luară caii de îndată ce descălecară și se îngrijiră de ei. *Messer* Torello îi duse apoi pe cei trei nobili în odăile anume pregătite pentru dânșii, unde îi puse să se descalțe și-i răcori cu vinuri reci, după care rămase cu ei de vorbă până la ceasul cinei. Saladin cu tovarășii își slujitorii săi știau cu toții latinește, drept care pricepeau ce se vorbea în jurul lor și ei la rândul lor erau de așijderi pricepuți; cu toții socotiră că gazda lor, *messer* Torello, era cel mai plăcut bărbat, cel mai curtenitor și cel mai meșter la cuvânt din câți văzuseră pe lume. Pe de altă parte lui *messer* Torello i se părea că oaspeții sunt oameni strălucițiși mult mai vrednici de cinstire decât își închipuise el și îi părea rău în sinea lui că nu putea să-i omenească cu un ospăț mai falnic și cu tovarăși mai numeroși; de aceea se gândi că a doua zi de dimineață să-i despăgubească de acest neajuns și, după ce-i spuse unui slujitor de-al său ce avea de gând să facă, îl trimise la Pavia - oraș care era aproape și care niciodată nu-și ținea porțile închise - la nevasta lui, femeie foarte înțeleaptă și tare inimoasă. Pe urmă își duse musafirii în grădină și îi rugă foarte curtenitor să-i spună cine erau ei; la care Saladin răspunse:

— Suntem negustători din Cipru și mergem la Paris cu treburi de-ale noastre.

Atunci *messer* Torello zise:

— Unde n-ar da Dumnezeu să se nască și în țara noastră nobili atât de vrednici, pe cât sunt negustorii în Cipru.

Și tot vorbind astfel de una și de alta ajunseră și ceasul cinei, drept care gazda îi pofti, de vor, să stea la mese; și acolo, ținând seama că cina nu fusese din vreme pregătită, ci doar atunci la repezeală, fură slujiți frumos și în bună rânduială. După ce isprăviră masa, nu mai șezură multă vreme, căci gazda, dându-și seama că oaspeții sunt obosiți, îi duse să se odihnească în niște paturi minunate și apoi,

nu după multă vreme, se duse și el la culcare.

Slujitorul trimis la Pavia își împlini porunca întocmai; drept care doamna lui Torello, după ce porunci degrabă să cheme o mulțime de prieteni și de slujitori de-ai lui *messer* Torello, se îngriji ca o regină, nu ca o simplă femeie, de toate cele trebuincioase ospățului cel falnic și la lumina torțelor pofti la el o mare parte din cei mai nobili cetățeni ai Paviei, pe urmă scoase din dulapuri tot soiul de albituri și de mătăsuri scumpe și rândui cu socoteală tot ceea ce bărbatul ei îi poruncise a pregăti. A doua zi de dimineață după ce musafirii se sculară din somn, *messer* Torello puse să-i aducă șoimii și apoi porni cu ei călare către un râu din apropiere unde le arătă cum zboară șoimii lui. Sultanul, însă îl rugă să-i deie un însoțitor care să-l ducă la Pavia, la cel mai bun han din oraș și atunci *messer* Torello îi zise:

— Am să vă duc chiar eu, căci am de lucru prin oraș.

Străinii îl crezură și porniră mulțumiți la drum cu dânsul dimpreună. Către zece ceasuri, după ce ajunseră în oraș, *messer* Torello, în loc să-i ducă la cel mai mare han, precum își închipuiau străinii, îi duse drept la el acasă, unde se adunaseră spre a-i preacinsti pe oaspeți, cincizeci din cei mai strălucițI și mai de vază cetățeni, care îi înconjurară îndată, sărind la frâie și la scări. Sultanul cu ai săi, văzând acestea, pricepură ce înseamnă treaba asta își ziseră:

— *Messer* Torello, noi îți cerusem altceva; domnia-ta ai făcut aseară chiar și prea mult de dragul nostru, mai mult decât am fi vrut noi, astfel încât puteai acum cu inima împăcată să ne lași să ne vedem de drum.

Messer Torello le răspunse:

— Domnilor, pentru cele câte vi s-au făcut aseară eu îi rămân îndatorat mai degrabă sorții decât dumneavoastră, căci ea v-a prins la drum, silindu-vă să trageți în prea umila-mi casă; dar pentru cele câte vi se vor face azi dimineață eu vă rămân îndatorat chiar dumneavoastră înșivă și dimpreună cu mine toți nobilii aceștia care vă stau

în preajmă; de socotiți că e frumos să nu le faceți cinstea de-a sta cu ei la masă, eu n-am nimic de spus, puteți s-o faceți și pe asta.

Sultanul cu ai lui se dădură bătuți și după ce descălecară fură primiți și duși de nobili cu multă bucurie în camerele lor, care fuseseră din vreme și mândru pregătite anume pentru dânșii, iar după ce se dezbrăcară de hainele de drum și se mai răcoriră oleacă, fură duși în sala de ospețe, care era împodobită sărbătorește. Acolo se spălară pe mâini și după aceea, fiind așezați la mese cu mare cinste și alai, fură slujiți cu multe și minunate soiuri de vinuri și bucate, așa de bine și frumos, că nici chiar împăratului, dac-ar fi fost la masă, nu i s-ar fi putut vădi mai multă și mai mare cinste. Și deși Saladin cu ai lui erau domni mari și prinți de vază, deprinși cu atare lucruri, cu toate acestea se mirară de cele ce văzură și le aflară minunate, cu atât mai mult cu cât știau că gazda e doar un orășean și nicidecum un prinț ca ei.

După ce sfârșiră ospățul și fură strânse mesele, vorbiră o bucată de una și de alta și apoi, fiind foarte cald afară, cu învoirea gazdei, nobilii lui Pavia plecară să se odihnească, iar cavalerul, rămas singur cu oaspeții, îi duse într-o odaie alăturată, unde dădu poruncă s-o cheme pe vrednica-i nevastă, pentru ca nici un lucru din câte îi erau lui dragi să nu rămâie nevăzute de musafirii săi. Doamna, frumoasă și voinică la trup, înveșmântată cu straie scumpe și podoabe, se înfățișă străinilor între cei doi copii ai ei care păreau doi îngerași și-i salută curtenitor. Dânșii, de îndată ce-o văzură, se ridicară în picioare și-o întâmpinară cu plecăciuni, după care, așezând-o la mijloc între ei, se bucurară foarte de așa mândrețe de nevastă și de copii. Și în timp ce stau așa și povesteau fel de fel - cum între-acestea gazda se îndepărtase o clipă - femeia îi întrebă cu dulce glas unde mergeau și din ce părți erau; străinii îi răspunseră la fel ca lui *messer* Torello și atuncea doamna bucuroasă grăi:

— Așadar, n-am dat greș cu socoteala-mi muierească și ca atare v-aș ruga să faceți bunătate să nu nesocotiți și să primiți din parte-mi acel mic dar pe care voi pune să-l aducă aicea; ținând seama de faptul că noi, femeile, nu dăruim decât lucruri mici, precum ne e și inima, vă rog să vă gândiți, primindu-l, nu atât la prețul lui, cât mai ales la faptul că v-a fost dat din inimă.

Și poruncind să i se aducă câte două rânduri de straie pentru fiecare - dar nu din cele obișnuite de orășeni sau negustori, ci straie de seniori - unele căptușite cu mătase și altele cu jder, trei veste de brocat, precum și trei perechi de pantaloni, grăi:

— Luați hainele acestea; și pe bărbatul meu l-am înnoit cu un rând de straie aidoma cu astea; cât despre celelalte lucruri, ținând seama de împrejurarea că ați umblat atâta cale și mai aveți încă pe atâta, cât și de făptul că sunteți departe de nevestele dumneavoastră și că negustorii sunt oameni gingași și curați, au să vă prindă, bine, chiar dacă nu-s de preț.

Străinii se mirară foarte și își dădură seama că *messer* Torello nu vroia să scape nici un prilej de-a se vădi curtenitor din cale-afară; ba mai văzând și strălucirea veșmintelor aduse, care nu erau de negustor, le fu și frică nu cumva să-i fi recunoscut; în cele din urmă însă, unul dintre ei îi zise doamnei:

— Aceste daruri, doamnă, sunt lucruri minunate și nu ne-ar fi ușor să le primim din parte-ți, dacă domnia-ta nu ne-ai sili s-o facem cu rugăminți cărora noi nu ne putem împotrivi.

Între acestea, întorcându-se *messer* Torello, doamna își luă rămas bun de la oaspeți și plecă, îngrijindu-se ca și slujitorii lor să primească daruri potrivite cu starea lor.

Messer Torello îi rugă cu multă stăruință pe negustori să rămână în casa lui până a doua zi; drept care după ce dormiră de după-amiază, se sculară și, după ce se îmbrăcară, porniră călări prin oraș, însoțiți de *messer*

Torello; iar când veni și ceasul cinei se ospătară îmbelșugat, alături de-o mulțime de musafiri de vază. Apoi, când se făcu și vremea de culcare, se duseră să se odihnească și în zori de zi, sculându-se din somn, afară, în locul roibilor trudiți de drum trei cai de toată frumusețea și așijderea și pentru slugi alți cai puternici și odihniți. Văzând acestea Saladin se întoarse către ai lui și zise:

— Mă jur pe Dumnezeul meu că n-a mai fost nicicând pe lume om mai desăvârșit, mai curtenitor și mai săritor decât bărbatul ăsta: dacă toți regii creștini știu să fie regi așa cum știe acesta să fie cavaler, atunci sultanul Babiloniei nu va putea să țină piept nici măcar unuia din ei, necum tuturor celor ce se pregătesc să-i calce.

Știind însă c-ar fi fost zadarnic să nu primească roibii, îi mulțumi și pentru ei și apoi încalecă cu toți ceilalți ai lui. *Messer* Torello, dimpreună cu alți tovarăși îl întovărăși o bucățică bună afară din oraș; dar, deși sultanului îi venea nespus de greu să se despartă de cavaler (căci începuse a-l îndrăgi), totuși, silit de drumul lung care îi stătea înainte, îl rugă să se întoarcă.

Messer Torello, mâhnit și el de despărțire, grăi:

— Am să mă întorc, de vreme ce așa poftești. Dar iată ce-aș vrea să vă spun: eu nu știu cine sunteți și nici nu vreau să știu mai mult decât mi-ați spus; dar, orișicine ați fi, n-o să mă faceți niciodată să cred că sunteți negustori. Umblați cu Dumnezeu.

Saladin, după ce-și luă rămas bun de la toți tovarășii lui *messer* Torello, se întoarse către el și-i spuse:

— S-ar prea putea, *messere* s-avem prilejul a-ți arăta ceva din mărfurile noastre și atunci te vei încredința că suntem negustori; rămâi cu Dumnezeu.

Plecă sultanul, deci, cu-ai lui, arzând de dorul de-a putea - dac-ar fi fost în viață și de-ar fi izbutit să-și scape tronul din războiul la care se aștepta - să-l prea-cinstească pe *messer* Torello în același chip în care îl preacinstise el; și multă vreme povesti cu-ai lui despre cavaler, despre

nevasta lui și despre toate câte le săvârșise dânșii, pe toate lăudându-le. Și după ce cutreieră, nu fără multă osteneală, Apusul întreg, porni pe mare și ajunse cu-ai lui la Alexandria; și, fiind lămurit pe deplin cu planurile regilor și împăraților creștini, se pregăti de apărare. Cât despre cavaler, el se întoarse la Pavia și multă vreme se gândi, căutând să-și închipuiască cine puteau fi cei trei oaspeți, dar nu fu chip nici barem să se apropie de adevăr, necum să-l ghicească.

Venind vremea cruciadei și pregătindu-se creștinii de pretutindeni de plecare, *messer* Torello hotărî, cu toate rugămințile și lacrimile multe ale nevestei sale, să plece negreșit și el și, după ce sfârși cu toate pregătirile, când să se urce în șa, îi zise scumpei lui neveste:

— Femeie, după câte vezi, eu plec la lupta asta cu gând să-mi mântui sufletul și să-mi păstrez cinstea trupului. Îți las tot ce-i al nostru în grijă și așijderea îți las și cinstea noastră în grijă; or, fiindcă de plecare-s sigur, dar de reîntoarcere deloc, din pricina a mii de lucruri ce mi s-ar putea întâmpla, vreau să-mi făgăduiești ceva; orice s-ar întâmpla cu mine, dac-ai să vezi că nu primești din parte-mi nicio veste, să mă aștepți un an, o lună, și o zi, cu începere de azi, și abia apoi să te mărîți.

Femeia, care plângea, sărmana, de potopea pământul, zise:

— *Messer* Torello, nu știu zău, cum am să îndur durerea în care mă cufundă plecarea dumitale; dar dacă totuși voi putea să supraviețuiesc și dacă dumitale în schimb îți va fi dat să mori, trăiește până atunci și mori încredințat c-am să trăiesc și am să mor drept soață credincioasă a lui *messer* Torello și a amintirii sale.

La care cavalerul zise:

— Femeie, sunt încredințat că întrucât îți stă în putere se va întâmpla așa cum spui; dar tu ești încă tânără, frumoasă, de neam bun și cinstea ta e multă și pretutindeni cunoscută, de aceea nu mă îndoiesc că mulți

bărbați de neam - de s-o isca vreo bănuială în ce privește viața mea - au să te ceară fraților și rubedeniilor tale; de îndemnurile lor n-ai să te poți scăpa, nici apăra, orișice-ai face, și va trebui să-i mulțumești de voie de nevoie; de aceea îți cer să mă aștepți un an, o lună și o zi și numai mult decât atât.

Femeia îi răspunse:

— Precum ți-am spus mai înainte, voi face ce-am să pot; iar dacă am să mă văd silită să fac totuși altminteri, fii sigur c-am să te ascult. Dar deie Dumnezeu ca nici domnia-ta, nici eu să nu ajungem până acolo.

Sfârșind de spus acestea, doamna îl îmbrățișă plângând pe *messer* Torello și, scoțându-și din deget un inel, i-l dădu zicând:

— Dacă s-ar întâmpla să mor fără s-apuc să te mai văd, să-ți amintești de mine de câte ori ai să-l privești.

Messer Torello luă inelul și urcându-se pe cal își luă rămas bun de la toți și apoi plecă la drum.

După ce ajunse cu toți ai săi la Genova se urcă pe o galeră și în scurtă vreme ajunse la Acri, unde se înfrăți cu armata celorlalți creștini, în care prinse a se lăți așa deodată o molimă ce seceră sute de vieți. Și în vremea acestei molimi, sultanul Saladin, fie ajutat de soartă, fie de îndemânarea lui, prinse pe toți creștinii care scăpaseră cu viață și-i împrăștie, întemnițându-i, prin felurite orașe. *Messer* Torello se afla și el printre cei prinși și de aceea fu închis în temniță la Alexandria. Acolo, nefiind cunoscut și neîndrăznind să spună cine este, silit de împrejurări se apucă să crească șoimi și să-i deprindă cu vânatul, meșteșugul la care el se pricepea mai bine ca oricare altul. Saladin, prinzând de veste treaba asta, îl scoase de la închisoare și-l luă pe lângă el ca să-i slujească drept șoimar. *Messer* Torello, bietul - căruia Saladin, cum nu-l recunoscuse și nu fusese cunoscut, se obișnuise a-i zice Creștinul - nu putea să-și ieie gândul de la casă și de la ai lui și încercase de multe ori să fugă, dar fără a izbuti. De

aceea, nimerindu-se să vie la Sultan niscaiva genovezi trimiși ca să răscumpere pe câțiva dintr-ai lor, când fu gata de plecare, *messer* Torello se gândi să-i scrie doamnei lui că-i teafăr, că se va întoarce acasă pre cât de iute va putea și ca atare să-l aștepte. Zis și făcut, îi scrise dar și apoi rugă frumos pe unul din trimiși pe care îl cunoștea să facă astfel că scrisoarea să ajungă în mâna abatelui de la San Pietro în Ciel d'oro, care îi era unchi.

Pe când *messer* Torello se afla în starea aceasta, se întâmplă într-o bună zi ca, stând de vorbă cu sultanul despre niscaiva șoimi de-ai lui, să prindă a zâmbi într-un anume fel, pe care Saladin îl observase la Pavia pe când se afla în casa lui. Sultanul își aminti atunci de chipul lui *messer* Torello și începu să-l cerceteze, părându-i-se că-i chiar el; de aceea, lăsând șoimii, îi zise:

— Spune-mi, creștine, din ce țară din Răsărit ești tu?

— Stăpâne, zise cavalerul, eu sunt lombard de felul meu, dintr-un oraș numit Pavia; sunt om sărac și fără stare.

Când auzi așa, Saladin, aproape sigur de bănuielile lui își zise bucuros: „*Dumnezeu mi-a dat prilejul să-i dovedesc acestui om cât m-a mișcat purtarea și curtenia lui.*” Și fără a spune altceva, după ce porunci să i se aducă într-o odaie veșmintele ce le avea, îl duse pe *messer* Torello înăuntru și îi zise:

— Ia uită-te, creștine, la straiele acestea și spune-mi nu cumva cunoști vreunul dintre ele?

Messer Torello se uită la veșminte și le văzu pe cele dăruite de nevastă sultanului, dar, neputându-și închipui c-ar fi cu adevărat acelea, răspunse:

— Nu cunosc nici una, stăpâne, dar e adevărat că cele de colo aduc c-un rând de straie pe care l-am avut și care era făcut întocmai ca straiele pe care le-am dăruit unor negustori care îmi picaseră în casă.

Atuncea Saladin, nemaiputându-se stăpâni, îl îmbrățișă cu duioșie, zicându-i:

— Domnia-ta ești *messer* Torello d'Istria și eu sunt unul

dintre cei trei negustori căruia nevasta dumitale i-a dăruit aceste haine; venit-a în sfârșit și vremea să-ți dovedesc care mi-e marfa, așa precum ți-am spus că s-ar putea întâmpla în ziua când ne-am despărțit.

Messer Torello, auzind acestea, se bucură nespus, dar îi fu și rușine: se bucură fiindcă avusese un oaspe așa de falnic și-i fu rușine că-l primise, după părerea lui, așa sărăcăcios.

Ci Saladin îi zise:

— *Messer* Torello, fiindcă Domnul mi te-a adus aici, să știi că de acum înainte, nu eu, ci dumneata vei fi stăpân în casa mea.

Și după ce se bucurară îndelung de întâlnire, sultanul puse să-l îmbrace în straie împărătești, îl duse în fața curții și-a celor mai de vază sfetnici și, după le rosti o seamă de cuvinte spre lauda lui *messer* Torello, le porunci celor de față să-l preacinstească întocmai cum îl cinsteau pe el, dacă țineau la îndurarea și la milostivirea lui. Porunca lui fu îndeplinită întocmai de către fiecare în parte, dar mai cu seamă de cei doi care fuseseră cu el, în casa lui *messer* Torello.

Rangul la care fu înălțat așa deodată cavalerul îi risipi întrucâtva gândul și grija alor săi, cu atât mai mult cu cât trăgea nădejdi întemeiate că rândurile sale ajunseseră în mâna unchiului de la Pavia. Or, ce să vezi! În ziua în care Saladin prinsese oastea creștinească, murise în tabăra creștină și chiar fusese îngropat un cavaler de prin Provenza, un om fără virtuți sau însușiri deosebite, pe care îl chema *messer* Torello di Dignes; și cum *messer* Torello d'Istria era îndeobște cunoscut pentru noblețea sa în rândurile oștirii, toți cei care auziră cum că *messer* Torello e mort, crezură că e vorba de el și nu de celălalt; iar faptul că fusese prins nu îngăduia oștenilor să-și deie seama de greșeală.

Din pricina aceasta mulți italieni se întoarseră acasă cu vestea aceasta tristă și printre ei se aflară unii atât de

îndrăzneți, încât nu se sfiiră să spuie că-l văzuseră murind și că fuseseră de față la îngropăciunea lui. Vestea ajungând la urechile doamnei și ale rubedeniilor lui *messer* Torello fu pricină de mare și neînchipuită supărare, nu numai pentru ei, ci pentru toți aceia ce-l cunoscuseră în viață. Nu ne-ar ajunge vremea să povestim pe îndelete ce-a pătimit biata femeie, ce chin și câte lacrimi; dar după ce s-a zbuciumat astfel mai multe luni de-a rândul, într-un târziu, prinzând să-și uite oleacă amărăciunea, - fiind ea cerută de nevastă de către cei mai vrednici bărbați din Lombardia - frații și celelalte rude se apucară s-o îndemne să se mărite a doua oară. Și, după ce se împotrivi de atâtea și de-atâtea ori, vărsând șiroaie de lacrimi, în cele de pe urmă fu nevoită a face pe voia rubedeniilor, cărora le ceru în schimbul învoirii ei s-o lase să aștepte ca văduvă atâta vreme cât îi făgăduise bărbatului că-l va aștepta.

În timp ce la Pavia se întâmplau acestea și poate nici opt zile nu mai lipseau pân' la sorocul la care doamna, biata, trebuia să se mărite, se întâmplă ca *messer* Torello să vază la Alexandria pe un om pe care îl văzuse urcându-se împreună cu solii genovezi pe corabia care urma să plece la Genova; de aceea poruncind să-l cheme, îl întrebă de drumul lor și îl rugă să-i spuie când ajunseseră la Genova; la care omul zise:

— *Messere*, n-a avut noroc corabia în călătoria aceea pre câte am auzit în Creta, unde am coborât; căci pe aproape de Sicilia s-a ridicat o vijelie cumplită și-a sfărâmat corabia de niște stânci în Berberia, încât n-a mai rămas în viață nici unul dintre călători; doi frați de-ai mei, sărmanii, s-au prăpădit în trista împrejurare.

Messer Torello, dând crezare cuvintelor acestea, care de altfel nu mințeau, și amintindu-și că sorocul pe care el rânduise doamnei avea să se împlinească peste vreo patru sau cinci zile - cum își dădea cu socoteala că nimeni nu știa nimic de dânsul la Pavia - fu sigur că femeia se măritase a doua oară; din pricina aceasta se amărî așa de mult, încât,

pierzându-și somnul și pofta de mâncare, se așează la pat și hotărî să moară. Sultanul, care îl îndrăgea nespus, prinzând de veste treaba asta, veni la el și după mari și multe rugăminți, află din gura lui pricina bolii și-a tânjelii; drept care, după ce dintâi îl dojeni că nu-i spusese din vreme toate acestea, îl rugă să-și uite amărăciunea, făgăduindu-i, de-l ascultă, să facă în atare chip, încât la data cuvenită să-l ducă la Pavia; și-i spuse și în ce fel gândea să facă treaba asta. *Messer* Torello, dând crezare cuvintelor lui Saladin, căci nu o dată auzise că lucru-i cu putință și că de multe ori fusese înfăptuit, se îmbărbătă oleacă și prinse a-l îndemna pe Saladin să se grăbească.

Sultanul chemă la sine un vrăjitor de-al său, pe care îl pusese și într-alte rânduri la încercare, și-i porunci să afle o cale prin care cavalerul să poată fi dus într-o noapte, pe un pat, pân' la Pavia; vrăjitorul spuse că lucrul era cu putință, dar c-ar fi fost mai bine pentru *messer* Torello dacă l-ar fi adormit înainte. După ce rândui acestea, Saladin se întoarse la bolnav și, aflându-l hotărât să ajungă la Pavia la vremea sorocită ori dacă nu să moară, îi zise după cum urmează:

— *Messer* Torello, dacă-ți iubești nevasta cu atâta duioșie și dacă vrei cu dinadins să nu-ncapă pe mâini străine, mă știe Dumnezeu că nu-s în stare a te mustra pentru simțirea aceasta, căci dintre câte doamne am văzut pe lume, ea-i cea mai vrednică de laudă și de iubire dintre toate, atât prin deprinderile și prin purtarea ei, cât și prin multa-i frumusețe, de care nici nu mai vorbesc, căci este floare trecătoare. Mi-ar fi plăcut nespus de mult, de vreme ce soarta mi te-a adus aicea, să fi trăit mereu alături, ca frații, în regatul ăsta pe care îl stăpânesc, tot restul vieții noastre; dar dacă bucuria asta nu mi-a fost hărăzită, fiindcă ți-ai pus în gând să mori sau să te întorci acasă la vremea sorocită, din toată inima aș fi vrut să știu măcar din vreme ce ai de gând să faci, ca să te pot trimite acasă cu cinste, cu alai și cu însoțitori de seamă, așa după cum

meriți; dar, fiindcă nu pot face așa și fiindcă dumneata dorești cu dinadins să ajungi cât mai curând acasă, voi face tot ce pot spre a te trimite la Pavia pe calea ce ți-am arătat-o.

Messer Torello îi răspunse:

— Stăpâne, faptele-ți de bine mi-au dovedit din plin, fără a mai fi nevoie de vorbele ce mi le-ai spus, bunăvoința dumitale, de care eu nu-s vrednic chiar în așa măsură. Cât despre cele câte-mi spui, chiar fără să mi le fi spus, sunt de pe acum încredințat și fi-voi până în ceasul morții; dar, fiindcă am hotărât așa, te rog fă cât mai iute ce mi-ai făgăduit să faci, căci mâine e ultima zi în care mai sunt așteptat.

Saladin îi răspunse că totul era pregătit pentru plecarea lui. Drept care a doua zi - urmând ca în noaptea următoare să îl trimită acasă - porunci să i se pregătească în una din sălile palatului un pat bogat și mândru, cu saltelele îmbrăcate după obiceiul turcesc în catifele și brocat lucrat cu fir de aur, acoperit c-o plapumă, brodată cu mărgăritare mari și nestemate - care fu socotită apoi la noi în țară o comoară - și, în sfârșit, cu două perne vrednice de un atare pat. Iar după ce patul fu gata, porunci ca *messer* Torello, care se înzdrăvenise, să fie îmbrăcat într-un veșmânt turcesc frumos cum nu s-a mai văzut și în jurul capului să i se învârtească, tot după obiceiul turcesc, un turban, de-al lui cât toate zilele de lung. Apoi, cum vremea era târzie, se duse însoțit de sfetnici în odaia lui *messer* Torello și acolo, după ce se așează alături de el, îi zise aproape lăcrămând:

— *Messer* Torello, ceasul sortit să ne despartă se apropie și de aceea, fiindcă nu-i chip să te însoțesc din pricină că drumul nu îngăduie aceasta sunt nevoit să mă despart de dumneata aicea și am venit anume ca să-mi iau bun rămas. De aceea, până a nu te da în grija Tatălui Ceresc, te rog pe prietenia noastră și dragostea care ne leagă, să-ți amintești de mine și dacă-i cu putință, după ce-ți vei fi pus în rânduială trebile tale în Lombardia, până ce

nu ne-ajunge moartea, să vii să mă vezi o dată, barem o singură dată, pentru ca eu cu acel prilej, prea fericit de-a te vedea, să îndrept tot ceea ce acum nu sunt în stare a face din pricină că te grăbești. Iar până atunci te rog frumos să-mi scrii din când în când și să mă rogi de tot ceți face trebuință dumitale, căci eu de bună seamă voi face pentru dumneata orice, cu mult mai bucuros decât pentru orișicare altul.

Messer Torello abia putu să-și stăpânească lacrimile și, fiind împiedicat de ele, răspunse în câteva cuvinte că i-ar fi fost cu neputință să-i dea uitării vrednicia și binefacerile multe și că avea să facă întocmai și negreșit ce-i poruncise, de îndată ce-ar fi avut răgaz. Drept care Saladin, după ce-l sărută și-l îmbrățișă cu duioșie, vărsând șiroaie de lacrimi, îi spuse: „Mergi cu Dumnezeu” și apoi ieși din cameră; pe urmă își luară rămas bun și sfetnicii veniți cu el și apoi, cu dânsul dimpreună, se duseră în sala unde se pregătise patul.

Ci vremea fiind târzie, cum vrăjitorul n-aștepta decât săși facă datoria și chiar grăbea plecarea, se înfățișă degrabă un doctor c-o băutură adormitoare pe care i-o dăduse s-o beie lui *messer* Torello, după ce-i arătă dintâi că avea să-i prindă bine; *messer* Torello o bău și adormi pe dată. Apoi, la porunca sultanului, fu așezat așa dormind pe patul cel bogat, pe care Saladin mai așezase și-o coroană frumoasă și de mare preț, căreia îi făcuse un semn din care să se înțeleagă că îi era trimisă nevestei lui *messer* Torello. Pe urmă îi puse acestuia în deget un inel cu un rubin mai lucitor decât o torță aprinsă, al cărui preț cu greu ai fi putut să-l cântărești. Ba îl mai încinse și c-o spadă care purta o lucrătură nespus de greu de prețuit și în afară de acestea îi puse și un colan la gât, bătut cu pietre scumpe și cu mărgăritare cum nu s-au mai văzut; apoi îi așeză de alături două pocale mari de aur pâine de galbeni lucitori și împrejurul lui vărsă peste tot locul șiruri de perle, cingători, inele și alte multe pe care n-am mai isprăvi de-

am sta să le înșirăm. După ce isprăvi acestea, îl mai sărută o dată și apoi îi porunci vrăjitorului să deie drumul patului, drept care fără de zăbavă patul cu cavaler cu tot pieri sub ochii lui, iar Saladin cu-ai lui rămaseră povestind de dânsul.

Messer Torello cu toate podoabele și giuvaerurile de care pomeneam fu așezat, după dorința lui, în biserica San Piero în Ciel d'oro din Pavia și încă mai dormea când paracliserul bisericii - cum într-acestea bătuse clopotul a zi - pătrunse în biserică c-o lumânare în mână și, văzând patul cel bogat, nu numai că se minună, dar fu cuprins de mare spaimă și-o luă la fugă înapoi; călugării și abatele, văzându-l cum alerga, se mirară și-l întrebară de ce fuge. Paracliserul le răspunse și atunci abatele îi zise:

— Doar nu mai ești copil și nu pătrunzi întâia oară în biserică aceasta, ca să te sperii așa ușor; să mergem să vedem ce anume te-a înfricoșat.

Și după ce aprinseră mai multe lumânări, abatele cu toți călugării săi intrară în biserică și văzură și ei minunăția aceea de pat, pe care cavalerul dormea întins pe spate; și în timp ce stau cu toții sfioși și neîncrezători și se uitau la giuvaeruri fără a se apropia de pat, trecând puterea băuturii, *messer* Torello se trezi și suspină din greu. Călugării și abatele, văzând una ca asta, strigară înspăimântați: „Doamne, ajută-ne pe noi” și o zbughiră afară. *Messer* Torello deschise ochii și, uitându-se în jurul lui, își dete seama lămurit că se afla unde îi ceruse sultanului să-l ducă, lucru de care în sinea lui fu foarte mulțumit; de aceea, ridicându-se în capul oaselor și uitându-se cu de-amănuntul la tot ce avea împrejurul său, își dete seama încă o dată de dărnicia lui Saladin, pe care avusese prilejul s-o cunoască, dar care acum i se părea mai mare ca înainte. Cu toate acestea însă nu se mișca din locul lui, auzindu-i pe călugări fugind și dându-și seama că fug de teama lui, începu să-l strige pe nume pe abate și să-l roage să nu se sperie, căci el era *messer* Torello, zicea,

nepotul lui adică. Abatele, auzind așa, se înfricoșă și mai vârtos, căci el îl socotea mort de multe luni de zile, dar după câtva timp, prinzând oleacă de curaj, își făcu semnul sfintei cruci și apoi se duse către el.

Messer Torello îi zise:

— De ce te temi, părinte? Eu, slavă Domnului, sunt viu și m-am întors acasă de peste mări și țări.

După vreo câtva timp abatele îl recunoscu, deși *messer* Torello avea o barbă mare și era înveșmântat în straie turcești, drept care, liniștindu-se, îl luă de mână și îi zise:

— Fiule, fii binevenit!

Și apoi urmă astfel:

— Nu trebuie să te miri că m-am speriat de tine, căci nu e om în tot orașul să nu te creadă mort și din această pricină chiar doamna Adalieta, nevasta ta, învinsă de rugămințile și amenințările rudelor ei, s-a măritat a doua oară, potrivnic vrerii ei și chiar azi dimineață are să fie dusă în casa noului bărbat, unde ospățul nunții și toate cele trebuincioase unei atari serbări sunt gata pregătite.

Messer Torello se sculă din pat și, după ce se bucură cu abatele și cu ai săi de faptul că se reîntorsese, îi rugă pe toți să nu sufle nici un cuvânt de toată împrejurarea aceasta, până ce el n-avea să ducă la bun sfârșit un gând de-al său. Apoi, după ce-și puse bine comorile aduse, îi povesti abatelui tot ce pățise prin strădanii din ziua când plecase și până în clipa aceea. Abatele se bucură de norocul lui și dimpreună cu el mulțumi lui Dumnezeu că îl păstrase teafăr. Pe urmă *messer* Torello îl întrebă pe abate cine era noul bărbat ales pentru nevasta lui și abatele îi spuse.

Messer Torello zise atunci:

— Până ce n-află nimeni că m-am întors, aș vrea să văd cum are să se poarte nevastă-mea la nuntă; de aceea, deși preoții nu merg de obicei la nunți, aș vrea totuși de dragul meu să faci astfel ca noi să mergem.

Abatele răspunse că-i face bucuros hatârul și când se

lumină de-a binelea de ziuă, trimise vorbă mirelui, spunându-i c-ar fi vrut să vină la nuntă cu un prieten; mirele îi răspunse că îi primește bucuros. Când se făcu de amiază, *messer* Torello înveșmântat în straiele-i turcești și însoțit de abate se duse la casa mirelui. Acolo toți câți îl vedeau căutau la el plini de mirare, dar fără a-l recunoaște; iar cât despre abate, el le spunea acelora ce-l întrebau de el, că e un sol saracinez trimis de către Saladin la curtea regelui din Franța. Ca urmare *messer* Torello fu așezat și el la masă, chiar față în față cu mireasa, pe care el o măsura cu mare bucurie, citind pe fața ei o oarecare tulburare din pricina acestei nunți. Femeia de-asemenea privea din când în când la el, dar fără a-l recunoaște, căci barba lui cea mare, veșmintele-i ciudate, cât și credința ei nestrămutată că e mort nu îngăduiau să-l recunoască. De la o vreme însă, socotind *messer* Torello că-i timpul să vază dacă doamna își amintea de el, își scoase inelul pe care i-l dăduse dânsa în ziua despărțirii, puse să-l cheme pe un tânăr care slujea la masă tocmai în fața ei și-i zise:

— Să-i spui din partea mea miresei că pe meleagurile mele e obiceiul ca atunci când un străin - precum sunt eu - mănâncă la ospățul unei mirese - cum e ea - în semn că-i bucuroasă să-l știe la ospățul ei, mireasa îi trimite cupa din care bea ea însăși, plină de vin și apoi străinul, după ce bea cât vrea din ea, o acoperă și i-o trimite, iar dânsa bea ce-a mai rămas.

Tânărul își făcu solia și doamna, înțeleaptă și ales crescută cum era, crezându-l pe străin un om de mare vază, spre a-i dovedi că-i bucuroasă să-l știe la ospățul ei, puse să spele și să umple cu vin o cupă mare aurită pe care o avea în față și porunci apoi să-i fie înfățișată străinului. Porunca ei fu împlinită întocmai. *Messer* Torello, care într-acestea își vârâse inelul în gură, prefăcându-se că bea îi dădu drumul înăuntru fără să vadă nimeni și după ce bău din vin, lăsând numai pe fund oleacă, acoperi iar cupa și i-o trimise doamnei. Dânsa o luă în mâini și ca să facă până la

capăt precum cerea obiceiul, o descoperi, o duse la gură și, văzând inelul, șezu o vreme și-l privi fără să scoată o vorbă, apoi, recunoscând în el inelul ce-l dăduse în dar bărbatului la despărțire, îl luă, privi țintă la acela pe care îl luase drept străin și dându-și seama că-i *messer* Torello, soțul ei, împinse masa la pământ ca ieșită din minți și strigă:

— Ăsta-i bărbatul meu! Nu încape nicio îndoială, este *messer* Torello.

Și repezindu-se la masa la care ședea el, fără să țină seama de ce se afla pe ea, i se aruncă de gât, îmbrățișându-l strâns, și nimeni nu putu cu vorba sau cu fapta s-o ieie de la gâtul lui, până ce cavalerul n-o îndemnă să-și stăpânească prea multa bucurie, spunându-i că de îmbrățișat ar mai fi avut destulă vreme. Atuncea doamna îl lăsă și în timp ce toți mesenii, prea turburați de împrejurare, se bucurau de regăsirea unui atare cavaler, *messer* Torello îi rugă să curme gălăgia și, după ce tăcură toți, le povesti tot ce pățise de când plecase în cruciadă și până în clipa aceea și încheie zicând că nobilul ce-i luase nevasta, socotindu-l mort, n-avea la ce se supăra, dacă, aflându-se în viață, i-o lua iar înapoi. Mirele, cu toate că era cam încurcat, săracul, răspunse cu mărinimie, ca un adevărat prieten, că era în dreptul lui să facă ce-ar fi poftit cu ale lui. Doamna lăsă atunci deoparte cununa și inelul primite de la mire și-și puse în schimb în deget celălalt inel, cel scos din cupă și în cap cununa pe care i-o trimisese sultanul. Apoi, ieșind cu toții din casa în care se aflau, porniră cu întreg alaiul acasă la *messer* Torello, unde toți ceilalți cetățeni, care îl priveau ca pe-o minune, se bucurară îndelung de fericita întâmplare. *Messer* Torello, după ce dărui c-o parte din giuvaerurile aduse pe mire, care cheltuise zadarnic pentru nunta aceea, pe abate și pe alții și după ce-i dădu de știre sultanului printr-un trimis că ajunsese acasă cu bine și că înțelegea să-i fie și de-acu înainte prieten și slugă prea plecată, trăi mulți ani

de zile cu vrednica-i nevastă, vădind mai multă curtenie ca niciodată înainte.

Iată dar cum s-au isprăvit necazurile lui *messer* Torello și-ale iubitei sale soațe și iată care fu răsplata mărinimiei lor și-a neprecupețitei lor curtenii, pe care mulți se străduiesc s-o dovedească altora, dar, deși au cum s-o vădească, o dovedesc așa de rău, încât mărinimia și curtenia lor e adeseori mai scump plătită decât ar merita să fie; de aceea nu e de mirare nici pentru dânșii nici pentru ceilalți, dacă de pe urma ei n-au parte de răsplată.

POVESTEA A ZECEA

Marchizul di Saluzze la rugămințile supușilor săi se hotărăște să se însoare după placul inimii și ia de nevastă pe fata unui țăran, cu care are doi copii, pe care se preface că-i omoară. Pe urmă îi dă a crede fetei că e sătul de ea, că și-a luat altă nevastă și își aduce în casă pe propria lui copilă, dând-o drept soața lui, iar pe cealaltă o izgonește, lăsând-o numai în cămașă. La urmă, aflând-o răbdătoare la toate aceste încercări, plin de iubire pentru dânsa o aduce iar acasă, îi arată copiii care se făcuseră mari și-o prea-cinstește drept marchiză, punându-i și pe ceilalți s-o preacinstească tot la fel.

După ce regele își isprăvi povestea lui cea lungă, care, pe cât se părea, plăcuse mult celor de față, Dioneo grăi râzând:

— Omul care aștepta să vie noaptea ca să aplece coada cea dreaptă a stafiei n-ar fi dat nici măcar doi bani pe toate laudele cu care îl copleșiți voi pe Torello.

Iar pe urmă, știind că numai el mai rămânea să povestească, începu astfel:

— Blândele mele doamne, pe câte mi se pare mie, dumneavoastră ați închinat ziua de azi regilor, sultanilor și altor oameni de vază; de aceea, ca să nu mă îndepărtez nici eu prea mult de dumneavoastră, am să vă povestesc acum nu cine știe ce minuni de vitejie ori curtenie, ci fapta

nebunească pe care a săvârșit-o odinioară un marchiz și de pe urma căreia, în ciuda nebuniei lui, nu s-a ales decât cu bine. Cu toate acestea însă, eu nu v-aș sfătui să faceți ca dânsul, fiindcă-i păcat de Dumnezeu că n-a pățit-o pân' la urmă.

Demult de tot, printre marchizii di Saluzze fu unul zis Gualtieri, primul născut dintre feciori, un tânăr care, fiind holtei și neavând copii, își petrecea tot timpul umblând la vânătoare și nici că se gândea măcar să-și înjghebeze un cămin, lucru pentru care s-ar fi căzut să treacă în ochii tuturor drept mare înțelept. Dar fiindcă treaba asta nu le venea la socoteală supușilor, ei îl rugară de multe ori să se însoare, ca nu cumva el să rămână fără urmaș la casă, iar dânșii fără de stăpân; și se îmbiară să-i găsească o fată bună și frumoasă, de neam și casă mare, astfel încât să-și poată pune nădejdi de mai bine într-însa și în același timp să fie și el mulțumit. Gualtieri le răspunse:

— Prieteni, voi mă siliți a face ceea ce eu mă hotărâsem să nu fac niciodată, tocmai fiindcă-i nespus de greu să afli o nevastă care să ți se potrivească, pe când din celelalte găsești cu sutele de vrei, și așijderea și fiindcă știu că viața e un chin pentru acela care a dat peste o astfel de nevastă. E o prostie să susțineți că ați putea cunoaște copilele după purtarea părintelui și-a maicii lor și să încercați a-mi dovedi că-mi veți alege o fată care să-mi placă întru totul; cum ați putea ajunge voi să le cunoașteți tații sau mamele și taina lor? Și apoi, chiar dacă i-ați cunoaște, adeseori copilele nu seamănă deloc cu-ai lor. Dar, fiindcă vreți cu dinadins să mă vedeți încins cu lanțurile căsniciei, am să vă fac pe plac și, ca să nu pun vina - de-a fi să iasă rău - pe nimeni decât pe mine, vreau să-mi găsesc singur nevasta; însă vă spun de pe acum că orice fată o fi să iau, dacă n-o veți cinsti ca pe-o stăpână adevărată, o să simțiți pe pielea voastră ce greu îmi vine să mă însor potrivnic vrerii mele, numai ca să v-ascult pe voi.

Supușii îi răspunseră că ei se mulțumesc oricum, numai

să-l știe însurat.

De multă vreme Gualtieri băgase de seamă cu plăcere deprinderile unei fete sărace dintr-un sat vecin și, cum i se păru că fata e și frumoasă pe deasupra, se socoti în sinea lui c-ar duce viață bună alături de dânsa, dacă și-ar lua-o de nevastă; de aceea, fără să mai caute aiurea alte fete, se hotărî s-o ia pe asta și, poruncind să-l cheme pe tatăl ei, care era sărac lipit pământului, căzu cu el la învoială să-i ieie fata de nevastă. Pe urmă, adunându-și toți prietenii de prin ținut, le spuse după cum urmează:

— Dragi prieteni, voia voastră a fost și este să mă însor, drept care m-am hotărât să fac și pasul ăsta, nu fiindcă aș ține negreșit să mă așez la casa mea, ci mai degrabă fiindcă vreau să fiu pe placul vostru. Voi știți ce mi-ați făgăduit: că veți fi mulțumiți adică și că-mi veți preacinsti nevasta, oricine ar fi să fie; acum sosit-a vremea să-mi țin făgăduința și vreau ca voi, din partea voastră, să v-o țineți și voi. Aicea nu departe am găsit o fată pe placul meu, cu care vreau să mă însor și peste trei sau patru zile am s-o aduc acasă. Gândiți-vă dar cum să faceți spre a-mi pregăti nuntă frumoasă și spre a o întâmpina cu cinste, ca să pot zice și eu că-s mulțumit de felul cum v-ați ținut făgăduința, așa precum puteți să ziceți voi despre mine.

Oamenii, bucuroși, răspunseră că-s mulțumiți și că avea să-i preacinstească nevasta ca pe o stăpână, oricine ar fi fost să fie. Pe urmă se gătiră toți de nuntă mare și frumoasă, cu Gualtieri împreună. El porunci un ospăț falnic și puse să poftească la el o mulțime de prieteni de ai lui, de rubedenii și de nobili de prin împrejurimi; apoi, pe lângă acestea, puse să-i taie și să-i coasă miresei fel de fel de rochii, care de care mai frumoase și mai de preț, după măsura unei copile care avea același trup ca dânsa, și-i pregăti de asemeni inele, cingători și o cunună scumpă, într-un cuvânt tot ce se cere să aibă o mireasă. Iar când veni și ziua nunții, cam către ceasurile nouă, Gualtieri se urcă pe cal cu cei veniți să-l preacinstească și, după ce se

îngriji de toate cele de trebuință, grăi:

— E vremea să mergem după mireasă.

Și zicând așa, porni cu tot alaiul până în sătulețul vecin. Acolo, după ce ajunseră la casa cu pricina, o găsiră pe fată tocmai când se întorcea grăbită de la fântână, ca să meargă dimpreună cu celelalte fete s-o vadă pe mireasa lui Gulatieri. Cavalerul, de ce-o văzu, o chemă pe nume, Griselda adică, și-o întrebă unde era părintele ei. Fata răspunse rușinoasă:

— E aicea în casă, monseniore.

Atunci Gualtieri descălecă și, după ce porunci oamenilor să-l aștepte, intră singur în căsuța sărăcăcioasă, unde îl găsi pe părintele copilei, Giannucole pe nume, și-i zise:

— Am venit s-o iau pe Griselda de nevastă, dar vreau întâi s-o întreb ceva, aicea în fața ta.

Și-o întrebă să-i spună dacă, luând-o pe dânsa de nevastă, ea s-ar fi străduit să-i fie pururea pe plac, să nu se supere nicicând orice i-ar fi făcut sau spus, dacă ar fi fost întotdeauna supusă și alte multe ca acestea, la care ea răspunse „da”. Atunci Gualtieri, luând-o de mână, o duse afară și acolo, în fața alor săi și-a satului întreg, o dezbrăcă până la piele și, poruncind să i se aducă veșmintele făcute anume, puse degrabă s-o îmbrace din cap până în picioare și peste părul ei cel răvășit puse să-i puie cununa după care, spre uimirea tuturor, grăi:

— Doamnelor, asta este fata cu care vreau să mă însor, dacă mă vrea și ea pe mine.

Pe urmă, întorcându-se către Griselda, care, biata, ședea nelămurită și foarte rușinată, îi zise:

— Griselda, mă vrei de bărbat?

La care ea răspunse:

— Te vreau, stăpâne.

— Eu de asemeni, răspunse Gualtieri și astfel zicând se cunună în fața tuturor cu dânsa și apoi, urcând-o pe un cal, o duse cu alai acasă, unde se încinse o nuntă de toată frumusețea și o petrecere mai mândră decât dacă s-ar fi

însurat cu fata regelui din Franța.

O dată cu veșmintele ai fi jurat că fata se preschimbase și la suflet, schimbându-și deprinderile. Precum spuneam, era frumoasă la trup și la obraz și în scurtă vreme se făcu atâta de plăcută și câștigă și întru deprinderi atâta măiestrie, încât n-ai mai fi zis că e o copilă de păimaș și că păscuse odată capre, ci că-i copila unui nobil de cine știe ce neam mare; și de schimbarea aceasta se minunau toți oamenii ce-o cunoscuseră înainte. Unde mai puneți că era așa de ascultătoare și de supusă cu bărbatul, încât Gualtieri se ținea drept cel mai mulțumit soț din toată lumea asta; iar cu supușii lui, de asemeni, era așa de bună și de drăguță, încât cu greu ar fi putut să afli un om să n-o cinstească și să n-o iubească din toată inima. Toți se rugau lui Dumnezeu să-i deie sănătate și s-o aibă în paza lui și de unde înainte vreme ziceau că Gualtieri se dovedise un prost fiindcă o luase de nevastă, acum îl socoteau drept cel mai iscusit și cel mai înțelept bărbat din câți trăiau în lume, căci nimeni altul în locul lui n-ar fi putut să-și deie seama de însușirile alese care zăceau, ascunse sub zdrențele-i sărăcăcioase de biată țărăncuță. Într-un cuvânt, în scurtă vreme fata știu să facă astfel, încât nu numai în ținutul pe care îl stăpânea Gualtieri, dar pretutindenea în jur nu se vorbea decât de ea, de faptele ei bune și de vrednicia ei și chiar și cei care cârtiseră când Gualtieri o luase de nevastă, acuma își schimbau cârtelile în laude.

Și nu șezu Griselda prea multă vreme cu Gualtieri, că și rămase grea și când îi veni vremea născu o copiliță, de care cavalerul se bucură nespus. Dar după câtva timp, dându-i prin gând să-i puie răbdarea la încercare prin suferinți greu de îndurat și prin încercări îndelungate, prinse dintâi s-o înțepe cu vorba, iar apoi să-i spuie, făcând pe supăratul, că toți supușii lui se arătau a fi nemulțumiți de dânsa din pricină că se trăgea din neam atât de prost și mai ales fiindcă vedeau că-i mai făcea și prunci; iar de copila ce-o născuse, zicea, erau înciudați și toată ziua nu

făceau decât să bombănească. Femeia, auzind cuvintele acestea, rămase neclintită în gândurile ei de bine și, fără a se schimba la față, grăi:

— Stăpâne, fă cu mine ceea ce crezi că e spre cinstea și mângâierea ta. Eu nu mă voi împotrivi, căci știu că-s mai prejos decât ei și că nu-s vrednică nici de rangul la care tu m-ai ridicat prin bunătatea ta.

Răspunsul acesta îi plăcu foarte mult lui Gualtieri, căci își dădu seama că fata nu se făcuse o încrezută de pe urma cinstei pe care i-o făcuse atât el însuși, cât și ceilalți. Nu după multă vreme însă, dându-i a înțelege cum că supușii lui nu mai puteau s-o vază în ochi pe copilița ei, chemă pe un credincios de-al lui, îi spuse ce trebuia să facă și îl trimise la femeie. Omul, cu fața îndurerată, îi zise:

— Doamnă, ca să scap cu viață trebuie să fac ce-mi poruncește stăpânul meu; n-am încotro. Trebuie să-ți iau copila adică și s-o...

Dar n-apucă să isprăvească. Doamna, văzându-i chipul și auzindu-i vorbele, ba amintindu-și și de cele rostite de bărbatul ei, pricepu că omul avea poruncă să-i omoare copila și de aceea, luând-o degrabă din leagăn, după ce-o sărută și-o binecuvântă, fără a clipi măcar, cu toate c-o durea nespus i-o așeză în brațe și-i zise:

— Ține-o: fă întocmai precum ți-a poruncit stăpânul tău și-al meu, dar, dacă nu te îndeamnă el, ai grijă, n-o lăsa să fie sfâșiată de fiare și de corbi.

Slujitorul luă copila și-i spuse lui Gualtieri cum se purtase doamna și cele ce spusese. Gualtieri se miră de-atâta stăpânire și de statornicia ei și apoi trimise sluga cu fata la o rudă a lui de la Bologna și-o rugă s-o crească cu îngrijire și s-o învețe să se poarte, fără să spuie nimănui și niciodată a cui era.

Pe urmă, după câtva timp, doamna rămase iarăși grea și când îi veni vremea născu un băiețaș, pe care Gualtieri al îndrăgi nespus de mult. Dar nefiind mulțumit cu cele ce făcuse își copleși nevasta cu altă suferință și într-o bună zi

se prefăcu mânios și-i zise:

— Femeie, de când adus-ai la lumină copilul ăsta nu răzbesc s-o scot la capăt cu supușii, de tare ce se plâng că după moartea mea o să aibă drept stăpân pe un nepot de slugă; de aceea, dacă vreau să nu fiu izgonit de aici, mă tem că va trebui să fac ce-am mai făcut odată și până mai la urmă să-mi iau altă nevastă.

Femeia îl ascultă cu suflet răbdător și nu răspunse altceva decât atât:

— Stăpâne, gândește-te să faci astfel încât să fii tu mulțumit și nu te îngriji de mine, căci eu n-am altă bucurie decât ce-ți place ție.

După vreo câteva zile Gualtieri - precum făcuse cu fetița - făcu acum și cu băiatul și după ce trimise sluga să-l ieie, dând a crede doamnei că-l omorâse, luă copilul și îl trimise la Bologna, precum făcuse și prima dată, spre a fi crescut acolo. Femeia nici de astă dată nu se arătă mânioasă și nici nu spuse altceva decât spusese prima oară; Gualtieri se mira nespus de stăpânirea ei și își zicea în sinea lui că nu era femeie în lume să facă ce făcea Griselda. Și dacă n-ar fi văzut-o cât de drăgăstoasă era cu copiii atunci când o lăsa să fie, ar fi crezut de bună seamă c-o face numai ca să scape de grija lor, când ea, sărmana, precum își dete și el seama, făcea acestea toate mânată doar de înțelepciune. Supușii lui Gualtieri, care credeau cu adevărat că-și omorâse copilașii, îl ocărau de zor și-l socoteau nespus de crud, iar pentru biata lor stăpână simțeau nețărmurită milă; dar ea, când doamnele-i din preajmă se tânguiau de felul cum îi muriseră copiii, nu răspundea nimica alta decât că voia celui ce le dăduse viață era și voia ei.

Trecuseră mulți ani de când Griselda adusese pe lume copilița, când Gualtieri, socotind că-i vremea s-o încerce c-o ultimă încercare și mare suferință, prinse a se plânge alor săi, zicând că nu mai poate s-o rabde de nevastă și că de abia acum vedea ce rău făcuse în tinerețe când se însurase c-o țărancă; de aceea avea de gând să încerce pe

toate căile, zicea, să dobândească de la papă învoirea de a se însura cu alta și de-a lăsa-o pe Griselda. Pentru aceste gânduri mulți oameni cumsecade îl dojeniră cu asprime, dar el nu răspundea decât c-așa trebuia să facă. Femeia, auzind și ea ce gânduri are Gualtieri și chibzuind c-ar fi trebuit pesemne să se întoarcă iar la casa părintească și la păscutul caprelor și c-ar fi fost silită să vadă altă femeie alături de bărbatul ei pe care îl îndrăgea ca pe lumina ochilor, se necăji amarnic, dar se căzni să rabde și încercarea asta cu suflet neclintit, așa precum răbdase și celelalte lovituri cu care o încercase soarta.

Nu după multă vreme Gualtieri puse să-i trimită niște scrisori ca de la Roma și le dădu a înțelege supușilor că prin acelea papa îl învoia s-o lase pe Griselda și să se însoare a doua oară. Drept care o chemă la sine și-i zise în fața altor mulți:

— Femeie, papa mă învoiește să-mi iau altă nevastă și să te las pe tine; de aceea, fiindcă ai mei au fost oameni de neam și pururea stăpâni pe locurile acestea, pe când ai tăi au fost țărani de când e lumea lume, eu nu mai vreau să-mi fii nevastă, ci vreau să te întorci acasă cu zestrea pe care mi-ai adus-o. Eu îmi voi lua altă soție, căci mi-am găsit ce-mi trebuie.

Femeia, auzind acestea, potrivnic firii femeiești își stăpâni, cu mare greu, durerea și suspinele și-i zise:

— Stăpâne, eu am știut de totdeauna că neamul meu cel prost nu ți se potrivește ție și rangului pe care îl ai și de ți-am fost soție am socotit că numai tu și Dumnezeu mi-ați hărăzit darul acesta prețios, pe care niciodată n-am cutezat să-l socotesc al meu, ci totdeauna l-am socotit de împrumut; acuma îl vrei iar înapoi și eu se cade să ți-l dau fără de nicio împotrivire; iată inelul drag pe care mi l-ai pus în deget la cununia noastră. Ia-l. Îmi poruncești de asemeni să iau cu mine zestrea pe care ți-am adus-o, dar pentru treaba asta nu trebuie să-mi plătești nimic; n-am lipsă nici de pungi să car în ele banii și nici, de vite de

povară, căci n-am uitat că m-ai luat goală. Dacă, socoți de bine însă ca toți să vază trupul ăsta în care ți-am purtat copiii, atunci pleca-voi despuiată; dar drept răsplată a fecioriei pe care ți-am adus-o în dar și n-o mai pot lua înapoi, te rog îngăduie să pun pe mine barem o cămașă.

Gualtieri, care abia putea să-și stăpânească plânsul, rămase totuși încruntat și-i zise:

— Fie. Ia-ți dar o cămașă.

Toți cei de față îl rugau să-i deie barem un veșmânt, pentru ca cea care îi fusese vreme de treisprezece ani și mai bine nevastă credincioasă să nu fie văzută ieșind din casa lui în chip atât de rușinos și de sărăcăcios, dar ruga le era în zadar. Atunci femeia, în cămașă, desculță și cu, capul gol, după ce-i lăsă pe toți în grija Tatălui Ceresc ieși din casa lui Gualtieri și se întoarse acasă la tatăl ei, stârnind suspine și milă în inimile celor care se aflau de față. Giannucole (care nicicând nu izbutise a crede că Gualtieri avea să-i ție copila de nevastă și se aștepta mereu să i-o trimită acasă) îi păstrase hainele de care o dezbrăcase marchizul în dimineața nunții; de aceea i le aduse și, după ce le îmbrăcă, fata începu să vază de trebile mărunte ale căsuței părintești, precum era deprinsă a face, răbdând cu suflet dârz și această ultimă încercare, a soartei ei potrivnice.

Cât ce-o făcu și pe asta, Gualtieri le dădu de știre supușilor că-și alesese de nevastă pe fiica unuia din conții da Panage și, poruncind mari pregătiri de nuntă, puse s-o cheme pe Griselda și după ce veni îi spuse:

— Am să-mi aduc curând mireasa pe care mi-am ales-o și am de gând s-o preacinstesc așa cum se cuvine; tu știi că n-am femei la casă care să poată pregăti odăile și toate cele câte se cer făcute la o atare sărbătoare; de aceea tu, care cunoști mai bine ca oricare alta aceste îndeletniciri, fă tot ce-i de făcut, poftește după placul tău femeile la nuntă, primește-le aici ca și cum tu ai fi stăpână și după ce se gata nunta, poți să te întorci acasă.

Deși cuvintele acestea erau cuțite înfipte în inima Griseldei - căci ea, sărmana, nu putuse să lepede iubirea pe care i-o purta cu aceeași ușurință cu care lepădase norocul de odinioară - răspunse:

— Am să fac, stăpâne, așa precum poftești.

Și pătrunzând înveșmântată cu straiele ei țărănești, aspre și groase, de dimie, în casa lui Gualtieri, din care nu de multă vreme ieșise numai în cămașă, se apucă să mătură și să gătească odăile, să aștearnă pretutindeni covoare și perdele, să pună în rând bucătăria și să trudească la de toate, de parcă n-ar fi fost decât o biată slujnicuță; și nu se opri din lucru până ce nu sfârși cu bună rânduială tot ce trebuia făcut. Apoi pofti la nuntă în numele lui Gualtieri pe toate doamnele din jur și începu să aștepte serbarea rânduită, iar când veni și ziua nunții, deși era îmbrăcată ca vai de capul ei, primi cu fața zâmbitoare și cu deprinderi de stăpână și doamnă adevărată pe toate doamnele poftite.

Gualtieri între acestea se îngrijise ca copiii să fie crescuți bine în casa rudei din Bologna, care era măritată cu unul din conții da Panage; fetița se făcuse acum de doisprezece ani și de frumoasă nu-i găseai pereche în toată lumea, iar băiețașul avea și el vreo șase anișori. Gualtieri trimise vorbă rudei sale să aibă bunătatea să vină la Saluzze cu fata și băiatul, rugând-o să poftească și alți oaspeți de seamă, cărora să le spună c-o duce pe copilă ca s-o mărite cu Gualtieri și nicidecum că-i fata lui. Nobilul, bolonez făcu pe voia marchizului și, așternându-se la drum, după vreo două sau trei zile ajunse la Saluzze cu cei doi frați și cu alaiul de musafiri poftiți la nuntă tocmai la ora prânzului, când toți sătenii și vecinii de prin împrejurimi se adunaseră s-o vadă pe aleasa lui Gualtieri. Copila fu primită de doamne, care o duseră în sala de ospețe, unde Griselda, îmbrăcată în straiele-i sărăcăcioase, o întâmpină cu voie bună și-i zise:

— Doamnă, fii binevenită.

Pe urmă femeile (care îl rugaseră zadarnic pe Gualtieri s-o lase pe Griselda să steie ascunsă într-o odaie sau cel puțin să-i împrumute una din rochiile care fuseseră ale ei odinioară, ca să nu se înfățișeze oaspeților în halul acela) fură așezate la mese și apoi începură să fie aduse bucatele. Copila era ținta tuturor privirilor și toți spuneau că Gualtieri făcuse un schimb bun; dar dintre toți Griselda o lăuda mai tare, atât pe ea, cât și pe frățiorul ei.

Gualtieri socoti atunci că dobândise destule dovezi de răbdare din partea nevestei sale; de aceea, dându-și seama că cele ce se petreceau nu-i preschimbau purtarea și sigur fiind că dânsa nu îndura acestea toate din nesimțire sau prostie, căci o știa că-i înțeleaptă, se chibzui că-i vremea să-i curme amărăciunea pe care o socotea c-o ascunde sub chipu-i ca de piatră. De aceea o chemă la sine acolo în fața tuturor și zise surâzând:

— Ei, cum îți place fata?

— Stăpâne, îmi place foarte mult, răspunse Griselda; și dacă, precum cred, e tot așa de înțeleaptă pe cât e de frumoasă, nu mă îndoiesc deloc c-ai să trăiești cu ea ca cel mai fericit bărbat din toată lumea asta. Te rog însă din suflet s-o cruți de loviturile pe care i le-ai dat celei dintâi soții, căci nu-mi vine să cred că va putea să le îndure, atât fiindcă-i mai tânără, cât și pentru că a fost crescută în bunăstare și huzur, pe câtă vreme cealaltă era deprinsă de micuță să sufere și să trudească.

Gualtieri, văzând-o pe sărmana Griselda încredințată că fata e nevasta lui și totuși neschimbată în vorbele de bine pe care le rostea, o puse să se așeze alături de el și-i zise:

— Griselda, a venit vremea să te bucuri în sfârșit de roadele răbdării tale și cei care m-au socotit fără suflet, crud și aspru, să-și deie seama că anume m-am arătat astfel, țintind către un sfârșit mai dinainte prevăzut: pe tine am vrut să te învăț să fii cu adevărat soție, pe ei să știe să-și aleagă nevestele și să le ție, iar mie am vrut să-mi dovedesc netulburată liniște pentru răstimpul cât mi-e dat

să mai trăiesc cu tine; pe vremuri, când m-am însurat, mă îndoiam amarnic de liniștea aceasta și mă temeam că n-am s-o aflu, de aceea, ca să mi-o câștig cu neîndoielnice dovezi, te-am chinuit în fel și chip, așa precum o știi. Dar fiindcă niciodată nu mi-ai ieșit din voie cu vorba sau cu fapta și fiindcă am avut din parte-ți tot binele dorit, vreau să-ți redau acum deodată ceea ce în trei rânduri ți-am luat și să te răsplătesc cu nesfârșită dragoste pentru durerile pe care ți le-am pricinuit. Primește dar cu bucurie pe fata asta, care crezi că e nevasta mea și așijderea primește-l și pe frățiorul ei, căci sunt copiii tăi și-ai mei; ei sunt cei doi copii pe care tu și atâția alții ați socotit vreme de ani că i-am ucis din răutate. Iar eu sunt soțul tău care te îndrăgesc mai mult ca orișice pe lume, încredințat fiind că pot să mă mândresc și să mă socotesc drept cel mai fericit bărbat din toată lumea asta.

Și zicând astfel o sărută și o îmbrățișă, după care dimpreună cu dânsa, care plângea de bucurie, se duse către fata care ședea înmărmurită de cele auzite și-o îmbrățișară deopotrivă cu frățiorul ei cu multă duioșie, vădindu-le celor de față curatul adevăr.

Doamnele foarte bucuroase se ridicară de la mese și o duseră pe Griselda într-o odaie, unde, îi scoaseră haina săracă pe care o avea pe ea și-o îmbrăcară cu o rochie de-a ei de toată frumusețea. Apoi o duseră din nou în sala de ospețe, de astă dată ca pe o doamnă, așa precum părea de altfel și când era îmbrăcată în zdrențe. Acolo, ea, sărmana, se bucură din plin de copilașii ei și cum toți cei de față erau nespus de veseli de cele întâmplate, petrecerea spori și ospățul se întinse mai multe zile în șir. Gualtieri era socotit de toți drept mare înțelept, deși încercările la care o supusese pe femeie li se părură multora cu neputință de îndurat; dar mai presus de orișice fu lăudată înțelepciunea neprețuită a Griseldei. După câteva zile contele da Panage se întoarse la Bologna, iar Gualtieri, după ce-l luă pe Giannucole de la îndeletnicirile lui de pălmaș, îl așeză în

rang de socru, astfel încât bătrânul își duse viața pân' la capăt cinstit de toată lumea și foarte mulțumit. Pe urmă își mărită copila la casă mare și bogată și el trăi ani mulți și fericiți lângă Griselda, pe care întotdeauna o preacinsti cu multă râvnă.

Ajunși aici, ce alta am mai putea să spunem decât că cerul rânduiește ca și în cocioabe să se nască din când în când suflete mari, așa precum și în palate se adăpostesc adeseori suflete mai vrednice să șadă și să păzească porcii decât să stăpânească și să domnească peste oameni. Care alta în locul Griseldei ar fi putut să rabde, nu numai fără a vărsa o lacrimă măcar, dar chiar cu zâmbetul pe față, nesăbuitele încercări la care o supusese Gualtieri? Cât despre el, socot că nu i-ar fi stricat deloc să dea peste o femeie care, drept răzbunare c-o gonise din casă numai în cămașă, s-ar fi dat altuia pe sine, ca să-i scuture blănița și ca în atare chip cămașa să se preschimbe într-o rochie de toată frumusețea.

Dioneo își isprăvi povestea, iar doamnele, care nutreau păreri cu totul diferite, vorbiseră îndelung de dânsa, fie lăudând unele lucruri, fie ținându-le de rău, când regele, ridicându-și ochii către cer și văzând că soarele scoborâse către asfințit, fără a se scula de pe locul său, prinse a vorbi astfel:

— Frumoase doamne, după cum știți, pesemne, înțelepciunea muritorilor nu stă numai în faptul de a-și aminti cele trecute și de a le cunoaște pe cele de față, ci de a putea să și prevadă prin mijlocirea lor ceea ce se va întâmpla în viitor; și prevederea aceasta e socotită drept un semn de mare înțelepciune de către oamenii iluștri. Acu, pre câte știți, mâine sunt cincisprezece zile de când, fugind de jalea, de durerile și nenorocirile care s-au abătut asupra orașului nostru de când cu ciuma asta, am plecat din Florența cu gând de-a petrece oleacă întru păstrarea vieții și-a sănătății noastre; după părerea mea, noi n-am

înfăptuit nimica necinstit printr-asta, căci, dacă nu mănșel, deși s-au spus aici povești hazlii și uneori poate de-a dreptul îmbietoare la desfătări trupești, deși am mâncat tot timpul și am băut pe săturate, am dănțuit și am cântat - lucruri menite să-i ațâțe la rele pe cei slabi de înger - cu toate acestea, zic, nu știu ca noi sau dumneavoastră să fi făcut sau să fi zis vreun lucru vrednic de ocară. Dimpotrivă, nu mi-a fost dat să văd în jurul meu decât iubire și înțelegere frățească, lucru ce fără îndoială nu poate fi decât spre cinstea și binele vostru și-al meu. Totuși, pentru ca nu cumva prea îndelungata obișnuință să se preschimbe în plictiseală și pentru ca șederea noastră să nu prilejuiască bârfeli, de-ar fi s-o prelungim, de vreme ce-am avut cu toții cinstea de-a fi regi pentru o zi, cinste de care eu mă bucur încă în clipa aceasta, socot c-ar fi cu cale - dacă doriți și dumneavoastră - să ne întoarcem iar de unde am plecat. Căci altfel, dacă vă gândiți mai bine, tovărășia noastră, de care au mai aflat și alții, s-ar prea putea să se înmulțească, lucru ce nu ne-ar fi pe plac; de aceea, dacă întăriți și dumneavoastră sfatul meu, eu voi păstra coroana care mi-a fost încredințată pân' la plecarea noastră, adică până mâine în zori; iar dacă hotărâți altminteri, să știți c-am și ales în gând pe cel sortit să-mi ieie locul și să ne fie rege mâine.

Doamnele și cavalerii se sfătuiră îndelung, dar până mai la urmă, aflând povața regelui drept bună și folositoare, se hotărâră s-o urmeze; regele puse atunci să-i cheme credincerul, vorbi cu el de cele câte urmau a fi făcute în dimineața următoare și, după ce învoi pe doamne și pe cavaleri să facă ce poftesc până la ceasul cinei, se ridică în picioare. Ceilalți se ridicară și ei și, după obiceiul mai dinainte rânduit, își petrecură fiecare după îndemnul inimii. Iar când veni vremea de cină, mâncară cu plăcere și apoi porniră iar cu cântece și dansuri și, în timp ce Lauretta învârtea cu dibăcie hora, regele îi porunci Fiammettei să cânte o cântare, iar dânsa foarte bucuroasă

începu precum urmează:

De-ar naște iubire făr' de gelozie,
Nici uneia poate
Inima în piept nu i-ar râde ca mie.

De-i scris tinerețea
Să-i placă femeii în cel îndrăgit,
Ori fapta măreață
'N război, frumusețea,
Purtarea aleasă, cuvântul grăit
Cu dor și dulceață,
Eu sunt aceea; pe-a dragului față
Eu una pe toate
La rând le citesc, când iubirea mă-mbie.

Dar fiindcă știu bine
Că ș-alte înțelepte ca mine mai sunt,
Eu tremur de teamă,
Căci tot ce-i în mine,
Și-n ele mocnește și-același avânt
Cu dor mi le cheamă.
De aceea plătesc norocului vamă
Și griji necurmate îmi tulbură pacea și n-am bucurie.

De-ar fi pe-o măsură
Credință să am pe cât prețuire
În cel îndrăgit,
Bănuială și ură
N-aș pătimi; dar când văd că-n iubire
Nu-i unul cinstit,
Pe toți îi țin răi; mă mistui cumplit
Și-a mele surate
Pe toate le bănui de gând cu hoție.

De aceea nici una
Să n-aibă-ndrăzneală în dragostea mea
Să-mi facă ocară;
Căci dacă vreuna
Cu vorbe mieroase ori semne ar vrea
Să-mi facă, mă jur pe Sfânta Fecioară,
Celei ingrate
Cu vârf să-i plătesc a ei mârșăvie.

De îndată ce Fiammetta își isprăvi cântarea, Dioneo, care ședea alături de ea, îi zise râzând:

— Ar fi foarte frumos din parte-ți să spui și celorlalte doamne cine-i iubitul dumitale, ca nu cumva vreuna să ți-l răpească din greșeală, lucru de care spui să te-ai mânia așa cumplit.

După cântarea Fiammettei se mai cântară încă multe altele și abia la miezul nopții, după porunca regelui, se duseră cu toții la culcare. A doua zi, cât ce mijiră zorile, se sculară și, conduși de vrednicul lor rege, o apucară spre Florența, unde slujbașul trimisese din vreme lucrurile lor. Acolo cei trei tineri le conduseră pe doamne în biserica Santa Maria Novella de unde plecaseră împreună cu ei și, după ce-și luară rămas bun de la ele, porniră care încotro, iar doamnele se întoarseră, când socotiră că e vremea, fiștecare acasă.

ÎNCHEIEREA AUTORULUI

Prea vrednice copile, spre mângâierea cărora m-am pus pe-o treabă așa de lungă, eu cred c-am izbutit să duc la bun sfârșit cu ajutorul harului ceresc - pe care nu l-am dobândit prin meritele mele, ci după câte socotesc prin ruga voastră cea smerită - tot ceea ce făgăduisem să fac la început, drept care, mulțumind dintâi lui Dumnezeu și după aceea vouă, voi da odihnă penei și mâinii ostenite. Totuși nu vreau să închei fără a răspunde mai întâi unor nedumeriri mărunte pe care voi sau alții s-ar prea putea să le nutriți, chiar fără a mi le spune, deși eu sunt încredințat că întocmai ca și celelalte, de care am mai vorbit o dată, n-au nici un privilegiu anume care să ceară un răspuns, lucru pe care îmi amintesc că l-am și dovedit de altfel la începutul celei de a patra zile a cărții.

Vor fi pesemne printre voi unele care au să spună că în poveștile acestea m-am arătat prea slobod la vorbă, fiindcă uneori am pus în gura dumneavoastră, și mai adesea v-am făcut să ascultați lucruri pe care nu se cuvine să le spuie și nici să le asculte femeile cinstite. Eu nu mă învoiesc la asta: orișice lucru, fie el oricât de necinstit, dacă e spus pe ocolite, poate fi spus de orișicine; iar noi, după părerea noastră, tocmai așa am făcut. Dar fiindcă n-am de gând să mă sfădesc cu voi, pentru că știu că m-ați învinge, să zicem că aveți dreptate; ei bine, chiar și atunci eu aș putea să vă arăt cu multă ușurință de ce am făcut așa. Întâi și întâi dacă se află în careva dintre povești vreun lucru necinstit e numai fiindcă însăși firea poveștii a cerut așa și orice om cu scaun la cap care ar dori să judece pe drept poveștile

acestea și-ar da fără îndoială seama că mi-ar fi fost cu neputință să le istorisesc altminteri, fără a le preschimba cuprinsul. Iar dacă totuși mai găsești în ele pe ici pe colo vreun cuvințel mai deochiat ce pasămite nu-i pe placul mironosițelor acelora ce cântăresc cuvintele mai strașnic decât faptele și caută mai degrabă să se arate bune decât să fie într-adevăr, socot că pentru faptul de a le fi scris nu poate nimeni să mă învinovățească mai cu temei decât pe aceia, atât bărbați cât și femei, care spun întruna, fără înconjur, din zori și până-n noapte „gaură" și „țăruș", „pilug" și „piuliță" și alte multe de acest soi. Și apoi, la urma urmelor de ce adică pana mea să aibă mai puține drepturi decât penelul unui pictor? Căci pictorul, fără să fie, pe drept, măcar ținut de rău, nu numai că-i înfățișează pe sfinții Mihail și Gheorghe lovind pe unde-i place lui cu spada sau cu lancea în șarpe sau balaur, dar pe deasupra îl mai face și pe Cristos bărbat și pe Eva femeie și bate cu piroane picioarele Aceluia care s-a răstignit pe cruce spre mântuirea noastră. Oricine poate să-și dea seama că istorioarele acestea nu în biserică au fost spuse, căci cele câte țin de ea se cade a fi rostite cu vorbe neîntinate și inimă curată, deși printre poveștile bisericii creștine se află chiar destule scrise cu totul altfel decât sunt ale mele; de asemenea n-au fost rostite nici printre filozofi, în ale căror școli cinstea se cere respectată nu mai puțin decât în alte părți, nici printre cărturari și preoți și nici prin cine știe ce alte locuri; ci au fost rostite în grădini, în locuri de petrecere și printre fete tinere - deși coapte la minte și gata să înfrunte ispitele poveștilor - și într-o vreme în care până și celor mai cinstite femei li se dă dreptul să umble cu izmene în cap întru scăparea vieții lor. Poveștile acestea, oricum ar fi să fie, ca toate celelalte lucruri, pot fi și ele de folos sau pot să dăuneze, după persoana ce le ascultă. Cine nu știe oare că vinul, după Cinciglione, Scolaio[82] *și mulți alții, le prinde bine celor teferi, pe când celor cuprinși de*

[82] Bețivi vestiți pe vremea lui Boccaccio (n. t.).

fierbinţeli le strică? Vom zice că-i dăunător din pricina aceasta? Cine nu ştie oare că focul e folositor, ba chiar de-a dreptul trebuincios? Vom zice că-i păgubitor fiindcă ne arde casele, oraşele şi satele? Armele apără şi ele pe cei care doresc să viеţuiască în pace, însă de multe ori împrăştie şi moarte, nu fiindcă ele ar fi rele, ci fiindcă sunt rău folosite. O minte putredă, stricată n-o să priceapă niciodată o vorbă aşa cum se cuvine; şi, după cum acestor minţi cuvintele cinstite nu le ajută la nimic, la fel nici cele necinstite nu pot atinge sau strica o minte sănătoasă, precum nu poate nici noroiul să atingă razele de soare, sau murdăria pământească minunăţiile cereşti. Ce cărţi, ce vorbe, ce scrisori pot fi mai sfinte şi mai demne de cinste şi respect decât preasfintele Scripturi*? Şi totuşi s-au aflat destui care, pricepându-le pe dos, s-au dus pe ei la pierzanie şi-au tras şi pe alţii după ei. Orişice lucru în sinea lui slujeşte la ceva; dar, dacă-i rău întrebuinţat sau înţeles anapoda, el poate să prilejuiască nenumărate rele. Aşa şi cu poveştile mele. Cine va vrea cu orice preţ să afle în ele sfaturi sau fapte mişeleşti, le va afla uşor dacă-i pornit la rele şi dacă le va întoarce pe faţă şi pe dos; dar cel ce va dori să afle lucruri de folos şi să culeagă învăţăminte, va izbuti şi el la rândul lui să le găsească, iar dacă aceste istorioare vor fi citite de acelea de dragul cărora au fost scrise, cât şi la vremea pentru care au fost anume povestite, de bună seamă nimeni nu va putea să spună sau să le socotească altfel decât cinstite şi chiar folositoare. Mironosiţele grăbite să spuie „Tatăl nostru” şi să învârtească la plăcinte pentru iubiţii lor duhovnici, să lase în plata Domnului poveştile acestea, care nu zoresc pe nimeni să le citească cu de-a sila. Deşi, la drept vorbind, mai zic şi dumnealor câte un cuvânt mai deocheat, ba chiar şi fac din când în când câte o ispravă gogonată.*

Vor fi de asemeni printre voi, iubite doamne, altele care au să spună c-ar fi fost de mii de ori mai bine ca anumite povestiri să nu fi fost istorisite. Se poate, nu zic ba; dar eu

am fost silit să le ascult și să le spun pe cele povestite; iar dacă doamnele din carte ar fi ales povești mai frumoase, pe acelea le-aș fi scris și eu. Dar dacă vreți cu dinadins să mă învinovățiți pe mine de născocirea lor (deși nu eu le-am născocit), am să vă spun că n-aș avea la ce mă rușina din pricină că nu sunt toate deopotrivă de frumoase, pentru că nu e meșter în toată lumea asta, în afară de Dumnezeu, care să poată face un lucru fără de cusur. Nici împăratul Carol, care a făcut pe paladini[83]*, n-a izbutit să facă atâția, încât să poată alcătui ei singuri o oștire. Unde sunt multe lucruri amestecate laolaltă, este firesc ca cele bune să șadă lângă cele rele. N-a fost de când e lumea ogor muncit așa de bine, încât să nu găsești în el, alături de grâne, urzici, scaieți sau buruieni. Și apoi, când e să le vorbești unor copile simple, precum sunteți și voi în cea mai mare parte, este de-a dreptul o prostie să cauți povești mai osebite și să-ți măsori cuvintele la fiecare pas. Totuși, pe cei ce vor citi poveștile acestea îi povățuiesc să nu le ia în seamă decât pe cele ce desfată, iară pe cele care împung să nici nu le citească. În fruntea lor stă scris ce se ascunde în ele, astfel încât cuprinsul lor să nu poată înșela pe nimeni.*

Pe urmă cred că vor mai fi și dintr-acelea ce vor spune că printre aceste povestiri sunt unele prea lungi. Acestora eu le răspund că, de le așteaptă alte treburi, e o curată nebunie să se apuce a le ceti, chiar și de-ar fi mai scurte. Căci chiar dacă a trecut atâta amar de vreme de când m-am apucat să scriu și până acum, când în sfârșit mi-am isprăvit cu bine truda, cu toate acestea n-am uitat c-am închinat această carte femeilor deprinse să viețuiască în huzur și nicidecum celor cu treburi; pentru aceia ce citesc doar ca să-și treacă vremea, nicio lectură nu-i prea lungă, dacă își atinge ținta pe care o caută cititorul. Lecturile mai scurte se potrivesc cu mult mai bine școlarilor - care trudesc spre a-și trece vremea cu folos și nu ca să petreacă

83 Cei Doisprezece cavaleri care alcătuiau garda împăratului Carol cel Mare.

- decât vouă, femeilor, cărora vă rămâne liber tot timpul neîntrebuințat în desfătările iubirii. Și în afară de aceasta, de vreme ce niciuna dintre voi nu merge la Atena, nici la Bologna ori la Paris ca să învețe carte, cu voi se cade să vorbim mai pe îndelete, mai pe larg decât cu cei care își ascut mințile lor spre învățătură.

De asemenea nu mă îndoiesc că vor mai fi și altele care vor spune, poate, că în poveștile acestea găsești prea multe vorbe de duh și alte fleacuri și că nu-i șade bine unui bărbat cu greutate și cu scaun la cap să scrie asemenea povești. Acestora mă văd silit să viu și să le mulțumesc, căci zeul lor și grija față de faima mea pornește din îndemn spre bine. Dar iată ce-am să le răspund: mărturisesc că sunt un om cu scaun la cap și greutate și mulți m-au pus în cumpănă să vadă cât trag la cântar; dar celor care n-au avut prilejul să mă cântărească le spun că nu sunt greu deloc, ba dimpotrivă atât de ușor, încât plutesc la fața apei; și judecând că predicile rostite de călugări cu scopul de-a înfiera păcatele omenești sunt astăzi pline de cuvinte de duh, de glume și de fleacuri, am socotit că n-ar strica să folosesc și eu vreo câteva din ele în povestirile acestea, scrise cu gând de-a alunga din sufletul femeilor tristețea și urâtul. Iar de s-ar întâmpla cumva ca unele dintre ele să râdă cu prea multă poftă când vor ajunge a le ceti, plângerea Ieremiei, patimile Mântuitorului și pocăința Magdalenei vor izbuti cu ușurință să le alunge veselia.

Și cine se îndoiește oare că nu vor fi și dintr-acelea care vor spune despre mine că-s rău de gură ca o babă și că mi-e limba otrăvită, fiindcă pe ici pe colo scriu adevărul despre frați? Pe acestea însă se cuvine să le iertăm, căci nu-i a crede că spun astfel din alte pricini decât dintr-o pornire dreaptă, devreme ce se știe doar că frații sunt oameni de treabă, care de dragul Domnului fug de orice osteneală și macină numai atunci când se ridică stăvilarul, dar fără a spune mai departe; și dacă n-ar fi să miroasă cu toții nițeluș a țap, ar fi de-a dreptul o plăcere să stai cu ei

de vorbă! Cum însă în lumea asta nimic nu e statornic, ci toate-s schimbătoare, poate că și cu limba mea s-a petrecut același lucru; s-o fi schimbat și ea cu vremea și poate că-i mai bună acum, nu după judecata mea - pe care mă feresc cât pot s-o iau drept mărturie când este vorba despre mine - ci după spusa unei vecine, care zicea că limba mea n-are pereche în lume de bună ce-i și dulce. Și într-adevăr, la vremea când ea mărturisea acestea nu mai aveam a scrie decât vreo câteva povești. Oricum, de vreme ce-mi dau seama că doamnele care îi aduc învinuirea aceasta o fac din prea mult zel și nu din pricini, socot că unora ca ele le ajunge acest răspuns.

Și acum, pentru că-i vremea să punem capăt vorbelor, închei, lăsându-le pe toate să spună și să creadă tot ceea ce poftesc și mulțumesc cu umilință Părintelui Ceresc, care m-a ajutat după atâta osteneală s-ajung la mult râvnitul capăt al istorioarelor acestora. Iar voi, plăcute doamne, rămâneți sănătoase în paza și puterea Lui și, de v-a fost de vreun folos citirea acestei cărți, aduceți-vă aminte din când în când de mine.

Aici sfârșește cea de a zecea și ultima zi a cărții numită
DECAMERON,
zisă
PRINȚUL GALEOTTO.

NOTĂ BIOBIBLIOGRAFICĂ

BOCCACCIO, GIOVANNI (1313, Paris, Franța - 21.12.1375, Certaldo, Toscana [Italia]). Poet și cărturar italian, celebru ca autor al poveștilor **Decameronului**. Împreună cu Francesco Petrarca, a pus bazele umanismului renascentist și a ridicat literatura vernaculară la înălțimea și statutul clasicilor antici.

Tinerețea

Boccaccio a fost fiul unui comerciant din Toscana, Boccaccio di Chellino (numit și Boccaccino), și al unei mame care era, probabil, de origine franceză. A petrecut o copilărie mai degrabă nefericită în Florența. Tatăl său nu avea simpatie pentru înclinațiile sale literare și l-a trimis, nu mai târziu de 1328, în Napoli să învețe afaceri, probabil într-un birou al familiei Bardi, care domina curtea Napolelui prin intermediul împrumuturilor bănești. În acest mediu, Boccaccio a intrat în contact cu aristocrația lumii comerciale, cât și cu ce mai supraviețuise din splendorile cavalerismului de curte și ale feudalismului. De asemenea, a studiat dreptul canonic și i-a cunoscut pe oamenii de litere ai curții și pe prietenii și admiratorii lui Petrarca, prin intermediul cărora s-a familiarizat cu opera acestuia.

Anii petrecuți în Napoli au fost cei în care Boccaccio s-a îndrăgostit de Fiammetta, a cărei figură domină întreaga lui activitate literară până la *Decameron*, unde apare de asemenea o Fiammetta a cărei fire se aseamănă cumva

celei a Fiammettei din primele opere. Încercările de a folosi pasaje din scrierile lui Boccaccio pentru a o identifica pe Fiammetta cu figura presupus-istorică a Mariei, fiica naturală a regelui Robert și soție a unui conte de Aquino, sunt îndoielnice - mai ales pentru că existența Mariei nu este atestată documentar.

Era, probabil, 1340 când Boccacio a fost rechemat la Florența de către tatăl său, implicat în falimentul familiei Bardi. Perioada în care a fost ocrotit de vicisitudinile vieții a ajuns astfel la sfârșit, iar de-atunci a întâmpinat doar dificultăți și ocazionale perioade de sărăcie. Totuși, tânărul Boccaccio a adus cu el din Napoli o mulțime de opere literare deja încheiate.

Vânătoarea Dianei (La caccia di Diana), prima sa lucrare, este un scurt poem, în terține (strofe în metru iambic formate din trei versuri), fără mare valoare literară. Mult mai importante sunt două opere cu teme derivate din romanele medievale în versuri: *Chinuit de iubire* (Il filocolo, cca 1336), o proză în cinci cărți ce relatează iubirile și aventurile lui Florio și Biancofiore; și *Lovit de iubire* (Il filostrato, cca 1338), poem scurt în octave (stanțe compuse din opt versuri endecasilabice) narând povestea lui Troilus și a necredincioasei Cresida. *Tezeida* (Teseida, începută probabil în Napoli și terminată în Florența, 1340-1341) este o ambițioasă operă epică de 12 cânturi în octave, unde războaiele lui Tezeu servesc drept fundal pentru dragostea a doi prieteni, Arcita și Palemon, pentru aceeași femeie, Emilia; Arcita o câștigă într-un final în urma unui turnir, dar moare imediat după aceea.

Deși temele cavalerismului și ale iubirii prezente în aceste opere erau de mult familiare cercurilor de curte, Boccaccio le-a îmbogățit cu fructele propriei observații atente a vieții reale și a căutat să le prezinte cu noblețe și strălucire printr-o etalare de erudiție și ornamente retorice, pentru a face italiana pe care o folosea demnă de comparație cu monumentele literaturii latine. Boccaccio s-

a numărat printre cei care au ridicat la demnitate literară octava, metrul popularilor menestreli, care va deveni vehiculul caracteristic versificației italiene.

Primele opere ale lui Boccaccio au ecouri imediate în afara Italiei: Geoffrey Chaucer s-a inspirat din *Il filostrato* pentru propriul poem *Troilus și Cryseida* (așa cum va face Shakespeare mai târziu pentru *Troilus și Cressida*) și din *Tezeida* lui Boccaccio pentru *Povestea cavalerului* (Knight's Tale) din *Povestirile din Canterbury* (The Canterbury Tales).

Cei zece sau doisprezece ani care au urmat revenirii lui Boccaccio la Florența constituie perioada sa de deplină maturitate, culminând cu *Decameronul*. Din 1341 până în 1345 el a lucrat la *Nimfele lui Amet* (Il ninfale d'Ameto), în proză și terține, *Viziunea amoroasă* (L'amorosa visione, 1342-1343), un poem alegoric mediocru compus din 50 de cânturi scurte în terțină, proza *Elegia Madonei Fiammetta*(Elegia di Madonna Fiammetta, 1343-1344) și poemul *Nimfele din Fiesole* (Ninfale fiesolano, 1344-1345), în octave, despre dragostea dintre păstorul Africo și nimfa Mensola.

Între timp, încerca fără succes să-și rezolve problemele financiare. Se cunosc puține amănunte din perioada ce a urmat întoarcerii în Florența. A stat în Ravenna între 1345 și 1346, la Forii în 1347, în Florența de-a lungul ravagiilor Morții Negre din 1348, și iarăși în Florența în 1349.

Decameronul

Probabil că în anii 1348-1353, Boccaccio a scris *Decameronul* în forma în care este citit astăzi. Datorită anvergurii sale și alternanței între perspectivele tragice și comice asupra vieții este pe bună dreptate considerat capodopera lui Boccaccio. Stilistic, este cel mai grăitor exemplu de proză clasică italiană, influența sa

asupra literaturii renascentiste în întreaga Europă fiind enormă.

Decameronul începe cu fuga a zece tineri (șapte bărbați și trei femei) din Florența lovită de ciumă în 1348. Se retrag într-o bogată și mănoasă zonă rurală, unde, în decursul a două săptămâni, fiecare membru al grupului preia pe rând autoritatea de rege sau regină asupra celorlalți, decizând în amănunt cum va fi petrecută ziua aceea și conducându-le plimbările, conversațiile în aer liber, dansurile și cântecele și, mai presus de toate, poveștile pe care le spuneau. Acestea din urmă ocupă zece zile din cele două săptămâni (restul fiind dedicate dichiselii personale sau devoțiunii religioase); de aici și titlul cărții, *Decameronul* sau „Munca de zece zile". Astfel, povestirile ajung la un total de o sută. Pe lângă acestea, fiecare zi se sfârșește cu un cântec (canzone) de dans interpretat de câte unul dintre povestitori, iar aceste cântece conțin unele din cele mai splendide exemple de poezie lirică scrisă de Boccaccio. Dincolo de cele o sută de povești, Boccaccio are un laitmotiv, anume stilul de viață al burgheziei rafinate, care combină respectul pentru convenții cu o atitudine fără prejudecăți față de comportamentul personal.

Nuanțele sumbre din pasajele de deschidere ale cărții, în care ciuma și haosul moral și social care o însoțesc sunt descrise în mod impresionant, sunt într-un contrast subtil cu vitalitatea scânteietoare a zilei întâi, petrecută aproape pe de-a-ntregul în discuții pline de duh, și cu vesela atmosferă de intrigă care caracterizează povestirile de aventură și înșelătorie relatate în zilele a treia și a patra. Cu ziua a cincea și poveștile sale de dragoste nefericită, atmosfera apăsătoare revine, dar această zi aduce și oarecare destindere, deși nu împrăștie ecoul solemnității, prin finalurile fericite ale poveștilor de dragoste care au inițial un parcurs sinuos. Ziua a șasea recuperează veselia primei zile și constituie o uvertură pentru marea partitură

comică - zilele a șaptea, a opta și a noua, care sunt aduse ofrandă râsului, farselor și libertinismului. În final, în ziua a zecea, toate temele zilelor precedente sunt readuse în forță, impurul devine pur, iar banalul devine eroic.

Introducerile fiecărei zile și ale povestirilor individuale, dar și anumite pasaje de deosebită măiestrie bazate pe modele clasice, cu vocabularul lor rafinat și elaboratele lor cadențe, au reținut mult timp atenția criticilor. Dar există și un alt Boccaccio: maestrul cuvântului vorbit și al narațiunii sprintene și însuflețite, eliberată de tirania ornamentelor stilistice. Aceste două aspecte ale *Decameronului* i-au dat statutul de izvor de inspirație al prozei literare italiene pentru următoarele secole. Francesco De Sanctis, influentul critic literar din sec. XIX, a considerat *Decameronul* o „comedie umană", în succesiunea *Divinei Comedii* a lui Dante, și pe Boccaccio drept pionierul unei noi ordini morale, succesoarea celei a Evului Mediu european. Această perspectivă nu mai este însă valabilă, de vreme ce Evul Mediu nu mai poate fi prezentat ca un timp al ascezei și al preocupării exclusive pentru Dumnezeu și pentru mântuire, în antiteză cu o Renaștere preocupată doar de om.

De asemenea, în particular, întregul corpus al operei lui Boccaccio este esențialmente medieval în subiect, conținut, formă și gust, cel puțin în punctul de plecare. Nou este spiritul în care Boccaccio își abordează subiectele și formele. Pentru prima oară în Evul Mediu, Boccaccio arată în mod deliberat în *Decameron* omul luptând cu soarta și învățând să o învingă. Pentru a fi într-adevăr nobil, potrivit *Decameronului*, omul trebuie să ia viața așa cum e, fără amărăciune, trebuie să accepte, mai presus de orice, consecințele propriilor acțiuni, oricât de mult i-ar înșela așteptările sau oricât de tragice ar fi. Pentru a-și realiza propria fericire pământească, el trebuie să-și limiteze dorințele la ceea ce este omenește posibil și să renunțe la absolut fără regrete. Astfel, Boccaccio insistă

atât pe puterile omului, cât și pe limitările sale de neocolit, fără referiri la posibila intervenție a grației divine.

Critica modernă a evidențiat o conștiință a realităților spirituale și a afirmării valorilor morale care are întâietate față de orice frivolitate din chiar cele mai licențioase pasaje ale *Decameronului*, exonerându-l pe autor de etichetările de zeflemitor obscen și cinic senzual.

În decursul anilor în care se crede că Boccaccio a scris *Decameronul*, florentinii l-au numit ambasador pe lângă diriguitorii provinciei Romagna în 1350; consilier municipal și, de asemenea, ambasador la curtea lui Ludovic, duce al Bavariei, în Tirol în 1351; și ambasador pe lângă papa Inocențiu VI, în 1354.

Întâlnirea cu Petrarca

De mai mare importanță decât onorurile oficiale a fost prima întâlnire a lui Boccaccio cu Petrarca, la Florența, în 1350, eveniment care a determinat o schimbare decisivă în activitatea literară a lui Boccaccio. El îl venera pe mai vârstnicul său confrate ca pe propriul maestru, iar Petrarca s-a dovedit a fi un consilier senin, pregătit, și un sprijin de nădejde. Împreună, prin schimbul de cărți, știri și idei, cei doi au pus bazele recuceririi umaniste a Antichității clasice.

După *Decameron*, pe care Petrarca nu l-a citit până în ultimii ani ai vieții sale, Boccaccio nu a mai scris nimic în italiană, în afară de *Labirintul dragostei* (Il Corbaccio, 1354-1355), o satiră despre o văduvă care l-a lăsat cu buzele umflate, de scrierile sale târzii despre Dante și poate de niște versuri, ocazional. Îndreptându-și în schimb atenția asupra latinei, s-a devotat erudiției umaniste mai degrabă decât creației imaginative sau poetice. Tratatul său enciclopedic *Despre genealogia zeilor* (De genealogia deorum gentilium), medieval în structură, dar umanist în spirit, a fost probabil început în același an al întâlnirii sale

cu Petrarca, dar a fost corectat și revizuit continuu, până la moartea lui. *Cântece bucolice* (Bucolicum Carmen, 1351-1366), o serie de egloge alegorice (scurte poeme pastorale) despre evenimente contemporane, urmează modelele clasice de versuri deja impuse de Dante și Petrarca. Celelalte lucrări ale sale în latină includ *Despre femei faimoase* (De claris mulieribus, 1360-1374), o colecție de biografii ale unor femei celebre, și *Despre soarta bărbaților iluștri* (De casibus virorum illustrium, 1355-1374), despre catastrofele care-i așteaptă pe cei prea norocoși.

Întâlnirea cu Petrarca nu a fost însă singura cauză a schimbării din scriitura lui Boccaccio. Se poate ca slăbirea prematură a forțelor fizice și dezamăgirile în dragoste să fi contribuit și ele. Astfel de circumstanțe ar lămuri cum Boccaccio, care în trecut elogiase femeile și iubirea, a ajuns brusc să scrie o operă încărcată de misoginism precum *Corbaccio*, îndreptându-și apoi geniul spre alte orizonturi. Mai mult, se pare că ar fi început să fie marcat de morala religioasă. Petrarca descrie cum călugărul cartusian Pietro Petrone, pe patul de moarte în 1362, a trimis un alt cartusian, Gioacchino Ciani, să-l convingă pe Boccaccio să renunțe la preocupările sale lumești. Petrarca însuși abia l-a convins să nu-și ardă lucrările și să nu vândă biblioteca. Încă de la începutul lui 1360, modul de trai al lui Boccaccio era socotit atât de auster, încât i-a fost încredințată o turmă de enoriași și o catedrală.

Cercul lui Boccaccio din Florența a avut o importanță vitală pentru nucleul umanismului timpuriu. Leonzio Pilato, pe care Boccaccio l-a găzduit între 1360 și 1362 și căruia i-a mijlocit numirea ca lector de greacă și latină (vechea Universitate din Florența), a făcut traducerea brută în latină prin care Petrarca și Boccaccio s-au familiarizat cu poemele homerice - momentul incipient al studiilor de civilizație greacă întreprinse de umaniști. Recuperarea textelor clasice în latină - Varro, Marțial, Apuleius, Seneca,

Ovidiu și mai presus de toți, Tacitus - ocupau de asemenea atenția lui Boccaccio.

Cu toate acestea, el nu a neglijat poezia italiană. Entuziasmul pentru predecesorii săi imediați, mai ales pentru Dante, a fost una din caracteristicile care l-au distins de Petrarca. *Viața lui Dante Alighieri*(Vita di Dante Alighieri) sau *Micul tratat în lauda lui Dante* (Trattatello in laude di Dante) și cele două ediții prescurtate ale acestuia depun mărturie pentru devotamentul său față de amintirea lui Dante.

Ultimii ani

Toate aceste studii au fost efectuate într-o perioadă de sărăcie, uneori chiar de mizerie. Boccaccio a fost nevoit să-și câștige mare parte din venituri transcriind propriile lucrări cât și pe cele ale altora. În 1363, sărăcia l-a forțat să se retragă în sătucul Certaldo. Totuși, în octombrie 1373, a început să susțină o serie de lecturi publice din *Divina Comedie* a lui Dante în biserica San Stefano di Badia din Florența. Un text revizuit al comentariului pe care l-a rostit împreună cu aceste lecturi există încă, dar se întrerupe la punctul pe care-l atinsese când, la începutul lui 1374, sănătatea precară l-a făcut să-și piardă entuziasmul. Moartea lui Petrarca în iulie 1374 a fost o altă mâhnire pentru el și s-a retras din nou la Certaldo. Acolo, Boccaccio a murit anul următor și a fost îngropat în biserica Santi Michele și Jacopo.

Boccaccio a fost un om al Renașterii în aproape toate privințele. Umanismul său nu se limita doar la studiile clasice și la tentativa de a redescoperi și reinterpreta textele antice, ci viza și încercarea de a aduce literatura scrisă în limbile moderne la nivelul celei clasice, prin stabilirea de standarde și respectarea acestora. Boccaccio a mers mai departe decât Petrarca în această direcție, nu doar pentru că dorea să ridice proza la rangul cuvenit,

alături de poezie, ci și pentru că în *Nimfele din Fiesole*, în *Elegia Madonei Fiammetta* și în *Decameron*, marele scriitor înnobila experiențele din viața de zi cu zi, atât pe cele tragice, cât și pe cele comice. Deși *Tezeida* și *Nimfele lui Amet* sunt destul de apropiate de modelele clasice, *Filocolo* și *Filostrato* ridică literatura cavalerească și curtenească, decăzute la un nivel comercial, la nivelul artei culte. Aceeași atenție acordată temelor populare și medievale a caracterizat cultura italiană în a doua jumătate a sec. XV. În absența lui Boccaccio, orizontul literar al Renașterii italiene ar fi de neînțeles, din punct de vedere istoric.

COMENTARII

„Dacă deschizi acum *Decameronul* și citești doar prima nuvelă, ai impresia că ai căzut din nori și te întrebi împreună cu Petrarca: ‚Cum am venit eu oare aici, sau când?' Nu este o evoluție, ci o catastrofă sau o revoluție care, de la o zi la alta, îți înfățișează lumea schimbată. Aici, Evul Mediu nu este numai negat, dar luat în râs."

„Mulți se supără pe Boccaccio și spun că a stricat și a corupt spiritul italian. El însuși a fost cuprins la bătrânețe de remușcări și a sfârșit cleric, condamnându-și cartea. Dar cartea aceea nu ar fi fost posibilă dacă corupția n-ar fi pătruns dinainte în spiritul italian, dacă se poate vorbi de o corupție. Dacă lucrurile de care râde Boccaccio ar fi fost venerabile, admițând că el ar fi putut să râdă de ele, contemporanii s-ar fi simțit indignați. S-a întâmplat însă contrariul. Cartea a părut să corespundă unei stări sufletești care de mult voia să se manifeste în afară; ea a părut că spune cu glas tare ceea ce toți își spuneau în taină, și de aceea a fost foarte aplaudată și a avut atâta succes, încât bunul Passavanti s-a speriat și i-a opus ca antidot *Lo Specchio di penitenza* (*Oglinda pocăinței*). Boccaccio a fost, așadar, glasul literar al unei lumi care, deși abia deslușit, începuse să se facă auzit în conștiințe. Exista o taină; el a ghicit-o și toți au aplaudat-o. Faptul acesta, în loc să fie blestemat, merită să fie studiat."

„În adevăr, lumea aceea mistică [de mult apusă], în

afara naturii și a omului, nu putea să-și găsească nicio corespondență în realitate tocmai din cauza exagerării ei. Ea și-a avut epoca de aur, pe care Dante a evocat-o cu atâta melancolie; dar cu vremea avea să rămână teorie pură, admisă de tradiție și de obișnuință, dar contrazisă de viața practică. Cu cât modelul era mai înalt, cu atât contradicția era mai vizibilă și mai scandaloasă. În vremea lui Dante și a Caterinei [Benincasa da Siena], sunt mari protestele și invectivele împotriva corupției moravurilor, mai ales ale papilor și ale clericilor, care contraziceau, prin exemplul lor, doctrina. Invectivele acestea au devenit un loc comun al literaturii, iar ecoul lor puțin retoric se aude și în versurile elegante ale lui Petrarca, îndreptate împotriva zgârcitului Babilon. Dar spectacolul acesta, care devenise obișnuit și general, nu mai provoca indignare; și în timp ce Caterina avertiza și dojenea, iar Petrarca satiriza, lumea își continua drumul ei.”

„Corupția moravurilor nu însemna tăgăduirea îndrăzneață a doctrinelor creștine; dimpotrivă, toți se socoteau buni creștini, erau foarte zeloși împotriva ereticilor, și mulți se pocăiau în ultimele lor clipe. Dar exista ceva mai rău: era indiferența, întunecarea simțului moral. Lumea aceea creștină mai trăia în intelect, fără nicio influență asupra sentimentelor și a faptelor.”

„Giovanni Boccaccio, născut în 1313, nouă ani după Petrarca și opt ani înainte de moartea lui Dante, și care, fără a fi învățat deplin gramatica, adică latina, după cum scrie Filippo Villani, voind și constrângându-l tatăl său, pentru motive de câștig, fu nevoit să învețe a face socoteli și pentru același motiv trebui să călătorească’.

Tatăl era negustor florentin, și își îndrumă fiul tot spre negustorie. Atunci când tinerii abia își începeau studiile la universitate, Giovanni al nostru făcea, cum s-ar spune azi, pe agentul comercial în serviciul tatălui său, iar cartea lui

era contactul activ cu lumea și cunoașterea ei. Umblând din oraș în oraș, el arăta mai multă înclinare pentru lecturi plăcute și distracții decât pentru practica negustoriei, și se dovedea a fi om cu spirit și imaginație mai mult decât om de afaceri. Era numit ‚poetul'."

[despre „*Viața lui Dante*" („*Vita di Dante*)"]

„Vedem în aceasta un spirit curios și profan, care caută miraculosul și extraordinarul în întâmplările omenești, dispus fiind să le explice cu superficialitatea unui erudit și a unui om de lume sau mirean, om ‚al secolului' cum se spunea pe atunci. Boccaccio își umple ultimele pagini cu născociri de tot felul despre un vis atribuit mamei lui Dante, și își etalează cu acest prilej întreaga erudiție. Sub privirea lui profană, Beatrice își pierde întreaga ei idealitate, iar iubirea lui Dante, alungată de pe meleagurile ei ascetice, platonice și scolastice, dobândește o nuanță romanțioasă. Giovanni al nostru nu este în stare să priceapă cum a putut Dante s-o iubească pe Beatrice la nouă ani. Cazul i se pare ciudat, și îi caută diferite explicații."

„*Viața lui Dante* este o revelație. În ea, autorul se manifestă cu întreaga lui naivitate și spontaneitate: îl găsești aici pe omul nou, care începuse să se formeze în Italia. El pune la un loc lumea sacră și profană, Biblia și mitologia, teologia și poezia: teologia este o ‚poezie a lui Dumnezeu', o ‚ficțiune poetică'. Amestecul acesta ciudat era obișnuit pentru epocă; însuși Dante dădea un exemplu de felul acesta. Dar în timp ce Dante atrăgea lumea antică în cercul universului său și o boteza, o spiritualiza, Boccaccio păgâniza, lipsindu-l de botez, întreg universul, și îl materializa. În teorie, el admite religia și vorbește cu respect de teologie, spunând că ea ne face să cunoaștem ‚dumnezeiasca esență și celelalte inteligențe separate'. Dar în practică lumea aceasta a spiritului rămâne perfect

străină de inteligența și de inima lui. Misticism, platonism, scolastică, întreaga lume dantescă nu are niciun înțeles pentru el. Nu numai în ce privește cultura, lumea aceasta îi rămâne străină, dar, mai mult în ce privește sentimentul. Și îi lipsește nu numai sentimentul religios, dar chiar o anumită elevație morală, care uneori ține locul acestuia. Creștinul, ca și cetățeanul s-au stins în el. Nu i-a trecut niciodată prin minte că a-și servi patria și a-i dărui inteligența, averea și viața este o datorie tot atât de imediată ca și aceea de a avea grijă să-ți câștigi viața. În spatele cetățeanului începe să apară bunul burghez, care își iubește patria cu condiția ca ea să nu-l supere prea mult, să-l lase să-și vadă de treburile lui și să nu-l scoată cu sila din casă sau din prăvălie.”

„Nu vreau să spun prin aceasta că Boccaccio a fost un om care a disprețuit religia, virtutea sau patria. Era liber în moravuri; totuși, datoriile comune ale vieții și le îndeplinea cu aceeași punctualitate și destoinicie ca și ceilalți, și multe misiuni i-au fost încredințate de către concetățenii lui. Dar epoca eroică trecuse; noua generație nu mai înțelegea luptele și pasiunile părinților; caracterul moral al oamenilor se coborâse la acea mediocritate care nu este încă vulgaritate, dar nu mai este măreție; mai existau încă formele religiei, ale libertății, ale omului de altădată, dar spiritul lor dispăruse.”

„Timpul acesta a fost numit de tranziție. În inimile oamenilor trăiau laolaltă două lumi: trecutul, în formele dacă nu în spiritul lui, și o lume nouă, care se afirma ca reacție față de cealaltă, fundată pe realitatea luată în ea însăși și goală de elemente ideale. Erau, față în față, misticismul, cu formele lui amintitoare ale lumii supranaturale, și naturalismul pur. Dar misticismul, deja slab în conștiințe, devenise obișnuit și tradițional, aclamat la Petrarca nu ca o lume sacră, ci ca o lume artistică și literară. Naturalismul apărea, dimpotrivă, în deplină concordanță cu viața practică și cu sentimentele, având

toate atracțiile noutății. Schimbarea aceasta în spirite trebuia să răstoarne temelia însăși a literaturii. Romanul și nuvela, considerate moduri populare de a scrie și disprețuite, dobândiră acum prioritatea. Lumii lirice, cu extazurile, viziunile și legendele și cu entuziasmul ei, îi urmează lumea epică sau narativă, cu aventurile, serbările, descrierile, plăcerile și răutățile ei. Viața contemplativă devine activă; lumea cealaltă dispare din literatură; omul nu mai trăiește în spirit, în afara lumii, ci se cufundă în ea, simte viața și o gustă. Cerescul și divinul sunt alungate din conștiință: în ea domină acum omenescul și naturalul. Baza vieții nu mai este ceea ce trebuie să fie, ci ceea ce este: Dante închide o lume; Boccaccio deschide o alta."

„Astăzi, la atâta distanță de timp, ne e greu să înțelegem cum de nu și-a găsit numaidecât genul, adică reprezentarea vieții în nemijlocirea ei, lipsită de orice înveliș, nu numai teologic și scolastic, dar și mitologic și cavaleresc. Progresul omenirii se realizează însă încet chiar pentru individ, care trece prin multe încercări și dibuiri până ce se găsește pe el însuși. Boccaccio, prieten al muzelor, socotește, alături de contemporanii săi, că 'lucrurile vulgare nu pot să-l facă pe om literat', și că pentru aceasta se cer 'studii mai înalte'."

„Cei care l-au numit pe Giovanni al nostru 'cel liniștit' au exprimat o idee mai adâncă decât credeau ei înșiși. Liniștea este tocmai caracterul conținutului nou pe care îl căuta Boccaccio sub forme păgâne. Literatura Evului Mediu nu este nicidecum liniștită; geniul ei este, dimpotrivă, neliniștea, o căutare continuă a lumii de dincolo, fără nădejdea de a o atinge. Omul acestei epoci abia se sprijină de pământ, și stă cu ochii în sus, aprinși de nostalgie. Omul lui Boccaccio, dimpotrivă, șade într-o odihnă idilică, cu ochii îndreptați spre pământul-mumă, căruia îi cere și de la care dobândește împlinirea dorințelor lui. Dar lui Boccaccio nu-i place să fie numit 'cel liniștit', căci nu-și dă seama că forța lui este acolo unde este natura

lui.”

„Aruncând acum o singură privire asupra acestor opere, putem culege, fără echivoc, din ele, caracterele noii culturi. Teoriile rămân, în abstract, aceleași, căci Boccaccio gândește la fel ca Dante. Dar în fapt, spiritul părăsește cerul și se concentrează pe pământ; el își pierde idealismul și neliniștea, și devine liniștit, adâncit cu totul în obiectul contemplației lui, și astfel mulțumit. Lumii lirice a aspirațiilor nedefinite, exprimată în viziune și în extaz, îi urmează o lume epică, ce-și are începutul și sfârșitul în faptele omenești și naturale. Poetul, în loc să idealizeze, realizează, adică fuge de formele sintetice și cuprinzătoare care aruncă spiritul în ceva ce se află dincolo de ele, și caută o formă în care imaginația să se regăsească toată și să se odihnească. Nu mai întâlnim obișnuitul ‘poate’ și frecventul ‘pare’, nici formele abia schițate, ca un văl ce ascunde altceva, ci o formă finită și închisă în sine, densă, în care obiectul este minuțios analizat în fiecare parte a lui: terținei îi urmează octava analitică.”

„Oglindă a acestei societăți, în șovăielile, în imitațiile și în tendințele ei, este Boccaccio. Dibuielile și disonanțele lui provin din coexistența, în spiritul său, a elementelor vechi și a celor noi, a celor vii și a celor moarte, amestecate. Un îndoit înveliș, mistic și mitologic, învăluie, ca într-o ceață, lumea aceasta a naturii.

Decameronul s-a format în mijlocul acestor șovăieli. Boccaccio renunță aici la cavalerie, la mitologie, la alegorie, la întreaga lume clasică și la reminiscențele lui dantești; se închide în societatea lui, trăiește și se bucură în mijlocul ei, deoarece și el trăiește viața aceasta a tuturor. S-ar părea că este foarte ușor să te apropii de societate sub forma aceasta directă și imediată; se dovedește însă că este întotdeauna necesară o gestație laborioasă pentru ca lumea spiritului tău să iasă la lumină.”

„El a strâns așadar la un loc întreg materialul inform și grosolan pe care îl mânuiseră până atunci oameni fără cultură și a făcut din el lumea armonioasă a artei.

S-au făcut cercetări savante asupra izvoarelor din care Boccaccio și-a extras nuvelele lui. Și mulți cred că i se știrbește ceva din glorie când se dovedește că cea mai mare parte a povestirilor nu sunt născocirea lui, ca și cum meritul unui artist ar fi acela de a născoci, și nu acela de a da formă materiei. Fapt este că materialul, atât în *Comedie*, cât și în *Cançonier* și în *Decameron*, nu a ieșit din creierul unui om, ci a fost, dimpotrivă, produsul unei elaborări colective, care a trecut prin forme diverse, până ce geniul l-a fixat și l-a imortalizat.

Nuvelele existau la toate popoarele latine, sub nume diferite, dar nu exista încă nuvela, și cu atât mai puțin nuvelistul care să fi alcătuit din povestirile acelea o unitate, transformându-le într-o lume organică. Lucrul acesta l-a făcut Boccaccio, și din povestiri diferite ca timp, ca moravuri și ca tendințe, el a făcut lumea vie a timpului său, societatea contemporană, ale cărei tendințe el însuși le avea, pe toate, atât pe cele bune, cât și pe cele rele.”

ATESTATUL UNEI NETULBURATE LIBERTATI

Exista temeiuri sa credem ca ingenium-ul creator latin - si implicit cel al unora din popoarele romanice - se definește prin vocația realismului lucid, a smulgerii măștilor, iar, pe aceasta cale, a satirei. „Satira e întru totul a noastră” (*Satira tota nostra est*) scria cu orgolioasa certitudine contemporanul mai vârstnic al lui Juvenal și profesorul de elocința Quintillian în Despre învățământul retoric (*De institutione oratoria*), X, 1.

În ceea ce-i privește pe italieni, s-ar părea ca și lor le e proprie aceasta aptitudine. Numai că, străini fiind totuși de neta vocație contestatară a francezilor (probată în țara lui Danton și prin cele nu mai puțin de patru revoluții

sângeroase declanșate între 1789 - 1871, deci în mai puțin de un secol, spre totala lipsă de entuziasm a englezilor...), la moștenitorii peninsulari ai romanilor înclinația aceasta apare contrabalansată de perfecționismul lor artistic, răsfrânt mai cu seama în artele plastice și muzică. Îl recunoaștem în inconfundabila lor estetică prin excelența calofilă, exteriorizată de plăcerea necenzurată de a înfățișa frumusețea luminoasă a corpului omenesc dezgolit până și în picturile cu destinație ecleziastică ori în cultul melosului generos și cuceritor extins în muzica de opera din epoca *belcanto*-ului până la Puccini. Dar, poate, nu numai înzestrarea aceasta de domeniul artei să fi relativizat disponibilitățile satirico-contestatare ale italienilor ci și firea lor de oameni ai sudului iremediabili sentimentali, vădită, dincolo de alte dovezi, chiar și în ariile amintitului compozitor al Boemei.

Toate aceste atribute transpar cu limpezime în *Decameronul* (1350-1355), capodopera acelui „Voltaire al secolului al XIV-lea" și părinte al „*novellei*" renascentiste europene care a fost Giovanni Boccaccio (1313-1375). Creația sa era cu atât mai larg și durabil reprezentativă cu cât, așa cum a specificat Francesco de Sanctis (autorul etichetei literare tocmai reproduse), el nu se mulțumea să distreze „cu povestiri plăcute și libertine" o „societate veselă" [...] „ale cărei tendințe le avea, pe toate, atât pe cele bune cât și pe cele rele", dar și plăsmuia o noua specie, nuvela, remodelând „întreg materialul inform și grosolan pe care îl mânuiseră până atunci oameni fără cultură". (Istoria literaturii italiene, ELU, 1965, p. 348, passim).

În schimb, pretextul epic al scrierii consta într-un eveniment pe cât de real pe atât de cumplit: marea ciuma abătută în 1348 asupra Europei (pomenită fiind și de Chaucer în *Povestirile din Canterbury*) care a secerat în Florența peste o suta de mii de persoane. În raport cu natura funestă a acestui prag al întâmplărilor, ar putea

uimi resursele nesecate de voioșie ale culegerii. Dar parcă numai voioșie? Să spunem de pe acum lucrurilor pe nume: *Decameronul* cuprinde una din colecțiile cele mai consistente de povestiri licențioase din literatura universală. Împrejurarea comportă două fețe deopotrivă de elocvente: pe de o parte, varietatea extraordinară și numărul uriaș - mai mult de jumătate din numărul istorisirilor - de șiretlicuri, renghiuri, tertipuri și, în cele din urmă, trădări în dragoste, vizând mai cu seamă instituția matrimonială; pe de alta, totala impunitate de care beneficiază - ba chiar sunt răsplătiți - ingenioșii atentatori la bunele moravuri. Selectând câteva performante spectaculoase dintre numeroasele exemple picante, e, din acest unghi, destul de anevoios să decizi ce este mai vrednic de mirare: nevasta care își aduce iubitul în casă prin acoperiș? (ziua a VII-a, 5); doamna care, spre a da de știre amantului când să intre în casă, în timp ce se află... cu soțul în pat, și-a legat de degetul mare de la picior o sfoară, prelungită prin geam până în fața porții, la al cărei capăt stă cel așteptat (nu fuseseră inventate pe vremea aceea telefoanele celulare...)? (VII, 8); experiența soțului încornorat care mai este și bătut măr de ibovnicul care tocmai s-a înfruptat din nurii doamnei? (VII, 7); ori reușita vrednică de cartea recordurilor - remodelată, cum am mai spus, și de către alte culegeri de istorisiri „în sertare” - a nevestei care duce „spălarea creierului” soțului până la a-l convinge că a fost doar o nălucire spectacolul desfătării ei sexuale cu ibovnicul... într-un par, contemplat de-a adevăratelea de către legitim? (VII, 9).

Mai pot fi atinse „noi culmi de progres” (vorba *tovarășului*) al îndrăznelii libertine? Nu încape îndoială. Bunăoară, ca o doamna să nu se mulțumească să calce pe alături, ci să-și și justifice cu elocința discursiva conduita. Este ceea ce exteriorizează *madonna* Filippa din Prato (VI, 7), târâtă în fața unui judecător de către soțul care o surprinsese în brațele amantului. Ea își recunoaște fapta,

însă, după ce îl obligă pe bărbat să admită ca și-a făcut pe deplin datoria de soție, întreabă retoric instanța: „Eu ce trebuia ori ce trebuie să fac cu ce rămâne? Să arunc prisosul câinilor?” Și judecătorul nu numai că-i accepta argumentul justificativ, dar și procedează la schimbarea legii, socotind-o părtinitoare în defavoarea urmașelor Evei, și înlocuind-o cu alta în care soțiile adultere urmează să fie condamnate doar dacă își încalcă fidelitatea matrimonială pentru bani.

De altfel, punctul de vedere „feminist” (aflat la antipodul dramei Șeherezadei) nu este susținut doar de frumoasa aceasta dornică să se bucure fără opreliști de viață, ci și de comentariul auctorial polemic de la începutul cărții a IV-a (Filostrato) care amintește, chiar și indirect, că *Decameronul* a fost izvodit la îndemnul unei femei îndragite de scriitor, Maria d'Aquino (răsfrângerea sa fictivă fiind Fiammetta), fiica regelui Roberto al Neapolelui și soția cât se poate de necredincioasă a unui gentilom de la curte. Ripostând atacurilor acelora care-l socoteau prea devotat partidei feminine, autorul își justifică atitudinea adresându-le „frumoaselor doamne” un explicit elogiu parabolic prin intermediul poveștii tânărului care le descoperă cu nesfârșită încântare pe reprezentantele sexului frumos după ce a fost izolat cu totul de lume de către tatăl său.

Aceasta înflăcărată pledoarie filogină (opusă deci celei misogine), amintindu-ne că Boccaccio trăiește și scrie în Evul Mediu, adică în veleatul cultului iubirii cavalerești, reprezintă o noua mărturie a amintitei libertăți de expresie. Unde este redutabilă și mult pomenita Inchiziție, unde vânătoarea de eretici și vrăjitoare, unde neclintitul „autoritarism” al Bisericii catolice invocat de atâția, între care și de acel tenace apologet al ortodoxiei care a fost Lucian Blaga în al său *Spațiu mioritic*. Toate se risipesc în fața acestei creații senine, scrise cu inima ușoara, lipsite de prejudecăți, îndrăznețe până la obscenitate uneori, dar

fără exagerări vicioase, pe scurt, umaniste.

SUPERBII POVESTITORI ȘI EDENICA LOR AMBIANȚĂ

Dar să trecem în revistă etapele constituirii grupului de participanți la festinul narativ, pe fundalul contrastant al apocalipticului flagel al ciumei.

„Mândra ceata”, cum sună calificativul auctorial, prinde contur în biserica florentină Santa Maria Novella (tot într-o biserică, San Lorenzo din Napoli, s-a înfiripat, grație unui *coup de foudre*, dragostea dintre Boccaccio și Maria d'Aquino) prin întâlnirea celor „șapte tinere doamne, prietene, rude sau vecine [...] toate înțelepte, de neam bun, frumoase, cu purtări alese, dar totuși cuminți în veselia lor” (traducerea Etei Boeriu). Autorul ne previne în același context introductiv că numele pe care-l va atribui acestor admirabile fete este unul fictiv deoarece n-ar „vrea ca mâine sau poimâine vreuna din ele să ajungă a se ruși na din pricina poveștilor pe care le vor spune și le vor asculta”. Așadar, pseudonimele literare sunt: Pampinea, Filomena, Neifile, Fiammetta (al cărei prototip real l-am divulgat, ea inspirându-i autorului și scrierea *Elegia di Madonna Fiammetta*), Elisa, Lauretta și Emilia. Inițiativa refugiului din calea ciumei o are Pampinea, cea mai vârstnică dintre ele cu ai săi... 28 de ani, care mai adaugă îndemnul de a le cere slujnicelor să le urmeze cu cele de trebuință. La rându-i, Filomena, așijderi „înțeleaptă foarte”, avansează și impune propunerea de a invita și niște bărbați în bejenia lor. Chemarea e adresată unui număr de trei cavaleri sosiți întâmplător tocmai atunci în biserică: Filostrato, Dioneo și Pamfilo, din nou, „toți plăcuți la înfățișare și cu purtări alese”, care-și vor convoca, la rându-le, servitorii în vederea plecării.

Merită remarcată această constantă superlativă, tipic italiană, a însușirilor pentru că o vom reîntâlni reflectată și

în înfățișarea locurilor de popas. Ei întâlnesc astfel la mică depărtare de dezolanta imagine a Florenței bântuite un colț de natură mirifică, izolată de drumuri și dominată de un „palat mândru”, cu încăperi ornamentate și zugrăvite fastuos, „înconjurat de poieniște și fântâni fermecătoare, cu puțuri cu apă rece ca gheața și pivnițe cu vinuri scumpe”. Deopotrivă de îmbietoare, grație ospitalității lipsite de pretenții a câte unui senior localnic, sunt și următoarele două adăposturi ivite ca-n povești în calea tinerilor.

Pe proximul îl găsesc dând curs propunerii Neifilei, regina celei de a treia zile, de a se deplasa vreo două mii de pași spre a nu fi tulburați de vizite inoportune. Astfel găsesc un alt palat falnic, flancat de „o pajiște [...] mai verde decât orice verde din lume, smălțuită cu felurite flori [...] și împodobită de portocali și cedri vânjoși”. Și de astă dată frumosul natural, încălzit și de prezența paradisiacă a unor „blânde vietăți” păduratice se îmbină, în spiritul gustului renascentist italian, cu estetica izvodită de mâna omului, conturată de o splendidă fântână sculptată din marmura albă în mijlocul dumbrăvii. Nu e deci de mirare că încântarea privilegiaților vizitatori în fața acestui peisaj feerico-edenic primește aprinse accente extatice: „cu toți în cor apucară a zice că, de-ar fi fost ca raiul să fie pe pământ, n-ar fi putut să fie altfel decât era gradina aceea”.

Nu mai puțin animată de intenția de a sugera o imagistică sublimă este tonalitatea evocării Vâlcelei Doamnelor, cel de al treilea sălaș al norocoșilor refugiați, găsită în ajunul zilei a șaptea, aflată sub sceptrul lui Dioneo. Descoperirea locului le aparține fetelor care, la inițiativa Elisei, întreprind o excursie în împrejurimi. Lângă colina aceea „dezmierdătoare și [...]plină de încântare”, ele găsesc un lac străveziu (în care nu întârzie să se scalde) și de jur-împrejur șase castele așezate pe tot atâtea măguri. Bogăția luxuriantă a vegetației și a ființelor necuvântătoare (întruchipate aici de mulțimea de pești ai iazului, accesibili, din nou, la modul paradisiac, cu mâna)

se împletește o dată mai mult cu referirile tipic renascentiste la însemnele lui *homo artifex*, a cărui prezență nu urâțește natura (cum se cam întâmplă în zilele noastre) ci o înnobilează. Aflam astfel că abundența plantelor se datora faptului „că nici o palmă de pământ nu rămăsese nelucrată”, că panta dealurilor „aluneca la vale la fel de lin precum scoboară în teatre treptele” iar arborii erau „așa de mândru așezați și bine rânduiți de parcă cine știe ce mână de maestru i-ar fi sădit”.

Bineînțeles, răsfrângerile sau corespondențele acestor înălțătoare splendori ale ambianței nu sunt de căutat în confruntările mustind de viață clocotitoare ale celor o sută de povestiri ci doar în ținuta naratorilor. Aceasta este, de altfel, nota lor distinctă în comparație cu cei ai altor realizări congenerice. Povestitorii de aici sunt ireproșabili, sunt superlativi, par niște adevărați zei. Locuitorii Olimpului din Iliada lui Homer se arată mânioși, răzbunători, orgolioși, pripiți, pe scurt, se comportă ca niște muritori de rând. Dimpotrivă, răstimpul conviețuirii celor 10 tinere și tineri „de neam bun” (ceea ce nu înseamnă neapărat nobiliar, cum s-a spus) nu scoate la iveală nicio meteahnă a vreunuia, capabilă să le umbrească originalul și reușitul divertisment. Și puteau fi destule: gelozie, invidie ori bârfe răutăcioase între fete; înclinație spre destrăbălare, spre beție ori mitocănie la băieți; și, desigur, rivalități erotice firești, într-un caz și în celalalt. Niciuna din aceste potențiale semințe de intrigă nu-l capacitează pe Boccaccio să relativizeze luminozitatea, aura de eroi fără de prihană a povestitorilor săi. În Iliada confruntările oamenilor ajung să-i angajeze, ba chiar să-i încaiere pe zei. Și în Povestirile din Canterbury, ba chiar și în nobiliara societate din Heptameronul Margaretei de Navarra, din pricina particularității firilor, predispozițiilor ori impulsurilor, transpar asperități, adversități ori atracții virtual izvoditoare de „scandal” între companioni. Boccaccio i-a dorit și i-a păstrat, neabătut, pe toți

exponenții săi epici: frumoși, tineri, spirituali, superbi (Dioneo fiind, din acest unghi, o excepție discutabilă). Din pateticele și atingătoarele „balade” erotice pe care le intonează la sfârșitul fiecărei zile - tributul plătit atât evului trubadurilor în care viețuiesc cât și sentimentalismului lor italian - se poate deduce că, între acești tineri florentini, dăinuie aprinse și copleșitoare sentimente de dragoste. Dar ei nu nominalizează ființa iubită, mulțumindu-se, mai presus de puținele accente eventual aluzive, să proslăvească universala și etern umana iubire sau, cum sună versul final al *Divinei Comedii* dantești: „*L'amor, che move il sole e l'altre stelle*”.

Nu este de mirare că în intermezzo-ul introductiv la ziua a noua (Emilia), vizionarul și în cele din urmă liricul Boccaccio se simte ispitit să-i proiecteze pe ecranul basmului - amintindu-l, la noi, pe Ispirescu - tinereții fără bătrânețe și al vieții fără de moarte: „Erau cu toții încinși cu frunze de stejar și aveau mâinile pline de flori și ierburi parfumate, încât, de s-ar fi întâmplat să-i întâlnească cineva, n-ar fi putut să-și spună decât atât: «O, moartea nu-i va răpune pe aceștia, ori, dacă-i va răpune totuși, îi va găsi cu surâsul pe buze»“.

CLAUZELE ÎNVOIELII EPICE

Și totuși, tinerii aceștia pot fi prea bine și cu „picioarele pe pământ”, căci doar ei stabilesc și totodată respectă, cu latin simț al ordinii, regulile convenției epice.

Cea dintâi normă a jocului, impusă de Pampinea, „făuritoarea” veselei confrerii, constă în încununarea cu lauri a câte unui rege sau - mai frecvent, inerent - a unei regine. Ritmicitatea aceasta zilnică a succesiunii „la tron” cunoaște totuși două excepții obiective, întâmplate sub regalitatea Neifilei (ziua a treia) și a Laurettei (ziua a opta) cărora le vine rândul să domnească de week-end, când ritualul povestirilor e suspendat, mai întâi, în semn de

cinstire a patimilor Domnului, iar apoi, pentru preocupări administrative de interes personal, - domnia celor doua regine prelungindu-se astfel câte trei zile. Tot Pampinea, după ce le lasă „supușilor” ei libertatea de a-și petrece după bunul plac ceasurile de răgaz (neuitând să le împartă slujitorilor obligațiile aferente aprovizionării), le impune o singura restricție, explicabilă, de altfel, prin finalitatea-i psihologică, și prefigurând-o pe aceea pretinsă prietenilor săi de Ștefan Valeriu, protagonistul piesei *Jocul de-a vacanța* de Mihail Sebastian, anume regula deconectării, în speță cerința ca „oriunde ar merge, de oriunde ar veni, orice ar vedea sau auzi, să se ferească de a aduce o veste dinafară care să fie altfel decât o veste bună” (I, Introducere).

Altminteri, timpul liber se organizează de la sine. Jumătatea dintâi a zilei o petrec cutreierând grădinile și crângurile dimprejur, împletind ghirlande din ramuri și flori, cântând, tăifăsuind (uneori, mai rar, în contradictoriu) despre valoarea povestirilor din ziua precedentă, poposind într-o bisericuță, duminica, spre a asista la slujba religioasă (nu ca turiștii moderni, „cască-gură”...) ori bucurându-se de trilurile păsărilor și de prietenia animalelor îmblânzite ale pădurii. Tot înainte de amiază, tinerii întreprind amintitele scurte migrații ulterioare părăsirii Florenței: spre cel de al doilea palat și spre Vâlceaua Doamnelor. Cât privește răstimpurile după-amiezelor, inaugurate uzual cu mese copioase stropite cu vinuri de soi, ei și le petrec lăsându-se în voia somnului ori - la alegere - iarăși plimbându-se, jucând șah sau table, într-un rând, cum spuneam, fetele punând la cale o scaldă, îndeobște, dansând și intonând cântece de dragoste.

Însă, de bună seamă, cea mai însemnată îndeletnicire a zilei rezidă în depănarea povestirilor. Inițiativa de a oferi tuturor prilejul sa se ilustreze zilnic printr-o povestire timp de 10 zile - de unde și obârșia grecească a titlului cărții: *deka*, zece, și *hemera*, zi - i se datorează Pampineii, și tot

ei îi revine propunerea proclamării iarăși cotidiene a câte unui rege sau regine. Cea dintâi suverană este chiar ea, învestită fiind în această calitate de către toți ceilalți, pentru ca, începând din ziua a doua (Filomena), cununa regală să fie conferită prin „adopțiune” de către monarhul în vigoare, - uzanță practicată în istoria universală, în paranteză fie spus, de către împărații romani ai dinastiei Antoninilor, căreia îi aparține și Traian. În ajunul aceleiași zile secunde, Filomena statuează fundamentala clauză a „sertarelor”, cum i-au spus mai târziu francezii, adică a compartimentărilor tematice anunțate rând pe rând de către fiecare deținător al coroanei de lauri din primele clipe ale domniei. De la aceasta regulă, Dioneo cel „poznaș și șugubăț la vorbă” cere și obține două concesii: mai întâi, de a relata istorisiri insuflate doar de capriciul inspirației sale, deci inconforme cerinței tematice în vigoare (îngăduință care-i va permite să devină campionul îndrăznelilor licențioase), iar apoi de a-și rezerva de fiecare dată ultimul loc în succesiunea zilnică a naratorilor. Nu este de altfel el singurul insubordonat față de prescripția tematică a Filomenei. Tot astfel, Emilia, în clipa când, în ziua a noua, accede la postura regală - manifestând mai degrabă generozitate decât insubordonare -, admite ca „fiecare să povestească ce-i convine”, nemaiținându-i, spune ea, „împovărați de jug”, adică „ținuți în scurt de un subiect hotărât”.

Dar să aruncăm o ochire asupra subiectelor în care prinde viață această „comedie umană” populată de meșteșugari, preoți, mulți călugări nu dintre cei mai onorabili, negustori, țărani, mici-burghezi și mai ales numeroase femei înzestrate cu o nesecată poftă de viață și cu o inventivitate irezistibilă, pe care autorul o aplaudă cu evidentă încântare tacită. Tocmai această capacitate de a te descurca, de a ieși basma curată din cele mai trudnice ori mai riscante încercări - Boccaccio urmând, de fapt, schemele sprintene și adesea licențioase ale snoavelor

folclorice pe care le prelucrează - oferă de cele mai multe ori substanța epică. Astfel, în ziua secundă, a Filomenei, cei zece acceptă sugestia de a povesti despre oamenii care, deși „loviți de nu știu ce năpaste, izbutesc până la urma să scape cu bine”; în a treia (Neifile), despre „aceia ce dobândesc prin iscusința lor un lucru mult dorit sau îl câștigă iar, de cumva l-au pierdut”; în a cincea (Fiammetta), despre îndrăgostiții „care ajung până la urmă, după întâmplări nenorocite, să aibă parte de noroc”; în a șasea (Elisa), despre „aceia care, fiind îmboldiți cu zeflemele, răspund pe data înțepând, ori scapă de vreo pagubă, primejdie sau batjocură printr-un răspuns bine țintit sau printr-o viclenie”; în a șaptea (Dioneo) - aici să te ții! - despre „păcălelile pe care nevestele, ori că erau îndrăgostite, ori ca să scape de bucluc, le-au tras bărbaților”; în a opta (Lauretta), despre alte „păcăleli pe care zilnic și le trag, fie bărbații între ei, fie femeile bărbaților, fie aceștia femeilor”; iar în a zecea (Pamfilo), despre cei care din dărnicie sau mărinimie „au săvârșit lucruri de seamă în dragoste sau în alte cele”. Doar în ziua a patra (Filostrato), rezolvările acestea fericite lasă locul unei tonalități grave, impuse de istorisirile despre experimentatorii iubirilor lovite de „un sfârșit nenorocit”.

Se înțelege că, în cavalcada aceasta de păcăleli deșucheate, cheia succesului rezidă oricând în dinamismul sănătos al acțiunii iar nu în improbabilele trăiri dilematice ale personajelor. Nu altfel se explică inerentul deficit de analiză psihologică, constatabil aici, ca de altfel și în aria altor genuri unde aventura joacă un rol de prim plan. Împrejurarea i-a scăpat din vedere domnului Alexandru Balaci, autorul nu foarte inspiratului studiu introductiv la ediția din 1970 a traducerii *Decameronului*, în care, încercând să supraliciteze darurile scriitorului, se străduie să-i descopere o pretinsă disponibilitate analitică. Iată ce susține dânsul în acest sens: „O altă trăsătură esențială a realismului lui Boccaccio este subtila analiză psihologică”.

Iar puțin mai încolo: „Psihologismul lui Boccaccio se manifestă culminant în ciclul de nuvele care sunt în realitate un roman în germene”. Nici gând de așa ceva. Iar faptul nu trebuie să stârnească nici o frustrare, știut fiind că, de-a lungul secolelor, s-au ivit nenumărate creații epice memorabile - proprii, de pilda, istorisirilor picarești, romanului istoric și chiar genului fantastic - care se dispensează de presupusa obligație a sondajelor psihologice. Desigur, aceasta nu înseamnă că intuițiile psihologice nu pot apare pe alocuri chiar și în cărțile indiferente în genere față de o asemenea preocupare. Iată, bunăoară, aici, succinta dar pătrunzătoarea observație moral-psihologică asupra dilemei oamenilor ajunși în situația de a alege între a se lăsa luați de șuvoiul unei ispite sau a încerca să reziste tentației: „De știut nimeni n-are să știe; și apoi chiar de ar ști, mai bine e să faci ceva ș-apoi să-ți pară rău, decât să nu faci și pe urmă să-ți pară rău că n-ai făcut-o”. (III, 5)

Neîndoielnic, colecția celor o sută de „*novelle*” renascentiste italiene este o carte etern referențială, atât din unghiul modului de organizare a banchetului narativ cât și din cel al vivacității intrinseci a narațiunilor.

C U P R I N S

CUVÂNT ÎNAINTE.....6

ZIUA ÎNTÂI P A M P I N E A.....9

Începe prima zi a *Decameronului*, în care, după ce autorul arată din ce anume pricină s-a întâmplat ca cei mai pe urmă amintiți să fie nevoiți să se adune la povești, sub sceptrul Pampineei, se vorbește despre ce-i place mai mult fiecăruia.....11

Povestea întâi.....33

Ser Ciappelletto c-o spovedanie ticluită trage pe sfoară un cuvios călugăr și-apoi își dă sfârșitul; și, după ce în viață fost-a mișelnic foarte, murind trece drept sfânt, și sfântul Ciappelletto i se zice. 33

Povestea a doua.....49

Evreul Abraham, îndemnat de Giannotto din Civigni, apucă drumul curții papale de la Roma și, văzând acolo nemernicia preoțimii, se întoarce iarăși la Paris și se face creștin.....49

Povestea a treia.....55

Melchisedec evreul izbutește să scape dintr-o cursă pe care i-o întinsese Saladin, istorisindu-i o poveste despre trei inele.....55

Povestea a patra.....59

Un călugăr cade la greu păcat și, învinuindu-și starețul, pe bună dreptate, de aceeași greșeală, izbutește să scape de pedeapsă....59

Povestea a cincea.....64

Ospătându-l cu găini și cu vreo două vorbulițe în șagă, marchiza di Monferrato molcomește iubirea smintită a regelui Franței.....64

Povestea a șasea.....68

Un om de treabă mi-ți atinge cu o vorbă de duh scârnava fățărnicie popească.....68

Povestea a șaptea.....72

Bergamino, cu o poveste despre Primasso și abatele din Cluny, biciuiește pe bună dreptate zgârcenia neobișnuită a lui *messer* Cane della Scala.....72

Povestea a opta.....78

Guiglielmo Borsiere, cu o vorbuliță anume, răpune pe loc zgârcenia jupânului Erminio de Grimaldi.....78

Povestea a noua.....82

Regele Ciprului, înfruntat de o femeie din Gasconia, din fricos ce era, se preface peste noapte în mare viteaz.....82

Povestea a zecea.....84

Maestrul Alberto din Bologna dă de rușine pe o femeie care, știindu-se iubită de el, dorea cu dinadins să-l facă de ocară.....84

ZIUA A DOUA FILOMENA.....91

Sfârșește prima zi a *Decameronului* și începe cea de a doua, în care, sub sceptrul Filomenei se vorbește despre aceia ce, loviți de cine știe ce năpaste, izbutesc până mai la urmă să scape cu bine, împotriva oricăror așteptări.....93

Povestea întâi.....94

Martellino, prefăcându-se damblagiu, se tămăduiește, chipurile, cu moaștele sfântului Arrigo; și, ieșind la lumină vicleșugul său, pătimind el bătaie și primejdie de spânzurătoare, izbutește până în cele din urmă să scape cu bine.....94

Povestea a doua.....100

Rinaldo din Asti, fiind jefuit de hoți, ajunge în Castel Guiglielmo, e găzduit de o văduvă, despăgubit de pierderi și până mai la urmă se întoarce acasă teafăr.....100

Povestea a treia.....108

Trei tineri, risipindu-și fără măsură averea, sărăcesc; un nepot de-al lor, întâlnindu-se cu un abate, pe când se întorcea făr' de nădejde acasă, descoperă în el pe fiica regelui Angliei, care îl ia de bărbat și răscumpără averea celor trei unchi ai săi, făcându-i iarăși oameni înstăriți.....108

Povestea a patra.....119

Landolfo Ruffolo, sărăcind, se face pirat și, fiind prins de genovezi, scapă de la înec pe-o ladă plină cu pietre scumpe; ajuns în Corfu, e ajutat de o femeie și se întoarce acasă avut.....119

Povestea a cincea.....125

Andreuccio din Perugia, venind la Napoli să cumpere cai, de-a lungul unei singure nopți, din trei primejdii scapă teafăr și până mai la urmă se întoarce acasă cu un rubin.....125

Povestea a șasea.....141

Doamna Beritola, după ce-și pierde copilașii... fiind găsită pe o insulă dimpreună cu două căprițe, e dusă în Lunigiana; acolo unul din copiii ei intră în slujba lui Currado, seniorul Lunigianei, îi necinstește fata și-i azvârlit în temniță. Sicilienii se răscoală împotriva regelui Carlo, și, după ce mama își recunoaște fiul, acesta se însoară cu fata lui Currado; aflându-și și mezinul, se întorc cu toții în Sicilia, la rangul lor de odinioară.....141

Povestea a șaptea.....157

Sultanul Babiloniei își dă copila de nevastă regelui din Garbo și i-o trimite pe-o corabie; fata, prin felurite întâmplări, în timp de patru ani încape pe mâna a nouă bărbați și în cele din urmă, fiind înapoiată sultanului ca fecioară, chipurile, e trimisă din nou de nevastă regelui din Garbo.....157

Povestea a opta.....181

Contele d'Angers, învinuit pe nedrept, e surghiunit din țară și nevoit să-și lase copilașii în Anglia, pe fiecare într-altă parte; întorcându-se pe ascuns din Scoția, îi găsește cu bine și apoi, intrând ca grăjdar în oastea regelui Franței, până mai la urmă e dovedit nevinovat și i se face dreptate.....181

Povestea a noua.....198

Bernabo din Genova, fiind înșelat de Ambrogiuolo, pierde o mulțime de parale și poruncește unei slugi să-i omoare nevasta nevinovată. Femeia scapă de la moarte și-n straie bărbătești slujește pe sultan; în cele din urmă, găsindu-l pe Ambrogiuolo, îl

aduce pe Bernabo la Alexandria, unde vinovatul e pedepsit; iar ea îmbrăcând din nou veșminte femeiești, dimpreună cu bărbatul ei, se întorc avuți la Genova.....198

Povestea a zecea.....214

Paganino din Monaco îi fură nevasta lui *messer* Ricciardo din Chinzica; acesta, aflând unde era, se duce după dânsa și, împrietenindu-se cu Paganino, i-o cere înapoi; Paganino e gata să i-o dea, de se învoiește și femeia, dar ea nu vrea să se întoarcă la bărbat și-n cele de pe urmă, murind *messer* Ricciardo, se mărită cu Paganino.....214

ZIUA A TREIA NEIFILE.....226

Sfârșește cea de a doua zi a *Decameronului* și începe cea de a treia, în care, sub sceptrul Neifilei, se vorbește despre aceia ce dobândesc prin iscusința lor un lucru mult dorit sau îl câștigă iar, de cumva l-au pierdut.....228

Povestea întâi.....232

Masetto din Lamporecchio se face că e mut și ajunge grădinar într-o mănăstire de maici, unde care mai de care se înghesuie să se culce cu el.....232

Povestea a doua.....240

Un grăjdar se culcă cu nevasta regelui Agilulf, regele își dă seama într-ascuns, îl caută și îl tunde; tunsul îi tunde pe toți ceilalți și în felul acesta scapă de belea.....240

Povestea a treia.....247

Sub cuvânt de spovedanie și cuget preacurat, o femeie îndrăgostită de un tânăr îl pune pe un cucernic frate - fără ca dânsul să-și dea seama - să facă într-așa chip, încât s-ajungă dumneaei să-și împlinească pofta.....247

Povestea a patra.....258

Don Felice îl învață pe Frate Puccio cum să ajungă sfânt, făcând un anumit canon; Frate Puccio se ține de canon, iar între acestea *Don* Felice petrece cu nevasta lui.....258

Povestea a cincea.....265

Zima îi dăruiește lui *messer* Francesco Vergellesi un armăsar, drept care acesta îl lasă să stea de vorbă cu nevasta lui; or, fiindcă dânsa tace, Zima răspunde în locul ei, și cele ce urmează apoi se potrivesc aidoma răspunsurilor sale.....265

Povestea a șasea.....272

Ricciardo Minutolo o iubește pe nevasta lui Filipello Sighinolfo; știind-o geloasă pe bărbatul ei și vârându-i în cap că-n ziua următoare Filipello avea să se întâlnească, chipurile, cu nevasta lui la o baie, o face să se ducă acolo, iar femeia, crezând că se culcă cu bărbatul ei, se pomenește la sfârșit că s-a culcat chiar cu Ricciardo.....272

Povestea a șaptea.....282

Tedaldo se ceartă cu iubita lui și pleacă din Florența. După câtva timp se întoarce în chip de pelerin, vorbește cu ea și-o face să-și recunoască greșeala; apoi scapă de la spânzurătoare pe bărbatul iubitei, învinuit de moartea lui, îl împacă cu frații săi și la urmă se desfată înțelepțește cu dânsa.....282

Povestea a opta.....302

Ferondo înghite niște prafuri și e îngropat, fiind socotit mort; apoi e scos din mormânt de starețul care trăia cu nevasta lui, e întemnițat și lăsat să creadă că se află în Purgatoriu; la urmă învie din morți și crește un copil de-al starețului, făcut cu nevasta lui. 302

Povestea a noua.....314

Giletta di Nerbona îl vindecă pe regele Franței de-o bubă și, drept răsplată, îi cere de bărbat pe Beltramo din Rossiglione; cavalerul se însoară în silă, de ciudă pleacă la Florența și acolo, îndrăgostindu-se de-o fată, Giletta se culcă cu el în locul fetei și naște doi băieți; din care pricină Beltramo, primind a o îndrăgi, și-o i ține de nevastă.....314

Povestea a zecea.....325

Alibech se face pustnică, iar sihastrul Rustico o învață cum să-l vâre pe necuratul în iad; la urmă, fiind luată de la sihăstrie, se mărită cu Neerbale.....325

ZIUA A PATRA FILOSTRATO.....336

Sfârșește cea de a treia zi a *Decameronului* și începe cea de a patra, în care, sub sceptrul lui Filostrato, se vorbește despre acei ale căror iubiri au avut un sfârșit nenorocit.....338

Povestea întâi.....347

Tancredi, prințul Salernului, omoară pe iubitul fiicei lui și îi trimite inima într-un pocal de aur; fata toarnă deasupra apă otrăvită, o bea și moare.....347

Povestea a doua.....359

Călugărul Alberto dă a înțelege unei femei că Arhanghelul Gavril s-a îndrăgostit de dânsa și sub înfățișarea lui se culcă de mai multe ori cu ea; apoi de frica rudelor femeii se azvârle de pe geam și se adăpostește în casa unui om sărac, care a doua zi îl duce în chip de sălbatic în piață, unde, fiind recunoscut, e prins și întemnițat de ceilalți călugări.....359

Povestea a treia.....371

Trei tineri iubesc trei surori și fug cu ele în Creta; cea mai mare își omoară iubitul din gelozie; mijlocia o scapă de la moarte, culcându-se cu ducele din Creta, dar e omorâtă de iubitul ei, care fuge apoi cu cea mai mare; al treilea tânăr cu mezina sunt învinovățiți de omor și, prinși fiind, de frica morții, mărturisesc în silă; la urmă îi cumpără pe paznici, pleacă la Rodos fără un ban și acolo mor în sărăcie.....371

Povestea a patra.....379

Gerbino, calcând făgăduința dată de regele Guiglielmo, bunicul lui, atacă o corabie a regelui din Tunis, ca să-i răpească în silă pe una din copile; fata e omorâtă de cei de pe corabie, Gerbino îi omoară pe ucigașii ei și-n cele de pe urmă e omorât și el.....379

Povestea a cincea.....385

Frații Lisabettei îi omoară ibovnicul, care-i apare apoi în vis și-i spune unde e îngropat. Fata îi dezgroapă capul pe ascuns, îl pune într-o glastră cu busuioc și plânge peste el în fiecare zi, până ce frații îi iau glastra; nu după multă vreme fata se stinge de durere. 385

Povestea a șasea 390

Andreuola îl iubește pe Gabriotto; îi povestește un vis de-al ei și el unul de-al lui. Pe urmă Gabriotto, pe neașteptate, îi moare în brațe; în timp ce fata c-o slujnică îl duc acasă la el, sunt prinse de oamenii stăpânirii, cărora Andreuola le povestește întâmplarea. Cârmuitorul orașului vrea s-o necinstească; ea nu se lasă. Tatăl fetei prinde de veste și, fiind ea găsită nevinovată, până la urmă izbutește s-o scape de pedeapsă; dar fata nu mai vrea să trăiască în lume și se călugărește 390

Povestea a șaptea 399

Simona îl iubește pe Pasquino; stau amândoi într-o grădină; Pasquino își freacă dinții c-o frunză de salvie și moare; Simona este prinsă și, vrând s-arate judelui cum a murit Pasquino, își freacă dinții c-o frunză de salvie și moare și ea 399

Povestea a opta 404

Girolamo o iubește pe Salvestra; la rugămintea maicii sale el pleacă în silă la Paris, se întoarce și-o găsește pe fată măritată; intră pe ascuns în casa ei și moare lângă dânsa; e dus apoi într-o biserică și acolo moare și Salvestra, întinsă alături de el 404

Povestea a noua 411

Messer Guiglielmo Rossiglione îi dă nevestei sale să mănânce inima lui *messer* Guiglielmo Guardastagno, omorât de el și iubit de ea; femeia aflând lucrul acesta se aruncă de pe o fereastră, moare și e îngropată împreună cu iubitul ei 411

Povestea a zecea 416

Nevasta unui doctor, crezându-și ibovnicul mort, îl ascunde într-o ladă, pe care doi cămătari o duc acasă la ei; acolo ibovnicul, care era adormit cu opiu, se trezește și e luat drept hoț; la judecată, slujnica femeii, spunând că ea îl pusese în ladă, îl scapă de

spânzurătoare, iar cei doi cămătari sunt osândiți la gloabă pentru lada furată.....416

ZIUA A CINCEA FIAMMETTA.....430

Sfârșește cea de a patra zi a *Decameronului* și începe cea de a cincea, în care, sub sceptrul Fiammettei, se vorbește despre acei îndrăgostiți care ajung până la urmă, după întâmplări nenorocite, să aibă parte de noroc.....432

Povestea întâi.....434

Iubind, Cimone învață carte și-o fură pe Efigenia, iubita lui, pe mare; e azvârlit la Rodos în temniță, de unde scapă mulțumită lui Lisimah, cu care o fură din nou pe Efigenia și împreună cu ea pe Cassandra, în ziua nunții lor, fugind cu ele în Creta; la urmă, după ce se însoară cu fetele, sunt rechemați acasă.....434

Povestea a doua.....447

Gostanza îl iubește pe Martuccio Gomito și, auzind c-ar fi murit, cu deznădejdea în suflet se urcă singură într-o barcă, pe care vântul o împinge până la cetatea Susei; regăsindu-și iubitul teafăr la Tunis, i se arată, iar el, care dobândise prin sfaturile sale favoarea regelui din Tunis, o ia de nevastă și apoi se întoarce avut în Lipari, împreună cu dânsa.....447

Povestea a treia.....455

Pietro Boccamazza fuge cu Agnolella; se întâlnesc cu niște hoți; fata se ascunde într-o pădure și apoi e dusă într-un castel. Pietro e prins, dar scapă din mâinile tâlharilor și după felurite peripeții nimerește la castelul unde se află Agnolella; o ia de nevastă și se întoarce cu ea la Roma.....455

Povestea a patra.....464

Ricciardo Manardi e găsit de *messer* Lizio din Valbona cu fata lui, pe care apoi o ia de nevastă și se împacă cu bătrânul.....464

Povestea a cincea.....471

Guidotto din Cremona își lasă fata lui Giacomino din Pavia și moare; la Faenza, Giannole di Severino și Minghino di Mingole se

îndrăgostesc de dânsa și se încaieră; în cele de pe urmă, aflându-se că fata e sora lui Giannole, e dată de nevastă lui Minghino. . .471

Povestea a șasea.....478

Gianni din Procida, fiind găsit cu iubita lui, care fusese dăruită regelui Frederic, e legat de un stâlp, pentru a fi ars pe rug cu dânsa dimpreună; ci, fiind recunoscut de Ruggieri dell'Oria, până la urmă scapă și se însoară cu iubita sa.....478

Povestea a șaptea.....485

Teodoro e îndrăgostit de Violante, copila lui *messer* Amerigo, stăpânul său; o lasă grea și-i osândit la ștreang; pe drum către spânzurătoare, sub lovituri de bici, recunoscut fiind de tatăl său, e lăsat liber și apoi se însoară cu Violante.....485

Povestea a opta.....493

Nastagio degli Onesti, iubind o fată din neamul Traversarilor, își cheltuiește averea fără să fie răsplătit de ea cu aceeași dragoste; rugat de-ai săi, pleacă la Chiassi, și vede acolo un cavaler gonind din urmă o fată, pe care, după ce-o omoară, o taie și o dă la câini. Poftește la o masă pe-ai săi și pe iubită; dânsa vede cum o sfâșie câinii pe fata urmărită și, îngrozindu-se, de teamă să nu pățească tot așa, îl ia de bărbat pe Nastagio.....493

Povestea a noua.....500

Federigo degli Alberighi iubește fără a fi iubit, își risipește avutul în dărnicii și pân' la urmă, rămas cu un singur șoim, i-l dă în bucate doamnei îndrăgite, ce-i preacinstise casa; iar dânsa, înduioșată, îl ia de soț și face dintr-însul om bogat.....500

Povestea a zecea.....508

Pietro din Vinciolo cinează la niște prieteni, iar nevastă-sa își aduce în casă un tânăr; bărbatul se întoarce și ea îl ascunde pe tânăr sub o coșarcă de găini. Pietro îi povestește că-n casa Ercolanilor, unde cinase el, fusese aflat un tânăr adus în casă de nevastă; femeia o face de două parale pe nevasta lui Ercolano. Din nenorocire, un catâr pune copita pe degetele tânărului, care ședea pitit sub coș; băiatul strigă, Pietro îl vede și află înșelăciunea nevesti-si cu care, din blestemăția lui, până la urmă se împacă. 508

ZIUA A ȘASEA E L I S A.....521

Sfârșește cea de a cincea zi a *Decameronului* și începe cea de a șasea, în care, sub sceptrul Elisei, se vorbește despre aceia care, fiind, îmboldiți cu zeflemele, răspund pe dată înțepând, ori scapă de vreo pagubă, primejdie sau batjocură printr-un răspuns bine țintit sau printr-o viclenie.....523

Povestea întâi.....526

Un cavaler făgăduiește *madonnei* Oretta s-o poarte ca pe cal, spunându-i o poveste; dar, povestind-o încâlcit, doamna îl roagă s-o dea jos.....526

Povestea a doua.....529

Cisti brutarul, cu un cuvințel subțire, îl face pe *messer* Geri Spina să-i pară rău anume de ce-i ceruse fără prea multă chibzuială.. 529

Povestea a treia.....534

Monna Nonna dei Pulci, la o glumă cam deșucheată a episcopului din Florența, îi închide gura cu un răspuns bine țintit.....534

Povestea a patra.....537

Chichibio, bucătarul lui Currado Gianfigliazzi, c-o vorbă șugubeață spusă întru mântuirea lui, preschimbă în râs mânia stăpânului și scapă de pacostea cu care-l amenința Currado.....537

Povestea a cincea.....541

Messer Forese din Rabatta și maestrul Giotto, pictorul, venind de la Mugello, se împung pe rând cu vorba, bătându-și joc de înfățișarea lor pocită.....541

Povestea a șasea.....544

Michele Scalza, dovedind unor flăcăi că baroncii sunt cei mai nobili oameni de pe pământ, câștigă un rămășag și se alege cu o cină.....544

Povestea a șaptea.....547

Madonna Filippa, fiind aflată de bărbat cu ibovnicul, e dusă în fața judecății, de-unde scapă c-un răspuns hazliu, ba face să se schimbe, și legea pe deasupra.....547

Povestea a opta.....551

Fresca își îndeamnă nepoata să nu se uite în oglindă, dacă, precum spunea, îi era așa de silă de mutrele nesuferite.....551

Povestea a noua.....554

Guido Cavalcanti cu-o vorbă de ocară atinge ușurel pe câțiva nobili florentini ce se legaseră de dânsul.....554

Povestea a zecea.....558

Călugărul Cipolla făgăduiește unor țărani să le arate pana arhanghelului Gavril; ci aflând în locul ei tăciuni, le spune că sunt tăciunii pe care a fost ars sfântul Laurențiu.....558

ZIUA A ȘAPTEA D I O N E O.....577

Sfârșește cea de a șasea zi a *Decameronului* și începe cea de a șaptea, în care, sub sceptrul lui Dioneo, se vorbește despre păcălelile pe care nevestele, ori că erau îndrăgostite, ori ca să scape de bucluc, le-au tras bărbaților, cu știința sau fără știința acestora.....579

Povestea întâi.....581

Gianni Lotteringhi aude peste noapte că-i bate cineva la ușă și-o scoală pe nevastă-sa; femeia îi dă a crede că-i vorba de-o stafie; se apucă amândoi să spună o rugăciune, ca să-i descânte arătării, și bocănitul contenește.....581

Povestea a doua.....587

Peronella, prinzând de veste că omul ei se întoarce acasă, își ascunde ibovnicul într-un butoi; aflând de la bărbat că tocmai îl vânduse, îi spune că înaintea lui și ea îl vânduse unuia, care intrase în el să vază dacă e bun. Ibovnicul iese din el, îl pune pe bărbat să curețe butoiul și apoi și-l duce acasă.....587

Povestea a treia.....593

Călugărul Rinaldo se culcă cu cumătra lui; dând peste ei bărbatul, îl fac să creadă că Rinaldo descânta finului de viermi.....593

Povestea a patra.....600

Într-o noapte, Tofano își încuie nevasta afară; femeia văzând că nu poate pătrunde cu binișorul în casă, se preface că se azvârle într-un puț și aruncă în locul ei o piatră. Tofano iese iute și dă fuga la puț; femeia intră în casă, îl zăvorește afară și-l face de rușine, strigând la el și suduindu-l.....600

Povestea a cincea.....605

Un soț gelos, deghizându-se în preot, își spovedește nevasta; femeia îi mărturisește că îndrăgește un popă, care în fiecare noapte vine la ea acasă; în vreme ce bărbatul pândește pe ascuns la ușă, nevasta își aduce ibovnicul prin acoperiș și se desfată în voie.....605

Povestea a șasea.....615

Madonna Isabella, în timp ce stă cu Leonetto, primește vizita lui *messer* Lambertuccio, care e îndrăgostit de dânsa; venind bărbatul ei acasă, doamna îl trimite afară pe *messer* Lambertuccio cu un cuțit în mână și până la urmă bărbatul ei îl însoțește pe Leonetto până acasă.....615

Povestea a șaptea.....620

Lodovico destăinuiește *madonnei* Beatrice iubirea ce i-o poartă; femeia, după ce-și trimite bărbatul să meargă în locul ei în grădină, se culcă cu Lodovico, care se duce apoi și-l bate măr pe bărbățel.....620

Povestea a opta.....627

Un bărbat își bănuiește nevasta; dânsa își leagă peste noapte o sforicică de un deget, ca-n felul acesta să simtă când vine ibovnicul. Bărbatul își dă seama și, în timp ce el se ia pe urmele iubitului, femeia așază în pat, în locul ei, pe alta, pe care el apoi o bate măr și-o tunde; la urmă pleacă după frații nevestei, care însă, aflând că dumnealui minți se, îl fac cu ou și oțet.....627

Povestea a noua.....636

Lidia, nevasta lui Nicostrato, îl iubește pe Pirrus; acesta, drept dovadă a dragostei, îi cere să săvârșească trei lucruri, pe care ea le săvârșește și pe deasupra se mai și desfată cu el sub ochii lui Nicostrato, căruia îi dă a crede că ceea ce văzuse fusese doar o nălucire.....636

Povestea a zecea.....648

Doi sienezi iubesc o femeie, cumătra unuia dintre ei; cumătrul moare și, după cum îi făgăduise tovarășului său, se întoarce spre a-i povesti cum e pe lumea cealaltă.....648

ZIUA A OPTA L A U R E T T A.....656

Sfârșește cea de a șaptea zi a *Decameronului* și începe cea de a opta, în care, sub sceptrul Laurettei, se vorbește despre acele păcăleli pe care zilnic și le trag fie bărbații între ei, fie femeile bărbaților, fie aceștia femeilor.....658

Povestea întâi.....659

Gulfardo se înțelege cu nevasta lui Guasparruolo să se culce cu ea pentru o sumă de bani; împrumută banii de la Guasparruolo, îi dă femeii, iar apoi, de față cu bărbatul - zicând că înapoiase banii femeii - o silește să spună că-i primise.....659

Povestea a doua.....663

Popa din Varlungo se culcă cu *monna* Belcolore și-i lasă drept zălog giubeaua lui; pe urmă, luând de la femeie o piuliță cu împrumut, când i-o trimite înapoi, îi cere în schimb giubeaua; femeia i-o înapoiază și-și varsă focul ocărându-l.....663

Povestea a treia.....671

Calandrino, Bruno și Buffalmacco încearcă să găsească pe valea râului Mugnone o piatră fermecată, căreia îi zice Elitropia. Calandrino își închipuie c-a găsit-o el și se întoarce acasă încărcat de pietre; nevasta îl ocărăște; el, înfuriat, o bate zdravăn și apoi le povestește prietenilor ceea ce ei știau mai bine decât dânsul.…671

Povestea a patra.....681

Canonicul din Fiesole iubește o văduvă, căreia nu-i e drag; crezând că se culcă cu dânsa, se culcă c-o slujnică de-a ei și-i prins de episcopul care fusese adus de față de către frații doamnei.. .681

Povestea a cincea.....688

Trei tineri îi trag izmenele unui judecător venit la Florența din provincia Le Marche, în timp ce el, din jilțul lui, ținea județ la pricini.....688

Povestea a șasea.....692

Bruno și Buffalmacco îi fură un porc lui Calandrino; ca să găsească hoțul, îl pun să facă o încercare cu acadele de ghimber și vin din cela dulce și-i dau și lui două acadele, amare înăuntru, amestecate cu aloi; hoțul se arată a fi chiar el, drept care e nevoit să deie prietenilor săi două perechi de claponi grași, ca să nu-l spună nevestei lui.....692

Povestea a șaptea.....700

Un student iubește o văduvă: femeia, îndrăgostită fiind de altul, îl lasă o noapte întreagă să stea în zăpadă și s-o aștepte; studentul află și el mijlocul de-a se răzbuna și-o lasă pe femeie să șadă goală o zi întreagă în toiul verii pe un turn, în bătaia soarelui și în voia muștelor și-a tăunilor.....700

Povestea a opta.....726

Doi tineri se au foarte bine; unul din ei se culcă cu nevasta celuilalt; acesta, dându-și seama, se înțelege cu nevasta prietenului său ca să-l închidă într-o ladă, deasupra căreia pe urmă, în timp ce el sta înăuntru, ei se desfată împreună.....726

Povestea a noua.....732

Maestrul Simone, doctorul, ducându-se într-o noapte la îndemnul lui Bruno și al lui Buffalmacco într-un anume loc, pentru a fi primit într-o anume ceată care mergea la tâlhărit, e aruncat de Buffalmacco într-o groapă cu gunoi și lăsat acolo.....732

Povestea a zecea.....751

O siciliană îi fură cu îndemânare unui negustor tot ce-și adusese la Palermo; negustorul, prefăcându-se că se întoarce cu mult mai

multă marfă decât întâia oară, împrumută bani de la femeie și-i lasă în schimb apă și câlți.....751

ZIUA A NOUA E M I L I A.....767

Sfârșește cea de a opta zi a *Decameronului* și începe cea de a noua, în care, sub sceptrul Emiliei, fiecare vorbește cum îi place și despre ce îi place.....769

Povestea întâi.....771

Madonna Francesca, fiind iubită de doi tineri, Rinuccio și Alessandro, și dânsa neiubind pe nici unul din ei, îl pune pe Alessandro să zacă într-o criptă, ca și cum el ar fi fost mortul, iar pe Rinuccio să-l scoată pe răposat din raclă; și, fiindcă tinerii nu-s vrednici să ducă treaba pân' la capăt, cu atare vicleșug femeia scapă de amândoi.....771

Povestea a doua.....778

O stareță se scoală în mare grabă pe întuneric să prindă o călugăriță cu ibovnicul ei în pat, pârâtă fiind de celelalte maici; dar cum stareța se afla ea însăși cu un popă, socotind că-și pune vălurile în cap, își pune la locul lor izmenele părintelui; văzând una ca asta, pârâta îi spune ce are în cap și, fiind iertată de pedeapsă, se poate desfăta în tihnă cu iubitul ei.....778

Povestea a treia.....782

Maestrul Simone, îndemnat de Bruno, de Buffalmacco și de Nello, îi dă a crede lui Calandrino că a rămas însărcinat, drept care el le dă claponi și bani să-i ieie leacuri și leapădă fără să nască.....782

Povestea a patra.....788

Cecco al lui *messer* Fortarrigo își joacă la Buonconvento tot ce are și pe deasupra și banii lui Cecco ai lui *messer* Angiulleri; pe urmă, fugind după el numai în cămașă și învinovățindu-l de furt, pune niște țărani să-l prindă, se îmbracă cu straiele lui, îi ia calul și pleacă, lăsându-l numai în cămașă.....788

Povestea a cincea.....793

Calandrino se îndrăgostește de o fată; Bruno îi face un bilețel cu care, dacă o va atinge, fata îl va urma pretutindeni; Calandrino se

întâlnește cu ea, dar nevastă-sa îl prinde și-i face un tărăboi cumplit.....793

Povestea a șasea.....803

Doi tineri trag la un han; unul din ei se culcă cu fata hangiului, iar celălalt cu nevasta, care din greșeală intrase în patul lui; cel care se culcase cu copila se întinde apoi lângă tatăl ei și-i povestește tot, crezând că se destăinuiește tovarășului său. Se iscă o ceartă, dar nevasta hangiului, dându-și seama de greșeală, se vâră în patul fetei și pune rânduială în toate prin câteva cuvinte.....803

Povestea a șaptea.....809

Tolano di Molese visează că un lup sfâșie gâtul și fața nevestei lui; îi spune să se păzească, femeia nu-l ascultă și visul se adeverește. 809

Povestea a opta.....812

Biondello îi joacă un renghi lui Ciacco poftindu-l la un prânz; Ciacco se răzbună cu băgare de seamă, făcând astfel încât Biondello să fie snopit în bătaie.....812

Povestea a noua.....817

Doi tineri cer sfatul lui Solomon, unul ca să afle ce trebuie să facă pentru a fi iubit, iar celălalt ca să afle cum ar putea să-și pedepsească nevasta îndărătnică. Solomon îl învață pe cel dintâi să iubească, iar pe al doilea să se ducă la Podul Gâștei.....817

Povestea a zecea.....823

Don Gianni, la îndemnul cumătrului Pietro, face niscaiva farmece ca s-o preschimbe pe nevasta cumătrului în iapă, dar când să-i pună coada, cumătrul Pietro strică tot, zicând că nu vrea coadă. 823

ZIUA A ZECEA P A M F I L I O.....830

Sfârșește cea de a noua zi a *Decameronului* și începe cea de a zecea și ultima în care, sub sceptrul lui Pamfilo, se povestește despre aceia care, mânați de dărnicie ori de mărinimie, au săvârșit lucruri de seamă în dragoste ori în alte cele.....832

Povestea întâi.....833

Un cavaler îl slujește pe regele Spaniei; i se pare că nu e răsplătit cum trebuie, dar regele îi dovedește deslușit că nu e vina lui, ci a sorții, care îi e vrăjmașă, și la urmă îl dăruiește cu fel de fel de daruri.....833

Povestea a doua.....837

Ghino di Tacco îl prinde pe abatele din Cluny, îl vindecă de rău de pântec și apoi îl lasă slobod. Abatele se întoarce la curtea papală din Roma, îl împacă pe tămăduitor cu papa Bonifaciu și-l face frate ospitalier.....837

Povestea a treia.....843

Mitridanes, pizmuind dărnicia lui Natan, pleacă în căutarea lui cu gând să-l omoare și nimerește peste el; Natan, nefiind recunoscut, îl învață cum să facă și îl așteaptă într-un desiș, așa precum orânduise; Mitridanes, recunoscându-l, se rușinează foarte de gândurile lui și până mai la urmă se despart buni prieteni.....843

Povestea a patra.....851

Messer Gentile dei Carisendi, întorcându-se de la Modena, scoate din mormânt o femeie iubită de el care fusese îngropată fiind socotită moartă. Femeia, venindu-și în fire, naște un băiat, iar *messer* Gentile o înapoiază dimpreună cu copilul, bărbatului ei, Niccoluccio Caccianimico.....851

Povestea a cincea.....860

Madonna Dianora îi cere lui *messer* Ansaldo o grădină tot atât de frumoasă în ianuarie ca și în mai; *messer* Ansaldo i-o dă cu ajutorul unui vraci. Soțul *madonnei* Dianora o lasă să împlinească dorința lui *messer* Ansaldo, care, mișcat de mărinimia soțului, o dezleagă pe femeie de făgăduința ei și la rândul lui vraciul îl dezleagă pe *messer* Ansaldo de făgăduința lui, fără să-i ia nimica în schimb.....860

Povestea a șasea.....866

Regele Carlo se îndrăgostește la bătrânețe, în culmea gloriei, de o copilă, dar până la urmă rușinându-se de nebunia lui, o mărită bine pe ea precum și pe sora ei.....866

Povestea a șaptea.....873

Regele Petru, auzind ce mult îl îndrăgește Lisa, care de dragul lui zăcea la pat bolnavă, o mângâie cu vorbe bune și fata se întremează. Apoi o mărită cu un tânăr nobil, îi dă o sărutare pe frunte și-i făgăduiește să fie cavalerul ei.....873

Povestea a opta.....882

Sofronia, crezând că se mărită cu Gisippo, se mărită cu Titus Quintius Falvius și pleacă împreună cu el la Roma, unde sosește și Gisippo fără de nici un ban; crezând că e disprețuit de Titus, pentru a sfârși cu viața se învinovățește singur de moartea unui om. Titus îl recunoaște și pentru ca să-l scape ia asupra sa omorul făptuit; văzând acestea, adevăratul ucigaș își dă fapta în vileag, din care pricină Octavian îi iartă pe toți trei; la urmă Titus își mărită sora cu Gisippo și își împarte întreaga avere cu el.....882

Povestea a noua.....902

Messer Torello îl preacinstește în casa lui pe Saladin, care se deghizase în haine de negustător, apoi pleacă în cruciadă, lăsând vorbă nevestei sale, că dacă nu se întoarce peste un an de zile, să se mărite a doua oară. În luptă cade ostatec și fiind șoimar vestit e dus în fața sultanului. Saladin îl recunoaște, îi spune cine este el și-l preacinstește ca pe un prieten. *Messer* Torello se îmbolnăvește și într-o noapte e dus prin vrăji acasă la Pavia; acolo ia parte la nunta nevestei lui, dar, fiind recunoscut de dânsa, se întorc amândoi la casa lor.....902

Povestea a zecea.....923

Marchizul di Saluzze la rugămințile supușilor săi se hotărăște să se însoare după placul inimii și ia de nevastă pe fata unui țăran, cu care are doi copii, pe care se preface că-i omoară. Pe urmă îi dă a crede fetei că e sătul de ea, că și-a luat altă nevastă și își aduce în casă pe propria lui copilă, dând-o drept soața lui, iar pe cealaltă o izgonește, lăsând-o numai în cămașă. La urmă, aflând-o răbdătoare la toate aceste încercări, plin de iubire pentru dânsa o aduce iar

acasă, îi arată copiii care se făcuseră mari și-o prea-cinstește drept marchiză, punându-i și pe ceilalți s-o preacinstească tot la fel.....923

ÎNCHEIEREA AUTORULUI.....939

NOTĂ BIOBIBLIOGRAFICĂ.....945

COMENTARII.....954